SIŋGI ÂLIP EKAP

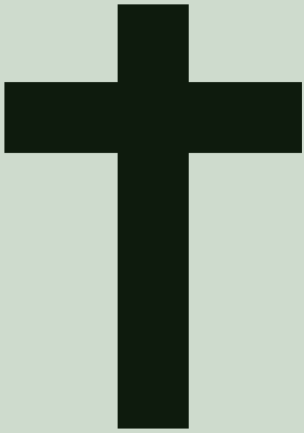

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

SIŊGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1

Contents

FRT 1
MATAIO 3
MAREKO 60
LUKA 95
YOHANE 153
APOSOLO 197
ROMA 250
1 KORINTI 277
2 KORINTI 303
GALATA 320
EPESO 329
PILIPI 338
KOLOSAI 344
1 TESALONIKE 351
2 TESALONIKE 357
1 TIMOTEO 360
2 TIMOTEO 368
TITO 373
PILEMOŊ 376
HEBIRAIO 378
YAKOBO 397
1 PETERO 404
2 PETERO 411
1 YOHANE 416
2 YOHANE 423
3 YOHANE 424
YUDA 425
DEN TIKŊÂ 427
Read the New Testament 454

SIŊGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

Siŋgi Âlip Ekap
The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea
[kpf]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by The Bible Society of Papua New Guinea

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://*

tokplesbaibel.org. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Siŋgi Âlip Ekap

A kutziŋâ sot kamân kutziŋâ[tab]Kot pâŋkânok[tab]Ilumŋaŋgât teŋgâ

Yesugât siŋgi âlip Mataioŋâ kulemgoip.

Yesugât sâkurâpŋâ, zeŋgât kutziŋâ.
(Lu 3:23-38)

1 A daŋgonŋâ daŋgonŋâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip.
2 Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Yakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpŋâ âsagiwe.
3 Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutŋâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoroŋ muyageip. Hesoroŋgâren gâbâ Ram âsageip.
4 Ramgâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nasoŋ muyageip. Nasoŋgâren gâbâ Salomoŋ âsageip.
5 Salomoŋgâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamŋâ kutŋâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamŋâ kutŋâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip.
6 Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip.
7 Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip.
8 Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip.
9 Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip.
10 Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip.
11 Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpŋâ âsagiwe. Kâsaziŋâ Yuda a gâsum diiziŋgâm Babilonia hânân âine âsagiwe.
12 Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegâren gâbâ Serubabe muyageip.
13 Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakimgâren gâbâ Aso muyageip.
14 Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip.
15 Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Mataŋ muyageip. Mataŋgâren gâbâ Yakobo muyageip.
16 Yakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apŋâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutŋâ Kristo sâmen. Kutŋâ zorat topŋâ itâ. Zâk bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbap.
17 Âsaâsagiŋ zo itâ âsagiwe. Abaramgâren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, teŋgâziŋâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo teŋgâziŋâ kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

Yesu muyageip, zorat den siŋgi.
(Lu 2:1-7)

18 Yesu Kristo muyageip, zorat topŋâ itâ. Mamŋâ Maria Yosepegât siŋgi
sâne ândeip. Siŋgi sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapumŋâ Maria
sot pâlâtâŋ oi kâmboŋâ oip.
19 Maria zâk kâmboŋâ oi ko Yosepeŋâ nâŋgip. Oi zorat topŋâ mân
nâŋgipkât nâŋgi mân dâp oip. Yosepe a târârakŋâ ândeipkât umŋan itâ
nâŋgip, “Nâ diŋâ a ambân mâteziŋan sa aŋun opapkât tigâk birâbat.”
20 Yatâ upat sâm nâŋgâm ândei Kembugât sumbem a ŋâiŋâ umanân
muyagem itâ sâm dukuip, “Yosepe, Dawidigât kiunŋâ, ambingâ mimbam
um zagât mân upan. Tirik Kaapumŋâ zâk sot pâlâtâŋ oipkât kâmboŋ op
katep mimbap.
21 Nanŋâ mimbap. Mei ko zâkkât kutŋâ Yesu sâban. Zâkŋâ a ambân
gakârâpnâ bâliŋaŋgât tâgân gâbâ olaŋziŋgâbap.”
22 Kut ŋâi ŋâi muyageip, zo Propete a ŋâiŋâ Kembugât sâtkât den itâ sâip,
zo bonnâ oip,
23 “Nâŋgânek. Ambân sigan ŋâiŋâ kâmboŋâ op nanŋâ mimbap. Zâkkât
kutŋâ Imanue sâbi (Niiŋ denân ko Anutuŋâ nen sot ândiap).”
24 Yosepe zâk umanân gâbâ zaatŋâ sumbem aŋâ den dukuip, zo lum Maria
diim mirâŋan zari ândiwet.
25 Ka ap ambin ândiândiŋ, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ op ândeitâ kâtep
muyagei Yosepeŋâ kutŋâ Yesu sâip.

2

Nâŋgânâŋgâ a, zen hân kârebân gâbâ gawe.

1 Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem
kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsiŋ takâtakâŋan gâbâ
nâŋgânâŋgâ a, zen Yerusalem kamânân gawe.
2 Gamŋâ sâm mâsikâziŋgâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zeŋgât
a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hânniŋan gâbâ sâŋgelakŋâ ekŋâ
mâpâsinam gen.”
3 Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nâŋgâm
pârâkparâwe.
4 Herodeŋâ den zo nâŋgâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot
Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtŋâ minduziŋgâm itâ sâm
mâsikâziŋgip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsân?”
5 Mâsikâziŋgi itâ sâm dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat
Propete ŋâiŋâ itâ sâm kulemgoip,
6 ‘O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zeŋgât kamân giginâ
buŋâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gakârâpnâ
kembu otziŋgâbap.’ ”
7 Den zo sâne nâŋgâm Herodeŋâ nâŋgânâŋgâ a diiziŋgâm ziiŋik âim
mulunâk mâsikâziŋgip. Sâŋgelak muyageip, zorat narâkŋâ mâsikâziŋgi
dukuwe.
8 Dukune nâŋgâm zen Betelem kamân âibigât sâŋgonzâŋgom sâip, “Zen
âimŋâ kârum katep muyagemŋâ ga dâtnobi. Oi nâŋgoot yatik âi mâpâsibat.”
9 A kutâŋâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sâŋgelak hânziŋan gâbâ igâwe, zorâŋ
kândom otziŋgâm âimŋâ katep zeip, zorat mirâ kwâkŋan âi tâip.
10 Oi zen sâŋgelak zo ekŋâ sâtâre patâ urâwe.

11 Oi mirin bagim katep sot mamŋâ Maria zikit umzik topŋan gei
mâpâsiwe. Mâpâsemŋâ irâziŋan gâbâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ mem pindâwe. Kât
âlipŋâ goide sot too wârânŋâ âlip, sâŋgânŋâ patâ, zo pindâwe.
12 Oi Kembuŋâ umanân kwâkâziŋgi zen Herodegâren mân âi muyagem
mâtâp ŋâin gâbâ hânziŋan âiwe.

Kembuŋâ Yesu katep lilâugip.

13 Nâŋgânâŋgâ a, zen âburem kamânziŋan âine ko Kembugât sumbem a
ŋâiŋâ Yosepe umanân itâ dukuip, “Gâ zaat katep sot mamŋâ diizikâna Aigita
hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nâŋgâ. A kutâ Herode, zâk katep
kârumŋâ muyagem kumbat sap.”
14 Sâi Yosepeŋâ zaatŋâ katep sot mamŋâ diiziki ŋâtigânâk tik âim Aigita
hânân âiwe.
15 Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete ŋâiŋâ zorat
Kembugât sâtkât itâ sâip, zo bon oip,
“Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”
16 Nâŋgânâŋgâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nâŋgâm kuk imbaŋâ oip.
Yatâ op kâwali a sâŋgonzâŋgoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip,
zoren âim katep kendonziŋ zagât, zo zâŋgom naŋgâwe. Nâŋgânâŋgâ a zen
sâŋgelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zâŋgom naŋgâwe.
17 Oi Propete Yesaiaŋâ mârumŋan den sâip zo narâk zoren bon oip,
18 “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap.
Mamârâpziŋ zen murarâpziŋaŋgât umbâla op âigirâp op zem tatne
hiriŋsâbigât sâm osiziŋge. Wangât, murarâpziŋ buŋ op naŋge,
zorat.”
19 Herode moi Kembugât sumbem a ŋâiŋâ Yosepe Aigita hânân umanân
itâ sâm dukuip,
20 “Gâ zaat. Katep sot mamŋâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep
kunat sâwe, a zo muwe.”
21 Yatâ sâi Yosepeŋâ katep sot mamŋâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe.
22 Âburemŋâ Yosepeŋâ den ŋâi itâ nâŋgip, “Akelau zâk ibâŋâ Herode,
zâkkât gebâkŋan Yudaia hângât a kutâ op ândiap.” Den zo nâŋgâm zo
ândibam keŋgât oip. Oi umanân den nâŋgâmŋâ Galilaia hânân arip.
23 Zoren kamân ŋâi kutŋâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete
zeŋgât den itâ ziap, zo bon oip,
“Zâk Nasarete kamânân gokŋâ sâbi.”

3

Yohaneŋâ nep topkwâip.
(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

1 Ândim zâim ko Yohaneŋâ Yuda a zeŋgâren muyagem gâip. Gamŋâ
Yudaia zeŋgât mirâ âtâŋan, a mân ândiândiŋan, zoren âi ândim den siŋgi
itâ sâm dâzâŋgom ândeip,
2 “Anutu um topŋan ândinatkât narâk mâte uap, zorat zen umziŋ
melâŋnek.”
3 Yohanegât Propete Yesaiaŋâ mârumŋan den itâ sâm kulemguip, zo bon
oip,

“Mirâ kamân âtâŋan a ŋâiŋâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap,
‘Kembugât mâtâp kârâm kubiknek. Oi kârâm kwârakune kelâluŋâ
oik.’ ”
4 Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipŋâ mân mem ândeip sot
nalem âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotŋandâ tuuwe, zo mem
ândeip. Oi kâmbatŋan inzut ŋâi lap ândeip. Nalemŋâ ko kumbon sot bâŋsat,
zo nem ândeip.
5 Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbut nâmbut, zeŋgâren
gâbâ a gâbâreyaŋgâm zâkkâren âimarâwe.
6 Zâkkâren âimŋâ bâliŋâziŋâ sapsune Yodaŋ toin saŋgonziŋgip.
7 Oi Parisaio a sot Sadukaio a doŋbepŋâ too saŋgonam gane ziŋgitŋâ
itâ mâsikâziŋgip, “O mulumgât kiurâp, zen bâliŋâziŋaŋgât hâuŋâ mâte
otziŋgâbâmap, zo ŋâiŋâ dâzâŋgoi bâliŋâziŋ birâbi?
8 Zen umziŋ melâŋâ orot mâmeziŋâ kubik ândibi.
9 Zen umziŋan itâ mân nâŋgâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpŋoot
mân otniŋgâbap.’ Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Anutuŋâ sâbâ sâm sâi kât zirâŋâ
Abaramgât kiurâpŋâ op âsagibi.
10 Zorat sa nâŋgânek. Nak ŋâi bonŋâ âlipŋâ mân upap, zo ko mariŋandâ
kârâm kârâp oi simbap. Nâŋga zo mârum nak topŋan pâi ziap.
11 Zen umziŋâ melâŋne toin saŋgonziŋgâman. Ka ŋâi bet gam taap, zâk
imbaŋâ patâ zemŋâŋgap. Nâ yatâ zorâŋ irâŋâ sikumŋâ goribat, zorâgoot
ko mân dâp upap. Zâkŋâ Tirik Kaapum sot kârâp saŋgonziŋgâbap.
12 Zâk gâbâgâbâriŋoot gamŋâ nalem gwapgwapŋâ gâbârem mindubap.
Nalem bonŋâ mirâŋan pâmbap. Ka gwapgwapŋâ, zo ko gâbârem kârâbân
pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

Yohaneŋâ Yesu too saŋgonŋaŋgip.
(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

13 Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodaŋ toin âimŋâ Yohaneŋâ
too saŋgonŋaŋgâbapkât dukuip.
14 Dukui ko Yohaneŋâ nâŋgi mân dâp oi itâ dukuip, “Wangât nâgâren ga
sat? Gâŋâ nâ saŋgonina dâp opap.”
15 Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem dukuip, “Nâŋgâm kwâkâ mân ot. Net Anu-
tugât sâtŋâ lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohaneŋâ diŋâ lum saŋgonŋaŋgip.
16 Too saŋgonŋaŋgi Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâroŋsâi
Anutugât Kaapumŋâ nii kembâ yatâ opŋâ gem gam kwâkŋan pâip.
17 Oi zorenâk sumbemân gâbâ den ŋâi itâ muyageip, “Zi nannâ âlipŋâ.
Umnâ zâkkâren kinmap. Ekŋâ umnâ âlip opmap.”

4

Sataŋŋâ Yesu mâsikip.
(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

1 Kaapumŋâ Yesu okŋaŋgi mirâ kamân âtâŋan arip. Sataŋŋâ
mâsikâŋaŋgâbapkât okŋaŋgi arip.
2 Oi zoren Yesu zâk ŋâtik sot sirâm 40 umŋan nâlem buŋ ândeip.
3 Oi sarâ mariŋandâ zâkkâren gamŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanŋâ
ândiat oi ko sânandâ kât zirâŋ nalem oi ne.”
4 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Aŋâ nalemâk nem mân ândinat. Nalem nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nâŋgâm ândim kwâtâtinat.’ ”

5 Yatâ sâi Sataŋŋâ diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkŋan pâip.

6 Pamŋâ itâ dukuip, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem ŋâi itâ ziap, zo nâŋgâ,

‘Zâkŋâ sumbem arâp zeŋgât bitziŋan gâbanbap. Ziŋâ bitziŋandâ mingim geine kâtŋâ mân gobap.’ ”

7 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Oi den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Kembu Anutugâ zâizâiŋ mân okŋaŋgâban.’ ”

8 Sâi Sataŋŋâ bak kârep patâ ŋâin diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot sikum kut ŋâi ŋâi âkŋâleŋoot, zo tirâpkoip.

9 Tirâpkum itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ topŋan gei pindiŋsâm mâpâseninandâ hân sot kut ŋâi ŋâi, zi aksik gâ gibat.”

10 Sâi Yesuŋâ den mâburem itâ dukuip, “Sataŋ, gâ birânim âi. Den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk kânok kore okŋaŋgâban.’ ”

11 Yatâ sâi Sataŋŋâ birâŋaŋgâm ari sumbem a zen gam on galem okŋaŋgâwe.

Yesuŋâ Galilaia hânân âi nep tuugip.
(Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)

12 Yohane tâk namin panetâ Yesuŋâ zorat siŋgi, zo nâŋgâm Galilaia hânân arip.

13 Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm Kapenaum kamân âi ândeip. Kamân zo saru sâtŋan Sebuloŋ sot Naptali, zeŋgât hânân tâip.

14 Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât den ŋâi itâ ziap, zo bon oip,

15 “Sebuloŋ sot Naptali hân saru sâtŋan Yodaŋ too nâmbutken ziap, Galilaia hân torenŋan, zoren hân ŋâin gokŋâ zen ândime.

16 A zo ŋâtâtigân ândiwe, zen kârâp âsakŋâ patâ ikse. Mumuŋaŋgât siŋgi op ŋâtâtigân ândiwe, zen âsakŋâ muyageziŋgap.”

17 Narâk zoren Yesuŋâ topkwapŋâ siŋgi âlip dâzâŋgom a itâ dâzâŋgom ândeip, “Anutugât um topŋan ândinatkât narâkŋâ mâte uapkât umziŋ melâŋnek.”

18 Oi sirâm ŋâin Yesuŋâ Galilaia saru sâtŋan âim gam tap a zagât, âtâ mun zikirip. Ŋâi Simoŋ, kutŋâ ŋâi Petero. Ŋâi ko munŋâ Andrea. Zet saruyân zuugât irâ pam kirâwet. Zet iŋangât nep tuum ândiwet.

19 Yesuŋâ zikitŋâ dâzâkom sâip, “Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet iŋangât nep tuum ândiabot, zo yatik a zeŋgâren nep tuum ândibabot.”

20 Sâi zorenâk irâzikŋâ birâm molim âiwet.

21 Oi Yesuŋâ mâik ŋâi âimŋâ a âtâ mun zagât muyagezikip. Yakobo sot munŋâ Yohane, zet Zebedaiogât nanzatŋâ. Zet ibâzikŋoot waŋgâyân tap irâziŋâ kubik tarâwe.

22 Yesuŋâ dâzâkoi zorenâk waŋgâ sot ibâzikŋâ birâŋaŋgâm molim âiwet.

23 Yesuŋâ Galilaia hânân kamân toren toren âim gam mâpâmâpâse namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgom ândeip. Oi a ambân sisi mâsekziŋoot kubikziŋgâm ândeip.

24 Yatâ op ândei siŋginâ Siria hânân laŋ kârâm ari nâŋgâm a ambân sisi mâsek sot wâkeziŋoot sot kin bitziŋâ mumuŋâ zâkkâren diiziŋgâm gane kubikziŋgâm naŋgip.
25 Oi Galilaia hânân gâbâ sot kamân bâzagât Yodaŋ too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbutken gâbâ, a ambân kâmut patâŋâ mindumŋâ moliwe.

5

Yesuŋâ bâkŋan den siŋgi âlip dâzâŋgoip.
(Lu 6:20-26)
1 Yesuŋâ a ambân kâmut patâ ziŋgitŋâ bâkŋan zâi tâi arâpŋâ zen um topŋan âiwe.
2 Âinetâ siŋgi âlip itâ sâm dâzâŋgoip,
3 “A nâmbutŋâ umziŋaŋgât nâŋgâne gigiŋ opmap, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zo ziŋâ sumbemân Anutu um topŋan ândibi.
4 A nâmbutŋâ isem umbâlâ op ândime, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen zo umâlep kwatziŋgâbap.
5 A nâmbutŋâ zâizâiŋâ mân op ândime, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. A zo ziŋâ hân patâ zi galem upi.
6 A nâmbutŋâ ândiândi târârakkât otziŋgi ândime, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen gâtâm bonŋâ muyagibi.
7 A nâmbutŋâ zen um lâklâk op a toren tânzâŋgome, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen zo Anutuŋâ zo yatik otziŋgâbap.
8 A nâmbutŋâ umziŋ salek ândime, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen zo Anutu ek ândibi.
9 A nâmbutŋâ lumbeŋaŋgât nep tuum ândime, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen zo Anutugât murarâpŋâ sâbi.
10 A nâmbutŋâ târârakziŋaŋgât op kâmbamân sot tâk namin âibi, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen zo sumbemân Anutu um topŋan ândibi.
11 A nâmbutŋâ nâgât opŋâ a ziŋâ den bâliŋ top topŋâ dâzâŋgom zâŋgom molimoli otziŋgâme, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap.
12 Zen sumbemân sâŋgân patâ mimbi, zorat umâlep patâ op sâtâre upi. Wangât, Propete a mârumŋan yatik zâŋgom moliziŋgâwe, zorat.”

Nen a zeŋgât sii sot kârâp âsakŋâ yatâ utnat.
(Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)
13 “Zen a zeŋgât sii op ândibi. Ka siigât naamŋâ buŋ oi ko dap oindâ naamŋâ dum upap? Zo buŋâ. Sii bâliŋâ zo yatâ mo yatâ orotŋâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine giari a ambân ziŋâ lâŋbi.
14 Oi zen a zeŋgât kârâp âsakŋâ op ândibi. Kamân ŋâi bak kârep ŋâin tâi wan mo wanŋâ mân kwâtepkubap.
15 Zen kârâp sâumŋâ âmaŋân mân kwârakume. Buŋâ. Zo tâtatŋan pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime, zo âsageziŋgâmap.
16 Zen zo yatâ a zeŋgât âsakŋâ op ândibi. Oi a zen ândiândiziŋâ ikne âlip oi sumbem Ibâziŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.
17-18 “ ‘Mosegât gurumin den sot Propete zeŋgât den kumbam geip,’ nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut ŋâi ŋâi muyagem naŋgâbap. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Mosegât gurumin

den murukŋâ ŋâi mân buŋ upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buŋ upabot.
19 Oi a ŋâi, zâk gurumin den murukŋâ ŋâi mân lumŋâ a toren yatik upigât dâzâŋgobap, zo ko sumbemân a ândibi, zeŋgât ombeŋan a gigiŋ op ândibap. Oi ŋâiŋâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zeŋgât patâziŋ op ândibap.
20 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a, zen ândiândiziŋ âlip mân ândim walâziŋgâm sumbemgât siŋgi mân upi.”

Gurumin den, zorat topŋâ sâip.
(Lu 12:57-59)

21 “Sâkurâpziŋ zen den itâ dâzâŋgowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Ŋâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’
22 Ka nâŋâ itâ dâzâŋgobâ. Ŋâi zâk bukuŋâ um kuk nâŋgâŋaŋgâbap, zâk den nepŋaŋgât siŋgi upap. Ŋâi zâk bukuŋâ den bâliŋâ dukubap, zo ko a sâtŋâ zeŋgât minduminduyân pambi. Ŋâi zâk bukuŋâ den kârok bâliŋâ dukubap, zo ko sim kârâpkât siŋgi upap.
23 Zorat ko gâ kut ŋâi ŋâi Kembugât siŋgi pâmbam itâ nâŋgâban, ‘Bukunet kâsâp osetnikŋan ziap.’
24 Zo yatâ nâŋgâm kut ŋâi zo birâm âi bukugoot den sâm kusik tuumŋâ âburem kut ŋâi zo Kembugât siŋgi pâmban.
25 Gâ a ŋâi sot kâsâp op dinzikŋâ zo kek kubikpabot. Top likuliku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâm kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top likuliku agâren sâi nâŋgâm kâwali a gakârâpŋâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi.
26 Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ zoren tapŋâ yen mân giban. Kâsagaŋgât tosa mâkâm naŋgâm gem gâban.
27 Sâkurâpziŋâ itâ dâzâŋgowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot.’
28 Ka nâŋâ ko itâ dâzâŋgobâ. A ŋâiŋâ ambân ŋâi ek âkŋâleŋaŋgâbap, zo ko zâk zik ambin zo umŋandâ birâŋaŋgâbap. Zâk tosa mimbap.
29 Zorat siŋgâ ŋâiŋâ bâliŋan gâbanbâ sâi sum lâmuŋ birâban. Hâlâlu ândim simân geibatkât laŋ siŋgâ toren sum lâmuŋban.
30 Bikâ bongenŋâ bâliŋan gâbanbâ sâi kârâm mânâŋgât pâmban. Sâk hâlâlu ândim sim kârâpkât siŋgi opatkât laŋ bikâ kârâm mânâŋgât pâmban.
31 Den sâŋgiŋâ itâ ziap, ‘Ŋâi zâk ambinŋâ birâbam ekap pindâm molibap.’
32 Ka nâŋâ ko itâ dâzâŋguan. A ŋâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânâŋgât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a ŋâi sot ândeip oi ko tosa zo apŋaŋgât mân upap. Oi ŋâi zâk ambân birâbirâŋ zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.
33 Zen nâŋge. Sâkurâpziŋâ itâ dâzâŋgowe, ‘Gâ Anutu mâteŋan den ŋâi sarâ mân sâban. Kembu mâteŋan den ŋâi sâmŋâ lunandâ bonŋâ upap.’
34 Naŋâ ko itâ dâzâŋguan. Anutu mâteŋan den sâsâŋâ, zo itâgât birâm naŋgâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat mâme uap.
35 Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombâŋŋâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsâŋâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kembu patâgât kamân.
36 Oi kâukziŋan kwap sâsâŋ, zo birâbi. Zen kâukziŋ sâmotŋâ kâu ŋâi dukune sumun upap? Mo sumun ŋâi dukune kâu upap? Yatâ buŋâ.

37 Zorat dinziŋâ bonŋan sâne bonŋâ upap. Buŋâ sâne buŋâ upap. Den târokwap sâme, zo Sataŋgâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.
(Lu 6:29-30)
38 “Den ŋâi itâ sâsâŋâ, zo nâŋge, ‘Ŋâiŋâ siŋgâ sum lâmuŋi gâŋgoot siŋâ sum lâmuŋban. Ŋâiŋâ sâtkâ kwâki gâŋgoot sâtŋâ hâuŋâ kom kwâkâban.’
39 Nâŋâ ko itâ dâzâŋguan. Zâŋgonâ sâne sâkziŋâ mân aŋgân kârâbi. Gât ko a ŋâiŋâ pâlomgâ toren koi toren ŋâi pindâna kumbap.
40 Oi ŋâiŋâ gâ sot kâsa op hâmbâgâ kwâkŋan mei umŋan yatik pindâban.
41 Oi a ŋâiŋâ gâ irâŋâ mem pâŋkânogân âi pâmbangât sâi gâŋâ târokwap kârebân âi pam gâban.
42 Oi a ŋâiŋâ kut ŋâi ŋâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim gibat sâi nâŋgâŋaŋgâban.”

Kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi.
(Lu 6:27-28, 32-36)
43 “Den ŋâi itâ sâsâŋâ, zo nâŋgâme, ‘Gâ bukugâ buku okŋaŋgâban, ka kâsagâ kâsa miŋaŋgâban.’
44 Ka nâŋâ ko itâ dâzâŋgobâ. Kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi. Oi a zâŋgom moliziŋgâme, zeŋgât op ninâu sâbi.
45 Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziŋaŋgât nan bârarâp bonŋâ op ândibi. Zâkŋâ yatik sâi maaŋandâ a orot mâmeziŋ bâliŋâ sot âlipŋâ aksik âsageziŋgâmap. Oi yatik sâi mapŋâ a orot mâmeziŋ bâliŋâ sot âlipŋâ aksik ziŋgâmap.
46 Zen buku otziŋgâme, zorik buku otziŋgâbi, zo ko Anutuŋâ sâŋgânnŋâ wan ziŋgâbap? Bâliŋ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka.
47 Zen torerâpziŋâ zorik mâŋganziŋgâbi, zorat sâŋgânnŋâ wan ziŋgâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme.
48 Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziŋandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

6

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.
1 “Zen siŋgi âlip lumŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ upme, zo ziŋgitne âlip upapkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuŋâ sâŋgânnŋâ mân ziŋgâbap.
2 Zorat gâ a âlip otziŋgâm a nâmbutŋandâ gek nâŋgâbigât lâmun mân waatpan. A sarâŋâ, zen mâpâmâpâse namin sot kamân sombemân a ziŋâ sâm âlip kwatziŋgâbigât yatâ upme. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen sâŋgânziŋâ mârum mine âkip.
3 Bukugâ ŋâi kut ŋâi pindâbam tik pindâm bukugâ ŋâi mân dukuban.
4 Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimbap. Yatâ otna Ibâgandâ kut ŋâi ŋâi tik ek nâŋgâmŋâ hâuŋâ sâŋgânnŋâ gibap.”

Ninâugât den.
(Lu 11:2-4)
5 “Zen ninâu sânam a sarâŋâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namin sot a minduminduyân ninâu sânam bâbâlaŋ upme, zo ko aŋâ ziŋgitpigât yatâ upme. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Yatâ ziŋgitne ko zorâŋak sâŋgânziŋâ opmap.

6 Gâ ko ninâu sâbâ sâm mirâgan zâi hâŋgi dooŋgumŋâ Ibâgâ tik ândimap,
zâkkâren ninâu sâban. Oi Ibâgâ tigâk kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâmapŋâ bonŋâ
muyagem gibap.
7 Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmŋâ târokwap mân sâm âine
kârep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo ziŋâ den doŋbep
sâm arindâ nâŋgâniŋgâbap sâme.
8 Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâne Ibâziŋâ zâk kut
ŋâi ŋâi um nâŋgânâŋgâziŋan ziap, zo kek ek nâŋgâmap.
9 Oi zen itâ sâm ninâu sâbi,
‘Ibâniŋâ sumbemân taat, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap.
10 Gâ gamŋâ um dâp hân dâp kembu otniŋgâban. Sumbemân gâgâren sât
lulu ziap, zo yatik hânân neŋgâren zimbapkât otniŋgap.
11 Gâ sirâm ziren nalem dâpniŋan niŋgâban.
12 Nen a zeŋgât tosa biren zo yatik tosaniŋâ birâban.
13 Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban. Bâliŋâ mariŋaŋgât bikŋan gâbâ
mâkâniŋgâban.’
14 Zen a zeŋgât tosa birânetâ Anutuŋâ yatik tosaziŋ birâbap.
15 Ka zen a zeŋgât tosa mem ândinetâ Anutuŋâ zeŋgât tosa yatik mem
ândibap.”

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

16 “Zen nalem birâm kendon ândim si sâŋgânziŋ kuk sen sen mân upi. A
sarâŋâ, zen yatâ upme. A nâmbutŋâ, zen nâlem birâm kendon ândiândiziŋâ
ziŋgitpigât yatâ upme. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen zorat sâŋgânŋâ mârum
mine âkap.
17 Gâŋâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sâŋgângâ too saŋgonŋâ ândiban.
18 Yatâ otna a ziŋâ nalem birâm ândiândigâ mân ek nâŋgâbi. Sumbem
Ibâgâ tik ândimap, zâk zikŋik nâŋgâbap. Oi zâk tik ândim kut ŋâi ŋâi ek
nâŋgâmapŋâ sâŋgânŋâ gibap.”

Sikumgât âkŋâle mân utnat.
(Lu 11:34-36; 12:33-34)

19 “Zen hângât sikum kut ŋâi ŋâi doŋbep mân mindubi. Hângât kut ŋâi
ŋâi kabâtŋâ niniŋâ sot alâalâgiŋ sot aŋâ kâmbu mime, zorat nâŋgânetâ mân
zâibap.
20 Zen sumbemân kut ŋâi ŋâi mindum ândibi. Sumbemgât kut ŋâi ŋâi,
zo kabâtŋâ mân niniŋâ sot mân alâalâgiŋ sot aŋâ kâmbu mân orotŋâ, zorat
nâŋgâne zâibap.
21 Kut ŋâi ŋâiziŋ zemabân, zoren yatik umziŋ pane zemap.
22 Siŋgâ so sâkkaŋgât âsakŋâ. Siŋgâ âlip tâi sâkkâ âsakŋâ ek ândiban.
23 Ka siŋgâ bâliŋ oi ko sâkkâ ŋâtâtik upap. Zorat sa nâŋgânek. Umgaŋgât
âsakŋâ ŋâtâtiksâbap, zo ko opoŋ ŋâtâtik patâ muyagei kwakmak op
ândiban.
24 A kânokŋâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkŋâ ŋâi buku
okŋaŋgâm ŋâigât âkon upap. Oi zâk ŋâi sot pâlâtâŋ op ŋâi kândâtkubap. Zen
yatik Anutugât nep sot kât sikum âkŋâlegât nep, zo dap yatâ mâtâkâziŋgâm
mem ândibi?”

Sâkkât kut ŋâi ŋâi, zorat mân nâŋgâm kwâkâban.
(Lu 12:22-32)

25 “Zorat torennɲâ ŋâi zi dâzâŋgua nâŋgânek. Zen ândiândiziŋaŋgât nâŋgâm itâ mân sâbi, ‘Wan wan mem nem ândinat?’ Mo sâkziŋaŋgât nâŋgâm itâ mân sâbi, ‘Wan mo wan lap ândinat?’ Kut ŋâi ŋâi zorat mân nâŋgâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziŋandâ bonŋâ mo nalemŋâ bonŋâ? Sâkziŋandâ bonŋâ mo sâk pâkeŋâ bonŋâ?
26 Zen nii ziŋgitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâziŋandâ nalem muyagem ziŋgâmap. Oi dap dap? Zen nii zeŋgât ombeziŋan? Buŋâ.
27 Oi zen nâŋgânâŋgâziŋ kâtikŋâ ziap oi ko sânetâ sâkziŋ kâtigei narâkŋâ pâŋkânok târokwap ândibi?
28 Yatâ orotŋâ mân ziabân wangât sâk pâkegât doŋbep nâŋgâme? Zen pâliŋpâliŋ neule hibukŋan zemap, zorat topŋâ nâŋgâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap.
29 Zorat sa nâŋgânek. A kuta Salomo mârumŋan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemŋaŋgip. Ka Salomo zâk sâkŋâ neuleŋootŋâ neule âlipŋâ yatâ zo mân mem ândeip.
30 Oi hibuk bâloŋâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutuŋâ sâi neule âlipŋâ zo muyagemap. Oi zen dap nâŋge? Anutuŋâ sâk pâke âlip mân muyagem ziŋgâbap? Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lotŋâ.
31 Zorat zen nâŋgâ kwâkâ op itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?’
32 Um kâtik a, zen um nâŋgânâŋgâziŋ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziŋandâ wan wangât kwakse, zo nâŋgâm naŋgâmap.
33 Zen sumbem Ibâziŋaŋgât um topŋan ândiândiŋ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiŋ, um nâŋgânâŋgâziŋ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut ŋâi ŋâi ziŋgâbap.
34 Zen mukangât nâŋgâ kwâkâ mân upi. Nâŋgâ kwâkâ zo mukangât siŋgi. Sirâm ŋâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat siŋgi upap.”

7

Den hâuŋâ mân sâm siŋan giban.
(Lu 6:37-38, 41-42)
1 “Zen a hâuŋâ den mân sâm siŋziŋan gibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinziŋan gibap.
2 Zen a hâuŋâ den sâm kwâkâziŋgâbi, zorat dâp yatigâk Anutuŋâ zen sâm kwâkâziŋgâbap. Zen a kut ŋâi ŋâi otziŋgâbi, zorat dâp yatik Anutuŋâ mâburem ziŋgâbap.
3 Gâ wangât bukuganŋgât siŋan gwapgwap zo ekŋâ gikâ siŋgan nak sâmbaŋâ zo mân ek nâŋgat?
4 Nak sâmbaŋâ gikâ siŋgan zei dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? ‘Gâ nâŋgâna siŋgan gwapgwap ziap zo, mem pambâ.’
5 Sarâ a gâ. Kândom gikâ siŋgan nak sâmbaŋâ zo mem pamŋâ gwapgwap bukuganŋgât siŋan zei mem pâna dâp upap.
6 Gâ a nâmbutŋâ Anutu kândâtkume, zen siŋgi âlipkât kut ŋâi ŋâi âlipŋâ, zo mân ziŋgâban. Zen wâu bâu yatâ opŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ zo birâm âburem gibegât.”

Ninâu sâm ândim kut ŋâi zo mimbi.
(Lu 11:9-13)

7 “Ninâu sâm ândim kut ŋâi zo mimbi. Kârum ândim bonŋâ muyagibi.
Hâŋgiyân kom ândine mirâ mâriŋandâ mem pâmbap.
8 Ŋâi zâk ninâu sâm ândim kut ŋâi memap. Ŋâi zâk kârumapŋâ bonŋâ
muyagemap. Ŋâi zâk mâtâbân kom ândei mariŋandâ mâtâp mem pâmbap.
9 Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nanŋâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap?
10 Mo zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nanŋâ iŋangât sâi guk mo mulum pindâbap?
11 Buŋâ. Zen a bâliŋandâ murarâpziŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ yatâ otziŋgâme.
Oi Ibâziŋ sumbemân walâwalâŋandâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ ziŋgâbap. Zen
zâkkâren ninâu sâne kut ŋâi ŋâi âlipŋâ walâm ziŋgâbap.
12 Zen a ziŋâ kut ŋâi ŋâi otziŋgâbigât otziŋgâmap, zorat dâp otziŋgâbi.
Zorâŋâ Mosegât gurumin den sot Propete zeŋgât den zo minduap.”

Mâtâpkât den.
(Lu 13:24)
13 “Zen mâtâp pâlâtâŋan sumbemân bagibi. Tâmbetagoagoŋaŋgât hâŋgi,
zo patâ uap. Oi zorat mâtâpŋâ zo ŋilip patâ. Zoren a ambân doŋbepŋâ
bagim âime.
14 Ândiândi kamângât mâtâp, zo pâlâtâŋ. Zoren a ambân bituktâŋâ âime.”

Propete sarâŋâ, zeŋgât den.
(Lu 6:43-46; 13:25-27)
15 “Propete sarâŋâ, zen holi tobatziŋâ râma yatâ ka umziŋâ wâu kâtikŋâ
kâwaliziŋoot. Zo nâŋgâm galem ândibi. Zen zeŋgât orot mâmeziŋaŋgât sen
kwapŋâ topziŋâ nâŋgâbi.
16 Bolep sâŋgerân bonŋâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonŋâ oi nime?
17 Zo buŋâ. Nak âlipŋan bonŋâ âlipŋâ âsagemap, ka nak bâliŋan bonŋâ
âlipŋâ mân âsagemap.
18 Nak âlipŋan bonŋâ bâliŋâ mân muyagemap. Nak bâliŋan bonŋâ âlipŋâ
mân âsagemap.
19 Zorat nak ŋâi zâk bonŋâ âlipŋâ mân oi kârâm kârâbân umbi.
20 Nâ zorat op san. A zeŋgât orot mâmeziŋ ekŋâ topziŋ nâŋgâbi.
21 Kembuniŋâ, Kembuniŋâ nonsâme, ka zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ
sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume, zen ziiŋik
sumbemân bagibi.
22 Narâk zoren a doŋbep patâŋâ ziŋâ itâ sâm dâtnobi, ‘Kembunâ, Kem-
bunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân siŋgi âlip dâzâŋgowen. Gâgât kutkâ sâm
wâke moliziŋgâwen. Gâgât kutkâ sâm nep patâ tuuwen.’
23 Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzâŋgobat, ‘Nâ zeŋgât kutziŋâ mân nâŋgan. Bâliŋ
mâme a, zen birânim âinek.’ ”

Nâŋgânâŋgâ a sot a kwakmak.
(Lu 6:47-49)
24 “A ŋâiŋâ dinnâ zi nâŋgâm lubap, zâk a nâŋgânâŋgâŋoot upap. Zâk a
ŋâiŋâ bâkŋan mirâŋâ kâtikŋâ tuugip yatâ.
25 Mirâŋâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom osei mirâ zo kâtigem kirip.
Lâm kârep esâm tandâ pâi giari sârakoip, zorat kâtigem kirip.
26 Oi a ŋâi dinnâ zi nâŋgâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak
ŋâiŋâ mirâŋâ too sâtŋan tuugip.
27 Mirâŋâ tuugi tâi map patâ too uurupŋoot takâm koi giligâlaksâm
naŋgip.”

28 Yesuŋâ den zo sâm naŋgi a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nâŋgâne imbaŋâ oip.
29 Oi itâ sâwe, “Zâk Kembugât gurumin den zorat galem a, zen walâziŋgâm sap.” Yesu zâk imbaŋâŋootŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgoip, zorat yatâ sâwe.

8

Yesuŋâ sâk bâlâ a ŋâi kubikŋaŋgip.
(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

1 Yesuŋâ bâkŋan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe.
2 Oi a ŋâi, sâk bâlâ a, zorâŋ um topŋan âim gei pindiŋsâm itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ imbaŋâgâ ziap, zorat kubiknibâ sâm âlip kubikniban.”
3 Yatâ sâi Yesuŋâ bikŋandâ weemŋâ sâip, “Nâŋgâgigangât sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk useŋâ sogei sâkŋâ âlip oip.
4 Yesu zâk yatâ okŋaŋgâm sâip, “Gâ zirat siŋgi a ambân mân dâzâŋgoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Moseŋâ den sâip, zo lum nii mo zuu ŋâi Kembugât siŋgi sâm pâmban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nâŋgabigât yatâ otnan.”

Yesuŋâ kore a ŋâi kubikŋaŋgip.
(Lu 7:1-10)

5 Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a ŋâiŋâ zâkkâren gam itâ sâip,
6 “Kembu, kore anâ sâknam yâmbât okŋaŋgi kiŋ bik bâliŋ oi mirin zem taap.”
7 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ gam kubikŋaŋgâbat.”
8 Yatâ dukui kâwali aŋâ den itâ mâburem dukuip, “Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren tapŋâ yen denâk sâna ari kore anâ âlip upap.
9 Nâ a kutâ zeŋgât kore a ândim sâtziŋ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zeŋgâren gâbâ ŋâi âinan sa âibap. Ŋâi gânan sa gâbap. Kore anâ ŋâi nep zo tuu sa tuubap.”
10 Yatâ sâi Yesuŋâ den zo ŋâŋgi imbaŋâ oip. A molim âiwe, zo itâ dâzâŋgom sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Isirae a zeŋgâren nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ itâ mân ekman.
11 Zorat itâ dâzâŋgobâ. Hân toren toren gâbâ a doŋbep mindum Anutugât um topŋan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalem nimbi.
12 Oi Isirae a nâmbutŋâ mârum sumbemgât siŋgi sâm ziŋgâziŋgâŋâ, zen ko âkŋan ŋâtâtigân âimŋâ umbâlâ opŋâ isem ândibi.”
13 Yesuŋâ yatâ sâmŋâ kâwali a patâ itâ sâm dukuip, “Gâ âi. Nâŋgâm pâlâtâŋgaŋgât bonŋâ muyagegibap.” Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutŋâ mâsekziŋoot kubikziŋgip.
(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

14 Yesuŋâ Peterogât mirin zâim Petero sibunŋâ mâsek kârâpŋoot op zei egip.
15 Ekŋâ bikŋan weegi mâsekŋâ buŋ oip. Oi ambân zo zaatŋâ nalem om Yesu pindip.

16 Oi mirâ ŋâtiksâisâi a ambân wâkeziŋoot doŋbep diiziŋgâm gawe.
Diiziŋgâm gane Yesuŋâ den sâm wâkeziŋâ moliziŋgip. Oi a ambân sisi
mâsekziŋoot zo kubikziŋgip.
17 Yatâ oi Propete Yesaiaŋâ den itâ kulemgoip, zo bonŋâ oip,
“Zâk lotŋâniŋ betniŋan mem mâsekniŋ âkoip.”

Yesu molinatkât den.
(Lu 9:57-60)
18 A ambân doŋbepŋâ Yesugâren gam haamgum kine Yesuŋâ ziŋgitŋâ
arâpŋâ saru nâmbutken âibigât dâzâŋgoip.
19 Âinam utne Kembugât gurumin den zorat galem a ŋâiŋâ Yesugâren gam
itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.”
20 Sâi ko Yesuŋâ itâ mâburem dukuip, “Wâu ulin, zen deŋziŋan ândime.
Nii zuu, zen hâŋgootziŋan ândime. A bonŋâ, nâ ko isen korem zo buŋâ
ândiman.”
21 Yesugât arâpŋâ, zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ itâ sâm dukuip, “Kembu,
nâŋgânina âi ibânâ hangum gâbat.”
22 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ birâm molinina mumuŋâ ziiŋak
hanagonek.”

Pibâŋâ Yesu sâtŋâ lugip.
(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)
23 Yatâ sâm waŋgâyân zari arâp zâine âiwe.
24 Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi saruŋâ waŋgâ
umŋan giarip. Yesu zâk uman zem tâip.
25 Zem tâi arâpŋâ zen âi mâŋgim dukuwe, “Kembu, betniŋan me. Saruyân
geinamen.”
26 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lotŋâ, zen wangât umziŋ
keŋgât uap?” Yatâ sâm oksâm zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hiriŋsâm ziwet.
27 Arâpŋâ zen zo ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “Sâi pibâ sot saru sot
kut ŋâi ŋâi, zen sâtŋâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuŋâ a zagât wâkezikŋâ moliziki âiwet.
(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)
28 Oi saru nâmbutken âim Gadara a zeŋgât hânân âi takip. Taki a zagât,
zet wâkezikŋoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumuŋâ zeŋgât kwagân
gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât keŋgât op
gootzikŋan mân âimarâwe.
29 Zet den yu kambaŋ sâm itâ sâwet, “Yesu Anutugât nanŋâ, wan
otniŋgâbam neŋgâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâknam patâ niŋgâbam
gaat?”
30 Oi kârebân bâu kâmut patâ, zen gendâk nem ândiwe.
31 Zorat wâke ziŋâ Yesu itâ dukuwe, “Moliniŋgâbâ sâm sâŋgonnâŋgona
bâu umziŋan geinâ.”
32 Sâne ko itâ sâm dâzâŋgoip, “Ba âinek.” Yatâ sâi a umzikŋan gâbâ gam
bâu umziŋan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik patâ bâkŋan gâbâ tembatŋan
koŋkoŋ geim deŋgânân gei mom naŋgâwe.
33 Oi bâu galem a, ziŋâ kamânân zâim bâu zeŋgât siŋgi sot a zagât zekât
den siŋgi, zo dâzâŋgom naŋgâwe.
34 Den siŋgi zo dâzâŋgone a ambân aksik patâ, zen Yesu iknam kamânân
gâbâ geiwe. Gei ekŋâ Yesuŋâ birâziŋgâm âibapkât dukuwe.

9

Yesuŋâ a ŋâi kubigip.
(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

1 Yatâ utne Yesu zâk waŋgâyân zâim zikŋâ kamânân âbureip.
2 Gâi a kiŋ bik mumuŋâ ŋâi helâŋ aam pam mem gawe. Oi Yesuŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât topŋâ ekŋâ a zo itâ sâm dukuip, “Nannâ, mân keŋgât ot. Tosagâ mârum biran.”
3 Yatâ sâi Kembugât gurumin dengât galem a nâmbutŋâ, zen den zo nâŋgâm umziŋan itâ nâŋgâwe. “Zâk Anutu hutkum sap. Zâk Anutu yatâ op sap.”
4 Yatâ nâŋgâne Yesuŋâ umziŋan ekŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Wangât umziŋan nâŋgânâŋgâ bâliŋâ nâŋgânige?
5 Zen dap nâŋge? Nep ikâ zorâŋ bâbâlaŋ? Tosa birâbirâŋ mo sâk kubikkubik?
6 A bonŋâ, nâ hânân ândim tosa gulipkubatkât imbaŋâ zemnigap. Zorat topŋâ ikpigât yatâ sâm dukuan.” Yatâ sâmŋâ a kiŋ bik bâliŋ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ mem kamângan âi.”
7-8 Sâi a zo zaatŋâ kamânŋan arip. Oi a ambân kâmut patâ, zen ekŋâ kâwalaziŋ buŋ oi Anutuŋâ imbaŋâ zo a bikŋan pâipkât mâpâsem sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.

Yesu zâk bâliŋ mâme a zeŋgâren arip.
(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

9 Yesu zâk zobâ âim kât mimiŋ a nâ muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ kât mimiŋ namânan ta nekŋâ itâ dâtnogip. “Gâ nâ sot pâlâtâŋ op molini.” Yatâ sâm dâtnogi zaatŋâ moliwan.
10 Oi nâ Yesu mirânan nalem nimbapkât diim zaria kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a doŋbep gamŋâ Yesu sot arâpŋâ nen sot nalem ârândâŋ niwen.
11 Yatâ oindâ Parisaio a nâmbutŋâ, zen niŋgitŋâ Yesugât arâpŋâ mâsikâniŋgâwe, “Patâziŋâ zâk wangât kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a, zen sot tap nalem niap?”
12 Sâne Yesuŋâ den zo nâŋgâmŋâ dâzâŋgoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zâk a sâkziŋ âlip, zeŋgâren nep mân tuumap. Mâsekziŋoot, zeŋgârenâk nep tuumap.
13 Zen ko Anutugât den ziap, zorat topŋâ nâŋgâbi. Den zo itâ,

‘Zuu bâu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziŋgâbigât otnimap.’

A ziiŋaŋgât nen âlipŋâ sâme, nâ zeŋgât buŋâ. Nâ bâliŋ mâme a diiziŋga nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiŋaŋgât sâwe.
(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

14 Narâk zoren Yohanegât arâpŋâ, zen Yesugâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Nen sot Parisaio a narâk nâmbutŋan nalem birâm kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko wangât nalem mân birâm ândime?”
15 Yatâ sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A kutâ, zâk a ambân gakârâpŋoot ândei dabân umbâlâ op nalem birâm ândibi? Gâtâm a kutâ betziŋan mine, nârâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.
16 Nen hâmbâ sâŋgiŋan, zo hâmbâ uŋakŋâ mân pam gârimen. Hâmbâ uŋakŋandâ sâŋgiŋâ diigi oloŋbapkât yatâ mân upmen.

17 Zen waiŋ too uŋakŋâ hâkop sâŋgiŋan mân gune geimap. Yatâ upi, zo
ko waiŋ too uŋakŋandâ hâkop sâŋgiŋâ kunziri hâkop sot waiŋ ârândâŋ buŋ
upabot. Waiŋ too uŋakŋandâ hâkop uŋakŋan gune giari âlip opmabot."

Yesuŋâ Yairo bâratŋâ mumuŋan gâbâ mâŋgeip.
(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

18 Yesuŋâ yatâ sâm dâzâŋgom kiri mâpâmâpâse namâ galem a ŋâi gam
um topŋan pindiŋsâm dukuip, "Bâratnâ irabot zi muap. Diigiga âi sâkŋan
weenandâ âlip op zaatpap."
19 Yatâ dukum ari Yesu zâk zaat sâi arâpŋâ zâk sot Yairo molim âiwen.
20 Mâtâbân arindâ ambân ŋâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon
patâ kiin zagât oip. Ambân zorâŋ kândâtŋan gamŋâ Yesugât hâmbâ
murukŋan weegip.
21 Ambân zo umŋandâ itâ nâŋgip, "Hâmbâŋik weemŋâ âlipnâ upat."
22 Yesuŋâ puriksâm ambân zo ekŋâ sâip, "Bâratnâ, gâ mân keŋgât ot.
Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat op âlip uat." Yesuŋâ yatâ sâi zorenâk
ambân zo âlip oip.
23 Oi Yesu zâk âimŋâ galem agât mirin zâimŋâ girâp kwamit nâŋgip. A
ambân doŋbep patâ, zen girâp isem tarâwe.
24 Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, "Zen zaat geim naŋgânek. Ambân
zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap." Yatâ sâm dâzâŋgoi girâŋŋaŋgâwe.
25 Sâi a ambân kâmut patâ zo geim naŋgâne kâmbarâŋâ zeibân âim bikŋan
gâsui mumuŋan gâbâ zaarip.
26 Oi zorat den siŋgi hân zoren denân denân âragum naŋgâwe.

A sinzik bâpsâsâŋ sot a wâkeŋoot kubikziŋgip.

27 Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsâŋ zagât, zet molimŋâ
den kâtik sâm den sâwet, "Gâ Dawidigât kiunŋâ, nekât umgâ bâliŋ oik."
28 Oi âimŋâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip,
"Sinzikŋâ kubikpatkât imbaŋâ zemnigap, zo nâŋgabot?" Oi zet sâwet, "Oŋ,
Kembu, net nâŋgâgiget."
29 Yatâ sâitâ sinzikŋan weemŋâ sâip, "Nâŋgâm pâlâtâŋzikŋaŋgât bonŋâ
muyagezikik."
30 Sâi zorenâk sinzikŋâ ânâŋgârip. Oi Yesuŋâ mân sâbabotkât den kâtikŋâ
itâ sâm dâzâkoip, "Zet zirat siŋgi a ambân mân dâzâŋgobabot."
31 Oi a zagât, zet den zo nâŋgâmŋâ âim laŋ dâzâŋgom naŋgitâ siŋgi zo hân
dâp laŋ kârâm arip.
32 Oi zet aritâ zorenâk a ŋâi wâkeŋoot Yesugâren diim gawe. Zâk wâkeŋâ
okŋaŋgi kopa oip.
33 Yesuŋâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen
zo ikne imbaŋâ oi sâwe, "Isirae neŋgâren mârum kut ŋâi itâ zo mân âsagei
igâwen."
34 Parisaio a ziŋâ ko Yesugât itâ sâwe, "Wâke zeŋgât patâziŋandâ imbaŋâ
pindâm mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap."

Nep a kâruziŋgâm sâip.

35 Oi Yesu zâk yatâ opŋâ kamân patâ sot mâik aksik ândim naŋgip.
Oi mâpâmâpâse namâ dâp zâim Kembu um topŋan ândiândiŋaŋgât den
dâzâŋgom a ambân sisi mâsekziŋoot kubikziŋgâm ândeip.

36 Yesuŋâ a ambân kâmut patâ zo ziŋgitŋâ umŋâ nâŋgip. Zâkŋâ ziŋgiri râma galem aŋâ buŋâ yatâ gulipmalip ândine ziŋgirip.
37 Oi zorat arâpŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâtnâŋgoip, “Kâlamân bonŋâ doŋbep ziap, ka nep a ko bituktâ.
38 Zorat nep mariŋâ zâkkâren ninâu sâne nep a muyagem sâŋgonzâŋgoi nebân bagim kâlamân bonŋâ mem ândibi.”

10

Yesu arâpŋâ kutziŋâ.
(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)
1 Yesuŋâ arâpŋâ kiin zagât nâŋgonsâi gâindâ wâke moliziŋgânatkât sot sisi mâsek kubikziŋgânatkât imbaŋâ niŋgip.
2 Aposolo kiin zagât, neŋgât kutniŋâ itâ. Kândom Simoŋ kutŋâ ŋâi Petero, munŋâ Andrea, Zebedaiogât nanzatŋâ Yakobo sot munŋâ Yohane.
3 Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât mimiŋ a nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaiogât nanŋâ sot Tadaio.
4 Simoŋ Zelote sot Yuda, Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpzâŋgoi gâsuwe.

Yesuŋâ arâpŋâ nep diŋ sâm ziŋgip.
(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)
5 Yesuŋâ arâp kiin zagât, nen sâŋgonnâŋgom sâip, “Zen hân ŋâin mân âibi. Samaria zeŋgât kamânân mân zâibi.
6 Isirae a kâmurân gâbâ râma yatâ gulipmalip ândiândiŋ, zo zeŋgârenâk âibi.
7 Âim siŋgi âlip itâ sâm dâzâŋgom ândibi, ‘Anutugât um topŋan ândinatkât narâk mâte uap.’
8 Sisi mâsek kubikziŋgâbi. Mumuŋâ mâŋgiziŋgâbi. Sâk bâlâ kubikziŋgâne âlip upi. Wâkeziŋoot moliziŋgâbi. Oi Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi sâŋgân buŋ ziŋgip, yatigâk zeŋgoot a otziŋgâbi.
9 Kât patâ mo mâik mân mem âibi.
10 Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ zâgât mân mem âibi. Kipâke buŋ, sot tân mân mem âibi. Bet bâsaŋâk âibi. Nep a zen nalem mot sâŋgân buŋâ ziŋgâne dâp upap.
11 Kamân patâ mo mâigân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topziŋâ sâm mâsikâziŋgâbi. A ŋâigât ek nâŋgâne âlip oi zâkkât mirin zâim tâtat mâme op tap ko kamân zo birâm âibi.
12 Mirâziŋan zâim itâ sâm dâzâŋgobi. ‘Um lumbeŋâ zeŋgâren zimbap.’
13 Oi mirâ mariŋandâ ândei dâp oi dinziŋâ zâkkâren bonŋâ upap. Ka mirâ mariŋandâ ândei mân dâp oi lumbeŋâ dinziŋaŋgât bonŋâ âburem ziiŋan gâbap.
14 Oi mirâ kamân ŋâin birâziŋgâm dinziŋaŋgât âkonziŋgi kinziŋan gwapgwap lâŋne gei birâziŋgâm âibi.
15 Nâ perâknak dâzâŋgobâ. Den kubikkubik narâknan Anutuŋâ Sodom sot Gomora kamân mâirâp, zen hâuŋâ mem gei kwap otziŋgâbap. Ka kamân zorat a, zo ko hâuŋâ mem zâi kwap otziŋgâbap.”

Kâmbamgât den.

16 “Nâŋgânek. Râma wâu hulin zeŋgât oserân mân sâŋgonzâŋgozâŋgoŋ,
zo nâŋâ ko zen sâŋgonzâŋguan. Zorat zen a sarâ buŋâ, nâŋgânâŋgâziŋoot
târârak ândibi.
17 Zen a ziŋ tâmbetzâŋgobegât gasâziŋ kârâm ândibi. A zen den sâsâŋ
namin diiziŋgâm âibi. Mâpâmâpâse namâziŋan zâmbamŋâ lapitziŋgâbi.
18 Oi zorigâk buŋâ. Zen nâgât a ândie, zorat opŋâ a kutâ zeŋgâren
diiziŋgâm âine den nep tuubi. Oi zen zeŋgât mâteziŋan kinŋâ a kutâ sot
hân ŋâin gokŋâ nâgât topnâ sapsum ziŋgâbi.
19 Zen a kutâgâren zâmbane den dap sânâ sâm mân nâŋgâm kwâkâ upi.
Narâk zoren den sâbi, zo Kaapumŋâ ziŋgâbap.
20 Yatâ otziŋgi den sâne zo zeŋgât den mân upap. Ibâziŋaŋgât Kaapum
umziŋan pâmbap, zâkkât den upap.
21 Narâk zoren âtâŋâ ŋâiŋâ munŋâ sâi kumbi. Oi ibâ ŋâiŋâ sâi nanŋâ
kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otziŋgâm sâne zâŋgobi.
22 Kutsiŋginaŋgât op a doŋbepŋâ zeŋgât um kâlak nâŋgâziŋgâbi. Oi ŋâi
zâk den siŋgi âlip mem kâtigem kinbap, zâk narâk âki sumbem kamânân
bagibap.
23 Zen kamân ŋâin ândinetâ zâŋgom moliziŋgânetâ kâmân ŋâin âibi. Nâ
perâkŋak dâzâŋgobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonŋâ
nâ takâbat.”

Yesu okŋaŋgâwe, zo yatik otniŋgâbi.
(Lu 12:2-9)

24 “Ekap namin katepŋâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore
aŋâ a patâŋâ mân walâmap.
25 Ekap namin katepŋâ patâŋaŋgât holi zorik mei dâp upap. Kore âŋâ
patâŋaŋgât holi zorik mei dâp upap. Bâliŋ mâme a, ziŋ nâgât Bezebulu
sâwe. Sâm bâliŋ kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otziŋgâbi.
26 Zorat sa nâŋgânek. A zo zeŋgât op mân keŋgât upi. Kut ŋâi ŋâi tik ziap,
zo zemŋâ mân zimbap. Kut ŋâi ŋâi kwârakukuŋ, zo zemŋâ mân zimbap. Zo
aksik mâbâlakŋem naŋgâbi.
27 Nâ ŋâtigân den tik dâzâŋgoman, zo a kâmut zeŋgât mâteziŋan sapsubi.
Den halop dâzâŋgowan, zo sombemân kin dâzâŋgobi.
28 Sâkziŋik zâŋgobi, zeŋgât mân keŋgât upi. Zen um dâpziŋ mân
tâmbetkubi. Ŋâigât keŋgât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândâŋ sim kârâbân
gâbanbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap, Anutu, zâkkât keŋgât op ândibi.
29 Nii sâmbâlâle, zâk sâŋgânŋâ patâ buŋâ. Kât kuriŋâ mâik kânok pam
zagât mimban. Oi Ibâziŋandâ mân nâŋgi ko dap op sâmbâlâle ŋâi gei
kumbap?
30-31 Anutu zâk a zeŋgât kâukziŋ sâmotŋâ zorat teŋgâŋâ nâŋgâm
naŋgâmap. Zorat zen keŋgâtziŋ buŋ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buŋâ. Zen
a. Anutu zâk zeŋgât umŋâ patâ kinmap.”

Aŋâ siŋgi âlipkât hâuŋâ minat.
(Lu 12:51-53; 14:26-27)

32 “Ŋâi zâk a ambân zeŋgât mâteziŋan sâm âlip kwatnibap, zâk yatigâk
nâŋâ sumbem Ibânaŋgât mâteŋan sâm âlip kwâkŋaŋgâbat.
33 Ŋâi zâk a ambân zeŋgât mâteziŋan kwâimbânigi zâk nâŋâ yatigâk
sumbem Ibânaŋgât mâteŋan kwâimbâŋaŋgâbat.

34 Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbe muyagibapkât geip.’ Nâ lumbeŋâ buŋâ, kâmbam âbâŋgubapkât gewan. Nâ kâsâpzâŋgobatkât gem gâwan. Zen dinnaŋgât op kâsâpagom ândibi.
35 Zorat nanŋâ sot ibâŋâ, zet kâsâpagobabot. Bâratŋâ sot mamŋâ, zet kâsâpagobabot. Iranŋâ sot sibunŋâ, zet kâsâpagobabot.
36 A ŋâi zâkkât kiŋ topŋan gâbâ kâsa okŋaŋgâbi.
37 Oi ŋâi zâk umŋâ ibâ mamzik zet sot pâlâtâŋ op nâ sot bituk pâlâtâŋ upap, zâk zo nâgât siŋgi mân op ândibap. Ŋâi zâk umŋâ murarâp zen sot pâlâtâŋ op nâ sot bituk pâlâtâŋ upap, zâk yatik nâgât siŋgi mân ândibap.
38 Oi ŋâi zâk zikŋâ poru nakŋâ mân lum nâgât mâtâp lâŋbap, zâk zo yatik nâgât siŋgi mân upap.
39 Ŋâi zâk ândiândiŋâ aŋgân kâri gulipkuŋaŋgâbap. Oi ŋâi zâk nâgât opŋâ hânân ândiândiŋâ birâm ândiândiŋ âlipŋâ muyagibap.”

Yesugât opŋâ buku otziŋgâbi.
(Mk 9:41)
40 “A ŋâiŋâ zen galem otziŋgâbap, zâk zo yatik kore otnibapŋâ sâŋgonnogip yatik okŋaŋgâbap.
41 Ŋâi zâk Propete a ŋâi on galem okŋaŋgâbap, zâk Propetegât dâp yatik sâŋgân mimbap. Ŋâi zâk a târârakŋâ galem okŋaŋgâbap, zâk a târârakŋaŋgât dâp sâŋgân mimbap.
42 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ŋâiŋâ a gigiŋâ zeŋgâren gâbâ nâgât siŋgi ândiap, zo too pateŋ aam pindâbap, zo ko sâŋgânŋâ buŋ mân zimbap.”

11

Yohane arâpŋâ zen Yesugâren âiwe.
(Lu 7:18-35)
1 Yesuŋâ arâpŋâ kiin zagât den dâtnâŋgom naŋgâm kamân ŋâin siŋgi âlip dâzâŋgobam arip.
2 Yohane tâk namin tap Kristoŋâ nep tuugip, zorat siŋgi nâŋgâm arâp den mâsikâbigât sâŋgonzâŋgoi Yesugâren âiwe.
3 Yesugâren âimŋâ itâ sâm mâsikâwe, “Mârumŋan Propete a, ziŋâ a ŋâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo ŋâigât mambât ândinat?”
4 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen âburem âimŋâ kut ŋâi ŋâi ek nâŋge, zorat siŋgi Yohane dukubi.
5 Sen ŋâtâtikŋâ sinziŋ ânâŋgâtsap. Kinziŋ bâliŋâ mâtâp lâŋ âim ge. Sâk bâlâ a sâkziŋ âlip uap. Kindapziŋ bâpsâsâŋ, zo den nâŋge. Mumuŋandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den siŋgi âlip nâŋge.
6 Ŋâi zâk nâgât nâŋgi mân âkon upap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap.”
7 Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesuŋâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen mirâ kamân âtâŋan, a mân ândiândiŋan wan iknam âiwe? Gerâ ŋâi pibâŋâ koi âim gam kiri iknam âiwe?
8 Mo a ŋâi hâmbâ neuleŋoot iknam âiwe? Zen nâŋge. A hâmbâziŋ neuleŋoot, zen a kutâ zeŋgât mirin tapme.
9 Mo zen Propete ŋâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutŋâ zeŋgât dâp buŋâ. Zâk tobat ŋâi. Nâmbutŋâ zo walâziŋgap.
10 A zorat den kulem ŋâi itâ ziap,
‘Nâŋgâ. Nâgât kore a ŋâi sâŋgongua kândom otgibap.

Zâkŋâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’
11 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ambân zeŋgâren gâbâ âsagiwe, nâmbutŋâ
zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ Yohane mân wâlap. Ka a giginâ ŋâiŋâ Anutu um
topŋan ândibapŋâ, zâk walâbap.
12 Yohane too saŋgon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân doŋbep,
zen sumbemgât siŋgi upigât kâtigiwe. Oi a kâwaliziŋootŋâ sumbem kamân
zo baginam kâtigie.
13 Propete a sot Mose, zen zorat den kânŋan sâm kulemgum gane
Yohanegâren âkip.
14 Den zi umziŋâ gâsui nâŋgânâ sâm, nâŋgânek. Elia gâbapkât sâwe, zorat
bonŋâ Yohane gâip.
15 Ŋâi zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap.
16 A kâmut zi, waniŋ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep ziŋâ
ek birâ, nâŋgâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân
sombemân tap bukurâpziŋ itâ sâm dâzâŋgome,
17 ‘Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân
isie?’
18 Yohane zâk nepŋâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei ekŋâ sâwe,
‘Zâk wâkeŋoot ândiap.’
19 A bonŋâ nâŋâ gamŋâ nalem sot too nia nekŋâ itâ sâme, ‘Iknek. A zi
kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a, zeŋgât buku. Waiŋ sot nalem nem mân
birâmap.’ Ka sa nâŋgânek. Anutugât nâŋgânâŋgâ bon asâgem topŋâ mem
kâkŋan kwâpmap.”

Yesuŋâ Galilaia a zeŋgât girem sâip.
(Lu 10:13-15)

20 Narâk zoren Yesuŋâ kamân nâmbutken nep tuugi ekŋâ umziŋ mân
melâŋâwegât den topkwap sâm topziŋ itâ sâm muyageip,
21 “Yei, Koraziŋ mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zeŋgâren nep patâ kulem
top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidoŋ kamânân muyagei sâi zen
mârumŋan isem umbâlâ opŋâ umziŋ melâŋbe.
22 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Tiro Sidoŋ kamân mâirâp, zen den kubikku-
bik narâkŋan hâuŋâ diim gei otziŋgâbap. Zen ko hâuŋâ mem zâi pam
otziŋgâbap.
23 Kapenaum mâirâp, zen dap upi? Sumbemân zâibi? Buŋâ. Zen sim
kârâbân kâbakŋeziŋgâbap. Zeŋgâren kulem top top muyageip. Kulem zo
Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buŋ op narâk ziren
tok tâpap.
24 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Den kubikkubik narâkŋan Sodom kamân
mâirâp, zen hâuŋâ mem gei kwap otziŋgâbap. Zen ko hâuŋâ mem zâi kwap
otziŋgâbap.”

Yesuŋâ Ibâŋâ sâm bâbâlaŋ kwâkŋaŋgip.
(Lu 10:21-22)

25 Narâk zoren Yesuŋâ Kembugâren den itâ sâip, “Ibâ, hân sot sumbem
mariŋâ, gâ âlip opmat. A ziiŋâ nâŋgânâŋgâziŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ
opmap, zo diŋgâ tik kwatziŋgâmat. Ka a umziŋan giginâ upme, zen ko diŋgâ
sâm muyageziŋgâmat. Oi nâ zorat sâm âlip kwatgigan.
26 Kembu, gâ yatâ muyagem âibapkât nâŋgâna âlip oip.”

27 Ninâu yatâ sâmŋâ arâpŋâ nen itâ sâm dâtnâŋgoip, “Ibânâ, zâk kut ŋâi
ŋâi nâgât siŋgi sâm bitnan pam naŋgip. Umnan den sot nâŋgânâŋgâ ziap,
zo mân nâŋge. Ibânâ zâk zikŋik nâŋgap. Oi Ibânaŋgât umŋan den sot
nâŋgânâŋgâ ziap, zo mân nâŋge. Nâ ninik nâŋgan. Oi nâŋâ a nâmbutŋâ
Ibânaŋgât topŋâ sâm muyageziŋga âlip nâŋgâm kwâkâbi.”

Yesuŋâ diiniŋgâbap.
28 “Kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ tuum kâbâ yâmbât sot sâknam nâŋgâm ândime,
zen aksik nâgâren gane gâsuziŋga um sâkziŋâ sânduksâbap.
29 Nâ umnandâ mulun op giginâ op ândimangât nâgâren gane nep
ârândâŋ tuum ândinat. Oi um dâpziŋandâ lumbenâ muyagem ândibap.
30 Nâ sot kin nep tuutuuŋ, zo bâbâlaŋ. Nâgât nep, zo bâbâlaŋ.”

12

Yuda zeŋgât kendongât den.
(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)
1 Narâk zoren Yesuŋâ kândom otniŋgi kendonân kâlamân obândiwen.
Âimŋâ arâp nen tepniŋaŋgât opŋâ segoŋ keet namuŋ niwen.
2 Yatâ oindâ Parisaio a, ziŋ zo ekŋâ Yesu dukum sâwe, “Ek. Arâpkâ ziŋ
kut zo ue, zo kendonân mân orotŋâ.”
3 Sâneta itâ sâm dâzâŋgoip, “Dawidi sot arâpŋâ, zen tepkât opŋâ urâwe,
zo sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ?
4 Zâk Kembu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsâŋâ, zo mei niwe.
Nalem zo zâk sot arâpŋâ niwe. Zo mân orotŋâ. Namâ galem ziinjik nimbigât
sâsâŋ.
5 Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nâŋgâme? Tirik namâ
galem a, zen Yuda zeŋgât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den
zo kume, zorat tosaŋâ mân opmap.
6 Zen Kembugât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nâŋâ ko dâzâŋgua nâŋgânek.
Nâ mâteziŋan kinzan, nâ walâwalâŋ. Namâ zo giginâ.
7 Anutugât den kulem ŋâi itâ ziap,
‘Bâu zuu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziŋgâbigât
otnigap.’
Zen den zirat topŋâ nâŋgâm sâi a tosaziŋ buŋâ den laŋ ŋâi mân
dâzâŋgobe.
8 A bonŋâ, nâ kendongât mariŋâ op ândian.”

Yesuŋâ kendonân a ŋâi kubigip.
(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)
9 Yatâ sâmŋâ zobâ âim mâpâmâpâse namin zarip.
10 Zoren a ŋâi tâip. Zâk bikŋâ humutŋik. Oi a ziŋâ Yesu mâsikâm sâwe, “A
kendonân kubikziŋgâziŋgâŋ, zo orotŋâ mo mân orot?”
11 Sâne Yesuŋâ lâuziŋan mem itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zeŋgâren gâbâ a
ŋâiŋâ râmaŋâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap.
12 Râma zâk yennâ. A zen ko bonŋâ, zorat kendonân âlip orotŋâ.”
13 Yatâ sâmŋâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ tâŋtâŋ pa.” Sâi bikŋâ tâŋtâŋ pâi
âlip op toren yatâ oip.
14 Yatâ oi Parisaio a, zen zo ekŋâ âimŋâ zâk dap yatâ kunat sâm den
âraguwe.

Yesugât den sâsâŋ, zo bonŋâ oip.

15 Yesuŋâ den zo nâŋgâm kamân zo birâm ŋâin arip. A doŋbep patâŋâ
molinetâ kubikziŋgâm naŋgip.
16 Zen zâkkât topŋâ zo a ambân mân dâzâŋgobigât den sâm kâtigeip.
17 Yatâ oi Propete Yesaianâ mârumŋan Anutugât den kulemgoip, zo bonŋâ
oip. Den zo itâ,
18 “Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipŋâ. Zâkkât
umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda bekŋan mei hân toren toren a
zeŋgâren den kubikkubikŋâ sâm haŋpâmbap.
19 Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nâŋgâbi.
20 Gerâ âbâbâŋgum, zo mân kârâm mânâŋgât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân
biri bâpsâbap. Yatâ op nep tuum ândim den târârak sâm kubikmubik oi
târârak op kâtigem zimbap.
21 Yatâ oi a ambân hân toren toren, zen zâkkât kutsiŋgiŋan târokwapi.”

Yesuŋâ wâke ŋâi moleip.
(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

22 Nârâk zoren wâkeŋâ a ŋâi okŋaŋgi kopa op siŋ bâpsâsâŋ op ândei
Yesugâren diim âiwe. Âine Yesuŋâ a zo kubigi siŋâ ânâŋgâri ekŋâ den sâip.
23 A ambân kâmut kirâwe, zen zo ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe,
“Dawidigât kiun gâbapkât sâsâŋâ, zo zi mot ŋâi.”
24 Sâne Parisaio a, ziŋâ den zo nâŋgâm itâ sâwe, “Zo sarâ. Wâke zeŋgât a
kutâ kutŋâ Bezebulu, zâkŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.”
25 Zen yatâ sâne Yesuŋâ umziŋan ekŋâ itâ dâzâŋgom sâip, “Hân ŋâigât a,
zen kâsa utnetâ hânziŋ zo kwamen zimbap. Oi kamân ŋâigât a mo mirâ
ŋâigât a, zen kâsa utne mirâ kamânziŋ buŋ upap.
26 Satâŋ sot arâpŋâ, zen kâsa utnetâ nepziŋâ dap yatâ kâtigem zimbap?
27 Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.’
Oi zeŋgât narâpziŋâ ŋâiŋâ mam otziŋgi wâke moliziŋgâme? Sarâziŋaŋgât
topŋâ zo narâpziŋandâ muyagibi.
28 Nâ ko Anutugât Kaapumŋâ mam otnigi wâke moliziŋgâman. Anutugât
um topŋan ândiândigât narâkŋâ mâte otziŋgi mân nâŋge.
29 A ŋâi, zâk mirâŋan kâwali op tâi dap yatâ a ŋâiŋâ zâim sikum bekŋan
mimbap? Yatâ buŋâ. Kâwali a zo komŋâ kiŋ bik saam pamŋâ sikumŋâ âlip
bekŋan mimbap.” (Yesuŋâ den zo Sataŋgât op sâip.)
30 Yatâ sâmŋâ itâ sâip. “Ŋâi zâk buku mân otnibapŋâ, zâk kâsa otnibap.
Ŋâi zâk nepnâ mân galem upapŋâ, kândaŋbap.
31 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Bâliŋâ top top sot den sumunŋâ top top,
zorat tosa birâbirâŋ ziap. Ka ŋâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliŋ kwâpap, zâkkât
tosa birâbirâŋ mân ziap.
32 Ŋâi zâk a bonŋâ nâ sâm bâliŋ kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap.
Ka ŋâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliŋ kwâpap, zo ko tosaŋâ hânân sot
Sumbemân mân gulipkubap.
33 Zen nak ŋâigât âlipŋâ sâm bonŋaŋgât yatik âlipŋâ sâbi. Mo nak ŋâigât
bâliŋâ sâm bonŋaŋgât yatigâk bâliŋâ sâbi. Nak zo bonŋandâ nak topŋâ sâm
muyagemap.
34 Zen mulumgât kiurâp. Bâliŋandâ wan den âlipŋâ sâbi. Umziŋan kut
ŋâi ŋâi zemap, zo yatik lâuziŋan kopgâmap.

35 A târârakŋândâ umŋan gâbâ den âlipŋâ kopgâmap. A ŋâi nâŋgânâŋgâ
bâliŋâ, zâkkât umŋan gâbâ den bâliŋâ kopgâmap.
36 Nâ dâzâŋgua nâŋgânek, Den kubikkubik narâkŋan den sarâ top top,
zorat hâuŋâ Anutuŋâ ziŋgâbap.
37 Den sâmat, zorâŋ topkâ sâm muyagei gâsu gobap. Mo den sâmat, zorâŋ
topkâ muyagei birâgibap."

Yesu kulem top topkât dukuwe.
(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

38 Yatâ sâm dâzâŋgoi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a
nâmbutŋâ, zen itâ mâburem dukuwe, "Patâ, top lâkulâku kulem ŋâi tuuna
âsagei iknâ."
39 Sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, "A kâmut zi orot mâmeziŋâ bâliŋâ sot
Kembugât den birâbirâŋ. A yatâ zorâŋ top lâkulâku kulemgât sâme. Zen
kulem ŋâi mârâtŋâ buŋâ. Propete Yonagâren muyageip, zo yatâ muyagei
ikpi.
40 Yona zâk sirâm karâmbut saru zuu patâgât umŋan gei zeip. Zo yatigâk
a bonŋâ, nâ sirâm karâmbut hân umŋan zimbat.
41 Zorat ko den kubikkubik narâkŋan Niniwe kamân mâirâp, zen gam a
kâmut zi zeŋgât topziŋ sâne hâuŋâ yâmbâtŋâ patâ mimbi. Wangât, Niniwe
kamân mâirâp, zen Yonaŋâ den girem dâzâŋgoi nâŋgâm umziŋâ melâŋâwe,
zorat. Na sa nâŋgânek. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlan.
42 Oi ambân kutâ hân torengen gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den
kubikkubik narâkŋan kâmut zi zeŋgât tosaziŋ sapsubap. Wangât, ambân
zorâŋâ hân kârebân gâbâ gam Salomogâren den nâŋgânâŋgâ bonŋâ mim-
bam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlan. Zen wangât op nâgât
den birâme?"

Wâke, zâk gebâkŋan puriksâm a tâmbetkubap.
(Lu 11:24-26)

43 "Wâkeŋâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândiŋan âi ândim tâtat
mâmeŋâ kârubap.
44 Kârumŋâ sâbap, 'Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.' Sâmŋâ âburem
âi ikpap. Egi mariŋâ buŋâ, saŋgon kubikkubikŋâ.
45 Yatâ ekŋâ âim wâke bukurâpŋâ nâmburân zagât, zikŋâ dâp buŋâ, bâliŋ
kâtikŋâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârum bâliŋâ
ândeipŋâ bet bâliŋ op kwâtâtibap. Bâliŋ mâme a kâmut zi, zeŋgâren yatik
muyagibap."

Yesugât mam murâpŋâ.
(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

46 Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgom kiri kândâtziŋan Yesugât mam
murâpŋâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe.
47 Mambât kinetâ a ŋâiŋâ Yesu itâ sâm dukuip, "Nâŋgâ. Mamgâ murâpkâ,
zen den dâgonam kândâtniŋan ga kinze."
48 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, "Mam murâpnâ waniŋ ziŋâ?"
49 Yatâ sâmŋâ arâp kirâwe, zeŋgâren bikŋâ pamŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
"Ziŋgitnek. Mamnâ murâpnâ zi te.
50 Sumbem Ibânaŋgât sâtŋâ nâŋgâm lume, zen ko nâgât mamârâpnâ mun
garâpnâ ue."

13

Keet maamaandiŋgât den.
(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

1 Sirâm zoren Yesuŋâ mirin gâbâ gem saru sâtŋan âi tâip.
2 Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune ziŋgit waŋgâ ŋâin zarip. Oi zâk waŋgâyân tâi a ambân doŋbep patâ, zen sagân kirâwe.
3 Zen sagân kinetâ den sumbuŋâ top top sâm dâzâŋgoip. Ŋâi ko itâ sâip, “Nâŋgânek. A ŋâiŋâ keet maandiŋbam nebân arip.
4 Âi maandiŋi keet nâmbutŋâ mâtâbân gei zei nii ziŋâ ga niwe.
5 Oi keet nâmbutŋâ hân siŋitŋan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkŋanâk, zorat kek takip.
6 Ândâŋâ kârep mân giari maaŋâ egi hâlâlâŋsâm moip.
7 Keetŋâ nâmbutŋâ hibuk osetŋan gei zeip. Gei zemŋâ kâmŋâ taki hibukŋâ kwârakoipkât moip.
8 Keet nâmbutŋâ ko hân âlipŋan gei zem bonŋâ doŋbep âsageip. Topŋâ ŋâigât keetŋâ 1 handeret. Topŋâ ŋâigât keetŋâ 60. Topŋâ ŋâigât 30. Bonziŋâ yatâ âsageip.
9 Zorat ŋâi zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap.”

Yesuŋâ den sumbuŋaŋgât sâm dâzâŋgoip.
(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

10 Den yatâ sâm dâzâŋgoi arâpŋâ nen um topŋan gam mâsikâm sâwen, “Gâ wangât den sumbuŋâ dâzâŋgomat?”
11 Sâindâ zâkŋâ itâ dâtnâŋgoip, “Anutu um topŋan bagibagiŋâ, zorat den sumbuŋâ ziiŋâ nâŋgâm kwâtâtibigât sâsâŋ. A nâmbutŋâ, zen buŋâ.
12 Ŋâi zâk den nâŋgânâŋgâŋâ, zo mem ândei Anutuŋâ târokwap pindâbap. Oi nâŋgânâŋgâ patâ upap. Ka ŋâi zâk den nâŋgânâŋgâ pindip, zo mân mem ândei bekŋan mimbap. Oi yen ândibap.
13 A nâmbutŋâ, zen sinziŋâ ekŋâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziŋandâ den nâŋgâm mân nâŋgâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuŋâ dâzâŋgoman.
14 Oi mârumŋan Propete Yesaiaŋâ kânŋan den sâip, den zo bonŋâ uap. Den zo itâ,

‘Kindapziŋandâ den nâŋgânâŋgâ, zo nâŋgâbi. Ka umziŋandâ ko mân nâŋgâm kwâtâtibi. Sinziŋandâ igikŋâ, zo ikpi. Ka zorat topŋâ, zo mân ek kwâtâtibi.

15 A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapziŋ bâpsâsâŋ. Sinziŋandâ mân ek kwâtâtibi. Umziŋandâ mân nâŋgâm kwâtâtibi. Umziŋ mân melâŋne ko nâ dap yatâ kubikziŋgâbat?’
16 Zen ko sinziŋâ âlip ikme. Kindapziŋ âlip nâŋgâme.
17 Zorat zeŋgât nâŋga âlip uap. Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Mârumŋan Propete sot a târârakŋâ doŋbep, zen kut ŋâi ŋâi zen ek nâŋgâme, zo ek nâŋgânam osimŋâ mân ek nâŋgâwe.”

Keet maamaandiŋ, zorat topŋâ sâm dâzâŋgoip.
(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

18 “Oi zi keet maamaadiŋ den, zorat topŋâ dâzâŋgua nâŋgânek.
19 Keetŋâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutŋâ ândime. Zen siŋgi âlip naŋgâne umziŋan mân giari bâliŋâ mariŋandâ gamŋâ zo bekŋan memap.
20 Keetŋâ hân siŋitŋan gei zeip, zorat dâp a nâmbutŋandâ ândime. Zen siŋgi âlip nâŋgâm âkŋâlem ândime.

21 Umziŋan ko ândâŋâ mân gâsuipkât narâk pâŋkânok mem ândine sâknam
mo zâŋgom tâk namin pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme.
22 Keetŋâ hibuk kwâkŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zen yatâ ândime. Zen siŋgi
âlip zo nâŋgâmŋâ sâkkât kut ŋâi sot kât sikumgât âkŋâle op ândine umziŋan
bon mân âsagei bonŋâ buŋ op gukupitŋâ upap.
23 Keetŋâ hân âlipŋân gei zeip, zo a nâmbutŋâ zo yatâ ândime. Zen den
siŋgi âlip nâŋgâm umziŋan gei mem ândime. Oi ŋâigâren bonŋâ 1 handeret,
ŋâigâren 60, ŋâigâren 30. Bonŋâ yatâ âsagemap.”

Nebân hibuk takip, zorat den.

24 Yesuŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Sumbemgât den siŋgi âlip,
zorat mâtâp zi itâ. A ŋâiŋâ nepŋan âi keet maandeŋip, zoren dâpkwap sâbâ.
25 Keetŋâ maandiŋâ ari a uman zine narâk zoren kâsaŋâ gam hibuk
keetŋâ maandiŋâ arip.
26 Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârândâŋ takâwe.
27 Oi kore a, zen zo ekŋâ nep mariŋâ dukum sâwe, ‘Patâniŋâ, gâ nepkan
keet âlipŋâ maandeŋin. Oi Hibuk zo waniŋ gâbâ tâkap?’
28 Mâsikâne sâip, ‘Kâsa ŋâiŋâ maandeŋi âsageip.’ Yatâ sâi mâsikâwe, ‘Nen
âi sâmbum panâ?’
29 Sâne itâ dâzâŋgoip, ‘Buŋâ. Zen hibuk sâmbum kâmŋâ zo sâmbubegât
birâbi.
30 Zo yenâk zimbabot. Oi bonŋâ mimiŋ narâk oi nep a itâ sâm dâzâŋgobat,
“Kândom zen hibuk zo sâmbum buraŋ saam kârâbân umbi. Bet ko bonŋâ
âlipŋâ mine mirânan zâibap.” ’ ”

Wakum sot sii daŋgât, zekât den.
(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

31 Den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Sumbemgât den siŋgi âlip, zorat
mâtâp, zo wakum keetŋâ yatâ. A ŋâiŋâ keetŋâ zo nepŋan pâip.
32 Keetŋâ zo mâiktârâ. Keetŋâ nâmbutŋâ zeŋgât ombeziŋan. Zo kâmŋâ
takâm zâim walâziŋgâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranŋan pam
tapme.”
33 Oi den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Sumbemgât den siŋgi âlip,
zorat mâtâp, zo sii daŋgât naamŋâ yatâ. Ambân ŋâiŋâ nalemân sii daŋgât
zâtki giari nalem aksik naam op naŋgip.”

Nebân hibuk takip, zorat topŋâ.

34 Yesuŋâ den dâzâŋgoip, zo sumbuŋik dâzâŋgoip. Den muyap mân sâm
muyagem dâzâŋgoip.
35 Yatâ oi Propete a ŋâiŋâ den sâip, zo bonŋâ oip. Den zo itâ,
“Lâunan den sumbuŋâ top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den
tik zeip, zo sâm muyagibat.”
36 Yesuŋâ a ambân zâmbari âine mirin zarip. Zâi tâi arâpŋâ nen zâimŋâ
dukum sâwen, “Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuŋâ zorat topŋâ sâna
nâŋgânâ.”
37 Dukoindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “A keet âlipŋâ pâip, zo a bonŋâ nâŋâ
pârâwan.
38 Nep, zo han patâ zi. Keet âlipŋâ, zo sumbemgât siŋgi a ambân kâmut.

39 Hibuk, zo bâliŋâ mariŋâ, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetŋâ maandiŋip, zâk Sataŋ. Bon mimiŋ narâkŋâ, zo hâuŋâ mimiŋ narâkŋâ. Nep tuutuuŋ a, zen sumbem a.
40 Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuŋâ mimiŋ narâkŋan âsagibap.
41-42 A bonŋâ, nâŋâ kâwali arâpnâ sâŋgonzâŋgua a ambân zeŋgâren gâbâ bâliŋ mâme a ambân sot gurumin den kukuŋâ a ambân, zo gâbâreziŋgâm kârâp tâmbâŋan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi.
43 A târârak zen ko Ibâziŋaŋgât um topŋan âsakŋoot maa yatâ âsagem ândibi. Ŋâi zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap.”

Kune kinsagât den.
44 “Sumbemgât den siŋgi âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa ŋâi hibukŋan tik zei a ŋâi zoren âi muyageip. Muyagemŋâ umâlep patâ nâŋgâm kwârakum âi kut ŋâi ŋâi tâkŋaŋgip, zo pam kât mem naŋgâm hân zo kwâlip.”

Kunegât den sumbuŋâ.
45 “Sumbemgât siŋgi âlip mâtâp, zo itâ. A ŋâi kunegât kârum ândeip.
46 Kârum ândim kune ŋâi tipŋan kurum, zo muyageip. Muyagemŋâ kut ŋâi ŋâi gakâŋâ, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuŋâ.
47 “Sumbemgât siŋgi âlip, zorat mâtâp, zo iŋangât irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topŋâ topŋâ piksâwe.
48 Piksâne sâmbune âkŋan zarip. Oi iŋan niniŋâ, zo waŋgâyân parâwe. Mân niniŋâ ko birâm pane saruyân giarip.
49-50 Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ muyagibap. Narâk zoren sumbem a, ziŋâ a hânŋâ hânŋâ kâsâpzâŋgomŋâ bâliŋ mâme a minziŋgâm kârâp patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”
51 Yatâ sâmŋâ mâsikâniŋgip, “Zen zo aksik nâŋgâm naŋge mo buŋâ?” Sâi niŋâ sâwen, “Nen nâŋgâm naŋgen.”
52 Sâindâ dâtnâŋgoip, “Zen dinnâ nâŋgâm kwâtâtemŋâ siŋgi âlipŋaŋgât mâtâp nâŋgâm kwâkâbi. Zen mirâgât mariŋâ yatâ opŋâ kabâŋan gâbâ kut ŋâi ŋâi âlip sâŋginâ sot uŋakŋâ lândim pambi.”

Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe.
(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)
53 Yesu zâk den sumbuŋâ top topŋâ zo sâm naŋgâm mirâ kamân zo birâm arip.
54 Âi kamânŋan Nasarete, zoren âi takâm mâpâmâpâse namin zâim den siŋgi âlip sâm dâzâŋgoi a zen nâŋgâm imbaŋâziŋ buŋ oi sâwe, “Zâk nâŋgânâŋgâ zot imbaŋâ zo waniŋ gâbâ muyageip.
55 Nen topŋâ nâŋgen. Zâk mirâ tuutuuŋ a nanŋâ. Mamŋâ Maria. Murâpŋâ kutziŋâ Yakobo, Yose, Simoŋ sot Yuda.
56 Garâpŋâ nen sot ârândâŋ ândien. Zâk kut ŋâi ŋâi zi ikâ zoren muyageip?”
57 Zen yatâ nâŋgâm kwakŋâ zâkkât nâŋgâne geip. Oi Yesuŋâ sâm dâzâŋgoip, “Propete a ŋâi zâk kutsiŋginâ hân torengen laŋ kârâm ari kamârâpŋâ sot torerâpŋâ, zen zâkkât nâŋgâne gei birâŋaŋgâme.”
58 A zen umziŋ aŋgân kârâwegât Yesuŋâ kamân zoren kulem top top doŋbep mân tuugip.

14

Herodeŋâ sâi Yohane kuwe.
(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

1 Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât siŋgi nâŋgip.
2 Siŋgi zo nâŋgâmŋâ a sâtŋâ gakârâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ itâ nâŋgan. Yohane too saŋgonziŋgip, zâk mumuŋan gâbâ zaat kâwaliŋoot ândiap.”
3 Den zo yen mân sâip. Mârumŋan Herode zâk munŋâ Pilipogât ambân bekŋan meip, kutŋâ Herodia. Ambân zâkkât opŋâ sâi Yohane kiŋ bik saam tâk namin pane zeip.
4 Wangât, Yohaneŋâ den itâ dukuip, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotŋâ.”
5 Oi Herodeŋâ Yohane kumbam nâŋgip. Ka a ambân ziŋâ Yohanegât nâŋgâne Propete op ândeip, zorat keŋgât op birip.
6 Oi Herode âsaâsagiŋ narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bârɑtŋâ, zâk Herode sot a sâtŋâ tarâwe, zeŋgât mâteyân kep ândei Herode ek âkŋâlem itâ sâm dukuip,
7 “Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.”
8 Oi ambân zâk mamŋandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too saŋgon nep tuugip, zâkkât gânduŋ kom mânâŋgâtŋâ kâukŋâ hâkobân pam mem ga ni.”
9-11 Yatâ sâi a kutâ zâk nâŋgâm pârâkpâip. Nâŋgi mân dâp oip. Ka zâk a sâtŋâ zeŋgât mâteziŋan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep a sâŋgonzâŋgoi Yohane tâk namin tâi gânduŋâ kârâm mânâŋgât kâukŋâ hâkobân pam mem ga Herodia bârɑtŋâ pindâwe. Ambân zo memŋâ mamŋâ pindip.
12 Yohane kune moi arâpŋâ zen gamŋâ kâmbarâŋâ mem hangumŋâ âi Yesu den siŋgi dukuwe.

Yesuŋâ a 5 tausen nalem ziŋgip.
(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

13 Yesuŋâ den siŋgi zo nâŋgâm waŋgâyân zâim hân a mân ândiândiŋan, zoren ândibam arip. Ari a ambân doŋbep patâ kamân ŋâin ŋâin gâbâ, zen siŋgiŋâ nâŋgâm saru sâtŋan âim muyagiwe.
14 Yesuŋâ waŋgâyân gâbâ gemŋâ a ambân kâmut zo ziŋgitŋâ umŋâ nâŋgâmŋâ a ambân sisi mâsekziŋoot, zo kubikziŋgip.
15 Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpŋâ niŋâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândiŋan ândeindâ mirâ ŋâtiksâbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.”
16 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Wangât âibigât se? Ziŋâ nalem ziŋgânek.”
17 Yatâ sâm dâtnâŋgoi sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutŋâ buŋâ.”
18 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nalem zo nâgâren mem ganek.”
19 Yatâ sâmŋâ a dâzâŋgoi hibuk luatŋâ tap âiwe. Yesuŋâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sâmŋâ namuŋ arâpŋâ niŋgi niŋâ kâsâpkum a ziŋgâwen.
20 A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputŋâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip.
21 A nalem niwe, zo teŋgâziŋâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpziŋâ mân sâlâpzâŋgowen.

Yesu saru kwâkŋan lâŋ lâŋ arip.
(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

22 Yatâ opŋâ Yesuŋâ arâpŋâ sâi waŋgâyân zâi saru nâmbutken âinam
âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip.
23 Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk zikŋik ninâu sâbam bâkŋan zarip. Yatâ
op ândei ŋâtiksâi zâk zikŋik zoren ândeip.
24 Waŋgâŋâ âim saru tânâmŋan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam
saru kunziri waŋgâ mem kâbakŋei âinam osiwen.
25 Mirâ haŋsâsâgât Yesuŋâ saru kwâkŋan lâŋ lâŋ ga muyageniŋgip.
26 Zâk zo yatâ gâi arâp niŋâ ekŋâ keŋgâtniŋâ op wâke gaap sâm den kâtik
kambâŋâwen.
27 Yatâ oindâ den itâ sâm dâtnâŋgoip, “Umziŋ diim geik. Zi ninak gaan.
Mân keŋgât utnek.”
28 Sâi Peteroŋâ sâtŋan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sâna too
kwakŋik lâŋ gabâ.”
29 Sâi Yesuŋâ sâip, “Ga.” Sâi Peteroŋâ waŋgâyân gâbâ geim saru kwâkŋan
Yesugâren arip.
30 Peteroŋâ âim tâi pibâ patâ ŋâi gâi keŋgât op geibam op Yesu konsâm
sâip, “Kembu, gâ gâsuni.”
31 Sâi zorenâk Yesuŋâ gâsum sâip, “Gâ wangât nâŋgâm pâlâtâŋgâ lotŋâ oi
um zagât uat?”
32 Yatâ sâm gâsui waŋgâ kâligen kopgâitâ pibâ hiriŋsâip.
33 Oi a waŋgâyân tarâwen, nen Yesu um topŋan âi pindiŋsâm sâwen, “Gâ
perâkŋak Anutugât nanŋâ.”
34 Oi saru nâmbutken âimŋâ Genesarete hânân takâwen.
35 Zoren a zen Yesu ekŋâ den pane kamân ŋâin ŋâin ari a ambân sisi
mâsekziŋoot diiziŋgâm zâkkâren gawe.
36 Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nâŋgâna hâmbâgâ murukŋan gâsum mâsekziŋ
buŋ upap.” Yatâ urâwe, zorâŋâ sâkziŋâ âlip op naŋgip.

15

Kut ŋâi ŋâi niniŋandâ a um mân sumunkomap.
(Mk 7:1-23)

1 Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin
den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe,
2 “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpniŋ zeŋgât den kom bitziŋâ mân too saŋgon
nalem mem nime?”
3 Yatâ sâm mâsikâne Yesuŋâ itâ sâip, “Zen ko wangât ziiŋâ
sâkurâpziŋaŋgât den lum Anutugât den kume?
4 Anutugât den itâ ziap, ‘Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi ŋâi
zâk ibâ mam den bâliŋâ dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mumbap.’
5 Zen ko itâ sâme, ‘Ŋâi zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, “Kut ŋâi zikâbam, zo
Anutugât siŋgi sâm paan.” Zâk zo yatâ opŋâ on galem mân otzikâbap.’
6 Zen yatâ opŋâ Anutugât den birâne giari sâkurâpziŋaŋgât den zorik lum
ândime.
7 Sarâ a, zen. Zeŋgât op Propete Yesaiaŋâ Anutugât den itâ sâm
kulemgoip,
8 ‘A kâmut zi lâuziŋandik mâpâsenime. Umziŋandâ ko birânime.

9 Oi den bonŋagât hâuŋâ a ziiŋ den sâm kwâkâyaŋgâme. Zen lâuziŋandik mâpâsenime. Nâ zorat nâŋga yen opmap.' "
10 Yesu zâk zo yatâ sâm dâzâŋgom a ambân sâi gane itâ dâzâŋgom sâip, "Nâ den dâzâŋgua nâŋgâm kwâtâtinek.
11 Kut ŋâi ŋâi nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziŋan gâbâ kopgâmap, zorâŋâ sumunkomap."
12 Yatâ sâi arâpŋâ niŋâ zâkkâren âim mâsikâm sâwen, "Den yatâ zo sâna Parisaio a zen nâŋgâm bâliŋ kwatgige, zo nâŋgat?"
13 Sâindâ sâip, "Nebân kut ŋâi zo sumbem Ibânandâ mân kâmerip, zo sâmbum naŋgâbap.
14 Zen yen birâziŋgânek. Parisaio zen siŋziŋ ŋâtâtikŋâ. Zeŋgât mâtâp kândom a sen bâpsâsâŋ zagât diiaŋgâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândâŋ lâmân geibabot."
15 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, "Den sumbuŋâ dâzâŋguat, zorat topŋâ sâna nâŋgânâ."
16 Sâi Yesuŋâ dâtnâŋgoip, "Zen tok um nâŋgânâŋgâziŋ mân pâroŋsâi ândie, mo dap?
17 Topŋâ itâ mân nâŋge? Aŋâ kut ŋâi ŋâi nine tep kâmboziŋan giari mem kubigi mâtâpŋan geimap.
18 Ka umziŋan gâbâ den bâliŋ top top lâuziŋan takâmap, zorâŋâ ko umziŋ sumunkomap.
19 A umân gâbâ kut ŋâi ŋâi kop gâmap, zo itâ. Nâŋgânâŋgâ bâliŋâ, âkŋâle nep, kâmbam ku, kâmbu konda, den sarâ, ambân mem birâbirâŋ sot den sumunŋâ.
20 Kut ŋâi ŋâi yatâ, zorâŋ sumunkomap. Oi bet mân saŋgon kut ŋâi ŋâi nine, zorâŋâ mân sumunkomap.

Kanaan ambân ŋâiŋâ Yesu konsâm mâpâseip (Mk 7:24-30)

21 Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro sot Sidoŋ kamân zagât, zo zeŋgâren arip.
22 Zeŋgâren ândei Kanaan hânân gokŋâ ambân ŋâi gam Yesu konsâm sâip, "Kembu gâ Dawidigât kiunŋâ, nâgât umgâ bâliŋ oik. Bâratnâ, zâk wâkeŋâ mâte pirik okŋaŋgâmap."
23 Yatâ sâi Yesuŋâ nâŋgâm den hâuŋâ mân dukuip. Yatâ oi arâpŋâ nen zâkkâren gam dukum sâwen, "Ambân zo molina arik. Zâk kândâtniŋan den sâm gaap."
24 Sâindâ dâtnâŋgoip, "Nâ Isirae kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo zeŋgârâk sâŋgonnogi gem gâwan."
25 Sâi ambân zorâŋ um topŋan âi siminŋâ liim pindiŋsâm sâip, "Kembu, gâ laŋ betnan me."
26 Yatâ sâi ko itâ sâm dukuip, "Katep zeŋgât nalem betziŋan mem wâu ziŋgâziŋgâŋ, zo mân dâp upap. Nâ Isirae a kâmut, zeŋgât gem gâwan."
27 Sâi ambân zo itâ sâip, "Kembu zo âlip sat. Oi marirâpziŋandâ nalem nem tatne gwapgwap gei wau zen laŋ nime."
28 Yatâ sâi Yesuŋâ dukum sâip, "O ambân nâŋgâm pâlâtâŋgâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik." Sâi zorenâk bâratŋâ âlip oip.

Yesuŋâ a doŋbep kubikziŋgip. (Mk 7:31-37)

29 Yesu zâk hân zobâ âburem gam Galilaia saru sâtŋan âim bâkŋâ ŋâin zâi tâip.
30 Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziŋâ giginâ, sinziŋ bâpsâsâŋ, kin bitziŋ bâliŋâ, kopa sot sisi mâsekziŋoot diiziŋgâm Yesugât um topŋan zâmbane kubikziŋgip.
31 Yatâ oi kopa, zen dinziŋâ sâwe. Kin bitziŋ bâliŋ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziŋ gigiŋândâ âlip urâwe. Sinziŋ bâpsâsâŋandâ sinziŋ igâwe. Oi a ambân kâmut, ziŋâ zo ekŋâ nâŋgâne imbaŋâ oi itâ sâwe, “Nen Isirae a kâmut neŋgât Anutu mâpâsinâ.”

Yesuŋâ a 4 tausen nalem gumuziŋgip.
(Mk 8:1-10)
32 Yesuŋâ arâpŋâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ a zeŋgât umnâ nâŋgan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi nalem buŋâ sâŋgonzâŋgoindâ âi mâtâbân tâmbetagobegât umnâ girem uap.”
33 Sâi arâpŋâ niŋ itâ sâwen, “Nen hân a mân ândiândiŋan ândim nalem ikâ gâbâ mem a kâmut zi ziŋgindâ nine dâp upap?”
34 Yatâ sâindâ Yesuŋâ mâsikâniŋgâm sâip, “Zeŋgâren nalem dabutâ ziap?” Sâi niŋâ sâwen, “Nalem nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap.”
35 Oi Yesuŋâ nâŋgâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe.
36 Yatâ utnetâ Yesu zâk nalem nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâm namuŋ arâp niŋgi kâsâpkum a ambân ziŋgâwen.
37 Nen ziŋgindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputŋâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip.
38 Nalem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambâ murarâpziŋ mân sâlâpzâŋgowen.
39 Yesuŋâ a ambân zâmbari âine zikŋâ waŋgâyân zâim Magadaŋ hânân âi takip.

16

Yesuŋâ kulem ŋâi tuubapkât sâne kwâkâziŋgip.
(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)
1 Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem ŋâi âsagei iknâ.”
2 Sâne dâzâŋgom sâip, “Mirâ ŋâtiksâbâ sâi sumbem kuriŋkoi sâme, ‘Muka maa upap.’
3 Mo haŋsâi sasa mem dooŋgubap, zo ko map gâbap sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatŋâ ekŋâ nâŋgâme. Ka nâgât topnâ ko mân nâŋgâm kwâtâtime.
4 A ambân ândi mâmanziŋ bâliŋâ, zen kulem tobat ŋâi iknat sâme. Zen kulem ŋâi uŋakŋâ buŋâ. Yonaŋâ Niniwe a umziŋ melâŋbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nâŋâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zeŋgât girem dâzâŋgoip.
(Mk 8:14-21)
5 Oi arâpŋâ nen nalemgât nelâmnâŋgoi Yesu sot saru nâmbutken arindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip,
6 “Zen Parisaio sot Sadukaio a zeŋgât sii daŋgât nalemziŋan mân pam om nimbi.”

7 Yatâ sâm dâtnâŋgoi nen kwakŋâ itâ sâm ârâguwen, “Nalem zei birâm
gen, zorat dâtnâŋguap.”
8 Yatâ sâindâ Yesugât kindapŋan giari nâŋgâm itâ sâm dâtnâŋgoip, “O
nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lotŋâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?
9 Kut zo orâwan, zo mârum nelâmzâŋgoi mân nâŋge? Nâ nalem bâtnâmbut
zorâŋâ a 5 tausen ziŋga nem âkon utne buputŋâ sândune irâ dabutâ piksâip?
10 Nalem nâmburan zagât, zorâŋ a 4 tausen ziŋga nem âkon utne buputŋâ
sândune irâ dabutâ gei piksâip?
11 Nâ nalemgât mân dâzâŋguan. Zo wangât mân nâŋgâm kwâtâtie?
Parisaio a sot Sadukaio a, zeŋgât sii daŋgât nalemziŋan mân pam nimbi.”
12 Arâpŋâ nen den yatâ nâŋgâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii daŋgât pam
niniŋaŋgât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziŋaŋgât op sap.”

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.
(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)
13 Kaisarea kamân a kutâ Piliponâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam
arâp dâtnâŋgom sâip, “A ambân, zen a bonŋâ nâgât ŋâi sâme?”
14 Sâi niŋâ dukum sâwen, “Nâmbutŋandâ Yohane too saŋgon nep tuugip
sâme. Nâmbutŋandâ Elia sâme. Nâmbutŋandâ Yeremia mo Propete a ŋâi
sâme. Gâgât yatâ sâme.”
15 Yatâ sâm dukoindâ mâsikâniŋgip, “Ka ziiŋâ ko nâgât ŋâi sâme?”
16 Mâsikâniŋgi Simoŋ Peteroŋâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiŋ mariŋaŋgât
nanŋâ. Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.”
17 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Simoŋ, Yonagât nanŋâ, gâgât nâŋga
sâtâreŋoot uap. Nâŋgânâŋgâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo
sumbem Ibânandâ sâm muyagem gigip.
18 Zorat dâgoga nâŋgâ. Gâgât kutkâ Petero (niiŋ denân ko Kât). Oi
nâŋâ kât zorat kwâkŋan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât
imbaŋâŋandâ mân walâziŋgâbap.
19 Oi nâ sumbem mâtâp konkonŋâ gibat. Oi hânân saasaaŋâ nep tuuna
sumbemân bonŋoot upap. Oi hânân olaŋolaŋŋâ nep tuuna sumbemân
bonŋoot upap.”
20 Yatâ sâmŋâ arâpŋâ den kâtikŋâ dâtnâŋgom sâip, “Nâ Kristo ândian,
zorat den a ambân mân dâzâŋgobi.”

Yesu momŋâ zaatpap, zorat den kânŋan sâm muyagem ziŋgip.
(Mk 8:31–9:1; Lu 9:22-27)
21 Narâk zoren Yesuŋâ topkwap kut ŋâi ŋâi gâtâm âsagibap, zorat arâp
sâm muyagem niŋgip. Oi Yesuŋâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik
namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, ziŋâ kut ŋâi ŋâi
sumunŋâ okŋaŋgâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat diŋâ
dâtnâŋgom naŋgip.
22 Dâtnâŋgoi Petero zikŋik diim âimŋâ kwâkâŋaŋgâm sâip, “Kembu,
Anutuŋâ galem otgigi kut ŋâi yatâ zo mân âsagegibap.”
23 Sâi puriksâm Petero itâ sâm dukuip, “Sataŋ, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp
dooŋgubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buŋâ. Zo a den.”

Yesu molimoliŋaŋgât den.
24 Narâk zorenâk Yesuŋâ târokwapŋâ arâp itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen nâ
molininâ sâm um sâkziŋaŋgât den birâm poru nakziŋ lum nâgât mâtâp, zo
lâŋbi.

25 Zen ândiândiziŋ aŋgân kârane zo ko gulipzâŋgobap. Ka zen nâgât op
ândiândiziŋ birâne muyageziŋgâbap.
26 Zen hângât kut ŋâi ŋâi, zorik mem ândine ândiândiziŋâ buŋ oi wan
âlipŋâ muyageziŋgâbap? Zen dap yatâ ândiândiziŋ suup mei târokwap
ziŋgâbap?
27 Nâŋgânek. A bonŋâ, nâ Ibânaŋgât neule âsakŋoot âsagem sumbem
arâpnâ diiziŋgâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziŋaŋgât dâp hâuŋâ
ziŋgâbat.
28 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutŋandâ mân munetâ
a bonŋâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesuŋâ holi tobat ŋâi oip.
(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

1 Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munŋâ
Yohane, zen ziinjk diiziŋgi bâkŋan zâiwe.
2 Oi zoren Yesu zâk mâteziŋan kinŋâ tobat ŋâi oip. Oi si sâŋgânŋâ maa
yatâ âsageip. Hâmbâŋâ kâukom âsakŋâ yatâ âsagem naŋgip.
3 Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe.
4 Yatâ utnetâ Peteroŋâ Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, mat ŋâi ziren ândien.
Zorat nâŋgâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât ŋâi, Mosegât ŋâi, Eliagât
ŋâi.”
5 Yatâ sâm kiri sasaŋâ âsakŋoot gem kwâtepzâŋgoip. Oi sasa kâligen gâbâ
den ŋâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipŋâ. Umnandâ gâsumap. Zen diŋâ nâŋgâm
biraŋbi.”
6 Oi arâpŋâ zen den zo nâŋgâm sâŋgânziŋ hânân gei tutukum keŋgât op
sânâm sânsân urâwe.
7 Yatâ utne Yesuŋâ zeŋgâren âim weeziŋgâm sâip, “Zen zaatŋâ keŋgât buŋ
ândinek.”
8 Yatâ sâi sinziŋâ lum za ikne Yesu zikŋik kiri igâwe.
9 Oi bâkŋan gâbâ gem tap Yesuŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Kut ŋâi sen
mârât ikse, zorat den siŋgi a ambân mân dâzâŋgom ândine a bonŋâ nâ
mumuŋan gâbâ zaatpat.”
10 Yatâ sâm dâzâŋgoi arâpŋâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom
okŋaŋgâm gâbap. Kembugât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?”
11 Sâm mâsikâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Elia zâk kândom gam kut ŋâi ŋâi
kubikpapkât sâwe, zo bonŋâ.
12 Oi zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Elia zâk mârum gam ândei mân ek nâŋgâm
kut ŋâi laŋ okŋaŋgâwe. Oi a bonŋâ, nâ yatigâk nom sâknam nibi.”
13 Yatâ sâi arâpŋâ ziŋâ itâ nâŋgâwe. Eliagât sap, zo Yohane too saŋgon
nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpŋâ a ŋâi kubiknam osiwe.
(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

14 Oi bâkŋan gâbâ gem gam a kâmut zeŋgâren ganetâ a ŋâi Yesugâren gam
pindiŋsâm sâip,
15 “Kembu, gâ nannaŋgât umgâ bâliŋ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot
toin geimap.
16 Oi arâpkâ zeŋgâren mem ga kubiknam osie.”

17 Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋ. Den kwâkâ
a. Nâ zen sot âsâbâŋ ândim âkom diiziŋgâmâmbat?” Yatâ sâmŋâ katep mem
ganek sâip.
18 Oi yatâ utnetâ Yesuŋâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip.
19 Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâm mâsikâwen, “Nen wangât wâke
molinam osien?”
20 Sâindâ dâtnâŋgoip, “Nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ lolotŋâ, zorat yatâ ue.
Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ, mâiktârâ
ŋâi, mundo keetŋâ yatâ zemziŋgi bakŋâ ândiren zi dukunetâ âbâŋgum
ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi.
21 Wâke zo yatâ, zo wan wanŋâ buŋâ, nalem birâm ninâu sot ândimŋâ âlip
moliziŋgâbi.”

Mom zaatpapkât sâm dâzâŋgoip.
(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

22 Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minduindâ itâ sâm
dâtnâŋgoip, “A bonŋâ, nâ a bitziŋan zâibat.
23 Zaria none momŋâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpŋâ
nen den zo nâŋgindâ makŋâ oip.

Peteroŋâ iŋan lâuŋan gâbâ kât meip.

24 Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo
ziŋâ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâziŋandâ tirik namâgât kât kânok
pâmap mo buŋâ?”
25 Sâne Peteroŋâ sâip, “Ee, pâmap.” Yatâ sâmŋâ mirin zâim den mân dukui
Yesu zikŋak mâsikâm sâip, “Simoŋ, gâ dap nâŋgat? Hângât a kutâ, zen
waniŋ zeŋgâren kât mime? Narâpziŋâ zeŋgâren mo a nâmbutŋâ zeŋgâren?”
26 Mâsiki a nâmbutŋâ zeŋgâren mime sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Âlip sat.
Zorat a kutâ narâpziŋ, zen yen ândibi. Niiŋâ yatik Anutu kutâgât narâp
ândien.
27 Oi niiŋaŋgât nâŋgâne bâliŋ opapkât saruyân geim kela tâgân saam
pânandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâuŋâ kwâsatŋâ
kât ŋâi muyagiban. Zo niikŋâ siŋgi kom ziŋgâban.”

18

Katep zeŋgât holi yatâ ândibi.
(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

1 Narâk zoren arâpŋâ nen Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwen, “Anutu um
topŋan, zo ŋâiŋâ patâ op ândibap?”
2 Yatâ sâindâ Yesuŋâ katep mâik ŋâi sâi gâi osetniŋan pam itâ sâm
dâtnâŋgoip,
3 “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen umziŋ diim gem katep zeŋgât holi yatâ
mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi.
4 Ŋâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap.
5 Oi ŋâi zâk nâgât op katep zi itâ galem okŋaŋgâbap, zâk nâ kore otnibap.”

Bâliŋaŋgât den.
(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

6 “Ŋâi zâk katep gakârâpnâ zeŋgâren gâbâ kânoktâ sâi bâliŋ upap, zâk
mârumŋan kât patâ ŋâi gânduŋan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlaŋ
opap.

7 Yei, bâliŋaŋgât nep tuutuuŋ, zo yâmbâtŋâ. Bâliŋaŋgât nep tuutuuŋ
muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka a ŋâi bâliŋaŋgât nep tuubap, Yei,
Anutuŋâ dap dap okŋaŋgâbap?
8 Zorat bikandâ mo kiŋgandâ bâliŋ upâ sâi mânâŋgât pâmban. Ândiândi
kâtikŋan zâibâ sâm zâibam kwakŋâ birâm ândiban. Kiŋgâ bikâ hâlâluyâk
ândim kârâp kâtikŋan geibatkât yatâ upan.
9 Mo siŋgandâ bâliŋâ ŋâi ek nâŋgâbâ sâi ketârapkum pâmban. Ândiândi
kâtikŋan âiban, zorat op siŋgâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlu ândim kârâbân
geibatkât yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zeŋgât den.
(Lu 15:3-7)

10 “Umziŋ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zeŋgât nâŋgâne giginâ
mân upap. Nâ zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Sumbemân katep zeŋgât galem a
ândie. Zen sumbem Ibânaŋgât mâteŋan ândime.
11 A bonŋâ, nâ a ambân tâmbetagoagoŋan gâbâ kubikziŋgâbam gem
gâwan.
12 Zen dap dap nâŋge? A ŋâi râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zeŋgât
osetziŋan gâbâ kânok buŋ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamŋâ kânok barin buŋ
upap, zo âi kârum muyagibap?
13 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zâk âi kârumŋâ muyagemŋâ 99 zeŋgât buŋâ,
buŋ upap, zorat op umâlep patâ nâŋgâbap.
14 Zo yatâ zeŋgâren gâbâ katep ŋâi tâmbetagoi sumbem Ibâziŋandâ nâŋgi
mân dâp upap.”

Kubikkubik sot ninâugât den.
(Lu 17:3)

15 “Bukugâ ŋâiŋâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâkŋâ diŋgâ
nâŋgi âlip oi buku upabot.
16 Ka diŋgâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziŋ
kubikne âlip upap.
17 Oi a zorâŋâ dinziŋâ zo biri Kembugât a kâmut zeŋgât bitziŋan pane
dinziŋâ kwâki nâŋgâŋaŋgâne a um kâtik mo orot mâme bâliŋ a yatâ upap.
18 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo
yatik bonŋâ upap. Mo zen hânân olaŋolaŋ nep tuune sumbemân yatik
bonŋâ upap.
19 Oi dum dâzâŋgua nâŋgânek. Zeŋgâren gâbâ a bituktâ, zagât mo
karâmbut yatâ, ziŋ umziŋ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem
Ibâziŋandâ muyagem ziŋgâbap.
20 A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziŋan
tâpat.”

Kore a bâliŋaŋgât den.
(Lu 17:4)

21 Yesuŋâ den yatâ sâi Peteroŋâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu,
bukunâ ŋâiŋâ bâliŋ otnigi tosaŋâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi
bira dâp upap?”
22 Sâm mâsiki Yesuŋâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ
buŋâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buŋâ, walâm doŋbep patâ oi birâban.

23 Zorat siŋgi âlipkât mâtâp, zo a kutâ ŋâiŋâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A
kutâ zo arâpŋâ tosaŋâ namuŋ pindâbigât sâi gawe.
24 Oi ŋâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ ŋâi zeip. Kât 10 tausen yatâ.
25 Oi a zo kât buŋ oi a kutâ zâk a zo zikŋâ sot ambin murarâpŋâ sot kut
ŋâi ŋâi a ziŋ sâŋgân mine zâkkât upapkât sâip.
26 A kutâŋâ yatâ sâi kore aŋâ um topŋan gei itâ sâm dukuip, ‘A kembunâ,
gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’
27 Yatâ sâi a kutâŋâ umŋâ nâŋgâm tosaŋâ birip.
28 Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukuŋâ ŋâi muyageip. Zâkkâren tosa
mâik ŋâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduŋan gâsum kârâpŋoot
sâip, ‘Tosa zo kek melâŋ ni.’
29 Oi a zo bukuŋaŋgât um topŋan geim itâ sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk
tap kât zo muyagem gibat.’
30 Yatâ sâi diŋâ mân nâŋgâm itâ sâm bukuŋâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo
kwâkâm naŋgâna âki birâgibat.’
31 Oi kore a bukurâpŋâ, zen zo ekŋâ umziŋ bâliŋ oi âi a kutâziŋâ siŋgi
dukuwe.
32 Oi a kutâ, zâkŋâ nâŋgâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâliŋ
kâtik kâtikŋâ, gâ.
33 Nâ gâgât umnâ nâŋgâm tosagâ biran. Oi nâŋâ tosagâ biran, zo yatik
bukugaŋgât tosaŋâ birâbat?’
34 Yatâ sâmŋâ kuk op kâwali a bitziŋan pam sâip, ‘Tâk namin pane ândim
zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm naŋgi birâne gibap.’
35 Zen zo yatik um bâbâlaŋâk a bukuziŋâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem
Ibânandâ zo yatâ yâmbâtŋâ otziŋgâbap.”

19

Ambân mem birâbirâgât den.
(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

1 Yesu zâk den top top zo sâm naŋgâm Galilaia hân birâm Yudaia hân
Yodaŋ too nâmbutken arip.
2 Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a
kubikziŋgip.
3 Oi Parisaio a, zen mâsikânam ga itâ sâm mâsikâwe, “Kembugât den kâtik,
zo dap ziap? A ŋâi, zâk ambinŋâ wan mo wangât op biri dâp upap?”
4 Mâsikâne sâip, “Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo buŋâ?
Zâkŋâ mârumŋan a sot ambân muyagezikip.
5 Muyagezikâmŋâ itâ sâip, ‘Zorat ko a ŋâiŋâ ibâ mam birâzikâm am-
binŋaŋgâren pâlâtâŋ oi zet um sâk kânok op ândibabot.’
6 Oi zet zagât buŋâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nâŋgânek. Anutuŋâ
mâpotzikipkât a zen mân kâsâpzâkobi.”
7 Yatâ sâm dâzâŋgoi zen itâ sâwe, “Mose zâk den itâ sâip, ‘A ŋâi ambân
birâbam ekap kulemgum pindâm birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?”
8 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Mose zâk um kâtikziŋaŋgât op yatâ sâip.
Mârum topkwâkkwatŋan yatâ mân zeip.
9 Zorat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. A ŋâi, zâk ambân birâm ŋâi mimbap,
zâk târotârozik mânâŋgât tosa patâ mimbap. Ka mârum ambânŋâ a ŋâi sot
ândeip oi ko tosa zo agât mân upap.”

10 Yatâ sâi arâpŋâ nen dukum sâwen, “Ap ambin, zekât topzikŋâ yatâ oi aŋâ ambân mân mem yen ândibâ sâm âlip ândibap.”
11 Sâindâ ko Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Den zi a aksik zeŋgât buŋâ. Zorat imbaŋâ zemziŋgap, zen mem umziŋan gibi.
12 A nâmbutŋâ, zen mam kâmbo kâligen gâbâ ambân buŋâ ândibigât gukupitŋik âsagiwe. A nâmbutŋâ, zen aŋâ katep mân mimbigât otziŋgâwe. Oi a nâmbutŋâ, zen siŋgi âlip nepkât op ambân mân mime. Ŋâi zâk zorat imbaŋâ zemŋâŋgap oi den zi nâŋgâm umŋan gibap.”

Yesuŋâ bikŋandâ katep kâukziŋan pâip.
(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

13 Oi a ambân zen murarâpziŋ Yesugâren diiziŋgâm âim Yesuŋâ bikŋandâ kâukziŋan gâsum ninâu sâbapkât dukuwe. Oi arâpŋâ nen keŋgât minziŋgâwen.
14 Yatâ oindâ Yesuŋâ itâ sâip, “Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek.
15 Katep yatâ zo, zen sumbemgât siŋgi sâsâŋ.” Yatâ sâmŋâ bikŋandâ kâukziŋan pamŋâ hân zo birâm ŋâin arip.

A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.
(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)

16 Oi a ŋâiŋâ Yesugâren gam mâsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipŋâ tuumŋâ ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi upat?”
17 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgâren gam âlip orotŋaŋgât mâsikânigat? Âlipŋâ mariŋâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi upâ sâm Kembugât gurumin den zo lum ândiban.”
18 Sâi a zorâŋâ wan gurumin dengât sat sâm mâsikip. Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Gâ kâmbamŋâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot. Gâ kâmbu mân upan.
19 Gâ bukuganŋgât sarân sâsâŋ mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikaŋgât otgimap, zo yatik a torenŋâ zeŋgât otgibap.”
20 Sâi a sigan zorâŋâ itâ sâm dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi ŋâi dap dap târokwap upat?”
21 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ tosanâ buŋ upap sâm kut ŋâi ŋâi tatgigap, zo pam kât memŋâ a kanpitâ ziŋgâban. Ziŋgâmŋâ ga moliniban. Gâ yatâ opŋâ sumbemân sikumgoot upan.”
22 Yatâ sâi a zo nâŋgâm umŋandâ bâliŋ oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.
23 Ari Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A sikum patâŋootŋâ sumbem kamânân baginam kwakpi.
24 Nâ zorarâk dâzâŋgobâ. Bâu patâ kameleŋâ kuup mâtâpŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ yatâ. Ka a kât sikum patâŋâ sumbem kamânân bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ walâwalâŋâ.”
25 Arâpŋâ nen den zo nâŋgâmŋâ kwakmak op sâwen, “Zo yatâ zorâŋ dap yatâ sumbemân baginat?”
26 Sâindâ Yesuŋâ niŋgitŋâ sâip, “Aŋâ kut ŋâi ŋâi utnam kwakme, zo Anutuŋâ mâtâpŋâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut ŋâi ŋâi birâm hâuŋâ minat.

27 Yatâ sâm dâtnâŋgoi Peteroŋâ itâ sâm mâsikip, “Nâŋgat. Nen kut ŋâi
ŋâiniŋâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuŋâ wan muyageniŋgâbap?”
28 Yatâ sâm mâsiki Yesuŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Gâtâm den
kubikkubik narâkŋan a bonŋâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik
a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapŋâ Isirae a kâmut kiin zagât, zeŋgât den
sâm kwâkâbi.
29 Oi ŋâi zâk nâgât opŋâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat,
mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuŋâ doŋbep mimbap sot ândiândi kâtik
ândibap.
30 Oi a kândom, zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ bet upi. A bet, zeŋgâren gâbâ
doŋbepŋâ kândom upi.”

20

Waiŋ nep tuutuuŋ a, zeŋgât den siŋgi.

1 “Sumbemgât mâtâp, zorat siŋgi, zo waiŋ nep mariŋâ ŋâiŋâ nep a
gâsuziŋgâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ haŋsâi nep mariŋâ zâk nep a
muyageziŋgâbat sâm arip.
2 Oi a nâmbutŋâ gâsuziŋgâm sirâm kânokkât bâtnâmbut sâi nâŋgâne dâp
oi nepŋan sâŋgonzâŋgoi âiwe.
3 Mirâsiŋ takâm tânâmŋan zari dum âi a nâmbutŋâ kamân sombemân
muyageziŋgip.
4 Ziŋgitŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, ‘Waiŋ nep ziap. Âi tuune sâŋgânnâ
ziŋgâbat.’ Yatâ sâi nâŋgâm waiŋ nepŋan âiwe.
5 Oi mirâ bâkŋan opŋâ, mirâ torengen oi âim dum gâsuziŋgip.
6 Oi ŋâtiksâisâi dum âim a nâmbutŋâ muyageziŋgâm itâ sâm mâsikâziŋgip.
‘Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ ŋâtiksâbam uap?’
7 Mâsikâziŋgi zen itâ sâwe, ‘Nen nep ŋâi mân sâm niŋge.’ Sâne dâzâŋgom
sâŋgonzâŋgom sâip, ‘Waiŋ nepŋâ ziap. Zo âi tuunek.’
8 Nep mariŋandâ yatâ oi ŋâtiksâi nep galem a dukum sâip, ‘Gâ nep a
diiziŋgâna gane kât ziŋgâban. Oi bet ge, zeŋgâren topkwap ziŋgâm âim
ziŋgâm naŋgâban.’
9 Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut ziŋgâm naŋgip.
10 Ziŋgi kândom gawe, zo ekŋâ sâŋgân mem zâi pam niŋgâbâmap sâne
galem a bâtnâmburâk ziŋgip.
11 Kât yatâ memŋâ nep mariŋâ den bâliŋ dukum kuk okŋaŋgâwe.
12 Oi itâ sâwe, ‘Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân
sâknam patâ nâŋgâm kirindâ ŋâtiksap. Oi wangât bet a zeŋgât dâp yatik
niŋgat?’
13 Yatâ sâne nep mariŋandâ zeŋgâren gâbâ ŋâi itâ dukuip, ‘Buku, nâ mân
mem bâliŋ otgigan. Kât bâtnâmbut sa nâŋgâna âlip uap, zo ka.
14 Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk ziŋgâbatkât nâŋga âlip
uap.
15 Ninâ kut ŋâi ŋâi, zorâŋ yatâ upâ sâm âlip upat. Nâ âlip uan, zorat umgâ
bâliap?’
16 Zo yatik a betŋâ kândom upi. A kândomŋâ bet upi.”

Mom zaatzaat, zorat den dâzâŋgoip.
(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

17 Oi Yesuŋâ Yerusalem kamânân zâibam arâpŋâ kiin zagât diiniŋgi niiŋik
âiwen. Mâtâbân âim itâ sâm dâtnâŋgoip,
18 “Zen den nâŋgânek. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a
bonŋâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a,
zeŋgât bitziŋan zariandâ mumbatkât sâbi.
19 Zen um kâtik zeŋgât bitziŋan nâbane ziŋâ nom sinnan gemŋâ poru
nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat.”

Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.
(Mk 10:35-45)

20 Narâk zoren Zebedaio ambinŋandâ nanzatŋâ diizikâm Yesugât um
topŋan âi simin liim pindiŋsâm dukuip.
21 Oi Yesuŋâ mâsikâm sâip, “Gâ wangât otgigap?” Sâi ambân zorâŋâ sâip,
“Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, zikŋâ gâgât âsangâ toren toren tâpabot.”
22 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Zen den topŋâ mân nâŋgâm itâ se. Nâ
too kâlakŋâ nimbat, zo zet âlip nimbabot?” Sâi zikŋâ itâ sâwet, “Net âlip
nindat.”
23 Sâitâ dâzâkom sâip, “Too kâlakŋâ nimbat, zo âlip nimbabot. Ka âsannan
tâtatŋâ, zorat den nâgâren mân ziap. Ibânandâ sâm ziŋgip, a zorâŋâ tâtat
zoren tapi.”
24 Oi arâp bâzagât, nen den zo nâŋgâm kuk otzikâwen.
25 Oi Yesuŋâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Hân a kutâ, zen kembu
otziŋgâm kore aziŋ gâsuziŋgâme. Oi a zâizâiŋ, zen a giginŋ walâziŋgâm a
kutâ upme. Zo nâŋgâme.
26 Zen ko yatâ mân upi. Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ a kutâ upâ sâm a giginŋâ
yatâ op ândibap.
27 Ŋâi zâk a sâtŋâ upâ sâm kore otziŋgâm ândibap.
28 A bonŋâ, nâ zo yatik ziŋâ kore otnibigât buŋâ. Ninak a doŋbep zeŋgât
kore opŋâ suupziŋ mimbatkât gewan.”

Yesu zâk a zagât sinzikŋâ kubikzikip.
(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

29 Yesu sot arâpŋâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a doŋbepŋâ
molininŋgâm âiwe.
30 Oi a zagât sinzikŋâ bâpsâsâŋ mâtâbân tapŋâ Yesu gam ariap sâne
nâŋgâm den kâtikŋâ den sâm sâwet, “Kembu, gâ Dawidigât kiunŋâ, nekât
umgâ bâliŋ oik.”
31 Den doŋbep sâitâ a ziŋâ kwerâzikŋâ sâwe. Hiriŋsâm tâpabotkât sâwe.
Oi zet nâŋgâm tâtâlim sâwet, “Kembu, Dawidigât kiunŋâ, nekât umgâ bâliŋ
oik.”
32 Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mâsikâzikip, “Dap otzikâbatkât sabot?”
33 Sâi itâ sâwet, “Kembu, sinnikŋâ mânâŋgâtna iktâ.”
34 Sâitâ Yesuŋâ umŋâ nâŋgâmŋâ sinzikŋan weegi zet sinzikŋâ igâwet. Oi
Yesu molim ba âiwet.

21

Yesu zâk doŋgi kwâkŋan tap Yerusalem kamânân zarip.
(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

1 Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa
bakŋâ topŋan tâip, zoren takâmŋâ Yesuŋâ arâpŋâ neŋgâren gâbâ a zagât
sâŋgonzâkoip.
2 Zâk itâ sâip, “Zet kamân ândiren âimŋâ doŋgi mamŋâ sot sigan tâgân
saane kinzabot, zo zikitŋâ olaŋ diizikâm gâbabot.
3 Zet yatâ oitâ ŋâiŋâ zikitsâi sâbabot, ‘Kembuniŋaŋgâren nep ŋâi muyagei
zirat sap.’ Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot.”
4 Zo yen buŋâ. Propete ŋâiŋâ den sâip, zo bonŋâ oip. Zâk den itâ sâip,
5 “Zen Yerusalem kamân, Sioŋ mâirâp dâzâŋgonek, ‘Iknek. A kutâziŋâ
gigiŋâ op zeŋgâren gaap. Zâk doŋgi sigan kwâkŋan tap gaap. Sikum
lamap, zorat kwâkŋan tâi gabot.’ ”
6-7 Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet. Âimŋâ doŋgi mam murarâ
diizikâm gâitâ hâmbâniŋ kwâkŋan pâindâ Yesuŋâ zâi tâip.
8 Oi a kâmut patâ, zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ hâmbâziŋ kwâkâm mâtâbân
parâwe. Oi a nâmbutŋandâ gâlaŋgât sot lâkom ilumŋâ mânâŋgât pam diim
âiwe.
9 Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâkŋaŋgâm itâ sâm pam diim âiwe,
“Oe, Dawidigât kiunŋâ gam niŋgap. Kembugât sâtkât gaatkât sâm âlip
kwatginâ. Oe, sumbem mâriŋâ.”
10 Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziŋâ umziŋâ zari sâwe, “A zi
ŋâiŋâ gâi ue?”
11 Sâne a ambân kâmut gâwe, zorâŋ itâ sâm dâzâŋgowe, “Propete Yesu,
zâk Galilaia gokŋâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.
(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

12 Yesuŋâ tirik namin zari kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ op ziwe, zo moliziŋgi
âiwe. A nâmbutŋâ, zen Roma zeŋgât kât sot Yuda zeŋgât kât, zo hâukwap
aŋgâgwaŋgâ op kirâwe. Kât tâtatŋâ sot kembâ mâirap zeŋgât tâtat, zo kom
kâbakŋem dâzâŋgom sâip,
13 “Kembugât den kulem ŋâi itâ ziap,
‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’
Zen ko utnetâ kâmbu a zeŋgât kât ki silep yatâ uap.”
14 Oi zoren ândei a sinziŋ bâpsâsâŋ sot kinziŋ bâliŋâ, zen zâkkâren âine
kubikziŋgip.
15 Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den galem a,
zen kulem zo igâwe. Oi katep zen tirik namin zâi den kâtikŋâ sâm sâwe,
“Oe, Dawidigât kiunŋâ, gâ gam niŋgat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin
den galem a, zen nâŋgâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.
16 Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sâm te, zo nâŋgat?” Sâne sâip, “Ee,
nâŋgan. Oi Kembugât ekabân den ŋâi ziap, zo sâlâpkume mo buŋâ? Den
zo itâ,
‘Katep sot namân gokŋâ, zeŋgât um mem bâbâlâŋ kwatna lâuziŋan gâbâ
gâgât sâtâre muyagiap.’ ”
17 Yatâ dâzâŋgom birâziŋgâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania
kamânân zari ŋâtiksâi zeip.

Yesuŋâ wakum nak dukui moip.
(Mk 11:12-14, 20-24)

18 Haŋgârâk Yesuŋâ kamân patin puriksâm tepŋaŋgât oip.

19 Oi mâtâbân âim wakum nak ŋâi ekŋâ topŋan âi keetŋâ kârui buŋ
oi ilumŋik kiri egip. Ekŋâ nak itâ sâm dukuip, “Gâgâren bongâ mânâk
âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumŋâ mom hâlâlâŋsâm kirip.
20 Oi arâpŋâ nen zo ekŋâ imbaŋâniŋ buŋ oi sâlâpniŋan zim kirâwen. Oi
itâ sâwen, “Nak zi dap opŋâ kek hâlâlâŋsap?”
21 Yatâ sâindâ Yesuŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen um zagât mân
opŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ bonŋâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem
âsagiap, zorik buŋâ. Zen bakŋâ ândi dukubi, ‘Bakŋâ, gâ pâuksâm saruin
gei.’ Yatâ sâne dinziŋâ lubap.
22 Oi nâŋgâm pâlâtâŋziŋ bonŋoot ândim wan mo wangât ninâu sâne
muyageziŋgâbap.”

Yesu sot a kâukŋâ mâsikâyaŋgâwe.
(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

23 Oi Yesuŋâ âimŋâ tirik namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgom tâi tirik namâ
galem a patâ sot a sâtŋâ, zen zâkkâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Gâ ziren kut
ŋâi ŋâi opmat, zo ŋâigât sâtkât opmat? Ŋâiŋâ dâgogi opmat?”
24 Sâne Yesuŋâ itâ mâburem dâzâŋgom sâip, “Nâ den kânok mâsikâziŋga
dâtnone nâŋgoot yatik ŋâigât sâtkât kut ŋâi ŋâi opman, zorat dâzâŋgobat.
25 Yohane too saŋgon nep tuugip, zo ŋâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât
sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâm mâsikâziŋgi zen ziŋik den dap sânâ sâm
um zagât op itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diŋâ
mân luwe?’ ”
26 Agât sâtkât tuugip yatâ sânam a zeŋgât keŋgât urâwe. Wangât, a zen
aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat.
27 Zen yatâ sâm Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nâŋgen.” Sâne Yesuŋâ
itâ mâburem dâzâŋgom sâip, “Den zo dâtnoge sâi ko nâŋgoot ŋâigât
sâtkât opman, zo dâzâŋgobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat nâŋgoot mân
dâzâŋgobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

28 “Den ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. A ŋâigât nanzatŋâ zagât ândiwet. Oi
ibâŋandâ nanŋâ ŋâi itâ sâm dukuip, ‘Nannâ, gâ irak âi waiŋ nep tuuban.’
29 Dukui sâip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ sâmŋâ âi gulip op ândeip.
30 Oi ibâŋandâ nanŋâ ŋâi yatik dukum sâŋgonguip. Sâi, ŋâiŋâ âi tuubap,
yatâ sâmŋâ bet umŋâ nâŋgâm laŋ âi tuugip.”
31 Yatâ sâmŋâ Yesuŋâ mâsikâziŋgip, “Zen sânek. Ŋâi katepŋâ ibâŋaŋgât
den lugip?” Sâi ziŋâ dukum sâwe, “Den bet dukuip, zorâŋâ.” Yatâ sâne
Yesuŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kât mimiŋ a sot laŋ mâme ambân,
zen Anutugât um topŋan bagine zen ko kândâtŋâ upi.
32 Yohane takâmŋâ târârak ândiândigât mâtâp tirâpzâŋgoi zen
birâŋaŋgâne bâliŋ mâme a sot laŋ mâme ambân, zen zâkkât den nâŋgâm
kwâtâtiwe. Yatâ utne zen ziŋgitŋâ umziŋ mân âbureip.”

Waiŋ nep galem a bâliŋâ, zeŋgât den.
(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

33 “Nâ den sumbuŋâ ŋâi sa nâŋgânek. A kutâ ŋâiŋâ hân ŋâin waiŋ nep
kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumŋâ tâk keetŋâ mândâlibapkât âmaŋ
patâ tuum galem a zeŋgât mirâ tuugip. Tuum naŋgâm galem a bitziŋan
pam hân ŋâin âi ândeip.

34 Zoren ândei bonŋâ miminŋ narâk oi kore arâpŋâ bonŋâ nâmbutŋâ
mimbigât sâŋgonzâŋgoi galem a zeŋgâren gawe.
35 Gane galem a ziŋâ a zo gâsuziŋgâm ŋâi kom kâbakŋiwe. Oi ŋâi gâsum
kune moip. Oi ŋâi kâtŋâ kuwe.
36 Yatâ utne nep mariŋandâ nâŋgâm a doŋbep sâŋgonzâŋgoi âine yatik
otziŋgâwe.
37 Oi bet zikŋâ nanŋâ, zo itâ sâm sâŋgongoip, ‘Nannâ ari ekŋâ hurat
kwâkŋaŋgâbi.’
38 Oi galem a, zen nanŋâ zo ekŋâ itâ sâm âraguwe, ‘Zâkŋâ gâtâm nep zi
mariŋâ upap, zorat nen komŋâ nep zi mâriŋâ oindâ neŋgât upap.’
39 Yatâ sâmŋâ nebân gâbâ kom geim kune moip.
40 Nep mariŋandâ gamŋâ galem a dap otziŋgâbap?”
41 Yesuŋâ yatâ sâi a ziŋâ itâ dukuwe, “Kut ŋâi ŋâi sumunŋâ okŋaŋgâwegât
zâkoot yatik otziŋgâbap. Oi nepŋan galem a âlipŋâ zâmbari zen narâk dâp
nalem bonŋâ pindâm ândibi.”
42 Yatâ sâne Yesuŋâ itâ târokwap dâzâŋgoip, “Kembugât ekabân den itâ
ziap, zo sâlâpkum nâŋgâme?
‘Mirâ tuutuuŋ a, zen kunkun ŋâi ekŋâ âkon op birâwe. Kembuŋâ kunkun
zo mem namin kwânâŋgi kinzap. Kembuŋâ sâi yatâ âsageip. Niŋâ
egindâ mârâtŋâ ŋâi uap.’
43 Nâ zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Anutu um topŋan ândiândiŋâ, zo zen
betziŋan mem a kâmut uŋakŋâ ziŋgâbap. Oi ziŋâ bonŋâ muyagibi.
44 (‘A ŋâi zâk kunkun zorâŋ kom sâkŋâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorâŋâ a
ŋâi kwâkŋan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’ ”)
45 Den sumbuŋâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nâŋgâm
sâwe, “Zo neŋgât op sap.”
46 Yatâ nâŋgâm gâsum kunat sâm nâŋgâm, a zen Yesugât Propete
sâmarâwe, zo nâŋgâm keŋgât op birâwe.

22

A hâmbâŋâ buŋâ, zâkkât siŋgi.
(Lu 14:16-24)
1 Yesu zâk den sumbuŋâ ŋâi târokwap itâ sâip,
2 “Siŋgi âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ ŋâiŋâ sii nalem oip, zoren dâpkwap
sâbâ. A kutâ, zâk nanŋâ ambân pindâbam sii nalem mei gâip.
3 Yatâ opŋâ kore arâpŋâ sâŋgonzâŋgoi zen zop kânŋan sâsâŋâ, zo
diiziŋgânam âiwe.
4 Âi sâne mân nâŋgâne kore a dum sâŋgonzâŋgom sâip, ‘Zen âimŋâ a zop
sâsâŋâ, zo dâzâŋgonek, “Zen nâŋgânek. Patâniŋâ itâ sap, ‘Nâ sii nalem mia
gaap sot bâu makau sa gaam ue. Oi kut ŋâi ŋâi mem târâkbârâk uen, zorat
zen ganetâ a ambân mâpotzikâm nem sâtâre utnat.’ ” ’
5 A zen âim yatâ dâzâŋgone den zo nâŋgâne yenŋâ oi a ŋâi zâk nepŋan
arip. Ŋâi zâk hibukŋan arip.
6 A nâmbutŋandâ ko kore a kâsa otziŋgâm zâŋgone muwe.
7 Yatâ utne a kutâŋâ nâŋgi bâlei kuk yâmbâtŋâ op kâwali a gakâŋâ sâi
âimŋâ a zâŋgomŋâ kamânziŋâ kârâp une seip.
8 Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâm dâzâŋgoip, ‘Sii nalem zo mârum kubiksen.
Oi a zeŋgât zop sâsâŋ, zo âkonziŋgi bire.

9 Zorat zen mâtâp kâukŋan âim a muyageziŋgâm zen aksik diiziŋgâm
gabi.'
10 Sâi arâpŋâ zen mâtâp kâukŋan âi tap a âlipŋâ sot a bâliŋâ, zo aksik
diiziŋgâne gam mirâ piksâm tarâwe.
11 Tatnetâ a kutâŋâ ziŋgitpam zâimŋâ a ŋâi kendongât hâmbâ âlipŋâ mân
pam tâi egip.
12 Ekŋâ itâ sâm dukuip, 'Arâ, gâ dap op hâmbâ buŋ ga taat?' Sâi a zo suluk
mem tâip.
13 Oi a kutâŋâ arâpŋâ dâzâŋgom sâip, Zen kiŋ bikŋâ saam âkŋan ŋâtâtigân
kâbakŋine giarik. Zoren gemŋâ umbâlâ op isem zimbap.'
14 Kembuŋâ a ambân zop dâzâŋgomap, zo doŋbep. Ka mem
sâlâpzâŋgomap, zo bituktâ."

Yesu kâtkât topŋâ mâsikâwe.
(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

15 Yesuŋâ yatâ sâm dâzâŋgoi Parisaio a, zen denŋâ dap sâm saanat sâm
den sâm kubigâwe.
16 Yatâ opŋâ arâpziŋâ sot Herodegât a nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgone zen
Yesugâren âim itâ sâwe, "Patâ, nen gâgât topkâ nâŋgâmen. Den sarâ mân
sâm, den bonŋik sâmat. Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâiŋ giginŋ pisuk
târârak dâtnâŋgomat. A patâ mân walâziŋgâm den mân sâmat.
17 Zorat mâsikâgindâ dâtnâŋgo. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo
orotŋâ mo mân orotŋâ?"
18 Yatâ sâne Yesuŋâ sarâziŋaŋgât topŋâ nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, "Sarâ
a zen. Zen wangât denŋâ saanige?
19 Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ." Sâi kât ŋâi mem tirâpkuwe.
20 Yesuŋâ mâsikâziŋgâm sâip, "Zo ŋâigât holi tobat sot kutŋâ ziap?"
21 Sâi ziŋâ sâwe, "Zi a kutâ Sisagât." Sâne itâ sâip, "Sisagât siŋgi, zo Sisa
pindâbi. Ka Anutugât siŋgi, zo Anutu pindâbi."
22 Yatâ sâm dâzâŋgoi zen nâŋgâne imbaŋâ oi birâm âiwe.

Mom zaatzaat, zorat Yesu mâsikâwe.
(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

23 Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momŋâ zaatzaat, zo
mân ziap sâmarâwe. Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe,
24 "Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulemgoip, 'A ŋâiŋâ ambân mem kiun
buŋ ândim moi munŋandâ malâ zo mimbap. Oi âtâŋaŋgât siŋgi katep
muyagibap.'
25 Oi neŋgâren âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziŋ kunŋâ ambân
memŋâ kiun buŋ ândim moi munŋandâ malâ zorik meip.
26 Zâk yatigâk kiun buŋ ândim moi munŋandâ malâ zorik meip. Yatâ opŋâ
âtâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom naŋgâwe.
27 Bet ambân malâziŋâ, zo moip.
28 Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mumuŋan gâbâ zaatzaat
narâkŋan ambân zo ŋâigât upap?"
29 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Zen Kembugât den sot Kembugât
imbaŋâ kârum den sâm gulipkume.
30 Zaatzaat narâkŋan a ambân, zen mân miaŋgâm ândibi. Sumbem a yatâ
op ândibi.

31 Oi zen zaatzaatŋaŋgât sâme, zorat dâzâŋgobâ. Anutuŋâ den itâ sâm
dâzâŋgoip, zo zen sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ? Den zo itâ,
32 ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zeŋgât Anutu.’ Nâ zorât sa nâŋgânek.
Zâk mom buŋ urâwe, zeŋgât Anutu buŋâ. Gwâlâ ândie, zeŋgât Anutu. Zorat
Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buŋ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.”
33 Yesuŋâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen siŋgi âlip sâip, zorat
nâŋgâne imbaŋâ oip.

Yesu Kembugât gurumin dengât mâsikâwe.
(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)
34 Yesugât denŋâ Sadukaio a walâziŋgip, zo Parisaio a zen nâŋgâmŋâ
mindue.
35 Zeŋgâren gâbâ bukuziŋâ ŋâi Kembugât gurumin den nâŋgânâŋgâ a, zâk
dukune zâk Yesu mâsikâmŋâ sâip,
36 “Patâ, Kembugât den gurumin ikâ zorâŋ kâukŋâ patâ uap?”
37 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “ ‘Gâ um dâpkâ sot nâŋgânâŋgâgâ, zo
hâlâluyâk Kembu Anutugâ pindâna zimbap.’
38 Gurumin den zorâŋ patâ uap.
39 Oi torenŋâ ŋâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ gikâŋgât otgimap, zo yatik a toren
zeŋgât otgibap.’
40 Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zeŋgât den topŋâ uabot.”

Yesu zikŋak Kristogât mâsikâziŋgip.
(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)
41 Parisaio a, zen mindum tatne Yesuŋâ itâ sâm mâsikâziŋgip,
42 “Zen Kristogât dap dap nâŋgâme? Zâk ŋâigât kiun?” Sâi ziŋâ sâwe.
“Zâk Dawidigât kiunŋâ.”
43 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Dap op Kaapumŋâ Dawidi nâŋgânâŋgâ
mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip?
44 Zo itâ sâip,
‘Kembuŋâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ
minduziŋga kiŋgaŋgât kombâŋ upi.” ’
45 Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorâŋ dap op kiunŋâ uap?”
46 Yatâ sâm mâsikâziŋgi den hâuŋâ sânam kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a
zen dum mâsikânam keŋgât op birâwe.

23

Den siŋgi âlip lum sâk mâme mân upi.
(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)
1 Narâk zoren Yesuŋâ arâpŋâ sot a nâmbutŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip.
2 “Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegât
gebâkŋan tapme.
3 Zorat den dâzâŋgome, zo lum ândibi. Ka zeŋgât ândiândiziŋan mân
ândibi. Wangât, zen den sâme, zo mân lum ândime, zorat.
4 Zen kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ, zo saam a ambân kwâkziŋan pam ziiŋâ bet
bâsaŋ ândime.
5 Kut ŋâi ŋâi upme, zo aŋâ ziŋgit nâŋgâbigât upme. Zen ninâu kârep
sâme. Zen Mosegât den lum Kembugât den ekabân kulemgum mâteziŋan
sot bâranziŋan saam ninâu sâme. Oi hâmbâziŋan neule top topŋâ mem
ândime.

6 Oi mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtŋâ tâtarân
tâtnat sâme.
7 Oi sombemân a ambân sâm âlip kwâtniŋgâbigât ândime. Oi kutniŋâ patâ
nâŋgonsâbigât kindap kwap ândime.
8 Zeŋgât ko a ambân ziŋâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziŋâ, zâk kânok.
Zen patâ buŋâ. Zen aksik ombeŋan.
9 Oi hânân zi a ŋâigât Ibâniŋâ mân sâbi. Ibâziŋâ sumbemân ândiap, zâk
kânok.
10 Oi zen a ŋâigât a kembu patâ mân sâbi. A kembuziŋâ Kristo, nâ kânok.
11 Zeŋgâren gâbâ a ŋâi patâ upapŋâ, zâk a nâmbutŋâ zeŋgât kore op
ândibap.
12 Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zari diim gibap. Ka ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi
gibap, zo diim zâibap.”

Yesuŋâ Parisaio a girem den sâm dâzâŋgoip.
(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a.
A ambân, zen sumbemân zâinam utne zen mâtâp laŋ dooŋgume. Ziiŋâ mân
zâim zâk ziŋâ baginâ sâne keŋgât minziŋgâme.
14 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a.
Zen malâ mandu zeŋgâren ninâu kârep sâm mirâ motziŋâ laŋ mime. Zorat
Anutuŋâ hâuŋâ yâmbâtŋâ otziŋgâbap.
15 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisio, zen sarâ a. Zen a
kânok zeŋgât a upapkât saru sot hân walâm âime. Oi a yatâ zorâŋ zeŋgâren
târokwap ândim simgât siŋgi upap. A zorat bâliŋandâ wâlâziŋgâbap.
16 Yei, a sâtŋâ sinziŋ bâpsâsâŋ. Zen itâ sâme, ‘Tirik namin kwap den
sâm kâtigime, zo tabâŋâ. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sâm
kâtigime, zorâŋ kâtigem bon upap.’
17 Zen a sinziŋ bâpâsâŋ sot nâŋgânâŋgâziŋ buŋâ. Tirik namâ, zo tirik taap.
Neuleŋâ, zo yatik tirigâk uap. Zorat ko ikâ zorâŋâ bonŋâ uap? Namâ mo
neuleŋâ?
18 Oi ŋâi itâ sâme, ‘Kembugât siŋgi nalem pâpanŋâ, zoren kwap den sâm
kâtigime, zo tabâŋâ. Nalem mot pame, zoren kwap den sâm kâtigime, zo
bonŋâ.’
19 A sinziŋ ŋâtâtik, zen. Nalem pâpanŋâ, zo hâlâlu taapkât nalem
kwâkŋan pame, zo tirik uap. Zorat ikâ zorâŋâ bonŋâ uap? Nalem pâpanŋâ
mo nalemŋâ?
20 Zorat ŋâi zâk nalem pâpanŋan mândâm sâm kâtigei nalem pâpanŋâ sot
kut ŋâi ŋâi kwâkŋan taap, zo ârândâŋ dâbâk upabot.
21 Oi ŋâi zâk tirik namin kwap sâm kâtigei namâ zikŋâ sot umŋan ândiap,
zet ârândâŋ dâbâk upabot.
22 Ŋâi zâk sumbemân kwap sâm kâtigei Anutugât tâtatŋâ sot tâtat zorat
mariŋoot dâbâk upabot.
23 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen.
Zen daŋgât sot kâŋgan sot zomap, kut ŋâi ŋâi zo bâzagârân gâbâ kânok
Kembugât siŋgi sâm pame. Oi zorat toren bonŋâ, gurumin den luluŋ sot
a buku otziŋgâziŋgâŋ sot nâŋgâm pâlâtâŋ sot târârak ândiândiŋ, zo birâne
gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap.

24 A sâtŋâ sinziŋâ ŋâtâtik sâsâŋâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu
mo kut ŋâi ŋâi patâ, zo mân ikme.
25 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a.
Hâkop sâkŋik too saŋgon kubik tuume. Oi umŋan ko kâmbu sot sâkziŋaŋgât
âkŋâle bâliŋâ, zo piksâm ziap.
26 O Parisaio a, zen sinziŋ ŋâtâtik. Hâkop umŋan bâliŋâ ziap, zo saŋgonne
âlip oi sâkŋan âlip upap.
27 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen
a mumuŋâ zeŋgât kwagân ziap yatâ. Kwakŋâ zo kwâkŋan kâsâget pane
neuleŋoot zemap. Umŋan ko a siŋit sot guk maŋguleŋ ziap.
28 Zen yatik sâkziŋandâ a mâteziŋan târârak ândime. Umziŋan ko sarâ sot
gurumin den kukuŋâ piksâm ziap.
29 Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen.
Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târârakŋâ zeŋgât kwagân neule pam
ândime.
30 Zen itâ sâme, ‘Sâkurâpniŋâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko betziŋan
mem Propete mân zâŋgobem.’
31 Zen yatâ sâm Propete zâŋgowe, zeŋgât kiun ândime. Zeŋgât topziŋâ
sâm muyagime.
32 Sâkurâpziŋ zen tosa kwâkŋan kwâkŋan pam gawe. Zen yatik
târokwapkwap utnetâ tosaziŋ dâbâk upap.
33 Mulumgât kiurâp zen. Tosagât hâuŋâ kârâbân geigeiŋ narâk oi waniŋ
âi tik pambi?
34 Zorat sa nâŋgânek. Nâ ninak zeŋgâren Propete sot nâŋgânâŋgâ a sot
Kembugât gurumin den zorat galem a nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgua zeŋgâren
gane nâmbutŋâ zen zâŋgom sâknam ziŋgâbi. Oi nâmbutŋâ poru nagân
zâŋgobi. Oi nâmbutŋâ mâpâmâpâse namâziŋan lapitziŋgâne kamân ŋâin
ŋâin âine molaziŋgâm âim zâŋgobi.
35 Yatâ utnetâ a târârak gilâmziŋ hânân geip, zorat hâuŋâ zeŋgâren
muyageziŋgâbap. Mârumŋan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwâi
târokwâi kom gam Berekia nanŋâ Sakaria, zâk tirik namin komŋâ kâmbam
zo kune âkip.
36 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziiŋâ hâuŋâ
mimbi.”

Yesuŋâ Yerusalem zeŋgât umŋâ nâŋgip.
(Lu 13:34-35)

37 “O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamŋâ zâŋgome? A
sâŋgonzâŋgua zeŋgâren âine kâtŋâ zâŋgone mume. Kurukŋâ gwamarâpŋâ
gâbârezaŋgâm lâmbamzâŋgomap, zo yatik nâŋâ umnâ topŋan a ambân
minduziŋgâbat sa kwâkâme.
38 Dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ birâziŋga mandu yatâ op ândibi.
39 Zen dum zagât mân nek ândimŋâ itâ sâm nikpi, ‘Kembugât sâtkât gaap,
zâk sâm âlip kwâkŋaŋgânâ.’ ”

24

Yesu takâbapkât den sâip.
(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)

1 Yesu zâk tirik namin gâbâ gem ari arâpŋâ nen zâkkâren âimŋâ namâ
tuutuuŋâ ek nâŋgâbapkât dukuwen.
2 Oi den itâ mâburem dâtnâŋgoip, “Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat
nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kâsaziŋâ gam kândaŋne giligâlaksâm buŋ op
naŋgâbap.”
3 Oi Oliwia bâkŋan zâi tâi arâpŋâ niiŋik um topŋan âimŋâ mâsikâm sâwen,
“Sat, zo wan narâkŋan âsagibap? Oi gikâ gâban narâkŋâ sot hân âkâbapkât
narâkŋâ oi wan wesâk ŋâi âsagibap?”
4 Yatâ sâindâ Yesu itâ sâm dâtnâŋgoip, “Um gulip kwatziŋgâbegât gasâziŋ
kârâm ândibi.
5 A doŋbepŋâ gam itâ sabi, ‘Nâ Kristo. Bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât
sâsâŋ, zo nâ.’ Yatâ sâmŋâ a ambân doŋbep patâ um gulip kwatziŋgâbi.
6 Zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nâŋgâmŋâ mân keŋgât upi.
Kâmbam zo yatâ muyagibapkât sâsâŋ. Oi yatâ muyagem zei narâk kek mân
âkâbap.
7 Hânŋâ hânŋâ a kâmut mâik sot patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânŋâ
hânŋâ pu patâ sot wâriŋ mem zimbap.
8 Kut ŋâi ŋâi zo sâknam patâ zorat topkwâkwatŋâ. Zo yatâ nâŋgâm ândibi.”

Kâsa otziŋgâbi, zorât den.

9 “Narâk zoren sâknam kwatziŋgâm zâŋgone mumbi. Zen nagât opŋâ
hânŋâ hânŋâ a, zen um kâlak otziŋgâbi.
10 Kut ŋâi ŋâi yatâ zo âsagei a doŋbepŋâ siŋgi âlip birâm kâsa oraŋgâbi.
11 Oi propete a sarâŋâ asâgemŋâ a doŋbep um gulip kwatziŋgâbi.
12 Gurumin den kukuŋâ, zorâŋ laŋ kâri a doŋbepŋâ buku orotŋâ, zo
birâbi.
13 Ŋâi zâk den siŋgi âlip mem kâtigem ândei narâkŋâ âki sumbem kamânân
bagibap.
14 Oi Anutu um topŋan ândiândigât siŋgi âlip, zorâŋ laŋ kârâm hânŋâ
hânŋâ âim a topziŋâ sâm muyagei hângât narâkŋâ âkâbap.”

Kut ŋâi sumunŋâ muyagibap.
(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

15 “Gâtâm tâmbet tâmbet kâukŋâ tirik nâmin kwânâŋgâne kinbap. (Den zo
mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.) Zo yatâ âsagibapkât Propete Danieŋâ mârum
kânŋan sâm kulemguip.
16 Zo yatâ âsagei ekŋâ Yudaia hânân ândibiŋâ barâ kâtikŋan sârârâk kârâm
âibi.
17 Ŋâi zâk mirâ sombemân ândibapŋâ sikumŋâ mimbam mirin mân
zâibap.
18 Oi a ŋâi nebân tâpapŋâ âburem hâmbâŋâ mimbapkât kamânân mân
gâbap.
19 Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi?
20 Zen Kembugâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziŋâ, zo map narâkŋan mo
kendonân mân muyagibap.
21 Narâk zoren sâknam patâ muyageziŋgâbap. Zorat dâp hân muyageibân
gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap.
22 Kembuŋâ sâknam narâkŋâ zo mân mânângâri sâi a aksik buŋ upe.
Kâmut gakârâpŋaŋgât opŋâ Kembuŋâ narâk zo mânâŋgâtpap.”

Propete a sarâŋâ muyagibi.

23 “A ziŋâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nâŋgâbi.
24 A sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarâŋâ, zen âsâgem kut ŋâi ŋâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Oi Anutuŋâ gâsum sâlâpzâŋgoip, zo um gulip kwatziŋgânam osibi.
25 Nâ kânŋan dâzâŋguan, zorat ko muyageziŋgi mân kwakpi.
26 Kristo barâ kâtikŋan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren mo zoren âsagiap sâne mân nâŋgâbi.
27 Hânpânŋâ âsagem hân toren torenŋan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonŋâ, nâ âsagibat.
28 Bâu mo zuu kârokŋâ ŋâi zei zoren nii keŋ, ziŋâ ninam mindume.”

Wesâk âsagibap.
(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)
29 “Sâknam narâkŋâ âki mirâsiŋ sumunkoi kâin âsakŋâ buŋ upap. Oi sâŋgelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mâŋgei olayaŋgâm imbaŋâ buŋâ upap.
30 Narâk zoren a bonŋâ, nâgât kulem sumbemân âsagei a hânŋâ hânŋâ umbâlâ op isem zine a bonŋâ, nâ sumbem unumunum kwâkŋan kâwali mem âsakŋânoot tâka nikpi.
31 Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sâŋgonzâŋgua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduziŋgâbi.”

Narâk patâgât den.
(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)
32 “Dâgap nak ziap, zorat topŋâ nâŋgâbi. Iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme.
33 Zen yatigâk kut ŋâi ŋâi zo âsagei itâ nâŋgâbi. ‘Zâk mâte otniŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’
34 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A kâmut zi mân mune kut ŋâi ŋâi âsagibap.
35 Sumbem sot hân buŋ upabot. Ka nâgât den ko mân buŋ upap.
36 Kut ŋâi ŋâi muyagibap, zorat sirâm narâkŋâ a ŋâiŋâ mân nâŋgap. Sumbem a, zen mân nâŋge. Oi nanŋâ, nâ mân nâŋgan. Ibânâ, zâk zikŋik nâŋgap.
37 Noa ândeip, narâk zoren kut ŋâi urâwe, zo yatik a bonŋâ, nâgât takâtakâŋ narâknan yatik upi.
38 Uurupŋâ mân gâi sii nalem nem ândiwe. A ambân aŋgâgwaŋgâ op miaŋgâwe. Gulip op ândine Noaŋâ waŋgâyân zarip
39 Oi zen gulip op ândine too uurupŋâ gwâkâziŋgip. A bonŋâ, nâgât takâtakâŋ narâknan zo yatâ upi.
40 Narâk zoren a zagât nebân kiritâ, ŋâi gâsum, ŋâi birâbat.
41 Ambân zagât zet nalem sobem tâitâ, ŋâi gâsum, ŋâi birâbat.
42 Kembuziŋâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat, zorat mân nâŋgegât umziŋandâ galem oraŋgâm ândibi.
43 Zen topŋâ itâ nâŋgânek. Kamân ŋâigât a, zen kâsa ŋâtik zoren takâbi, narâk yatâ nâŋgâm um wâgân ândim kamânziŋ galem upi.
44 Oi a bonŋâ nâgât narâknâ mân nâŋgâne gâbat, zorat zen um wâgân ândibi.” Yatâ sâmŋâ zorat den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâtnâŋgoip,
45 “A patâ ŋâiŋâ kore a gakârâpŋâ zeŋgât galem a ŋâi pam itâ sâm dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziŋgâm ândim narâkŋan nalem dâpziŋanâk

ziŋgâm ândiban.’ A zo ândiândiŋâ dap yatâ ândei galem a nâŋgânâŋgâŋoot sot sât lulunoot sâsâŋâ?
46 Galem a, zâk patâŋâ nep diŋ sâm pindip, zo dâŋâk lum ândei patâŋâ gâbabân galem a yatâ zorat nâŋgi âlip upap.
47 A kutâŋâ galem a zo patâ pam zâkkât kut ŋâi ŋâi aksik galem op ândibapkât sâbap.
48 Ka a ŋâiŋâ galem a bâliŋ ândim umŋandâ itâ nâŋgâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimŋâ kek mân gâbap.’
49 Yatâ nâŋgâm kore a ambân zâŋgom mem ŋâi ŋâi otziŋgâm too tewarân âi laŋ ândim um gulip op ândibap.
50 Oi a kutâŋâ gâbap, zorât narâkŋâ mân nâŋgâm ândei zâk gâbap.
51 Gâmŋâ tâkŋâ imbaŋâ lapitŋâ sarâ a zeŋgât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakŋâ tooŋaŋgât kâruwe.
1 “Siŋgi âlipkât mâtâp, zo ambân sigan bâzâgât zeŋgâren dâpkwap sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziŋ mem âiwe.
2 Ambân sigân bâtnâmbut, zen nâŋgânâŋgâziŋ buŋ. Bâtnâmbut, zen nâŋgânâŋgâziŋoot.
3 Ambân nâŋgânâŋgâziŋ buŋ, zen kârâp siŋitŋik mem âiwe.
4 Ambân nâŋgânâŋgâziŋoot, zen kârâp sot âsakŋaŋgât tooŋâ ârândâŋ mem âiwe.
5 Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.
6 Zinetâ ŋâtik tânâmŋâ oi den ŋâi itâ âsageip, ‘Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.’
7 Oi ambân sigan, zen nâŋgâm zaat âsakŋâziŋâ kubigâwe.
8 Oi ambân nâŋgânâŋgâziŋ buŋâ, zen nâŋgânâŋgâziŋoot itâ sâm dâzâŋgowe, ‘Nen kârâpniŋâ bâpsâbâmap, zorat zen too ŋâi gum niŋgânek.’
9 Sânetâ ambân nâŋgânâŋgâziŋoot, zen itâ sâm dâzâŋgowe, ‘Buŋâ. Zeŋgât dâp buŋâ. Nen dâpniŋan mem gen. Zen âi aŋgâgwaŋgâ namin kwâlânek.’
10 Oi zen âsakŋaŋgât too kwâlânam âinetâ a kutâ gam ambân nâŋgânâŋgâziŋoot, zorik diiziŋgi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimŋâ hâŋgi dooŋgum sii nalem nem tarâwe.
11 Tatnetâ ambân nâŋgânâŋgâziŋ buŋ, zen gamŋâ den sâm sâwe, ‘Patâniŋâ, mâtâp mem pa.’
12 Sâne dâzâŋgoip, ‘Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Nâ zeŋgât topziŋ mân nâŋgâman.’ ” Den sumbuŋâ zo sâmŋâ itâ sâm dâzâŋgoip.
13 “Zen narâk mân nâŋgegât umziŋ galem oraŋgâm ândibi.”

A kât ekap ziŋgip, zeŋgât den.
(Lu 19:11-27)
14 “A kutâ ŋâi oip, zo yatâ gâtâm âsagibap. A kutâ ŋâiŋâ kamân kârebân âibamŋâ kore aŋâ minduziŋgâm kâtŋâ galem upigât kâsâpkum ziŋgip.
15 A ŋâi kât ekap bâtnâmbut pindip. Ŋâi zagât. Ŋâi kânok. Zo nepkât imbaŋâ zem ziŋgip, zorat dâp ziŋgip. Kât ziŋgâmŋâ kamân kârebân âi ândeip.
16 Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zorâŋ nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip.

17 Oi bukuŋâ ekap zagât meip, zâkŋâ yatik oi târokwap zagât âsageip.
18 Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umŋan esâm kwârakui zeip.
19 Oi a kutâziŋâ narâk kârep ândim puriksâm gâip. Puriksâmŋâ kore a kât ziŋgip, zorat op minduziŋgip.
20 Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâkŋâ nepŋâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumŋâ sâip, ‘Patanâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.’
21 Sâi patâŋandâ itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a âlipŋâ, sât lulugoot. Kut ŋâi yenŋaŋgât galem âlip oingât nâŋâ kut ŋâi bonŋaŋgât galem gâbanbat. Zorat ko patâgâ, nâgât umnâ topŋan bagim sâtâre op ândiban.’
22 Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, ‘Patânâ, gâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepŋâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.’
23 Sâi patâŋandâ itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a âlipŋâ, sât lulugoot. Gâ kut ŋâi yenŋaŋgât galem âlip oingât nâŋâ kut ŋâi bonŋaŋgât galem gâbanbat. Zorat gâ patâgâ, nâgât umnâ topŋan bagim sâtâre op ândiban.’
24 Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamŋâ sâip, ‘Patâ, nâ topkâ itâ nâŋgâman. Gâ a bâliŋâ. Gâ nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutŋâ zeŋgât kâlamân nalem nibigât sâmat.
25 Nâ zorat keŋgâtnaŋgât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.’
26 Yatâ sâi patâŋâ den itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a bâliŋâ, konam. Lâugan gâbâ den mâburem dâgobâ. Nâgât itâ nâŋgâmat. Nâ nep mân kârâm kâmit yen tap nalem muyagenibi sâman. A zeŋgât nebân nalem meman.
27 Nâgât yatâ nâŋgâm kâtnâ aŋgâgwaŋgâ zeŋgâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam.
28 Zorat zen kât ekap bekŋan mem bâzagât mem ândiap, zo pindânek.
29 Ŋâi zâk kut ŋâi pindâpindâŋ, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindâŋ. Oi gom sambe muyageŋaŋgâbap. Ka ŋâi zâk kut ŋâi pindâpindâŋ, zo mân mem ândei bekŋan mei yen ândibap.
30 Kore a konam, zo ko gâsum ŋâtâtigân zo pane geibap. Zoren umbâlâ op isem zimbap.’ ”

Yesuŋâ gâtâm kâsâpnâŋgobap.

31 “Gâtâm a bonŋâ, nâ sumbem âsakŋânoot sot sumbem a zeŋgât oserân gamŋâ tâtatnâ âlipŋâ, zoren zâi tâpat.
32 Oi a ambân hânŋâ hânŋâ, zo minduziŋga nâgât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma noniŋ kâsâpzâŋgomap, zo yatik upat.
33 Oi râma noniŋ kâsâpzâŋgom râma bongen zâmbam noniŋ yaŋgâgen zâmbanbat.
34 Yatâ op a kutâziŋâ, nâ bongen zo itâ sâm dâzâŋgobat, ‘Zen Ibânandâ mâsop minziŋgip. Zen gam Kembugât um topŋan bagim ândibi. Zo mârumŋan hân muyageibân gâbâ zeŋgât siŋgi sâip.
35 Zen itâ otniwe, zorat. Tepnaŋgât ua nalem niwe. Toogât mua too niwe. Nâ lomba yatâ ândiandâ zen galem otniwe.
36 Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen ga nigâwe.’
37 Yatâ sa a târârak ziŋâ den itâ mâburem dâtnobi, ‘Kembu, gâ wan narâkŋan nalemgât otgigi nalem ŋâi giwen? Wan narâkŋan toogât otgigi nen too giwen?

38 Gâ wan narâkŋan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan
narâkŋan hâmbâgât kwakna hâmbâ ŋâi giwen?
39 Gâ wan narâkŋan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen?'
40 Yatâ sânetâ a kutâziŋâ, nâ itâ sâm dâzâŋgobat, 'Kâmurâpnâ zeŋgâren
gâbâ a giginâ ŋâi galem okŋaŋgâwe, zo nâ otniwe uap.'
41 Yatâ sâm a yaŋgâgen, zo itâ sâm dâzâŋgobat, 'Sâit mianŋgâwe, zen kârâp
kâtikŋan gei ândibi. Kârâp zo Satâŋ sot sumbem arâpŋâ zeŋgât siŋgi oip.
Zoren gei ândibi.
42 Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tepnaŋgât ua nalem mân niwe. Nâ toogât
nâŋga too mân niwe.
43 Nâ lomba ândia mân galem otniwe. Hâmbâgât kâruandâ mân niwe.
Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigâwe.'
44 Yatâ sâm dâzâŋgua ko yaŋgâgen ziŋ itâ sâbi, 'Kembu, gâ wan narâkŋan
nalem too buŋâ sot hâmbâ mirâ kamân buŋâ ândina gek mân nâŋgânâŋgâ
urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekŋâ mân galem
otgiwen?'
45 Yatâ sâne itâ dâzâŋgobat, 'Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Arâpnâ zeŋgâren
gâbâ giginâ ŋâi ek mân galem okŋaŋgâwe, zo nâ otniwe uap.'
46 Oi a yaŋgâgen zen âi sâknam tâmbâŋâ nâŋgâm ândibi. A ambân
târâraknâ, zen ko ândiândi kâtikŋan bagim ândibi."

26

Yesuŋâ mumbapkât siŋgi dâzâŋgoip.
(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

1 Yesu zâk den so aksik sâm naŋgâm arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip,
2 "Nâŋge. Sirâm zagât tap Pasowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonŋâ,
nâ kâsa zeŋgât bitziŋan zaria poru nagân none mumbat." Yesuŋâ den yatâ
sâip
3 Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen tirik namâ galem
a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minduwe.
4 Zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâŋ urâwe.
5 Oi itâ sâwe, "Kendonân kâmbam laŋ âsagebapkât kegâk gâsunat."

Ambân ŋâiŋâ Yesu too wârân âlip mem saŋgonŋaŋgip.
(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

6 Yesu zâk Betania kamânân âim Simoŋ, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim
nalem neip.
7 Nalem nem tâi ambân ŋâiŋâ too wârân âlip beloŋoot, sâŋgân patâ, zo
mem gam too wârânŋoot zo kâukŋan lokei giari saŋgorip.
8 Yatâ oi arâpŋâ nen ekŋâ sâwen, "Too sâŋgân zâizâiŋ zi wangât
tâmbetkuap?
9 Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ ziŋgip sâi ko dâp opap."
10 Yatâ sâindâ Yesuŋâ nâŋgâmŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, "Zen wangât ambân
den okŋaŋge? Zâkŋâ otnigi âlip uap.
11 A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk
kârep mân ândibat.
12 Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ saŋgori âlip uap.
13 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kembugât den siŋgi âlip zi hânŋâ hânŋâ sâm
âim ambân zirâŋâ uap, zorat siŋgi ârândâŋ sâne laŋ kârâbap."

Yudaŋâ Yesu tirâpzâŋgobapkât kât meip.
(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

14 Oi arâpŋâ kiin zagât neŋgâren gâbâ a ŋâi kutŋâ Yuda, Karioto kamânân gokŋâ, zâkŋâ tirik namâ galem a patâ, zeŋgâren arip.
15 Âimŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ tirâpzâŋgobat, zorat kât dabutâ nibi?” Mâsikâziŋgi ziŋâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe.
16 Yudaŋâ zo memŋâ Yesu tirâpzâŋgoi gâsubigât ek kârum ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpŋoot nalem niwe.
(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

17 Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpŋâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârâŋ mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?”
18 Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âimŋâ a ŋâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâniŋâ gâgât sap, “Narâkŋâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.” ’ ”
19 Oi arâpŋâ nen Yesuŋâ den sâip, zo lumŋâ Pasowa kendongât nalem uwen.
20 Mirâ ŋâtiksâi Yesu sot arâpŋâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâimŋâ Pasowa nalem niwen.
21 Nem tapŋâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nâ kâsa a tirâpzâŋgoi gâsânobi.”
22 Yatâ sâi arâpŋâ nen umniŋ bâlei ŋâigoot zikŋik zikŋik mâsikâyaŋgâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?”
23 Sâindâ zâkŋâ sâip, “A zo nâ sot ârândâŋ niet, zâkŋâ yatâ otnibap.
24 A bonŋâ, nâ Kembugât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bonŋâ, nâ tirâpzâŋgoi gâsunibi, yei, zâk hâuŋâ yâmbâtŋâ mimbap. A zo mam kâmboŋ kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlaŋ opap.”
25 Yatâ sâi Yudaŋâ mâsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesuŋâ nalem sot too ziŋgip.
(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

26 Nalem nem tâindâ Yesuŋâ nalem ŋâi mem sâiwap sâm namuŋ arâp itâ sâm niŋgip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.”
27 Yatâ sâmŋâ waiŋ hâkop mem sâiwap sâmŋâ itâ sâm niŋgip, “Zen aksik ninek.
28 Zi târotâroniŋaŋgât gilâmnâ. Zo a ambân doŋbep patâ, zeŋgât tosaziŋ buŋ upapkât hânân gibap.
29 Oi dâzâŋgua nâŋgânek. Waiŋ too itârâŋ nia âkap. Oi dum zagâtŋan mân nemŋâ Ibânaŋgât um topŋan zâim zen sot ârândâŋ waiŋ mârâtŋâ ŋâi ninat.”

Gezemane kâlamân âiwe.
(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

30 Oi Kembugât mâpâmâpâse kep ŋâi mem kamânân gâbâ âimŋâ Oliwa bâkŋan zâiwen.
31 Mâtâbân âimŋâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Ŋâtik ziren a ziŋ gâsuninetâ zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembugât den kulem ŋâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ,
‘Nâ râma galem a kua râma zen siŋsururuŋ op âim naŋgâbi.’

32 Nâ sa nâŋgânek. Nâ mumuŋan gâbâ zaatŋâ Gâlilaia âi kândom
otziŋgâbat.”
33 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “A nâmbutŋâ, ziŋ birâgibi. Nâ ko mân
birâgibat. Buŋ kâtikŋâ.”
34 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ ŋâtik ziren
kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kurukŋâ diŋ sâbap.”
35 Yatâ sâi Peteroŋâ itâ sâip, “Gâ gomŋâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat.”
Sâi arâpŋâ nâmbutŋâ, nen den yatik sâwen.
36 Nen âimŋâ nak kalâm ŋâi kutŋâ Gezemane, zoren takâm Yesuŋâ arâpŋâ
itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen ziren tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.”
37 Yatâ sâmŋâ Petero sot Zebedaiogât nanzatŋâ diiziŋgi âiwe. Âimŋâ
Yesuŋâ umŋâ yâmbârei ken bet kakit oip.
38 Yatâ op dâzâŋgom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuŋâ otnigap. Zen nâ sot
tap um wâgân ândinek.”
39 Yatâ sâmŋâ mâik ŋâi âim si sâŋgân hânân ge tutukum itâ sâm ninâu
sâip, “Ibânâ, nâŋgânim sâknam kâmut zi betnan mena buŋ oik. Oi nâgât
den buŋâ, gâgât den, zo kâtigibap.”
40 Yatâ ninâu sâmŋâ puriksâm arâp karâmbut ziŋgiri uman zem tatne
Petero itâ sâm dukuip, “Zen nâ sot gwâlâ mâik ŋâi ândibigât dâp buŋâ?
41 Zen mâsimâsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umŋâ
bâbâlaŋ opmap. Sâkŋâ ko yâmbâremap.”
42 Dum âimŋâ den itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, sâknam zi betnan mim-
bangât nâŋgâna mân dâp oi laŋ gâgât den, zo kâtigibap.”
43 Yatâ ninâu sâmŋâ âburem arâp karâmbut, zen sinziŋâ uman oi zinetâ
ga muyageziŋgip.
44 Zâmbamŋâ âi ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârum sâip zo yatik
ninâu sâip.
45 Ninâu sâm naŋgâm arâp zeŋgâren puriksâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen
uman tok zem te? Zi mârum narâk uap. A bonŋâ, nâ bâliŋ mâme a zeŋgât
bitziŋan zâibâman.
46 Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otniŋgap.”

Kâsa ziŋâ Yesu gâsuwe.
(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)
47 Den yatâ sâm kiri arâp kiin zagât, neŋgâren gâbâ a ŋâi, kutŋâ Yuda,
zâkŋâ a kâmut kândom otziŋgi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ
sot a sâtŋâ, ziŋâ sâŋgonzâŋgone kâmbam sot sâu patâziŋâ mem gawe.
48 Oi Yudaŋâ den kânŋan itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ lum mâŋgansa zi sâm
gâsubi.”
49 Oi gamŋâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâm lum mâŋgarip.
50 Yatâ oi Yesuŋâ den ŋâi itâ sâm dukuip, “Buku, nep tuubam gaat, zo
tuum naŋgânan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.
51 Oi Yesu sot ândiwen, neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ sâuŋâ sâmbum tirik namâ
galem a patâgât kore a ŋâi kindapŋâ kârâm kwâkip.
52 Yatâ oi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Sâugâ mirâŋan hanguna giarik. Ŋâi zâk
sâuŋâ zâŋgoi hâuŋâ kumbi.
53 Nâgât dap nâŋgat? Nâ Ibânaŋgâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a
kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe.

54 Oi zen gem ga galem otnine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”
55 Yatâ sâmŋâ a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâm mâsikâziŋgip, “Nâgât dap nâŋge? Zen nâgât nâŋgâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuziŋâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nâŋgânek. Nâ sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin zen Kembugât den siŋgi dâzâŋgoman. Oi zen zoren mân gâsânowe.
56 Oi zi Propete zeŋgât den kâtigibapkât âsagiap.” Oi Yesugât arâpŋâ, nen aksik Yesu birâŋaŋgâm siŋsururuŋ âiwen.

Yesu a sâtŋaŋgât namin diim âiwe.
(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)
57 Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtŋâ mindum tarâwe.
58 Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziŋan bet moliziŋgâm arip, Âi takâmŋâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimŋâ kore a zeŋgât oserân itâ nâŋgâm kwâkâm getâip, “Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nâŋgâbat.”
59 Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen aksik tapŋâ Yesugât den sâkŋanâk sâm kunatkât den sâm kâruwe.
60 Oi a doŋbep den sarâ doŋbep sâm bonŋâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet.
61 Zet gamŋâ itâ sâwet, “A zirâŋâ itâ sâip, ‘Nâ Kembugât tirik namâ kândaŋâ sirâm karâmbut umŋanâk dum tuubat.’ ”
62 Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatŋâ Yesu itâ sâm mâsikip, “Gâgât den se, zorat den hâuŋâ sâban mo mân sâban?”
63 Sâi Yesuŋâ den mân sâm kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâkŋâ itâ sâm dukuip, “Anutu, ândiândi mariŋâ, zâkkât mâteŋan mâsikâgiga sâm kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanŋâ mo a ŋâi?”
64 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Zo sat, zo. Oi ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Gâtâm a bonŋâ, nâ imbaŋâ mariŋâ, zâkkât âsanŋâ bongen tap sumbem unumunum kwâkŋan gem ga nikpi.”
65 Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nâŋgi bâliŋ oi hâmbâŋâ mem moloŋ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâm kârunat. Den sap, zo aksik nâŋge.
66 Den zo nâŋgâm dap dap nâŋge?” Mâsikâziŋgi ziŋâ itâ sâwe, “Zâk mumuŋaŋgât siŋgi uap.”
67 Yatâ sâmŋâ tâpziŋandâ Yesu si sâŋgânŋan tâpkumŋâ bitziŋandâ kom kâbakŋiwe. Oi a nâmbutŋandâ bitziŋ tipŋandâ pâlomŋan kunzirâwe.
68 Oi itâ sâm dukuwe, “Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutŋâ ŋâi?”

Peteroŋâ Yesu kwâimbip.
(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)
69 Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân ŋâiŋâ zâkkâren âim sâip, “Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat.”
70 Yatâ sâi Peteroŋâ a tarâwe, zeŋgât mâteziŋan kwâimbâm sâip, “Gâ den sat, zo nâ nâŋgâm kwaksan.”
71 Yatâ sâmŋâ geibâ sâi kore ambân ŋâiŋâ ekŋâ a itâ sâm dâzâŋgoip, “A zi Yesu Nasarete gokŋâ, zâk sot ândimap.”

72 Yatâ sâi Peteroŋâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, “Nâ a zo mân ekman.”
73 Yatâ sâm mâik ŋâi kinŋâ a ziŋâ Peterogâren âim sâwe, “Gâ perâkŋak zeŋgât kâmurân gokŋâ. Nen diŋgâ holiŋâ nâŋgen.”
74 Sânetâ dum Anutu mâteŋan sâm kâtigem den laŋ sâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ a zo mânâk ekman.” Sâi zorenâk kurukŋâ diŋ sâip.
75 Oi Yesuŋâ den mârum sâip, zo Peteroŋâ nâŋgip, “Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukŋâ diŋ sâbap.” Den zo nâŋgâm umbâlâ op âkŋan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.
(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

1 Haŋsâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen mindum Yesu koindâ mumbapkât den sâwe.
2 Oi sâne Yesu bikŋâ saamŋâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe.
3 Mumbapkât sâm kâtigine Yuda, zâk zo ekŋâ wangât yatâ uan sâm umŋâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ mâburem ziŋgip.
4 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ laŋ opŋâ a târârakŋâ zi bitziŋan paan.” Yatâ sâi ziŋâ sâwe, “Wangât neŋgâren ga sat? Zo gikak.”
5 Yatâ sâm kât zo birânetâ mem tirik namin lum pam âi sip miaŋgip.
6 Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memŋâ sâwe, “Kât zi kâmbamgât sâŋgân, zorat tirik namin pâindâ mân dâp upap.”
7 Oi kât zo mem dap utnat sâm âragum hân ŋâi kwâlâwe. Hân zo âmaŋ tuutuuŋ agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân ŋâin gâbâ ga ândiândiŋ, zo mune zoren hanzâŋgobigât sâŋgân miwe.
8 Oi narâk zoren hân zorat kutŋâ ŋâi kâmbam hân sâne kâtigeip.
9 Oi Propete Yeremia zâkkât den kânŋan sâip, zo bon oip. Den zo itâ, “Isirae a zen a sâŋgânŋaŋgât kât sâwe.
10 A sâŋgânŋaŋgât kât ekap 30, zorâŋ âmaŋ tuutuuŋ agât hân, zo sâŋgân miwe. Kembuŋâ dâtnogip, yatik urâwe.”

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.
(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

11 Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâteŋan kiri itâ sâm mâsikip, “Topkaŋgât dâtno. Gâ Yuda zeŋgât a kutâ?” Sâi Yesuŋâ sâip, “Sat, zo.”
12 Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, ziŋâ den sâkŋanâk sâm kine den hâuŋâ mân sâip.
13 Yatâ oi Pilatoŋâ dukum sâip, “Gâgât den doŋbep sânetâ wangât den hâuŋâ mân sat?”
14 Oi Yesuŋâ den hâuŋâ ŋâi mân dukui a kutâŋâ nâŋgi imbâŋâ oip.
15 Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zeŋgâren gâbâ ŋâi olaŋ ziŋgâmâip.
16 Oi narâk zoren kâmbam ku a bâliŋâ ŋâi tâk namin zeip, kutŋâ Baraba.
17 Oi a mindumŋâ kinetâ Pilatoŋâ mâsikâziŋgâm sâip, “Ŋâi olaŋbatkât nâŋge? Baraba mo Yesu kutŋâ ŋâi Kristo sâme?”

18 Yuda a sâtŋâ, zen Yesugât um kâlak nâŋgâŋaŋgâm zâkkâren parâwe,
zorat nâŋgâmŋâ sâip.
19 A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinŋandâ zâkkâren den
itâ pâi gâip, “Gâ a târârak zo, zâkkât den mân mâsâsuatpan. Nâ itârâŋ
umanân nâŋgâm zâkkât op sâknam doŋbep nâŋgan.”
20 Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen a umziŋan gem sâwe, “Zen
sâne Baraba olaŋŋâ ko Yesu ko koi mumbap.”
21 Oi a kutâ zorâŋ dum mâsikâziŋgâm sâip, “Ŋâi mo ŋâi olaŋbatkât se?”
Sâi ziŋâ sâwe, “Baraba.”
22 Sânetâ itâ sâm mâsikâziŋgip, “Yesu, kutŋâ ŋâi Kristo sâme, zâk dap
okŋaŋgâbat?” Sâi zen lâu mâtâkâm aksik sâwe, “Zâk poru nagân moik.”
23 Sâne a kutâŋâ dum mâsikâm sâip, “Wan tosagât?” Yatâ sâi den kâtik
sâm sâwe, “Zâk poru nagân moik.”
24 Yatâ utnetâ Pilatoŋâ sâi den mânâk nâŋgâm den doŋbep sâne sâi too
pindânetâ mâteziŋan bikŋâ too saŋgonŋâ sâip, “A târârak zirat tosa nâgâren
zimbap, zo zeŋgât siŋgi uap.”
25 Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, “Tosa zo nen sot kiurâpniŋ neŋgâren
zimbap.”
26 Yatâ sâne a kutâŋâ Baraba olaŋ ziŋgip. Yesu ko sâi inzut kuupŋoot,
zorâŋ lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziŋan pâip.

Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.
(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)

27 Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zeŋgât
namâ sombemân âim sânetâ kâwali a ziŋâ aksik minduwe.
28 Mindumŋâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zeŋgât hâmbâ kuriŋâ
giŋaŋgâne giarip.
29 Oi tâk sâtmam goŋkom kâukŋan pane giarip. Oi bikŋan tân ŋâi pindâne
bikŋâ bongen mem kirip. Yatâ opŋâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim
itâ sâwe, “Oe, Yuda zeŋgât a kutâ.”
30 Oi tâpziŋâ tâpkum tân bekŋan mem kâukŋan kuwe.
31 Yatâ kom eksâmŋâ kâwali a zeŋgât hâmbâ, zo mâkâm zikŋâ hâmbâ du
giŋaŋgâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

32 Diim âim mâtâbân a ŋâi muyagiwe, kutŋâ Simoŋ, Kirene kamânân
gokŋâ. Zâk okŋaŋgâne Yesugât poru nak bekŋan mem lugi âiwe.
33 Âimŋâ hân ŋâi kutŋâ Goligata (niiŋ denân ko kâuk siŋit), zoren takâwe.
34 Zoren takâmŋâ waiŋ too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem ekŋâ
birip.
35 Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbâŋaŋgât wenzu pam igâwe.
Ikne muyageip dâp miwe.
36 Yatâ opŋâ galem tarâwe.
37 Oi kâukŋâ kwâkŋan poru nagân topŋâ itâ kulemgune zeip, “Zi Yesu,
Yuda zeŋgât a kutâ.”
38 Oi kâmbam ku a zâgât poru nagân zâkom, ŋâi toren, ŋâi toren
kwânâŋgâzikâwe.
39 Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm siŋan gem den top topŋâ dukum
kâuk birâm sâwe,

40 “Bâi, gâ tirik namâ kândaŋ sirâm karâmbut tuum naŋgâbat sâin. Bâi,
gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ âkâm geik. Oi gâ Anutu nanŋâ ândiat oi
poru nagân gâbâ pâtan ge.”
41 Oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a
sot a sâtŋâ, zen yatik dukum sâwe,
42 “A nâmbutŋâ tâmbetagonam utnetâ tânzâŋgomap. Zikŋaŋgât ko kwak-
sap. Zâk Isirae a neŋgât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi zâkkât
diŋâ nâŋgânat.
43 Zâk nâ Anutugât nanŋâ sâm, nâŋgâm pâlâtâŋâ Anutugâren pâi zeip,
zorat Anutuŋâ zâkkât nâŋgap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik.”
44 Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesuŋâ moip.
(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)
45 Yatâ okŋaŋgâne mirâ bâkŋan zoren ŋâtâtik muyagem zei mirâ oi âkip.
46 Mirâ oi Yesuŋâ den kâtikŋâ den sâm sâip, “Eli, Eli lama sabatini (niiŋ
denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?”
47 Oi kirâwe, zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ ziŋâ sâwe, “Zâk Elia konsap.”
48 A ŋâiŋâ nâŋgâm sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem ga winiga too
kâlakŋoot sum kapiŋkum pindip.
49 Oi a nâmbutŋâ itâ sâm dukuwe, “Nen tap iknâ. Elia perâkŋak ga
mâkâbap mo buŋâ?”
50 Oi Yesu zâk dum den kâtikŋâ den sâi Kaapumŋâ takâm arip.
51 Moi tirik namin sâŋgum patâ, zo uren gâbâ oloŋ gei kwâkip. Oi wâriŋ
mei kât âbâŋgum naŋgip.
52 Oi a zeŋgât kwak, zo pâroŋsâi Kembugât siŋgi a ândim muwe, zo
zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ zaarawe.
53 Oi Yesu zâk kândom op zaari zen kwagân gâbâ zaatŋâ kamân kâukŋan
zo âim a doŋbep muyageziŋgâwe.
54 Oi kâwali a galem sot arâpŋâ kirâwe, zen wâriŋ sot kut ŋâi ŋâi zo ekŋâ
imbaŋâziŋ buŋ oi sâwe, “Perâkŋak a zirâŋ Anutugât nanŋâ ândeip.”
55 Yesu kuwe, narâk zoren ambân doŋbep kârebân kin kut ŋâi ŋâi zo ek
naŋgâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore okŋaŋgâm Galilaia hânân gâbâ
gawe.
56 Maria, Madala kamânân gokŋâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât
mamzikŋâ. Oi ambân ŋâi Zebedaio nanzatŋâ, zekât mamzikŋâ. Zen
ârândâŋ tarâwe.

Yesu hanguwe.
(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)
57 Mirâ ŋâtiksâisâi Arimataia kâmânân gokŋâ sikum a ŋâi Yesugât a op
ândeip, kutŋâ Yosepe, zâk gâip.
58 Gamŋâ Pilatogâren âim Yesugât kâmbarâŋâ zorat dukum sâi Pilatoŋâ
kâwali a sâm dâzâŋgoi pindâwe.
59 Yosepeŋâ kâmbarâŋâ zo memŋâ sâŋgum kâu uŋakŋandâ kâpim lum
arip.
60 Lum âim kât mâtâpŋâ zik siŋgi ŋâi tuugip, zoren pamŋâ kât patâ ŋâi
kâbakŋei âi mâtâp dooŋgoi arip.
61 Oi kwak naŋgâmŋan Maria, Madala kamânân gok sot Maria ŋâi, zet zo
tap igâwet.

62 Kendongât kut ŋâi ŋâi kubikkubik narâk, zo âki ko haŋsâi tirik namâ
galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe.
63 Âimŋâ sâwe, “Patâniŋâ, nen den ŋâi nâŋgen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk
wâgân ândeibân itâ sâip, ‘Momŋâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’
64 Zorat arâpŋâ ziŋâ âi kâmbarâŋâ mem âimŋâ mumuŋan gâbâ zaat-
sap sarâ sâbegât kâwali a sâŋgonzâŋgona kwagân âi galem kinetâ sirâm
karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâkŋan zari
lâmbatpapkât girem op dâgogen.”
65 Sâne Pilatoŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Kâwali a ziŋgan. Diiziŋgâm kwagân
âim ziiŋak dap mo dap nâŋge, zo yatâ dooŋgune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen
sot âimŋâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe.
66 (-)

28

Yesu mumuŋan gâbâ zaarip.
(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)
1 Yuda zeŋgât kendon âki haŋsâsâgât Maria, Madala kamânân gokŋâ sot
Maria bukuŋâ, zet kwagân iktam âiwet.
2 Aritâ wâriŋ patâ mei Kembugât sumbem a ŋâiŋâ sumbemân gâbâ gem
kât patâ mem kâbakŋei ari kât kwâkŋan tâip.
3 Tobatŋâ âsakŋoot hânpân yatâ. Hâmbâŋâ kâu timan.
4 Kâwali a, zen zo ekŋâ sânâmziŋ sâmbui keŋgât op hânân gei zem ândiwe.
5 Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ aŋâ itâ dâzâkom sâip, “Zet keŋgât mân
oit. Nâ nâŋgan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot.
6 Oi zâk zi mân taap. Zâk mârum sâm dâzâŋgoip, zo yatâ op mumuŋan
gâbâ zaatsap.
7 Zet kek âi arâpŋâ dâzâŋgobabot, ‘Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaatsap.
Galilaia hânân âi kândom otziŋgâbap. Zen zoren âi ikpi.’ ”
8 Sâi zet kek kwak zo birâm keŋgât sot sâtâre op arâp den siŋgi
dâzâŋgoram sârârâk kârâm âiwet.
9 Aritâ Yesuŋâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâm dâzâkoip, “Umzik âlip oit.”
Yatâ sâi zet um topŋan âi pindiŋsâm mâpâsem kiŋan gâsuwet.
10 Oi Yesuŋâ itâ sâm dâzâkoip, “Zen mân keŋgât oit. Zet âi arâpnâ
dâzâŋgoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”
11 Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ
zen âim kamân patin takâmŋâ tirik namâ galem patâ kut ŋâi âsageip, zorat
siŋgi dâzâŋgowe.
12 Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen mindum kâwali a zen kât
doŋbep ziŋgâwe.
13 Ziŋgâm itâ sâwe, “Zen itâ sâbi. Nen ŋâtigân uman zeindâ arâpŋâ ziŋ
gam kâmbarâŋâ mie.
14 Den zo Roma a kutâŋâ nâŋgâbapkât keŋgât mân upi. Âlip niŋâ
dukunat.”
15 Yatâ sâm dâzâŋgone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ
zo Yuda a zeŋgâren zeipŋak tok ziap.

Yesuŋâ bâkŋan arâpŋâ muyageziŋgâm nep diŋ sâm ziŋgip.
16 Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakŋâ ŋâin Yesuŋâ den
kânŋan dâtnâŋgoipkât zoren zâiwen.

17 Zâimŋâ zikŋâ ekŋâ pindiŋsâm mâpâsiwen. Nâmbutŋandâ ko um zagât urâwe.
18 Oi Yesuŋâ gootniŋan gam itâ sâm dâtnâŋgoip, “Anutuŋâ imbaŋâ top top aksik sumbemgât sot hângât nâ nigip.
19 Zorat ko zen hânŋâ hânŋâ, a kâmutŋâ kâmutŋâ, zeŋgâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanŋâ, nâ sot Tirik Kaapum, neŋgât korân târokwap too saŋgon ziŋgâbi.
20 Den dâzaŋgom ândiwan, zo aksik lubigât dâzâŋgom ândibi. Oi ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ sirâmŋâ sirâmŋâ, âsâbâŋ zen sot ândia hângât narâkŋâ âkâbap.”
Zo yatik.

Yesugât den siŋgi âlipŋâ Marekoŋâ kulemguip

Yohanegât den siŋgi.
(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

1 Yesu Kristo, zâk Anutugât nanŋâ, zâkkât den siŋgi âlipŋâ, zo topkwapŋâ.
2 A sâŋginâ Propete Yesaianâ mârum ŋâi Anutugâren gâbâ den itâ nâŋgâm kulemguip,
“Nâŋgâ. Nâgât kore a ŋâi sâŋgongua gâ kândom otgibap. Zâkŋâ mâtâpkâ
kârâm kubikpap.
3 Barâ kâtik, mirâ âtâŋan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm
pitâne gânduŋ oik.’ ”
4 Den zorat bonŋâ ko Yohaneŋâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtâŋan
ândim den itâ sâm dâzâŋgomâip, “Umziŋâ melâŋne too saŋgonziŋga Anu-
tuŋâ tosaziŋ birâbap.”
5 Yatâ sâm dâzâŋgoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a
ambân ândiwe, zen gâbâreyaŋgâm zâkkâren âiwe. Zen bâliŋâziŋâ sapsune
Yohaneŋâ Yodaŋ toin saŋgonziŋgâmâip.
6 Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipŋâ mân mem ândeip sot
nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotŋandâ
tuune pam ândeip. Ka pâŋan ko inzut ŋâi bâu sâkŋâ tuutuuŋâ, zo lap ândeip.
Kumbon sot bâŋsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzâŋgom ândeip,
7 “Betnan a ŋâi gam taap. Zâk kâwaliŋâ ŋâi yatâ zemŋâŋgap. Nâ yatâ
zorâŋ irâ sikumŋâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap.
8 Nâ tooyâk saŋgonziŋgan. Ka zâkŋâ ko Kaapum bonŋâ saŋgonziŋgâbap.”

Yohaneŋâ Yesu too saŋgori ari Sataŋŋâ mâsikip.
(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

9 Narâk zoren Yesuŋâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodaŋ
toin Yohanengâren takip. Âi taki ko Yonaneŋâ Yodaŋ toin saŋgonŋaŋgip.
10 Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâroŋsâi Anutugât Kaapum zâk
nii kembâ yatâ opŋâ Yesu kwâkŋan gem pâip.
11 Oi sumbemân gâbâ den ŋâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ
gâsugim biraŋmap. Oi gekŋâ umnâ âlip opmap.”
12 Op ko narâk zorenâk Kaapumŋâ Yesu okŋaŋgi barâ kâtik, mirâ kamân
âtâŋan arip.
13 Zoren Sataŋŋâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesuŋâ zuu osetziân
ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a ziŋâ on galemŋâ okŋaŋgâwe.

Yesuŋâ nep topkwap arâpŋâ gâsuziŋgip.
(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

14 Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamŋâ Anutugât
den siŋgi âlipŋâ itâ dâzâŋgom ândeip,
15 “Anutugât um topŋan ândiândigât narâkŋâ mâte uap, gât ko umziŋâ
melâŋ Anutugât den siŋgi âlipŋâ zirat nâŋgâne bon upap.”
16 Yesuŋâ Galilaia saru sâtŋan âim tap ko Simoŋ sot munŋâ zikirip. Zet
iŋangât nep tuum ândiwet. Zikiri iŋangât irâ pam kirâwet.

17 Yesuŋâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nâŋâ den âlip
kwâkâm zika ândim ko zet iŋangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zeŋgâren
tuum ândibabot.”
18 Yatâ sâi irâzikŋâ birâmŋâ Yesu molim ba âiwet.
19 Yesuŋâ mâik ŋâi âim ko Zebedaio nanzatŋâ Yakobo sot Yohane zikirip.
Zet waŋgâyân tapŋâ iŋan mâme irâzikŋâ kubik tarâwet.
20 Yesuŋâ zâkonsâi nâŋgâm ibâzikŋâ sot nep a waŋgâyânâk tatne
zâmbamŋâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

21 Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zeŋgât kendon mâik zorat
narâkŋâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim siŋgi âlipŋâ sâm dâzâŋgoip.
22 Den dâzâŋgoi Yesugât nâŋgâne imbaŋâ oip. Yesu zâk siŋgi âlip den
dâzâŋgoip, zo Anutugât gurumin den zorat galem a ziŋ sâmarâwe, yatâ mân
sâip. Zo walâm yatâ dâzâŋgoip.
23 Narâk zorenâk mâpâmâpâse namin a wâkeŋoot ŋâi tâip.
24 Zâkŋâ den yu kambâŋâ sâm itâ sâip, “Yesu Nasarete gokŋâ, gâ dap
otniŋgâbam gaat? Gâ târnbetnâŋgobam gaat? Gâgât topkâ nâŋgen.
25 Gâ Anutugât tirik a.” Sâi Yesuŋâ den yatâ mân sâbapkât dukum sâip,
“Gâ hiriŋsâm ayân gâbâ takâm ba âi.”
26 Yatâ sâi wâke zorâŋ a zo okŋaŋgi kâkâksâm zei wâke zo yu kambâŋ sâm
ko takâm ba arip.
27 A ambân zen zo ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi âragwâragu opŋâ sâwe, “A zi
dap dap yatâ? Topŋâ ŋâi. Den uŋakŋâ sap.
28 Zâk a kâwaliŋâ patâ wâke sorâk den dâzâŋgoi sâtŋâ lume.” Yatâ sâm
siŋginâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nâŋgâwe.

Yesuŋâ use mâsek kubikziŋgip.
(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

29 Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemŋâ Simoŋ
sot Andrea, zekât mirin zâiwe.
30 Simoŋ sibunŋâ, zâk mirin mâsek kârâpŋoot op zeip.
31 Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikŋan gâsum mem
zaarip. Oi sâkŋâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om ziŋgi niwe.
32 Ŋâtiksâisâi kamân mâirâp zen a wâkeziŋoot sot sisi mâsekziŋoot a
ambân gâbârezinŋgâm Yesugâren gawe.
33 A ambân aksik mirâ sâŋgânŋan ga mindum tarâwe.
34 Yesuŋâ a ambân doŋbep mâsek top top kubikziŋgip. Oi wâkeziŋoot
wâke zo moliziŋgi âiwe. Wâke zen Yesugât topŋâ nâŋgâwe. Oi zo sâm
muyagibegât dâzâŋgoip.
35 Yesugât arâpŋâ uman zem tatnetâ ŋâtigân Yesuŋâ zaatŋâ zâmbam hân
ŋâi a mân ândiândiŋan ba arip.
36 Âim ko ninâu sâm ândeip. Haŋsâi Simoŋ sot bukurâpŋâ, zen Yesu kârum
âim muyagemŋâ sâwe,
37 “A ambân zen aksik kârugige.” Sânetâ Yesuŋâ itâ sâip, “Kamân ginŋan
ginŋan âinâ.
38 Zoren den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgobarâk. Oi nep zo tuubat sâm gem
gâwan.”

39 Yatâ sâmŋâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziŋan
zâim siŋgi âlip den dâzâŋgomŋâ wâkeziŋoot moliziŋgâm ândeip.

Yesuŋâ sâk bâlâ ŋâi kubikŋaŋgip.
(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

40 Sâk bâlâ a ŋâi Yesugâren âimŋâ um topŋan simin liim pindiŋsâm sâip,
“Gâ imbaŋâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” Yatâ sâi
Yesuŋâ umŋâ nâŋgâm ko sâkŋan gâsum sâip,

41 “Nâ nâŋgâgigan. Bâi sâkkâ âlip oik.” Yatâ sâi ko useŋâ sogei âlip oip.

42-43 Oi Yesuŋâ zorat siŋgi zo a ambân torenŋâ mân dâzâŋgobapkât sâm
kâtigem sâŋgongoip.

44 Itâ dukuip, “Gâ nâŋgâ. Zorat den siŋgi a ambân laŋ mân dâzâŋgoban.
Mârum ŋâi Moseŋâ den ŋâi sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi
sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu ŋâi mem ko Anutugât siŋgi sâm a sâtŋâ
zo pindânan. Usegâ sogiap, zo a ambân ek nâŋgâbigât yatâ otnan.”

45 Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât diŋâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzâŋgoip.
Zorat opŋâ a ambân ziŋâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin
mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân
kamân naŋgâm naŋgâm tarâwe, zeŋak zâkkâren âimarâwe.

2

Yesuŋâ a ŋâi kiŋ bik mumuŋâ kubikŋaŋgip.
(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

1 Yesu zâk mâik ŋâi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip.

2 Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nâŋgâmŋâ zâkkâren mindum
mirâ piksâmŋâ mirâ sâŋgânnan mindumŋâ mirâ mâtâpŋâ dooŋguwe.

3 Yesu zâk mirin den dâzâŋgom tâi a kimembut bukuziŋâ ŋâi kin bik
mumuŋâ, zo lum gawe.

4 Oi a ambân nâmbutŋâ zen sot gawe. A kâmut patâŋâ mirâ mâtâp
dooŋgune ko lum mirâ kwâkŋan zâim ogep kwâsat temŋoorâk pane Yesugât
kiŋ topŋan geip.

5 Pane gei zei ko Yesuŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât bonŋâ zo ekŋâ a zo itâ
dukuip “Nannâ, tosagâ biran.”

6 Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziŋâ itâ
nâŋgâwe,

7 “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâiŋ
okŋâŋgap. Anutu, zâk kânokŋâ tosaniŋâ birâmap.” Yatâ nâŋgâm tatnetâ
Yesuŋâ umziŋan nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip,

8-9 “Zen umziŋan wangât den zo yatâ nâŋge? Zen dap nâŋge? Nep ikâ
zorâŋâ bâbâlaŋ? Tosa birâbirâŋ mo sâk kubikkubik?”

10 Yatâ sâmŋâ Yesuŋâ itâ sâip, “A bonŋâ nâ hânân ândim a ambân zeŋgât
tosaziŋ birâbatkât imbaŋâ zemnigap, zorat topŋâ ikpigât den zo dukuan.”

11 Yatâ dâzâŋgomŋâ puriksâm a kiŋ bik mumuŋ zo itâ dukuip, “Gâ zaat
isen koremgâ zo mem ko ba kamângan âi.”

12 Yatâ sâi zaatŋâ mâteziŋanâk isenŋâ zo mem ko ba arip. A ambân zen
ekŋâ kâwaliziŋâ buŋ oi Anutu mâpâsem sâwe, “Kulem zi itârâŋ âsagei iksen,
zi sen pup iksen.”

Yesuŋâ bâliŋ mâme a zen sot buku oip.
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

13 Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtŋan giarip. Zoren a ambân
mindum ganetâ den siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.
14 Dâzâŋgom âim ko Alipaiogât nanŋâ Lewi egi kât mimiŋâ namin tâi itâ
sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtâŋ op molini.”
15 Sâi zâk zaatŋâ bekŋan sâip. Lewiŋâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi
bukurâpŋâ kât mâme a sot bâliŋ mâme a tatnetâ Yesu sot arâpŋâ zen sot
nalem niwe. Kât mâme a zen kât memŋâ nâmbutŋâ kâmbu memarâwe. A
zo yatâ zo doŋbepŋâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtâŋ kwarâwe.
16 Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a
nâmbutŋâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a osetziŋan
tap nalem neip. Parisaio a zen ekŋâ Yesu arâpŋâ itâ sâm mâsikâziŋgâwe,
“Wangât patâziŋâ zâk bâliŋ mâme a zen sot tap nalem niap?”
17 Sâne Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a
sâkziŋâ wâgân zeŋgâren nep mân tuume. A mâsekziŋoot zeŋgârenâk tuume.
A ziiŋaŋgât nen âlipŋâ sâme, nâ zeŋgât mân gem gâwan. Nâ bâliŋ mâme a
diiziŋga nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiŋaŋgât Yesu mâsikâwe.
(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

18 Narâk zoren Yohane arâpŋâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon
ândiwe. A nâmbutŋâ ziŋâ Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwe, “Yohanegât
arâpŋâ sot Parisaio zeŋgât arâpziŋâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen
ko wangât nalem mân birâm nemŋik ândie?”
19 Yatâ sâm mâsikâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A kutâ, zâk arâpŋoot
ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziŋoot ândim yatâ mân upi.
20 Gâtâm a kutâ betziŋan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem
birâm ândibi.
21 Nen hâmbâ sâŋgiŋâ oloŋoloŋan zo uŋakŋâ mân pam gârimen. Wangât,
uŋâkŋandâ sâŋgiŋâ zo diigi oloŋi mâtâp patâ opap sâmŋâ mân upmen.
22 Wâiŋ too kâtik uŋakŋâ hâkop sâŋgiŋan mân gune geimap. Yatâ upi,
zo ko waiŋ too kâtikŋâ zorâŋ hâkop kunziri hâkop sot waiŋ ârândâŋ buŋ
upabot. Waiŋ uŋakŋandâ hâkop uŋakŋan giari dâpŋâ upap.”

Kendongât den.
(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

23 Yuda zeŋgât kendon narâk ŋâin Yesu sot arâpŋâ kâlamân obândiwe. Âim
ko arâpŋâ zen segoŋ burotŋâ namuŋ niwe.
24 Yatâ utne Parisaio a ziŋâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Ziŋgitnan. Zen
kendonân mân orotŋâ ue.”
25-26 Sânetâ Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Dawidi sot arâpŋâ, zen nalemgât
mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ? Abita tirik namâ
galem a ândeip, narâk zoren Dawidiŋâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât
siŋgi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpŋâ ziŋgi niwe. Zen mân orotŋâ
urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziiŋik nalem zo nimbigât sâsâŋ.”
27 Yatâ sâmŋâ itâ dâzâŋgoip, “Kendon zo agât op âsageip.
28 Ka aŋâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonŋâ, nâ kendongât sot kut
ŋâi ŋâigât mariŋâ ândian.”

3

Yesuŋâ kendonân a ŋâi kubikŋaŋgip.
(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

1 A ŋâi bikŋâ humutŋik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip.
2 A nâmbutŋâ ek tatnetâ kubikŋaŋgi ko denân pânam tarâwe.
3 Yesuŋâ a bikŋâ humutŋik zo itâ dukuip,
4 “Gâ zaatŋâ a ambân mâteziŋan ga kin.” Sâi zari Yesuŋâ a ambân itâ mâsikâziŋgip, “Mâsikâziŋga sânek. Kendonân nep ikâ zorâŋ âlip tuutuuŋ? A kubikziŋgâziŋgâŋ mo a tâmbetzâŋgozâŋgoŋ?”
5-6 Yatâ sâi zen den hâuŋâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin ziŋgitŋâ um kâtikziŋaŋgât op umŋâ bâleip. A zo itâ dukuip, “Bikâ tâŋtâŋ pa.” Sâi a bikŋâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekŋâ Parisaio a, zen âimŋâ Herode arâpŋâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

A ambân kâmutŋâ kâmutŋâ Yesugâren gam naŋgâwe.

7-8 Yesu sot arâpŋâ saru sâtŋan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbut zeŋgâren gâbâ sot Tiro Sidoŋ zeŋgâren gâbâ, a kâmut patâ zo, ziŋâ Yesugât den siŋgi nâŋgâmŋâ ga Yesugâren minduwe.
9 Yesuŋâ ziŋgitŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
10 “Waŋgâ ŋâi ga gootniŋan tâik.” A kâmut zorâŋ lâŋ kwândâlenibegât sâm waŋgâgât sâip. A doŋbep kubikziŋgâmâip, zorat op a mâsekziŋootŋâ gootŋan âinam agom kâbakŋeyaŋgâwe.
11 Ka a wâkeziŋoot zorâŋ ko hânân gei pindiŋsâm zem kambâŋ sâm sâwe, “Gâ Anutugât nanŋâ op ândiat.”
12 Yatâ sânetâ Yesuŋâ zikŋâ topŋâ zo a ambân laŋ mân dâzâŋgobigât sâm kâtigeip.

Yesuŋâ a kiin zagât gâsuziŋgip.
(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

13 Yesu zâk bakŋâ ŋâin zâim a umŋandâ nâŋgâm sâlâpzâŋgoip, zo zâŋgonsâi zâkkâren gawe.
14 Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen âimŋâ a ambân den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgobi.”
15 Yatâ sâm ko wâke molibigât imbâŋâ ziŋgip.
16 A kiin zagât zo, zeŋgât kutziŋâ itâ, Simoŋ, Yesuŋâ kutŋâ ŋâi Petero sâm pindip.
17 Zebedaiogât nanzatŋâ Yakobo sot munŋâ Yohane, zekât kutzikŋâ Boanegesi sâip (niiŋ denân ko, dinzikŋâ kundunduŋ yatâ opmap).
18 Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaiogât nanŋâ Yakobo sot Tadaio sot a ŋâi Simoŋ Zelote sot Yuda Karioto kamânân gokŋâ.
19 Yuda zâk ândim Yesu tirâpzâŋgoi kâsa ziŋ gâsuwe.

Yesugât nâŋgâne kwakmak oip.
(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

20 Yesu sot arâpŋâ mirin zâimŋâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe.
21 Yesugât torerâpŋâ ziŋ itâ sâm gâsunam âiwe. A nâmbutŋandâ Yesugât umŋâ gulip uap sâwe.

22 Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutŋâ, zen Yerusalem
kamânân gâbâ gam itâ sâwe, “Wâke zeŋgât patâziŋâ Bezebuluŋâ umŋan
gei kin, zorâŋ imbaŋâ pindi wâke moliziŋgâmap.”
23 Sânetâ Yesuŋâ zâŋgonsâi zâkkâren âine den sumbuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
24 “Sataŋ zâk âlip zikŋak moliaŋgâbap mo? Hân ŋâigât a zen ziiŋak agom
kâsâpagone hânziŋâ kwamen zimbap.
25 A ŋâi sot warâpŋâ, zen sârek op kâsa utne kâsâp âsagibap.
26 Sataŋŋâ arâpŋâ zâŋgom moliziŋgi sâi ko zâkkât nep kamânnâ zorâgoot
gulip opap.”
27 Yesuŋâ yatâ sâmŋâ Sataŋgât den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Mirâ
mariŋâ, zâk kâwali op mirin tâi ŋâiŋâ zâim sikum kut ŋâi ŋâi laŋ mimbap?
Zo mân orot. A zorâŋâ kâwali a zo kom kiŋ bik saam pam ko sikumŋâ âlip
bekŋan mimbap.”
28-30 Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umŋan wâke
ândiap sâwe, zorat itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Den bâliŋ
top top zorat tosa birâbirâŋ, zo ziap. Ka a ŋâi zâk Tirik Kaapum mem gei
kwâkŋaŋgâm den bâliŋâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirâŋâ. Zo ko narâk
dâp tap zâibap.”

Yesugât mamŋâ murâpŋâ.
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

31 Den yatâ dâzâŋgom tâi Yesugât mamŋâ murâpŋâ sombemân ga kin
gibapkât den pane zarip. Oi Yesuŋâ a ambân osetziŋan tâi dukuwe,
32 “Mamgâ sot mun gatkâ ga kin gem gânan se.”
33 Sâne a ambân tarâwe, zo ziŋgitŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâgât mamnâ
sot murâpnâ, zo waniŋ ziŋâ?
34 Nâgât mamnâ mun garâpnâ zi te.
35 Anutugât sâtŋâ nâŋgâm lume, zen nâgât mamnâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandiŋgât dâzâŋgoip.
(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

1 Yesuŋâ saru sâtŋan geim den siŋgi âlipŋâ dum dâzâŋgoip. A ambân
doŋbep patâ mindune birâm waŋgâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe.
2 Yesu zikŋâ waŋgâ kwâkŋan tapŋâ den siŋgi âlipŋâ sâm dâzâŋgoip.
3 Den sumbuŋâ top top dâzâŋgoip. Ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ sa
nâŋgânek.
4 A ŋâi keet maandiŋbam nebân arip. Âi maandeŋi ko keetŋâ nâmbutŋâ
mâtâbân gei zeip.
5 Zei nii ziŋâ ga nem naŋgâwe. Keet nâmbutŋâ ko hân siŋitŋan gei zeip.
Kât kwâkŋan zeipkât kek takip.
6 Zo mirâsiŋ takâm maa irikirik pâi moip. Ândâŋâ kât kwâkŋan zeipkât
maa egi hâlâlâŋsâm moip.
7 Keet nâmbutŋâ hibuk osetŋan gei zeip. Oi kâmŋâ taki hibukŋâ
kwârakuipkât bonŋâ buŋ oip.
8 Keetŋâ nâmbutŋâ ko hân kelâkŋoorân gei zei bonŋâ takâmŋâ bonŋâ
imbaŋâ oip. Topŋâ ŋâigât 30 oi, ŋâigât 60 oi, ŋâigât 1 handeret. Bonziŋâ
yatâ âsagiwe.”
9 Den yatâ sâmŋâ itâ sâip, “A ŋâi kindapŋootŋâ ko den zi nâŋgâbap.”

Den sumbuŋik dâzâŋgomâip, zorat den.
(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

10 A ambân doŋbep patâ âim naŋgâne a nâmbutŋâ sot Yesu arâpŋâ zen
ziiŋik tapŋâ den sumbuŋaŋgât topŋâ mâsikâwe.
11 Mâsikâne sâip, “Anutugât um topŋan bagibagiŋaŋgât den sumbuŋâ,
zo zen nâŋgâm kwâkâbigât sâsâŋ. Ka a nâmbutŋâ ko topŋâ mân nâŋgâbigât
den sumbuŋâ dâzâŋgoman. A sâŋgiŋâ Yesaianâ den ŋâi itâ sâm kulemguip,
12 ‘Umziŋ mân âburei ko tosaziŋ zemziŋgâbapkât zen siŋziŋandâ igikŋâ
ko ikpi, ka mân nâŋgâm kwâkâbi. Kindapziŋandâ nâŋgâbi, ka mân
nâŋgâm kwâtâtibi.’
13 Zen ko den sumbuŋâ san, zorat topŋâ mân nâŋge? Den sumbuŋâ
nâmbutŋâ sa dap dap yatâ nâŋgâm kwâkâbi? Den sumbuŋâ san, zo topŋâ
itâ.
14 Keetŋâ maandeŋip, zo ko den siŋgi âlipŋâ yatâ.
15-16 Keetŋâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutŋâ yatâ ândime. Zen den siŋgi
nâŋgâne Sataŋŋâ ga betziŋan mem âimap.
17 Keetŋâ hân siŋitŋan gei zeip, zo ko a nâmbutŋâ zo yatâ ândime. Zen
den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm âkŋâlem ândine ko umziŋan mân gâsui ko narâkŋâ
pâŋkânok mem ândibi. Siŋgi âlipkât kâmbam gâi ko loremŋâ kektâ birâbi.
18 Keetŋâ nâmbutŋâ hibuk osetŋan gei zeip, zo ko a nâmbutŋâ yatâ ândim
den âlipŋâ nâŋgâm sâkziŋaŋgât keŋgât donŋbep op ândime.
19 Hângât sikum zorat âkŋâle sot bâliŋâ top top, zo umziŋan geim siŋgi
âlipŋâ zo koi bonŋâ buŋ opmap.
20 Keetŋâ nâmbutŋâ hân kelâkŋan ge zeip, zorat dâp a nâmbutŋâ zen den
âlipŋâ mem ândim bonŋâ muyagime. Nâmbutŋandâ 30, nâmbutŋandâ 60,
nâmbutŋandâ 1 handeret. Bonŋâ yatâ muyagime.”

Âsakŋan ândiândigât den.
(Lu 8:16-18)

21 Den ŋâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmaŋân mân
pam kwârakume. Kârâp sâum tâtatŋâ gobetŋan mân pame. Buŋâ. Tâtatŋan
panetâ tapŋâ ko âsakŋâ âsagibap.
22 Kut ŋâi ŋâi hânân tik ziap, zo zemŋâ tik mân zimbap. Zo âsagem
kagibap.
23 A ŋâi, zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap.
24 Zen den nâŋge, zo nâŋgâm kwâtâtibi. A ŋâi, zâk den nâŋgâm kwâtâtei
Anutuŋâ nâŋgânâŋgâ âlipŋâ târokwap pindâbap.
25 A ŋâi nâŋgânâŋgâŋoot, zo Anutuŋâ târokwap pindâbap. Ka a ŋâi zâk
den mân nâŋgâm kwâtâtei ko Anutuŋâ birâm bekŋan mimbap.”

Anutugât siŋgi âlipkât mâtâp, zorat den sumbuŋâ.

26 Yesuŋâ den ŋâi itâ sâip, “Anutugât siŋgi âlip zorat mâtâp, zo itâ.
27 A ŋâiŋâ nebân keet maandeŋmap. A zo ŋâtik hilâm ândim zari keet zo
kâmŋâ takâm zâimap.
28 A zo topŋâ mân ek nâŋgi ko hânŋâ too sot nalem pindi ko kâmŋâ takâm
zâimap.
29 Zâim ilum opŋâ bonŋâ opmap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât siŋgi âlipkât mâtâp zo ko nak keetŋâ yatâ.
(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

30 Yesuŋâ den ŋâi târokwap itâ sâip, “Anutugât siŋgi âlip zorat mâtâp zo
ko wanân dâpkwap sâbâ?
31 Anutugât siŋgi âlipkât mâtâp, zo nak keetŋâ yatâ. Keet zo wakum
keetŋâ yatâ. Keet zo nak nâmbutŋâ ombeŋan. Keet zo mâiktâra.
32 Oi hânân kendindâ hibuk walâziŋgâm nakŋâ patâ lâmbatmap.
Bâranŋan nii ga pam sândukŋan tapme.”
33 Yesu zâk den sumbuŋâ top top sâm, den âlipŋâ sâm dâzâŋgoip.
34 Nâŋgânâŋgâziŋaŋgât dâp dâzâŋgoip. Oi sâm muyagem mân dâzâŋgoip.
A ambân âim naŋgâne ko Yesu sot arâpŋâ ziiŋik tap sâm muyagem
dâzâŋgoip.

Pibâŋâ Yesugât den lugip.
(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

35 Hilâm zorenâk ŋâtiksâisâi Yesuŋâ waŋgâyân tap ko arâpŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip,
36 “Saru torengen âinâ.” Yatâ sâi zorâŋak waŋgâyân zâim a ambân kâmut
zâmbam âiwe. Âinetâ waŋgâ nâmbutŋâ zen molimoli âiwe.
37 Âinetâ pibâ patâ koi saru âbâŋgum waŋgâ kâligen giarip.
38 Waŋgâ kâligen gei piksâbam oi Yesu zikŋâ waŋgâ murukŋan koremŋâ
kâuk kombâŋ pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpŋâ zen mâŋgim dukum
sâwe, “Kembuniŋâ, nen saruyân geinamen. Gâ neŋgât mân nâŋgâm zem
taat?”
39 Yatâ sâm mâŋgine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriŋsâm zeit.”
40 Sâi hiriŋsâm ziwet. Oi arâpŋâ itâ mâsikâziŋgip, “Zen wangât keŋgât
ue? Zen dap yatâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnime?”
41 Sâi zen keŋgât yâmbât op âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut ŋâi ŋâi,
zen diŋâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâkeŋâ bâu umziŋan geiwe.
(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

1 Zen waŋgâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân
takâwe.
2 Takâm hân kârâkŋan zâine ko a ŋâi wâkeŋoot, zâk mumuŋâ zeŋgât
kwagân gâbâ gâip.
3 A munetâ kât mâtâpŋan zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zânzeku op
ândei ko a ziŋ gâsum tâk kâtikŋandâ kin bikŋâ saane ko tâk tiriktâruk ba
âimâip.
4 Aŋâ mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imbaŋâ mem ândeip. Ŋâtik sot
hilâm dâp a zeŋgât kwagân sot mirâ kamân âtâŋan zânzeku op ândeip.
5 Den sâm kambâŋ sot kât memŋâ zikŋâ agoyaŋgâmâip.
6 A zorâŋâ Yesu kârebân gâi ekŋâ sârârâk kârâm ga pindiŋsâip.
7-8 Gâi ko Yesuŋâ itâ sâip, “Wâke, gâ a umŋan gâbâ takâm ba âinan.” Yatâ
sâi ko a wâkeŋoot, zâk den itâ sâm kambâŋip, “Yesu Anutu patâgât nanŋâ,
gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâteŋan dâgobâ. Gâ sâknam mân niban.”
9 Sâi ko Yesuŋâ wâke mâsikip, “Gâ kutkâ ŋâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniŋ
kâmut. Nen ko doŋbepŋâ ândien.”
10 Yatâ sâm Yesugâren itâ sâip, “Mânâk moliniŋgâna hân ŋâin âinat.”
11 Oi hân zoren bâu kâmut patâ parâŋan gendâk nem ândiwe.

12 Wâke zen Yesuŋâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziŋan geibigât dukuwe.
13 Oi Yesuŋâ nâŋgâziŋgi ko wâke zen a umŋan gâbâ takâm bâu umziŋan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom naŋgâwe. Bâu bituk buŋâ, 2 tausen yatâ muwe.
14 Bâu galem a, zen zo ekŋâ sârârâk kârâm âimŋâ mâtâbân a ambân dâzâŋgom âiwe. Ziiŋ kamânziŋan âim den siŋgi zo yatik dâzâŋgowe. A ambân ziŋ siŋgi zo nâŋgâmŋâ iknam âim minduwe.
15 Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkeŋoot ândeipŋâ Yesu kiŋ topŋan petŋâ lapŋâ nâŋgânâŋgâŋoot op a lumbeŋâ op tâip. Yatâ tâi ekŋâ ko a gawe, zo ziŋâ keŋgâtziŋaŋgât urâwe.
16 Ka a nâmbut, a zo ek nâŋgâweŋâ ko agât den siŋgi sot bâu zeŋgât siŋgi dâzâŋgowe.
17 Den zo nâŋgâmŋâ ko Yesuŋâ zen sot mân ândibapkât sâm dukuwe.
18 Yesuŋâ waŋgâyân zâibam oi a wâkeŋoot ândeipŋâ Yesu sot âibat sâm kâtigeip.
19 Sâi ko Yesuŋâ kwâkâŋaŋgâm itâ sâip, “Gâ âburem kamângan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembuŋâ âlipŋan kwatgigap, zorat siŋgi torerâpkâ dâzâŋgoban.”
20 Sâi a zo âim Yesuŋâ kubikŋaŋgip, zorat siŋgi kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzâŋgoi nâŋgâm imbaŋâziŋ buŋ oip.

Yesuŋâ ambân katep ŋâi mumuŋan gâbâ mâŋgeip.
(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

21 Yesuŋâ waŋgâyân zâimŋâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekŋâ ga minduwe.
22 Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a ŋâi, kutŋâ Yairo, zâkŋâ gam Yesugât kiŋ topŋan geim pindiŋsâm itâ sâm kâtigeip,
23 “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi bikŋan gâsuna âlip op zaat ândibap.”
24 Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân doŋbep, ziŋâ mem oset kwâkŋaŋgâm âiwe.
25 Ambân ŋâi osetziŋan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip.
26 Oi kubikkubik a ziŋ nep tuum osimŋâ mân kubigâwe. Kubikŋaŋgânâ sâne zorâŋak patâ oip. Sângânŋâ kwâlâziŋgâm gâi kât sot sikum motŋâ buŋ op naŋgip.
27 Ambân zorâŋâ Yesugât den siŋgi nâŋgâm ko a ambân osetziŋan gâbâ Yesu kândâtŋan gam hâmbâŋan weegip. Ambân zo zâk itâ nâŋgâm ko oip.
28 Hâmbâŋâ weebat, zo ko âlipnâ upat sâip.
29 Weem zorâŋak gilâm kârâksâi sâkŋâ âlip oi nâŋgip.
30 Oi Yesu zâk imbâŋâ ŋâi gei nâŋgip. Nâŋgâm puriksâm mâsikâziŋgâm sâip,
31 “Ŋâiŋâ hâmbânan weegap?” Sâi arâpŋâ zen dukuwe,
32 “Wangât sat? A ambân doŋbep patâ haamgoge, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kâruip.
33 Oi ambân zo mâsek âlip oi nâŋgip, zorat umŋâ sâtâŋgui sânam sâmbui Yesugât kiŋ topŋan gei pindiŋsâmŋâ topŋâ sâm muyageip.
34 Sâm muyagei Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umgâ diim gei ândiban.”

35 Yesuŋâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutŋâ mâpâmâpâse namâ
galem a mirin gâbâ gam sâwe,
36 “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâgan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu
zâk den zo nâŋgâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukuip,
37 “Mân keŋgât ot. Gâ nâgât nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnina bâratkâ âlip upap.”
Yatâ sâmŋâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâm zâmbam arip. Petero sot
Yakobo sot zâkkât munŋâ Yohane, zeŋagâk sâi ârândâŋ âiwe.
38 Âi takâne mirin a ambân zen âigirâp patâ op tatne ziŋgirip.
39 Ziŋgit ko mirin zâimŋâ a ambân itâ dâzâŋgoip, “Wangât isem te?
Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.”
40 Sâi nâŋgâm girâŋŋaŋgâwe. Oi sâi geim naŋgâne ambân katepkât ibâ
mam sot arâpŋâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe.
41 Yesuŋâ ambân zo bikŋan gâsumŋâ ziiŋ denân sâip, “Talita kumi (niiŋ
denân ko, Ambân dâgoga zaat).”
42 Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonŋâ kiin
zagât yatâ. Yatâ oi ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi sâlâpziŋan zim kirâwe.
43 Yesuŋâ siŋgi zorat a ambân laŋ mân dâzâŋgobi sâm kâtigeip. Oi ambân
zo nalem pindâne nimbapkât sâm dâzâŋgoip.

6

Nasarete kamân gokŋâ, ziŋ Yesu birâŋaŋgâwe.
(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

1 Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânŋan ari arâpŋâ molim âiwe.
2 Âi ândei Yuda zeŋgât kendon narâkŋâ oi mâpâmâpâse namin zâi siŋgi
âlipŋâ sâm dâzâŋgoi a doŋbep ziŋ den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm imbaŋâziŋ buŋ
oi itâ sâwe, “Den siŋgi âlipŋâ zi ŋâiŋâ kwâkâm pindap? Ŋâiŋâ nâŋgânâŋgâ
patâ zi pindap? Kut ŋâi ŋâi tuutuuŋâ, zo topŋâ dap yatâ?
3 Zâk mirâ tuutuuŋâ a. Zo Mariagât nanŋâ. Zâkkât murâpŋâ Yakobo, Yose,
Yuda, sot Simoŋ, zeŋgât âtâziŋâ zo. Ka garâpŋâ osetniŋan ândie.” Yatâ sâm
zâkkât nâŋgâne giginâ oip.
4 Oi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Propete ŋâi zâk kutsiŋgiŋâ kamân dâp laŋ
kârâm ari kamârâp sot torerâpŋâ, ziiŋ ko nâŋgâne yenŋâ opmap.”
5 Yatâ ândiwegât Yesuŋâ zeŋgâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a
mâsekziŋoot kânok kânok weeziŋgi âlip urâwe.
6 A ambân doŋbep patâ umziŋandâ aŋgân kârâwegât nâŋgi yâmbât oip.
Oi kamân torenŋâ ginŋen, zeŋgâren âi den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgoip.

Arâpŋâ kamân dâp den siŋgi âlipŋâ sâbigât sâŋgonzâŋgoip.
(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

7 Yesuŋâ sâi arâpŋâ gane ko zagât zagât âi den siŋgi âlipŋâ sâbigât
sâŋgonzâŋgoip. Wâke moliziŋgâbigât imbaŋâ ziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip,
8 “Zen tânziŋik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem
âibi.
9 Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umŋan sâkŋan buŋâ, kânogâk mem
âibi.”
10 Yatâ sâmŋâ dâzâŋgoip, “Kamân ŋâi âimŋâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat
mâme opŋâ gem kamân ŋâin âibi.

11 Kamân ŋâi takâne a ambân ziŋâ mân buku otziŋgâmŋâ dinziŋâ birâne
kândâtzâŋgom ko kinziŋan gwapgwap lâŋ gâbârine gei topziŋâ nâŋgâbi. Zen
yatâ opŋâ kamân zo birâm âibi."
12 Yatâ sâi zen âimŋâ a ambân umziŋ melâŋbigât den sâm dâzâŋgowe.
13 Wâke doŋbep moliziŋgâwe. A mâsekziŋoot doŋbep kelâk saŋgonziŋgâm
kubikziŋgâwe.

Herodeŋâ sâi Yohane kuwe.
(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

14 Yesugât den siŋgi laŋ kârâm a kutâ Herodegâren ari nâŋgip. A
nâmbutŋâ ziŋâ Yesugât itâ sâwe, "Yohaneŋâ too saŋgonziŋgip, zâkŋâ
mumuŋan gâbâ zaat kâwaliŋoot ândiap."
15 A nâmbutŋandâ Yesugât itâ sâwe, "Zâk Elia zaat ândiap." Sâne
nâmbutŋandâ itâ sâwe, "Zâk Propete ŋâi, Propete sâŋginâ yatâ."
16 Herodeŋâ den zo nâŋgâm sâip, "Buŋâ. Yohane sa gânduŋ kârâm
mânâŋgârâwe, zâkŋâ zaat ândiap."
17 Herode zâk mârumŋan kâwali a sâŋgonzâŋgoi Yohane gâsum tâk namin
parâwe. Mârum ombeŋan Herodeŋâ munŋâ Pilipo zâkkât ambinŋâ Herodia
bekŋan meip. Ambân zâkkât opŋâ Yohaneŋâ Herode itâ dukuip.
18 "Gâ mungaŋgât ambân mein, zo mân dap uap."
19 Yatâ sâi ko Herodegât ambinŋâ Herodia, zâk Yohanegât um kâlak
nâŋgâm ândeip. Yohane kumbat sâm mâtâp kârum ândeip.
20 Herodeŋâ ko Yohane a târârak sot âlipŋâ sâmŋâ hurat kwâkŋaŋgâm
galem ândeip. Herodeŋâ Yohanegât den nâŋgâm um zagât oip. Oi laŋ diŋâ
zo nâŋgâm âkŋâleip.
21 Oi Herodiaŋâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât
âsaâsagiŋ narâkŋâ mâte oi sii nalem om a sâtŋâ sot kâwali a patâ sot Galilaia
hânân gâbâ a zâizâiŋâ minduziŋgâm nalem ziŋgip.
22 Mindunetâ ko Herodia bâratŋâ, zâk mâteziŋan zâi kep ândeip. Kep
ândei Herode sot arâpŋâ ziŋ ekŋâ âkŋâliwe. Herodeŋâ ambân itâ sâm
dukuip, "Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ."
23 Yatâ sâm a patâ mâteziŋan sâm kâtigeip, "Wan mo wangât otgigi âlip
sâna gibat. Hânnaŋgât sâna âlipŋâ mânâŋgât toren gibat."
24 Ambân zo âkŋan âi mamŋâ mâsikâm sâip, "Nâ wan wangât sâbâ?" Sâi
mamŋandâ dukuip, "Yohane too saŋgonziŋgip, zâkkât gândunâ mânâŋgât
kâukŋâ niban."
25 Sâi ambân zo sârârâk kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, "Yohane too
saŋgonziŋgip, zâkkât gândunŋ mânâŋgât kâukŋâ hâkop patin pam ni."
26 Herodeŋâ den zo nâŋgâm pârâkpam umŋâ bâleip. Zâk a sâtŋâ zeŋgât
mâteziŋan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi diŋâ nâŋgip.
27-28 Kegâk kâwali a ŋâi Yohanegât kâukŋâ mem gâbapkât sâŋgonguip.
Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gândunŋ mânâŋgât kâukŋâ hâkop patin
pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorâŋ memŋâ mamŋaŋgâren mem
arip.
29 Oi Yohane arâpŋandâ siŋgi zo nâŋgâm âi kâmbarâŋâ mem hanguwe.

Yesu arâpŋâ âburem gawe.

30 Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut ŋâi ŋâi urâwe, zorat
den siŋgi dukum naŋgâwe. Den siŋgi âlipŋâ sâwe, zorat dukuwe.

31 Narâk zoren doŋbep patâ târotâroyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ
zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen
ganetâ a mân ândiândiŋan âi ândeindâ sâkniŋ sânduksâik.”
32 Oi zen ziiŋik waŋgâyân zâim a mân ândiândiŋan ba âiwe.
33 Ka a ambân kâmut ziŋgitnetâ âine kamânŋâ kamânŋâ mindum sârârâk
kârâm âim ziŋon âim takâwe.

Yesuŋâ a 5 tausen yatâ nalem ziŋgip.
(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

34 Oi Yesuŋâ waŋgâyân gâbâ gem gamŋâ a ambân kâmut patâ ziŋgiri râma
galem a buŋâ, yatâ ândiwe. Yesuŋâ zo yatâ ziŋgitŋâ umŋâ nâŋgip. Yatâ
ziŋgitŋâ zorâŋak den siŋgi âlipŋâ doŋbep dâzâŋgoip.
35-36 Mirâsiŋ geibâ sâi arâpŋâ ziŋâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân
ândiândiŋan ândeindâ ŋâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim
nalem sâŋgân mem nimbi.”
37 Sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Wangât âibigât se? Ziŋâ nalem ŋâi
ziŋgânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâŋ nalem
kwâlâm ga ziŋgânatkât sat?”
38 Sâne itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zeŋgâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.”
Sâi zen âi ekŋâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuuŋâ zagât.”
39 Sânetâ Yesuŋâ sâi a zen hibuk kwâkŋan kâmutŋâ kâmutŋâ ge tarâwe.
40 Teŋgâ ŋâi 1 handeret, teŋgâ ŋâi 50, yatâ tarâwe.
41 Tatnetâ Yesuŋâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem siŋâ
sumbemân ek sâiwap sâm sonpam ziŋgip. Nalem zo mamuŋ arâp ziŋgi ziŋâ
kâsâpkum a ziŋgâwe. Saru zuuŋâ kâsâpkum ziŋgi yatik urâwe.
42 Oi zen aksik nem âkon urâwe.
43 Nalem sot zuu buputŋâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip.
44 A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

Yesuŋâ saru kwâkŋan lâŋ lâŋ arip.
(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)

45 Oi Yesuŋâ sâi arâpŋâ waŋgâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe.
Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip.
46 Yesuŋâ kândâtziŋ kelikŋâ ninâu sâbam bâkŋan zarip.
47 Ŋâtiksâi waŋgâ saru tânâmŋan âim tâi Yesu zikŋik saru sâtŋan tâip.
48 Oi pibâ sâŋgânziŋan gâbâ gâi âinam osim biraŋâwe. Oi Yesuŋâ ziŋgitŋâ
haŋsâsâgât ŋâtikŋâ saru kwâkŋan lâŋ lâŋ zeŋgâren âim walâziŋgâbam oip.
49 Yesuŋâ saru kwâkŋan ari ek wâke gaap sâm keŋgât urâwe.
50 Zen aksik ekŋâ keŋgât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzâŋgoip,
“Zen umziŋ diim geik. Ninak gaan. Zen mân keŋgât utnek.”
51 Yatâ sâm waŋgâyân zari pibâ hiriŋsâip. Hiriŋsâi a zen imbaŋziŋ buŋ
oip.
52 Nalem ziŋgip, zorat topŋâ mân nâŋgâwe. Nâŋgânâŋgâziŋ mân
pâroŋsâip, zorat.
53 Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm waŋgâ saawe.
54-55 Waŋgâyân gâbâ gine zorâŋak a ambân ziŋ Yesu ekŋâ kamân dâp
âimŋâ a mâsekziŋoot helâŋ aam minziŋgâm Yesugâren gawe.
56 Yesuŋâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziŋoot
sombemân zâmbane âi hâmbâ murukŋan gâsum âlipziŋ upigât Yesu dukune
nâŋgip. Dukune nâŋgi hâmbâŋan gâsum âlipziŋ urâwe.

7

Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.
(Mt 15:1-9)

1 Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe.
2 Oi Yesu arâpŋâ osetziŋan gâbâ nâmbutŋandâ Parisaio a zeŋgât den mân luwe. Zen bitziŋ mân saŋgon nalem nine ziŋgirâwe.
3 Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziŋ saŋgon nalem nemarâwe. Sâkurâpziŋ zeŋgât den lum yatâ opmarâwe.
4 Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sâŋgonŋâ nalem nemarâwe. Oi zorik buŋâ. Âmaŋ sot hâkop saŋgonsaŋgon sot kut ŋâi ŋâi nâmbutŋaŋgât sâkurâpziŋaŋgât den, zo lum ândiwe.
5 Zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniŋ zeŋgât den kom bitziŋ mân saŋgon nalem nime?”
6 Sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Sarâ a zen. Zeŋgât op Propete Yesaiaŋâ Anutugât den itâ sâm kulemgoip,
‘A kâmut zi lâuziŋandik mâpâsenime. Umziŋandâ ko birânime.
7 Oi den bonŋaŋgât hâuŋâ a ziiŋ den sâm kwâkâm aŋgâme. Zen lâuziŋandik mâpâsenime, nâ zorat nâŋga yen opmap.’
8 Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime.
9 Zen ziŋâ nâŋgânâŋgâyân gâbâ den zo mem ko Kembugât gurumin den zo birâm mâtâp ŋâin âime.
10 Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâm dâzâŋgoip, ‘Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Ŋâi zâk ibâ mamŋâ sâm bâliŋan kwatzikâbap, zo kune mumbap.’
11 Zen ko itâ sâme, ‘A ŋâi zâk ibâ mamŋâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât siŋgi sâm paan.’
12 Yatâ dâzâkoi zen diŋâ mem kâtikŋan pam mam ibâŋ kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkŋaŋgâme.
13 Yatâ op Anutugât den komŋâ sâkurâpziŋaŋgât den lum game. Oi zorik buŋâ kut ŋâi ŋâi nâmbutŋâ yatik upme.”

Kut ŋâi ŋâi niniŋandâ a um mân sumunkomap.
(Mt 15:10-20)

14 Yesuŋâ yatâ sâm a ambân dum minduziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ den dâzâŋgua zen aksik nâŋgâm kwâkânek.
15 Kut ŋâi ŋâi nine tep kâmboziŋan geimap, zorâŋ mân sumunkomap. Ka umziŋan gâbâ kopgâmap, zorâŋâ ko sumonkomap.
16 A kindapŋoot zorâŋ den zi nâŋgâbap.”
17 Yatâ sâmŋâ birâziŋgâm mirin zari arâpŋâ ziŋâ den sumbuŋâ topŋaŋgât mâsikâwe.
18 Mâsikânetâ sâip, “Zen yatik um nâŋgânâŋgâziŋâ buŋ ândime? Topŋâ itâ mân nâŋgâme? Kut ŋâi ŋâi tep kâmboziŋan geimap, zorâŋ dabân sumunkomap?
19 Zorâŋ umziŋan mân âimap. Zo yen tep kâmboziŋan giari mem kubigi mâtâpŋan geimap.” Yesu zâk yatâ sâm nalemgât den sâm nâmbâsâpkoip.
20 Oi den ŋâi itâ sâip, “Umziŋan gâbâ kopgâmap, zorâŋâ ko sumunkomap.

21 A umân gâbâ den itâ kopgamap. Nâŋgânâŋgâ bâliŋâ, âkŋâle nep,
kâmbu.
22 Kâmbam ku, ambân mem birâbirâŋ, sarâ, zâizâiŋâ, um kâtik, den bâliŋâ
sot bâliŋâ top topŋâ.
23 Bâliŋâ sâlâpkuan, zorâŋâ a umziŋan gâbâ kopgâi sumunkomap.”

Grik ambân ŋâi Yesugâren gâip.
(Mt 15:21-28)

24 Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidoŋ kamân zagât zo zeŋgâren takip.
Takâm mirâ ŋâin zâim tik tap nâŋgâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap?
25 Taki zorenâk ambân ŋâi zâk siŋgi nâŋgip. Zâkkât bâratŋâ wâkeŋâ zâk
sot ândeipkât ga Yesugât um topŋan pindiŋsâip.
26 Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika gokŋâ. Zâk bâratŋaŋgât umŋan
wâke zo molibapkât dukuip.
27 Dukui Yesuŋâ itâ sâip, “Katep zeŋgât nalem wâu ziŋgindâ mân dâp
upap. Katep zen nalem ninetâ ko buputŋâ zo mem wâu ziŋgânat.”
28 Sâi ambânŋâ den itâ mâburem pindip, “Kembu, zo nâŋgan. Ka katep
ziŋâ nalem nine gwapgwapŋâ gei wâu zen laŋdâ nime.”
29 Oi Yesugoot itâ sâm dukuip, “Den zo yatâ sat, zorat op ko nâŋgâgigan.
Âi eknan. Wâkeŋâ bâratkâ birâŋâŋgap.”
30 Sâi ambân zo âimŋâ mirâŋan zâim egip. Wâkeŋâ bâratŋâ pam ari
nâŋzam tâip.

A diŋ buŋ kubikŋaŋgip.

31 Yesu zâk Tiro kamânân gâbâ puriksâm Sidoŋ kamân walâmŋâ kamân
bâzagât zeŋgâren takâmŋâ Galilaia saruyân takip.
32 A nâmbutŋâ, ziŋâ a ŋâi kopa, kindap bâpsâsâŋ diim gam Yesuŋâ
weebapkât dukuwe.
33 Dukune nâŋgâm a zo diimŋâ ginŋan pâi zikŋik kiri Yesu zâk bikŋandâ
kindapŋan weemŋâ bikŋan tâpkum nâmbâlamŋan weegip.
34 Yatâ opŋâ sumbemân egi zaari yaak memŋâ ziŋ denân sâip, “Epata
(niiŋ denân ko, pâroŋsâ).”
35 Yatâ sâi a kindapŋâ pâroŋsâi nâmbâlam âburei den âlip sâip.
36 Oi Yesu zâk den siŋgi zo mân sapsubigât dâzâŋgoip. Yatâ sâi zen ko
kâtigem sâne laŋ kârâm arip.
37 Zen âiwap pamŋâ itâ sâwe, “Kut ŋâi ŋâi tuugi âlip opmap. Kindapziŋ
bâpâsâŋ kubikziŋgâmap. A dinziŋ buŋ den muyagem ziŋgâmap.”

8

Yesuŋâ a ambân 4 tausen nalem ziŋgip.
(Mt 15:32-39)

1 Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem buŋ ândine
Yesuŋâ arâpŋâ minduziŋgâm dâzâŋgoip,
2 “A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimŋâ tepziŋaŋgât mue,
zorat umnâ nâŋgan.
3 Zen nalem buŋâ sâŋgonzâŋgoindâ sâi mâtâbân âim nalemgât
tâmbetagobe. Nâmbutŋâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat.”
4 Yatâ sâi arâpŋâ ziŋ itâ sâm dukuwe, “A mân ândiândiŋan ândiengât dap
yatâ nalem muyagem ziŋgânat?”

5 Sâne itâ mâsikâziŋgip, “Zeŋgâren nalem dabutâ ziap?” Sâi ziŋâ sâwe,
“Nâmburân zagât ziap.”
6 Dukune sâi a ambân mindumŋâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesuŋâ
nalem nâmburân zagât zo memŋâ sâiwap sâm sonpam namuŋ ziŋgip.
Arâpŋâ ziŋgi mem kâsâpkum a ambân ziŋgâwe.
7 Oi Yesu arâpŋâ zen saru zuuŋâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ
zo Yesu pindâne mem sâiwap sâm a ambân ziŋgâbigât arâpŋâ dâzâŋgomŋâ
ziŋgip.
8 A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpŋâ zen nalem
buputŋâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip.
9 A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesuŋâ sâŋgonzâŋgom zâmbâri
ba âiwe.

Yesuŋâ Parisaio a girem dâzâŋgoip.
(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)

10 Yesuŋâ a ambân sâŋgonzâŋgoi âine sâp kânok zikŋâ sot arâpŋâ
waŋgâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe.
11 Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Ziŋâ itâ
dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbaŋâ ŋâi gei sen mârât kulem ŋâi kona iknâ”
Zo mâsikâm topŋâ iknam sâwe.
12 Yatâ sâne Yesuŋâ yaak op mâsikâziŋgâm sâip, “Narâk ziren a zen
wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkŋak dâzâŋgobâ. A zo
zen kut zo mânâk tirâpzâŋgobat.”
13 Yatâ sâmŋâ birâziŋgâm arâpŋâ diiziŋgi waŋgâyân zâim saru nâmbutken
âiwe.
14 Arâpŋâ zen nalemgât nelâmzâŋgoi âiwe. Nalem kânogâk waŋgâyân
tâip.
15 Oi Yesuŋâ arâpŋâ girem den itâ dâzâŋgoip, “Zen Parisaio sot Herode
zeŋgât sii daŋgâtŋâ nalemziŋan mân pam om nimbi.”
16 Yesuŋâ yatâ sâm dâzâŋgoi ko kwakŋâ âragum sawe, “Nalemgât
nelâmnâŋgoi birâm gen, zorat sap?”
17 Den yatâ sâm tatne Yesugât kindapŋan giari nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip,
“Nalemgât nelâmzâŋgoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topŋâ
mân nâŋge? Umziŋâ mân pâroŋsap?
18 Zen sinziŋandâ mân ikme? Kindapziŋandâ den mân nâŋgâme? Kut zo
orâwan, zo mârum nelâmzâŋgoi mân nâŋge?
19 Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen ziŋgâwan. Oi buputŋâ zo
sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâziŋgi sâwe, “Kiin zagât.”
20 Sâne sâip, “Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen
ziŋgindâ buputŋâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâziŋgi dukum sâwe,
“Nâmburân zagât.”
21 Sâne dâzâŋgoip, “Wangât umziŋ tok mân pâroŋsap?”

A siŋâ bâpsâsâŋ mem kubikŋaŋgip.

22 Yesu sot arâpŋâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen ŋâtâtik ŋâi
Yesugâren diim gam bikŋandâ weebapkât dukuwe.
23 Dukunetâ Yesuŋâ a siŋ bâpâsâŋ zo bikŋan gâsumŋâ kamân ginŋan âim
siŋan tâpkum bikŋandâ kâukŋan pam itâ dukuip, “Gâ kut ŋâi ŋâi, zo eksat
mo buŋâ?”

24 Yatâ mâsiki ekŋâ sâip, “Nâ a ziŋgitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam
kinze.”
25 Dum zagâtŋâ Yesuŋâ siŋan weegi a zo siŋâ ânâŋgâri kârebân sot
pâŋkânogân, zo ek kwâtâteip.
26 Oi Yesuŋâ sâŋgongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan
zâi.”

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm kâkŋan kwâip.
(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

27 Yesu sot arâpŋâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponâ sâi tuuwe,
zorat kamân mâik mâik, zeŋgâren âiwe. Mâtâbân âim Yesuŋâ arâpŋâ
mâsikâziŋgâm sâip, “A zen nâgât ŋâi sâme?”
28 Mâsikâziŋgi itâ sâm dukuwe, “Yohane too zaŋgonziŋgip sâme.
Nâmbutŋandâ ko Elia sâme. Nâmbutŋâ zen Propete ŋâi sâme. Gâgât yatâ
sâme.”
29 Sânetâ ko mâsikâziŋgip, “Ka ziiŋâ ko nâgât ŋâi sâme?” Sâi Peteroŋâ itâ
dukuip, “Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.”
30 Yatâ sâi ko a nâmbutŋâ laŋ mân dâzâŋgobigât sâm kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât siŋgi den dâzâŋgoip.
(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

31 Narâk zoren topkwapŋâ den itâ sâm muyageziŋgip, “A bonŋâ, nâ
gâtâm sâknam nâŋgâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât
gurumin den zorat galem a, ziŋâ gâsânom none momŋâ sirâm karâmbut
tapŋâ zaatpat.”
32 Den zo sâm kâkŋan pam dâzâŋgoip. Dâzâŋgoi ko Peteroŋâ diim
kwâkâŋaŋgâm dukuip.
33 Dukui Yesuŋâ puriksâm arâp ziŋgitŋâ Petero kwâkâŋaŋgâm sâip,
“Sataŋ, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den buŋâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândiŋaŋgât den.

34 Yesuŋâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpŋâ gane itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziŋaŋgât den birâm poru nakziŋ
lumŋâ nâgat mâtâp, zo lâŋbi.
35 Zen ândiândiziŋ aŋgân kârâbi, zo ko gulipzâŋgobap. Zen nâgât opŋâ sot
den siŋgi âlipkât op ândiândiziŋ birâbi, zo ko ândiândi bonŋâ muyagibi.
36 Zen hângât kut kiŋ kiŋ mem ândiândiziŋ buŋ oi wan wan âlipŋâ
zemziŋgâbap?
37 Zen dap yatâ ândiândiziŋ suup mei târokwap ziŋgâbap?
38 Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk a ambân ândi mâmanziŋ bâliŋâ zi, zeŋgât oserân
ândim kwâimbânibap mo dinaŋgât nâŋgi aŋunŋoot upap, zâkkât a bonŋâ,
nâŋâ Ibânaŋgât sumbem âsakŋâ sot kâwali a zen sot gamŋâ a zo yatik
kwâimbâŋaŋgâbat.”

9

Yesuŋâ holi tobat âlipŋâ oip.
(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

1 Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A kinze zi,
nâmbutŋâ zen mân mune Anutu um topŋan ândiândiŋaŋgât narâk oi zorâŋâ
imbaŋâŋoot âsagei ikpi.”

2 Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane
diiziŋgi bak kârebân zâiwe. Zen ziiŋik zoren tatne Yesugât holi tobatŋâ ŋâi
âsageip.
3 Yesugât hâmbâŋâ zo kâu timan timan. Aŋâ mân tuutuuŋâ yatâ oip.
4 Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet.
5 Oi PeteroŋâYesu den itâ sâm dukuip, “Patâniŋâ, mat ŋâi zi ândien. Zorat
silep karâmbut tuunâ. Gâgât ŋâi, Mosegât ŋâi, Eliagât ŋâi.”
6 Yesu arâpŋâ zen keŋgât op sânâmziŋ sâmbui Peteroŋâlaŋ sâip.
7 Yatâ utnetâ sasa ŋâi gei kwâtepzâŋgoip. Sasa kâligen gâbâ den ŋâi itâ
âsageip, “Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Ziŋâ diŋâ nâŋgâm biraŋbi.”
8 Arâpŋâ zen den yatâ nâŋgâm zorâŋak ek kârune buŋ oi Yesu zikŋik kiri
igâwe.
9 Bâkŋan gâbâ gem gam tatne Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen wan
wan ikse, zo a ambân mân dâzâŋgone a bonŋâ, nâ mumuŋan gâbâ zaatpat.”
10 Yatâ sâm dâzâŋgoi arâpŋâ zen den zo nâŋgâm kwakŋâ itâ âraguwe,
“Mumuŋan gâbâ zaatzaat sap, zorat top dap yatâ.?” Oi kut ŋâi igâwe, zorat
siŋgi a ambân mân dâzâŋgowe.
11 Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a,
zen wângât itâ sâme? Elianâ Kristo kândom okŋaŋgâm takâbap.”
12 Yatâ sâm mâsikâne sâip, “Elia perâkŋak kândom gam kut ŋâi ŋâi ek
kubikpapkât sâsâŋâ. Oi bet ko a bonŋâ nâ sâknam patâ nim kâbakŋenibi.
Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemguwe?
13 Eliagât itâ dâzâŋgobâ. Elia mârum ga ândei kut ŋâi ŋâi zo laŋ
okŋaŋgâwe. Anutugât ekabân den kulemguwe, zo yatik okŋaŋgâwe.”

Yesu arâpŋâ, zen wâke molim osiwe.
(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

14 Yesu sot arâpŋâ karâmbut bâkŋan gâbâ gem arâpŋâ nâmbutŋâ zeŋgâren
gam igâwe. A ambân doŋbep patâ haamzâŋgom kine Kembugât gurumin a
zen Yesugât arâpŋâ sot âragum tarâwe.
15 A ambân aksik, zen Yesu ekŋâ pârâkpam zâkkâren sârârâk kârâm âim
sâtâre okŋaŋgâwe.
16 Yesuŋâ mâsikâziŋgip, “Zen wan den sâm ârague?”
17 Sâi a zeŋgât oserân gâbâ a ŋâiŋâ itâ dukuip, “Patâ, wâke kopaŋâ
nannaŋgât umŋan gei tâi gâgâren diim gaan.
18 Wâkeŋâ narâk dâp katep zo sâknam kwâkŋaŋgâm mem kâbakgwâbakŋe
okŋaŋgi lepâuŋâ gei sâtŋâ zim kâtiŋsâi kiŋ bikŋâ kâtigem kinmap. Oi gâgât
arâpkâ ziŋâ molibigât sa ko molinâ sâm kwakŋâ bire.”
19 Sâi Yesuŋâ arâp dâzâŋgoip, “Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ. Nâ narâk
dabutâ zen sot tap âkom diiziŋgâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim
ganek.”
20 Sâi katep zâkkâren diim gane wâkeŋâ Yesu ekŋâ katep mem ŋâi ŋâi
okŋaŋgi hânân gei kom purik op zei lepâuŋâ gem zeip.
21 Yesuŋâ katepkât ibâŋâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko
ibâŋandâ sâip, “Katepŋan gâbâ muyageip.
22 Wâkeŋâ katep tâmbetkubat sâm kârâp sot tooyân mem kâbakŋei
geimap. Gâ imbaŋâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâliŋ oi betnikŋan me.”

23 Yatâ sâm mâpâsei Yesuŋâ itâ dukuip, “Imbaŋaŋgât satkât sa nâŋgâ. Ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim ândibapŋâ kut ŋâi ŋâi sâi âlip âsagenaŋgâbap.”
24 Yesu zâk yatâ sâm dukui zorâŋak katepkât ibâŋandâ sâip, “Nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgigan. Gâ gikak nâŋgâm pâlâtâŋnâ lotŋâ, zo mem kâtikŋan pa.”
25 Oi a ambân doŋbep mindum ga kine Yesuŋâ ziŋgitŋâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.”
26 Yesuŋâ yatâ sâi wâkeŋâ den kâtik sâm katep lâŋ kâbakŋem ari katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekŋâ katep muap sâwe.
27 Yatâ sânetâ Yesuŋâ katep bikŋan gâsum mem zaari kirip.
28 Yesu zâk mirin zari arâpŋâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?”
29 Sâne dâzâŋgoip, “Wâke yatâ zo ko ninâuŋâ ko âlipŋâ molimoliŋâ. Ka kut zo nâmbutŋandâ ko buŋâ.”

Yesu mumbapkât siŋgi den dâzâŋgoip.
(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

30 Oi hân zo birâm ba Galilaia hân walâm âiwe.
31 A ambân, ziŋâ nâŋgâbegât tigâk âiwe. Âimŋâ Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgom ândeip, “A bonŋâ, nâ a bitziŋan zaria gâsunim none momŋâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.”
32 Yatâ sâm dâzâŋgoi den zo nâŋgâm topŋaŋgât mâsikânam kwakŋâ birâwe.

A sâtŋâ ândiândiŋaŋgât den.
(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

33 Oi Kapenaum kamân takâm mirâ ŋâin zâim Yesuŋâ arâpŋâ mâsikâziŋgâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâm âragueʔ”
34 Mâsikâziŋgi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetniŋan gâbâ ŋâiŋâ a sâtŋâ upap sâm âraguwe, zorat op kwak tarâwe.
35 Yesu zâk ge tapŋâ arâp kiin zagât minduziŋgâm itâ dâzâŋgom sâip, “Osetziŋan gâbâ a ŋâi a sâtŋâ upat sâm zeŋgât ombeziŋan ândim kore otziŋgâbap.”
36 Yatâ sâmŋâ katep mâik ŋâi diim osetziŋan pam itâ sâm dâzâŋgoip,
37 “Ŋâi zâk nâgât nâŋgâm katep mâik itâ zo galem okŋaŋgâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk buŋâ, sâŋgonnogip, zâk kore ârândâŋ okŋaŋgâbap.”

Simgât den dâzâŋgoip.
(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

38 Yohaneŋâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a ŋâi zâk gâgât kutkâ sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkâŋaŋgen.”
39 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Mân kwâkâŋaŋgâbi. Ŋâi zâk nâgât korân nep ŋâi imbâŋâŋoot tuubap, zâkŋâ dap yatâ sâm bâliŋan kwatnibap?
40 Nepniŋ mân kârâm kândaŋbapŋâ buku op betniŋan mimbap.
41 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ŋâi zâk zen nâgât siŋgi op ândie, zorat too aam ziŋgâbap, zo ko sâŋgân buŋ mân upap. Biken mimbap.
42 Ŋâi zâk katep mâik ŋâi nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnimap, zo dukui bâliŋ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtŋâ mimbap. A yatâ zo zâk mârum kât sumun patâ gânduŋân saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap.

43 Bikandâ mâtâp bâliŋan diigim âibâ sâi bikâ mânâŋgât pâmban. Gâ
bikâ hâlâlu ândim sim kârâbân geibatkât laŋ bikâ kârâm mânâŋgât ândim
ândiândi kâtikŋan âiban.
44 Sim kârâbân nane ziŋâ sunumziŋ nemâmbap sot kârâp zâk mân
bâpsâbap.
45 Kiŋgandâ mâtâp bâliŋan diigim âibâ sâi kârâm mânâŋgât birâban. Gâ
kiŋgâ hâlâlu ândim simân geibatkât laŋ kiŋgâ kârâm mânâŋgât pâmban.
46 Simân nane ziŋ mân mumbap sot kârâp mân bâpsâbap.
47 Siŋgandâ mâtâp bâliŋan diigim âibâ sâi sum lâmuŋban. Gâ siŋgâ âlip
ândimŋâ simân geibatkât laŋ sen bâp ândim Anutu um topŋân bagiban.
48 Sim kârâbân nane sot kârâp mân buŋ upabot.
49 Zen sii mem nalem kwâkŋan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp
saŋgonziŋgâbap.
50 Sii zâk naamŋâ. Ka sii naamŋâ buŋ oi dap utne dum naamŋoot upap.
Zen sii yatâ naamziŋoot ândibi. Zen um lumbeŋâ op ândibi.”

10

Ambân mem birâbirâgât den.
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)

1 Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaŋ too nâmbut âi takip.
Taki a ambân kâmut patâŋâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den siŋgi âlip
sâm dâzâŋgoip.
2 Oi Parisaio a nâmbutŋâ, zen Yesu denŋâ saanat sâm gam mâsikâm sâwe,
“Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirâŋ, zo âlip orot mo mân
orot?”
3 Mâsikâm sâne hâuŋâ itâ mâburem dâzâŋgoip, “Mose zâk zorat den dap
dap sapsum ziŋgip?”
4 Yatâ sâi ziŋâ sâwe, “A ŋâi ambân birâbâ sâm ekap kulemgum pindâm
molibap. Mose zâk yatâ sâip.”
5 Sâne Yesuŋâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikziŋaŋgât opŋâ gurumin den zo
sâm kulemguip.
6 Ka topkwapŋâ Anutuŋâ a ambân muyagezikâmŋâ itâ sâip,
7-8 ‘Zorat ko a ŋâiŋâ ibâ mam birâzikâm ambinŋoorâk ândei zet um sâk
kânok op ândibot.’ Den yatâ ziapkât zet zagât buŋâ. Kânok op ândiabot.
9 Zorat sa nâŋgânek. Anutuŋâ mâpotzikip, zo aŋâ mân kâsâpzâkobi.”
10 Yesuŋâ yatâ sâi ko zâk sot arâpŋâ, zen mirin zâine ko arâpŋâ zen
zorarâk dum mâsikâwe.
11 Mâsikâne itâ dâzâŋgoip, “A ŋâiŋâ ambinŋâ birâmŋâ ŋâi mimbap, zâk
târotârozikŋâ mânâŋgât tosâ patâ mimbap.
12 Ambân ŋâiŋâ apŋâ birâm a ŋâi mimbap, zâk yatik târotârozikŋâ
mânâŋgât tosâ patâ mimbap.”

Yesuŋâ katep mâsop minziŋgip.
(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

13 A ambân, zen katep gakâziŋâ Yesugâren minziŋgâm gam Yesu bikŋandâ
kâukziŋan gâsubapkât sâne Yesu arâpŋâ, ziŋ keŋgât minziŋgâwe.
14 Yatâ utnetâ Yesuŋâ ziŋgitŋâ umŋâ bâliŋ oi arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân dooŋgunek. A ambân
katep zi itâ, zo zen Anutugât um topŋangât siŋgi sâsâŋâ.

15 Ŋâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kiŋ topŋan mân
bagibap.”
16 Yatâ sâmŋâ minduziŋgi gane bikŋandâ kâukziŋan pam Anutuŋâ galem
otziŋgâbapkât sâip.

A sikumŋoot ŋâiŋâ Yesu sot ândibam okŋaŋgip.
(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)
17 Yesu zâk âibam oi a ŋâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topŋan
gei pindiŋsâm sâip, “Patâ âlipŋâ, nâ dap dap op ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi
upat?”
18 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgât âlipŋâ sat? Âlip mariŋâ
Anutu kânok.
19 Gurumin den zo nâŋgâmat. Zo itâ, ‘Kâmbam mân kumban. Ap ambin
mân birâyaŋgâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Bukuganŋgât sârân sâsâŋ mân
sâban. Oi a ambân zeŋgât kut ŋâi ŋâi, zorat sarâ sâm mân mimban. Ibâ
mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.’ ”
20 Sâi a zorâŋâ itâ dukuip, “Gurumin den zo pisuk katepnan gâbâ lum
gâwan. Ŋâi mân bira ziap.”
21 Sâi Yesuŋâ ekŋâ umŋâ zâkkâren tâi itâ dukuip, “Kânok birâna ziap,
zo upan. Gâ âim sikumgâ mem a ziŋgâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ
ziŋgâban. Kât zo ziŋgâmŋâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opŋâ
sumbemân sikumgoot upan.”
22 Yesuŋâ yatâ sâm dukui a zo umŋâ bâliŋ oi nâŋgi yâmbârei arip. Zâk
sikumŋâ patâ, zorat yatâ oip.
23 Ari ko Yesuŋâ puriksâm arâpŋâ ziŋgitŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A sikumziŋ
patâ, zen Anutugât um topŋan baginam kwakpi.”
24 Yesuŋâ yatâ sâi arâpŋâ zen pârâkpam imbaŋâziŋ buŋ oi dum dâzâŋgoip,
“Katep gakânâ, Anutugât um topŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ.
25 Bâu patâ kameleŋâ kuup mâtâpŋan bagibap, zo yâmbâtŋâ. Ka a sikum
patâŋâ Anutugât um topŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ walâwalâŋ.”
26 Yatâ sâi ko arâp ziŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi sâwe, “Zo yatâ zorâŋ dap yatâ
Anutugât um topŋan baginat?”
27 Sâne Yesuŋâ ziŋgitŋâ sâip, Aŋâ kut ŋâi ŋâi utnam kwakme, zo Anutuŋâ
mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opŋâ kut ŋâi ŋâi birâm, zorat hâuŋâ minat.
28 Peteroŋâ den zo nâŋgâm Yesu itâ sâm dukuip, “Nâŋgat. Nen kut ŋâi
ŋâiniŋâ kândâtkom gâ moligiwen.”
29-30 Sâi Yesuŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk
nâgât opŋâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo
hânŋâ birâbap, zâk kut ŋâi ŋâi doŋbep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun
gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâkŋan mimbap. Gâtâm narâk patin
zâk ândiândi tâmbâŋâ mem ândibap.” Yesuŋâ zo sâmŋâ mâtakâm sâip,
31 “Ka kândom a zeŋgâren gâbâ doŋbep ziŋâ bet upi. Bet a zeŋgâren gâbâ
doŋbepŋâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbapkât den siŋgi dâzâŋgoip.
(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)
32 Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesuŋâ kândom ari arâpŋâ
imbaŋâziŋ buŋ oi âine a nâmbutŋâ moliziŋgâweŋâ keŋgât urâwe. Oi Yesuŋâ

arâpŋâ kiin zagât zo minduziŋgi tatne kut ŋâi ŋâi âsagibap, zorat den sâm muyageziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip,
33 “Nâŋge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonŋâ nâ mumbatkât sâm Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi.
34 A kutâ arâpziŋâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtŋâ ândiândigât den.
(Mt 20:20-28)

35 Oi Zebedaiogât nanzatŋâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimŋâ sâwet, “Net kut ŋâi ŋâigât sâitâ zo âlip nâŋgânikâban?”
36 Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?”
37 Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nâŋgâna imbanâgaŋgât âsakŋâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.”
38 Sâitâ Yesuŋâ dâzâkoip, “Zet topŋaŋgât kârum yatâ sabot? Nâ too kâlakŋâ nimbat, zo âlip zet nimbabot? Oi too saŋgonibi, zo zet yâtik saŋgonzikâbi?”
39 Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesuŋâ dâzâkoip, “Too nimbat, zo zet nimbabot. Too saŋgonibi, zo yatik saŋgonzikâbi.
40 Ka âsannan tâtatŋâ, zorat den sâsâŋ, zo nâgâren mân ziap. Zorat siŋgi kwatziŋgâziŋgâŋâ, zo zen zoren tapi.”
41 Yatâ oitâ arâp nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe.
42 Oi Yesuŋâ minduziŋgâmŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâŋge, Hân a kutâ, zen zâizâiŋ op kore a gâsâzâŋgom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziŋgâme.
43 Zeŋgâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a ŋâi a sâtŋâ upâ sâm bukurâp zeŋgât kore a op ândibap.
44 Oi zeŋgâren gâbâ a ŋâi a kutâ upat sâm bukurâp zeŋgât kore mâman ândibap.
45 Yatigâk a bonŋâ, nâ ziŋâ kore otnibigât mân gewan. Ninak zeŋgât kore opŋâ a doŋbep zeŋgât suupziŋ memŋâ ândiândinâ buŋ upapkât gewan.”

Yesuŋâ Yeriko kamânân a ŋâi siŋâ bâpsâsâŋ kubikŋaŋgip.
(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

46 Yesu sot arâpŋâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginŋan âine a siŋ bâpsâsâŋ ŋâi mâtâp ginŋan tâip, kutŋâ Batimaio, Timaiogât nanŋâ. A ambân, zen Yesu Nasarete gokŋâ, zâk gam ariap sâwe.
47 Sâne nâŋgâm den sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunŋâ, nâgât umgâ bâleik.”
48 Den yatâ sâm tâi a nâmbutŋandâ hiriŋsâm tat sâm dukuwe. Dukune dinziŋâ birâm kambâŋâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunŋâ, nâgât umgâ bâleik.”
49 Yatâ sâi Yesuŋâ nâŋgâm mâtâbân kinŋâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a ziŋâ sen ŋâtâtik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlaŋ oi zaat ga. Patâŋâ goonsap.”
50 Oi sen ŋâtâtikŋâ den zo nâŋgâm hâmbâŋâ birâm pam oksâm zaatŋâ ba Yesugâren arip.
51 Âi taki Yesuŋâ itâ sâm mâsikip, “Dap otgibatkât sat?” Sâi a sen ŋâtâtikŋâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.”

52 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat
âlipkâ uat.” Sâi zorenâk siŋâ ekŋâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk doŋgi bâu kwâkŋan Yerusalem kamânân zarip.
(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

1 Yesu sot arâpŋâ, zen âimŋâ Yerusalem kamân mâte opŋâ Oliwa bâkŋan
takâwe. Bakŋâ topŋan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren
takâm Yesuŋâ a zagât sâŋgonzâkom sâip,
2 “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmŋâ doŋgi sigan ŋâi tâgân kinzap, zo
muyageit. Doŋgi zo a kwâkŋan mân tâtatŋâ, zo irakŋâ. Zo muyagem olaŋ
diim gâit.
3 Olaŋitâ a ŋâiŋâ wangât olaŋsabot sâm mâsikâziki itâ sâbabot, ‘Kem-
buniŋaŋgâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’ ”
4 Yatâ sâm dâzâkoi a zagât zet âim mirâ ŋâi sâŋgânŋan doŋgi sigan ŋâi
saane kiri olaŋâwet.
5 Olaŋitâ a nâmbutŋandâ zikit mâsikâzikâm sâwe, “Wangât olaŋsabot?”
6 Sâne Yesuŋâ den sâip, zo dâzâŋgoitâ nâŋgâne âkip.
7 Doŋgi zo Yesugâren diim aritâ arâpŋâ ziŋâ hâmbâziŋâ doŋgi kwâkŋan
pane Yesuŋâ kwâkŋan zâi tap arip.
8 A doŋbep patâ ziŋâ hâmbâ motziŋ mâtâbân lâŋgat âiwe. Oi
nâmbutŋandâ gâlaŋgât sot lâkom ilumŋâ mânâŋgâtŋâ mâtâbân pam âiwe.
9 A ambân kâmut patâ, ziŋâ Yesu mem oset kwâkŋaŋgâwe. Ziŋâ itâ
sâm pam diiwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam niŋgap, zâk sâm âlipŋan
kwâkŋaŋganâ.
10 Sâkuniŋâ Dawidiŋâ kembu otziŋgâm galem otziŋgip, zo yatâ ot-
niŋgâbap. Zorat sâtâre utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.”
11 Yatâ op âine Yesuŋâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin
zarip. Zâimŋâ kut ŋâi ŋâi ek naŋgi mirâsiŋ geibam oi gem arâpŋâ diiziŋgi
Betania kamânân âiwe.

Wakum nakŋâ ŋâi Yesugât sâtkât hâlâlâŋsâip.
(Mt 21:18-19)

12 Haŋsâi Betania kamânân gâbâ gemŋâ Yesu tepŋaŋgât oip.
13 Oi kârebân siŋandâ egi wakum nak ŋâi kiri egip. Ekŋâ bonŋâ kinzap
sâm âi kâruip. Bonŋâ orot narâk buŋâ, zorat ilumŋik kirip.
14 Yatâ ekŋâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonŋâ niniŋâ zo a ŋâiŋâ
mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpŋâ nâŋgâwe.

Yesuŋâ tirik namâ hâlâlu sâip.
(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

15 Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesuŋâ tirik namin zâim a kut ŋâi
ŋâi aŋgâgwaŋgâ op kine moliziŋgip. A nâmbutŋâ, zen Roma zeŋgât kât sot
Yuda zeŋgât kât, zo hâukwap aŋgâgwaŋgâ op kirâwe. Kât pâpanŋâ zo kom
giligâlak mem kembâ aŋgâgwaŋgâ urâwe, zeŋgât tâtatŋâ zo kom kâbakŋei
gei zeip.
16 Oi tirik namin kut ŋâi ŋâi mân mem âim gabigât sâip.
17 Itâ sâm dâzâŋgoip, “Anutugât den kulem ŋâi itâ ziap,
‘Namânâ zi a eluŋ zeŋgât ninâu namâ upap.’
Ziŋâ ko utne kâmbu a zeŋgât kât ki yatâ uap.”

18 A ambân zen Yesugât diŋâ nâŋgâne imbaŋâ oip, zorat Parisaio sot
Kembugât gurumin den sâsâ a kândâtzâŋgowe. Yatâ utne a sâtŋâ ziŋ Yesu
dap op koindâ moik sâm kimuŋâ miwe.
19 Ŋâtiksâi Yesu sot arâpŋâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwap ninâu sânat.
(Mt 21:20-22)
20 Mirâ haŋsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip.
21 Peteroŋâ ekŋâ Yesu den sâip, zo nâŋgâm itâ dukuip, “Patâ, eknan.
Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesuŋâ itâ dâzâŋgoip,
22 “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zen Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
ândibi. Zen um zagât mân opŋâ nâŋgâm pâlâtaŋziŋ bonŋâ op ândibi. Zen
yatâ op ândim bakŋâ ândi dukubi,
23 ‘Bakŋâ, gâ âbâŋgum saruin gei.’ Yatâ sâne dinziŋâ lubap.
24 Zorat ko itâ sa nâŋgânek. Zen wan mo wangât nâŋgâm ninâu sâm, zo
mârum mien sâm nâŋgâne âlip muyageziŋgâbap.
25 Zen ninâu sânâ sâm a zeŋgât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko
Ibâziŋâ sumbemân ândiap, zâkŋâ yatik tosaziŋâ birâbap.
26 Zen a zeŋgât tosaziŋâ mân birâne ko sumbem Ibâziŋaŋgoot zeŋgât
tosâziŋâ mân birbap.”

Yesu sot a sâtŋâ âragwâragu urâwe.
(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)
27 Yesu sot arâpŋâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamŋâ
Yesuŋâ tirik namâ umŋan âim gam kiri ko a sâtŋâ sot Kembugât gurumin
den zorat galem a sot patârâpziŋâ, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe,
28 “Gâ ziren kut ŋâi ŋâi opmat, zo ŋâigât sâtkât opmat?”
29 Sânetâ itâ mâburem dâzâŋgoip, “Nâ den kânok mâsikâziŋga dâtnone ko
nâŋgoot ŋâigât sâtkât opman, zo dâzâŋgobat.
30 Yohane too saŋgon nep tuugip, zo ŋâigât sâtkât nep tuugip. Anutugât
sâtkât mo agât sâtkât? Zen sâne nâŋgâbâ.
31 Mâsikâziŋgi zen dap sânâ sâm kwakŋâ ziiŋik itâ sâm âraguwe, “Nen
Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diŋâ mân luuwe?’
32 Agât sâtkât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a ziŋ nâŋgobe.” Wangât, zen a
ambân zeŋgât keŋgât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât nâŋgâne
Propete oip.
33 Zorat ko ziŋâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nâŋgen.” Sâne Yesuŋâ
itâ dâzâŋgoip, “Den zo dâtnoge sâi ko nâŋgoot ŋâigât sâtkât opman, zo
dâzâŋgobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzâŋgobat.”

12

Nep galem a bâliŋâ.
(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)
1 Yesuŋâ topkwapŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “A ŋâiŋâ waiŋ
tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmân pâit tuugip. Tuumŋâ tâk
keetŋâ mândâlibapkât âmaŋ patâ tuum galem a zeŋgât mirâ tuumŋâ nep
zo bitziŋan pam hân ŋâin arip.
2 Âi ândei bonŋâ orotŋâ narâk oi kore a ŋâi sâŋgongoi bonŋâ nâmbutŋâ
mimbapkât arip.
3 A zo âi taki galem a ziŋâ gâsum kom moline bet bâsaŋ âburem arip.

4 Ari ko kâlam mariŋâ zâk kore a ŋâi sâŋgongoi ari galem a ziŋâ kâukŋâ
kunzit mem ŋâi ŋâi okŋaŋgâwe.
5 Kâlam mariŋâ dum kore a ŋâi sâŋgongoi ari kuwe. Kunetâ mariŋandâ
yatigâk a doŋbep sâŋgonzâŋgoi âinetâ galem a ziŋ kâmbam mamuŋ
zâŋgowe. Oi nâmbutŋâ sâbâ sâbâ zâŋgowe. Ka nâmbutŋâ ko sâseŋgât
zâŋgowe.
6 Zâŋgonetâ nanŋâ kânok ândeip, zo zikŋâ nanŋâ. Umŋâ zâkkâren kirip.
Zâk bet itâ sâm sâŋgonguip, ‘Galem a ziŋ hurat kwâkŋaŋgâm mân kumbi.’
7 Sâm sâŋgongoi ari galem a zen nanŋâ ekŋâ âragum sâwe, ‘A zirâŋâ gâtâm
kâlam mariŋâ upap, zorat koindâ kâlam zi niiŋâ upap.’
8 Yatâ sâm gâsum kune moi kâmbarâŋâ kâlam âkŋan pane zeip.
9 Oi kâlam mariŋâ zâk dap upap? Zâk gamŋâ galem a zâŋgom tâmbet
otziŋgâm kâlamân galem a uŋakŋâ zâmbanbap.
10 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap, zo sâlâpkum nâŋgâme?
‘Mirâ tuutuuŋ a, zen kunkun ŋâi ek âkon op birâwe. Kembuŋâ kunkun
zorâŋâ mem namin kwânâŋgip.
11 Kembuŋâ sâi yatâ âsageip. Niŋâ egindâ mârâtŋâ ŋâi uap.’ ”
12 Yesuŋâ den yatâ sâm dâzâŋgoi ko patâziŋâ gâsum tâk namin pânat sâm
nâŋgâmŋâ a ambân zeŋgât keŋgât urâwe. A patâ, zen itâ nâŋgâm kwâkâwe.
Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwakŋâ birâm âiwe.

A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.
(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)
13 Yuda a sâtŋâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutŋâ Yesugât diŋâ
saabigât sâŋgonzâŋgowe.
14 Sâŋgonzâŋgone Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen gâgât topkâ
nâŋgâmen. Gâ den sarâ mân sâm bonŋigâk sâmat. Gâ den ŋâi mân sâna
gâŋgoŋemap. Gâ a zâizâiŋ gigiŋ aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnâŋgom
kubikmat. Den ŋâi sâindâ nâŋgâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo
orotŋâ mo mân orotŋâ?
15 Kât pindâpindâŋ mo mân pindâpindâŋ, zorat dâtnâŋgo.” Yatâ sâne
Yesuŋâ sarâziŋaŋgât topŋâ ek nâŋgâm dâzâŋgoip, “Zen wangât denŋâ
saanige? Kât ŋâi mem nine ikpâ.”
16 Sâi ko kât ŋâi mem pindânetâ mâsikâziŋgâm sâip, “Holi tobat zo
ŋâigât?” Sâi ziŋâ sâwe, “A kutâ Sisagât.”
17 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Sisagât siŋgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât
siŋgi, zo Anutu pindâbi.” Yatâ sâm dâzâŋgoi zen diŋâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatŋaŋgât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)
18 Sadukaio a nâmbutŋâ Yesugâren gawe. A zo ziŋâ mom zaatzaat zo mân
ziap sâmarâwe. Ziŋâ gam sâwe.
19 “Patâ, Moseŋâ itâ sâm kulemguip, “A ŋâi, zâk ambân memŋâ katep mân
muyagem moi ko munŋandâ malâŋâ mem âtâŋaŋgât siŋgi katep mimbap.”
20 Oi zorat sâindâ nâŋgâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziŋâ
kunŋâ ambân memŋâ murarâŋâ buŋ ândim moip.
21 Moi ko munŋandâ malâŋâ zo mem yatigâk murarâ buŋ ândim moip.
22 Moi munŋâ ŋâiŋâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo
nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâziŋ buŋ mom naŋgâwe.
Oi bet malâziŋâ zo moip.

23 Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk
patin zaatnetâ ambân zâk ŋâigât upap?"
24 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Zen den nâŋgâm gulipkume. Anutugât
den sot Anutugât imbaŋâ mân nâŋgâme.
25 Gâtâm mumuŋan gâbâ zaatŋâ a ambân dum mân miaŋgâbi. Zen
sumbem a yatâ op ândibi.
26 Momŋâ zaatzaatŋaŋgât sâme, zorat dâzâŋgobâ. Mosegât ekabân den
siŋgi zi sâlâpkume mo buŋâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam ekŋâ ari Anutuŋâ
den itâ sâm dukuip, 'Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zeŋgât Anutu.'
27 Zorat sa nâŋgânek Anutu zâk a buŋ urâwe, zeŋgât Anutu buŋâ. Gwâlâ
ândie, zeŋgât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buŋ urâwe.
Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nâŋgâm gulipkume."

Gurumin dengât Yesu masikâwe.
(Mt 22:34-40)

28 Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembugât gurumin den galem a
ŋâiŋâ Yesugât den zo nâŋgi âlip oi itâ sâm mâsikip, "Kembugât gurumin
den ikâ zorâŋâ ko kâukŋâ uap?"
29 Yatâ sâm mâsiki Yesuŋâ sâip, "Kembugât gurumin den patâ itâ ziap,
'Isirae a ambân, zen nâŋgânek. Anutu Kembuniŋâ kembu kânok.
30 Zorat um dâpkâ sot nâŋgânâŋgâgâ sot imbaŋâgâ, zo Kembu Anutu zo
hâlâluyâk pindâna zimbap.'
31 Den zorat torenŋâ itâ ziap, 'Gâ gikaŋgât otgimap, yatigâk a torenŋâ
zeŋgât otgibap.' Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den
ŋâi mân ziap."
32 Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem aŋâ den zorik mâburem Yesu
dukuip, "Patâ, gâ den zo sâna nâŋga âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi
ŋâi mân taap.
33 Oi zâk kânok nâŋgânâŋgâ sot imbaŋâ hâlâlu pindânat. Oi gikaŋgât
otgimap, yatik a toren zeŋgât otgibap. Den zagât zirâŋâ kut zo zorâŋ Kembu
pindâpindâŋ zo wâlap."
34 A zo yatâ sâi Yesuŋâ nâŋgi âlip oi itâ sâm dukuip, "Gâ Anutugât um
topŋan gaat." Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mâsikânam nâŋgâne yâmbârei
keŋgât op birâwe.

Yesu zikŋak Kristogât mâsikâziŋgip.
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

35 Yesu zâk tirik namin zâim a den siŋgi âlip dâzâŋgom itâ sâm
mâsikâziŋgip, "Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, 'Kristo,
zâk Dawidigât kiunŋâ.'
36 Dapkat sâme? Tirik Kaapumŋâ Dawidi nâŋgânâŋgâ pindi itâ sâip,
'Kembuŋâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, "Gâ âsannâ bongen ge tâtna
kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombâŋ upi." '
37 Dawidiŋâ Kristogât kembunâ sâipŋâ dap op Kristo zâk Dawidigât
kiunŋâ uap?" Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgoi a kâmut patâ zen nâŋgâm
âkŋâle urâwe.

Yesuŋâ Kembugât gurumin galem a zeŋgât girem dâzâŋgoip.
(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

38 Yesuŋâ den yatâ sâmŋâ den ŋâi itâ târokwap dâzâŋgom sâip, "Zen
Kembugât gurumin a zeŋgât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem

ândim kamân sombemân âim a muyageziŋgâne sâm âlip kwatziŋgâbigât umziŋ kinmap.
39 Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtŋâ tâtarân tâtnat sâm nâŋgâme.
40 A yatâ zorâŋ ambân malâ zeŋgât mirâ kut ŋâi ŋâi laŋ betziŋan mime. Zen sarâ sâm ninâu kârep sâm tosaziŋ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziŋaŋgât hauŋâ yâmbâtŋâ mimbi.”

Malâ ŋâiŋâ kâtŋâ tirik namin pâip.
(Lu 21:1-4)
41 Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziŋâ ga Kembugât siŋgi kât pane giarip. Oi ko sikum a doŋbep zen ga kât imbaŋâ pane giarip.
42 Oi ambân malâ kanpitâ ŋâiŋâ gam kât kuriŋâ mâik zagât pâi giarip.
43 Yesu zâk zo ekŋâ arâpŋâ minduziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirâŋâ a torenŋâ walâziŋgap.
44 A nâmbutŋâ zen kât patâ tâi torenŋik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemŋaŋgip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

Yesu âburem gâbapkât den sâip.
(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)
1 Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpŋâ zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ itâ dukuip, “Patâ, eknan. Namâ tuutuuŋâ zo kât neuleŋâ âlipŋâ hikpârâkŋootŋâ tuuwe.”
2 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziŋ gam kom kândaŋne giligâlaksâm naŋgâbap.”
3 Bet Yesu sot arâpŋâ, zen Oliwa bâkŋan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapŋâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, ziŋâ Yesu mâsikâm sâwe,
4 “Dâtnâŋgo. Kut ŋâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”
5 Yesuŋâ itâ topkwap dâzâŋgoip, “Um gulip kwâtziŋgâbegât galem oraŋgâm ândibi.
6 A doŋbep muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, zo nâ.’ Yatâ sâm a doŋbep mem um gulip kwatziŋgâbi.
7 Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nâŋgâm umziŋ mân keŋgât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsâŋâ. Yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap.
8 Hânŋâ hânŋâ a kâmutŋâ kamutŋâ, zen kâsa opŋâ agom âibi. Oi hân ŋâin ŋâin wâriŋ mimbap. Oi pu patâ âsageziŋgâbap. Kut ŋâi ŋâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatŋâ.
9 Ka zen ko galem oraŋgâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitziŋgâbi. Oi zorik buŋâ a patâ sot a kutâ zeŋgâren diiziŋgâm âine mâteziŋan kinŋâ nâgât topnâ sapsum ziŋgâbi.
10 Oi narâk kândom den siŋgi âlip hân dâp a zeŋgâren âibapkât sâsâŋâ. Bet ko hângât narâkŋâ âkâbap.

11 Oi a kutâ zeŋgâren diiziŋgâm âine den dap sânat sâm mân naŋgâm
kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumŋâ umziŋan den pâmbap, zorik sâbi.
Yatâ opŋâ den sânetâ zeŋgât den mân upap. Zo Kaapumgât den upap.
12 Oi a ziŋ itâ zo upi. Âtâŋâ ŋâiŋâ sâi munŋâ gâsum kumbi. Ibâ ŋâiŋâ
sâi nanŋâ gâsum kumbi. Murarâpziŋ zen ibâ mam kâsa minziŋgâm sâne
zâŋgobi.
13 Zen nâgât kut siŋginaŋgât op a ambân ziŋâ um kâlak nâŋgâziŋgâbi.
Ka ŋâi zâk singi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân
bagibap.
14 Gâtâm tâmbet tâmbet kâukŋâ mân kinbap sâsâŋan, zoren kinbap. (Den
zo mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.) Yatâ âsagei ekŋâ Yudaia hânân ândibiŋâ
barâ kâtikŋan sârârâk kârâm âibi.
15 Ŋâi zâk sombemân tâpapŋâ sikum mimbam mirâ umŋan mân zâibap.
16 Ŋâi zâk nebân mo hibukŋan ândibapŋâ hâmbâ mimbam kamânân man
âibap.
17 Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokŋâ, narâk zoren zen dap upi?
18 Zen Kembugâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziŋâ zo map narâkŋan mân
muyagibap.
19 Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuŋâ a muyageibân
gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap.
20 Oi Kembu zâk narâk zo mân mânâŋgâri sâi a ambân aksik buŋ upe. Ka
Kembuŋâ a ambârâpŋâ zeŋgât op ko narâk mem pâŋkânok pâmbap.
21 A ziŋâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân
nâŋgâbi.
22 Narâk zoren a sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarâŋâ âsagem
kulem sen mârât muyaginetâ a um gulip kwatziŋgabi. Anutuŋâ gâsum
sâlâpzâŋgoip, zo um gulip kwatziŋgânam osibi.
23 Kut ŋâi ŋâi zo mân âsagei kânŋan dâzâŋguangât umziŋ galem op ândibi.
24 Sâknam patâ narâkŋâ zo âki mirâsiŋ sumunkumbap. Oi kâin âsakŋâ
buŋ upap.
25 Sâŋgelak âkâm hânân gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mâŋgei olayaŋgâm
imbaŋâ buŋ upap.
26 Oi a bonŋâ, nâ âsakŋâ imbaŋânoot unumunum kwâkŋan ga nikpi.
27 Oi sumbem a sâŋgonzâŋgua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginŋâ toren
toren gâbârezиŋgânetâ mindubi.
28 Nak dâgap zorat top nâŋgâbi. Zâk iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap
sâme.
29 Oi yatigâk zen den dâzâŋguan, kut ŋâi ŋâi zo muyagem naŋgi itâ
nâŋgâbi, ‘A bonŋâ mâte otniŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’
30 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut ŋâi ŋâi
zo âsagem kwâkâbap.
31 Sumbem sot hân, zet buŋ upabot. Nâgât den ko mân buŋ upap.
32 A bonŋâ nâ gâbat, zorat narâkŋâ zen mân nâŋge. Sumbem a zen yatigâk
mân nâŋge. Ninaŋgoot mân nâŋgan. Ibânâ Anutu, zâk zikŋik nâŋgap.
33 Zen narâk mân nâŋgegât galem oraŋgâm ninâu sâm ândibi.
34 A ŋâiŋâ mirâ sot nepŋâ birâm kamân kârebân âibam kore a gakâŋâ
nep sâm mânâŋgât ziŋgâbap. Kut ŋâi ŋâi galem upigât dâzâŋgobap. Kore
a ŋâiŋâ mirâ mâtâbân tapŋâ mirâ mariŋâ gâbapkât galem ek tâpapkât
dukubap.

35 Zeŋgoot yatik galem oraŋgâm ândibi. Mirâ mariŋâ, zâk ŋâtiksâi mo
ŋâtik tânâmŋan mo haŋsâsâgât, mo haŋgât gâbap, zo mân nâŋge, gât ko
san, zo op ândibi.
36-37 Zen uman zine ga muyageziŋgâbatkât zen sot buku toren itâ
dâzâŋguan. Um wâgânâk ândibi."

14

Yesu kunam sâm kâtâŋ urâwe.
(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)
1 Yuda zeŋgât kendon patâ Pasowa sot sii nalem om nininâ narâkŋâ sirâm
zagât ombeŋan oi tirik namâ galem a zeŋgât patârâpziŋâ sot Kembugât
gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâŋ urâwe.
2 Oi itâ sâwe, "Kendonân kâmbam laŋ muyagebapkât kegâk gâsunat."

Ambân ŋâiŋâ Yesu too hitomŋoot saŋgorip.
(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)
3 Betania kamânân sâk bâlâ a ŋâi ândeip, kutŋâ Simoŋ. Oi Yesuŋâ zâkkât
mirin zâi tâip. Zoren nalem nem tâi ambân ŋâiŋâ too hitomŋoot âlipŋâ,
zo sâŋgânŋâ patâ beloŋoot mem zâim karâpŋâ kunzit Yesu kâukŋan lokei
giarip.
4 Yatâ oi nâmbutŋâ tarâwe, ziŋâ itâ nâŋgâm um kâlak nâŋgâwe, "Wangât
tâmbetkuap?
5 Zo sâŋgân patâ. Too hitomŋoot zorâŋâ sâŋgân mem a kanpitâ ziŋgi dâp
opap." Yatâ sâmŋâ ambân zo den kârâpŋoot okŋaŋgâwe.
6 Sâne Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, "Zen ambân den mân dukunek.
Zen wangât sâm siŋan giname? Ambân zorâŋâ âlip otnigap.
7 A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot ziŋgânâ sâm
âlip otziŋgâbi. Nâ ko zeŋgâren narâk kârep mân ândibat.
8 Ambân zâk orotŋâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ saŋgonsap.
9 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Den siŋgi âlip hânŋâ hânŋâ sâne laŋ kârâm
âibap, zo yatik ambân zi saŋgonigap, zorat den siŋgi sâne laŋ kârâm âibap."

Yuda, zâk Yesu tirâpzâŋgobapkât dâzâŋgoip.
(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)
10 Yesugât arâp kiin zagât zeŋgât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân
gokŋâ zâkŋâ tirik namâ galem a patâ zeŋgâren âim Yesu gâsubigât sapsum
ziŋgip.
11 Yatâ sâi nâŋgâm umziŋâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nâŋgâm
Yesu tigâk tirâpzâŋgobapkât ek molim ândeip.

Yesu sot arâpŋâ, zen kendongât sii nalem niwe.
(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)
12 Yuda zeŋgât kendon patâ narâkŋâ oi râma gwamŋâ kom om sii nalem
om nemarâwe. Zorat narâk oi arâpŋâ ziŋ Yesu mâsikâm sâwe, "Sii nalem zo
mirâ ikâ unat?"
13 Yatâ sânetâ Yesuŋâ a zagât itâ sâm sâŋgonzâkoip, "Zet kamânân âim a
ŋâi too âmaŋ lum âim tâi ekŋâ molibabot.
14 Mirin zari zâi mirâ mariŋ itâ dukuit, 'Patâ zâk gâgât itâ sap, "Nâ sot
arâpnâ mirâ umŋâ ikâ zoren sii nalem ninat?" '
15 Yatâ sâm dukuitâ mirâ um patâ ŋâi kiaŋ tâtatŋâ kubikkubikŋâ
tirâpzâkoi zoren sii nalem umbabot."

16 Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesuŋâ sâip dâp muyagem sii
nalem uwet.
17 Ŋâtiksâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe.
18 Oi nalem nem tatne Yesuŋâ itâ sâm dâzaŋgoip, “Nâ perâkŋak
dâzâŋgobâ. Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ kâsa dâzâŋgoi ga gâsunim nobi. A zo nâ
sot nalem nem taap.”
19 Sâi arâp ziŋ umziŋâ bâliŋ oi zikŋik zikŋik mâsikâm sâwe, “Gâ nâgât
sâbat? Nâgât sâbat?”
20 Yatâ sâne dâzâŋgoip, “A zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nâ sot nalem ârândâŋ niet,
zâkkât san.
21 A bonŋâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Ŋâiŋâ sâi a
bonŋâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâuŋâ ko tosa yâmbâtŋâ mimbap. A zo mam
kâmboŋan gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlaŋ opap.”

Yesuŋâ nalem sot too ziŋgip
(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

22 Nalem nem tatne Yesuŋâ nalem ŋâi mem sâiwap sâm namuŋ arâpŋâ itâ
sâm ziŋgip, “Zi sunumnâ. Mem ninek.”
23 Yatâ sâm waiŋ hâkop mem sâiwap sâm ziŋgi aksik niwe.
24 Nine itâ sâm dâzâŋgoip, “Gilâmnâ zi a doŋbep zeŋgât opŋâ hânân gibap.
Zorat ko târotâroniŋ op kâtigibap.
25 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Nâ waiŋ too itârâŋ nia âkap. Oi dum zagâtŋan
mân nemŋâ Ibânaŋgât um topŋan zâim waiŋ too mârâtŋâ ŋâi nimbat.”

Gezemane kâlamân âiwe.
(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

26 Mâpâmâpâse kepŋâ ŋâi mem ko Oliwa bâkŋan zâiwe.
27 Zâine Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Itârâŋ zen aksik nâŋgâm pâlâtâŋziŋ
lorei birânibi. Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
‘Nâ râma galem a kua râma zen sibiŋsâbaŋ op âibi.’
28 Oi sa nâŋgânek. Nâ mumuŋan gâbâ zaatŋâ ko Galilaia hânân âi kândom
otziŋgâbat.”
29 Yatâ sâi Peteroŋâ itâ dukuip, “Zen aksik patâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lorei
birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat.”
30 Sâi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkŋak dâgobâ. Itârâŋ ŋâtigân
kuruk aŋâ sâp zagât mân diŋsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâniban.”
31 Yatâ sâi Peteroŋâ kâuk birâŋaŋgâm sâip, “Gâ gomŋâ na nonâ sâne mân
kwâimbâgibat.” Sâi arâpŋâ nâmbutŋandâ den yatik sâwe.
32 Oi Gezemane hânân âi takâm Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen zi
tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.”
33 Yatâ sâmŋâ Petero, Yohane sot Yakobo diiziŋgi âine Yesu umŋâ yâmbârei
ken bet kakit oip.
34 Yatâ okŋaŋgi dâzâŋgom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuŋâ otnigap. Zen
ziren nâ sot tap um wâgân ândinek.”
35 Yatâ sâm torengen âim si sâŋgânŋâ hânân gei tutukum sâknam kâmut
zo mân muyagibapkât ninâu sâip.
36 Oi itâ sâip, “O Ibânâ, gâ kut ŋâi ŋâi tuubam mân kwakmat, gât ko sâna
sâknam kâmut zi buŋ upap. Oi nâgât den buŋâ, gâgât den kâtigibap.”
37 Ninâu sâm âburem âi uman zine ziŋgit Petero itâ sâm dukuip, “Gâ uman
ziat? Gâ mâiktârâ ŋâi wâgân mân ândiban?

38 Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umŋâ
bâbâlaŋ. Sâkŋâ ko yâmbâriap."
39 Yatâ dâzâŋgom âi ninâu sâip. Den mârum ninâu sâip, zo yatik du ninâu
sâip.
40 Ninâu sâm âburem umanâk zine ga ziŋgirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ
op zaatŋâ dap yatâ dukube.
41 Oi dum âi ninâu sâm âburei sâp kârâmbut oi dâzâŋgoip, "Zen umanâk
zem te? Mârum narâk mâte uap. A bonŋâ, nâ bâliŋ mâme a zeŋgât bitziŋan
âibâman.
42 Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otniŋgap."

Kâsaziŋâ Yesu gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)
43 Yesuŋâ yatâ dâzâŋgom kiri zorenâk arâp zeŋgât kâmurân gok Yuda
karioto kamânân goknâ, zâkŋâ kâsa diiziŋgi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ
galem a sâtŋâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot patârâpziŋ, zen
a kâmut zo sâŋgonzâŋgone kâmbam sot sâu patâ mem gawe.
44 Yudaŋâ kânŋan itâ sâm dâzâŋgoip, "Lum mâŋgansa ek ko zo gâsum diim
âibi."
45 Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâm lum mâŋgarip.
46-47 Oi Yesu arâpŋâ zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ sâuŋâ sâmbum a sâtŋaŋgât kore
a ŋâi kindap kârâm kwâkip.
48 Oi Yesuŋâ itâ sâm mâsikâziŋgip, "Zen nâgât dap nâŋge? Zen nâgât
nâŋgâne kâmbam ku oi sâu kâmbamziŋoot ga gâsânoge?
49 Nâ zorat sa nâŋgânek. Nâ sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin a den siŋgi
âlipŋâ dâzâŋgoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi laŋ otnine Kembugât
ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâtigibap."
50 Sâi arâpŋâ zen aksik birâŋaŋgâm siŋsururuŋ âiwe.
51 A sigan ŋâi sâŋgum kâu lapŋâ Yesu sot gâi gâsuwe.
52 Gâsunetâ sâŋgum kwâkâm pam sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâziŋaŋgât mirin diim âiwe.
(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)
53 A kâmut, ziŋ Yesu gâsum diim patâziŋaŋgât mirin âiwe. Zâkkât mirin
tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen
mindum tarâwe.
54 Âine Petero zâk kândâtziŋan bet moliziŋgâm âim a patâziŋaŋgât poŋ
kâligen bageip. Bagimŋâ galem a osetziŋan tap kârâp nâŋgâm tâip.
55 Tirik namâ galem a patâ sot a patâziŋâ aksik mindum Yesugât den
sâkŋanâk sâm, kâmbamân pânam den sâm kârum tarâwe. Oi bonŋâ mân
muyagiwe.
56 A doŋbepŋâ Yesugât den sarâ ŋâi ŋâi sâm âiwe.
57 Sânetâ a nâmbutŋâ ziŋâ den sarâ itâ sâwe.
58 "Itâ sâi nâŋgâwen, 'Na tirik namâ zi kândaŋâ bitnandâ mân tuubat, yen
dinnandâ sa sirâm karâmbut umŋan âsagibap.' "
59 Ka dinziŋâ zo kânok buŋâ. Den ŋâi ŋâi sâwe.
60 Yatâ utne tirik namâ galem a zeŋgât a patâŋâ zaat kinŋâ Yesu mâsikâm
sâip, "Den se, zorat hâuŋâ sâban mo mân sâban? A zi ziŋâ gâgât den se, zo
nâŋgâna dap uap?"

61 Sâi Yesuŋâ lâuŋan mân mem diŋ buŋ kirip. Oi du a patâŋâ mâsikâm
sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâmen, zâkkât nanŋâ mo ŋâi?”
62 Sâi ko Yesuŋâ sâip, “Sat, zo yatâ. Oi ŋâi sa nâŋgânek. Gâtâm a bonŋâ,
nâ imbâŋâ mariŋâ zâkkât âsanŋâ bongen tapŋâ sumbemgât unumunum
kwâkŋan ga nikpi.”
63 Yatâ sâi tirik namâ galem a zeŋgât patâziŋâ, zâk diŋâ nâŋgi kâlak oi
hâmbâŋâ mem moolon arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Den dum mân sânat.
64 Zâk Anutu hutkum sap. Ziŋâ dap sâbi?” Yatâ mâsikâziŋgi zen aksik
sâwe, “Mumuŋaŋgât siŋgi uap.”
65 Yatâ sâmŋâ a nâmbutŋâ Yesu siŋan tâpkuwe. Oi nâmbutŋandâ si
sâŋgânnŋâ kwâtepkum bitziŋandâ kom sâwe, “Ŋâiŋâ gogap? Gâ Propete
ândiat, zorat ko sâm muyage.” Yatâ sânetâ galem a zen bitziŋandâ si
sâŋgânŋan kuwe.

Peteroŋâ Yesu kwâimbâŋaŋgip.
(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

66 Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân ŋâi
gâip.
67 Gâi ko Petero kârâp nâŋgâm tâi ekŋâ dukuip, “Gâ Nasarete gokŋâ Yesu
sot ândimat.”
68 Sâi ko Peteroŋâ kwâimbâm sâip, “Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan.”
Sâmŋâ âkŋan ari kurukŋâ diŋsâip.
69 Ari kore ambân zâk dum ekŋâ a kirâwe, zo itâ dâzâŋgoip, “A zi zâk
zeŋgât kâmurân gokŋâ.”
70 Sâi Peteroŋâ kwâimbâm biraŋip. Mâik ŋâi tap ko a tarâwe, ziŋâ dukum
sâwe, “Perâkŋak gâ zeŋgât kâmurân gokŋâ. Gâ Galilaia gokŋâ.”
71 Sâne Peteroŋâ kwâimbâm Anutu mâteŋan sâm kâtigem sâip, “A kutŋâ
se, zo nâ mânâk ekman.”
72 Sâi zorenâk kuruk diŋsâi sâp zagât oip. Oi Yesuŋâ mârum den itâ
dukuip, “Kurukŋâ sâp zagât mân diŋsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut
upap.” Peteroŋâ den zo nâŋgâm umŋâ bâlei isem bâliŋ oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.
(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28–19:16)

1 Haŋsâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziŋâ sot Kembugât gurumin
den zorat galem a sot galem a nâmbutŋâ, zen mindumŋâ Yesugât den sâwe.
Den sânetâ a nâmbutŋâ zen Yesu gâsum bikŋan saam diim âi Roma a kutâ
Pilatogâren âi parâwe.
2 Panetâ kiri Pilatoŋâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkaŋgât dâtno.
3 Gâ Yuda zeŋgât a kutâ?” Mâsiki Yesuŋâ sâip, “Sat, zo yatâ.” Sâi ko tirik
namâ galem a patâ ziŋâ Yesu den doŋbep sâm siŋan giwe.
4 Yatâ utnetâ Pilatoŋâ Yesu mâsikâm sâip, “Nâŋgat? Zen gâgât den
yâmbâtŋâ sânetâ gâ den hâuŋâ sâban mo mân sâban?”
5 Sâi Yesuŋâ den hâuŋâ mân sâm den nâŋ kiri Pilatoŋâ nâŋgâm kwâkâm
tâip.
6 Yuda zeŋgât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zeŋgâren gâbâ
kânok olaŋi arip.

7 A nâmbutŋâ zen Roma a kutâgât âkonziŋgi kâmbam kom a nâmbutŋâ zâŋgone tâk namin zâmbarâwe. Oi osetziŋan a ŋâi kutŋâ Baraba.
8 Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe.
9 Dukune Pilatoŋâ mâsikâziŋgâm sâip, “Yuda zeŋgât a kutâ olaŋsa ari nâŋgâne dâp upap?”
10 Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nâŋgâŋaŋgâm zâkkâren parâwe, zo nâŋgâm mâsikâziŋgip.
11 Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzâŋgowe, “Zen sâne Baraba olaŋbap.” Yatâ sâne dinziŋâ luwe.
12 Oi Pilatoŋâ dum mâsikâziŋgip, “Yatâ se, zorat ko Yuda zeŋgât a kutâ sâme, zo dap okŋaŋgâbatkât se?”
13 Mâsikâziŋgi aksik patâ itâ sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.”
14 Sâne Pilatoŋâ sâip, “Wan tosagât?” Sâi zen aksik patâ lâuziŋ mâtakâm den kâtik sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.”
15 Yatâ sâne Pilatoŋâ umziŋâ âkâbapkât Baraba olaŋ ziŋgip. Ka Yesu ko sâi inzutŋâ lapitŋâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziŋan pâip.

Yesu kom mem ŋâi ŋâi okŋaŋgâwe.
(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

16 Oi kâwali a zen Yesu mirin gâbâ diim ga kâwali a zeŋgât namâ sâŋgânŋan dâmân kâligen bagiwe. Bagim sâne kâwali a aksik mindum gawe.
17 Oi kâwali a zeŋgât hâmbâ kuriŋ ŋâi giŋaŋgâne giarip. Oi tâk sâtmam goŋkom Yesu kâukŋan pane giarip.
18 Yatâ opŋâ pam diim sâwe, “Oe, Yuda zeŋgât a kutâ.”
19 Den yatâ dukum kâukŋan kom zâkkâren tâpkuwe. Siminziŋ liim kwap sarâ sarâ mâpâsiwe.
20 Yatâ kom siŋan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikŋâ hâmbâ giŋaŋgâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

21 Âi mâtâbân a ŋâi muyagiwe, kutŋâ Simoŋ, Kirene gokŋâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkŋâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a ziŋ muyagem sâne Yesugât poru nak lugi âiwe.
22 Diim âim hân ŋâi kutŋâ Goligata (niiŋ denân ko, kâuk siŋit), zoren takâwe.
23 Zoren takâm waiŋ too kâtik sot um gulip too mâpot pindânâ sâne birip.
24 Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbâŋâ minam wenzu pane muyageip dâp mem naŋgâwe.
25 Mirâ haŋsâi mirâsiŋ dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe.
26 Kune kiri kâukŋan poru nagân den itâ kulemguwe, “Zâk Yuda zeŋgât a kutâ.”
27 Oi kâmbam ku a zagât zâkom, ŋâi toren ŋâi toren zâkone kirâwet. (
28 Kembugât ekabân den itâ ziap, zo bonŋâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliŋ mâme a oserân pamŋâ sâwe, ‘A zi zen bâliŋ mâme a.’ ”)
29-30 A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, “Tirik namâŋ kândaŋâ sirâm karâmburâk tuum naŋgâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.”

31 Tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesugât sâm,
mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A ambân nâmbutŋâ tâmbetagonam utnetâ
tânzâŋgomâip. Zikŋaŋgât ko kwaksap.
32 Zâk Kristo, Isirae a neŋgât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm
gâi ekŋâ diŋâ nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgânat.” A zagât poru nagân
zâkowe, zekoot yatik sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwet.
33 Mirâ bâkŋan oi ŋâtâtik muyagem hân dâp op zei mirâ oi âkip.
34 Mirâ oi Yesuŋâ den sâm kambâŋ sâip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niiŋ
denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?”
35 Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutŋâ ziŋâ nâŋgâm sâwe, “Zi nâŋgânek.
Elia konsap.”
36 Yatâ sâm a ŋâi sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapiŋkum ga
winigâ too kâlakŋoot Yesu lâuŋan pamŋâ bukurâp itâ sâm dâzâŋgoip, “Nen
tap iknâ. Elianâ perâkŋak ga mâkâbap mo buŋâ?”
37 Oi Yesu zâk doŋbep kambâŋ moip.
38 Moi ko tirik namin sâŋgum patâ kinmâip, zo oloŋ gei kwâkip.
39 Oi kâwali a zeŋgât galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, “A zi zâk perâkŋak
Anutugât nanŋâ ândeip.”
40 Ambân nâmbutŋâ kârebân kin ek nâŋgâwe. Zeŋgât oserân Maria
Madala kamân gokŋâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamzikŋâ
sot ambân ŋâi, kutŋâ Salome. Zen ârândâŋ kirâwe.
41 Ambân zen mârum Yesu Galilaia hânân molim kore okŋaŋgâm ândiwe.
Oi zenâk buŋâ. Ambân nâmbut ârândâŋ Yesu molim Yerusalem kamânân
gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.
(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

42 Mirâsiŋ geibâ sâi Yuda zeŋgât kendongât kut ŋâi ŋâi kubikkubik narâk
oip.
43 Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân gokŋâ, zâk gâip. Zâk a sâtŋâ
zeŋgât kâmurân ândeipŋâ Anutugât um topŋan ândiândigât umŋâ patâ
kirip. Zâkŋâ keŋgât buŋ Pilatogâren âim Yesugât kâmbarâŋaŋgât ninan sâm
dukuip.
44 Dukui ko Pilatoŋâ mârum muap mo taap sâmŋâ kâwali a zeŋgât galem
a zo sâi gâi mâsikip, “Mârum muap mo taap?”
45 Oi kâwali a galem zâkŋâ sâip, “Mârum muap.” Yatâ sâi Pilato zo nâŋgâm
Yosepeŋâ mem hangubapkât sâip
46 Sâi Yosepeŋâ sâŋgum kâu ŋâi kwâlâm âim Yesu kâmbarâŋâ poru nagân
gâbâ kwâkâm sâŋgumŋâ kâpeip. Kâpim mem âim kât mâtâpŋâ uŋakŋan
pâip. Kât mâtâp zo a ŋâiŋâ kârâm kubigip. Pamŋâ kât patâ ŋâi mem
kâbakŋei âi kwârakuip.
47 Maria Madala kamânân gokŋâ sot Maria Yosegât mamŋâ, zet ârândâŋ
egitâ hanguip.

16

Yesu mumuŋan gâbâ zaarip.
(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

1 Yuda zeŋgât kendon âki ko Maria Madala kamânân gokŋâ sot Maria
Yakobogât mamŋâ sot Salome, zen Yesugât kâmbarâŋ saŋgonam too sot
kelâk wârân âlipŋâ, zo sâŋgân miwe.
2 Yuda zeŋgât kendon âki ko mirâ haŋsâsâgât ambân karâmbut zo, zen
zaatŋâ Yesugât kwagân âine mirâsiŋ takip.
3 Oi zen itâ âraguwe, “Ŋâiŋâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpŋan
baginat?”
4 Yatâ sâmŋâ kwagân takâm igâwe. Kât patâ ŋâi zo kâbakŋine zeip.
5 Kât mâtâp zo pâroŋsâm kiri ekŋâ bagimŋâ bongen a ŋâi hâmbâŋâ kâu
tâi ekŋâ pârâkpam imbaŋâziŋ buŋ oip.
6 Oi a zorâŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Mân keŋgât utnek. Zen Yesu Nasarete
gokŋâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap.
Gebâkŋik zi iknek.
7 Zen âimŋâ Petero sot arâpŋâ nâmbutŋâ itâ sâm dâzâŋgonek. ‘Zâk Galilaia
hânân âi kândom otziŋgâbap. Zen zoren âi ikpi.’ ”
8 Sâi ambân zen sânâmziŋ sâmbui keŋgât opŋâ kwagân gâbâ gamŋâ
sârârâk kârâm âiwe. Oi umziŋ keŋgât oi siŋgi zo a mân dâzâŋgowe.

Yesuŋâ arâpŋâ zeŋgâren âsageip.
(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

9 Yuda zeŋgât kendon âki haŋsâsâgât Yesu zâk zaatŋâ Maria Madala
kamânân gokŋâ muyageŋaŋgip. Mârumŋan wâke nâmburân zagât ambân
zorat umŋan gei ândine Yesuŋâ moliziŋgip.
10 Yesuŋâ âsageŋaŋgi arâpŋâ ziŋ isem umbâlâ op zine ambân zo âi siŋgi
dâzâŋgoip.
11 Arâpŋâ zen Yesu zaatŋâ ambân muyageŋaŋgip, den zo nâŋgâmŋâ
nâŋgâne bon buŋ oip.
12 Oi azatŋâ kamân ŋâin âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat ŋâi oi
igâwet.
13 Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutŋâ dâzâŋgoitâ nâŋgâne bon buŋ
oip.
14 Zorâŋ bet arâp kiin kânok zen mindumŋâ nalem nem tatne
muyageziŋgip. Muyageziŋgâmŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zaarâwan, zorat den
siŋgi dâzâŋgone zen wangât umziŋ kâtik oi den zo nâŋgâne bon buŋ oip?”
15 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen siŋgi âlipŋâ
dâzâŋgobi.
16 A ŋâiŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigi too saŋgonŋaŋgâne zâk sumbemgât
siŋgi upap. Ka nâŋgâm pâlâtâŋ mân upap, zo ko sim kârâpkât siŋgi upap.
17 Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim ândibi, zo imbaŋâ ziŋga nâgât kutnâ sâm nep
itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându uŋakŋâ ŋâi sâbi.
18 Zen mulum kâtik bitziŋandâ gâsuziŋgâne mân tâmbetzâŋgobi. Oi zen
too ŋâi a ku, zo nine mân tâmbetzâŋgobap. Sisi mâsek zeŋgât kâukziŋan
bitziŋandâ gâsune âlip upi.”

Yesuŋâ sumbemân zarip
(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

19 Kembu Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgoi ko Anutuŋâ mem sumbemân
zarip. Zoren Anutugât âsanŋâ bongen tap ândiap.

20 Oi arâpŋâ zen ko âimŋâ kamân dâp siŋgi âlipŋâ sâm âiwe. A ambân zen siŋgi âlip den nâŋgâne bon upapkât Kembuŋâ mam otziŋgâm imbaŋâ ziŋgi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikŋan pâip.
Zo yatik.

Yesugât den siŋgi âlipŋâ Lukaŋâ kulemguip.

Lukaŋâ Yesugât den siŋgi kulemgum Teopilo pindip.

1 A doŋbep, zen kut ŋâi ŋâi bonŋâ osetniŋan âsageip, zorat den siŋgi
kulemguwe.
2 Yesugât arâpŋâ, zen zâk sot tapŋâ kut ŋâi ŋâi zo ek naŋgâmŋâ dâzâŋgone
kulemguwe.
3 Oi nâŋgoot yatik topŋan gâbik kut ŋâi ŋâi muyagem gâip, zo mulunâk
sâm pitiŋkum nâŋgâm naŋgâm, Teopilo a patânâ, gâgât den siŋgi zo
kulemgubâman.
4 Oi zo sâlâpkum itâ nâŋgâm kwâtâtiban. Den siŋgi otgiwe, zo bonŋâ.

Anutugât sumbem a ŋâiŋâ Sakariagâren âsageip.

5 Herodeŋâ Yuda hânân a kutâ ândeip, narâk zoren Anutugât tirik namâ
galem a ŋâi ândeip, kutŋâ Sakaria. Zâk Abia zâkkât kâmurân goknâ.
Ambinŋâ Elisabete zâk Aaroŋgât kiurâpŋâ zeŋgâren goknâ.
6 Zet Anutu mâteŋan târârak ândiwet. Anutugât gurumin den aksik lum
târâraknâ ândiwet.
7 Elisabete zâk kâpin ândeipkât murarâ buŋ ândim a ambân sombâ urâwet.
8-9 Oi hilâm dâp tirik namâ galem a ŋâi tirik namin bagimŋâ nalem
wârânŋoot kârâbân oi sei kâbak hitom âlipŋâ zâimâip. Oi Sakaria ândei ko
zâkkât a kâmut zo zen tirik namâ galem upigât narâknâ mâte oi tirik namin
baginam wenzu pane muyageip dâp namin zâimarâwe.
10 Sakaria zâk tirik namin zâi om tâi a ambân doŋbep zen âknan tap
Kembugâren ninâu sâm tarâwe.
11 Kembugât sumbem a ŋâinâ zâkkâren âsageip. Sumbem a zo nalem
kâbak uunâ kândâtŋan bongen âsagem kirip.
12 Âsagem kiri Sakaria eknâ pârâkpam keŋgât oip.
13 Yatâ oi ko sumbem a zorânâ itâ sâm dukuip, “Sakaria, gâ mân keŋgât
ot. Kembunâ ninâugâ nâŋgipkât ambingâ Elisabete kâmbonâ op nangâ
mimbap. Zâkkât kutŋâ Yohane sâban.
14 Umgâ sâtâre upan. Âsagei a ambân doŋbepnâ umâlep nâŋgâbi.
15 Zâk Anutu mâteŋan patâ opnâ ândibap. Oi zâk mamŋaŋgât kâmbo
kâligen zei Tirik Kaapumnâ topkwap umŋan piksâbap. Zâk waiŋ sot too
kâtiknâ mânâk nimbap.
16 Zâknâ den dâzâŋgoi Isirae a doŋbep zen umziŋ melâŋ Kembugât a upi.
17 Zâknâ Propete Elia yatâ Kaapum sot imbaŋâŋoot op Kembu kore
oknaŋgâbap. A patâ zeŋgât umzinâ melâŋi katep zeŋgâren âi gâsubap. Oi
a um kâtik zen umziŋ melâŋi târârak zeŋgât holi yatâ op ândibi. Zo yatik
Kembugât siŋgi a ambân kubikziŋgi ândibi.”
18 Sumbem aŋâ yatâ sâi Sakaria itâ mâburem dukuip, “Nâ sot ambinâ, net
a ambân sombâ, zorat dap op gâgât den nâŋga bonŋâ upap?”
19 Sâi sumben aŋâ itâ sâm dukuip, “Nâŋgâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu
mâteŋan kinman. Zâknâ sâŋgonnogi gem ga siŋgi den âlipŋâ zi dâgogan.
20 Zorat nâŋgâ. Dinnâ nâŋgâna mân bon uapkât zorat hâunâ kopa op
diŋgâ buŋ op ândina den dâgogan, zo bonŋâ muyagibap.”

21 Sakaria zâk tirik namin narâk kârep tâi a ambân zen âkŋan mambât
tapŋâ nâŋgâm kwâkâm tarâwe.
22 Yatâ utne Sakaria zâk gemŋâ den dâzâŋgobam kwagip. Kwagi ekŋâ
itâ nâŋgâwe, “Zâk tirik namin sen mârât eksap.” Yatâ nâŋgâne Sakariaŋâ
bikŋandik dâp otziŋgip. Oi diŋâ buŋ op ândeip.
23 Yatâ op ândim gâi nep tuutuuŋ narâkŋâ âki kamânân puriksâm arip.
24 Oi bet ambinŋâ kâmboŋâ oip. Oi kâin bâtnâmbut tik ândeip.
25 Oi itâ sâip, “Kembu zâk sâi narâk ziren a ambân mâteziŋan aŋunnâ buŋ
upap.”

Sumbem a ŋâiŋâ Maria muyageŋaŋgip.

26 Kâin bâtnâmbut âki Kembuŋâ sumbem a Gabirie sâŋgongoi Galilaia
hânân, Nasarete kamânân arip.
27 Zoren ambân sigan ŋâi ândeip, kutŋâ Maria. Maria zâkkât a siŋgi zo
Dawidigât kiunŋâ Yosepe. Zâkkât siŋgi sâne ândeip.
28 Oi sumbem a zo Mariagâren muyagem itâ sâm dukuip, “Kembuŋâ
umâlip otgibap. Gâ zorat sâtâre ot. Kembuŋâ gâ sot ândiap.”
29 Sumbem aŋâ yatâ sâm dukui nâŋgi kwakmak oip. Umŋan itâ nâŋgip,
“Den zo topŋâ dapkât sap?”
30 Yatâ nâŋgi sumbem aŋâ itâ sâm dukuip, “Maria, gâ mân keŋgât ot.
Anutuŋâ gegi âlip uat.
31 Nâŋgâ. Gâ kâmbogâ op nangâ mimban. Zâkkât kutŋâ Yesu sâban.
32 Zâkŋâ patâ oi sumbem mariŋaŋgât nanŋâ sâbi. Kembu Anutuŋâ
sâkunŋâ Dawidi, zâkkât gebâkŋan pâmbap.
33 Oi Isiraegât kiurâp, zeŋgât a kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk buŋâ
ândim zâibap.”
34 Sâi Marianâ itâ sâm dukuip, “Nâ a buŋâ ândianân den sat, zo dap op
âsagibap?”
35 Yatâ sâi sumbem aŋâ den itâ mâburem pindip, “Tirik Kaapumŋâ gâ
sot gei tâpap. Oi sumbem mariŋaŋgât imbaŋandâ mamŋâ tatgibap. Zorat
nangâ zo Anutugât nanŋâ sâbi.
36 Oi ŋâi dâgoga nâŋgâ. Bukugâ Elisabete, zâk ambân sombâŋâ nanŋâ
mimbap. Elisabeteŋâ kâmboŋâ tâi kâin nâmburân kânok âkip. Zâk kâpin
ambânŋâ yatâ uap.
37 Anutu zâk kut ŋâi ŋâi tuubam mân kwakmap.”
38 Yatâ sâi ko Marianâ itâ sâm dukuip, “Nâ Kembugât kore ambân. Zorat
ko den sat, zo âlip otnibap.” Yatâ sâi sumbem aŋâ birâŋaŋgâm arip.

Marianâ Elisabetegâren âi egip.

39 Maria zâk mâik ŋâi ândim zaatŋâ Yuda zeŋgât barin kamân ŋâi tâip,
zoren arip.
40 Âi takâm Sakariagât mirin zâim Elisabete sâm sâtâre okŋaŋgip.
41 Yatâ mâŋgari nâŋgi umŋan katep seroŋkoip. Oi Tirik Kaapumŋâ
Elisabete umŋan piksâi den kâtikŋâ sâm itâ sâip,
42 “Bukunâ, Anutuŋâ mâsop mingibap. Ambân nâmbut zeŋgât mâsop
yatâ buŋâ. Walâm mingibap. Oi kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk yatik
mâsop miŋaŋgâbap.
43 Opoŋ, Gâ kembunaŋgât mamŋandâ nâgâren gaat.
44 Gâ mâŋgannina kâmbonan katep sâtâre op âim gâi nâŋgan.

45 Gâ Kembugât den nâŋgâna bon oip, zorat gâgât nâŋga sâtârenoot uap.”

Marianâ mâpâmâpâse den sâip.

46 Oi Marianâ itâ sâip, “Nâ umnandâ Kembu sâm âlip kwâknaŋgan.
47 Um dâpnandâ Anutu kubikkubiknâ sâm sâtâre oknaŋgan.
48 Nâ zâkkât kore ambân giginâ ua ko nâ mem zâi kwatnigap. Zorat a ambân zen sâm bâbâlaŋ kwatnibi.
49 Kembu zâk kâwaliŋootnâ nâgâren kulem mârâtŋoot kuap. Kutsiŋginâ hâlâluyâk ziap.
50 Hurat kwâknaŋgâme, zen um lumbenaŋgât opnâ kisâŋgoit, sâkurâpniŋ zenŋgâren gâbâ on galem otziŋgâm gâip.
51 Imbanânaŋgât opnâ a umziŋaŋgât zâizâinâ op ândime, zo zâŋgom kâbaknei siŋsururuŋ âime.
52 A kutâ zen ko kâbaknezinŋgi ginetâ a giginâ minziŋgâm zâi zâmbanmap.
53 A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ kwatziŋgâmap. Oi sikumziŋ patâ, a zo kâbaknezinŋgi bet bâsaŋ âime.
54 Oi Isirae kore a ambân gakânâ um lumbenaŋgât op tânzâŋgoip.
55 Sâkuninâ Abaram sot kiurâpnâ ândibi, zen um lumbenaŋgât den dâzâŋgoip. Zorat yatâ otniŋgip.”
56 Oi Maria zâk kâin karâmbut Elisabete sot ândim kamânnan âburem arip.

Yohane âsageip.

57 Elisabete zâk katep mimiŋ narâk oi nannâ meip.
58 Katep âsagei ko kamârâpnâ sot torerâpnâ, zen Kembu umâlepnaŋgât bonnâ zâkkâren muyageipkât umâlip nâŋgâwe.
59 Katep âsagei sirâm nâmburân zagât tapnâ karâmbunan a ambân zen mindumnâ katep kwabâ kwâknaŋgâwe. Oi ibânâ Sakariagât kutnâ pindânam sâwe.
60 Sâne mamnandâ kwâkâziŋgâm sâip, “Buŋâ. Kutnâ Yohane sânat.”
61 Sâi itâ dukuwe, “Torerâp zenŋgâren kot yatâ zo mân ziap.”
62 Sâm kwâkâyaŋgâm Sakaria zâk nannaŋgât kutnâ sâbapkât betnâ dâp oknaŋgâwe.
63 Oknaŋgâne ekap nibigât bikŋandâ dâp tuugi pindâne zitâ kulemguip, “Kutnâ Yohane.” Yatâ kulemgui zen eknâ pârâk parâwe.
64 Oi zorâŋak nâmbâlamnâ puriksâi den sâm Anutu mâpâseip.
65 Oi ko kamân toren toren a ambân tap âiwe, zo den zo nâŋgâne imbanâ oip. Oi Yuda zenŋgât barin ândiwe, zo zen siŋgi âragum naŋgâwe.
66 Oi zen den zo nâŋgâm itâ sâwe, “Katep zo lâmbatnâ dap upap?” Sâne Kembunâ katep zo galem oi ândeip.

Sakarianâ den sâm Kembu mâpâseip.

67 Ibânâ Sakaria zâkkât umnan Tirik Kaapum piksâi mâpâmâpâse den itâ sâip,
68 “Isirae a ambân nen Kembuniŋâ Anutu mâpâsinâ. Zâknâ arâpnâ nen niŋgitnâ tâbaniŋ miap.
69 Oi kore anâ Dawidi, zâkkât kiurâpnâ neŋgâren gâbâ a ŋâi bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâi âsagiap. A zo zaat betniŋan mimbap.
70 Mârumnan sâi Propete gakârâp den kânnan sâwe, zorat dâp yatâ âsagiap.

71 Zâkŋâ kâsa otniŋgâme, zeŋgât bitziŋan gâbâ betniŋan mimbap. Um
kâlak otniŋgâme, zeŋgât bitziŋan gâbâ gâbâreniŋgâbap.
72 Sâkurâpniŋâ zen sot um lumbegât târotâro oip, zo nâŋgâmŋik ot-
niŋgâbapkât sâip.
73 Kâsarâpniŋâ zeŋgâren gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâkuniŋâ Abaram sâm
kâtigeŋaŋgip.
74-75 Yatâ otniŋgi sâkniŋ sânduksâi um hâlâlu, um salek ândim ninâu sâm
ândim munat.
76 Oi katep, gâ sumbem mariŋaŋgât Propete a op ândiban. Oi Kembu
kândom okŋaŋgâm mâtâp kârâm kubikpan.
77 Oi Kembugât a ambân kâmut kubikkubik den dâzâŋgona nâŋgâm unziŋ
melâŋne Kembu zâk tosaziŋ gulipkubap.
78 Anutu zâk umŋâ patâ neŋgâren ziapkât sâi ŋâtâtigân gâbâ haŋsâbap.
79 Mârum ŋâtâtigân ândim munam urâwen. Irak ko âsakŋâ niŋgâbap.
Âsakŋâ âsagei lumbeŋaŋgât mâtâp ekŋâ lâŋnat.”
80 Oi katep zâk um sâkŋâ lâmbarip. Oi mirâ kamân âtâŋan ândei nep narâk
mâte oi Isirae a ambân zeŋgâren âsageip.

2

Yesu katep âsageip.
(Mt 1:18-25)
1 Narâk zoren Roma zeŋgât a kutâ Augusto zâkkât den itâ zeip, “A ambân
hân dâp kutziŋ kulemgum sâlâpkubi.” Nep zo mârumŋan mân tuuwe.
2 Kwirinio zâk Siria hânân a kutâ op ândei nep zo topkwarâwe.
3 A ambân ândiwe aksik kutziŋâ kulmegunam utne kamân topziŋan âiwe.
4 Yosepe zâk Dawidigât kiun, zorat Galilaia hânân Nasarete kamân birâm
Yudaia hânân Dawidigât kamân Betelem, zoren zarip.
5 Oi ambân siŋgiŋâ Maria, zâk zot kutzikŋâ kulemgubâ sâi kâmboŋoot
diigi âiwet.
6 Âi takitâ Maria katep mimiŋ narâkŋâ oip.
7 Narâk oi kândom nanŋâ memŋâ sâŋgumŋâ kâpimŋâ bâu patâ makaugât
waŋgâyân pâi gei zeip. A ambân zen zâk lomba mirâ piksâwegât kiaŋ
kârumŋâ makaugât waŋgâyân pâitâ gei zeip,
8 Oi ŋâtik zoren kamân naŋgâmŋan a nâmbutŋâ râma galem tarâwe.
9 Galem tatnetâ Kembugât sumbem a ŋâiŋâ zeŋgâren âsagei Kembugât
âsakŋandâ âsageziŋgi keŋgât doŋbep urâwe.
10 Oi sumbem a zorâŋ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen mân keŋgât utnek.
Nâŋgânek. Nâ zeŋgât den siŋgi âlip mem gaan. A ambân zen zo nâŋgâmŋâ
sâtâre upi.
11 Itârâŋ sirâm ziren kubikkubik mariŋâ, Kembu Kristo, Dawidigât
kamânân âsageziŋgap.
12 Oi sâm mânâŋgât ziŋga nâŋgânek. Zen katep mâik ŋâi sâŋgumŋâ
kâpimŋâ makau zeŋgât nalem niniŋ waŋgâyân ziap, zo âi ikpi.”
13 Den yatâ sâi zorenâk sumbem a kâmut patâ bukuziŋaŋgâren gemŋâ
Anutu itâ sâm mâpâsiwe,
14 “Anutu u sumbemân sâm âlip kwâkŋaŋgânâ. Zâkŋâ hânân a buku
otziŋgap, zeŋgâren um lumbe muyagibap.”

Râma galem a, zen Yesu âi igâwe.

15 Sumbem a, zen âburem zâine galem a zen itâ sâm âraguwe, “Nen
Betelem kamânân zâim Kembuŋâ den sap, zorat bonŋâ iknâ.”
16 Yatâ sâm kek zâimŋâ Maria sot Yosepe muyagezikâm katep mâik makau
waŋgâyân zei igâwe.
17 Oi âimŋâ a ambân sumbem aŋâ den sâip, zo dâzâŋgowe.
18 Oi galem a zeŋgât den nâŋgâwe, zo nâŋgâne imbâŋâ oip.
19 Marianâ ko den zo nâŋgâm kwâtâtem ândeip.
20 Râma galem a, zen âburem âim sumbem agât den sot Yesu katep igâwe,
zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpâsiwe.

Simeoŋ sot Hana, zekât den.

21 Yesu katep âsagem zei sirâm nâmburân karâmbut oi kwabâ kom kutŋâ
Yesu sâwe. Mârum Maria mân kâmboŋ oi ko kot zo sumbem a ŋâiŋâ sapsum
dukuip.
22 Mosegât den zeip, zo luwe. Marianâ kendon ândimŋâ Yosepe sot Yesu
katep mem Yerusalem kamânân zâim mamŋâ sot nanŋâ, zet Mosegât den
lum sâkzik salek upapkât Anutugâren lâmbaŋ uwet.
23 Zorat Kembugât ekabân gurumin den ŋâi itâ ziap,
24 “Kândom narâpziŋâ âsagine Kembugât siŋgi sâbi. Sâmŋâ kembâ patâ
zagât mo mâik zagât, zo mem Kembugât siŋgi sâm kom umbi.”
Oi zet Kembugât gurumin den zo wâratkum urâwet.
25 Oi Yerusalem kamânân a ŋâi ândeip, kutŋâ Simeoŋ. Zâk a târârak
ândim Isirae a zeŋgâren lumbeŋâ muyagibapkât mambât ândeip. Oi Tirik
Kaapumŋâ umŋan gei piksâm den itâ sâm muyagem pindip,
26 “Gâ mân mona Kembu Kristo muyagei ikpan.”
27 Oi Tirik Kaapumŋâ okŋaŋgi tirik namin zarip. Zari Maria sot Yosepe,
zet Mosegât den lum Yesu katep mem zâiwet.
28 Mem zaritâ Simeoŋâ katep zo lumŋâ Anutu itâ sâm mâpâseip,
29 “O Kembu, den sâin, zorat bonŋâ âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat.
30 Sinnandâ kubikkubik a zi eksan.
31 Kubikkubik a zi hân dâp aŋâ ambânnŋâ ziŋâ ikpigât muyagiat.
32 Zâkŋâ kwakmak a ambân kamân ŋâin ŋâin ândie, zen âsakŋâ ziŋgâbap.
Isirae a neŋgât kutsiŋginiŋâ lum zaatpap.”
33 Yesu katepkât yatâ sâi ibâ mamŋâ zikŋâ nâŋgitâ imbaŋâ oip.
34 Oi Simeoŋâ Anutu âlip otziŋgâbapkât sâm Maria itâ sâm dukuip, “Katep
zirâŋâ Isirae a nâmbutŋâ zâmbari gine nâmbutŋâ ko lum zaatziŋgâbap. Yatâ
oi a nâmbutŋandâ sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâbi.
35 Zo yatâ âsagei a doŋbep nâŋgânâŋgâziŋaŋgât topŋâ muyagibap. Oi gâ
ko sâknam kâlakŋâ nâŋgâban.” Simeoŋâ Maria den yatâ zo sâm dukuip.
36 Oi ambân ŋâi ândeip, kutŋâ Hana, Panuegât bâratŋâ. Aseregât kiurâp
zeŋgâren goknâ. Katepŋan gâbâ a mem zâk sot ândei kendon nâmburân
zagât âki moip.
37 Malâ ândim zari kendonŋâ 84 oi sombâ oip. Ambân zo Propete ambân.
Zâk tirik namin âsâbâŋ ândimŋâ nalem birâm Anutugâren ninâu nep tuum
ândimâip.
38 Ambân zorâŋâ narâk zoren tirik namin zâim katep ekŋâ Anutu sâm âlip
kwâkŋaŋgip. Yerusalem kamânân Kristo muyagibapkât mambât ândiwe,
zen Yesu katepkât siŋgi dâzâŋgoip.

39 Maria sot Yosepe zet Kembugât gurumin den sâsâŋâ, zo op naŋgâm
Galilaia hânân, Nasarete kamânân puriksâm âiwet.
40 Zoren ândeitâ Anutuŋâ kâtep galem okŋanŋgi lâmbatŋâ kâtigem
nâŋgânâŋgâŋâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zarip.

41 Maria sot Yosepe zet kendon patâ dâp Yerusalem kamânân zâimarâwet.
Yuda zeŋgât kendon patâgât zâimarâwet.
42 Oi Yesu katep kendonŋâ kiin zagât oi kendongât zâizâiŋ narâk mâte oi
diigitâ ârândâŋ zâiwe.
43 Zâi ândine kendon âki Maria Yosepe, zet Yesu katep mân nâŋgâm
Yerusalem kamânân pâitâ ândei zikŋâ puriksâwet.
44 Puriksâm a oserân mârum ariap sâm âi mâtâbân buku torerâpzik
zeŋgâren kârum ândeitâ ŋâtiksâip.
45 Zeŋgâren mân muyagemŋâ âburem Yerusalem kamânân kârum âiwet.
Kârum ândeitâ sirâm zagât âkip.
46 Âki ko sirâm karâmbuŋan tirik namin tâi muyagiwet. Zâk zoren
Kembugât gurumin den zorat galem a, zeŋgât oserân tap dinziŋâ nâŋgâm
topŋaŋgât mâsikâziŋgip.
47 Oi a tarâwe, zen aksik nâŋgânâŋgâŋaŋgât sot diŋaŋgât nâŋgâmŋâ
imbaŋâziŋ buŋ oip.
48 Zeŋgât oserân tâi ibâ mamŋâ zet ekŋâ pârâk parâwet. Oi mamŋandâ
itâ sâm dukuip, “Katep, gâ wangât yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ op
kârugim ândiet.”
49 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet wangât kârunim ândiabot? Nâ
Ibânaŋgât nebân ândibatkât sâm nigip. Zet zo dap yatâ mân nâŋgabot?”
50 Yatâ sâi den zo nâŋgâm kwagâwet.
51 Oi ibâ mamŋoot Nasarete kamânân âburem arip. Zoren sâtzik lum
kore otzikâm ândeip. Mamŋâ mârum zâkkât diŋâ nâŋgip, zorat nâŋgâmŋik
ândeip.
52 Yesu zâk nâŋgânâŋgâ sot sâkŋâ ârândâŋ lâmbat ândei Anutu sot a, zen
ek nâŋgâne âlip oip.

3

Yohane nep topkwâip
(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Yo 1:19-28)

1 Tiberia Sisa zâk kendonŋâ kiin bâtnâmbut Roma a kutâ op ândei
Yohaneŋâ nepŋâ topkwâip. Narâk zoren Pontio Pilatoŋâ Yuda hânân a kutâ
ândeip. Herodeŋâ Galilaia hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât munŋâ Pilipo,
zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op ândeip. Lisania zâk Abilene hânân
a kutâ ândeip.
2 Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a zeŋgât patâziŋâ op
ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtŋâ ândiwe. Narâk zorenâk Sakariagât nanŋâ
Yohane mirâ kamân âtâŋan ândei Anutuŋâ nep diŋ sâm pindip.
3 Nep diŋâ sâm pindi Yodaŋ too nâmbut nâmbut âim gam ândim a ambân
umziŋ melâŋne too saŋgonziŋgi tosaziŋâ buŋ upapkât dâzâŋgom ândeip.
4 Propete Yesaiŋâ mârum ekabân den ŋâi itâ sâm kulemgui ziap, zorat
bonŋâ muyageip. Den zo itâ,

“Mirâ kamân âtâŋan a ŋâiŋâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap,
‘Kembugât mâtâp kârâne târârak oik.
5 Sin dâwe, zo kârâm kwârakune gânduŋ oik. Bak patâ sot mâik kârâm
kubikne kelâluŋ oik. Mâtâp gâŋgonâ, zo târârak op naŋgâbap. Bakŋâ sinŋâ
kâpunŋâ kârâm kubiknek.
6 Oi a ambân aksik Anutugât kubikkubikŋâ, zo ikpi.’ ”

Yohaneŋâ a den girem dâzâŋgoip.

7 Oi a ambân kâmut patâ Yohanegâren âi too saŋgonziŋgâbapkât
sâne dâzâŋgom sâip, “Mulumgât kiurâp zen. Bâliŋâziŋaŋgât hâuŋâ
takâziŋgâbam uap, zo ŋâiŋâ dâzâŋgoi bâliŋâziŋâ birâbi?”
8 Zen umziŋ melâŋ orot mâme âlipŋâ utnek. Oi umziŋan itâ mân nâŋgâbi,
“Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpŋoot mân otniŋgâbap.” Nâ dâzâŋgua
nâŋgânek. Anutu zâk sâbâ sâm sâi kât zirâŋ âlip Abaramgât kiurâp upi.
9 Zorat sa nâŋgânek Nak ŋâi bonŋâ âlipŋâ mân upap, zo ko mariŋandâ
kârâm kârâbân umbamap. Nâŋga zo mârum nak topŋan pâi taap.”
10 Yatâ sâm dâzâŋgoi a ziŋ mâsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne
dâzâŋgoip,
11 “A ŋâi hâmbâ zâgât mem ândim a ŋâi hâmbâ buŋ ândei ŋâi pindâbap. A
ŋâi nalemgât yatâ upap.”
12 Oi kât miminŋâ a, zen yatik gamŋâ too saŋgonziŋgâbapkât mâsikâm
sâwe, “Patâ, nen dap utnat?”
13 Sâne dâzâŋgoip, “A kutâŋâ sâip, yatik mimbi. Walâmŋâ mân mimbi.”
14 Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzâŋgoip, “Zen
a laŋ mân zâŋgom sâkziŋanâk sâm kut ŋâi ŋâiziŋâ mân mimbi. Patâziŋandâ
kâtziŋâ ziŋgâbap, zorik nâŋgâne âkâbap.”

Yohaneŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.

15 A ambân zen Yohanegât um zagât opŋâ umziŋan itâ sâwe, “Zâk Kristo
mot ŋâi.”
16 Sâne Yohaneŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ tooyâk saŋgonziŋgan. Ka
kândâtnan ŋâi gam taap. Zâk kâwali ŋâi zemŋâŋgap. Zâk patâ. Nâ yatâ
zorâŋ irâ sikumŋâ laŋaŋga mân dap upap. Zâkŋâ gamŋâ Tirik Kaapum sot
kârâp saŋgonziŋgâbap.
17 Zâk sombem gâbâgâbâriŋoot gamŋâ nalem gwapgwapŋâ gâbârem
mindubap. Oi nalem bonŋâ kubikŋâ mirâ umŋan pâi tâpap. Iisâk ko
gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”
18 Yohaneŋâ girem den zo sot den nâmbutŋâ dâzâŋgom ândeip.
19 Den yatâ dâzâŋgom ândimŋâ a kutâ Herode kwâkâŋaŋgâm dukuip.
Wangât, zâk munŋaŋgât ambân Herodia bekŋan meip sot bâliŋâ nâmbutŋâ
oip, zorat op ko yatâ dukuip.
20 Zorat kwâkŋan Herodeŋâ bâliŋâ târokwap Yohane tâk namin pâip.

Yohaneŋâ Yesu too saŋgorip.
(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

21 Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a doŋbep patâ Yohanegâren
gane too saŋgonziŋgi ko Yesu zâk yatigâk ari saŋgonŋaŋgip. Saŋgori kin
ninâu sâm tâi sumbem pâroŋsâi Tirik Kaapumŋâ tobatŋâ nii kembâ yatâ
op zâkkâren gem gam kwâkŋan pâip.

22 Oi sumbemân gâbâ den ŋâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biraŋmap. Gekŋâ umnâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpŋâ.
(Mt 1:1-17)

23 Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepŋâ topkwâip. Oi a ziŋâ zâkkât nâŋgâne Yosepegât nanŋâ oip.
24 Yesugât âseŋâ Eli, zâk Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun.
25 Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahumgât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaigât kiun.
26 Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeiŋgât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun.
27 Zâk Yoanaŋgât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatiegât kiun. Zâk Nerigât kiun. Zâk Melikigât kiun.
28 Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun.
29 Zâk Yosuagât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yorimgât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun.
30 Zâk Simeoŋgât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakimgât kiun.
31 Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Nataŋgât kiun. Zâk Dawidigât kiun.
32 Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasoŋgât kiun.
33 Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamiŋgât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezoroŋgât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun.
34 Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun.
35 Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun.
36 Zâk Kenaŋgât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun.
37 Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretkât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenaŋgât kiun.
38 Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun. Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren gokŋâ.

4

Sataŋâ Yesu mâsikip.
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

1 Tirik Kaapumŋâ Yesu umŋan piksâm okŋaŋgi Yodaŋ too birâm barin mirâ kamân âtâŋan âi ândeip.
2 Oi zoren ŋâtik sot sirâm 40 ândei Sataŋŋâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalem buŋ ândimŋâ tepŋaŋgât oip.
3 Tepŋaŋgât oi Sataŋŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko kât zirâŋ sâna nalem oi ne.”
4 Yatâ sâi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap, ‘Aŋâ nalemâk nem mân ândinat.’ ”

5 Sâi ko Sataŋŋâ bak kârep ŋâin diim zâim hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot
sikum kut ŋâi ŋâi âkŋâleŋoot, zo tirâpkoip.
6 Oi itâ sâm dukuip, “Imbaŋâ sot kutsiŋgiziŋ patâ zemziŋgâm ariap, zo gâ
gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât ŋâi mo ŋâi pindâbâ sâm âlip pindâbat.
7 Zorat gâ umnâ topŋan ga pindiŋsâna gâgât op naŋgâbap.”
8 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Den kulem ŋâi itâ ziap, ‘Gâ Kembu Anutugâ
kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore okŋaŋgâban.’ ”
9 Sâi Sataŋŋâ Yerusalem kamânân tirik namâŋ pum kwâkŋan pâi kiri itâ
sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei.
10 Den kulem ŋâi itâ zo ziap, zo naŋgâ, ‘Anutu zâkŋâ sumbem arâp zeŋgât
bitziŋan gâbanbap.
11 Ziŋâ bitziŋandâ mingim geine kâtŋâ mân gobap.’ ”
12 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Den ŋâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâiŋ
mân okŋaŋgâban.’ ”
13 Sataŋŋâ den top topŋâ sâm mâsikamŋâ birâm narâk ŋâigât mambât
ândeip.

Yesuŋâ Nasarete kamânân den dâzâŋgoip.
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

14 Tirik Kaapumŋâ Yesu mam okŋaŋgi Galilaia hânân âbureip. Âburei den
siŋgiŋâ kamân dâp nâŋgâm naŋgâwe.
15 Oi kamân dâp mâpâmâpâse namin zâimŋâ siŋgi âlip dâzâŋgomâip.
Dâzâŋgoi a ambân ziŋâ sâm bâbâlaŋ kwâkŋaŋgâwe.
16 Ândim âimŋâ kamânnâ Nasarete, zoren âi yatik kendon ŋâin
mâpâmâpâse namin zarip. Zâk kendon dâp yatâ opmâip. Namâ kâligen
zâim den sâlâpkum ziŋgâbam zaarip.
17 Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât ekap pindâwe. Pindâne mâbâlakŋem
den itâ zeip, zo muyageip.
18 “Kembugât Kaapumŋâ nâgâren ga tap nep itâ sâm nigip, ‘A giginâ
siŋgi âlip dâzâŋgoban. Tâk namin zâmbarâwe, zo olaŋziŋgâban.
Sinziŋ bâpsâsâŋ sinziŋ mem kubikziŋgâban. A kâbakŋeziŋgâwe, zo
luziŋgâban.
19 Kembu betniŋan mimbapkât narâkŋâ mâte uap, zorat dâzâŋgoban.”
20 Den yatâ sâlâpkumŋâ Yesuŋâ ekap namuŋ ekap galem a pindâm ge tâip.
Tâi ko a mâpâmâpâse namin tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen kwap Yesu
igâwe.
21 Oi den itâ topkwap dâzâŋgoip, “Kembugât den sâlâpkua nâŋge, zo
itârâŋ bonŋâ âsagiap.”
22 Sâi zen diŋâ nâŋgâne kelâkŋoot oi imbaŋâziŋ buŋ oip. Oi ko itâ sâwe,
“A zi Yosepegât nanŋâ, zo ka.”
23 Sâne itâ sâip, “Zen nâgât den sumbuŋâ kom itâ sâbi, ‘Gâ sisi mâsek
kubikkubik a ândiat oi ko gikâ sâkkâ kubikpan. Kapenaum kâmânân a
ambân kubikziŋgâna siŋgigâ nâŋgâwen. Zo yatik kamângan tuuna iknâ.’ ”
24 Yatâ sâmŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Propete ŋâi zik kamânŋan
nep tuugi nâŋgâne yenŋâ opmap.
25 Oi perâkŋak dâzâŋgobâ. Propete Elia ândei maa patâ kendon patâ
karâmbut sot kâin nâmburân kânok yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp op
zeip. Oi narâk zoren Isirae hânân ambân malâ doŋbep ândiwe.

26 Ka Anutuŋâ Elia sâŋgongoi Sareta kamân Sidoŋ hânân ambân malâ ŋâi
ândeip, zâkkâren arip.
27 Oi Propete Elisa ândeip, narâk zoren Isirae hânân sâk bâlâ a doŋbep
ândiwe. Oi zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mân âlip oi Naemaŋ, Siria hânân gok, zâk
kânok âlip oip.
28-29 Yatâ sâm dâzâŋgoi a ambân mâpâmâpâse namin tarâwe, zen kuk
opŋâ Yesu gâsum diim kamân kândâtŋan âim bakŋâ sim ŋâi kiribân pânam
urâwe.
30 Pânam utnetâ zâkŋâ puriksâm osetziŋan gâbâ arip.

Yesuŋâ Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mk 1:21-28)

31 Galilaia hânân kamân ŋâi tâip, kutŋâ Kapenaum. Yesu zâk zoren âi
takâm kendonân den sâm dâzâŋgoip.
32 Den dâzâŋgoi a ambân zen diŋâ nâŋgâmŋâ itâ nâŋgâwe, “Zâk siŋgi âlip
mariŋâ yatâ den imbaŋâŋoot sâm dâtnâŋguap.” Yatâ nâŋgâm imbaŋâziŋ
buŋ oip.
33 Oi mâpâmâpâse namin a wâkeŋoot ŋâi tâip. Wâkeŋâ Yesu ekŋâ den yu
kambâŋ sâm sâip,
34 “Yei, Yesu Nasarete gokŋâ, wan otniŋgâbam gaat? Gâ tâmbetnâŋgobam
gaat? Nâ topkâ nâŋgan. Gâ Anutugât tirik a.”
35 Yatâ sâi Yesuŋâ den okŋaŋgâm sâip, “Gâ hiriŋsâmŋâ ayân gâbâ takâm
âi.” Yatâ sâi wâkeŋâ a laŋ kâbakŋei a ambân mâteziŋan gei zei arip. Oi a zo
mân tâmbetkoip.
36 Oi a zen ekŋâ imbâŋâziŋ buŋ oi âragwâragu op sâwe, “Den zi dap dap?
Zâk imbaŋâ patâŋâ wâke den dâzâŋgoi takâm âime.”
37 Oi siŋgiŋâ kamân dâp laŋ kârâm arip.

Yesuŋâ Simoŋ sibunŋâ sot a nâmbutŋâ kubikziŋgip.
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

38 Yesu zâk zaat mâpâmâpâse namin gâbâ gemŋâ Simoŋgât mirin zarip.
Zoren Simoŋ sibunŋâ mâsek okŋaŋgi sâkŋâ kârâp op zeip. Oi zâkkât opŋâ
Yesu dukuwe.
39 Oi Yesuŋâ gootŋan âi kinŋâ mâsek den dukui birâŋaŋgip. Oi ambân zo
zorenâk zaat nalem om ziŋgâziŋgâ oip.
40 Mirâsiŋ giari a ambân ziŋâ bukurâpziŋ sisi mâsek, zo Yesugâren
diiziŋgâm gane bikŋâ kâukziŋan pam mâsek mem sândukŋan kwatziŋgip.
41 Oi a ambân doŋbep wâkeziŋâ moliziŋgip. Wâke zen a zeŋgâren gâbâ
gam den kambâŋâ sâm itâ sâwe, “Gâ Anutugât nanŋâ.” Yatâ sânam utne
mân sâbigât dâzâŋgoip. Zen topŋâ nâŋgâne Kristo oip. Zo sapsubegât sâip.
42 Mirâ haŋsâi mirin gâbâ gemŋâ a mân ândiândiŋan, zoren arip. Oi a
ambân zen kârum âim muyagem zen sot ândibapkât aŋgân kârâne itâ sâm
dâzâŋgoip,
43 “Kamân toren toren zie, zoren âi Anutugât um topŋan ândiândigât den
siŋgi âlipŋâ dâzâŋgobat. Nâ nep zo tuubatkât saŋgonnogi gewan.”
44 Yatâ sâm Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namâ tap arip dâp den siŋgi âlip
dâzâŋgom ândeip.

5

Yesugât sâtŋâ lum sarugât zuu doŋbep miwe.
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

1 Narâk ŋâin Yesu Genesarete saru sâtŋan âi kiri a ambân Anutugât den nâŋgânam ga minduŋaŋgâwe.
2 Minduŋaŋgâne kiri waŋgâ zagât saru sâtŋan tâitâ egip. Waŋgâ mâirâp, zen waŋgâyân gâbâ gem irâ too saŋgon kirâwe.
3 Yesuŋâ waŋgâ zo egip. Ŋâi Simoŋgât siŋgi, zorâŋ zâim dukui waŋgâ zo mâik ŋâi aline ari zoren kin siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip. Oi a ambân zen sagân tapŋâ nâŋgâwe.
4 Dâzâŋgomŋâ Simoŋ itâ sâm dukuip, “Saruyân âimŋâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik.”
5 Sâi Simoŋâ itâ sâm dukuip, “Patâ, nen ŋâtik nep tuum ândim zuu ŋâi mân mien. Laŋ gâgât sâtkâ lum âi irâ dum pâmbat.”
6 Oi irâ pane giari zuu doŋbep piksâne sâmbum osine irâ ânâŋgâtpam oip.
7 Sâmbum osimŋâ bukurâpziŋ waŋgâ ŋâin tarâwe, zeŋgât kwâbâlap tuune gam betziŋan miwe. Zo sândune waŋgâ zagât piksâm saruyân geibam oip.
8 Simoŋ Petero, zâk zo ekŋâ keŋgât op Yesugât um topŋan âi pindiŋsâm sâip, “Kembu, nâ bâliŋ mâme a, zorat gâ birânim âi.”
9 Zuu imbaŋâ zo ekŋâ imbaŋâŋâ buŋ oi ko yatâ sâip.
10 Oi bukuzatŋâ Zebedaiogât nanzatŋâ Yakobo sot Yohane sot a nambutŋâ, zen yatik imbaŋâziŋ buŋ oip. Oi Yesuŋâ Simoŋ itâ sâm dukuip, “Gâ mân keŋgât ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yatigâk ayân nep tuum ândiban.”
11 Yatâ sâi zeŋgât waŋgâ sagân sâmbune zari kut ŋâi ŋâi zo birâm Yesu molim âiwe.

Yesuŋâ sâk bâlâ a ŋâi kubigip.
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

12 Yesu zâk kamân ŋâin âi ândei sâk bâlâ a ŋâiŋâ ekŋâ ga kiŋ topŋan pindiŋsâm zem itâ sâm mâpâseip, “Kembu, gâ imbaŋâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.”
13 Sâi Yesuŋâ bikŋandâ sâkŋan weemŋâ sâip, “Nâ nâŋgâgigan. Bâi, sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk sâkŋâ âlip op useŋâ sogeip.
14 Oi Yesuŋâ den itâ sâm dukuip, “Gâ âlip uat, zorat den siŋgi a ambân mân dâzâŋgom âim sâkkâ tirik namâ galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat, zorat Mosegât den zo lum nii mo zuu ŋâi mem ko Kembugât siŋgi sâm tirik namâ galem a pindânan. Usegâ sogiap, zo a ambân ek nâŋgâbigât yatâ otnan.”
15 Oi a âlip oip, zorat den siŋgi kamân dâp ari a zen nâŋgâm Yesugât diŋâ nâŋgâbigât sot kubikziŋgâbapkât zâkkâren mindum gawe.
16 Ka Yesu ko barâ katikŋâ mirâ kamân âtâŋan âim ninâu sâm ândimâip.

Yesuŋâ a kiŋ bik mumuŋâ kubigip.
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

17 Sirâm ŋâin Yesuŋâ a den siŋgi âlip dâzâŋgom tâi Galilaia hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ga a osetziŋan tarâwe. Tatne Kembugât imbaŋandâ Yesu mam okŋaŋgi a kubikziŋgip.
18 A nâmbutŋandâ a kiŋ bik mumuŋâ helâŋ aam pam mem gawe. Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a doŋbep mindum tatne kwagâwe.

19 Yatâ opŋâ mirâ kwâkŋan zâim ogep kwâsat pane a zo helâŋoot pane
Yesugât sâŋgânŋan geip.
20 Yatâ utnetâ Yesuŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât topŋâ ekŋâ a zo itâ sâm
dukuip, “Arâ tosagâ biran.”
21 Sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen den zo
nâŋgâm itâ nâŋgâwe, “A zi dap yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa
birâbirâŋ, zo Anutu zik kânok.”
22 Yatâ nâŋgâne Yesuŋâ umziŋan den zo nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip,
“Umziŋan wangât den yatâ zo nâŋge?
23 Zen dap nâŋge? Nep ikâ zorâŋ bâbâlâŋ? Tosa birâbirâŋ mo sâk
kubikkubik?
24 A bonŋâ nâ hânân ândim tosa birâbatkât imbaŋâ zemnigap, zorat topŋâ
ikpigât den zo dukuan.” Yatâ sâmŋâ a kiŋ bik mumuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ
dâgoga zaat isen koremgâ mem kamângan âi.”
25 Yatâ sâi zorenâk mâteziŋan zaatŋâ isennâ mem âim Anutu mâpâseip.
26 Oi a zen zo ekŋâ nâŋgâne imbaŋâ oi Anutu mâpâsem keŋgât op sâwe,
“Itârâŋ sen pup muyagei iksen.”

Yesuŋâ Mataio gâsuip.
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

27 Oi Yesu mirin gâbâ gemŋâ arip. Âimŋâ kât mimiŋ a ŋâi, kutŋâ Lewi,
kât pâpan mirâŋan tâi ekŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtâŋ op molini.”
28 Sâi Lewi zâk zaatŋâ kut ŋâi ŋâiŋâ birâm Yesu molim arip.
29 Lewiŋâ mirâŋan Yesugât sii nalem om kât mimiŋ a doŋbep sot a
nâmbutŋâ sâi ârândâŋ ga niwe.
30 Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen gamŋâ
nâŋgâne mân dâp oi Yesugât arâpŋâ itâ sâm mâsikâziŋgâwe, “Zen wangât
kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a, zen sot nalem nie?”
31 Sâne Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Sisi mâsek kubikkubik a zen
a sâk gwâlâ zeŋgâren nep mân tuume. A mâsekziŋoot zeŋgâren âimŋâ nep
tuume.
32 A ziiŋaŋgât sâme, ‘Nen âlipŋâ.’ Nâ zeŋgât buŋâ. Bâliŋ mâme a diiziŋga
umziŋâ melâŋbigât gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiŋaŋgât den.
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

33 Yesuŋâ den yatâ sâi zen itâ sâm dukuwe, “Yohane arâpŋâ, zen nalem
birâm ninâu sâm ândime. Parisaio zeŋgoot yatik upme. Ka gâgât arâpkâ,
zen ko nalem too laŋ nime.”
34 Yatâ sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A kutâŋâ arâpŋoot ândei zen nalem
mân birâm ândibi.
35 Ândimŋâ a kutâ betziŋan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalem
birâm ândibi.”
36 Yatâ sâmŋâ den sumbuŋâ torennâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Ŋâiŋâ hâmbâ
uŋakŋan gâbâ mânâŋgât hâmbâ sâŋgiŋan gâribap? Ŋâi zo yatâ op sâi hâmbâ
uŋakŋâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakŋandâ sâŋgiŋan ari tobat ŋâi opap.
37 Oi waiŋ too uŋakŋâ hâkop sâŋgiŋan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko
waiŋ too uŋakŋâ zorâŋâ hâkop sâŋgiŋâ kunziri waiŋ sot hâkop ârândâŋ buŋ
upabot.
38 Zorat waiŋ too uŋakŋâ hâkop uŋakŋan giari dâp upap.

39 Oi ŋâi zâk waiŋ sâŋgiŋâ nemŋâ umŋâ oip, zâk uŋakŋâ nem birâbap. Oi
zâk itâ sâbap, ‘Sâŋgiŋâ nia naam uap.’ ”

6

Kendongât den.
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

1 Kendon ŋâin Yesu sot arâpŋâ, zen kâlamân obândiwe. Âimŋâ arâp zen
segoŋ bonŋâ kânok kânok kwâkâm niwe.
2 Yatâ utne Parisaio a ziŋâ ziŋgitŋâ sâwe, “Zen wangât kendonân mân
orotŋâ ue?”
3 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Dawidi sot arâpŋâ nalemgât mom
urâwe, zo sâlâpkume mo buŋâ?
4 Dawidi zâk Kembugât namâ zoren zâimŋâ Anutugât nalem hâlâlu sâsâŋ,
zo mem nemŋâ arâp ziŋgi niwe. Zo mân orotŋâ. Nalem zo tirik namâ
galem a ziiŋik nimbigât sâsâŋ. A nâmbutŋâ mân nimbigât sâsâŋ. Dawidi
sot arâpŋâ zen nalem zo laŋ niwe.”
5 Yatâ sâmŋâ sâip, “A bonŋâ nâ kendongât mariŋâ ândian.”

Yesuŋâ kendonân a ŋâi kubikŋaŋgip.
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

6 Oi kendon ŋâin Yesuŋâ mâpâmâpâse namin zâim den siŋgi âlip
dâzâŋgoip. Oi zoren a ŋâi tâip, zâk bikŋâ bongen humutŋik.
7 Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a
ŋâi kubigi ekŋâ denân pânat sâm ek tarâwe.
8 Oi Yesuŋâ nâŋgâŋaŋgâziŋan ek a bik humutŋik itâ sâm dukuip, “Zaat
mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip.
9 Oi Yesuŋâ a itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ mâsikâziŋga sânek. Kendonân nep
ikâ zorâŋ âlip tuutuuŋ? A kubikziŋgâziŋgâŋ mo a tâmbetzâŋgozâŋgoŋ?”
10 Yatâ sâm purikgurik op kin ziŋgitŋâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ târârak
pa.” Sâi a zo yatâ oi bikŋâ âlip oip.
11 Oi zen zo ek nâŋgâm kuk opŋâ dap mo dap okŋaŋgânâ sâm âraguwe.

Yesuŋâ a kiin zagât gâsuziŋgip.
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

12 Narâk zoren Yesu ninâu sâbam bâkŋan zarip. Ŋâtik Anutu ninâu dukum
tâi haŋsâip.
13 Haŋsâi arâp minduziŋgâm zeŋgât oserân gâbâ a kiin zagât gâsum
sâlâpzâŋgoip. Oi kutziŋâ Aposolo sâip.
14 Kutziŋâ itâ, Simoŋ, kutŋâ ŋâi Petero pindip. Zâk sot munŋâ Andrea,
Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio.
15 Mataio, Toma, Yakobo Alipaiogât nanŋâ sot Simoŋ Zelote.
16 Oi Yuda Yakobogât nanŋâ sot Yuda Karioto kamânân gok. Yuda zâk
ândim Yesu tirâpzâŋgoi gâsuwe.
17 Yesuŋâ a zo diiziŋgâm gem hân gânduŋan ga kin Yesugât a ambârâpŋâ
doŋbep sot Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Tiro Sidoŋ
saru sâtŋan zeŋgâren gâbâ a ambân doŋbep, zen takâm diŋâ nâŋgâbigât sot
mâsekziŋ kubikziŋgâbapkât zâkkâren minduwe.
18 Oi wâkeziŋoot zo kubikziŋgip.
19 Yesugât imbaŋâŋandâ zeŋgâren ari kubikziŋgip, zorat a ambân aksik
sâkŋan gâsunam urâwe.

Hâuŋâ minatkât den.
(Mt 5:1-12)
20 Yesuŋâ arâpŋâ ziŋgit itâ sâip, “Kanpitâ ândime, zeŋgât nâŋga
sâtârenoot uap. Zen Anutugât kiŋ topŋan ândibigât siŋgi ue.
21 Narâk itârâŋ tepkât op ândime, zeŋgât nâŋga sâtârenoot uap. Zo zen
gâtâm nalem nem âkon upi. Narâk ziren isem weŋ ândime, zeŋgât nâŋga
sâtârenoot uap. Zen gâtâm sâtâre op girâŋ ândibi.
22 A ziŋâ zen a bonŋâ nâgât op um kâlak otziŋgâm kâbakŋeziŋgâm sâm
bâliŋan kwatziŋgâbi, zorat zeŋgât nâŋga sâtârenoot uap.
23 Yatâ otziŋgâne narâk zoren umâlep op sâtâreyân kep kumbi. Wangât,
gâtâm sumbemân sâŋgân patâ mimbi, zorat. A mârumŋan ândiwe, zen yatik
Propete sâm bâliŋ kwatziŋgâwe.
24 Ka narâk ziren sikumziŋ patâ ândime, yei, zen wanŋâ mem sândukŋan
kwatziŋgâbap?
25 Narâk itârâŋ sii nalem gom sambe ândime, yei, zen gâtâm tepkât op
ândibi. Narâk ziren umâlibân girâŋ ândime, yei, zen gâtâm âigirâp muyagem
ândibi.
26 A ambân zen aksik sâm âlipŋan kwatziŋgâme, yei, zen dap upi? A
mârum ândiwe, zen propete sarâŋâ yatik sâm âlip kwatziŋgâm ândiwe.”

Zen kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi.
(Mt 5:38-48)
27 “Dinnâ nâŋgâm te, zen dâzâŋgobâ. Zen kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi. Um
kâlak otziŋgâme, zo ziŋâ âlip otziŋgâbi.
28 Sâm bâliŋan kwatziŋgâme, zo ziŋâ sâm âlipŋan kwatziŋgâbi. Bâliŋ
otgime, zeŋgât op ninâu sâban.
29 A ŋâi pâlomgâ kunziri toren pindâban. Ŋâiŋâ hâmbâgâ kwâkŋan mei
kâligen mân aŋgân kârâban.
30 Oi a ŋâiŋâ wan mo wangât sâi pindâban. Ŋâiŋâ kut ŋâi zo bekan mei
mâburem nibangât mân sâban.
31 A torenŋâ ziŋ âlip otgibigât nâŋgâmat, yatigâk gâŋgoot a torenŋâ
otziŋgâban.
32 Zen a toren umziŋâ gâsâzâŋgone zeŋgoot umziŋâ gâsuziŋgâmap. Zen
yatâ upi, zo ko Anutuŋâ sâŋgânŋâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a, ziŋ yatâ
upme, zo ka.
33 Zen buku otziŋgâme, zorik otziŋgâbi, zo ko Anutuŋâ sâŋgânŋâ mân
ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a zen yatâ upme, zo ka.
34 Kut ŋâi ŋâi a ziŋgâm zorat hâuŋâ sâne ziŋgâbi, zorat Anutuŋâ hâuŋâ
mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a zen bukurâpziŋâ itâ sâm otziŋgâme. ‘Gâtâm
gâŋgoot hâuŋâ mâburem niban.’
35 Zen ko walâm itâ upi. Zen kâsarâpziŋ umziŋandâ gâsâzâŋgom buku
otziŋgâbi. Kut ŋâi ŋâi ziŋgâm zorat hâuŋâ mân mimbi. Yatâ utnetâ Anutuŋâ
sâŋgânŋâ patâ ziŋgâbap. Ziŋgi ko zen Kembugât nan bârat op ândibi.
Kembuŋâ a gulipŋâ sot bâliŋ mâme a, zo âlip otziŋgâmap.
36 Sumbem Ibâziŋandâ um lâklâk ândiap, yatigâk zeŋgoot hânân um lâklâk
ândibi.
37 A torenŋâ zeŋgât top likuliku mân utne Anutugoot zeŋgât topziŋâ mân
likubap. Gâ a torenŋâ mem ge kwâkwat mân otziŋgâna ko Anutugoot gâ
mem ge kwâkkwat mân otgibap. Zen a zeŋgât tosa birânetâ Anutuŋâ zeŋgât
tosa yatik birâbap.

38 Zen a kut ŋâi ŋâi ziŋgâne Anutuŋâ yatigâk kut ŋâi ŋâi doŋbep patâ ziŋgâbap. Oi zorat dâp buŋâ, walâm ziŋgâbap. Zen a otziŋgâne Anutuŋâ zo yatik zen otziŋgâbap."

Den sumbuŋâ dâzâŋgoip.
(Mt 7:1-5)

39 Den sumbuŋâ ŋâi itâ târokwap dâzâŋgoip, "A sen ŋâtâtik ŋâiŋâ a bukuŋâ sen ŋâtâtik mâtâp tirâpkubap? Buŋâ. Zet mâtâbân âim ârândâŋ simân geibabot.

40 Ekap namin katep ŋâiŋâ kwâkâm pindâmap, zo mân walâbap. Ka katep zâk nâŋgâm nâŋgâm ândim kwâkâm pindâm ândibap, zâkkât holi yatâ upap.

41 Gâ wangât bukuganŋgât siŋan gwapgwap zo ek gikâ siŋgan nak sâmbaŋâ mân ek nâŋgat?

42 Nak sâmbaŋâ siŋgan zei dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap, 'Buku, nâŋgâna siŋgan gwapgwap ziap, zo mem pambâ.' Gâ sarâ a. Gikâ siŋgan nak sâmbaŋâ ziap, zo mem pam ko bukuganŋgât siŋan gwapgwap mem pâna dâp upap."

Nakkât topŋâ.
(Mt 7:17-20; 12:33-35)

43 "Nak âlipŋan bonŋâ bâliŋâ mân muyagemap. Nak bâliŋan bonŋâ âlipŋâ mân muyagemap.

44 Nakkât bonŋandâ sapsumap. Sâŋgerân bolep bonŋâ âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonŋâ muyagei mimbi mo?

45 A âlipŋandâ umŋan gâbâ den âlipŋâ sâmap. A bâliŋandâ umŋan gâbâ den bâliŋâ sâmap. A umŋan kut ŋâi ŋâi ziap, zo yatik lâuŋan gâbâ kopgâmap."

Mirâ tuutuugât den.
(Mt 7:24-27)

46 "Zen wangât lâuziŋandik Kembuniŋâ, Kembuniŋâ sâmŋâ den dâzâŋgoman, zo mân lume?

47 Nâgâren gam dinnâ nâŋgâm lume, zen mirâ tuutuuŋ a ŋâi, zâkkâren dâpkwap sa nâŋgânek.

48 A zorâŋ mirâ tuubam tandâ kârep esi giari kât muyagem kwânâŋgâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum naŋgi kiri map narâk oi pibâ patâ koi mirâ zo kâtikŋâ tuugipkât kom osei kirip.

49 Ka a dinnâ nâŋgâm birâme, zen a ŋâi mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâkŋâ oi pibâ patâ gamŋâ mem sânsân tuugi kom giligâlak meip."

7

Yesuŋâ kore a ŋâi mâsekŋoot kubigip.
(Mt 8:5-13)

1 Yesu zâk a ambân den dâzâŋgomŋâ Kapenaum kamânân bageip.

2 Zoren kâwali a patâziŋâ zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat eluŋ okŋaŋgip.

3 Zorat Yesugât den siŋgi nâŋgâm Yuda a patâ ziŋâ Yesu diine ga mâsek a kubikŋaŋgâbapkât sâm dâzâŋgoip.

4 Yuda a patâ Yesugâren gamŋâ itâ sâm dukuwe, "Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât diŋâ nâŋgâban.

5 Zâk umŋâ Yuda neŋgâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniŋâ muyag-
ibapkât zâkŋak kâtigem kât pâi muyageip.”
6 Yatâ sâne Yesuŋâ zen sot arip. Âimŋâ mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo
bukurâpŋâ sâŋgonzâŋgoi Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Kâwali aŋâ itâ
sap, ‘Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban.
7 Ninaŋgât nâŋga mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk
tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap.
8 Nâ a kutâ zeŋgât kore a ândim sâtziŋ luman. Oi ombenan kore arâpnâ
ândie. Oi zeŋgâren gâbâ ŋâi âi sa âibap. Ŋâi ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ
tuuban sa tuubap.’ ”
9 Yesuŋâ den zo nâŋgi imbaŋâ oi a ambân kâmut kirâwe, zeŋgâren
puriksâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Isirae a zeŋgâren
nâŋgâm pâlâtâŋ itâ ŋâi mân muyageman.”
10 Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpŋâ zen âburem âim mirin zâim igâwe. Iknetâ
kore a zo âlip oip.

Yesuŋâ katep ŋâi mumuŋan gâbâ mâŋgeip.

11 Mâik ŋâi ândim Yesuŋâ kamân ŋâi kutŋâ Naiŋ, zoren ari arâpŋâ sot a
ambân kâmut patâ molim âiwe.
12 Kamânân baginam utnetâ a mumuŋâ ŋâi lum gawe. Ambân malâ
ŋâigât nanŋâ kânok, zâk moip. Zâk hangunam kamânân gâbâ a ambân
doŋbep gem gawe.
13 Oi Kembuŋâ ambân malâ zo ekŋâ umŋâ nâŋgâmŋâ sâip, “Mân ise.”
14 Yatâ sâmŋâ âi omboŋan gâsui mem kine itâ sâip, “Katep, dâgoga zaat.”
15 Yatâ dukui mumuŋandâ zaatŋâ den den oip. Oi Yesuŋâ mamŋâ pindip.
16 Oi a ambân, ziŋâ zo ekŋâ keŋgât op Anutu mâpâsem itâ sâwe, “Propete
patâ osetniŋan âsagem ândiap.” Oi nâmbutŋandâ itâ sâwe, “Anutu, zâk a
ambân gakârâp galemniŋ opmap.”
17 Oi zorat den siŋgiŋâ Yuda hânân sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesuŋâ Yohanegât den sâip.
(Mt 11:2-9)

18 Yohane zâk tâk namin tâi arâpŋâ zen Yesugât den siŋgi zo âi dukuwe.
19 Den zo nâŋgâm azatŋâ zagât Kembu itâ sâm mâsikâbabotkât
sâŋgonzâkoip, “Mârumŋan Propete a ziŋâ a ŋâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo
ŋâi gâbapkât ek ândinat?”
20 Sâŋgonzâkoi Yesugâren âim itâ sâwet, “Yohane too saŋgonziŋgip, zâk itâ
sâm sâŋgonnâkuap, ‘A gâbapkât sâsâŋâ, gâ mo ŋâigât mambât ândinat?’ ”
21 Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi mâsekziŋoot sot sinziŋ bâpsâsâŋ a doŋbep
kubikziŋgip. A wâkeziŋoot zo wâke moliziŋgip.
22 Oi Yohanegât azatŋâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet âimŋâ kut ŋâi ŋâi ek
nâŋgabot, zorat den siŋgi Yohane dukuit. Sinziŋ bâpsâsâŋ, zen ikme. Kinziŋ
bâliŋâ, zen obândime. Um sâk bâlâ, zen âlipziŋ upme. Kindapziŋ bâpsâsâŋ,
zen den nâŋgâme. Mumuŋâ, zen zaatme. A ambân kanpitâ, ziŋâ den siŋgi
âlipŋâ nâŋgâme.
23 Ŋâi zâk nâgât nâŋgi mân âkon opmap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot upap.”
24-25 Oi Yohanegât azatŋâ zet aritâ Yesuŋâ a amban ândiwe, zo Yohanegât
topŋâ itâ sâm dazaŋgoip, “Zen barâ kâtikŋâ mirâ kamân âtâŋan wan iknam
âiwe? Zen gerâ ŋâi pibâŋâ kom kâbakŋei iknam âiwe? Mo a ŋâi hâmbâŋâ

neuleŋoot iknam âiwe? Nâŋge. A hâmbâ neuleŋoot mem ândime, zen a kutâ namin tâtat mâme âlip tapme.
26 Mo Propete ŋâi iknam âiwe. Zorat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. A igâwe, zo Propete nâmbutŋâ zen yatâ buŋâ. Zâk Propete a nâmbutŋâ walâziŋgap.
27 Zâkkât den kulem ŋâi itâ ziap,
‘Nâŋgâ. Nâgât kore a ŋâi sâŋgongua kândom otgibap. Zâkŋâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’
28 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Ambânân gâbâ âsagiwe, zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ Yohane mân walip. Ka Anutugât kiŋ topŋan a ândibi, narâk zoren a giginâ ândibi, ziŋâ ko walâbi.”
29 A ambân aksik sot kât mimiŋ a, zen ârândâŋ Yohanegât den nâŋgâmŋâ Anutugât den nâŋgâne bon oi Yohaneŋâ too saŋgonziŋgip.
30 Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ko Yohanegât too birâm Anutugât den kândâtkune zeŋgâren bon buŋ oip.
31 Yesuŋâ itâ sâip, “A narâk ziren ândie, zen ikâ zo zeŋgâren dâpkwap sâbâ? Zen dap yatâ?
32 Zen katep yatâ ek birâ, nâŋgâm birâ upme. Kâtep zen kamân sombemân tapŋâ bukurâpziŋâ itâ sâm dâzâŋgome, ‘Nen kep meindâ zen wangât mân kue? Nen umbâlâ kep mem iseindâ wangât mân isie?’
33 Yohane too saŋgonziŋgip, zâk waiŋ sot nalem mân nem ândei ekŋâ sâwe, ‘Zâk wâkeŋoot ândiap.’
34 Ka a bonnâ, nânâ gamŋâ nalem sot waiŋ nem ândia nekŋâ sâme, ‘Zâk kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a zeŋgât buku. Nalem sot waiŋ nem mân birâmap.’
35 Ka sa nâŋgânek. Anutugât nâŋgânâŋgâ ko a ambârâpŋâ ziŋâ topŋâ nâŋgâm lum zaatne bonŋâ âsagemap.”

Ambân ŋâiŋâ Yesu kiŋâ saŋgorip.

36 Parisaio a ŋâiŋâ Yesu diim mirâŋan zari nalem niniŋâ tâtarân tâip.
37 Oi kamân zorat ambân laŋ mâman ambân ŋâi, zâk Yesu Parisaiogât mirin zari siŋginâ nâŋgâmŋâ too hitom âlip ŋâi beloŋoot mem zarip.
38 Oi Yesugât kândâtŋan kin isei siŋâ tooŋandâ Yesugât kiŋan giari kâuk sâmotŋandâ saŋgori âron oip. Kiŋan mâŋganŋâ too wârânŋâ âlip, zo saŋgonŋaŋgip.
39 Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâkŋâ ekŋâ umŋandâ itâ sâip, “Ambân zirat orot mâme bâliŋâ. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topŋâ ek nâŋgâbap.”
40 Yatâ nâŋgi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Simoŋ, den ŋâi dâgoga nâŋgâ.” Dukui sâip, “Patâ, sâna nâŋgâbâ.”
41 Oi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Sikum a ŋâi a zagât kât tosa zikip. A ŋâi kât 5 handeret pindip. A ŋâi ko kât 50 pindip.
42 Oi hâuŋâ pindârat sâm kâtzikŋâ buŋâ, zorat ko tosazik birip. Oi zekâren gâbâ ŋâiŋâ sikum patâ a zorat umŋandâ gâsum biraŋbap? Gâ ŋâigât sat?”
43 Mâsiki Simoŋâ itâ sâip, “Kât doŋbep pindip zâkkât san.” Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Gâ âlip sat.”
44 Yatâ sâm ambângâren puriksâm Simoŋ itâ sâm dukuip, “Ambân zi eksat? Mirâgan kopga ki saŋgon too ŋâi mân gum paat. Ambân zâkŋâ ko kinnâ siŋ tooŋandâ giari saŋgonnim kâuk sâmotŋandâ saŋgori âron uap.

45 Gâ mân mâŋgannigat. Ka ambân zâkŋâ ko kinnan narâk kârep mângannim taap.
46 Gâ kâuknan kelâk mân saŋgonnigat. Ka ambân zorâŋâ ko kinnan too hitom âlip saŋgonsap.
47 Zorat dâgobâ. Ambân zâk umŋâ gâsunim yatâ otnigapkât topŋâ itâ nâŋgâ. Zâk tosaŋâ patâ ândeip, zo biran. Ŋâi zâk tosaŋâ mâik ŋâi birâbirâŋâ, zâk âkŋâlem mâik ŋâi tâkŋaŋgâbap."
48 Yatâ sâmŋâ ambân itâ sâm dukuip, "Tosagâ biran."
49 Yatâ sâi a nalem ârândâŋ nem tarâwe, ziŋ umziŋandâ itâ nâŋgâwe, "Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirâŋaŋgât sap?"
50 Oi Yesuŋâ ambân zo itâ sâm dukuip, "Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat âlip uat. Umgâ diim gei âi ândi."

8

Ambân nâmbutŋâ Yesu moliwe.
1 Narâk zorat kwâkŋan Yesuŋâ kamân patâ sot kamân mâik, zeŋgâren obândim Anutu um topŋan ândiândigât den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgom ândeip. Arâp kiin zagât, zen molim âiwe.
2 Oi ambân nâmbutŋâ mârum wâkeziŋoot sot mâsekziŋoot zo kubikziŋgip, zen molim âiwe. Zeŋgâren gâbâ ambân ŋâi kutŋâ Maria, Madala kamânân gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât moliziŋgip.
3 Oi ambân ŋâi kutŋâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât ambinŋâ. Zet sot ŋâi kutŋâ Susana sot ambân nâmbutŋâ doŋbep, zen kât sikumziŋâ zemziŋgip, zo zâk sot arâpŋâ ziŋgâne nalem kwâlâm nem ândimarâwe.

Keet pâpangât den.
(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)
4 Kamân kamânŋâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip,
5 "A ŋâi keet pâmbam nebân arip. Âimŋâ keet maandeŋi nâmbutŋâ mâtâbân gei zei a ziŋ lâŋ kunzirâwe. Oi nii ziŋ ga nem naŋgâwe.
6 Keet nâmbutŋâ hân siŋitŋan gei zeip. Oi hân tooŋâ buŋaŋgât kâmŋâ takâm moip.
7 Keet nâmbutŋâ hibuk osetŋan gei zeip. Oi kâmŋâ takâm kopgâi hibuŋâ takâm langi moip.
8 Keetŋâ nâmbutŋâ hân kelâkŋan gei kâmŋâ takâm zâim bonŋâ imbaŋâ âsageip. Topŋâ ŋâigât keetŋâ 1 handeret. Topŋâ nâigât keetŋâ 1 handeret. Bonziŋâ yatâ muyageip." Den zo sâm kwâkâm den kâtikŋâ sâip, "Ŋâi zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap."
9 Arâpŋâ den sumbuŋâ zorat topŋâ mâsikâne itâ sâm dâzâŋgoip,
10 "Anutu um topŋan bagibaginâ, zorat den sumbuŋâ zo ziŋâ nâŋgâm kwâtâtibigât sâsâŋ. Ka a nâmbutŋâ zen topŋâ mân nâŋgâbigât den sumbuŋâ dâzâŋgoman. Zorat ko,
'Sennâ igikŋâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapziŋandâ den naŋgâm mân nâŋgâm kwâtâtibi.'
11 Den sumbuŋâ san, zo topŋâ itâ. Anutugât denŋâ keet yatâ uap.
12 Keetŋâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatâ ândime. Den siŋgi âlip, zo nâŋgâne Sataŋŋâ ga nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm sumbemgât siŋgi upegât betziŋan memap.

13 Keetŋâ hân siŋitŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatik ândime. Zen den siŋgi
âlip nâŋgâm âkŋâlem ândibi. Oi ko umziŋan ândâŋâ mân gâsuapkât narâk
pâŋkânok mem ândine mâsimâsikâ gâbabân birâbi.
14 Keetŋâ nâmbutŋâ hibukŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatik ândime. Den
siŋgi âlipŋâ, zo nâŋgâbi. Oi sâkkât kut ŋâi ŋâi zorat nâŋgâne zâizâiŋâ oi kât
sot sikumgât sambe muyageziŋgi den siŋgi âlipŋâ, zo bonŋâ mân opmap.
15 Keetŋâ nâmbutŋâ hân kelâkŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatik ândime.
Zen den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm umziŋ kubik mem ândim kâtigem bonŋâ
muyagime.”

Kârâp âsakŋaŋgât den.
(Mk 4:21-25)

16 “Zen kârâp sâumŋâ âmaŋ umŋan pam kwârakume mo tâtatŋâ gobetŋan
pâme? Zo buŋâ. Âsakŋâ zo kiaŋ tâtatŋâ kwâkŋan pane mirâ umŋan âsakŋâ
âsagei a kopga mirâ umŋan âlip ikpi.
17 Kut ŋâi ŋâi tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem naŋgâbap.
Kut ŋâi ŋâi kwârakwârakuŋ ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlakŋibap. Zo
mâbâlakŋem kagibap.
18 A ŋâi, zâk den nâŋgâm kwâtâtibap, Anutuŋâ zâk nâŋgânâŋgâ âlip
târokwap pindâbap. Ka a ŋâi mân nâŋgâm kwâtâtei bekŋan mem naŋgâbap.
Zorat den siŋgi zi kindap kwap nâŋgâm biraŋbi.”

Yesugât mamŋâ murâpŋâ.
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

19 Narâk ŋâin a ambân kâmut patâ Yesu haamgum kine Yesugât mamŋâ
sot murâpŋâ, zen gam Yesugâren âinam a ambân zeŋgâren kwakŋâ âkŋan
kirâwe.
20 Yata utnetâ a ŋâiŋâ ziŋgitŋâ Yesu itâ sâm dukuip, “Mamgâ murâpkâ
giknam âmbi ga sombemân kinze.”
21 Sâi Yesuŋâ a ambân itâ sâm dâzâŋgoip, “Mamnâ murâpnâ, zorat sa
nâŋgânek. Anutugât den nâŋgâm lume, zen nâgât mamnâ murâpnâ.”

Yesuŋâ sâi pibâ sot saru hiriŋsâwet.
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

22 Hilâm ŋâin Yesu sot arâpŋâ waŋgâyân zâiwe. Yesuŋâ waŋgâyân zâim
itâ sâm dâzâŋgoip, “Nen saru nâmbutken âinâ.” Sâi nâŋgâne âiwe.
23 Âimŋâ Yesu umangât okŋaŋgi ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru
bâliŋ op tooŋâ waŋgâ kâligen giari saruyân geinam urâwe.
24 Oi Yesu mâŋgim itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen saruyân geinamen.” Sânetâ
zaatŋâ saru sot pibâ den dâzâkoi hiriŋsâm ziwet.
25 Oi keŋgât op imbaŋâziŋ buŋ oi sâwe, “Opoŋ, pibâ sot saru sot kut ŋâi
ŋâi den dâzâŋgoi diŋâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuŋâ wâke moliziŋgi bâu umziŋan geiwe.
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

26 Galilaia hân birâm saru nâmbutken âim Gerasene a zeŋgâren takâwe.
27 Zoren âimŋâ kârâkŋan zari a ŋâi zâkkâren gâip. A zorat umŋan wâke
doŋbep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A
zeŋgât kwak kât kiyân zânzeku op ândimâip.

28 A zo Yesu ekŋâ den kâtik sâm hânân gei Yesu kiŋ topŋan zem den
itâ sâip, “Yesu, Anutu sumbem mariŋaŋgât nanŋâ, gâ wan otnibam gaat?
Narâk mân mâte uapkât sâknam patâ mân niban.”
29 Yesuŋâ wâke itâ sâm dukuip, “Wâke, gâ ayân gâbâ takâm âi.” Zorat op
ko sâip. Wâkeŋâ narâk dâp a zo mem âbabibi kwâkŋaŋgi a ziŋ gâsum tâk
kâtikŋâ kiŋ bikŋâ saam galem op ândiwe. Oi wâkeŋâ okŋaŋgi tâk tiriktâruk
mem barâ kâtikŋan âi ândimâip.
30 Oi Yesuŋâ mâsikâm sâip, “Gâ kutkâ ŋâi?” Mâsiki sâip, “Nâgât kutnâ
kâmut patâ.” Wangât, wâke doŋbep zen a umŋan ândiwe, zorat.
31-32 Hân zoren bâu kâmut patâ zen bâkŋan gendâk nem ândiwe. Wâke
zen moliziŋgi simân geibegât wâke zen bâu umziŋan geibigât Yesu dukuwe.
Dukune nâŋgâziŋgi wâke zen ayân gâbâ takâm âiwe.
33 Wâke zen a umŋan gabâ takâm bâu umziŋan geine bâu kâmut patâ zo
sârârâk kârâm simân geim saru deŋgânân gei mom naŋgâwe.
34 Bâu galem a zen zo ekŋâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân
ândiwe, zorat den siŋgi dâzâŋgowe.
35 Dâzâŋgone a ambân zen a wâkeŋoot ândeip, zo iknam gawe. A
wâkeŋoot ândeipŋâ hâmbâŋoot sot nâŋgânâŋgâŋoot Yesu kiŋ topŋan tâip.
Oi ekŋâ keŋgât op kirâwe.
36 Kinetâ a ek nâŋgâweŋâ a wâkeŋoot ândeipŋâ âlip oip, zorat den siŋgi
dâzâŋgowe.
37 Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen keŋgât op Yesu zâk
kamânziŋâ zo birâm âibapkât dukune waŋgâyân âburem zarip.
38 A wâkeŋoot ândeip, zâkŋâ Yesu sot âibapkât sâi Yesuŋâ itâ sâm
kwâkâŋaŋgip,
39 “Gâ kamângan âimŋâ torerâpkâ Anutuŋâ kubikgigap, zorat siŋgi
dâzâŋgom ândiban.” Sâi a zo puriksâm Yesuŋâ kubikŋaŋgip, zorat siŋgi
kamânŋan a ambân dâzâŋgom naŋgip.

Ambân katep ŋâi moi Yesuŋâ mâŋgeip.
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

40 A zen Yesugât mambât ândine gâi ekŋâ sâtâre urâwe.
41 Oi mâpâmâpâse namâ galem a ŋâi kutŋâ Yairo, zâk gamŋâ Yesugât kiŋ
topŋan ge tap itâ sâm dukuip, “Gâ mirânan gâban.”
42 Zâkkât bâratŋâ kânok, kendonŋâ kiin zagât, zâk mumbam op
zeipkât Yesu dukuip. Oi Yesuŋâ nâŋgâm ari a ambân doŋbep mem oset
kwâkŋaŋgâne âiwe.
43 Osetziŋan âmbân ŋâi ândeip. Ambân zâk gilâm gem ândei kendon patâ
kiin zagât oip. Oi kubikkubik a ziŋâ kubik osiwe.
44 Ambân zorâŋâ Yesu kândâtŋan âim hâmbâ murukŋan weegip. Weegi
zorâŋak gilâmŋâ kârâksâip.
45 Oi Yesuŋâ mâsikâziŋgâm sâip, “Ŋâiŋâ weenigap?” Sâi a ambân
kwâimbâne Peteroŋâ itâ sâip, “Patâ, a ambân ziŋâ mem oset kwatgim
weegige, zo ka.”
46 Yesuŋâ itâ sâip, “Ŋâiŋâ weenigi imbaŋânâ ari nâŋgan.”
47 Ambân zorâŋâ topnâ muyagiap sâm ken bet sânsân opŋâ Yesugât kiŋ
topŋan gei pindiŋsâm tap mâsekŋaŋgât den sot hâmbâ murukŋan gâsum
âlip oip, zorat den siŋgi sâm muyagei nâŋgâwe.

48 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Bâratnâ, nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei âi.”
49 Yesu yatâ sâm kiri mâpâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin gâbâ a ŋâi ga itâ sâip, “Bâratkâ muap, gât ko sâna patâŋâ mân gâbap.”
50 Yesuŋâ den zo nâŋgâm galem a itâ sâm dukuip, “Mân keŋgât ot. Nâŋgâm pâlâtâŋ kwâtnina bâratkâ âlip upap.”
51 Yatâ sâmŋâ mirin takâmŋâ nâmbutŋâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamŋâ, zeŋak zâk sot zâiwe.
52 Oi a ambân âigirâp patâ doŋbep isem zem tatne itâ sâm dâzâŋgoip, “Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap.”
53 Sâi zen moip zo nâŋgâm kâtigem girâŋaŋgâwe.
54 Oi Yesuŋâ ambân katep zo bikŋan gâsum konsâm sâip, “Ambân, gâ zaat.”
55 Sâi zorâŋak dâpŋâ puriksâi zaarip. Zaari nalem pindâne nimbapkât den dâzâŋgoip.
56 Ibâ mamŋâ, zikŋâ ek nâŋgâm imbaŋâzikŋâ buŋ oip. Yesuŋâ zorat siŋgi a ambân mân dâzâŋgobigât dâzâŋgoip.

9

Yesuŋâ arâpŋâ nep diŋ sâm ziŋgip.
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)
1 Yesu zâk arâpŋâ sâi gane wâke moliziŋgâbigât sot mâsek kubikziŋgâbigât imbâŋâ ziŋgip.
2 Oi a ambân Anutugât um topŋaŋgât den dâzâŋgom mâsekziŋoot kubikziŋgâbigât sâŋgonzâŋgoip.
3 Den itâ sâm sâŋgonzâŋgoip, “Zen mâtâpkât tân sot irâ, nalem, kât mân mem âibi. Hâmbâ umŋan sâkŋan buŋâ. Kânogâk mem âibi.
4 Kamân ŋâin âimŋâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi.
5 Kamân ŋâin âine ziŋgit mân nâŋgâne kinziŋan gwapgwap lâŋ gâbârine gei topziŋâ ek nâŋgâbi. Zen yatâ opŋâ kamân zo birâm âibi.”
6 Yatâ sâm dâzâŋgoi zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den siŋgi âlip dâzâŋgom a ambân sisi mâsekziŋoot kubikziŋgâm ândiwe.

Herodeŋâ Yesugât siŋgi nâŋgip.
(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)
7 A kutâ Herode, zâk Yesuŋâ kut ŋâi ŋâi oip, zorat den siŋgi nâŋgâm kwagip. Wangât, a nâmbutŋandâ itâ sâwe, zorat, “Yohane, zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ ândim kut ŋâi ŋâi zo uap.”
8 Nâmbutŋandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutŋandâ sâwe, “Zâk Propete sâŋginâ ŋâiŋâ zaatŋâ ândiap.”
9 Sânetâ Herodeŋâ itâ sâip, “Nâŋâ sandâ Yohane gânduŋâ mânâŋgârâwe, zo ko zi ŋâiŋâ oi siŋginâ nâŋgâman?” Yatâ sâm Yesu ikpatkât nâŋgâm ândeip.

Yesuŋâ a 5 tausen nalem ziŋgip.
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-13)
10 Aposolo zen âburem gam nep tuuwe, zorat Yesu dukum naŋgâwe. Den siŋgi zo dukunetâ Yesuŋâ diiziŋgâm Besaida zeŋgât hânân ziiŋik ândibigât âiwe.

11 Âine a ambân zen siŋgi nâŋgâm moliziŋgâm âiwe. Oi Yesugâren takâne
buku otziŋgi ândiwe. Ândinetâ Anutu um topŋaŋgât den dâzâŋgom a sisi
mâsekziŋoot zo kubikziŋgip.
12 Yatâ op ândinetâ mirâsiŋ geibâ sâi arâpŋâ kiin zagât, zen Yesugâren
âim itâ sâm dukuwe, “Ziren mân ândiândiŋan ândiengât a zâmbanna kamân
toren toren âim mirâ sot nalem muyaginek.”
13 Yatâ sânetâ ko itâ sâm dâzâŋgoip, “Wangât âibigât se? Ziiŋak nalem
ziŋgânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuuŋâ zagât yatiktâ
ziap, zorat dap utnâ. Nen kamânân âimŋâ a kâmut zi zeŋgât nalem sâŋgân
minat?”
14 A doŋbep, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, “A
dâzâŋgone teŋgâ ŋâi 50, teŋgâ ŋâi 50, yatâ ge tatnek.”
15-16 Sâi zen yatâ sâne tatne nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo
memŋâ sumbemân ekŋâ sâiwap sâm sonpam namuŋâ arâp ziŋgi ziŋâ
kâsâpkum a ziŋgâwe.
17 Oi zen aksik patâ nem âkon urâwe. Oi buputŋâ zeip, zo sândune irâ kiin
zagât piksâip.

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

18 Narâk ŋâin Yesu zâk ninâu nep tuum tâi arâpŋâ zâkkâren âiwe. Oi
Yesuŋâ mâsikâziŋgip, “A ambân ziŋâ nâgât ŋâi sâme?”
19 Mâsikâziŋgi itâ sâm dukuwe, “Nâmbutŋâ ziŋâ Yohane too saŋgonziŋgip
sâme. Nâmbutŋâ ziŋâ Elia sâme. Oi nâmbutŋâ ziŋâ Propete sâŋgiŋâ ŋâi zaat
ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme.”
20 Sâne mâsikâziŋgâm sâip, “Ka zen ko nâgât ŋâi sâme?” Sâi Peteroŋâ sâip,
“Gâ Anutugâren gokŋâ. Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.”
21 Yatâ sâi a ambân zikŋâ topŋâ mân dâzâŋgobigât sâm kâtigeip.
22 Oi itâ târokwap dâzâŋgoip, “A bonŋâ, nâ sâknam patâ nâŋgâbat. Yuda
zeŋgât a patâ sot a sâtŋâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen
kâbakŋenine Roma a kutâgâren aria none momŋâ sirâm karâmbut tap
zaatpat.”

Yesu molim ândiândiŋaŋgât den.
(Mt 16:24-28; Mk 8:34–9:1)

23 Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzâŋgoip, “Zen nâ molininâ sâm um
sâkziŋaŋgât den kândâtkum sirâmŋâ sirâmŋâ poru nakziŋâ lum nâgât
mâtâp lâŋbi.
24 Zen ândiândiziŋ aŋgân kârâbi, zo ko gulipzâŋgobap. Ka zen nâgât op
ândiândiziŋ birâbi, zo ko muyageziŋgâbap.
25 Zen hângât kut ŋâi ŋâi aksik mem ândine ândiândiziŋ koi moi wan wan
bonŋâ zemziŋgâbap?
26 Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk kwâimbânibap mo dinnaŋgât nâŋgi aŋunŋoot
upap, zo ko a bonŋâ, nâŋâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zeŋgât âsakŋâ sot a
bonŋâ nâgât âsaknoot gamŋâ a yatâ zo kwâimbâziŋgâbat.
27 Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. A zi kinze, zeŋgât oserân gabâ nâmbutŋâ
mân mune Anutu um topŋan ândiândiŋaŋgât narâk mâte oi ikpi.”

Yesuŋâ sumbemgât holi tobatŋâ meip.
(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

28 Yesu den zo sâm naŋgi sirâm nâmburân kârâmbut âki ninâu sâbam
Petero sot Yohane sot Yakobo diiziŋgi bâkŋan zâiwe.
29 Zâi ninâu sâm tâi holi tobatŋâ ŋâi âsageip. Oi hâmbâŋâ kâukom
kwâtâteip.
30 A zâgât Yesu sot muyageitâ den sâm kirâwe, kutzikŋâ Mose sot Elia.
31 Zet sumbem âsakzikŋoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot
sumbemân zâibap, zorat den sâwe.
32 Oi Petero sot bukuzatŋâ zen umangât otziŋgi zemŋâ zaat igâwe. Yesu
âsakŋâŋoot sot a zagât zâk sot kiritâ ziŋgirâwe.
33 Oi a zagât zo âiram oitâ Peteroŋâ Yesu itâ sâm dukuip, “Patâ, mat ŋâi
ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât ŋâi, Mosegât ŋâi, Eliagât ŋâi.”
Zo mân nâŋgâm laŋ yatâ sâip.
34 Sâi sasa ŋâi ge kwâtepzâŋgoip. Kwâtepzâŋgoi arâp zen keŋgât op
kirâwe.
35 Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, “Zi nannâ mem sâlâpkuwan.
Zen diŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.”
36 Den zo nâŋgâmŋâ iknetâ Yesu zikŋik kiri igâwe. Oi arâpŋâ zen zo igâwe,
narâk zoren a mân dâzâŋgom ziiŋik nâŋgâm ândiwe.

Arapŋâ ziŋâ wâke molim osiwe.
(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

37 Haŋsâi bâkŋan gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândiaŋgâwe.
38 Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ
dinnâ nâŋgâm nannâ eknan. Nâ nannâ kânok.
39 Nâŋgâ. Wâke ŋâiŋâ okŋaŋgi den kambâŋ sâmap. Oi diim mem ŋâi ŋâi
okŋaŋgi lepâuŋâ gemap. Oi wâke zorâŋâ mân birâŋaŋgâm kom mem ŋâi
ŋâi okŋaŋgâmap.
40 Oi arâpkâ molibigât dâzâŋgua zen molinâ sâm kwakŋâ bire.”
41 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “O, a kâmut nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋ,
narâk dabutâ zen sot ândim âkom diiziŋgâm ândibat?”
42 Sâmŋâ a zo itâ sâm dukuip, “Nângâ diim ga.” Sâi Yesugâren diim âim
tatne wâkeŋâ okŋaŋgi hânân gei um gulip op zeip. Oi Yesuŋâ wâke den
dukui ari katep zo âlip oi ibâŋâ pindip.
43 Oi a ambân zen Anutugât imbaŋâ zo ekŋâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsum ziŋgip.
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a ziŋâ Yesu kut ŋâi oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp ziiŋik tap
itâ sâm dâzâŋgoip,
44 “Den zi dâzâŋgua nâŋgânek. A bonŋâ nâ a zeŋgât bitziŋan zâibat.”
45 Yatâ sâm dâzâŋgoi arâp zen den zo nâŋgâm topŋâ mân nâŋgâwe. Den
zorat topŋâ nâŋgâbegât pâkekoip. Oi Yesu mâsikânam nâŋgâm kwakŋâ
birâwe.

A sâtŋâ ândiândigât den.
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

46 Yesugât arâpŋâ zeŋgât osetziŋan a ŋâiŋâ a sâtŋâ ândibap, zorat sâm
âraguwe.
47 Âragune Yesuŋâ nâŋgânâŋgâziŋâ ek nâŋgâm katep mâik ŋâi diim ga
gootŋan pâi tâi itâ sâm dâzâŋgoip,

48 “Ŋâiŋâ katep mâik itâ zo galem okŋaŋgâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorâŋâ sâŋgonnogip, zo yatik kore okŋaŋgâbap. Oi zeŋgâren gâbâ a ŋâi giginɑ op ândibap, zo ko Anutuŋâ zâkkât a patâ sâbap.”
49 Sâi Yohaneŋâ itâ dukuip, “Patâ, nen a ŋâiŋâ gâgât kot sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkâŋaŋgen.”
50 Sâi Yesuŋâ sâip, “Mân kwâkâŋaŋgâbi. Nepziŋâ mân kândaŋbapŋâ ko buku op betziŋan mimbap.”

Samaria a ziŋâ Yesu mirâ aŋgân kârâŋaŋgâwe.
51 Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip.
52 Âibamŋâ arâpŋâ nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgoi kândom âiwe. Kândom âimŋâ Samaria a zeŋgât kamân ŋâin takâmŋâ Yesugât mirâ ŋâin muyagibigât dâzâŋgowe.
53 Yesu zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nâŋgâm mirâ aŋgân kârâwe.
54 Mirâ aŋgân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nâŋgâm Yesu mâsikâm sâwet, “Kembu gâ nâŋgâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei ziŋgesibap.”
55 Yatâ sâitâ Yesuŋâ puriksâm kwâkâzikip.
56 Oi kamân zo birâm kamân ŋâin âiwe.

Yesu molim ândiândiŋaŋgât den.
(Mt 8:19-22)
57 Oi âine a ŋâiŋâ muyageziŋgâm Yesu itâ sâm dukuip, “Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.”
58 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Wâu ulin, zen deŋziŋan ândime. Nii zuu, zen hâŋgotziŋan zime. Ka a bonŋâ, nâ ko isen korem zo buŋ ândiman.”
59 Oi Yesuŋâ a ŋâi muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ ga molini.” Sâi a zorâŋ itâ sâm dukuip, “Kembu, nâŋgâna âi ibânâ hangum gâbat.”
60 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Birânandâ mumuŋandâ ziiŋak hanagonek. Gâ ko âimŋâ Anutu um topŋan ândiândiŋ, zorat den sâna laŋ kârâbap.”
61 A ŋâiŋâ ko Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, nâ moligibatkât otnigap. Gâ nâŋgâna puriksâm âim torerâpnâ kândâtziŋ kelikŋâ gâbat.”
62 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “A ŋâi kamân ŋâi âibamŋâ mâtâbân âim um zagât op puriksâm kândâtŋan ikpap, a yatâ zorâŋ Anutu um topŋan bagibagiŋ, zorat dâp buŋâ.”

10

Arâp doŋbep siŋgi âlip dâzâŋgobigât sâŋgonzâŋgoip.
1 Narâk zorat kwâkŋan Yesuŋâ arâp 70 gâsum sâlâpzâŋgom nep diŋ sâm ziŋgip. Oi zikŋâ kamân zo âibat sâip, zoren a zagât zagât sângonzâŋgoip.
2 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Kâlamân kut ŋai ŋâi bonŋâ doŋbep, ka nep tuutuuŋ a bituk. Zorat zen nep mariŋaŋgât sâne nep a muyageziŋgi nepŋan âibi. Nebân âim bonŋâ kwâkâm mimbi.
3 Zen âim itâ nâŋgâbi. Râma gwamŋâ zen wâu ulin zeŋgât oserân mân sâŋgonzâŋgua âibe. Yata zo laŋ zen sâŋgonzâŋguan.
4 Zen irâ kipâke sot kât mân mem âibi. Oi mâtâbân âim a muyageiziŋgâm zen sot kin den mân upi.
5 Mirâ ŋâin zâinam mâirâp itâ sâm dâzâŋgobi, “Mirâ umŋan lumbeŋâ zimbap.”

6 Sânetâ mirâ zoren a ŋâi lumbeŋaŋgât siŋgi ândei lumbeŋâ dinziŋaŋgât
bonŋâ zâkkâren muyagem zimbap. Buŋ oi ko lumbeŋâ dinziŋâ, zorat bonŋâ
ziiŋan âburibap.
7 Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne nalem ziŋgâne nimbi. Nep a zen nep
sâŋgânŋâ minetâ dâp upap. Mirâ laŋ mân zâibi.
8 Kamân ŋâin âinetâ buku otziŋgâm nalem ziŋgâne nimbi.
9 Zoren a ambân sisi mâsekziŋoot kubikziŋgâm kamân mâirâp itâ sâm
dâzâŋgobi, ‘Anutu um topŋan ândiândiŋ mâte otziŋgap.’
10 Ka kamân ŋâin takâne ziŋgit mân nâŋgânâŋgâ utne kamân sombemân
kin itâ sâm dâzâŋgobi.
11 ‘Kinniŋan zeŋgât gwapgwap taap, zo lâŋ gâbâreindâ zemziŋgâbap.
Zorat topŋâ itâ nâŋgânek. Anutu um topŋan tâtatŋâ mâte otziŋgi bire.’
12 Zorat sa nâŋgânek. Gâtâm den kubikkubik narâkŋan Sodom kamân
mâirâp, zen hâuŋâ mem gei kwap otziŋgâbap. Ka kamân zorat mâirâp, zen
hâuŋâ mem zâi kwap otziŋgâbap.
13 Yei, Koraziŋ kamân mâirâp, zen sâknam yâmbât nâŋgâbi. Yei, Besaida
kamân mâirap, nep patâ zeŋgâren muyagewan, zo yatâ Tiro Sidoŋ zeŋgâren
muyagei sâi ko mârum âigirâp patâ op umziŋ melâŋbe.
14 Zorat ko den kubikkubik narâkŋan Tiro Sidoŋ a ambân, zen hâuŋâ mem
gei kwap otziŋgâbap. Ka Koraziŋ sot Besaida kamân mâirâp, zen ko hâuŋâ
mem zâi kwap otziŋgâbap.
15 Oi Kapenaum kamân mâirâp, zen dap upi? Zen sumbemân zâibi? Buŋâ.
Zen simân geibi.”
16 Yâtâ sâmŋâ Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Ŋâi zâk zeŋgât den
nâŋgâbapŋâ nâgât den nâŋgâbap. Ka ŋâi zâk birâziŋgâbapŋâ yatik
birânibap. Oi ŋâi zâk nâ kândâtnom birânibapŋâ sâŋgonnogipŋâ yatik
kândâtkom birâŋaŋgâbap.”

Arâpŋâ puriksâne Yesuŋâ Ibâŋâ mâpâseip.

17 Yesugât arâp 70, zen âburem gam sâtâre op Yesu den siŋgi okŋaŋgâwe.
Itâ sâm dukuwe, “Gâgât korân sâindâ wâke sot kut ŋâi ŋâi, ziŋâ dinniŋâ
lume.”
18 Yatâ sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Sataŋ zâk sumbemân gâbâ hânpân yatâ
gei koi egâwan.
19 Nâŋge. Zen mulum sot yaŋgi sot Sataŋgât kut ŋâi ŋâi gakârâpŋâ, zo
lâŋne mân tâmbetzâŋgobapkât imbaŋâ ziŋgâwan.
20 Oi wâkeŋâ sâtziŋ lume, zorat zen mân sâtâre upi. Ka kutziŋâ
sumbemân kulemgui ziap, zorat sâtâre upi.”
21 Narâk zoren Tirik Kaapumŋâ Yesu okŋaŋgi sâtâre op den itâ sâip,
“Ibânâ, sumbem sot hân mariŋâ, mâpâsegigan. Gâ a nâŋgânâŋgâziŋaŋgât
nâŋgâne patâ opmap, a yatâ zo ko diŋgâ mem tik kwatziŋgâmat. Ka a
umziŋaŋgât nâŋgânetâ katep opmap, zo ko diŋgâ sapsum ziŋgâmat. Oi nâ
zorat mâpâsegigan. Gâ yatâ muyagem âibap sâm kâtigein.”
22 Yatâ sâmŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Ibânandâ kut ŋâi ŋâi zo aksik nâgât
bitnan pâip. A zen nanŋâ topnâ mân nâŋgâm kwâtâtime. Ibânâ, zâk
zikŋik nek topnâ nâŋgâmap. Oi yatik a zen Ibânaŋgât topŋâ mân nâŋgâm
kwâtâtime. Nanŋâ ninak nâŋgâm kwâtâtiman. Oi nanŋâ nâŋâ a nâmbutŋâ
Ibanâ tirâpzâŋgua âlip nâŋgâbi.”

23 Yatâ sâmŋâ Yesuŋâ arâpŋâ zeŋgâren puriksâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen
kut ŋâi ŋâi sen pup tuuga ikse, zorat umâlip nâŋgâbi.
24 Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Propete a sâŋgiŋâ sot a kutâ doŋbep, zen kut
ŋâi ŋâi ikse, zo ek nâŋgânam osiwe. Den siŋgi âlip zo nâŋgânam urâwe. Oi
mân nâŋgâwe.”

A ŋâiŋâ kâsaŋâ buku okŋaŋgip.
(Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)

25 Kembugât gurumin den zorat galem a ŋâiŋâ Yesu itâ mâsikip, “Patânâ,
dap op ândiândi tâmbâŋaŋgât siŋgi upat?”
26 Sâi Yesuŋâ den hâuŋâ itâ mâsikip, “Kembugât gurumin denân dap yatâ
zei sâlâpkum nâŋgâmat?”
27 Mâsiki sâip, “Gâ um dâpkâ sot imbaŋâgâ sot nâŋgânâŋgâgâ, zo Kem-
bugâ Anutu hâlâluyâk pindâna zimbap. Oi gikaŋgât otgimap, yatigâk a
torenŋâ zeŋgât otgibap. Den yatâ zo ziap.”
28 Sâi Yesuŋâ dukuip, “Den âlip sat. Zorik lum ândiândi tâmbâŋaŋgât siŋgi
upan.”
29 A zo a ambân mâteziŋan zâizâiŋ upam opŋâ Yesu itâ mâsikip, “Oi ŋâigât
yatâ buku okŋaŋgâbat?”
30 Sâi Yesuŋâ den siŋgi ŋâi itâ okŋaŋgip, “A ŋâiŋâ Yerusalem kamânân
gâbâ Yeriko kamânân geibam mâtâbân arip. Ari ko a kâtik, kâmbu a, zen
muyagem komŋâ hâmbâŋâ sot kut ŋâi ŋâi gakâŋâ bekŋan mem birâŋaŋgâne
mâtâbân mumbam op zeip.
31 Zei tirik namâ galem a ŋâiŋâ mâtâbân âi ekŋâ walâm arip.
32 Zâk ari ko tirik namâ galem zeŋgât kore a ŋâi, Lewigât kâmut zeŋgâren
gokŋâ, zâkŋâ yatik mâtâbân âim ek walâm arip.
33 Oi Samaria hânân gokŋâ, a ŋâi mâtâbân âi ekŋâ umŋâ nâŋgip.
34 Oi ekŋâ zâkkâren âim useŋâ kelâk sâŋgon, waiŋ too saŋgon kâpeip. Oi
doŋgi kwâkŋan pamŋâ diim âi lomba namin pamŋâ galem oip.
35 Haŋsâi âibamŋâ lomba namâ galem a kât pindâm itâ sâip, ‘Gâ a zi galem
okŋaŋgâban. Kât gigan, zorat nâŋgâna mân dâp oi âburem gâbarân kât
gibat.’ ”
36 Yesuŋâ den siŋgi yatâ sâm sâip, “A karâmbut zo zeŋgâren gâbâ ŋâi
nâŋgâna a kuwe, zo buku okŋaŋgip?”
37 Mâsiki sâip, “Galem okŋaŋgip, a zorâŋ.” Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Gâ âim
yatâ op ândiban.”

Maria sot Mata, zekât den siŋgi.

38 Yesu sot arâpŋâ, zen âim kamân ŋâin takâne ambân ŋâi kutŋâ Mata,
zâkŋâ sâi Yesu mirin zarip.
39 Oi Matagât gatŋâ ŋâi ândeip, kutŋâ Maria. Zâkŋâ Kembugât kiŋ topŋan
ge tâi den siŋgi âlip sâi nâŋgip.
40 Matâ zâk nalem om kinŋâ itâ nâŋgip, “Nep patâ zei gatnâ mân betnan
miap.” Yatâ nâŋgâm Yesugâren âimŋâ sâip, “Kembu, gatnandâ birânigi
ninak kore uan. Gâ dukuna ga betnan meik.”
41 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Mata, Mata, gâ kut ŋâi ŋâigât nâŋgâm kwâkâm
kinzat. Nâŋgâ. Kut ŋâi ŋâi bâbâlaŋ upan, zorâŋâ dâpŋan. Maria zâk den
siŋgi âlip nâŋgâm taap. Zâk mân sa birâbap.”
42 (-)

11

Ninâugât Den.
(Mt 6:9-15; 7:7-11)

1 Yesu zâk hân ŋâin âim ninâu sâm tâi arâpŋâ zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ itâ sâip, “Kembu, Yohaneŋâ arâp ninâu kwâkâm ziŋgip, zo yatik kwâkâm niŋgâ.”
2 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen ninau sânam itâ sâbi,
‘Ibâ, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. Gâ gamŋâ hân dâp um dap kembu otniŋgâm ândimâmban.
3 Sirâm dâp nalem dâpniŋan niŋgâban.
4 Tosaniŋ birâban. Neŋgoot yatik a zeŋgât tosaziŋ birâmen, zorat. Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.’ ”
5 Yatâ sâmŋâ itâ târokwap dâzâŋgom sâip, “Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ ŋâtik tânâmŋan a bukuŋâ konsâm dukubap, ‘Bukunâ, gâ nalem karâmbut ni.
6 Bukunâ ŋâiŋâ nâgâren gâi nalem pindâbam kâruan.’
7 Yatâ sâi mirâ mariŋâ, zâk mirinâk tap sâbap, ‘Gâ wangât uman gwâlâ kwâtnigat? Mirâ mâtâp dooŋgudooŋguŋ sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalem gibat.’ ”
8 Yesu zâk yatâ sâmŋâ sâip, “Nâ sa nâŋgânek. Mirâ mariŋâ, zâk bukuŋâ sâi mân nâŋgâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatŋâ kut ŋâi ŋâi sap, zo mem pindâbap.
9 Zorat nâŋâ torenŋâ ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Zen Kembugâren ninâu sâne ma ko kut ŋâi ŋâi ziŋgâbap. Zen kut ŋâi ŋâi kârum ma ko muyagibi. Zen mirâ hângiyân kom kine ko mariŋâ mirâ mâtâp mem pâmbap.
10 Ŋâi zâk ninâu sâi ma ko bonŋâ pindâbap. Ŋâi zâk kârum manâ manâ ko bonŋâ muyagibap. Ŋâi zâk mirâ hâŋgiyân kom kiri ko mariŋâ mâtâp mem pâmbap.
11 Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ nanŋâ saru zuugât sâi mulum pindâbap?
12 Mo kuruk keetŋaŋgât sâi yaŋgi pindâbap? Zo buŋâ. Zen a ambân bâliŋâziŋoot yatâ zorâŋ murarâpziŋ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ ziŋgâme.
13 Ibâziŋâ sumbemân walâwalâŋandâ zen Tirik Kaapumgât sânetâ walâm ziŋgâbap.”

A ziŋâ wâke molimoliŋaŋgât Yesu mâsikâwe.
(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

14 A ŋâi wâkeŋâ okŋaŋgi kopa oip. Oi Yesuŋâ wâke molei a zo den âlip sâip. Yatâ oi a ambân ziŋ ekŋâ nâŋgâne imbaŋâ oip.
15 Ka a nâmbutŋâ, zen zâkkât itâ sâwe, “Wâke zeŋgât a kutâ Bezebulu, zâkŋâ imbaŋâ pindi wâke moliziŋgâmap.”
16 Sâne nâmbutŋâ ziŋâ Yesu top likuliku kulem ŋâi tuubapkât nâŋgâwe.
17 Oi zâkŋâ umziŋan ekŋâ dâzâŋgoip, “Hân ŋâin zoren kâmbam muyagem kamân dâp kâsa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ ŋâin a âmbân ândie, zen kâsa op kâsâpagone mirâziŋ kwamen zimbap.
18 Sataŋ sot arâpŋâ agonetâ nepziŋ dap op kâtigem zimbap? Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.’ Zorat san.
19 Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.’ Zorat mâsikâziŋga sânek. Narâpziŋâ zen ko ŋâiŋâ imbaŋâ ziŋgi wâke moliziŋgâme? Narâpziŋâ zen sarâziŋaŋgât topŋâ sâm muyagime.

20 Nâŋâ ko Anutugât imbaŋandâ wâke moliziŋgâman. Zorat ko Anutugât
um topŋan ândiândigât narâk, zo mâte otziŋgi mân nâŋge.
21 A kâwaliŋootŋâ timbâ kâmbamŋâ mem mirâ kamânŋâ galem op ândei
hâlâluyâk zimbap.
22 Oi a kâwaliŋâ patâŋâ gamŋâ zâkŋak kâtigem kom sikum kut ŋâi ŋâi
bekŋan memŋâ kâsâpkubap.
23 Ŋâi zâk nâ buku mân otnibapŋâ kâsa otnibap. Ŋâi zâk nepnâ on galem
mân upapŋâ kândaŋbap.
24 Wâkeŋâ ayân gâbâ takâm hân a mân ândiândiŋan âim tâtatŋâ kârubap.
Kârum mân muyagemŋâ sâbap, ‘Mirânâ birâm gâwan, zorenâk âburem dum
âibâ.’
25 Yatâ sâm âburem âi ikpap. A umŋâ saŋgon kubikkubikŋâ zimbap.
26 Zo zei ekŋâ a bukurâpŋâ nâmburân zagât, zikŋâ dâp yâtâ buŋâ, bâliŋ
kâtikŋâ, zo diiziŋgi ga a umŋanâk zo tâtat mâme upi. Oi a zâk mârum bâliŋâ
ândeipŋâ bet bâliŋ op kwâtâtibap.”
27 Den yatâ sâm kiri a oserân gâbâ ambân ŋâiŋâ den kâtikŋâ den sâm sâip,
“Ambân ŋâi mingimŋâ nam gigip, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap.”
28 Sâi Yesuŋâ nâŋgâm itâ sâip, “Ee. Ka nâŋâ sa nâŋgânek. A ambân
Anutugât den nâŋgâm lume, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap.”

Kulemgât kâuk birâŋaŋgâne dâzâŋgoip.
(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

29 A ambân doŋbep, zen zâkkâren mindunetâ topkwap den itâ sâm
dâzâŋgoip, “A ambân narâk ziren ândie, zo nâŋgânâŋgâziŋ bâliŋâ oi top
lâkulâkugât kulem iknam kâuk birâme. Oi zen kulem ŋâi buŋâ. Propete
Yona, zâk Niniwe zeŋgâren kulem oip, zo yatâ âsagei ikpi.
30 Mârumŋan Yona zâk Niniwe a zen bâliŋâziŋ kândâtkom Anutu mâte
okŋaŋgâbigât girem den dâzâŋgoip. A ambân narâk ziren ândie, zen yatâ
upigât den dâzâŋgoman. Nâ zeŋgât kulem ŋâi op ândian.
31 Hân torengen mârumŋan ambân kutâ ŋâi ândeip. Den kubikkubik
narâkŋan ambân kutâ zorâŋ zaatŋâ a kâmut narâk ziren ândie, zeŋgât
bâliŋâziŋâ sapsugi hâuŋâ mimbi. Zo yen buŋâ. Ambân zo Salomogâren
gâbâ nâŋgânâŋgâ âlipŋâ mimbat sâm hân torengen gâbâ gâip. Oi narâk ziren
a ŋâi nâ ândian. Nâ Salomo wâlan. Ziŋ wangât op nâgât den birâme.
32 Niniwe kamân mâirâpŋâ, zen zo yatigâk den kubikkubik narâkŋan zen
zaatŋâ a kâmut zi zeŋgât bâliŋâziŋâ sapsune hâuŋâ mimbi. Wangât, Niniwe
kamân mâirâp, zen Yonagât den nâŋgâm umziŋ melâŋâwe, zorat. Oi narâk
ziren a ŋâi nâ ândian, zirâŋ Yona wâlan.

33 Zen kârâp sâum mân tik pame. Âmaŋ kâligen mân pam kwârakume. Zo
buŋâ. Âsakŋâ zo tâtatŋâ kwâkŋan pane mirâ umŋan âsakŋâ âsagei a zen
zâim ikpi.
34 Siŋgâ zo sâkkaŋgât âsakŋâ. Siŋgâ âlipŋâ tâi ko sâkkâ zâk âsakŋan tâpap.
Ka siŋgâ nâtâtik kâri ko sâkkâ ŋâtâtik muyagibap.
35 Zorat ko zen galem oraŋgâm ândibi. Umziŋan ŋâtâtik muyagebapkât
yatâ op ândibi.
36 Zen um sâk ŋâtâtik buŋâ. Âsakŋik op naŋgâbabân hâlâluyâk âsagem
naŋgâbap. Kârâp âsakŋandâ âsagemap yatâ.”

Siŋgi âlip sâkŋik mân lubi.
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

37 Den zo sâm naŋgâm ândei Parisaio a ŋâiŋâ nalem nimbapkât sâi mirin
zâim nalem niniŋan tâip.
38 Yesu zâk bikŋâ mân saŋgon zâi tâipkât Parisaio a zâk nâŋgi mân dâp oip.
39 Oi zorat Kembuŋâ itâ dukuip, “Parisaio a zen hâkop sâkŋik saŋgonme.
Umziŋan ko on kâmbu sot bâliŋâ piksâm ziap.
40 Zen a nâŋgânâŋgâziŋ buŋ. Dap nâŋge? Anutu zâk kut ŋâi ŋâi zorat
sâkŋâ muyageipŋâ umŋâ mân muyageip?
41 Zorat zen a kanpitâ zeŋgât umziŋ patâ zei kut ŋâi ŋâi âlipŋâ, zo mem
ziŋgâm umziŋâ salekkubap.
42 Yei, Parisaio, zen daŋgât sot kâŋgan, zomap, kut ŋâi ŋâi zo bâzagârân
gâbâ kânok Kembugât siŋgi sâm pame. Zorat torennâ den târârakŋâ sot
Anutugât umziŋ patâ nâŋgânâŋgâ, zo birâme. Ŋâi lumŋâ ŋâi lubi. Zo yatâ
upi.
43 Yei, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtŋâ tapmeyân mâte tâtnat
sâme. A ambân sombemân sâm âlip kwatniŋgâbigât umziŋ patâ kinmap.
44 Yei, Parisaio, zen a hanzâŋgowe kwak yatâ hibuk op zei a zen mân ek
kwâkŋan âim game. Zen zo yatâ. Umziŋan bâliŋâ kârokŋâ ziap. Oi a ambân
ziŋâ sâkziŋâ ikne âlip opmap.”

Propete a zâŋgowe, zeŋgât den.

45 Yesu zâk den yatâ sâi Kembugât gurumin a ŋâiŋâ sâtŋan mem itâ sâip,
“Patâ, gâ den yatâ sânandâ Kembugât gurumin a neŋgât den sâm bâliŋ
kwatniŋgat uap.”
46 Yatâ sâi. Yesuŋâ hâuŋâ itâ mâburem dukuip, “Yei, Kembugât gurumin
den zorat galem a, zen kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ a kwâkziŋan pam ziŋ bet bâsaŋ
ândime.
47 Yei, Sâkurâpziŋ zen Propete zâŋgowe, zeŋgât kwagân kât kâsaget
mindune kiri neule mot tuume.
48 Yatâ op sâkurâpziŋ zeŋgât nâŋgâne âlip oi ziŋâ zâŋgowe, zo zeŋgât
kwagân neule mot tuume.
49 Zorat Anutugât nâŋgânâŋgâyân den ŋâi itâ muyageip, ‘Nâ zeŋgâren
Propete sot Aposolo sâŋgonzâŋgua gine nâmbutŋâ zâŋgom moliziŋgâm a
nâmbutŋâ zâŋgone mumbi.’
50 Oi zorat mârumŋan a muyamuyagiŋ narâkŋan topkwap Propete
zâŋgone gilâmziŋ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zeŋgâren mâkâbap.
51 Kâmbam zo mârumŋan Abegâren gâbâ târokoi gam Sakaria, zâk tirik
namin Kembugât siŋgi nalem uuŋâ zo naŋgâmŋan kuwe. Nâ perâkŋak sa
nâŋgânek. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi zeŋgâren mâkâbap.
52 Kembugât gurumin a zen nâŋgânâŋgâ âlipkât mâtâp dooŋguwe. Mâtâp
dooŋgumŋâ naŋgo mem pâpan mem âiwe. Ziiŋak naŋgoyân mân bagiwe.
Oi a ambân baginam utne mâtâp pâke kwarâwe.”
53 Den yatâ sâm ari Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a,
zen topkwap ândei ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe.
54 Oi lâuŋan gâbâ den ŋâi nâŋgâne bâliŋâ oi denân pânatkât ek galem op
ândiwe.

12

Yeusŋâ Parisaio a sarâziŋaŋgât girem dâzâŋgoip.
(Mt 10:26-27)

1 Oi a ambân doŋbep patâ Yesugâren mindum pâlâtâŋ kin kiyân lâŋ lâŋ urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen Parisaio zeŋgât arik bâliŋ zeŋgâren âsagebapkât kârum ândibi. Sarâziŋaŋgât op san.
2 Kut ŋâi ŋâi tik ziap, zo mân tik zimbap. Zo ŋâran mâbâlakŋibap. Oi kut ŋâi ŋâi tik pâpanŋâ, zo ŋâran kagibap.
3 Ŋâtigân den tik sâme, zo gâtâm maayân âsagibap. Mirâ umŋan halop den sâme, zo gâtâm sombem kabâŋan sâm muyagibi.”

Yesuŋâ keŋgât den dâzâŋgoip.
(Mt 10:28-31)

4 “Bukurâpnâ, nâ itâ dâzâŋgobâ. A sâkziŋik zâŋgobi, zeŋgât mân keŋgât upi. Zen um dâpziŋ mân tâmbetkubi.
5 Ŋâigât keŋgât upi, zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Zâk gomŋâ kâbakŋei simân geibangât imbaŋâ zemŋâŋgap, Anutu, zâkkât keŋgât op ândibi.
6 Nii sâmbâlâle, zo sâŋgân patâ buŋâ. Kât kuriŋâ mâiktârâ zagât pam bâtnâmbut mimban. Oi Anutu zâk zen pisuk patâ ziŋgit naŋgâmap.
7 Zâkŋâ a zeŋgât kâukziŋ sâmotŋâ aksik teŋgâziŋ ek nâŋgâm naŋgâmap, zorat keŋgât buŋ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buŋâ. Zen a. Anutu zâk umŋandâ gâsuziŋgâmap.
8 Oi ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk a ambân mâteziŋan sâm âlip kwatnimap, zo ko a bonŋâ, nâ yatigâk Anutugât sumbem arâpŋâ zeŋgât mâteziŋan sâm âlip kwâkŋaŋgâbat.
9 Oi ŋâi zâk a ambân mâteziŋan kwâimbânibap, zo ko a bonŋâ, nâŋgoot yatigâk sumbem a mâteziŋan kwâimbâŋaŋgâbat.”

Kaapumgât den.
(Mt 12:32; 10:19-20)

10 “Ŋâi zâk a bonŋâ nâ sâm bâliŋ kwatnibap, zakkât bâliŋâ zo âlip birâbirâŋâ. Ka ŋâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâbap, zâkkât tosa zo Anutuŋâ mân birâbap.
11 Gâtâm mâpâmâpâse namâziŋan mo a kutâ zeŋgâren diiziŋgâm âine den toren dap sânat sâm nâŋgâ kwâkâ mân upi.
12 Narâk zoren den sâbi, zo Tirik Kaapumŋâ sapsum ziŋgâbap.”

Kât sikumgât âkŋâle mân upi.

13 A osetziŋan gâbâ a ŋâiŋâ Yesu itâ sâm dukuip, “Patâ, âtânâ zâk ibânaŋgât bet boi zikŋik mem ândiap, zorat gâ dukunandâ kâsâpkum torenŋâ nâ nibap.”
14 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Ŋâiŋâ nâ a sâtŋâ mo a kutâ nâbaripkât nâgâren ga sat?”
15 Yatâ sâm den itâ târokwâip, “A nâmbutŋâ kut ŋâi ŋâi patâ zemziŋgap, zo ko ândiândi bonŋâ mân ziŋgâbap. Yatâ opŋâ umziŋ galem op ândibi. Zen kât sikumgât âkŋâle mân op ândibi.”
16 Yatâ sâmŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ dâzâŋgoip, “Sikum a ŋâigât kâlamŋan gom sambe patâ zemŋaŋgip.
17 Oi umŋandâ itâ nâŋgip, ‘Nâ dap upat? Kut ŋâi ŋâi doŋbep patâ zemnigap, zorat mirâŋâ mân kinzap.’

18 Yatâ nâŋgâm sâip, ‘Itâ upat. Nâ nalem silep kândaŋ ŋilip patâ tuumŋâ
zoren âi pa tâpap.
19 Gomsambe zemnigapkât mulunâk tâi narâk kârep om nem zâibat.
Zorat sâtâre kwâkŋan ândibat.’
20 Yata sâi Anutuŋâ itâ sâm dukuip, ‘O, a nâŋgânâŋgâgâ buŋâ, ŋâtik ziren
ândiândigâ bekan mimbat. Kut ŋâi ŋâi minduin, zo ŋâigât upap?’
21 Zorat sa nâŋgânek. Ŋâi zâk yatik Anutugât mân nâŋgânâŋgâ op zikŋâ
siŋgi sikum kut ŋâi ŋâi mindui tâkŋaŋgâbap, zo ko Anutuŋâ zo yatik
okŋaŋgâbap. Anutuŋâ a yatâ zo egi kanpitâ upap.”

Sâkkât kut ŋâi ŋâi, zorat mân nâŋgâm kwâkâm ândibi.
(Mt 6:25-34)

22 Yesuŋâ arâpŋâ itâ dâzâŋgom sâip, “Zorat op dâzâŋgobâ. Itâ mân sâbi,
‘Nen wan wan nem ândinat?’ Mo sâkziŋaŋgât itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan
mem ândinat?’
23 Nalemŋâ bon buŋâ. Ândiândiŋâ bonŋâ. Sâk pâkeŋâ bonŋâ buŋâ.
Sâkziŋandâ bonŋâ.
24 Zen nii ziŋgit nâŋgâbi. Zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân
mindune tâpmap. Oi laŋ Anutuŋâ nalem muyagem ziŋgâmap. Zen ko nii
yatâ buŋâ. Zen a. Anutu, zâk umŋandâ gâsuziŋgâmap.
25 Zen ândiândiziŋaŋgât nâŋgâm kwâkâm ko âlip ândine âi topŋan subap?
26 Zen kut ŋâi mâik, zo âlip mân galem upme, zorâŋâ wâŋgât kut ŋâi ŋâi
torenŋaŋgât nâŋgâm kwâkâ upme?
27 Zen pâliŋpâliŋgât neuleŋâ âsagemap, zo ek nâŋgânek. Zâk hâmbâ nep
mân tuumap. Oi sa nâŋgânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip
zemŋaŋgip. Ka zâk hâmbâ neuleŋoot zo yatâ mân mem ândeip.
28 Oi neule âlip, zo hibukŋan itârâŋ muyagei muka sâmbum pane kârâbân
simbap. Anutuŋâ sâi neule âlipŋâ muyagemap. Oi zeŋgât sâk pâke mot mân
muyagem ziŋgâbap sâme? Nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ, zen. Kembuŋâ ko âlip
galem otziŋgâbap.
29 Oi zen itâ mân nâŋgâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Nalemgât nâŋgâ
kwâkâ mân op ândibi.
30 Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nâŋgânâŋgâziŋ zoren pane zemap.
Zen ko yatâ mân upi. Ibâziŋandâ wan wangât kwakse, zo ek nâŋgâmap.
31 Anutu um topŋan ândibi, zorat umziŋ pane zimbap. Yatâ utneta sâkkât
kut ŋâi ŋâi aksik ziŋgâbap.
32 Râma gakânâ, zen keŋgât mân op ândibi. Ibâziŋâ zâk um topŋaŋgât
siŋgi kwaziŋgip.
33 Zen kut ŋâi ŋâi zemziŋgap, zo a ambân kanpitâ ziŋgâbi. Yatâ opŋâ
sumbemân sikum bonŋâ, zinziŋâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a ziŋ mân
mimbi. Zoren wâsâsâŋ ziŋ mân tâmbetkubi.
34 Kut ŋâi ŋâiziŋâ zemabân, zoren yatik umziŋ pane zemap.”

Um wâgân ândiândigât den.

35 “Zen petziŋ lapŋâ kârâpziŋ sâune sei mambât ândibi.
36 Kore a zen a kutâziŋandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hâŋgiyân koi
mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi.
37 A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpŋâ um gwâlâ ândine muyageziŋgâm
zeŋgât nâŋgi sâtâreŋoot upap. Nâ perâkŋâk dâzâŋgobâ. Zâk nepkât pet
lapŋâ nalem tap niniŋan zâmbari nalem nimbigât kore otziŋgâbap.

38 A kutâ, zâk ŋâtik tânâmŋan mo haŋsâsâgât purikâsm gâi um wâgân
ândine muyageziŋgâbap, zo ko âlip upap.
39 Zen itâ nâŋgânek. Kamân ŋâigât a zen kâsa ŋâtik ziren takâbi, narâk zo
yatâ nâŋgâm um wâgânâk ândim kamânziŋ galem upi.
40 Oi a bonŋâ nâ puriksâbatkât narâkŋâ mân nâŋgâm ândie. Narâknâ mân
nâŋgâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi.”

Kore a bâliŋaŋgât den.
(Mt 24:45-51)

41 Yesu zâk den yatâ sâi Peteroŋâ itâ sâm mâsikip, “Kembu, gâ den alotŋâ
zi niinjk mo ârândâŋ niŋaŋgât sat?”
42 Mâsiki Kembuŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâip, “A kutâ ŋâi zâk kore a
gakârâpŋâ zeŋgât galem a ŋâi pam itâ dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziŋgâm
ândim narâkŋan nalem dâpziŋanâk ziŋgâm ândiban.’ Oi zâk dap ândei galem
a nâŋgânâŋgâŋoot sot sât luluŋoot sâsâŋâ?
43 Galem a zâk nep sâm pindâpindâŋ, zo dâŋâk galem oi patâŋandâ gâbap,
galem a yatâ zorat nâŋgi âlip upap.
44 Nâ bonŋâ sa nâŋgânek. A kutâ zâkŋâ galem a zo patâ pam kut ŋâi ŋâi
galem upapkât sâm pindâbap.
45 Oi galem aŋâ umŋan itâ nâŋgâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimŋâ kek
mân gâbap.’ Yatâ nâŋgâm kore a ambân zâŋgom mem ŋâi ŋâi otziŋgâbap.
Otziŋgâmŋâ nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap.
46 A kutâŋâ gâbapkât mân nâŋgâm gulipmalip ândibap oi a kutâ zo gam
kom kâbakŋei bâliŋ mâme osetziŋan âi ândibap.
47 Kore a ŋâi zâk patâŋaŋgât den nâŋgâm diŋâ kwâkâbap, patâŋâ zâk tâkŋâ
lapitpap. Oi hâuŋâ mem zâi kwap pindâbap.
48 Oi ŋâi zâk patâŋaŋgât den mân nâŋgâm den kwâkâbap, zo zâk tâkŋâ
lapitpap. Zo hâuŋâ mem gei kwap pindâbâp. A ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ
pindâpindâŋ, zo boŋâ yâmbâtŋik muyagei dâp upap. Oi ŋâi zâk nep patâ sâm
pindipŋâ nep patâ zo tuugi dâp upap.”

Yesuŋâ kârâp mem geip.
(Mt 10:34-36)

49 “Nâ hânân kârâp ua sem kut ŋâi ŋâi bâliŋâ sem pitiŋkubapkât gem
gâwan.
50 Too saŋgon niibi, zorat nâŋgâm ândim umnâ yâmbâriap.
51 Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbeŋ muyagibapkât geip,’ Yatâ buŋâ.
Nâ kâmbam âbâŋgubapkât gewan. Nâ kâsâpzâŋgobatkât gem gâwan. Zen
dinnaŋgât op kâsâpagom ândibi.
52 Oi itârâŋ topkwap itâ muyagibap. Mirâ ŋâigât a ambân bâtnâmbut, zen
âbâŋgum toren zagât toren karâmbut upi.
53 Nanŋâ ibaŋâ, zet kâsâpagobabot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobabot.
Iran sibun, zet kâsâpagobabot.”

Kembugât kulem ikpi.
(Mt 5:25-26; 16:1-4)

54 Yatâ sâmŋâ a ambân aksik itâ sâm dâzâŋgoip, “Mirâ sumunkoi zen itâ
sâme, ‘Map gâbamap.’ Sâne map gâmap.
55 Mirâ pitâyaŋgâm zei ekŋâ sâme, ‘Maa upâmap.’ Sâne yatâ opmap.
56 Sarâ a ambân, zen sumbemgât tobatŋâ ekŋâ nâŋgâme. Ka zen nâgât
topnâ mân nâŋgâm kwâtâtime.

57 Zen wangât mâtâp târârak sot gâŋgoŋâ, zo mân kâsâpkum ek nâŋgâme?
58 Gâ buku ŋâi sot kâsâp op dinzikŋâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ diŋgâ top likuliku agâren sâi zâkŋâ nâŋgâm kâwali arâpŋâ sâi gâsum diigim tâk namin gâbanbi.
59 Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban.”

13

Umniŋ mân melâŋindâ Anutu kâbakŋeniŋgâbap.

1 Narâk zoren a nâmbutŋâ ziŋâ Yesu den siŋgi itâ dukuwe, “Galilaia a nâmbutŋâ, zen Anutugât siŋgi sâm makau kom unam utnetâ Pilatoŋâ sâi kâwali arâpŋâ ziŋâ zâŋgom naŋgâwe. Zâŋgone a gilâm sot makau gilâm, zo ârândâŋ mâpotne giarip.”
2 Den siŋgi yatâ dukune itâ mâsikâziŋgip, “Zen dap nâŋge? Zeŋgât tosaŋâ Galilaia a nâmbutŋâ zeŋgât tosa walip, zorat tosagât op tâmbetzâŋgoip?
3 Yatâ buŋâ. A nâmbutŋâ zen tosaziŋoorâk ândie. Zen umziŋ mân melâŋbiyân yatigâk tâmbetagobi.
4 Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kârep patâŋâ kwâratzâŋgoip. A kiin nâmburân kârâmbut zo tosaziŋandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutŋâ walâziŋgip?
5 Yatâ buŋâ. Nâmbutŋâ zeŋgât tosa ziap. Dâzâŋgua nâŋgânek. Zen umziŋ mân melâŋbiyân yatigâk tâmbetagom kwâkâbi.”
6 Den zo sâm naŋgâm Yesuŋâ den sumbuŋâ itâ sâip, “A ŋâiŋâ nepŋan nak koset ŋâi kâmiri lâmbarip. Oi mariŋâ zâk bonŋaŋgât âi kârumâip.
7 Yatâ opŋâ nep galem a itâ dukum sâip, ‘Nâŋgâ. Nâ nak zirat bonŋâ kârum ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonŋâ mân opmap, zorat ko kârâban. Wangât hângât kelâkŋâ yen mimbap?’
8 Yatâ sâi ko galem aŋâ itâ dukuip, ‘Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nâŋâ topŋan hân kârâm pa pambâ.
9 Yatâ ua narâk ŋâin bonŋâ âsagibap mo buŋâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kârâm pândat.’ ”

Yesuŋâ kendonân ambân ŋâi kubigip.

10 Narâk ŋâin Yesuŋâ mâpâmâpâse namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgoip.
11 Oi mâpâmâpâse namin zo ambân ŋâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut umŋan wâkeŋâ okŋaŋgi ândeip. Wâkeŋâ okŋaŋgi kândâtŋâ pindiŋsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap?
12 Yesuŋâ ambân zo ekŋâ itâ dukuip, “Ambân gâ winziksânangât san.”
13 Yatâ sâmŋâ bikŋandâ kâukŋan pâi kândât winziksâi Anutu mâpâseip.
14 Yesuŋâ kendonân ambân zo kubigipkât mâpâmâpâse namâ galem aŋâ nâŋgi bâlei kuk op sâip, “Nep mâme hilâm nâmburân kânok ziap. Zoren gane kubikziŋgâbap.”
15 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ mâburem dukuip, “Sarâ a zen. Kendonân doŋgi sot makâu gakârâpziŋ too nimbigât diiziŋgâm âime.
16 Ambân zi Abaramgât kiun. Sataŋŋâ saagi kendon kiin nâmburân karâmbut yatâ op ândeip. Oi nâŋâ kendonân kubiksan, zo nâŋgâne mân dâp uap?”
17 Yatâ sâi ko kâsa okŋaŋgâweŋâ aŋun urâwe. A ambân kâmut, zen ko kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetŋâ yatâ.
(Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

18 Yesu zâk den itâ târokwap dâzâŋgoip, “Antugât siŋgi âlip zorat mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ?
19 Zo wakum keetŋâ yatâ. A ŋâiŋâ nepŋan âi kendi kâmŋâ takâm nak oip. Oi nii ziŋâ gamŋâ bâranŋan pam tapme.”
20 Oi itâ târokwap sâip, “Siŋgi âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ?
21 Zâk sii daŋgât yatâ. Ambân ŋâiŋâ sii daŋgât nalemân pam oi sei nalem naam doŋbep op naŋgip.”

Sumbemân bagibagiŋaŋgât den.
(Mt 7:13-14, 21-23)

22 Yesu zâk Yerusalem kamânân âibam âim kamân patâ sot kamân mâik mâigân siŋgi âlip dâzâŋgom arip.
23 Ari a ŋâiŋâ mâsikâm sâip, “Kembu, a bituktâ ziŋâ sumbemân zâibi, mo dap?”
24 Oi Yesuŋâ den ŋâi itâ dâzâŋgoip, “Mâtâp gâbâkŋan bagibigât kâtigibi. Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. A ambân doŋbep patâ, ziŋâ mâtâp gâbâkŋan baginam osibi.
25 Mirâ mariŋâ, nâ zaat hâŋgi dooŋgua hâŋgiyân kom itâ sâbi, ‘Kembu, mâtâp mem pânan.’ Sâne itâ dâzâŋgobat, ‘Nâ zen mân nâŋgâziŋgan. Zen waniŋ gok?’
26 Mâsikâziŋga zen hâuŋâ itâ sâm dâtnobi, ‘Nen gâ sot ândim too nalem niwen. Oi kamâniŋaŋgât sombemân den siŋgi âlip sâna nâŋgâwen.’
27 Yatâ sâne itâ dâzâŋgobat, ‘Dâzâŋguan zo, zen waniŋ gok? Nâ mân nâŋgâziŋgan. Bâliŋ mâme a, zen birâninek.’
28 Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot Propete nâmbuŋâ Anutugât um topŋan ândinetâ ziŋgitpi. Ka zen ko âkŋan ândimŋâ umbâlâ op isem ândibi.
29 Oi hân mirâsiŋ takâtakâŋan sot geigeiŋan sot hân toren toren, zobâ a ambân takâm Anutugât um topŋan bagimŋâ sii nalem patâ nem sâtâre op zimbi.
30 Nâŋgânek. A bet, zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ kândom upi. A kândom, zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ bet upi.”

Herodegât den.

31 Narâk zoren Parisaio a nâmbutŋâ ziŋ Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Herodeŋâ gobat sapkât hân zi birâm âi.”
32 Sânetâ dâzâŋgoip, “Zen âburem âim wâu ulin zo nâgât itâ sâm dukubi, ‘Nâŋgâ. Nâ irâk sot muka wâke moliziŋgâbat sot mâsek kubikziŋgâbat. Haŋsâi mâra nep tuuga âkâbap.’
33 Itârâŋ, muka sot mâra mâtâp âibatkât sâsâŋâ. Yerusalem kamânânâk Propete zâŋgome. Nâ zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko dap yatâ nobe?”

Yerusalem kamângât den girem dâzâŋgoip.
(Mt 23:37-39)

34 Yatâ sâm sâip, “O Yerusalem kamân marirâp, zen Propete zâŋgome. Anutuŋâ kore a sâŋgonzâŋgoi zeŋgâren gâne kâtŋâ mem zâŋgome. Kurukŋâ gwamârâp gâbâreziŋgâm abâtŋandâ lâmbamzâŋgomap, yatigâk nâŋâ a ambân kâmut kinnâ topŋan gâbâreziŋgâbâ sa birânime.

35 Nâŋgânek. Mirâ kamânziŋâ nâŋâ birâbat. Nâ sa nâŋgânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâm nikpi, Kembugât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgânâ.”

14

Kendonân Yesuŋâ mâsek a ŋâi kubikŋaŋgip.

1 Yuda zeŋgât kendon ŋâin Parisaio a zeŋgât a sâtŋâ ŋâiŋâ Yesu nalemgât diigi mirâŋan zarip. Oi a nâmbutŋâ zen zâk sot nalem ninam diŋaŋgât dap sâbap sâm ek tarâwe.
2 Oi a ŋâi kiŋ bik lâmbatlâmbat zoren zâi tâip.
3 Oi Yesuŋâ ekŋâ Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâziŋgâm sâip. “Zen sânek. Kendonân a kubikkubikŋâ, zo orotŋâ mo mân orotŋâ?”
4 Yatâ sâi hiriŋsâm kine Yesuŋâ a zo bikŋandâ gâsum kubikŋaŋgâm sâŋgongui arip.
5 Ari ko itâ dâzâŋgoip, “Zeŋgâren gâbâ a ŋâigât nanŋâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?”
6 Yatâ dâzâŋgoi den torenŋâ dukunam kwakŋâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

7 A nalem ninam diiziŋgi mirin zâiwe. Mirin zâim kiaŋ mâteyâk âi tatne Yesuŋâ ziŋgitŋâ itâ dâzâŋgoip,
8 “Gâ a ŋâiŋâ sii nalem om sâi gamŋâ kiaŋ mâteyâk mân tâpan. Gâ kiaŋ mâteyâk âi tâtnandâ a pâtâ ŋâi gâbap.
9 Gâi sii nalem mariŋâ itâ dâgobap. ‘Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.’ Dâgogi a yenŋâ zeŋgât kiaŋ kândâtŋan âi tap aŋun upan.
10 Ŋâiŋâ sâi gamŋâ a giginâ zeŋgât kiaŋân tâpan. Tâtna sii nalem mariŋandâ gekŋâ itâ dâgobap, ‘Buku, gâ zâi kiaŋ mâteyâk tâtnan.’ Yatâ dâgogi a mâteziŋan umâlep patâ nâŋgâban.
11 Ŋâi zâk umŋâ mem ge kwap ândibap, zâk ko mem zaatzaatŋâ. Ka ŋâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatŋâ.”
12 Yatâ sâmŋâ a diigip, zo itâ târokwap dukuip, “Gâ si nalem umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamârâpkâ mân diiziŋgâban. Wangât, zeŋgoot yatik narâk ŋâin diigim hâuŋâ mâkâne âkâbap, zorat.
13 Itâ upan. Sii nalem ona sei a giginâ sot kiŋ bitziŋ bâliŋ sot sen ŋâtâtik, a ambân yatâ zo diiziŋgâban.
14 Yatâ otna zeŋgoot hauŋâ mân mâkâne tosâziŋâ yen zei a târârakŋâ zaatpi, narâk zoren Anutuŋâ hâuŋâ gibap.”

Sii nalem patâgât den sumbuŋâ.
(Mt 22:1-14)

15 Sâi nalem ârândâŋ nem tarâwe, zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ itâ sâip, “Ŋâi zâk Anutugât um topŋan nalem nimbap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap.”
16 Sâi Yesuŋâ den siŋgi ŋâi itâ dukuip, “A patâ ŋâi sii nalem oip.
17 Sii nalem uuŋâ narâk mâte oi kore a ŋâi sâŋgongoi âi a zen zop kânŋan sâsâŋâ, zo itâ dâzâŋgoip, ‘Nalem mârum om kâtâŋ tuugen. Ganek.’
18 Sâm dâzâŋgoi zen kut ŋâi ŋâiyân tâbi sâm birâm tarâwe. Oi ŋâi zâk sâip, ‘Nâ hân ŋâi kwâlâwan, zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nâŋgi mân bâliŋ upap.’

19 Ŋâi zâk sâip, ‘Nâ makau bâzagât sâŋgân mewan, zo âi ziŋgitpâman.
Zorat patâgâ dukuna nâŋgi mân bâliŋ upap.’
20 Ŋâi zâk sâip, ‘Nâ ambân mewangât mân gâbat.’
21 Yatâ sâne kore a âburem âi patâŋâ dukui nâŋgâm kuk op itâ dukum
sâŋgonguip, ‘Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ
zo diiziŋgâna ganek.’
22 Sâi kore a zâk yatâ opŋâ patâŋâ dukum sâip, ‘Patâ, gâ den sat, zo lugan.
Oi mirâ zo mân pikse.’ Dukui patâŋâ itâ dukuip,
23 ‘Gâ dum âi kamân âkŋan mâtâbân hibukŋan âi gâsum diiziŋgâna ga
mirânan piksâbi.
24 Nâ itâ dâzâŋgua nâŋgânek. A kândom zop dâzâŋgowan, zen mânâk
nimbi.’ ”

Yesu molimoliŋaŋgât den.
(Mt 10:37-38)

25 A ambân kâmut patâ Yesu molim âine puriksâm itâ dâzâŋgoip,
26 “Ŋâi zâk nâgâren ga ândibâ sâm ibâ mamŋâ sot ambin murarâŋâ sot
âtâ munŋâ ponâŋâ sot ândiândiŋâ, zen mân birâziŋgâbam upap, zâk nâgât
a mân op ândibap.
27 Ŋâi zâk zikŋâ poru nakŋâ mân lum nâgât mâtâp lâŋbap, zâk nâgât a
mân op ândibap.
28 Zeŋgâren gâbâ a ŋâi mirâ tuubamŋâ sâŋgânŋâ sâlâpkum kubik tuubap
mo mân tuubap, zorat topŋâ ek nâŋgâbap.
29 Oi yatâ mân opŋâ kegâk mirâŋâ tandâ pâi giari kâtŋâ kârum birâbap.
Biri ko a ambân ziŋâ ekŋâ girâŋŋaŋgâbi.
30 Zen itâ sâbi, ‘A zi âsak op mirâ patâ tuubam op tandâ kwânâŋgâm biri
kinzap.’
31 A kutâ ŋâiŋâ a kutâ ŋâi kumbamŋâ kegâk mân âibap. Zâk itâ nâŋgâm
kwâkâbap, ‘Nen a bituk ândienŋâ ândi a doŋbep ândie. Zen âlip zâŋgonat
mo buŋâ?’
32 Ziŋaŋgât nâŋgi giginŋ oi kâsa kârebân tatne kâwali a nâmbutŋâ
sâŋgonzâŋgoi zen âi lumbeŋaŋgât den sâne lumbeŋ op ândibi.
33 Oi yatik zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ kut ŋâi ŋâiŋâ zo mân birâmŋâ dabân nâgât
a op ândibap? Zâk nâgât mân upap.”
34 Yatâ sâmŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâip, “Sii zo naamŋâ. Ka siigât naamŋâ
buŋ oi ko dap oindâ naamŋâ dum upap? Zo buŋâ.
35 Sii bâliŋâ zo yatâ mo yatâ orotŋâ, zo mân ziap. Zo yen lum pâindâ âibap.
A ŋâi zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap.”

15

Râma galem agât den siŋgi.
(Mt 18:12-14)

1 Kât miminŋâ a sot bâliŋ mâme a, zen Yesugâren den siŋgi âlip nâŋgânam
mindumarâwe.
2 Oi Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen zorat
nâŋgâne bâliŋ oi Yesugât itâ sâwe, “A zâk bâliŋ mâme a zen sot tap nalem
nemap. Man orotŋâ zo opmap.”
3 Yatâ sâne Yesuŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip,

4 “Zeŋgâren gâbâ a ŋâigât râma 1 handeret ândibi. Oi zeŋgâren gâbâ
kânoktâ âi buŋ oi birâbap? Zo yatâ buŋâ. Kâmut patâ 99 zo birâziŋgâm
buŋ upap, zo kârubap.
5 Kârum ma muyagem umâlip op âkom âibap.
6 Âim bukurâp sot kamârâp dâzâŋgom sâbap, ‘Sâtâre utnâ. Râmanâ buŋ
oip, zo muyagian.’
7 Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zo yatigâk a 99 zen târârakŋâ ândine sumbemân
sâtâre patâ muyagibap. Ka bâliŋ mâme a kânokŋâ umŋâ melâŋi zâkkât op
sumbemân sâtâre patâ walâm yâmbâtŋik muyagibap.”
8 Yatâ sâmŋâ den ŋâi itâ târokwap sâip, “Dap nâŋge? Ambân ŋâiŋâ kât
bâzagât mem ândibap. Mem ândei kât kânok gei buŋ oi birâbap? Buŋâ. Zâk
kârâp sâumŋâ mirâ pitâm kârum ma muyagibap.
9 Kârum muyagemŋâ ambân bukurâpŋâ, kamârâpŋâ zâŋgonsâi gane itâ
dâzâŋgobap, ‘Kâtnâ buŋ oip, zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.’
10 Zorat sa nâŋgânek. Zo yatik bâliŋ mâme a mo ambân kânok umŋâ
melâŋi Anutugât sumbem arâp zen sâtâre upme.”

A katep ŋâi tâmbetagobam oip.

11 Yesuŋâ den siŋgi ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “A ŋâi nanzatŋâ zagât ândiwet.
12 Nan kwakŋandâ ibâŋâ itâ dukuip, ‘Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât siŋgi sâin,
zo mem ni.’ Yatâ sâi kât sot sikum kâsâpkumŋâ munŋâ pindâm âtâŋaŋgât
siŋgi pâi tâip.
13 Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba
hân kârebân arip. Zoren âi laŋ ândim bâliŋ top top opŋâ kât sot sikum zo
zoren ziŋgâm naŋgip.
14 Kât sot sikum zo buŋ oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo dap
upâ sâm kwagip.
15 Hân mariŋâ ŋâi zâkkâren ari sâi hibukŋan âi bâu galem ândeip.
16 A zen nalem aŋgân kârâŋaŋgâne yen tap tepŋaŋgât opŋâ bâu zeŋgât
nalem nimbam oip.
17 Yatâ opŋâ nâŋgânâŋgâŋâ pâroŋsâi itâ nâŋgip, ‘Ibânaŋgât nep a kâmut,
zen nalem nem âkon op ândine nanŋâ nâ zi tepkât mumbâman.
18-19 Zorat nâ kamânan âim ibânaŋgâren takâm itâ sâm dukubat, Ibânâ nâ
bâliŋ mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ
mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.’
20 Yatâ sâm ibâŋaŋgâren arip. Ari ibâŋandâ kârebân gâbâ ekŋâ umŋâ
nâŋgâm sârârâk kârâm âi lum mâŋgarip.
21 Mâŋgari itâ dukuip, ‘Ibânâ nâ bâliŋâ mia tosanandâ sumbemân sot
gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.’
22 Yatâ sâi ibâŋandâ kore a itâ dâzâŋgom sâŋgonzâŋgoip, ‘Kek âi hâmbâ
âlipŋâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek.
23 Oi makau gwamŋâ patâ diim gam kom une nem sâtâre utnat.
24 Nannâ zâk moibân gâbâ zaatsap. Zâk buŋ oibân gâbâ muyagem gaap.’
Yatâ sâi sâtâre topkwap urâwe.
25 Oi nan kunŋâ zâk nebân ândiepŋâ puriksâmŋâ kamân naŋgâmŋan ga
kin kep kwamit nâŋgip.
26 Zâkŋâ sâi kore a ŋâi gâi mâsikâmŋâ sâip, ‘Kep zo top dapkât?’
27 Oi zâkŋâ sâip, ‘Mungâ gaap. Gaapkât ibâgandâ sâi makau gwam patâ
kom uen.’

28 Yatâ dukui nan kunŋâ zâk kuk opŋâ kamânân man bageip. Ibâŋandâ nâŋgâm kamân ginŋan geim um lumbeŋ den dukuip.
29 Yatâ dukui mân nâŋgânâŋgâ op kin itâ dukuip, ‘Nâŋgat. Nâ kendon patâ doŋbep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ noniŋ gwamŋâ mân nina nâ sot bukurâpnâ nen kom om nem sâtâre urâwen.
30 Ka bet katepkâ, zâk laŋ ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkum gulipkum naŋgip. Zâk yatâ zorâŋ âburem gâi sânandâ makau gwam patâ kom nie.’
31 Sâi ibâŋandâ itâ dukuip, ‘Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatŋâ kut ŋâi ŋâi nâgâren ziap, zo gâgât siŋgi op naŋgap.
32 Ka mungâ ko moipŋâ zaatsap. Oi zâk buŋ oipŋâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.’ ”

16

Kât galem a bâliŋaŋgât den.

1 Yesuŋâ arâpŋâ den siŋgi ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Sikum a patâ ŋâigât kât sikum galem a ŋâi ândeip. A zorat itâ sâne patâŋâ nâŋgip, ‘Galem a, zâk mem gulipkuap.’
2 Yatâ sâne sâi gâi dukuip, ‘Nâ gâgât den sâne nâŋgan. Gâ yatâ zorâŋâ dum zagâtŋâ mân galem ândiban. Ekapkâ mem gâna kât sikumgât topŋâ ikpâ.’
3 Sâi galem a zo umŋan itâ sâip, ‘Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbaŋâ buŋâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibatkât âkon uan. (Wangât, Yuda zeŋgâren a kanpitâ zen ândim oletziŋgâmarâwe, zorat op sâip.)
4 Irabot nâŋgan. Patânâ molinigi a patânaŋgât sikum tosa miwe, zeŋgâren âi buku ua sâne zeŋgât mirin ândibat.’
5 Yatâ sâm patâŋaŋgât tosa miwe, kânok kânok zâŋgonsâi gawe. Oi zâkŋâ a ŋâi mâsikâm sâip, ‘Patânaŋgât tosa gâgâren dabutâ ziap?’
6 Mâsiki zâkŋâ sâip, ‘Kelâk âmaŋân pâpanŋâ 1 handeret.’ Sâi itâ sâm dukuip, ‘Ekap zi mem 50 kulemgu.’
7 A yatâ sâmŋâ a ŋâi mâsikip, ‘Patânaŋgât tosa gâgâren dabutâ ziap?’ Sâi itâ sâip, ‘Sibit keetŋâ 1 handeret.’ Sâi itâ dukuip, ‘Ekap zi mem 80 kulemgu.’
8 Yatâ oi patâŋâ nâŋgâmŋâ galem a bâliŋâ zorat nâŋgânâŋgâ, zo nâŋgi imbaŋâ oi sâm âlip kwâkŋaŋgip.” Yesuŋâ yatâ sâmŋâ târokwap itâ sâm dâzâŋgoip, “Um kâtik a, zen kut ŋâi ŋâi utnam nâŋgânâŋgâziŋ patâ zei upme. Sumbemgât siŋgi a, zen yatâ zo mân zemziŋgap.
9 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Zen zo yatik hângât kât sikum bâliŋâ zi a zen ziŋgâne buku otziŋgâbi. Yatâ utne gâtâm hângât sikum buŋ oi narâk patin, zen âlip sumbem kamânân ândibigât sâsâŋâ. Oi sumbem kamânân ândiândiŋ âlip ândibi.”

Kut ŋâi ŋâi bonŋâ sot yenŋâ, zorat den.

10 A ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi yenŋâ dâŋbâŋ galem upap, zâkŋâ kut ŋâi ŋâi bonŋâ patâ zo âlip galem upap. Nâi zâk kut ŋâi ŋâi yenŋâ mem gulipkubap. Zâkŋâ yatik bonŋa mem gulipkubap.
11 Zen hângât kât sikum dâŋ mân galem upi, zo ko dap yatâ kut ŋâi ŋâi bonŋâ ziŋgâbap?

12 A zeŋgât kut ŋâi ŋâi giwe, zo dâŋ mân galem otna gikâ siŋgi zo dap yatâ
gibap?
13 Kore a ŋâiŋâ a patâ zagât zekât kore âlip mân upap. Zâk ŋâigât umŋâ
kiri ŋâi ekŋâ âkon upap. Zen yatigâk Anutugât nep sot sikumgât nep, zo dap
yatâ mâtakâzikâm mem ândibi?”

Yesuŋâ Parisaio a girem dâzâŋgoip.

14 Yesuŋâ den zo sâi Parisaio a zen kât sikumgât âkŋâle zeipkât diŋâ
kândâtkom girâŋâwe.
15 Utne itâ dâzâŋgoip, “Zen a zeŋgât mâteziŋan nen a târârakŋâ sâme. Ka
Anutuŋâ ko umziŋaŋgât topŋâ ekmap. A ziŋâ kut ŋâi ikne âlip opmap, zo
ko Anutuŋâ egi bâliŋ opmap.
16 Kembugât gurumin den sot Propete zeŋgât den zem gam Yohanegâren
gâip. Zorat kwâkŋan Anutu um topŋan ândiândiŋ, zorat den siŋgi âlip, zo
âsagem laŋ kârâm ariap. A ambân den siŋgi zo nâŋgâm baginam kâtigime.
17 Hân sot sumbem, zet buŋ utâ sâm buŋ upabot. Ka Kembugât gurumin
den zo mân buŋ upap.
18 A ŋâi, zâk ambin birâm ŋâi mimbap, zâk târotârozik mânâŋgât tosa
patâ mimbap. A ŋâi, zâk ambân birâbirâŋ zo mimbap, zâk yatigâk tosa patâ
mimbap.”

A patâgât den.

19 “Sikum a patâ ŋâi ândeip. Zâk hâmbâŋâ neule âlip sâŋgân zâizâiŋ zo
mem ândeip. Oi sirâmŋâ sirâmŋâ sii nalem âlipŋâ zo nem sâtâre op ândeip.
20 Oi a kanpitâ ŋâi ândeip, kutŋâ Lasaro. Zâkkât sâkŋâ zo useyâk. Zâkŋâ
patâgât mirâ mâtâp bagibagiŋan zemâip.
21 Zâk a patâgât mirin gâbâ nalem buputŋâ gâi nimbapkât nâŋgâm ândeip.
Sâknam nâŋgâm zem tâi wâu ziŋâ gam useŋâ nâmbâlapkumarâwe.
22 A kanpitâ zo yatâ op ândimŋâ moip. Oi Anutugât sumbem a, ziŋâ ge
diim zâi Abaramgât um topŋan pane ândeip. Bet sikum a zo moi hanguwe.
23 Zâk simân gei sâknam patâ nâŋgâm ândim siŋâ pâi zari Lasaro zâk
Abaram um topŋan tâi egip.
24 Ekŋâ konsâm sâip, ‘O Abaram sâkunâ, nekŋâ umgâ bâliŋ oi
Lasaro sâŋgonguna sâlâpŋandâ tooin pam sâmbum gem nâmbâlamnan pâi
sânduksâik. Na ziren kârâbân sâknam patâ nâŋgâm ândian.’
25 Sâi Abaramŋâ itâ dukuip, ‘Katepnâ, nâŋgâ. Gâ hânân âkŋâle kwâkŋan
ândein, zo mârum âkip. Oi Lazaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârum âkip. Zâk
zorat umâlebân ândiap. Ka gâ ko sâknam kwâkŋan ândiat.
26 Osetniŋan sim patâ kinzap, gât ko zibâ zeŋgâren dap op gibi? Oi
zeŋgâren gâbâ zi dap op kopgabi?’
27 Sikum a patâ, zâk itâ sâip, ‘Ibânâ, ŋâi dâgoga nâŋgâni.
28 Ândi nâgât kamânân murâpnâ bâtnâmbut ândie. Zen sâknam kamân
ziren gabegât Lasaro sângonguna âim girem den dâzâŋgobap.’
29 Sâi Abaramŋâ sâip, ‘Buŋâ. Mose sot Propete, zeŋgât den girem ziap, zo
nâŋgâbi.’
30 Sâi ko sâip, ‘Ibânâ Abaram, yatâ buŋâ. Zeŋgât den nâŋgâm umziŋ mân
melâŋbi. Ka a ŋâiŋâ mumuŋan gâbâ zaat sâi ko umziŋ melâŋbe.’
31 Sâi itâ sâm dukuip, ‘Zen Mose sot Propete zeŋgât den birâmeyân
mumuŋan gâbâ ŋâiŋâ zaat ai dâzâŋgoi yatik birâbi.’ ”

17

Bâliŋaŋgât nep mân tuubi.
(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

1 Yesuŋâ arâpŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Bâliŋaŋgât nep tuutuuŋ, zo muyagibap. Dap yen zimbap? Ka a ŋâi zâk bâliŋaŋgât nepŋâ tuubap, yei, zâk dap upap?
2 Ŋâi zâk a giginâ ŋâi okŋaŋgi bâliŋâ upap, zo ko tosa yâmbât mimbap. Mârumŋan kât sumun yâmbât patâ gânduŋan saamŋâ saruyâm giari sâi ko zo bâbâlaŋ opap. Zen galem oraŋgâm ândibi.
3 Bukugâ ŋâi bâliŋâ oi kubikŋaŋgâban. Otna umŋâ melâŋi tosaŋâ birâban.
4 Oi sirâm kânogân tosa nâmburân zagât muyagem sâp nâmburân zagât gam sapsuubap, ‘Buku yatâ otgim umnâ bâliŋ uap,’ Zâk yatâ sâi tosaŋâ birâban.”

Nâŋgâm pâlâtâŋgât den.

5 Aposolo zen Kembu itâ sâm dukuwe, “Gâ nâŋgâm pâlâtâŋniŋâ târokwap niŋgâban.”
6 Sâne Kembuŋâ itâ dâzâŋgoip, “Nâŋgâm pâlâtâŋziŋ bonŋâ mâiktârâ, mundo keetŋâ yatâ, zemziŋgi wakum nak ândi, zo sâmbuyaŋgâm saruyân gei kinbapkât dukune sâtziŋ lubap.”

Aŋâ Kembugât nep tuum tâpâkumen.

7 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Zeŋgâren gâbâ a ŋâi, zâkkât kore aŋâ nep tuum ândim mo râma galem ândim ŋâtiksâisâi gâi itâ dukubap? ‘Gâ mirin zâi tâtna nalem om gibâ.’
8 Yatâ buŋâ. Itâ dukubap, ‘Gâ sâŋgum kâu lapŋâ nalemnâ om pâna nia gikâ bet om nimban.’
9 Nep a zo nep sâm pindip, zo tuugi nâŋgi âkip. Dabân sâm âlip kwâkŋaŋgâbap?
10 Zeŋgât topziŋ yatâ ziap. Zen Anutuŋâ nep sâm ziŋgip, zo op naŋgâm itâ sâbi. ‘Nen kore a kwakmak. Nep sâm niŋgip, zorigâk tuumen.’ ”

Yesuŋâ a kubikziŋgi âi mân nâŋgâwe.

11 Yesuŋâ Yerusalem kamânân âibam Galilaia sot Samaria osetzikŋan arip.
12 Kamân ŋâin zari sâk bâlâ a bâzagât ziŋâ ekŋâ âkŋanâk kin den sâm itâ sâwe,
13 “O patâ Yesu, neŋgât umgâ bâliŋ oik.”
14 Sâne ziŋgitŋâ itâ dâzâŋgoip, “Zen âim sâkziŋâ tirik namâ galem a tirâpzâŋgone ikpi.” Sâi zen âim tatne usezin sogei sâkziŋ âlip oip.
15 Oi zeŋgâren gâbâ a kânokŋâ useŋâ sogei ekŋâ puriksâm gâip. Puriksâm den kâtik sâm Anutu mâpâseip.
16 Zâkŋâ Yesu kiŋ topŋan gei zem tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân gokŋâ.
17 Yesuŋâ itâ sâip, “A bâzagât kubikziŋgan. Nâmbutŋâ a nâmburân kimembut âlip ue, zo ikâ?
18 Zeŋgâren gâbâ a ŋâi âburem gam Anutugâren sâiwap mân se? Birâm âine gâ kamân ŋâin gokŋandâ gikik gaat?”
19 Yatâ sâm Samaria a zo itâ dukuip, “Gâ nâŋgâm pâlâtâŋgaŋgât âlip uat, gât ko zaat âi.”

Yesu takâbapkât den.
(Mt 24:23-28, 37-41)

20-21 Parisaio a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Anutu um topŋan tâtatŋâ, narâk ikâ zoren muyagibap?” Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Anutugât um topŋan tâtatŋâ, zo senŋâ mân igikŋâ, gât ko itâ mân sâbi, ‘Ziren âsagiap mo ândiren âsagiap.’ Nâŋgânek. Anutu um topŋan tâtatŋâ, zo osetziŋan âsagem ziap.”

22 Yesuŋâ arâpŋâ itâ dâzâŋgoip, “Gâtâm narâk ŋâin, zoren a bonŋâ âsagibatkât narâkŋâ iknam upi. Zo mân ikpi.

23 Narâk zoren a nâmbutŋandâ sâbi, ‘O, ziren neŋgâren âsagiap. Hân ândiren zeŋgâren âsagiap.’ Yatâ sânetâ mân âibi. Oi nâŋgâne mân bon upap.

24 Hânpân zâk hân muruk toren toren âsagem naŋgâmap, zo yatik a bonŋâ nâgât narâknan âsagei a aksik nikpi.

25 Kândom ko a narâk ziren ândie, zen a bonŋâ nâ kândâtnone sâknam patâ nâŋgâbat.

26 Noa ândeip, narâk zoren kut ŋâi ŋâi urâwe, zo yatik a bonŋâ nâgât narâk zo mâte oi yatâ upi.

27 Noa ândeip, narâk zoren a zen sii nalem sot too kâtik nem seroŋ kwap ândiwe. Ambân aŋgâgwaŋgâ urâwe. Yatâ op mân nâŋgâm ândine Noa sot narâpŋâ zen waŋgâyân zâine too uurup takâm gwâkâziŋgip.

28 Loti ândeip, narâk zoren yatik urâwe. Nalem sot too kâtik nem seroŋ kwap ândiwe. Kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ urâwe. Nep kârâm kâmit mirâ nep tuuwe.

29 Yatâ op ândine Lotiŋâ Sodom kamân birâm ari narâk zoren sumbemân gâbâ kârâp sot kât kârâpŋâ sot sumbem tipŋâ gem gâi kamân zoren a ambân buŋ op nâŋgâwe.

30 A bonŋâ nâŋâ âsagibat, narâk zoren a yatik upi.

31 Narâk zoren a ŋâi sombemân tâpapŋâ sikum mimbapkât mirin mân zâibap. Ŋâi zâk nebân ândibapŋâ zâk kamânân mân âburibap.

32 Zen Loti âmbinŋaŋgât den siŋgi nâŋgâbi.

33 Ŋâi zâk ândiândiŋâ aŋgân kâri gulipagobap. Ŋâi zâk ândiândiŋâ biri muyageŋaŋgâbap.

34 Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâtik zoren a zagât, zet mirâ ŋâin uman zeitâ ŋâi mem, ŋâi birâbat.

35 Ambân zagât, zet nalem sobem tâitâ ŋâi gâsum, ŋâi birâbat.

36 (A zagât nebân kiritâ ŋâi mem, ŋâi birâbat.)”

37 Yesu zâk den zo sâm naŋgi arâpŋâ ziŋâ mâsikâm sâwe, “Kembu, ikâ zoren âsagibap?” Sâne itâ dâzâŋgoip, “Bâu mo zuu kârokŋâ ŋâi zei zoren nii keŋ ziŋâ ninam mindume.”

18

Top likuliku agât den siŋgi.

1 Yesugât a, zen umziŋ mân âkon op narâk dâp ninâu sâm ândibigât Yesuŋâ den siŋgi itâ sâm dâzâŋgoip,

2 “Kamân ŋâin top likuliku a ŋâi ândeip. Zâk Anutu sot a mân hurat kwâtziŋgip.

3 Oi kamân zorenâk ambân malâ ŋâi ândeip. Zâk narâk dâp a sâtŋaŋgâren âim itâ dukumâip, ‘Gâ betnan mem kâsanâ nekât den kubikpan.’

4 A sâtŋâ zâk malâ zâkkât den birâmâip. Ândimŋâ umŋandâ itâ sâip, ‘Nâ
Anutu mo a hurat mân kwâtziŋgâman.
5 Ka malâ zâk narâk dâp sâm gâmapkât bekŋan mimbâ. Bekŋan mân mia
sâi ko âsâbâŋ nâgâren gâi sâknâ âkon opap.’ ”
6 Kembu zâk den zo sâm nangâm sâip, “A sâtŋâ bâliŋandâ den sâip, zo
nâŋgâm kwâtâtibi.
7 Anutugât a ambân gakârâpŋâ, zen ŋâtik sirâm dâp konsâm ninâu sâme,
zo mâkâziŋgâbap.
8 Zâk mân ândei kârep oi kegâk betziŋan mimbap. A bonŋâ nâŋâ gâtâm
âburem gam hânân a ambân nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot muyageziŋgâbat mo
buŋâ? Zorat umziŋ galem op ândibi.”

Parisaio a sot kât miminâ ninâu sâwet.

9 A nâmbutŋâ, zen ândiândiziŋaŋgât nâŋgâne târârak oi a toren zeŋgât
nâŋgâne mân dâp opmap. A yatâ zo, zeŋgât den sumbuŋâ ŋâi itâ sâip,
10 “A zagât, zet Anutu mâpâsiram tirik namin zâiwet. Ŋâi zâk Parisaio,
ŋâi ko kât miniŋ a ŋâi.
11 Parisaio a zâk kin zikŋaŋgât nâŋgi zari ninâu itâ sâip, ‘O Anutu, a
nâmbutŋâ zen kâmbam kume. Kâmbu upme. Bâliŋâ top top upme. Nâ zen
yatâ buŋâ. Kât miminâ a ândiren zi itâ buŋâ. Oi nâ zorat sâiwap dâgogan.
12 Sirâm nâmburân zagât zorat umŋan sirâm zagât nalem birâm zorat
kendon ândiman. Oi kut ŋâi ŋâi memŋâ bâzagârân gâbâ kânok zo gâgât
siŋgi sâm pâman.’ Yatâ sâm ninâu sâip.
13 Kât miniŋ aŋâ ko tutukuŋan kin aŋun op pindiŋsâm kin itâ sâm ninâu
sâip, ‘O Anutu, nâ bâliŋ mâme a. Nâ a bâliŋâ zorat gâ mân birâniban.’ Zâk
yatâ sâm ninâu sâip.”
14 Yesuŋâ yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Nâŋgânek. Kât miniŋ a zâk Anutuŋâ
tosaŋâ biri mirâŋan arip. Ka Parisaio zâk tosaŋâ zemŋaŋgip. Ŋâi zâk
zikŋaŋgât ŋâŋgi zari Anutuŋâ kâbakŋeŋaŋgâbap. Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi
giginŋ oi Anutuŋâ mem zaatŋaŋgâbap.”

Yesuŋâ katep mâsop minziŋgip.
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

15 Ambân ziŋ murarâpziŋ diiziŋgâm Yesugâren âim bikŋâ
gâsuziŋgâbapkât sâne arâpŋandâ ziŋgitŋâ keŋgât minziŋgâwe.
16 Yatâ utne Yesuŋâ arâpŋâ zâŋgonsâi gane itâ dâzâŋgoip, “Zen birâne
katep mâik zen nâgâren ganek. Mân pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu
um topŋangât siŋgi kwatziŋgâziŋgâŋ.
17 A ambân ziŋ umziŋ diim gei katep yatâ upi, zen Anutu um topŋan
ândiândigât siŋgi upi. Ka ŋâi zâk katep yatâ mân upap, zâk mân bagibap.”

Sikum a ŋâiŋâ Yesugâren gâip.
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

18 Oi sikum a ŋâiŋâ Yesu mâsikâm sâip, “Patâ âlipŋâ, nâ dap op ândiândi
tâmbâŋaŋgât siŋgi upat?”
19 Sâi Yesuŋâ sâip, “Nâgât âlipŋâ wangât nonsat? Âlip mariŋâ Anutu
kânok.
20 Oi gâ Kembugât gurumin den nâŋgâmat. Zo itâ. Ap ambin, zet mân
birâyaŋgâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. Gâ

bukuganŋgât sârân sâsâŋ mân sâban. Ibâ mamgâ hurat kwatzikâm sâtzik luban.”
21 Sâi sikum a zâk itâ sâip, “Zo katepnan gâbik topkwap op gâwan. Ŋâi mân bira ziap.”
22 Sâi Yesuŋâ den zo nâŋgâm itâ sâm dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ kut ŋâi ŋâi tatgigap, zo aksik pam kât mem a kanpitâ ziŋgâban. Yatâ op sumbemân sikumgoot upan. Oi ga nâ sot pâlâtâŋ op moliniban.”
23 Yatâ dukui a zo sikum patâ zemŋaŋgipkât umŋâ bâliŋ oip.
24 Yatâ oi Yesuŋâ ekŋâ itâ sâip, “A kât sikum patâŋâ Anutu um topŋan bâginam kwakpi.
25 Bâu patâ kamele, zâk kuup mâtâpŋan bagibap, zo yâmbâtŋâ. Ka a sikumŋootŋâ Anutugât um topŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ walâwalâŋ.”
26 Sâi nâŋgâm kirâwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Zo yatâ zorâŋ dap yatâ sumbemân baginat?”
27 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Aŋâ kut ŋâi ŋâi utnam kwakme, zo Anutuŋâ mâtâpŋâ âlip muyagemap.”
28 Sâi Peteroŋâ itâ dukuip, “Nen kut ŋâi ŋâiniŋâ aksik kândâtkom gâ moligiwen.”
29-30 Sâi Yesuŋâ itâ dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk Anutu um topŋan ândiândiŋaŋgât opŋâ kamânŋâ mo ambâ murarâpŋâ mo âtâ murâpŋâ, mo ibâ mamzatŋâ kândâtzaŋgobap, zo ko narâk ziren hâuŋâ doŋbep mimbap. Oi narâk patin ândiândi tâmbâŋâ mimbap.”

Yesu zâk mumbapkât siŋgi dâzâŋgoip.
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

31 Yesu zâk arâpŋâ sâi gane itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâŋge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi Propete a, zen a bonŋâ nâgât den kulemguwe, zorat bonŋâ âsagibap.
32 Nâ um kâtik a zeŋgât bitziŋan zaria den sâm sinnan gem sâm bâliŋ kwatnim sâknan tâpkubi.
33 Oi inzutŋâ lapitnim none mumbat. Mom sirâm karâmbut tapŋâ mumuŋan gâbâ zaatpat.”
34 Yesuŋâ yatâ sâm dâzâŋgoi zen kwagâwe. Den zo topŋâ mân nâŋgâm, nâŋgâne kwakmak oip.

Yesuŋâ Yeriko kamânân a sen ŋâtâtik ŋâi kubigip.
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

35 Yesu zâk âim Yeriko kamân mâte oip. Oi matâp ginŋan a sen ŋâtâtik ŋâi nalem sot kât, zorat oletziŋgâm tâip.
36 A kâmut patâ zen mâtâp zoren âine kinziŋ kwamit nâŋgâm mâsikâziŋgi sâwe,
37 “Yesu, Nasarete gokŋâ gaap.”
38 Sâne nâŋgâmŋâ den kâtikŋâ sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiun, nâgât umgâ bâliŋ oik.”
39 Yatâ sâi a kândom âiwe, ziŋâ den hiriŋsâm tâpapkât dukuwe. Oi zâkŋâ den zo nâŋgâm tâtâlim den kâtikŋâ den sâip, “Gâ Dawidigât kuinŋâ, nâgât umgâ bâliŋ oik.”
40 Sâi Yesuŋâ nâŋgâm mâtâbân kinŋâ sâip, “Zen nâgâren diim ganek.” Sâi sâne sen ŋâtâtikŋâ zâkkâren gâi mâsikâm sâip,

41 “Nâ dap otgibatkât sat?” Sâi sen ŋâtâtikŋâ sâip, “Nâ sinnâ âlip upapkât nâŋgan.”
42 Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Siŋgâ mânâŋgârik. Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat, zorat âlipkâ uat.”
43 Sâi zorenâk siŋâ egip. Oi Yesu molim âimŋâ ekŋâ Anutu mâpâseip. A ambân ziŋâ zo ekŋâ Anutu mâpâsiwe.

19

Sakaiogât den siŋgi.

1 Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip.
2 Kamân zoren a ŋâi ândeip, kutŋâ Sakaio. Zâk kât mimiŋ a zeŋgât a sâtŋâ. Oi sikum mot doŋbep zemŋaŋgip.
3 A zorâŋ Yesu ikpamŋâ okŋaŋgip. Oi zâk a pâŋkânok, gât ko a ambân mindune osetziŋan kin Yesu ikpam kwagip.
4 Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâziŋgâm Yesu ikpam wakum nak kwâkŋan zâi tâip. Yesu zâk mâtâp zorik gam âibam oip.
5 Oi Yesu zâk nak zorat topŋan âi siŋâ pâi zari ekŋâ itâ dukuip, “Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârâŋ gâgât mirin ga tâpat.”
6 Sâi yatigâk gem gam umâlip opŋâ Yesu diim mirâŋan arip.
7 Oi a zen zo ekŋâ nâŋgâm bâliŋ kwap sâwe, “Zâk wangât bâliŋ mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotŋâ uap.”
8 Oi Sakaioŋâ kin Kembu itâ dukuip, “Kembu nâŋgâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torenŋâ a kanpitâ ziŋgâbat. Oi a nâmbutŋâ kât walâm betziŋan mewan, zo yatik nâŋâ hâuŋâ mem zâi pam walâm ziŋgâbat.”
9 Sâi ko Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A zi Abaramgât kiunŋâ. Zâk sot ambin murarâŋâ, zen itârâŋ sumbemgât siŋgi ue.
10 A bonŋâ nâ a tâmbetagoagoŋan gâbâ kubikziŋgâbam gem gâwan. Kubikziŋga sumbemgât siŋgi upi.”

A kât ziŋgâziŋgâŋaŋgât den sumbuŋâ.
(Mt 25:14-30)

11 Yesu sot arâpŋâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, ziŋ itâ sâwe. “Anutu um topŋan ândiândigât narâkŋâ mâte uap.”
12 Sâne zorat Yesuŋâ den sumbuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A patâ ŋâiŋâ hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburibat sâm ba arip.
13 Âibam kore arâp bâzagât minduziŋgâm kât ekap kânok kânok ziŋgip. Ziŋgâm itâ dâzâŋgoip, ‘Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ laŋ kâri gâbat.’
14 Dâzâŋgom ari kamân zorat mâirâpŋâ, zen zâkkât âkonziŋgipkât kore a sâŋongune âimŋâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, ‘Mân kembu otniŋgâbapkât nâŋgen.’
15 A patâ zo ari ko a kutâ zâk laŋ hân galem sâm pindi âbureip. Âburem gamŋâ kore a kât ziŋgip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mâsikâziŋgip, ‘Kât ziŋgâwan, zo mem nepŋâ tune dabutâ âsagiap?’
16 Sâi a ŋâiŋâ gamŋâ sâip, ‘Patâ, kât ekap kânok nigin, zorâŋ târokwap bâzagât âsagiap.’
17 Sâi patâŋâ itâ dukuip, ‘Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipŋâ, gât ko kamân bâzagât zeŋgât galem a op ândiban.’
18 Yatâ sâi kore a ŋâiŋâ gam sâip, ‘Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepŋâ tuuga bâtnâmbut âsagiap.’

19 Sâi itâ dukuip, ‘Âlipŋâ. Gâ kamân bâtnâmbut zeŋgât galem a op
ândiban.’
20 Sâi kore a ŋâiŋâ gamŋâ sâip. ‘Kât ekap nigin, zo hâmbâŋâ kâpim pa
ziap.
21 Nâ gâgât topkâ itâ nâŋgan. Gâ a bâliŋâ. Gâ kut ŋâi ŋâi mân tuum a
nâmbutŋâ ziŋ tuune muyagei mimbatkât sâmat. Gâ gikak nep mân kârâm
kâmitmat. Nâmbutŋandâ tuune bon mimbatkât sâmat. Zorat gâgât keŋgât
op kâtkâ dâŋâk pa taap.’
22 Sâi patâŋâ itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâliŋâ gâ. Gikak den sat, zo mâburem
dâgobâ. Gâ nâgât itâ nâŋgâmat. Nâ a bâliŋâ. Ninak kut ŋâi ŋâi mân
muyagem meman. Oi ninak nep mân kârâm kâmitŋâ nâmbutŋandâ kârâm
kâmitne bon oi nimbatkât sâman.
23 Gâ topnâ yatâ nâŋgâm kât giwan, zo kât a ziŋgâna nepŋâ tuune âburem
ga târokwap membam.’
24 Sâmŋâ a kirâwe, zo itâ dâzâŋgoip, ‘Zen kât ekap pindâwan, zo bekŋan
mem bâzagât mem ândiap, zâk pindânek.’
25 Oi ziŋâ sâwe, ‘Zâk bâzagât mem ândiap, zo ka.’
26 Sâne sâip, ‘Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk kut ŋâi pinda mem ândei
târokwâkŋaŋgâbat. Oi ŋâi zâk kut ŋâi pinda mân mem ândei, zo bekŋan
mia yen ândibap.
27 Kâ kâsarâpnâ zi mân galemnâŋgobap sâwe, zo minziŋgâm gamŋâ
mâtenanâk zâŋgom naŋgânek.’ ”

Yesu zâk doŋgi kwâkŋan Yerusalem kamânân zarip.
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

28 Yesu zâk den sâm kwâkâm Yerusalem kamân zâibam zarip. Oi kândom
otziŋgâm zarip.
29 Âimŋâ Oliwa bâkŋan âim Betepage sot Betania kamân mâte otziŋgip. Oi
arâp zeŋgâren gâbâ a zagât sâŋgonzâkom itâ sâip,
30 “Kamân nâmbutken, zoren arit. Âimŋâ doŋgi sigan tâgân saane kinzap,
zo muyagibabot. Zo aŋâ kwâkŋan mân tâtatŋâ, zo uŋakŋâ. Oi zo olaŋ diim
gâit.
31 Olaŋitâ a ŋâiŋâ wangât miabot sâi itâ dukubabot, ‘Kembuniŋaŋgâren
nep muyagei zirat sap.’ ”
32 Sâi azatŋâ zet sâip dâp âi muyâgiwet.
33 Doŋgi olaŋ kiritâ mâirâpŋandâ mâsikâzikâwe, “Wangât olaŋsâbot?”
34 Sâne zikŋâ sâwet, “Kembunâ nep muyagei zirat sap.”
35 Yatâ sâm Yesugâren diim aritâ hâmbâziŋ doŋgi kwâkan pamŋâ Yesu
aline doŋgi kwâkŋan zâi tâip.
36 Zâim ari hâmbâziŋ mâtâbân lâŋgat âiwe.
37 Oliwa bâkŋan gâbâ giari a ambân kâmut gakâŋâ, zen kulem top top
tuugi igâwe, zorat sâtâre op kep mem Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.
38 Oi itâ sâwe, “Oe, a kutâniŋâ zâk Kembugât sâtkât gaap. Zâk sâm
âlip kwâkŋaŋgâm sânâ. Oe, u sumbemân Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgânat.
Sumbemân lumbeŋâ zimbap.”
39 Sâm âine Parisaio a nâmbutŋandâ a osetziŋan kin itâ dukuwe, “Patâ,
arâpkâ sâna birânek.”
40 Sâne sâip, “Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zen hiriŋsâne sâi ko kât ziŋ den
sâm mâpâsenibe.”

Yesuŋâ Yerusalem kamângât iseip.
41 Yesu zâk âimŋâ Yerusalem kamân mâteyâk ek kin umbâla op iseip.
42 Isemŋâ Yerusalem mâirâp zeŋgât itâ sâip, “Lumbeŋâ ândim sâi ek nâŋgâbe? Sinziŋ bâpsâsâŋ, gât ko mân ek nâŋge.
43 Gâtâm narâk ŋâin kâsaziŋâ gamŋâ kamânziŋ dooŋgum ândine kwakpi.
44 Mirâ kamânziŋ kom kindiŋkândaŋ tuum ziŋâ sot murarâpziŋâ zâŋgom mem ŋâi ŋâi otziŋgâne mirâ kamân kwamen zimbap. Wangât, Kembuziŋâ nâ zeŋgâren ga mân nek nâŋgâwe, zorat kut ŋâi ŋâi zo muyageziŋgâbap.”

Yesuŋâ tirik namâ hâlâlu sâip.
(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)
45 Den zo sâm naŋgâm tirik namin zarip. Zari kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ op kine itâ sâm moliziŋgip,
46 “Namâ zirat Kembugât den kulem ŋâi ziap,
‘Namânâ zi ninau namâ upap.’
Ka zen ko utnetâ kâmbu a zeŋgât kât ki yatâ uap.”
47 Sirâmŋâ sirâmŋâ Yesuŋâ tirik namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgom ândeip. Oi tirik namâ gâlem a sot pâtârâpziŋâ, zen kune buŋ upapkât den sâm kâtâŋ urâwe.
48 Yatâ sâne a ambân yenŋâ, zen aksik Yesugât diŋâ nâŋgâne imbaŋâ opmâip, zorat patârâpziŋâ zeŋgâren kwagâwe.

20

Yesu sot a sâtŋâ, zen den âraguwe.
(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)
1 Narâk ŋâin Yesuŋâ tirik namin a den siŋgi âlip dâzâŋgom kiri tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a sot galem a, zen itâ dukuwe,
2 “Gâ dâtnâŋgo. Ŋâigât sâtkât kut ŋâi ŋâi zo opmat? Ŋâiŋâ yatâ upan sâm gigipkât opmat?”
3 Sâne Yesuŋâ dâzâŋgoip, “Nâŋgoot den ŋâi mâsikâziŋga dâtnonek.
4 Yohane too saŋgon nep tuugip, zo ŋâigât sâtkât tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?”
5 Yatâ sâi zen ziiŋak itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât tuugip sâindâ sâbap, ‘Zen wangât diŋâ mân luwe?’
6 Mo agât sâtkât tuugip sâindâ a ziŋâ kâtŋâ nâŋgobi. Zen Yohanegât nâŋgâne propete bonŋâ opmâip, zorat.”
7 Zorat opŋâ Yesu itâ dukuwe, “Nen Yohanegât topŋâ mân nâŋgen.”
8 Sâne itâ dâzâŋgoip, “Zo sâne sâi ko nâŋgoot ŋâigât satkât opman, zo dâzâŋgobam. Ka zen mân se, zorat mân dâzâŋgobat.”

Waiŋ nep galem a bâliŋâ.
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)
9 Yesuŋâ a ambân den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgoip, “A ŋâiŋâ waiŋ tâk nep kârâm kâmirip. Kâmitŋâ galem a zâmban hân kârebân âi ândeip.
10 Oi bonŋâ mimiŋ narâkŋâ mâte oi kore a ŋâi bonŋâ nâmbut mimbapkât sâŋgongui arip. Âi taki galem a ziŋâ kom molinetâ bet bâsaŋ gâip.
11 Âburei mariŋandâ dum kore a ŋâi sâŋgongui arip. Sâŋgongui ari yatigâk kom moline bet bâsaŋ âbureip.
12 Oi mariŋandâ dum kore a ŋâi sâŋgongui arip. Ari yatigâk kom eksâne âbureip.

13 Yatâ utnetâ waiŋ kâlam mariŋandâ sâip, ‘Zi dap upat?’ Mariŋaŋgât
nanŋâ ŋâi ândeip, zo zikŋâ nanŋâ kânok. Oi umŋâ zâkkâren kinmâip.
Mariŋandâ itâ sâip, ‘Nâ itâ upat. Nâ nannâ zi sâŋgongua ari ek âlip hurat
kwâkŋaŋgâbi.’
14 Oi galem a zen nanŋâ ekŋâ âragwâragu op sâwe, ‘Zâkŋâ zi gâtâm kâlam
mariŋâ upap, zorat ko koindâ kâlam zi neŋgât siŋgi upap.’
15 Yatâ sâmŋâ mem kâbakŋem âi kune moip. Yatâ utne kâlam mariŋâ zâk
dap yatâ otziŋgâbap?
16 Nâŋge. Zâkŋâ ga galem a zâŋgoi mune kâlamŋan galem a uŋakŋâ
zâmbanbap.” Yesuŋâ yatâ sâi a ambân zen nâŋgâm itâ sâwe, “Opoŋ, zo
neŋgâren zo yatâ mân âsagibap.”
17 Sâne Yesuŋâ ziŋgitŋâ sâip, “Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
zo topŋâ dapkât?
‘Mirâ tuutuuŋ a, zen kunkun ŋâi ekŋâ âkon op birâwe. Kembuŋâ kunkun
zorâŋâ mem namin kwânâŋgip.
18 A ŋâi zâk kunkun zorâŋ komŋâ sâkŋâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorâŋ a
ŋâi kwâkŋan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’ ”
19 Yatâ sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot tirik namâ galem
a patâ, zen sirâm zorenâk gâsunam urâwe. Oi a ambân zeŋgât keŋgât op
birâwe. Zen itâ nâŋgâwe, “Yesuŋâ den sumbuŋâ sâip, zo neŋgât op sâip.”
20 A patâ, zen Yesu gâsum kumbigât a sâŋgonzâŋgone tik ek molim ândiwe.
A zo ziŋâ târârak holi yatâ ândim Yesu denŋâ sâkŋanâk sâm diim a kutâgâren
âi pânam urâwe.
21 Den sâm mâsikâ okŋaŋgâm sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nâŋgâmen. Gâ
den târârak dâtnâŋgomat. Oi patâ walâziŋgâm den mân sâmat. Oi Anutugât
mâtâp ziap, zo bonŋanâk sâm kusikŋan pâmat.
22 Zorat sâna nâŋgânâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotŋâ mo
mân orotŋâ?”
23 Sâne Yesuŋâ sarâziŋaŋgât topŋâ nâŋgâm sâip,
24 “Zen kât ŋâi mem tirâpnone ikpâ. Zoren ŋâigât holi tobat ziap?” Sâi
ziŋâ sâwe, “Roma a kutâ Sisagât holi tobat.”
25 Yatâ sâne dâzâŋgom sâip, “Sisagât siŋgi, zo Sisa pindâbi. Anutugât siŋgi,
zo Anutu pindâbi.”
26 Yatâ sâi zen diŋâ zo saanam a ambân mâteziŋan kwagâwe. Zorat den
hâuŋâ mân sâm diŋâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatŋaŋgât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

27 Zen âine Sadukaio a nâmbutŋâ zen Yesugâren gawe. A zo ziŋâ momŋâ
zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe.
28 A zo ziŋ gam Yesu itâ sâm mâsikâwe, “Patâ, Mose zâk den itâ
sâm kulemguip, ‘A ŋâiŋâ ambân memŋâ katepŋâ mân âsagei ândim moi
munŋandâ malâ zo mei âtâŋaŋgât siŋgi katep muyagibap.’
29 Oi zorat sâindâ nâŋgâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziŋ
ambân mem kiun buŋ ândim moip.
30 Moi munŋandâ malâ zo mem yatik kiun buŋ ândim moip.
31 Moi munŋâ ŋâiŋâ yatik malâ zo meip. Yatik yatik âtâ mun nâmburân
zagât, zen ambân kânok zo mem kiurâpziŋ buŋ mom nâŋgâwe.
32 Munetâ bet ambân malâziŋ zo moip.

33 Oi a nâmburân zagât zen ambân kânok zo miwegât mumuŋan gâbâ
zaatzaat narâkŋan ambân zo ŋâigât ambân upap?”
34 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Hanân zi a ambân miyaŋgâme.
35 Narâk patin ko Anutuŋâ nâŋgâziŋgi dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a
ambân zen dum mân miaŋgâbi.
36 Zen mumuŋan gâbâ zaatŋâ dum mân mumbi. Zen Anutugât nan
bârarâp op Anutugât sumbem arâp yatâ op ândibi.
37 Mumuŋan gâbâ zaatpi, zo Moseŋâ kârâp nak topŋan âsagei egibân den
zo sâm muyageip. Zâk Kembugât den itâ sâm kulemguip, ‘Zâk Abaram sot
Isaka sot Yakobo zeŋgât Anutu.’ Nâ zorat sa nâŋgânek.
38 Anutu zâk mom buŋ urâwe, zeŋgât Anutu buŋâ. Zâk wâgân ândie,
zeŋgât Anutu. Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi aksik patâ wâgân ândie.”
39 Yesu zâk yatâ sâm dâzâŋgoi Kembugât gurumin den zorat galem a
nâmbutŋandâ sâwe, “Patâ gâ den sâna âlip uap.”
40 Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mâsikânam keŋgât op birâwe.

Yesu zikŋak Kristogât mâsikâziŋgip.
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)
41 Yesuŋâ itâ sâm mâsikâziŋgip, “Kristo, zâk Dawidigât kiun sâme, zo
dapkât?
42 Dawidi zikŋak Psalm ekabân den ŋâi itâ sâm kulemguip,
‘Kembu zâk nâgât kembu itâ sâm dukuip.
43 “Nâgât âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombâŋ
upi.” ’
44 Dawidiŋâ Kristogât kembunâ sâip, zorâŋ dap op kiunŋâ uap?”

Kembugât gurumin a, zeŋgât den girem sâip.
45 Oi a ambân mâteziŋan arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Kembugât gurumin
a yatâ mân ândibi.
46 Zen hâmbâ kârep mem ândine a ziŋ sombemân muyageziŋgâm sâm
âlip kwatziŋgâbigât umziŋ kinmap. Oi mâpâmâpâse namin sot nalem niniŋ
namin a sâtŋâ tâtarân tâtnat sâme.
47 A yatâ zorâŋ ambân malâ zeŋgât mirâ kut ŋâi ŋâi laŋ mime. Oi a
ambân mâteziŋan ninâu kârep sâm tosaziŋ kwârakume. A zo zen gâtâm
tosaziŋaŋgât hâuŋâ yambâtŋâ mimbi.”

21

Ambân malâ ŋâiŋâ kâtŋâ tirik namin pâip.
(Mk 12:41-44)
1 Yesuŋâ siŋâ pâi ari egi sikum a ziŋâ Kembugât siŋgi kât pane giari egip.
2 Oi ambân malâ kanpitâ ŋâi, zorâŋ gam kât kuriŋâ zagât pai giari egip.
3 Yatâ oi Yesuŋâ ekŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ambân malâ
kanpitâ, zâk kât paap, zorâŋâ walâziŋgap.
4 Sikum a zen mamŋâ âmbi zei ko nâmbutŋik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk
kâtŋâ pam naŋgâm yenâk ândiap.”

Wesâk muyagibap.
(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)
5 A nâmbutŋâ zen tirik namâgât den itâ sâwe, “Kât neuleŋoot âlipŋâ tuune
hikpârâkŋoot kirip.” Zo ek sâm kine Yesuŋâ dâzâŋgoip.

6 “Narâk ŋâin kâsaziŋâ gam namâ neuleŋoot zi kândaŋne giligâlâksâm buŋ op naŋgâbap.”
7 Oi ziŋâ sâwe, “Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”
8 Sâne Yesuŋâ itâ sâip, “Um gulip kwatziŋgâbegât gasâziŋ kârâm ândibi. A doŋbepŋâ gam itâ sâbi, ‘Nâ Kristo. Bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, zo nâ.’ Nâmbutŋâ itâ sâbi, ‘Narâkŋâ mârum mâte uap.’ Yatâ sâne a yatâ zo zeŋgât den nâŋgâne bonŋâ buŋ upap.
9 Oi kâmbamgât den siŋgi nâŋgâm mân keŋgât upi. Kut ŋâi ŋâi yatâ zo âsagibapkât sâsâŋ. Oi yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap.”
10 Yatâ sâm sâip, “Hânŋâ hânŋâ, kâmutŋâ kâmutŋâ, zen kâsa op zimbi.
11 Wârin patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyageziŋgâbap. Oi sumbemân wesâk imbâŋâ muyagibap.”

Den siŋgi âlipkât kâmbam muyagibap.
12 “Yatâ mân âsagei zen gâsuziŋgâm zâŋgom moliziŋgâbi. Oi gâsâzâŋgom mâpâmâpâse namin sot tâk namin zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zeŋgâren diiziŋgâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otziŋgâbi.
13 Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsum ziŋgâbi.
14 A zeŋgât mâteziŋan kin den dap sânat sâm mân nâŋgâm kwâkâ upi.
15 Ninak den nâŋgânâŋgâ âlipŋâ ziŋga kâsarâpziŋâ zen dinziŋâ nâŋgâmŋâ mân kumbi.
16 Oi zorik buŋâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziŋâ, ziŋâ sâne gâsuziŋgâm zâŋgobi. Oi zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ mumbi.
17 A doŋbep zen kutsiŋginaŋgât opŋâ um kâlak otziŋgâbi.
18 Yatâ otziŋgâne nâŋâ galem otziŋga kâukziŋ sâmot ŋâi mân buŋ upap.
19 Zen kâtigem âim ândiândiziŋ muyagibi.”

Yerusalemgât den.
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)
20 Kâsarâpziŋ zen gam Yerusalem kamân haamgune sâbi, ‘Kamâniŋ patâ kândaŋne kwamen zimbapkât narâkŋâ mâte uap.’
21 Oi Yudaia hânân ândibiŋâ zen sârârâk kârâm ba barâ kâtikŋan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiŋâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkŋan ândibiŋâ Yerusalem kamânân mân zâibi.
22 Narâk zoren tosaziŋâ hâuŋâ mâkâbapkât narâk muyagibap. Oi Kembugât den ekabân ziap, zo bonŋâ muyagibap.
23 Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokŋâ, zen dap upi? A kâmut zi zeŋgâren tosagât hâuŋâ Kembuŋâ sâknam patâ ziŋgâbap.
24 Oi kâsa ziŋâ a ambân nâmbutŋâ kâmbamŋâ zâŋgom nâmbutŋâ diziŋgâm hân toren toren âine zeŋgât kore a ambân op ândibi. Oi hân ŋâin gâbâ um kâtik, ziŋ gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziŋ âkâbap.”

Narâk patâgât den.
(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)
25 “Bet mirâsiŋ sot kâin sâŋgelak sen pupŋâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutŋâ kâmutŋâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbâŋgum kwatmit patâ muyagei nâŋgâne kwakmak oi keŋgât upi.

26 Oi Anutuŋâ sumbem mâŋgei olayaŋgâm imbaŋâ buŋ upap. Oi a ambân,
ziŋ kut ŋâi ŋâi muyagibap, zorat nâŋgâm kwâkâmŋâ keŋgât opŋâ munam
op kinbi.
27 Oi a bonŋâ nâ unumunum kwâkŋan imbaŋâ âsakŋânoot ga nikpi.
28 Kut ŋâi ŋâi zo âsagei kâkpam ekŋâ itâ sâbi, ‘Gâsuniŋgâbapkât narâk
mâte uap.’ ”
29 Yesuŋâ yatâ sâm den sumbuŋâ ŋâi itâ târokwap dâzâŋgoip,
30 “Zen dâgap nak ekŋâ topŋâ itâ sâme, ‘Ilum burutuksâi maa narâk
upâmap.’
31 Yatik kut ŋâi ŋâi san, zo muyagei ekŋâ sâbi, ‘Anutu um topŋan
ândiândiŋ, zorat narâk mâte uap.’
32 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut ŋâi ŋâi
san, zo muyagibap.
33 Hân sot sumbem buŋ upabot. Nâgât den zo ko mân buŋ upap.”

Um wâgân ândibi.
(Mk 13:33-37)
34 “Sii nalem nem kut ŋâi ŋâi yenŋaŋgât nâŋgâm ândine um
nâŋgânâŋgâziŋ buŋ oi narâk patâgât mân naŋgâm ândine muyagei
pârâkpam lâu taktak upegât gasâziŋ kârâm ândibi.
35 Narâk patâ zo hân dâp a aksik dâpziŋ oi muyagibap.
36 Zorat zen um wâgân ândim ninâu sâm ândine Kembuŋâ imbâŋâ ziŋgi
kut ŋâi ŋâi âsagibapkât sâsâŋâ, zo âsagei ândine a bonŋâ nâ takâm ga
mâtenan kâtigem kinbi.” Yatâ sâm dâzâŋgoip.
37 Yesu zâk sirâmân tirik namin den siŋgi âlip dâzâŋgom ândeip. Oi mirâ
ŋâtiksâi birâziŋgâm Oliwa bâkŋan zâi zemâip.
38 Mirâ haŋsâi a ambân aksik zâkkât den nâŋgânam tirik namin zâiwe.

22

Yudaŋâ Yesu tirâpzâŋgobapkât sâip.
(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)
1 Yuda zeŋgât kendon patâ kutŋâ Pasowa, narâkŋâ mâte oip.
2 Tirik nama galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen a
ambân zeŋgât keŋgât op, dap op Yesu koindâ mumbap sâm mâtâp kâruwe.
3 Yatâ op ândine Sataŋŋâ Yesugât a ŋâi kutŋâ Yuda, Karioto kamânân
gokŋâ, zâkkât umŋan giarip.
4 Giari tirik namâ galem a patâ sot kâwâli a zeŋgât galem a patâ zeŋgâren
âim tirâpzâŋgoi gâsubigât dâzâŋgoip.
5 Oi zen nâŋgâm umziŋ âlip oi sâŋgânŋâ kât pindâbigât sâwe.
6 Sâne dinziŋâ lum sâm kâtigem Yesu tigâk tirâpzâŋgobam ek kârum
ândeip.

Yesu sot arâpŋâ, zen kendon patâgât nalem niwe.
(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)
7 Kendonân nalem niniŋâ narâk oip. Narâk zoren râma gwamŋâ kom
gaam omarâwe.
8 Oi Yesuŋâ Petero sot Yohane itâ sâm sâŋgonzâkoip, “Zet âim Pasowa
kendongât nalem om kâtâŋ tuubabot.”
9 Sâi zikŋâ itâ sâm mâsikâwet, “Mirâ ikâ zoren undat?”

10 Sâitâ itâ sâm dâzâkoip, “Nâŋgit. Zet kamânân zâim a ŋâi egitâ too
âmaŋoot muyagem mem mirin zari molim zâibabot.
11 Zâim mirâ mariŋâ itâ dukubabot, ‘Patâŋâ gâgât itâ sap, “Mirâ umŋâ ikâ
zoren nâ sot arâpnâ Pasowa nalem ninat?” ’
12 Sâitâ zâkŋâ mirâ umŋâ patâ ŋâi kiaŋ tâtatŋâ kubikkubikŋâ, zo
tirâpzâkoi zoren nalem om kâtâŋ tuubabot.”
13 Zet âim Yesuŋâ sâip dâp muyagiwet. Oi zoren Pasowa nalem om kâtâŋ
tuuwet.

Pasowa nalem nem waiŋ too ziŋgi niwe.
(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)
14 Nalem niniŋ narâkŋâ oi ko Yesu sot arâpŋâ zen nalem ninam zâiwe.
15 Zâine Yesuŋâ itâ sâip, “Sâknam narâk mâte oi nalem zi zen sot
nimbatkât otnigap.
16 Nâ sa nâŋgânek. Pasowa nalem dum mân nem ândia Anutu um topŋan
zorat bonŋâ, zo âsagibap.”
17 Yatâ sâmŋâ waiŋ hâkop mem sâiwap sâm itâ sâip, “Zi mem nem
aŋgânek.
18 Nâ dâzâŋgobâ. Waiŋ too dum mân nem ândia Anutugât um topŋan
ândiândiŋ, zo muyagibap.”
19 Den yatâ sâmŋâ nalem ŋâi memŋâ sâiwap sâm mamuŋ itâ sâm ziŋgip,
“Zi sunumnâ. Zo zeŋgât siŋgi san. Nâgât nâŋgâm itâ nem ândibi.”
20 Nalem nine waiŋ too hâkop mem ziŋgâm sâip, “Hâkop ziren târotâroniŋ
irakŋaŋgât gilâmnâ taap. Gilâmnâ zo, zeŋgât op hânân gibap.
21 Oi nâŋgânek. A kâsarâpnâ zeŋgât berân nâbanbap, zâkŋâ nâ sot tâtarân
nalem ârândâŋ mem nem tet.
22 A bonŋâ, nâ mâtâp sâm niniŋ, zorik âibat. Ka a ŋâi tirâpzâŋgoi gâsunibi,
yei, zâk hâuŋâ yâmbâtŋâ mimbap.”
23 Yatâ sâi arâpnâ zen kâmutziŋan gâbâ ŋâiŋâ yatâ upap sâm
mâsikâyaŋgâwe.

Arâp zen den sârek âraguwe.
(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)
24 Yesu arâpŋâ, zen osetniŋan gâbâ ŋâiŋâ patâniŋâ upap sâm den sârek
âraguwe.
25 Utne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Hân a kutâ, zen kore a gâsâzâŋgome.
A zâizâiŋ, zen a yenŋandâ sâm âlip kwatziŋgâme.
26 Ka zeŋgâren yatâ mân âsagibap. Zeŋgâren a patâŋâ mâikkât holi yatâ
upap. Oi a sâtŋandâ kore a yatâ op ândibap.
27 Zen sânek. Ikâ zorâŋ zâizâiŋâ? Nalem yen tap niniŋâ, zorâŋ zâizâiŋ mo
nalem uuŋâ, zorâŋ zâizâiŋ? Yen tap nimbap, zo zâizâiŋâ nâŋgâme. Nâŋâ ko
zeŋgât oserân kore a yatâ op ândian.
28 Nâ hânân sâknam nâŋgâm ândia nâ sot tap ek ândie.
29 Oi Ibânandâ imbaŋâ nigi a ambân zeŋgât patâziŋ op ândibat. Zen zo
yatik a ambân zeŋgât a sâtŋâ op ândibigât sâm ziŋgan.
30 Zorat nâŋâ sa zen nâ sot nalem nem sâtâre op a kembu tâtarân tap
Isirae a kâmut kiin zâgât, zeŋgât den sâm kwâkâbi.”

Yesuŋâ Petero girem den dukuip.
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

31 Yesuŋâ itâ sâip, “Simoŋ, Simoŋ, a zen kopi mândâlem kubikŋâ sâkŋâ
birâme, zo yatik gâ Sataŋgât bikŋan zâibangât sap.
32 Oi nâŋâ ko nâŋgâm pâlâtâŋgâ lorem buŋ opapkât ninâu san, gât ko
âburemŋâ bukurâpkâ tânzâŋgoban.”
33 Sâi Peteroŋâ itâ dukuip, “Kembu gâ tâk namin mo gone mumban, zo
âlip nâ yatik otnibi.”
34 Oi Yesuŋâ sâip, “Petero, nâ dâgoga nâŋgâ. Kurukŋâ diŋ mân sâi sâp
karâmbut kwâimbâniban.”
35 Yatâ sâm sâip, “Nâŋâ sâŋgonzâŋgua kât sot irâ, ki pâke buŋ âim zorat
kâruwe?” Oi ziŋâ sâwe, “Yatâ buŋâ.”
36 Sâne itâ târokwap dâzâŋgoip, “Narâk ziren ko a ŋâi zâk kât zemŋâŋgap
oi mem âibap. Ŋâi zâk irâ kat zemŋâŋgap oi gorem âibap. Ŋâi zâk
kâmbamgât sâu patâ buŋ oi hâmbâŋâ kwâkâm ziŋgi sâu ŋâi pindâne mem
âibap.
37 Nâ sa nâŋgânek. Propete ziŋ nâgât den kânŋan itâ kulemguwe, ‘Zâk
bâliŋ mâme a zeŋgât oserân pam itâ sâwe, ‘A zi, zen bâliŋ mâme a.’ Den
zo bon upap. Oi nâgât den sâsâŋ, zo aksik patâ bon op naŋgâbapkât narâk
mâte uap.”
38 Sâi arâpŋâ ziŋâ dukuwe, “Kembu eknan. Kâmbamgât sâu patâ zagât
mien.” Sâne sâip, “Âlipŋâ.”

Gezemane kâlamân âiwe.
(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

39 Yesu zâk ŋâtik dâp opmâip, yatâ op Oliwa bâkŋan zari arâpŋâ zen molim
âiwe.
40 Zoren takâm Yesuŋâ arâpŋâ itâ dâzâŋgoip, “Zen mâsimâsikâyân
loribegât ninâu sânek.”
41 Yatâ sâm kât lum pâindâ âimap, yatâ âim simin liim kwap itâ sâm ninâu
sâip,
42 “Ibânâ, nâŋgânim sâknam kâmut zi betnan mena buŋ oik. Oi nâgât den
buŋâ, gâgât den, zo kâtigibap.”
43 Yatâ sâi sumbemân gâbâ sumbem a ŋâiŋâ gem gam imbaŋâ pindâm
mem kâtikŋan kwâkŋaŋgip.
44 Umŋan sâknam doŋbep patâ oi kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak
zorâŋ hânân gei gilâm yatâ oip.
45 Ninâu sâmŋâ zaatŋâ arâpŋâ zeŋgâren âim ziŋgirip. Zen umbâlâŋâ mem
lotŋan kwatziŋgi uman ziwe.
46 Zine Yesuŋâ ziŋgit sâip, “Zen wangât uman zie? Zen mâsimâsikâyân
loribegât zaatŋâ ninâu sânek.”

Yesu gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

47 Yatâ sâm kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpŋâ zeŋgât bukuziŋâ, kutŋâ
Yuda, zâkŋâ kândom otziŋgi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mâŋganbapkât
Yesugâren gâip.
48 Gâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Yuda, Gâ wangât a bonŋâ nâ lum
mâŋganim sâna gâsuninam ue?”
49 Oi Yesugât a gakâŋâ, zen kut ŋâi ŋâi muyagibâ sâi ekŋâ sâwe, “Kembu
sâna nâŋgâm nen zâŋgonâ?”

50 Yatâ sâmŋâ zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ tirik namâ galem a patâgât kore a ŋâi
kindapŋâ kârâm kwâkip.
51 Oi Yesu zo ekŋâ sâip, “Zen birânek.” Yatâ sâm a zo kindapŋâ mem
târokwâip.
52 Tirik nama galem a sot kâwâli a sot a kâukŋâ, zen gâsunam gane itâ sâm
mâsikâziŋgip, “Zen nâgât dap nâŋge? Nâgât nâŋgâne kâmbam ku a oi liŋgip
kâlâuziŋoot mem ga gâsânoge?
53 Nâ zorat sa nâŋgânek. Nâ sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin zen sot ândiman.
Oi zoren mân gâsânowe. Ka zi zeŋgât narâk uap sot ŋâtâtik mariŋaŋgât
narâk uap.”

Peteroŋâ Yesu kwâimbip.
(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

54 A ziŋ Yesu gâsum diim âim tirik namâ galem a patâgâren diim zâiwe. Oi
zâkkât mirin Peteroŋâ bet moliziŋgâm arip.
55 Oi kâwali a zen dâmân kâligen âim kârâp om nâŋgâm tatne Petero zâk
bagim osetziŋan tâip.
56 Tâi ko kore ambân ŋâiŋâ ga ekŋâ sâip, “A zi zâk sot ândimap.”
57 Sâi Peteroŋâ kwâimbâm sâip, “Ambân, nâ zâk mân ekman.”
58 Yatâ sâm mâik ŋâi tâi a ŋâiŋâ ekŋâ sâip, “Gâ zâkkât kâmurân gokŋâ.”
Sâi Peteroŋâ sâip, “Gâ sat, zo nâ buŋâ.”
59 Mâik ŋâi tâi a ŋâiŋâ ga ekŋâ sâm kâtigem sâip, “Perâkŋak, a zi zâk sot
ândimap. Zâk Galilaia gokŋâ.”
60 Sâi Peteroŋâ sâip, “A, gâ den sâna kwaksan.” Yatâ sâi narâk zorenâk
kurukŋâ diŋ sâip.
61 Oi Kembuŋâ puriksâm Petero egi Petero zâk Kembuŋâ den mârum sâip
zo nâŋgip, “Kuruk diŋ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”
62 Den zo nâŋgâm umŋâ bâliŋ oi âkŋan âi girâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut ŋâi ŋâi okŋaŋgâwe.
(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

63 Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sâm siŋan gem dukum kuwe.
64 Si sâŋgân kwâtepkum komŋâ itâ sâwe, “Gâ Propete ândiat oi ko a ŋâiŋâ
gogap, zo kutŋâ sâna nâŋgânâ.”
65 Oi den bâliŋâ nâmbutŋâ dukuwe.
66 Yatâ op kine mirâ haŋsâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot
Kembugât gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim
zâine den itâ dukum sâwe,
67 “Dâtnâŋgo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsum niŋgâ.” Sâne itâ dâzâŋgoip,
“Nâ topnâ sâm muyagia sâi ko mân nâŋgâbe.
68 Nâ mâsikâziŋga sâi ko den torenŋâ mân dâtnobe.
69 Laŋ sa nâŋgânek. Narâk zi a bonŋâ nâ Anutu imbaŋâ mariŋâ, zâkkât
âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap.”
70 Sâi nâŋgâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, “Gâ Anutugât nanŋâ?” Sâne
zâkŋâ sâip, “Zo se, zo.”
71 Sâi itâ sâwe, “Wangât dum den nep tuunat? Zikŋâ lâuŋan gâbâ gâi
nâŋgen.”

23

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

1 Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim Pilatogâren âiwe.
2 Zâkkât mâteŋan kin itâ sâm siŋan giwe, “A zirat topŋâ itâ ziap. Zâk
a doŋbep um gulip kwatziŋgâmap. Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân
pindâbigât dâzâŋgoip. Oi zikŋaŋgât itâ sâmap, ‘Nâ Kristo, a kembu.’ ”
3 Sâne Pilatoŋâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkaŋgât dâtno. Gâ Yuda zeŋgât a
kutâ?” Sâi Yesuŋâ sâip, “Sat, zo.”
4 Sâi Pilatoŋâ tirik namâ galem a sot a gam kirâwe, zen itâ dâzâŋgom sâip,
“Nâ a zirat tosaŋâ kâruan.”
5 Oi zen kâtigem sâwe, “Zâk perâkak a ambân den mân orotŋâ dâzâŋgoi
hânniŋâ dâp op laŋ kârip. Zâk Galilaia hânân topkwap op gam Yudaia hânân
gam ziren yatik opmap.”
6 Yatâ sânetâ Pilatoŋâ mâsikâziŋgâm sâip, “Zo Galilaia gokŋâ?”
7 Zâk ziŋ yatâ sâne Pilatoŋâ nâŋgâm Yesu zâk Herodegât nebân gokŋâ sâm
sâŋgongui Herodegâren diim âiwe. Herode zâk Yerusalem kamânân ândeip.
8 Herode zâk Yesu ekŋâ umŋâ âlip oip. Herode zâk Yesugât siŋgi nâŋgâm
ikpam op ândeip. Oi kut ŋâi tuugi ikpatkât nâŋgâm ândeip.
9 Oi zâkŋâ Yesu den topŋâ topŋâ sâm mâsikip. Mâsiki ma hâuŋâ mân
mâburem dukuip.
10 Oi tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen
kâtigem den sâm siŋan gem kirâwe.
11 Herode sot kâwali arâpŋâ, zen Yesu siŋan gem den gân okŋaŋgâwe.
Oi Herodeŋâ sâi Yesu a kembugât hâmbâ ŋâi giŋaŋgâne giari âburem diim
Pilatogâren âiwe.
12 Oi sirâm zoren Herode sot Pilato, zet buku urâwet. Mârum ko kâsa kâsa
op ândiwet.
13 Pilatoŋâ tirik namâ galem a patâ sot a kâukŋâ sot a yenŋâ sâi gawe.
14 Gane itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen itâ sâm a zi nâgâren diim ge, ‘Zâk a
umziŋan gemap.’ Oi nâŋâ zeŋgât mâteziŋan topŋaŋgât kârua buŋ uap.
15 Herode zâk yatik mâsiki buŋ oi sâŋgongoi diim ge. Nâŋge. Tosaŋandâ
mumbapkât siŋgi mân uap.
16 Zorat sa kâwali a ziŋâ tâkŋâ lapitne olaŋbat.”
17 Pilato zâk Yuda zeŋgât kendon dâp tâk namin tatne zeŋgâren gâbâ
kânok kânok olaŋ ziŋgâmâip.
18 Sâi a kâmut ziŋ den kâtik sâm sâwe, “Zâk buŋ oik. Baraba ko olaŋ
niŋgâ.”
19 Baraba zâk sot a nâmbutŋâ, zen a kutâgât âkonziŋgi kamân pâtin
kâmbam kom a nâmbutŋâ zâŋgone mune tâk namin zâmbarâwe.
20 Oi Pilatoŋâ Yesu olaŋbamŋâ dâzâŋgoip.
21 Dâzâŋgoi zen den yu kambâŋ sâm sâwe, “Poru nagân moik. Poru nagân
moik.”
22 Sâne Pilatoŋâ kwâkâziŋgi sâp karâmbut oi sâip. “Wan tosagât? Nâŋâ
nâŋga tosaŋandâ mumbapkât siŋgi mân uapkât sandâ tâkŋak lapitŋâ birâne
âibap.”
23 Sâi zen kâtigem den kâtik sâm ziwe, “Poru nagân moik.” Sâm gulipmalip
utne Pilatoŋâ dinziŋâ lugip.

24 Den sâwe, zo bon upapkât Pilatoŋâ sâm kwâkip.
25 Oi dinziŋâ lum kâmbam ku a tâk namin tâip, a zo olaŋ ziŋgip. Ka Yesu ko mumbapkât sâm kwâkâm kâwali a zeŋgât bitziŋan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mt 27:32-56; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)
26 Yesu diim mâtâbân âim a ŋâi muyagiwe, kutŋâ Simoŋ, Kirene hânân gokŋâ. Zâk nebân gâbâ gâi gâsumŋâ Yesugât poru nak kwambeŋan pane lum Yesugât kândâtŋan arip.
27 A ambân doŋbep patâ molim âiwe. Ambân nâmbutŋâ, zen umbâlâ op isem weŋâ molim âiwe.
28 Yatâ utne Yesuŋâ puriksâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Yerusalem ambân, zen nâgât mân isenek. Ziiŋâ sot murarâpziŋâ, zeŋgât isenek.
29 Nâŋgânek. Gâtâm, narâk ŋâin itâ sâbi, ‘Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziŋ buŋ sot ambân sigan, zeŋgât nângindâ âlip upap.’
30 Narâk zoren bakŋâ zeŋgât itâ sâbi, ‘Zen âbâŋgum ge kwâratnâŋgonek.’ Oi bakŋâ mâik zo yatik, ‘Ge kwâratnâŋgonek.’
31 Kut ŋâi itâ zo nak wâgân okŋaŋge. Nak aronŋâ, zo dap okŋaŋgâbi?”
32 Oi bâliŋ mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe.
33 Oi âimŋâ hân ŋâi kutŋâ kâuk siŋit, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândâŋ zâkowe. Yesu zâk tânâmŋan, bâliŋ mâme a zet toren toren kwânâŋgâziŋgâwe.
34 Utne Yesuŋâ ninâu itâ sâip, “Ibânâ, a zi ziŋâ kut ŋâi ŋâi ue, zi topŋâ mân nâŋgegât tosâziŋ birâ.” Sâi kâwali a zen hâmbâŋaŋgât opŋâ wenzu pâne âsageip dâp miwe.
35 A doŋbep patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziŋâ ko mem ge kwâkwat den dukum siŋan gem kirâwe. Itâ sâwe, “A nâmbutŋâ tâmbetagonam utne tânzâŋgoip. Zikŋaŋgât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutuŋâ gâsum sâlâpkuip oi ko gem gâik.”
36 Kâwali a zen yatigâk dukuwe. Zen winiga too kâlakŋâ pindâm sâwe,
37 “Gâ Yuda zeŋgât a kuta op ândiat oi ko poru nâgân gâbâ âkâm ge.”
38 Yesugât poru nagân den ŋâi itâ kulemguwe, “Zi Yuda zeŋgât a kutâ.”
39 Bâliŋ mâme a ŋâi poru nagân kin betziŋan mem Yesu dukum sâip, “Gâ yatâ zo Kristo? Gikâ sâkkâ mâkâna gei nekât sâknikŋâ mâkâ.”
40 Yatâ sâi bâliŋ mâme a nebutŋandâ dukum sâip, “Net kâmbamgât siŋgi ârândâŋ uenŋâ Anutugât keŋgât mân op sat?
41 Net tosanikŋaŋgât dâp otnike. Ka a zi ko bâliŋâ mân oip.”
42 Yatâ sâmŋâ Yesu dukuip, “Yesu, gâ kembu imbaŋâgoot ândim, gâ nâgât nâŋgâban.”
43 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkŋak sa nâŋgâ. Itârâŋ gâ nâ sot sumbem kamân âlipŋan, Paradisi, zoren ândiban.”
44 Oi mirâ bâkŋan oi mirâ sumunkom zei ŋâtâtik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip.
45 Oi tirik namin sâŋgum patâ ŋâi kirip, zo tânâmŋan oloŋ gei kwâkip.
46 Oi Yesu den kâtik den sâm sâip, “Ibânâ, bikan um dâpnâ paan.” Yatâ sâm moip.
47 Oi kâwali a galem, zo ek nâŋgâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâm sâip, “A zi perâkŋak tosaŋâ buŋâ. Hâlâlu a.”
48 A ambân zo mindum kirâwe, zen ekŋâ umbâla opŋâ âiwe.

49 Yesu zikŋâ a ambârâp sot Galilaia hânân gâbâ ambân molim gâwe, zen
âkŋan kin igâwe.

Yesu hanguwe.
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)
50 A ŋâi ândeip, kutŋâ Yosepe. Kamânŋâ Yudaia hânân tâip, kutŋâ
Arimataia. Zâk Yuda a sâtŋâ zeŋgât kâmurân gokŋâ. Oi a zo a târâraknâ.
51 A sâtŋâ zen Yesu kunam sâne nâŋgi mân dâp oip. Zâknâ Anutu um
topŋan ândiândiŋ, zo âsagibapkât nâŋgâm ândeip.
52 A zorâŋ Pilatogâren âimŋâ Yesugât kâmbarâŋaŋgât dukuip.
53 Oi Pilatoŋâ nâŋgâŋaŋgi Yesugât kâmbarâŋ mâkâmŋâ sâŋgum kâuŋâ
kâpimŋâ kât mâtâpŋan pâi zeip. Kât mâtâp zo aŋâ kendâm kubigâwe. Zo
uŋaknâ. Zoren mârum a mân zâmbarâwe.
54 Yuda zeŋgât kendongât kubikkubik narâkŋâ oip.
55 Oi ambân nâmbutŋâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe
molim ikne Yesu kâmbarâŋâ kwagân ga pâip.
56 Oi kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋgâm kamânân âburem too sot kelâk wârân
âlipŋâ mem kubigâwe. Oi Yuda zeŋgât kendonân Mosegât gurumin den
lum kendon tarâwe.

24

Yesu mumuŋan gâbâ zaarip.
(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)
1 Kendon âki ko mirâ haŋsâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo
mem Yesugât kwagân âiwe.
2 Âi takâm igâwe. Kât patâ zâk kâbakŋine mâtâp pâroŋsâm kirip.
3 Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâmbarâŋ kârum mân muyagiwe.
4 Kârumŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi keŋgât op kin a zagât, hâmbâziknâ âsaknâ
tobat ŋâi yatâ, zet ambân âiwe, zeŋgât umziŋ topŋan kirâwet.
5 Oi ambân zen keŋgâtziŋaŋgât op pindiŋsâm kine a zagât zorâŋ itâ
dâzâŋgowet, “Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumuŋâ zeŋgâren kârue?
6 Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. Mârum Galilaia hânân ândim den itâ
dâzâŋgoip, zo nâŋgânek,
7 ‘A bonŋâ nâ bâliŋ mâme zeŋgât bitziŋan zaria none momŋâ sirâm
karâmbut tap zaatpat.’ ”
8 Yatâ sâitâ ambân zen den zo nâŋgâwe.
9 Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpŋâ sot a ambân nâmbutŋâ
den siŋgi zo dâzâŋgowe.
10 Ambân kwagân âiwe, kutziŋâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana
sot Maria, Yakobogât mamŋâ. Zen aksik Aposolo den siŋgi zo dâzâŋgowe.
11 Aposolo zen den so nâŋgâne bon buŋ oi mân nâŋgâm kwâtâtiwe.
12 Ka Petero zâk zaatŋâ sârârâk kârâm kwagân arip. Âimŋâ pindiŋsâm
egip. Egi sâŋgum kwamenâk zei egip. Oi kut ŋâi ŋâi âsageip, zorat nâŋgâ
kwâkâ opŋâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwet.
(Mk 16:12-13)
13 Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zeŋgâren gâbâ a zagât, zet Emausi
kamânân âiram âiwet. Kamân zo kârep buŋâ, goot goot.
14 A zagât zet mâtâbân âim kut ŋâi ŋâi âsageip, zorat den sâm âiwet.

15 Sâm âim tâitâ Yesuŋâ âim muyageziki ârândâŋ âiwe.
16 Zet sinzik mân ânâŋgâripkât mân ek nâŋgâwet.
17 Yatâ oitâ mâsikâzikâm sâip, “Zet wan den âragum gam tabot?” Sâi zet si sâŋgânziknâ umbâlâ tobat op kirâwet.
18 Oi zekâren gâbâ a ŋâi kutŋâ Keleopa, zâknâ sâip, “Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik den siŋgi nâŋge. Gâ kânoknâ kamân ŋâin gok, gât ko mân nâŋgâm ândiat?”
19 Sâitâ mâsikâzikâm sâip, “Wan wan âsageip?” Sâi zet sâwet, “Yesu Nasarete goknâ, zâkkât siŋgi. Zâk Anutu mâteŋan Propete patâ ândimŋâ nep patâ tuum den imbaŋâŋoot dâtnâŋgomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen zâkkât nâŋgindâ imbaŋâ oip.
20 Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sâm kwâkâm a kutâgâren pane sâi poruyân kuwe.
21 Nen ko zâkkât itâ nâŋgâm ândiwen. Zâknâ Isirae a bâliŋan gâbâ olaŋniŋgâbap. Sâm nâŋgâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap.
22 Oi itârâŋ neŋgâren gâbâ ambân nâmbutŋâ den dâtnâŋgone um kuŋkuŋ uen. Zen haŋgât kwagân âim kâmbarânâ mân muyagem gam itâ se,
23 ‘Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyageniŋgâm Yesu zaatsap sâm dâtnâŋguabot.’
24 Oi den zo nâŋgâm neŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ, zen ambân ziŋ se, yatik âim muyagie. Oi zikŋâ ko mân ikse.”
25 Yatâ sâm dukuitâ Yesuŋâ dâzâkoip, “Propete zen den sâm kulemguwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nâŋgâm kwâtâtiwe?
26 Propete zen Kristo sâknam nâŋgâmŋâ sumbem âsakŋan bâgibapkât sâm kulemguwe. Anutuŋâ nâŋgip, yatik âsageip.”
27 Yatâ sâmŋâ Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemguwe, zorat topŋâ sâm muyagem zikip.
28 Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip.
29 A zagât zo aŋgân kârâŋaŋgâwet. Oi itâ sâwet, “Mirâ mârum ŋâtiksap. Net sot tâpan.” Sâitâ zet sot ândibapkât nâŋgâziki mirin zâiwe.
30 Nalem ninam ge tapŋâ nalem mem sâiwap sâm mamuŋ zikip.
31 Yatâ oi sinziknâ ânâŋgâri ek nâŋgâwet. Ek nâŋgitâ zobâ buŋ op arip.
32 Oi zet itâ âragum sâwet, “Mâtâbân den dâtnâkom siŋgi âlipkât topŋâ dâtnâkoi umnik âbâŋguap.”
33 Yatâ sâmŋâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwet. Âimŋâ arâpŋâ sot bukurâpziŋâ mindum tatne muyageziŋgâwet.
34 Muyageziŋgitâ itâ sâm dâzâkowe, “Kembu zâk perâknak zaatŋâ Simoŋ muyageŋaŋgip.”
35 Oi zet yatigâk mâtâbân Kembuŋâ muyagezikâm mirin nalem ziki igâwet, zorat den siŋgi dâzâŋgowet.

Yesu zâk arâp muyageziŋgip.
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23)
36 Arâp zen zorat den siŋgi sâm tatne Yesu zâk osetziŋan muyagem kinŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Umziŋ diim gei ândinek.”
37 Zen eknâ pârâkpam keŋgât op sâwe, “Wâkeŋâ muyagem gaap.”
38 Sâne dâzâŋgoip, “Zen wangât keŋgât op um zagât ue?
39 Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo buŋâ.”

40 Den yatâ sâm gutŋâ kiŋ bikŋan zo tirâpzâŋgoip.
41 Oi sâtâre op diŋâ mân nâŋgâm pârâkpam tatne mâsikâziŋgâm sâip, “Nalem ŋâi zeŋgâren taap?”
42 Sâi saru zuuŋâ ŋâi oot sisiŋâ pindâwe.
43 Pindâne mem mâteziŋan kin neip.
44 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ zen sot ândim itâ dâzâŋgom ândiwan. Mosegât den sot Propete zeŋgât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemguwe, zo bonŋâ op naŋgâbap.”
45 Oi Kembugât ekabân den ziap, zo sapsum ziŋgi nâŋgâm umziŋ pâroŋsâip.
46 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Kristo nâgât itâ kulemguwe. Nâ sâknam nâŋgâm momŋâ sirâm karâmbut tap zaatpat.
47 Zorat ko kutsiŋginâ a hân dâp zeŋgâren ari umziŋ melâŋne Kembuŋâ tosaziŋ birâbap. Nep zo Yerusalem kamânân topkwap tuubi.
48 Zen kut ŋâi ŋâi âsageip, zorat siŋgi a ambân dâzâŋgom ândibi.
49 Oi nâŋgânek. Ibânandâ kut ŋâi zo zeŋgât siŋgi sâm kâtigeip, zo sâŋgongua gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm mambât ândine ubâ imbaŋâ sâŋgongua zeŋgâren gibap.” (Zo Tirik Kaapum gibapkât sâip.)

Yesu zâk sumbemân zarip.
(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)

50 Oi kamânân gâbâ diiziŋgâm âi Betania kamân gootŋan âim bikŋâ pam mâsop minziŋgip.
51 Mâsop minziŋgâm zâmbam sumbemân zarip.
52 Oi zen sâtâre op Yerusalem kamânân âburem âiwe.
53 Âburem sirâm dâp tirik namin zâim Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.
Zo yatik.

Yesugât siŋgi âlip Yohaneŋâ kulemguip.

Yesu zâk Anutugât sât.

1 Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk
Anutuyâk op ândeip.
2 Topkwâkwatŋâ zo zâk Anutu sot ândim gâip.
3 Sât zo Anutuŋâ sâi kut ŋâi ŋâi aksik muyageziŋgip. Kut ŋâi ŋâi, zo zâk
buŋâ mân muyageip.
4 Sât zâk ândiândigât mariŋâ ândeip. Ândiândi zorâŋ a zeŋgât âsakŋâ op
âsageziŋgip.
5 Ŋâtâtikŋâ âsakŋâ kwârakubam osim gâip.
6 Anutuŋâ kore a ŋâi muyagei ândeip, kutŋâ Yohane.
7 A zâkŋâ âsakŋaŋgât den sâm muyagei a aksik âsakŋâ mariŋâ nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbigât Anutuŋâ sâŋgongoip.
8 A zo, zâk âsakŋâ mariŋâ buŋâ. Zâk yen âsakŋâ mariŋaŋgât den sâm
muyageziŋgâbam âsageip.
9 Âsakŋandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâkŋâ a kamân dâp
âsageziŋgâmap. Zâk âsakŋâ bonŋâ uap.
10 Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâkŋak mârum Anutugât sâtkât sâm
hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziŋâ ekŋâ topŋâ mân nâŋgâwe.
11 Zikŋâ hânân gem gâi a ambân gakârâpŋâ buku mân okŋaŋgâwe.
12 Ka nâmbutŋandâ buku okŋaŋgâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât
imbaŋâ ziŋgip. Nâmbutŋâ zen zâkkât kutŋâ nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâme, zen zo yatâ otziŋgâmap.
13 Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a
dengât mân âsagime. Zen Anutuŋâ sâi âsagime.
14 Sât zâk a opŋâ âsagem osetniŋan ândeip. Âsagei nen neule âsakŋâ
igâwen. Âsakŋâ zo egindâ Anutu Ibâgât nanŋâ kânok, zâkkât âsakŋâ oip.
Zâkŋâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot den bonŋâ, zo mem gem gâip.
15 Zâkkât topŋâ Yohaneŋâ sâm muyagem itâ dâzâŋgoip, “Nâ zâkkât itâ
dâzâŋgowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip,
zorat zâk patâ op walânim ândiap.”
16 Zâkŋâ tânnâŋgom âim ândimap.
17 Moseŋâ girem den Anutugâren gâbâ mem niŋgip. Yesu Kristo, zâk ko
tânnâŋgonâŋgo sot den bonŋâ mem niŋgip.
18 A niŋâ Anutu mânâk igâwen. Ka nanŋâ zâk Anutuyâk op ândeipŋâ
Ibâŋaŋgât âsan topŋan tâpmapŋâ den siŋgiŋâ mem ge sâm muyageniŋgip.

Yohaneŋâ zikŋâ topŋâ sâm muyageziŋgip.
(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

19 Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziŋâ tirik namâ galem a sot tirik
namâ kore a nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgone Yohanegâren gam, gâ wan a ŋâi, sâm
mâsikâm sânetâ topŋâ dâzâŋgoip.
20 Zâk topŋâ mân kwâimbâm itâ sapsum dâzâŋgoip, “A bâliŋan gâbâ
mâkâziŋgâbapkât mârum sâsâŋ, nâ zâk buŋâ. Nâ Kristo buŋâ.”

21 Sâi ziŋâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk buŋâ.”
Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbapkât sâwe, zo?” Sâne dâzâŋgoip, “Buŋâ.”
22 Oi ziŋâ sâwe, “Gâ wan a ŋâi? Sâŋgonnâŋgone gen, zo zeŋgâren âi dap
sâm dâzâŋgonat? Gikaŋgât dap sâmat?”
23 Sâne dâzâŋgom sâip, “Propete Yesaiaŋâ mârumŋan den sâm kulemgoip,
zo nâgâren bonŋâ uap. Den zo itâ,
‘Barâ kâtik, mirâ kamân âtâŋan a ŋâiŋâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem
ândiap, “Kembugât mâtâp kârâm kubiknek.” ’ ”
24 Sâi Parisaio a ziŋ sâŋgonzâŋgone gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe,
25 “Gâ Kristo buŋâ, Elia buŋâ, Propete zo buŋâ oi wangât too
saŋgonziŋgâmat?”
26 Sâne Yohaneŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ tooyâk saŋgonziŋgâman. Ka
osetziŋan a ŋâi muyagem ândiap, zo mân ek nâŋge.
27 Zâk kândâtnan gam taap. Zâk kâwali ŋâi zemŋâŋgap. Nâ yatâ zorâŋ irâ
sikumŋâ gorem aria mân dâp upap.”
28 Kut ŋâi ŋâi zo Betania kamânân Yodaŋ too nâmbutken muyageip. Zoren
Yohaneŋâ too saŋgonziŋgâm ândeip.

Yohaneŋâ Yesugât topŋâ sâm muyagem dâzâŋgoip.

29 Haŋsâi Yesu gâi Yohaneŋâ ekŋâ a itâ sâm dâzâŋgoip, “Iknek. Râma
gwamŋâ Anutugâren gâbâ gok, zâk hân dâp a zeŋgât tosaziŋ zâkkât
kwâkŋan zâibap.
30 Zâkkât op itâ dâzâŋgowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân
ândiwanân zâk ândeip.
31 Zorat zâk patâ op walânim ândiap. Mârum nâ zâkkât topŋâ
mân nâŋgâwan. Isirae a den siŋgiŋâ dâzâŋgua nâŋgâbigât gamŋâ too
saŋgonziŋgâm ândiwan.”
32 Yohane zâk yatâ sâm sâip, “Nâ Kaapumŋâ nii kembâ yatâ opŋâ zâkkât
kwâkŋan ge tâi egâwan.
33 Nâ mârum mân ek nâŋga sâŋgonnogip, Anutu, zâkŋâ itâ sâm dâtnogip,
‘Kaapumŋâ a kwâkŋan ge pâmbap, zâkŋâ Tirik Kaapum saŋgonziŋgâbap.’
34 Yatâ âsagei ekŋâ itâ dâzâŋguan. Zi Anutugât nanŋâ.”

Yesuŋâ a nâmbutŋâ gâsuziŋgip.

35 Mirâ haŋsâi Yohane sot azatŋâ, zen zorenâk âi kirâwe.
36 Kinetâ Yesuŋâ zoren gâi Yohaneŋâ ekŋâ azatŋâ itâ dâzâkom sâip, “Egit.
Ândiren zi râma gwamŋâ, Anutugâren gâbâ gok.”
37 Sâi zet den zo nâŋgâm Yesu kândâtŋan molim âiwet.
38 Aritâ Yesuŋâ puriksâm zikitŋâ sâip, “Zet wan kârum gabot?” Yatâ sâi
zikŋâ ziiŋ denân sâwet, “Raboni (niiŋ denân ko, Patâ), gâ mirâ ikâ zoren
ândiat?”
39 Sâitâ dâzâkoip, “Ga egit.” Sâi zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsiŋ geibâ sâi
zet zâk sot âi ândeitâ ŋâtiksâip.
40-41 A zagât gawet, zekâren gâbâ a ŋâi kutŋâ Andrea, Simoŋ Peterogât
munŋâ. Zâkŋâ zorenâk âim âtâŋâ muyagem itâ sâm dukuip, “Net a bâliŋan
gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, zâk muyagiet.”
42 Yatâ sâmŋâ Yesugâren diigi âiwet. Oi Yesuŋâ ekŋâ itâ sâip, “Gâ Simoŋ
Yohanegât nanŋâ. Kutkâ Kepa san (niiŋ denân ko, kât kâtikŋâ).”

Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.

43 Mirâ haŋsâi Yesu zâk Galilaia hânân âibam Pilipo muyagemŋâ itâ sâm
dukuip, “Gâ târokwatnim molini.”
44 Pilipo zâk Besaida kamânân gok. Andrea sot Petero, zet zo gokŋik.
45 Piliponâ Natanae muyagem itâ sâm dukuip, “A zirat Mosenâ gurumin
den ekabân kulemgoip. Mârum Propete a zen yatik kulemguwe. A zâk
muyagien, zâk Yesu, Yosepegât nanŋâ, Nasarete kamânân gokŋâ.”
46 Sâi Natanaenâ itâ mâbureip, “Nasarete kamânân dap yatâ a patâ
âsagibap?” Sâi Piliponâ itâ sâm dukuip, “Ga eknan.”
47 Yatâ sâi Natanaenâ Yesugâren ari ekŋâ sâip, “A zi Isirae a bonŋâ.
Umŋan sarâ mân ziap.”
48 Yatâ sâi Natanaenâ mâsikâm sâip, “Dap yatâ opŋâ topnâ nâŋgat?” Sâi
Yesunâ sâip, “Piliponâ mân diigigi wakum nak topŋan kina geksan.”
49 Sâi Natanaenâ itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ perâkŋak Anutugât nanŋâ. Gâ
Isirae neŋgât a kutâ patâ.”
50 Oi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Gâ wakum nak topŋan taat, nâŋâ zo dâgoga
nâŋgâm ko nâŋgâm pâlâtâŋ otnigat? Ek nâŋgat, zo yenŋâ. Kut ŋâi ŋâi patâ
ek nâŋgâm zâiban.”
51 Yatâ sâmŋâ sâip, “Nâ perâkŋak dâgobâ. Sumbem pâroŋsâi Anutugât
sumbem a, zen a bonŋâ nâgâren zâim gine ziŋgitpi.”

2

Yesunâ sâi tooŋâ waiŋ oip.

1 Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât
mâpotzikânam sii nalem mine gâip.
2 Yesugât mamŋâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpŋâ, nen zop
sâsâŋan âiwen.
3 Zoren mindum nalem sot waiŋ nem tâindâ waiŋ buŋ oip. Buŋ oi Yesu
mamŋandâ dukum sâip, “Waiŋziŋâ buŋ uap.” Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip,
4 “O ambân, gâŋâ nâ mân dâtnoban. Ninak nâŋgâbat dâp upat. Nâgât
narâk, zo gâtâm mâte upap.”
5 Yatâ sâi mamŋandâ kore a ambân itâ sâm dâzâŋgoip, “Den sâbap, zo lum
kwâtâtibi.”
6 Oi mirâ zoren âmaŋ kârep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âsâbâŋ
kin bitziŋ too saŋgonŋâ nalem nemarâwe. Oi mirâ dâp âmaŋ yatâ kin
ândeip.
7 Oi Yesunâ kore a ambân itâ sâm dâzâŋgoip, “Too aam ga âmaŋân lokine
giarik.” Sâi zen yatâ utne âmaŋ nâmburân kânok zo too piksâm naŋgip.
8 Yatâ utne ko itâ sâm dâzâŋgoip, “Itârâŋ zen torenŋâ aam nalem galem
agâren âinek.”
9 Yatâ sâi zen aam galem agâren âine tooŋâ waiŋ oi nalem galem aŋâ
nemŋâ waiŋ zo waniŋ gâbâ mie sâm kwagip. (Kore a zen too âmaŋân aam
lokine giarip, zeŋak waiŋgât topŋâ nâŋgâwe.) Nalem galem aŋâ a ambân
meip, zo konsâi gâip.
10 Gâi itâ sâm dukuip, “Kândom wâiŋ naamŋâ ziŋgâne bet umziŋ gulip upâ
sâi waiŋ naam buŋâ, zo ziŋgâmen. Gâ ko purikgurik opŋâ waiŋ naamŋâ
kwarakuna zei bet muyagiat. Zo âlip uat.”

11 Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapŋâ tuugip. Oi imbaŋânaŋgât topŋâ, zo mem kâkŋan pâip. Oi arâpŋâ nen zo ekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwen.
12 Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kapenaum kamânân ari mam murâpŋâ sot arâpŋâ molim âiwen. Sirâm nâmbutŋâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembugât tirik namin zarip.
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)
13 Yuda zeŋgât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesunâ Yerusalem kamânân zarip.
14 Yerusalem kamânân âi takâm tirik namin zari a doŋbep zen râma, makau sot kembâ aŋgâgwaŋgâ utne a nâmbutŋâ zen Roma zeŋgât kât sot Yuda zeŋgât kât, zo hâukwap aŋgâgwaŋgâ op kirâwe.
15 Yatâ utnetâ Yesunâ ziŋgitŋâ tâkŋâ mem a sot râma makau zâŋgom moliziŋgi âine kât nep tuuwe, zeŋgât kât mem lokim tâtatŋâ kom kâbakŋei giarip.
16 Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen Ibânaŋgât namin kut ŋâi laŋ utne aŋgâgwaŋgâ namâ uap. Kut ŋâi ŋâiziŋ mem âinek.”
17 Yesunâ yatâ oi arâpŋâ nen Kembugât ekabân den kulem ziap, zo nâŋgâwen. Den zo itâ,
“Gâgât namâgât opŋâ umnâ kârâp siap.”
18 Oi Yuda a ziŋâ itâ sâm mâsikâm sâwe, “Gâ yatâ uatŋâ top likuliku kulem ŋâi tuuna iknâ.”
19 Sâne Yesunâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen tirik namâ zi kândaŋne nâŋâ sirâm karâmbut umŋan tuum naŋgâbat.”
20 Yatâ sâm dâzâŋgoi sâwe, “Patârâpniŋâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip. Oi gâŋâ sirâm karâmbut umŋan tuum naŋgâbat sâm sat?”
21 Ka Yesu zâk sâkŋaŋgât op namin dâpkwap sâip.
22 Yesu ândim moi Anutunâ mâŋgei zari arâpŋâ nen den zo nâŋgâwen. Oi namâgât sâip, zo sot Kembugât ekabân zâkkât den nâmbutŋâ ziap, zorat nâŋgindâ bonŋâ oip.

Yesu zâk a neŋgât topniŋ ek nâŋgâmap.
23 Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulem nâmbutŋâ tuugi a ambân pisuk, ziŋâ ekŋâ zâkkât nâŋgâne bonŋâ oip.
24 Yesu zâk a zeŋgât topziŋ ek nâŋgâmap, zorat op ko a zeŋgâren mân arip.
25 Zâkŋâ a ŋâigât topŋâ ek nâŋgâbam a ŋâigâren mân mâsikâm nâŋgip. Zâk zikŋak umziŋan ek nâŋgâm naŋgip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.
1 Parisaio a ŋâi ândeip, kutŋâ Nikodemo. Zâk Yuda a zeŋgât a patâ, zeŋgât buku op ândeip.
2 A zorâŋ ŋâtigân Yesugâren gam itâ sâm dukuip, “Patâ, nen gâgât topkâ nâŋgen. Gâ a patâ, Anutugâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulem top top tuumat, zorat itâ nâŋgan. Anutunâ gâ sot mân ândei sâi ko mân tuubat.”
3 Sâi Yesunâ mâburem dukuip, “Nâ perâkŋak dâgobâ. Ŋâi zâk âsaâsagiŋ uŋakŋâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutugât um topŋan mân bagibap.”

4 Sâi Nikodemoŋâ pârâkpam itâ sâm mâsikip, “A ŋâi mârum patâ opŋâ dap
op âsaâsagiŋ uŋakŋâ âsagibap? Zâk mam kâmboŋan âburei dum zagâtŋâ
mimbapkât sat?”
5 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkŋak dâgoba. Ŋâi zâk Kaapum sot
too umŋan mân âsagibapŋâ Anutugât um topŋan mân bagibap.
6 Agât kâmboyân âsaâsagiŋ, zâk ayâk. Ka a ŋâi, zâk Kaapumŋâ umŋan
muyamuyagiŋ, zâk Kaapumgâren gokŋâ.
7 Zen âsaâsage uŋakŋâ âsagibigât sa nâŋgâna mân kwakmak upap.
8 Pibâ zâk laŋ komap. Oi kwamitŋâ nâŋgâme. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi
âkâmap, zo zen mân nâŋgâme. Oi ŋâi zâk Kaapumgâren muyageip, zâkkât
topŋâ yatâ.”
9 Sâi Nikodemoŋâ mâburem itâ sâm dukuip, “Zo dap op yatâ orotŋâ?”
10 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip. “Gâ Isirae a zeŋgât a sâtŋandâ kwaksat?
11 Nâ perâkŋak dâgobâ. Nen kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâmen, zo dâzâŋgomen. Oi
zen ko dinniŋâ birâme.
12 Nâ hânân Anutuŋâ nep tuumap, zorat topŋâ dâzâŋgua mân nâŋgâme.
Oi sumbemân nep tuumap, zorat topŋâ dâzâŋgua dap dabân nâŋgâne
âkâbap?
13 A zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ sumbemân mân zarip. Ka a bonŋâ nâ
sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan.
14 Mârum mirâ kamân kâtikŋan Moseŋâ mulum dâp tuum nagân mândip.
Zo yatik narâk zi a bonŋâ, nâ nagân nom kwânâŋgânibigât sâsâŋ.
15 Oi a zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibiŋâ ândiândi kâtik muyagibi.
16 Anutu zâk a zeŋgât umŋâ doŋbep gâsui nanŋâ kânok, nâ sâŋgonnogi
gâwan. Oi zen nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnimŋâ mân tâmbetagobi. Zen nâ
nângâm pâlâtâŋ kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât sâŋgonnogi gewan.
17 Nanŋâ nâ a zeŋgât tosaziŋaŋgât sâm kwâkâbatkât buŋâ. A
tânzâŋgobatkât Anutuŋâ sâŋgonnogi gem gâwan.
18 Oi ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibapŋâ zâkkât tosagât hâuŋâ mân
mimbap. Ka ŋâi zâk nanŋâ nâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibapŋâ tosa
hâuŋaŋgât siŋgi op zimbap. Wangât, zâk Anutu nanŋâ kânok, nâgât mân
nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigip, zorat.
19 Hâuŋaŋgât topŋâ itâ ziap. Âsakŋâ nâŋâ hânân ga a ziŋ ŋâtâtikkât
nâŋgâne bonŋâ oi âsakŋâ nâ kândâtnowe. Orot mâmeziŋ bâliŋâ zeip, zorat
yatâ urâwe.
20 Ŋâi zâk bâliŋâ opmapŋâ âsakŋâ kândâtkomap. Bâliŋandâ âsakŋan
muyagei ikpegât âsakŋan mân gâmap.
21 Ŋâi zâk den bonŋâ lubapŋâ âsakŋâ mâte upap. Oi kut ŋâi ŋâi opmap,
zo Anutugât sâtkât opmap, zorat topŋâ muyagibap.”

Yohaneŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.

22 Yesu sot arâpŋâ, nen Yerusalem kamân birâmŋâ Yudaia hân torenŋan
âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpŋâ niŋâ a ambân too saŋgonziŋgâm ândiwen.
23 Yohane ko zâk hân ŋâi kutŋâ Aenon, Salim kamân naŋgâmŋan zoren a
too saŋgonziŋgâm ândeip. Zoren too doŋbep zeipkât a zen zoren mindum
gane saŋgonziŋgip.
24 Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.
25 Yuda a ŋâi sot Yohanegât arâp, zen bitziŋ too saŋgonsaŋgon zorat topŋâ
sâm âraguwe.

26 Oi ziŋâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ Yodaŋ too
nâmbutken ândina a ŋâi muyagei topŋâ dâtnâŋgoin. Zâk narâk ziren ga a
too saŋgonziŋgi a doŋbepŋâ zâkkâren arie.”
27 Sâne Yohaneŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Anutuŋâ a ŋâi kâwali mân pindi
zikŋak dabân yatâ mimbap?
28 Nâ itâ sâm dâzâŋgowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâliŋan gâbâ
mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, nâ zâk buŋâ. Nâ Kristo buŋâ. Nâ kândom
okŋaŋgâm gaan.
29 Ambân siŋgi sâm pindâwe, zâkŋâ ambân mariŋâ. Oi ambân mem
âkŋâle patâ oi bukuŋandâ nâŋgâm bekŋan mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ
op umâlep nâŋgâbatkât narâkŋâ zo mâte uap.
30 Zâkkât ko zâizâiŋ. Nâgât ko diim gibap.”
31 Ubâ geipŋâ walâniŋgâmap. Hânân gokŋandâ hângât siŋgi uen. Nen
hângât kut ŋâi ŋâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipŋâ
walâniŋgâm naŋgap.
32 Kut ŋâi ŋâi ek nâŋgip, zorat siŋgi sâmap. Oi a zen zâkkât diŋâ birâme.
33 Ka a nâmbutŋâ ziŋ diŋâ nâŋgâme, zen itâ nâŋgâbi, “Anutuŋâ sâi
kâtikkâtigiŋ ândiap, zâk diŋâ zo tângumap.”
34 Anutuŋâ a sâŋgonguip, zâk Anutugât denâk sâmap. Oi a yatâ zo ko
Anutuŋâ Kaapumŋâ imbaŋâ pindâmap.
35 Anutu Ibâŋandâ nanŋaŋgât umŋâ gâsui zâkkât bikŋan kut ŋâi ŋâi zo
aksik pam naŋgip.
36 Ŋâi zâk nanŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiap, zâk narâk ziren
ândiândi kâtik mârum muyagiap. Oi ŋâi zâk nanŋâ kândâtkom diŋâ birâm
ândibapŋâ ândiândi kâtik mân muyagibap. Buŋâ. Anutuŋâ kuk okŋaŋgi tap
zâibap.

4

Yesuŋâ Samaria ambân ŋâi sot den den oip.

1 Parisaio a, zen Yesugât itâ nâŋgâwe, “Zâkŋâ a gâsâzâŋgom too
saŋgonziŋgap, zo Yohanegât kâmut walâziŋge.”
2 Den zo yen sâwe. Yesu zikŋak a too mân saŋgonziŋgip. Zâk yen sâi
arâpŋâ niŋâ too saŋgonziŋgâwen.
3 Oi Kembuŋâ den zo nâŋgâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân arip.
4 Samaria hân mâtâp arip.
5 Âimŋâ Samaria hânân kamân ŋâi kutŋâ Sika, zoren takip. Kamân zorat
naŋgâmŋan hân ŋâi zeip. Mârumŋan Yakoboŋâ hân zo nanŋâ Yosepe pindip.
6 Too lâm ŋâi zoren zeip, kutŋâ Yakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp
kârep âimŋâ loreip. Oi mirâ bâkŋan oi zoren takâm lâm ginŋan ge tap
nâŋgip.
7-8 Yesu arâpŋâ, nen nalem sâŋgân minam kamânân ârindâ Yesu zâk zikŋik
tâi Samaria ambân ŋâiŋâ too aabam gâip. Gâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Too
ŋâi aam nina nimbâ.”
9 Dukui ambân zorâŋ sâip, “Gâ Yuda aŋâ, wangât Samaria ambân nâgâren
toogât sat? Zo mân orotŋâ.” Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op
ândiwegât ambân zorâŋ den yatâ sâip.

10 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugâren gâbâ kut ŋâi gâbap, zo sot
nâgât topnâ mân nâŋgat. Nâŋgâm sâi ko nâgâren oletnina too takâtakâŋ
gibam.”
11 Sâi ambân zorâŋ itâ sâm dukuip, “Too lâm zi kârep. Gâ too aaŋ âmaŋ
buŋgât too takâtakâŋ ikâ gâbâ aaban?
12 Sâkuniŋâ Yakoboŋâ too lâmniŋâ zi esip. Oi zâk sot narâpŋâ sot râma
makau gakârâpŋâ, zen too zirik nem ândiwe. Gâ Yakobo walâm too
takâtakâŋ muyagibam sat?”
13 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Too zi sâumŋâ nem zagât nem ândibi.
14 Nâgât too ko nemŋâ umgâ sânduksâbap. Ŋâi zâk too zo nimbapŋâ
toogât mân nâŋgâm ândibap. Nâŋâ too zo a ŋâi pinda umŋan too takâtakâŋ
muyagem zei a zo ândiândiŋ kâtikŋâ ândibap.”
15 Sâi ambânŋâ diŋaŋgât topŋâ mân nâŋgâm kwâkâmŋâ itâ sâip, “Patâ, gâ
too zo nina nem toogât zagât mân nâŋgâbat. Oi ziren âsâbâŋ toogât gâman,
zo birâbat.”
16 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Âi apkâ sâna kândiaŋgâm gâit.”
17 Sâi ambânŋâ sâip, “Nâ apnâ buŋâ.” Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ
apkâ buŋâ, zo âlip sat.
18 Gâ a bâtnâmbut mem birâziŋgin. Oi irabot miat, zo apkâ buŋâ. Zorat
gâ den perâkŋak sat.”
19 Sâi ambânŋâ itâ sâip, “Patânâ, gâ nâgât topnâ dap yatin nâŋgat? Nâ
irabot zi nâŋgan. Gâ Propete a ŋâi ândiat.
20 Zorat sâna nâŋgâbâ. Sâkurâpniŋâ, zen bakŋâ ziren Anutu mâpâsem
ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâpâsem ândinat
sâm sâme.”
21 Oi Yesuŋâ ambân itâ sâm dukuip, “Ambân, gâ dâgoga nâŋgâ. Narâk ŋâi
mâte upâmap. Narâk zoren bakŋa ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk
buŋâ. Zoren mo zoren âlipŋâ.
22 Samaria a, zen topŋâ mân nâŋgâm mâpâsime. Yuda a, nen ko topŋâ
nâŋgâm mâpâsimen. Oi Anutuŋâ kubikkubikniŋâ, zo Yuda a neŋgâren pâip.
23 Narâk ŋâi mâte upap. Oi zi mârum mâte uap. Zoren kâmut gakârâpŋâ
bonŋâ, zen Kaapum sot op umziŋandâ Anutu mâpâsibi. Ibâ zâk a yatâ zo
mâpâseŋaŋgâbigât nâŋgâmap.
24 Anutu zâk Kaapum mân igikŋâ. Zorat zâk mâpâsime, zen Kaapum sot
opŋâ mâpâsime. Yatâ upi, zo ko mâpâmâpâse bonŋâ.”
25 Sâi ambânŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ nâŋgan. A bâliŋan gâbâ
mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, zâk gâbap. A zo muyagemŋâ kut ŋâi ŋâi
zorat sâm muyagem niŋgâbap.”
26 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “A zo, nâ.”
27 Yatâ sâm tâi arâpŋâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat
nâŋgâm imbaŋâniŋ buŋ oip. Wangât ambân sot den uat sâm mâsikânam
nâŋgindâ yâmbârei birâwen.
28 Oi ambân zâk too âmaŋ birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân
itâ sâm dâzâŋgoip,
29 “Zen gam a ŋâi zi iknek. Nâ kut ŋâi ŋâi orâwan, zo aksik sâm muyagem
naŋgap. A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, zo zi motŋâi.”
30 Oi kamânân gâbâ â ambân pisuk, zen Yesugâren gawe.
31 Gam tatne Yesu arâpŋâ niŋ itâ sâm dukuwen, “Patâ, nalem ne.”

32 Sâindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nalem tobat ŋâi zemnigap, zo mân nâŋge.”
33 Zo yatâ sâi arâpŋâ niŋ itâ âraguwen, “Nalem zo ŋâiŋâ mem ga pindap?”
34 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Saŋgonogip, zâkkât den lum nepŋâ tuuman, zorâŋ nalemnâ uap.
35 Zen itâ nâŋgâme, ‘Kâin kimembut âki kâlamân nalem bonŋâ muyagibap.’ Ka nâŋâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zen zaat kâlam zi iknek. Bon muyamuyagiŋ narâk mâte uap. (A ambân kamânân gâbâ gam tarâwe, zeŋgât op sâip.)
36 Ŋâi zâk nalem bonŋâ mem mindubapŋâ, zorat sâŋgân mibap. Oi bonŋâ zo ândiândi kâtikkât siŋgi upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zarip, zet ârândâŋ sâtâre upabot.
37 Oi den ŋâi Kembugât ekabân ziap, zo kâtigibap. Den zo itâ,
‘Ŋâiŋâ nep kârâm kâmitmap. Ŋâiŋâ ko bonŋâ mei zâibap.’
38 Nâŋâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonŋâ mimbigât sâm ziŋgâwan. Mârum a nâmbutŋâ nep zo tuum ândinetâ bonŋâ muyagei zen yen galem op bonŋâ mem ândie.”
39 Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sâm dâzâŋgoip, “A zi kut ŋâi ŋâi orâwan, zorat topnâ pisuk sâm muyagiap.” Den zorat a ambân doŋbepŋâ Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
40 Yesuŋâ arâpŋâ nen den dâtnâŋgom tâi a ambân ziŋ kamânân gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot ândibapkât dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip.
41 Yesuŋâ siŋgi âlip dâzâŋgoi doŋbep patâŋâ nâŋgâmŋâ, nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
42 Oi zen ambân zo itâ sâm dukuwe, “Kândom gâgât dengât op nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgen. Irak ko niiŋak diŋâ nâŋgâm itâ nâŋgâm kwâtâtien. Zâk perâkŋak a hân dâp neŋgât kubikkubik a op ândiap.”

Yesuŋâ katep ŋâi mâsekŋoot kubigip.

43 Yesu zâk sirâm zagât ândimŋâ Galilaia hânân arip.
44 Yesu zâk zikŋak itâ sâip, “Propete a ŋâigât kutsiŋginâ kamân toren toren laŋ kârâm âimap. Kamârâpŋâ ziŋâ ko zâkkât nâŋgâne yenŋâ opmap.”
45 Yesuŋâ Galilaia hânân taki Galilaia a ziŋâ buku okŋaŋgâwe. Zen mârumŋan Yerusalem kamânân âine kendon patin nepŋâ tuugi igâwe, zorat yatâ okŋaŋgâwe.
46 Kana kamânân Galilaia hânân mârum sâi tooŋâ waiŋ oip, zoren dum âi takip. Kapenaum kamânân a sâtŋâ ŋâi ândeip, zâkkât nanŋâ mâsek op zeip.
47 Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ âburem Galilaia hânân gaap sâne a sâtŋâ zorâŋâ nâŋgâm Kana kamânân âimŋâ Yesu muyagem nanŋâ mumbam op zeip, zo kubikŋaŋgâbapkât dukuip.
48 Oi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ sen pup kulem mân tuuga dap op dinnaŋgât nâŋgâne bon upap?”
49 Oi a sâtŋâ zorâŋ itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkât kek gâban.”
50 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesugât den nâŋgi bon oi arip.
51 Zâk mâtâbân ari kore a ziŋ gam sâwe, “Nangâ mârum âlip op taap.”
52 Sâne âlip oip, zorat narâkŋaŋgât mâsikâziŋgi sâwe, “Muka mirâ bâkŋan, zoren sâkŋâ sânduksâip.”

53 Yatâ sâne a sâtŋâ zâk topŋâ itâ nâŋgip, “Narâk zoren Yesuŋâ sâŋgonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’ ” Oi zikŋâ sot a ambân kâmut gakârâpŋâ, zen Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
54 Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaia hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too deŋgân sâtŋan a ŋâi kubigip.

1 Yuda zeŋgât kendon patâ ŋâi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip.
2 Oi Yerusalem kamânân poŋ kâtikŋâ kirip, zoren mâtâp ŋâi kirip, zorat kutŋâ râma zeŋgât mâtâp. Mâtâp zorat naŋgâmŋan too deŋgân ŋâi zeip, kutŋâ Betesida. Zorat sâtŋan mirâ bâtnâmbut tâip.
3-4 Mirâ zoren a mâsekziŋoot sot sen ŋâtâtik sot kin bitziŋ bâliŋâ sot sâkziŋ gigiŋâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a ŋâiŋâ narâk ŋâin ŋâin gem ga toin geim golaŋkoip. Yatâ oi mâsek a ŋâi kândom toin giarip, zâk mâsek okŋaŋgip, zo buŋ oip.) Zorat zen too kwamit oi nâŋgânat sâm mambâtmarâwe.
5 Oi zoren a ŋâi zeip. Zâk kiŋ bikŋâ bâliŋ oi zem tâi kendonŋâ 38 âkip.
6 Yesu zâk a zo ekŋâ narâk kârep ziap sâm mâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?”
7 Sâi ko sâip, “Patâ, ŋâiŋâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanbap? Oi ninak geibâ sa a ŋâiŋâ walânim kek geimap.”
8 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.”
9 Sâi zorenâk sâkŋâ âlip oi zaatŋâ isen koremŋâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zeŋgât kendon narâk oi Yesuŋâ a zo kubigip.
10 Zorat Yuda a nâmbutŋâ ziŋ a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârâŋ kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotŋâ.
11 Sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Kubiknigapŋâ itâ dâtnogap, ‘Gâ isen koremgâ mem âi.’ ”
12 Sâi mâsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâm dâgogap, zâk kutŋâ ŋâi?”
13 Sâne kubikŋaŋgip, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zeŋgât oserân gâbâ tik arip.
14 Bet Yesuŋâ a zo tirik namin muyagem girem den itâ dukuip, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ muyagegibapkât bâliŋâ dum zagâtŋâ mân upan.”
15 Sâi a zo Yesu ek nâŋgâm âi Yuda a sâtŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A kubiknigap, kutŋâ Yesu.”
16 Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkât Yuda a sâtŋâ, ziŋ kâsa miŋaŋgâwe.
17 Yatâ utne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.”
18 Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtŋâ ziŋ nâŋgâne bâliŋ oi Anutu hutkum sap sâm kunam sâm kâtigiwe.

Yesu zâk hâuŋaŋgât den sâm kwâkâbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap.

19 Yesu zâk itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Nanŋâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi ekŋâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nanŋâ nâŋâ tuuman.

20 Ibâ zâk nanŋâ nâ nek umŋâ nâgâren kinmapkât nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zorik buŋâ. Nep zâizâiŋâ tirâpnogi zen ekŋâ nâŋgâne imbaŋâ upap.
21 Zo itâ. Ibâ zâk a mumuŋâ mâŋgiziŋgi zaat ândime. Nanŋâ naŋâ yatik a mumuŋâ ŋâi mâŋgibâ sâm mâŋgibat.
22 Ibâ zâk nanŋâ nâ a zeŋgât topziŋ sâm kâkŋan kwatziŋgâbatkât nep zo sâm nigip.
23 Zen Ibâ hurat kwâkŋaŋgâme, zo yatik nanŋâ nâ hurat kwatnibigât yatâ oip. Ŋâi zâk nanŋâ nâ mân hurat kwatnibapŋâ Ibânâ sâŋgonnogip, zâk mân hurat kwâkŋaŋgâbap.
24 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk dinnâ nâŋgâbapŋâ sâŋgonnogip, zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap. Oi a zo ândiândiŋ kâtikŋâ mem ândiap. Zâk mumuŋâ kândâtkum ândiândiŋ kâtikŋâ muyagiap. Zâk tosaŋaŋgât hâuŋâ mân mimbap.
25 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziŋ wâgân umziŋ mumuŋ ândie, zen Anutu nanŋâ ninâ den nâŋgâm umziŋ kubikaŋgi ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk ŋâi mâte upabân a mumuŋâ zo, ziŋâ Anutu nanŋâ nâgât dinnâ nâŋgâm zaat ândiândi kâtik ândibi.
26 Ibâ zâk ândiândi mariŋâ ândiapkât nanŋâ nâ ândiândi mariŋâ op ândibatkât sâm nigip.
27 Oi nâ a bonŋâ ândiangât a tosaziŋ hâuŋaŋgât den sâm kwâkâbatkât sâm nigip.
28 Zen den zo nâŋgâne mân kwakmak upap. Narâk ŋâi mâte upap, narâk zoren a mumuŋâ hanzâŋgone zie, zen nânŋâ nâgât den nâŋgâmŋâ gwâlâ op zaat naŋgâbi.
29 Ândiândi âlip ândiweŋâ dinnâ nâŋgâm zaatŋâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutŋâ ândiândi bâliŋ ândiweŋâ zaatŋâ tosaziŋaŋgât hâuŋâ mimbi.
30 Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânaŋgât sâtkât hâuŋaŋgât den sâm kwâkâman. Zo yatâ op hâuŋaŋgât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den buŋâ, sâŋgonnogip, zâkkât den.”

Anutuŋâ nanŋaŋgât topŋâ sâm muyagemap.

31 “Ninak topnâ sâm muyagia mân dâp upap.
32 Topnâ a ŋâiŋâ sâm muyagemap. Oi nâ nâŋgan, topnâ sâm muyagei bonŋâ uap.
33 Zen Yohanegâren sâm mâsikâne nâgât den bonŋâ sâm muyageip.
34 Oi aŋâ topnâ sâm muyagibigât mân sâman. Zen topnâ nâŋgâm ândiândigât mâtâp lâŋbigât sâman.
35 Yohane zâk kârâp âsakŋâ patâ op âsageziŋgip. Zen zâkkât âsakŋâ zo ek âkŋâlem mâik ŋâi ândiwe.
36 Nâgât topnâ sâm muyagemap, zo Yohane yatâ buŋâ. Zo tobat ŋâi. Nepnâ tuuman, zorâŋ topnâ sâm muyagemap. Ibânandâ nep sâm nigip, zo tuumŋâ bonŋâ muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap.
37 Ibânâ sâŋgonnogip, zâk zikŋâ topnâ sâm muyageip. Zen ko den lâuŋan gâbâ gâi mân nâŋgâwe. Zen holi tobatŋâ mân igâwe.
38 Zen nâgât den nâŋgâm mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnige, zorat topŋâ itâ. Zen sâŋgonnogip, zâkkât diŋâ umziŋan mân pane zemap.

39 Zen Kembugât ekabân itâ nâŋgâm sâlâpkume, ‘Andiândi kâtikkât mâtâp
zoren zei kârum muyaginâ.’ Oi zorâŋ nâgât topnâ sâm muyagemap.
40 Oi zen den zo sâlâpkumŋâ nâgâren gam ândiândi kâtik muyagime?
Buŋâ. Nâgâren mân game.
41 Nâ aŋâ sâm âlip kwatnibigât mân sâman.
42 Zeŋgât topziŋ zitâ nâŋgan. Umziŋ Anutugâren mân kinmap.
43 Nâ Ibânaŋgât sâtkât zeŋgâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe.
Gâtâm a ŋâiŋâ zikŋâ umgât gâi zâk buku okŋaŋgâbi.
44 Zen ziiŋak sâm âlip kwaraŋgâm ândime. Kembuniŋ kânok, zâkŋâ sâm
âlip kwatziŋgâbapkât mân nâŋgâme. Oi dabân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi?
45 Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren neŋgât sâm bâlip kwâpap.’
Yatâ buŋâ. Zen Mosegâren pâlâtâŋ upme. Ka Moseŋâ zen sâm bâliŋ
kwatziŋgâbap.
46 Wangât, Moseŋâ den kulemguip, zo nâgât op kulemguip, zorat. Zen
zâkkât den nâŋgâm sâi nâgât den nâŋgâbe.
47 Ka zen Mosegât den birâmŋâ nâgât den dabân nâŋgâbe?”

6

Yesuŋâ a 5 tausen nalem ziŋgip.
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

1 Yesuŋâ den yatâ sâm naŋgâmŋâ Galilaia saru kutŋâ ŋâi Tiberia, zo
walâm nâmbutken arip.
2 Ari a ambân doŋbepŋâ a sisi mâsek kubikziŋgi igâwegât molim âiwe.
3 Yesu zâk arâpŋâ nen diiniŋgi barin zâi tarâwen.
4 Narâk zoren Yuda zeŋgât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo mâte oip.
5 A ambân doŋbep patâ gane Yesuŋâ ziŋgitŋâ Pilipo mâsikâm sâip, “Nalem
ikâ gâbâ sâŋgân mem a ambân doŋbep patâ ziŋgindâ dâpziŋ upap?”
6 Yesu zâk zo yatâ zo upat sâm nâŋgi zei yen mâsikip.
7 Oi Piliponâ itâ sâm dukuip, “Kât 2 handeret yatâ zorâŋ kwâlâm ziŋgindâ
mân dâpziŋ upap.”
8 Sâi arâpŋâ neŋgâren gâbâ a ŋâi kutŋâ Andrea, Simoŋ Peterogât munŋâ,
zâkŋâ itâ sâip,
9 “Katep ŋâi ziren ândiap. Zâkŋâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât
tâkŋaŋgap. Oi a ambân doŋbep patâ zirâŋâ ziŋgindâ dâpziŋâ mân upap.”
10 Sâi Yesuŋâ sâip, “A ambân dâzâŋgone mindum ge tatnek.” Oi zoren
hibuk hân laŋgaat zeip, zorat kwâkŋan a teŋgâziŋ 5 tausen yatâ zorâŋ ge
tarâwe.
11 Yesuŋâ nalem zo memŋâ sâiwap sâm a tarâwe, zo kâsâpkum ziŋgip. Oi
saru zuu zo yatik kâsâpkum ziŋgip.
12 Nalem nem âkon opŋâ Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Buputŋâ zen
bâliŋ opapkât sândunek.”
13 Oi nen nalem bâtnâmbut zorat buputŋâ sânduindâ irâ kiin zagât
piksâip.
14 A amban zen sen mârât mân igikŋâ, zo ekŋâ sâwe, “Propete patâ a
neŋgâren âsagibapkât sâsâŋ, zo perâkŋak a zi.”
15 Oi zen Yesu haamgumŋâ bitziŋandâ gâsum a kutâ kwânâŋgânam utne
ziŋgit nâŋgâm birâziŋgâm zikŋik barin zarip.

Yesuŋâ saru kwâkŋan lâŋ lâŋ arip.
(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

16 Mirâ ŋâtiksâisâi arâpŋâ nen saru sâtŋan geiwen.
17 Geimŋâ Kapenaum kamânân âinam waŋgâyân zâiwen. Oi mirâ ŋâtiksâi ko ârindâ Yesu zâk zikŋik zoren tâip.
18 Oi pibâ kâtikŋâ koi saru âbâŋgoi âiwen.
19 Oi nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmŋan ârindâ Yesu zâk saru kwâkŋan lâŋ lâŋ âim waŋgâ gootŋan gâi ekŋâ pârâkpam keŋgât urâwen.
20 Yatâ oindâ Yesuŋâ nâŋgonsâm sâip, “Ninak gaan. Mân keŋgât utnek.”
21 Yesu waŋgâyân kopgâbapkât sâtâre urâwen. Kopgâi zorenâk hân âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opŋâ dukuwe.

22 A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine haŋsâip. Haŋsâi itâ sâwe, “Muka ŋâtiksâi waŋgâ kânok tâi iksen. Zoren arâpŋâ Yesu pam ziiŋik arie.”
23 Zo yatâ nâŋgâm tatne Tiberia hânân gâbâ waŋgâ nâmbutŋâ Kembuŋâ nalem ziŋgip, zoren takâwe.
24 Takâne a ambân zen Yesu sot arâpŋâ kâruziŋgâm waŋgâyân zâim Kapenaum kamânân âi kâruziŋgâwe.
25 Zen saru nâmbutken âim kârum muyagemŋâ itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ dâuŋan zi gâin?”
26 Mâsikâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. Nâ top liku kulem tuuga ikme, zorat buŋâ. Nalem ziŋga nem âkon urâwe, zorat molinige.
27 Nalem nemŋâ ândim mumbi, zorat umziŋ mân pane zimbap. Nalem nem ândiândi kâtik ândibi, zorat umziŋ pane zimbap. A bonŋâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo ziŋgâbatkât gâsum sâlâpnogip. Nâ ândiândi kâtikkât nalem, zo ziŋgâbat.”
28 Sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Sânan. Anutuŋâ wan nep tuum ândinatkât nâŋgâmap?”
29 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A sâŋgonnogip, nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi, zo Anutugât nep.”
30 Sâi den itâ sâm dukuwe, “Gâ top likuliku kulem ŋâi tuuna ekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatginat. Wan nep ŋâi tuuban?
31 Sâkurâpniŋ, zen Mose sot mirâ kamân kâtikŋan ândim nalem kutŋâ Mana, zo nem ândiwe. Oi zorat den kulem ŋâi itâ ziap,
‘Sumbemân gâbâ nalem ziŋgi nem ândiwe.’ ”

Nalem sumbemân gâbâ gem gâip, zorat den.

32 Oi Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Perâkŋak sa nâŋgânek. Sumbemân gâbâ nalem bonŋâ, zo Moseŋâ mân muyagem ziŋgip. Ka Ibânandâ sumbemân gâbâ nalem bonŋâ ziŋgâmap.
33 Nâ sumbemân gâbâ gem hân a ândiândi muyagem ziŋgâman. Nâ Anutugâren gâbâ nalem bonŋâ uan.”
34 Sâi itâ sâm dukuwe, “Kembu, gâ narâk dâp nalem zo niŋgâmâmban.”
35 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Ândiândigât nalem ko nâ. Ŋâi zâk nâgâren ga pâlâtâŋ upap, zâk nalemgât mân mumbap. Oi ŋâi zâk nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibap, zo ko toogât mân nâŋgâbap.
36 Nâ itâ dâzâŋguan. Zen nâ nekŋâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnime.

37 Ka Ibânandâ nâgât siŋgi sâip, a ambân zo zen ko nâgâren gam naŋgâbi. Oi a ambân ziŋ nâgâren gane mân moliziŋgâbat.
38 Sumbemân gâbâ gewan, zo ninâ den lubatkât buŋâ. Sâŋgonnogip, zâkkât den lubatkât gewan.
39 Ibânandâ a ambân nâgâren zâmbanmap, a zo zen tâmbetagobegât galemziŋ uandâ hângât narâk âkâbabân zoren hâlâluyâk mâŋgiziŋga zaatpi. Sâŋgonnogip, zâkkât den zo yatâ ziap.
40 Nanŋâ nâ nekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi, zo ko ândiândi kâtik ândibi. Ibânaŋgât den zo yatâ ziap. Oi nâŋâ narâk patin mâŋgiziŋga zaatpi."

Yesu zâk ândiândi kâtikkât nalem

41 Yesu zâk sumbemân gâbâ nalem bonŋâ, zo nâ sâipkât Yuda a sâtŋâ, ziŋâ nâŋgâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.
42 Oi itâ sâwe, "A zi zâk wangât itâ sap, 'Nâ sumbemân gâbâ gewan.' Topŋâ nâŋgâmen. Zâk Yesu, Yosepegât nanŋâ."
43 Sâne Yesuŋâ itâ dâzâŋgom sâip, "Zen mân nâŋgâne bâliŋ oik.
44 A ŋâi zik umgât nâgâren gâgaŋ, zo mân taap. Ibâ sâŋgonnogipŋâ sâi âlip nâgâren gâbap. Oi nâ a itâ zo narâk patin mumuŋan gâbâ mâŋgibat.
45 Propete zeŋgât ekabân den itâ ziap,
'Anutu zikŋak a siŋgi âlip dâzâŋgoi nâŋgâbi.'
Ŋâi zâk Ibânandâ siŋgi âlip dukui nâŋgâbap, zâk nâgâren gam târokwatnibap.
46 A zen Ibâ mân igâwe. Anutugâren gâbâ gem gâwan, nâ ninak Ibâ egâwan.
47 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnimapŋâ ândiândi kâtik miap.
48 Ândiândi kâtikkât nalem nâ.
49 Sâkurâpziŋâ, zen mirâ kamân kâtikŋan nalem kutŋâ Mana, zo nem ândimŋâ mom naŋgâwe.
50 Ka sumbemân gâbâ nalem nemŋâ mân mumuŋâ, zo ko nâgâren ziap.
51 Nâ sumbemân gâbâ ândiândigât nalem mem gewan. Nalem zo nâ. Zorat ŋâi zâk nâgâren gâbâ nalem zo nem ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi upi. Sâknandâ nalem uap. Zo a ziŋâ ândiândi muyagibigât ziŋgâbat."
52 Yuda a sâtŋâ ziiŋak itâ âragumŋâ sâwe, "A zirâŋâ dap op sunumŋâ niŋgi ninatkât sap?"
53 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâ perâkŋak dâzâŋguan. Zen a bonŋâ nâgât sunum sot gilâm mân nimbi, zo ko umziŋan ândiândi mân muyagibap.
54 Ŋâi zâk nâgât sunumnâ sot gilâmnâ nimbapŋâ ândiândi kâtik mimbap. Oi narâk patin mumuŋan gâbâ mâgia zaatpap.
55 Nâgât sunumnâ, zo nalem bonŋâ. Nâgât gilâmnâ, zo too bonŋâ.
56 Ŋâi zâk nâgât sunum sot gilâm nimbapŋâ, zâk nâ sot pâlâtâŋ op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlâtâŋ op ândibat.
57 Ândiândi mariŋâ, Anutu Ibâ, zâkŋâ sâŋgonnogi gewangât Ibânaŋgât op ândiman. Oi ŋâi zâk nâ ninibapŋâ nâgât op ândiândiŋ muyagem ândibap. Umŋandâ nâ sot pâlâtâŋ upapŋâ sumbemgât siŋgi upap.
58 Sumbemân gâbâ nalem, zorat topŋâ itâ ziap. Sâkurâpziŋ Mana nalem niwe, zo yatâ buŋâ. Zen nemŋâ ândim muwe. Kâ nâgâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap."

59 Yesu zâk Kapenaum kamânân mâpâmâpâse namin ândim den zo dâzâŋgoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikkât den mem gem gâip.

60 Yesugât a ambârâpŋâ, neŋgâren gâbâ doŋbepŋâ den zo nâŋgâm sâwe, “Den zi nâŋgindâ yâmbâtŋâ uap. Den zirat topŋâ dap yatâ nâŋgânat?”

61 Oi sâm âkon utne Yesuŋâ umziŋan ek nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Den zi nâŋgâne bâliŋ uap?

62 A bonŋâ nâ âburem ândiwanân zaria nâŋgâne dap upap?

63 Sâkkât sunum zorâŋ ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapumgât nep. Den dâzâŋguan, zo Kaapum sot ândiândigât den.

64 Oi zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋandâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnime.” A Yesugât den birâbi, zo kânŋan nâŋgip. Oi a Yesu tirâpzâŋgoi gâsum kumbi, zo yatik kânŋan nâŋgip. Zorat den yatâ dâtnâŋgoip.

65 Oi den ŋâi itâ târokwap sâip, “Zorat itâ dâzâŋguan. Ibânandâ a ŋâi imbaŋâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlâtâŋ upap? Yatâ zo mân taap.”

66 Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpŋâ, neŋgâren gâbâ doŋbepŋâ zâk sot ândiândiŋaŋgât âkon op birâŋaŋgâm âiwe.

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.

67 Yatâ utne Yesuŋâ arâp kiin zagât itâ sâm mâsikâniŋgip. “Zen yatik nâbam âinam se?”

68 Sâi Simoŋ Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Kembu, nen gâ birâgim ŋâigâren âinat? Gâ kânokŋâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat.

69 Nen gâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgimŋâ itâ nâŋgâmen. Gâ tirik a. Anu-tugâren gâbâ gâin.”

70 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpzâŋgowan. Oi dap yatâ zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ Sataŋgât a uap?”

71 Zâk Yuda, Simoŋgât nanŋâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nâŋgâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât neŋgât kâmurân gokŋâ. Oi zâkŋâ ândim Yesu tirâpzâŋgoi kâsarâpŋâ ziŋ gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpŋâ, zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.

1 Kwâkŋan Yerusalem kamânân Yuda a sâtŋâ ziŋâ Yesu kunam den sâne Yesuŋâ zorat siŋgi nâŋgâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip.

2 Yatâ oi Yuda zeŋgât hâmbâ silep kendon mâte oip.

3 Yesu murâpŋâ, ziŋ itâ dukuwe, “Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimŋâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ ziŋ ikpi.

4 A ŋâi, zâk patâ upâ sâm nepŋâ tik mân tuumap. A mâteziŋan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi.”

5 Murâpŋâ zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm yatâ sâwe.

6 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâm âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap.

7 A ziŋâ zen um kâlak mân nâŋgâziŋgâbi. Nâ ko ândi mâmanziŋ bâliŋâ, zo sapsuga um kâlak nâŋgânige.

8 Zen ziiŋik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân
zâibat.”
9 Yatâ sâmŋâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

10 Yesu murâpŋâ, zen kândom âinetâ bet zâk zikŋik Galilaia hân birâm
Yerusalem kamânân tigâk zarip.
11 Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumŋâ mâsikâyaŋgâm sâwe, “Zâk
ikâ taap?”
12 A yenŋandâ zâkkât den halop doŋbep sâwe. Oi nâmbutŋandâ itâ sawe,
“Zâk a âlipŋâ.” Sâne nâmbutŋandâ kwâkâm sâwe, “Buŋâ. Zâk a um gulip
kwatziŋgâmap.”
13 Oi Yuda a sâtŋâ zeŋgât keŋgât op Yesugât siŋgi den muyap mân sâwe.

Yesuŋâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

14 Kendon tânâmŋan Yesu zâk tirik namin zâimŋâ a Kembugât den sâm
dâzâŋgoip.
15 Den yatâ sâi Yuda a zen imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin
mân zaripŋâ den topŋâ zi ikâ gâbâ nâŋgâm sap?”
16 Yatâ sânetâ Yesuŋâ itâ dâzâŋgom sâip, “Nâ den dâzâŋgoman, zo ninan
gâbâ buŋâ. Sâŋgonnogip, zâkkât den.
17 Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtŋâ lubapŋâ den zirât
topŋâ nâŋgâbap.
18 Ŋâi zâk zik umgât sâbap, zâk sâkŋâ mem zâizâiŋ upap. Ka ŋâi zâk nep
mariŋaŋgât sâtâre muyagibapkât nep tuubap, zâkkât itâ nâŋgâbi, ‘Zâk sarâ
buŋâ. Den bonŋâ sâmap.’ Oi nâ zo yatâ sâman.
19 Moseŋâ gurmin den sâm muyagem ziŋgip. Oi zen gurumin den zo mân
lum kwâtâtime. Yatâ opŋâ zen wangât nâgât denân kwap sâm nonam se.”
20 Sâi a zen itâ sâwe, “A ikâ zorâŋ gobigât se? Gâgât itâ nâŋgen. Gâ
wâkegoot ândim um gulip op sat.”
21 Sâne Yesuŋâ dâzâŋgom sâip. “Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpam
kwakmak ue.
22 Sa nâŋgânek. Moseŋâ narâpziŋ kwabâ kwatziŋgâbigât sâm ziŋgip. (Oi
zo Moseŋâ mân topkwâip. Sâkurâpniŋandâ mârum ŋâi topkwarâwe.) Oi nep
zo tuutuuŋâ mâte oi kendonân tuume.
23 Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buŋ opapkât kendonân
narâpziŋ kwabâ kwatziŋgâme. Nâ ko kendonân a kiŋ bik mumuŋ sâkŋâ
kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk otnige?
24 Zen den sâkŋik mân sânek. Nâŋgâm sâlâpkum ko bonŋâ sâbi.”

Yesugât op itâ sâwe, “Zâk Kristo mo a ŋâi?”

25 Yerusalem kamân mâirâp nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A kunam sâme, zo
zirâ mo?
26 Zâk a ambân mâteziŋan zi den muyap sâi patârâpniŋandâ mân sâm
kwâkâme. Zen topŋâ nâŋgâne a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum
sâsâŋ, zo mo dap?
27 Buŋâ motŋâi. A zirat muyamuyagiŋaŋgât topŋâ nâŋgen. Ka ŋâi
gâbâpkât sâsâŋ, zo âsagei zâkkât topŋâ mân nâŋgânat.”

28 Yatâ sâne Yesuŋâ tirik namin kin den patâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nâŋgen sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonŋâ mariŋâ, Anutu, zâkŋâ sâŋgonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nâŋgâme.
29 Nâ ko zâkŋâ sâŋgonnogi zik um topŋan gâbâ gewan, gât ko nâŋâ zâkkât topŋâ nâŋgâm kwâtâtian.”
30 Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pânam sâwe. Oi kukuŋaŋgât narâkŋâ, zo mân mâte oipkât yâmbârem birâwe.
31 Oi a yenŋâ zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe. Oi itâ sâwe, “A patâ gâbapkât sâsâŋ, zâk a zirâŋ kulem tuumap, zo walâm tuubap? Buŋâ. A zi aksik tuum naŋgâmap.”

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sâŋgonzâŋgowe.

32 A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nâŋgamŋâ tirik namâ galem a sot âragumŋâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sâŋgonzâŋgowe.
33 Yesuŋâ itâ dâzâŋgom sâip, “Nâ narâk pâŋkânok zen sot ândimŋâ sâŋgonnogip, zâkkâren zâibat.
34 Oi zen kârunim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?”
35 Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâm âraguwe, “A zirâŋ ikâ ari kârunatkât sap. Yuda a bukurâpniŋ Grik a hân toren toren zen sot ândie, zeŋgâren âibam sap? Mo zâk Grik a zeŋgâren âim den dâzâŋgobam sap?
36 ‘Kârunim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.’ Den zo wangât sap?”

Yesu zâk Kaapum niŋgâbapkât sâip.

37 Yuda zeŋgât kendon sirâm boiŋâ mindumindu patâ utne Yesuŋâ zaat kin den patâ dâzâŋgom sâip, “Ŋâi zâk toogât nâŋgâmŋâ nâgâren ga nimbap.
38 Oi ŋâi zâk nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibap, zâkkât umŋan too sinŋâ takâm zimbap. Kembugât ekabân den yatâ kulemgune ziap.”
39 Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwen, nen Kaapumgât siŋgi kwatniŋgâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumŋâ mân niŋgip. Wangât, zâk sumbem âsakŋâ umŋan mân âburem zârip, zorat mân niŋgip.

A ambân zen Yesu topŋaŋgât sâm kâsâpagowe.

40 A nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâm Yesugât itâ sâwe, “Perâkŋak, zâk Propete gâbapkât mârum sâsâŋ.”
41 Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, zi zâk.” Nâmbutŋandâ ko kwâkâm sâwe, “A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagibap?
42 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagibap.”
43 A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe.
44 Oi nâmbutŋandâ tâk namin pânat sâm yâmbârem birâwe.

A sâtŋâ ziŋ Yesu mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.

45 Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zeŋgâren âburinetâ itâ sâwe, “Zen wangât Yesu mân gâsum diim ge?”
46 Sâne kâwali a ziŋâ sâwe, “Zâk den sâmap, zo yatâ a ŋâiŋâ mân sâmap.”
47 Sâne Parisaio a ziŋ itâ sâm dâzâŋgowe, “Zen a yenŋâ yatik um gulip kwatziŋgap?
48 A sâtŋâ sot Parisaio a, neŋgâren gâbâ ŋâi zâk sot pâlâtâŋ uap?

49 Zo buŋâ. A yenŋâ, zen ko Kembugât gurumin den mân nâŋgâme, zen
simgât siŋgi.”
50 Yatâ sânetâ bukuziŋâ ŋâi kutŋâ Nikodemo, mârum Yesugâren arip,
zâkŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
51 “A ŋâiŋâ zikŋâ topŋâ mân sâi dap yatâ hâuŋaŋgât den sâm kwâkânat?
Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den ŋâi ziap.”
52 Yatâ sâi ko bukurâpŋandâ Nikodemo den kârâpŋoot itâ sâm dukuwe,
“Gâ a zo yatik Galilaia hânân gokŋâ? Kembugât ekabân sâlâpkum itâ
nâŋgâban, ‘Galilaia hânân Propete ŋâi mân âsagibap.’ ”
53 Oi zen kâsâpagom mirâziŋan âim naŋgâwe.

8

Laŋ mâman ambân ŋâi Yesugâren diim âiwe.

1 Yesuŋâ Oliwa bâkŋan zâi zeip.
2 Mirâ haŋsâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân doŋbepŋâ zâkkâren
minduwe. Yesuŋâ ge tapŋâ Kembugât den sâm dâzâŋgoip.
3 Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp
ambân ŋâi a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamgum kin
sâwe,
4 “Patâ, ambân zi a laŋ zen sot ândei muyagem gâsum diim gen.
5 Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtŋâ zâŋgone mumbigât sâm gurumin den
ekabân kulemgum niŋgip. Oi gâŋâ ambân zâkkât dap nâŋgat?”
6 Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nâŋgâm denân pânam sâwe. Sâne
Yesu zâk pindiŋsâm bikŋandâ hânân kulemgum tâip.
7 Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Zeŋgâren gâbâ a ŋâi tosaŋâ buŋâ, zâkŋâ kâtŋâ topkwap koi ko kumbi.”
8 Yatâ sâm du pindiŋsâm hânân kulemgum tâip.
9 A gawe, zen den zo nâŋgâm patâziŋâ kândom ari kânok kânok ari ari
âim naŋgâwe. Ambân zâk zikŋik Yesugât mâteŋan kiri Yesu zâk oksâm zaat
mâsikâm sâip.
10 “Ambân, a zen ikâ arie? Ŋâiŋâ hâuŋaŋgât den sâm siŋgan giap?”
11 Sâi ambânŋâ sâip, “Kembu, buŋâ.” Sâi itâ sâm dukuip, “Nâ yatigâk, nâ
gâ mân sâm siŋgan gian. Zorat gâ âi ândim bâliŋâ du zagât mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp neŋgât kârâp âsakŋâ op ândiap.

12 Yesuŋâ a den dum dâzâŋgoip. Itâ sâm dâzâŋgoip, “Hân dâp a zeŋgât
kârâp âsakŋâ op ândian. Oi ŋâi zâk nâ molinibapŋâ, zâk ŋâtâtigân mân
ândibap. Zâk ândiândi âsakŋâ tâkŋaŋgi ândibap.”
13 Sâi Parisaio a ziŋâ itâ sâm dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâm muyagiat, zorat
nâŋgindâ bon mân uap.”
14 Sâne Yesuŋâ sâip, “Ninak topnâ sapsuga bon buŋ mân opmap. Wangât,
Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibat, zorat topŋâ nâŋgâm den sâman. Zen
ko zo mo zorat ârândâŋ kwakme.
15 Zen sâkŋik ekŋâ umŋan bonŋâ zo mân ikme. Oi zen laŋ sâme. Nâŋâ ko
zeŋgât topziŋ mân sâman.
16 Oi zeŋgât topziŋ sâbat, zo ko bonŋâ upap. Nep zo ninik mân tuubat.
Ibâ sâŋgonnogip, zâkŋâ betnan mei nep zo tuubat.
17 Zeŋgât gurumin den ekabân den ŋâi itâ ziap,
‘A zagât, zikŋâ a ŋâigât topŋâ sâitâ nâŋgâne bon upap.’

18 Nâ ninâ topnâ sâm muyagia Ibânâ sâŋgonnogip, zâkoot yatik sâm
muyagemap.”
19 Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm sâwe, “Ibâgâ ikâ?” Sânetâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Zen nâgât topnâ mân nâŋgâme. Zen nâgât topnâ nâŋgâm sâi
ko Ibânaŋgât topŋâ yatik nâŋgâbe.”
20 Yesuŋâ den zo tirik namâ umŋâ ŋâi kât pâpanŋan, zoren kin den
dâzâŋgoip. Oi zâk mumbapkât narâkŋâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk
namin kek pambe?

Aŋâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân gokŋâ.

21 Yesu zâk den târokwapŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ zâmbam aria zen
kârunimŋâ tosaziŋoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?”
22 Zo yatâ sâi ko Yuda a ziŋâ sâwe, “Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo
wangât sap? Zâk zikŋâ agoyaŋgâm mumbapkât sap?”
23 Sânetâ Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen âmbiren gokŋâ. Nâ ko uren
gokŋâ. Zen hân ziren gokŋâ. Nâ ko hân zi gokŋâ buŋâ.
24 Nâ zorat opŋâ dâzâŋguan, Zen tosaziŋoot ândim mumbi. Nâ ândim
gâwanŋâ ândim zâibat. Zen zo mân nâŋgâm simbitkubi, zo ko tosaziŋ
zemziŋgi mumbi.”
25 Sâi ziŋâ mâsikâm sâwe, “Bâi, gâ wan a ŋâi?” Sâne Yesuŋâ dâzâŋgom
sâip. “Topnâ dâzâŋgom gâwan, zo bonŋâ.
26 Nâ zeŋgât tosa sot hâuŋaŋgât den doŋbep mem ândian. Sâŋgonnogipŋâ
den bonŋâ sâmap. Oi nâ den zâkkâren nâŋgâwan, zorigâk a ambân
dâzâŋgoman.”
27 Den zo Ibâŋaŋgât op sâm dâzâŋgoi zen mân nâŋgâm kwâtâtiwe.
28 Sâmŋâ Yesuŋâ târokwap itâ dâzâŋgom sâip. “Zen a bonŋâ nâ nagân
mândânibi, narâk zoren topnâ nâŋgâm biraŋbi. Oi ninâ umgât kut ŋâi
ŋâi mân opman. Ibânandâ den sâm dâtnogip, zorik sâman, zo nâŋgâm
kwâtâtibi.
29 Oi sâŋgonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut ŋâi ŋâi opman, zo egi âlip
opmap, zo ko zâk mân birânimap.”
30 Yesu zâk den yatâ sâi a doŋbepŋâ nâŋgâmŋâ, nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâwe.

Yesugât den mem ândim dumun buŋ utnat.

31 Yesuŋâ Yuda a nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe, zen itâ sâm dâzâŋgoip,
“Zen nâgât den lum ândim arâpnâ bonŋâ upi.
32 Opŋâ nâgât den bonŋâ, zo nâŋgâne mâkâziŋgi dumunziŋ buŋâ,
hâlâluyâk ândibi.”
33 Yesuŋâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Nen Abaramgât kiurâp. Nen
a zeŋgât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? ‘Dumun buŋ ândibi.’ ”
34 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋguan. Ŋâi zâk bâliŋ
opmap, zâk bâliŋaŋgât kore a upap.
35 Kore a, ziŋâ patâziŋaŋgât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpŋâ ko
Ibâgât mirinâk ândim zâimambi.
36 Zorat nâ nanŋandâ olaŋziŋga, zen perâkŋak dumum buŋ ândibi.
37 Zen Abaramgât kiurâp, zo nâŋgan. Oi zen nâgât denŋâ umziŋan mân
giari nonam se.
38 Nâ Ibânaŋgâren kut ŋâi ŋâi ek ândiwan, zorat sâman. Zen ko
ibâziŋaŋgâren kut ŋâi ŋâi nâŋgâwe, zo upme.”

39 Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen sâkuniŋ Abaram.” Sâne Yesuŋâ dâzâŋgoip,
“Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe.
40 Anutugâren gâbâ den bonŋâ nâŋgâwan, zo dâzâŋgoman. Oi ziŋâ nonam
se. Kut zo yatâ zo Abaramŋâ mân oip. Zen Abaramgât narâpŋâ buŋâ.
Ibâziŋâ, zâk ŋâi.
41 Zen ibâziŋaŋgât orot mâme upme.” Yatâ sâi ziŋâ sâwe, “Nen a laŋân
gâbâ mân âsagiwen. Ibâniŋ Anutu kânok.”
42 Sâne Yesuŋâ sâip, “Ibâziŋ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren
gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâkŋâ sâŋgonnogi gewan.
43 Zen dap op ândine dinnandâ umziŋan mân geimap? Nâ den sa zen
kindapziŋ aŋgân kârâme, zorat ko yatâ upme.
44 Zen ibâziŋ Sataŋ. Zâkkât den lubigât umziŋ kinmap. Zâk mârum ŋâi a
tâmbetagoagoŋ nep tuum ândim gaap. Zâk den bonŋâ kândâtkoipkât umŋan
den bonŋâ ŋâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariŋâ. Zorat zâkkât orot
mâmeŋâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziŋan den bonŋâ mân gei ziap.
45 Zorat nâ den bonŋâ dâzâŋgua dinnâ birâme.
46 Zeŋgâren gâbâ a ŋâi nâgât tosa âlip sâbap? Buŋâ. Nâ den bonŋâ sâman.
Zen wangât nâgât dinnâ birâme?
47 Ŋâi zâk Anutugât siŋgi upapŋâ diŋâ nâŋgâbap. Zen Anutugât siŋgi mân
ândimeŋâ diŋâ birâme.”

Yesugât den mem ândim mân munat.

48 Sâi Yuda a sâtŋâ, ziŋ kuk op itâ sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe, “Nen gâgât
dap sânat? Gâ neŋgât kâmurân gok buŋa. Gâ Samaria a. Wâkeŋâ umgan
giari ândiat.
49 Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap.” Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Nâ wâkeŋâ mân otnimap. Nâ Ibânâ sâm bâbâlaŋ kwâkŋaŋgâman. Zen ko
nâ mem ge kwatnige.
50 Nâ kutsiŋginaŋgât opŋâ mân dâzâŋgowan. Kutsiŋginaŋgât den
dâzâŋgobap, zo ŋâi ândiap. Zâkŋâ nâgât kutsiŋgi, zo mem zâi pâmbap.
51 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk nâgât den mem ândiap, zo
mân mumbap.”
52 Yatâ sâi Yuda a ziŋâ itâ sâwe, “Wâkeŋâ otgimap, zo perâkŋak. Abaram
moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, ‘Ŋâi zâk nâgât den mem
ândibapŋâ mân mumbap.’
53 Sâkuniŋâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a,
zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?”
54 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon
buŋ opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniŋ sâme, zâkŋâ kutsiŋginâ mem zâi
pâmap.
55 Zen zâkkât topŋâ mân nâŋge. Nâŋâ ko zâkkât topŋâ nâŋgâm kwâtâtian.
Nâ mân ek nâŋgan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nâŋgâŋâŋgan. Oi
zâkkât diŋâ mem ândiman.
56 Sâkunziŋâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip.
Zorâŋâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip.”
57 Yatâ sâi Yuda a ziŋ sâwe, “Gâ kendongâ 50 mân ândeinŋâ Abaram
egâwan sat?”
58 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Nâ Abaram
mân âsagei ândiwanŋâ ândim gaan.”

59 Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtŋâ mem kunâ sâne Yesuŋâ tikpam
tirik namin gâbâ geip.

9

A sen ŋâtâtik, zâkkât den siŋgi.

1 Yesu zâk mâtâbân âim sen ŋâtâtik a ŋâi muyageip. A zo mam kâmboŋan
gâbâ âsagem sen ŋâtâtik op ândim gâip.
2 Yesuŋâ a zo muyagei arâpŋâ niŋ Yesu mâsikâm sâwen, “Patâ, ŋâigât
tosagât yatâ muyageip? Zikŋâ mo ibâ mam zekât?”
3 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Yatâ buŋâ. Zikŋâ mo ibâ mam zekât
tosagât buŋâ. Anutu imbaŋâŋaŋgât topŋâ zâkkâren muyagibapkât yatâ
âsageip.
4 Sirâmân nep tuumen. Kâ ŋâtiksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi
sirâm yatâ oi sâŋgonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkŋan ŋâtâtik
muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi?
5 Nâ hânân ândibat dâp hân a zeŋgât âsakŋâ op ândibat.”
6 Yesu zâk yatâ sâmŋâ hânân tâpkum hân baŋet mem golaŋkum sen ŋâtâtik
zo siŋan saŋgorip.
7 Itâ sâm saŋgorip, “Gâ Siloam too deŋgânân âi too saŋgonnan.” (Siloam
zo Yuda denân. Niiŋ denân ko sâŋgongoip sâmen.)
8 Yatâ opŋâ kamârâpŋâ ziŋâ a zo eknâ mâsikâyaŋgâm sâwe, “Nalemgât
oletniŋgâmap, zi zâk mo ŋâi?”
9 Sâne nâmbutŋandâ sâwe, “Zi zâk.” Oi nâmbutŋândâ sâwe, “Zâk buŋâ.
Zâkkât tobat yatâ a ŋâi.” Yatâ sâne zikŋak sâip, “Nâ ko zi.”
10 Sâi mâsikâm sâwe, “Dap op siŋgâ âlip uap?”
11 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “A ŋâi kutŋâ Yesu, zâkŋâ hânân tâpkum
hân baŋet mem golaŋkum sinnan saŋgonnâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ Siloam
deŋgânân âi too sâŋgon.’ Oi nâ âi too saŋgonsa sinnâ âlip oi eksan.”
12 Yatâ sâi mâsikâm sâwe, “A zo ikâ ândiap?” Sâne zâkŋâ sâip, “Nâ mân ek
nâŋgan.”

A siŋâ âlip oip, zorat Parisaio ziŋ den sâwe.

13 A sen ŋâtâtik op ândimŋâ âlip oip, zo diim Parisaio a zeŋgâren âiwe.
14 Oi Yesuŋâ baŋet golaŋkum siŋâ saŋgorip, zo Yuda zeŋgât kendonân oip.
15 Zorat Parisaio a, ziŋâ a zo mâsikâm sâwe, “Gâ dap op siŋgâ âlip uap?”
Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Zâk baŋet mem sinnan saŋgori nâ âi too saŋgonsa
sinnâ âlip uap.”
16 Parisaio zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A zo Anutugâren gokŋâ
buŋâ. Zâk Kembugât gurumin den kom mâtâp wâlap. Zâk kendonân nep
tuugap.” Sâne nâmbutŋandâ sâwe, “Zâk bâliŋ mâme a ândim sâi nep itâ zo
mân tuubap.” Parisaio a, ziŋ yatâ sâm âragum kâsâpagowe.
17 Oi a siŋ bâpsâsâŋ kubigip, zo mâsikâm sâwe, “Siŋgâ kubiksap, zorat gâ
dap nâŋgat?” Sâne zâkŋâ sâip, “Zâk Propete.”
18 Sâi Yuda a zen a zo sen ŋâtâtik ândimŋâ âlip oip, zorat nâŋgâne bonnâ
mân oi sâne ibâ mamŋâ, zet gawet.
19 Gâitâ mâsikâzikâm sâwe, “Nanzikŋâ sen ŋâtâtik muyageip, zi mo? Zâk
dap op siŋâ âlip uap?”
20 Sâne ibâ mamŋâ, zik itâ sâwet, “Zâk nannikŋâ, zo nâŋget. Sen ŋâtâtik
âsageip, zo nâŋget.

21 Ka dap opŋâ siŋâ âlip uap, zo mân nâŋget. Ŋâiŋâ kubiksap, zo mân nâŋget. Zâk katep buŋâ. Mârum lâmbarip, zorat ziiŋak mâsikâne topŋâ dâzâŋgoik."
22 Ibâ mamŋâ, zet Yuda a sâtŋâ zeŋgât keŋgât opŋâ yatâ sâwet. Yuda a zeŋgât a sâtŋâ, ziŋ den itâ sâm ândiwe, "Ŋâi zâk Yesugât itâ sâbap, 'A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, zâk zo. Zâk Kristo.' A yatâ zo mâpâmâpâse namin mân zâibapkât pâke pânat. A yatâ zo kâbakŋeŋaŋgindâ neŋgât kâmurân mân tâpap."
23 Zorat opŋâ ibâ mamŋâ zet keŋgât op itâ sâwet, "Zâk katep buŋâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat ziŋâ mâsikâne topŋâ sâik."
24 A sen ŋâtâtik op ândeipŋâ âlip oip, zo dum diim gamŋâ itâ dukuwe, "Anutu mâteŋan kin sarâ mân sâban. Nen a zorat topŋâ nâŋgen. Zâk bâliŋ mâme a."
25 Yatâ sânetâ ko a zorâŋ itâ sâm dâzâŋgoip, "A zo bâliŋâ mo âlipŋâ, zo mân nâŋgan. Sen ŋâtâtik ândiwanŋâ sinnâ âlip uap, zo nâŋgan."
26 Sâi dum mâsikâwe, "Dap otgigap? Dap op siŋgâ mânâŋgâtsap?"
27 Sâne a zorâŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâ mârum dâzâŋguan. Zen wangât kisaŋâ dâzâŋgobatkât se? Zen zâkkât a utnam se?"
28 Yatâ sâi ziŋâ siŋan gem dukuwe, "Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât arâpŋâ.
29 Mose zâk Anutuŋâ den dukuip, zo nâŋgen. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nâŋgen."
30 Sâne a zorâŋ den itâ mâburem dâzâŋgoip, "A zi sinnâ mânâŋgâtsap, zâkkât topŋâ kârune nâŋga imbaŋâ uap.
31 Nen itâ nâŋgâmen, 'Anutuŋâ bâliŋ mâme a mân betziŋan memap. Ŋâi zâk hurat kwâkŋaŋgâm diŋâ lugi bekŋan mimbap.'
32 Mârum hân âsageibân gâbâ a ŋâi zâk mam kâmboŋan gâbâ sen ŋâtâtikŋâ âsagem kubikkubikŋâ mân âsagei nâŋgâwen.
33 Oi a zo Anutugâren gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?"
34 Sâi den kârâpŋoot itâ sâm dukuwe, "Gâ bâliŋ mâme sot laŋ mâman a zeŋgâren gâbâ âsageinŋâ dap yatâ nen den topŋâ dâtnâŋguat?" Yatâ sâm kom kâbakŋine ârip.

Yesu kândâtkom um ŋâtâtik ândiândiŋ.

35 A zo kâbakŋine ari Yesuŋâ nâŋgip. Oi a zo muyageŋaŋgâm itâ sâm mâsikip, "Gâ a bonŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgat mo?"
36 Sâi a zorâŋâ sâip, "Patâ, sat, zo a ŋâi? Zo tirâpnona ekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbat."
37 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, "Gâ eksat. Den dâgogan, zo nâ."
38 Sâi a zorâŋâ sâip, "Kembu, nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgigan." Yatâ sâmŋâ um topŋan pindiŋsâm mâpâseip.
39 Oi Yesuŋâ sâip, "Nâ topziŋ sâm muyagibatkât hânân gewan. Zorat a ziiŋaŋgât nâŋgâne gigiŋâ oi sinniŋ ŋâtâtik sâme, zen sinziŋ ânâŋgât âsakŋan bâgim ândibigât gem gâwan. Oi a ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ oi sinniŋ âlipŋik sâme, zen ŋâtâtigân bagim ândibigât gem gâwan."
40 Yatâ sâi Parisaio a ârândâŋ kirâwe, zen nâŋgâmŋâ sâwe, "Nen sen ŋâtâtik nâŋgonsat?"
41 Sâne Yesuŋâ sâip, "Zen sen ŋâtâtik ândim sâi tosaziŋ buŋ ândibe. Ka ziiŋak sâme, 'Nen sinniŋ âlipŋâ.' Zorat tosaziŋ zemziŋgap."

10

Râma zen mariziŋaŋgât den nâŋgâme.

1 Yesuŋâ den sumbuŋâ ŋâi itâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk râma zeŋgât poŋ durubit zo birâm ŋâin gâbâ loŋgiŋ bagibap, zâk kâmbu a op kut ŋâi ŋâi laŋ memap.
2 Ŋâi zâk poŋ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zeŋgât galem a.
3 Zâk gâi mâtâp galem a ekŋâ mâtâp mem pâmbap. Oi râma ziŋâ diŋâ tobat nâŋgâbi. Oi râma galem a zo râma kutziŋan zâŋgonsâm poŋan gâbâ diiziŋgâm âibap.
4 Râma gakârâpŋâ diiziŋgâm gei kândom ari molim âibi. Diŋ tobatŋâ nâŋgâmegât molim âibi.
5 Ka a ŋâi gâi diŋ tobatŋâ mân nâŋgâmŋâ mân molibi. Buŋâ. Zen keŋgât op birâm âibi.”
6 Yesuŋâ den sumbuŋâ yatâ sâi Yuda a ziŋ den zorat topŋâ mân nâŋgâwe.

Yesu zâk galem a âlipŋâ.

7 Yatâ utne Yesuŋâ dum dâzâŋgom sâip, “Perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Râma zeŋgât zâizâiŋaŋgât mâtâp, zo nâ.
8 Nâ mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu a. Zen kut ŋâi ŋâi laŋ mime. Zen ganetâ râma zen zeŋgât den mân nâŋgâwe.
9 Mâtâp nâ. Ŋâi zâk nâgâren gam bagibap, zâk mân tâmbetagobap. Zâk bagimgagim nalem muyagem nem ândibap.
10 Kâmbu a zen ga râma kâmbu mem zâŋgom tâmbetzâŋgobigât game. Nâ ko râma ziŋ ândim ândiândi âlip muyagem ândim kwâtâtibigât gâwan.
11 Nâ râma galem a âlipŋâ. Galem a zâk galem otziŋgâm ândim râma gakâŋâ tâmbetagobegât ândiândiŋâ birâbap.
12 Râma galem a bâliŋâ, mariŋâ buŋâ, kât nep tuutuuŋaŋgât aŋâ dâŋ galemziŋ mân opmapŋâ wâu kâtikŋâ gâi zâmbam âibap. Oi wâu kâtikŋâ gamŋâ râma ziŋgâm molziŋgi siŋsururuŋ upi.
13 A zo râma galem a bâliŋâ. Zâk râma zeŋgât girem mân upap. A zo kât mimbapkât nep tuumap.
14 Nâ ko râma galem a âlipŋâ ândiman. Ibâ sot nâ âŋak nâŋgâm ândimet.
15 Zorat dâp op nâ kâmurâpnâ zen sot âŋak ândimen. Zorat na râma zeŋgât opŋâ ândiândinâ birâbat.
16 Oi râma kâmut ŋâin ŋâin ândie. Zen poŋ zi gokŋâ buŋâ. Oi ninak ârândâŋ diiziŋgâm ga dinnâ nâŋgâbi. Oi râma zen kâmut kânok sot galem a kânok yatâ muyagibap.
17 Râma zeŋgât op ândiândinâ birâbat, zorat Ibânandâ umŋandâ gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmŋâ dum mimbat.
18 Ândiândinâ zo a ziŋ nonam dinnâ sâne mân birâbat. Buŋâ. Ninak nâŋgâm birâbat. Ninak birâbat sot mimbatkât imbaŋâ zemnigap. Yatâ upatkât op Ibânandâ sâm nigip.”
19 Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a zen nâŋgâm den sâm kâsâpagowe.
20 Oi a doŋbepŋâ itâ sâwe, “Wâkeŋâ okŋaŋgi um gulip uap. Den sâi wangât nâŋge?”
21 Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A wâkeŋootŋâ ândim sâi den itâ mân sâbap. Mo wâke ŋâiŋâ a sen ŋâtâtik zen âlip kubikziŋgâbap?”

Yuda a sâtŋâ, ziŋ Yesu kâsa okŋaŋgâwe.

22 Yuda a ziŋ tirik namâŋ mârum mâsop miwe, zorat kendon narâkŋâ mâte oip.
23 Map pateŋ narâkŋan mâte oip. Oi Yesu zâk tirik namin âim mindumindugât um patâ ŋâi kutŋâ Salomo, zoren âim gam kirip.
24 Oi Yuda a ziŋ ekŋâ mindum haamgum kin itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât topkâ kwâimbâna um zagât upmen? A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, gâ a zo ândiat oi ko sâm muyagem dâtnâŋgo.”
25 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ mârum sâm dâzâŋgua mân nâŋgâwe. Ibânaŋgât sâtkât nep tuuman, zorâŋ topnâ sâm muyagemap.
26 Ka zen nâgât râma mân op ândiegât dinnâ mân nâŋgâme.
27 Râma gakânâ ândie, zen ziŋgit holiziŋ nâŋgâman. Oi ziŋâ dinnâ nâŋgâme. Dinnâ holiŋâ nâŋgâm mâtâbân molinime.
28 Oi ândiândi kâtik muyagem ziŋga mân tâmbetagom ândim zâibi. Oi nâgât bitnan gâbâ a ŋâiŋâ mâkâmâkâŋ, zo mân taap.
29 Ibânandâ nâgâren zâmbarip, zâk a sot kut ŋâi ŋâi aksik walâziŋgâm ândiap. Oi ŋâiŋâ Ibânaŋgât bikŋan gâbâ mân mâkâbap.
30 Nâ sot Ibâ, net orot mâmenikŋâ kânogâk ziap.”
31 Yatâ sâi Yuda a ziŋ kât dum mem kunam urâwe.
32 Yatâ utnetâ Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nep âlipŋâ top topŋâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi ikâ zorat op kâtŋâ nonam se?”
33 Sâi Yuda a, ziŋâ sâtŋan mem itâ dukuwe, “Nep âlip tuumat, zorat buŋâ. Gâ ayâk ândiatŋâ Anutu hutkum gikaŋgât nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen.”
34 Yatâ sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den ŋâi itâ ziap. Zo sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ? Den zo itâ, ‘Nâŋâ sâwan, Zen Anutu yatâ.’
35 (Oi Kembugât den kulem gulipkum ŋâi sâsâŋ, zo mân taap.) Anutugâren gâbâ den zeŋgâren gâip. Zeŋgât op zen Anutu yatâ sâip.
36 Zorat zen wangât itâ se, ‘Gâ Anutu hutkum sat.’ Anutuŋâ gâsum sâlâpnom sâŋgonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nanŋâ sa wangât zen den se?
37 Nep tuuman, zo iknetâ Ibânaŋgât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nâŋgâne bon buŋ oik.
38 Mo iknetâ Ibânaŋgât dâp uap, zo ko dinnaŋgât buŋâ, nepnaŋgât opŋâ itâ nâŋgâbi. Ibânandâ nâ sot tâpmap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topŋâ nâŋgâbi.”
39 Yesuŋâ den yatâ sâi ko tâk namin pânam dum sâne birâziŋgâm arip.
40 Birâziŋgâmŋâ Yodaŋ too nâmbutken Yohaneŋâ mârumŋan too saŋgonziŋgâm ândeip, zoren âi ândeip.
41 Zoren âi ândei a doŋbep patâ ziŋ Yesugâren ga mindum itâ sâwe, “Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op naŋgap.” Oi zoren a ambân doŋbepŋâ Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
42 (-)

11

Lasaro moip.

1 Betania kamânân a ŋâi ândeip, kutŋâ Lasaro. Zâk sot ponâzatŋâ Maria sot Mata, zen kamân zo gokŋâ.

2 Marianâ mârum Kembu too wârânŋâ âlipŋâ zorâŋ saŋgon ko kâuk
sâmotŋandâ kiŋâ sâŋgori âronŋâ oip. Zâkkât munŋâ Lasaro, zâk mâsek op
zeip.
3 Mâsek op zei ponâzatŋâ zet Yesugâren den itâ sâm pâitâ arip, “Kembu,
gâ nâŋgâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap.”
4 Den zo pâitâ ari Yesuŋâ nâŋgâmŋâ itâ sâip, “Mâsek zorat bonŋâ
mumbapkât buŋâ. Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât âsagiap. Anutu nanŋâ
nâgât imbaŋâ âsagei ekŋâ hurat kwatnibi.”
5 Mata sot gatŋâ sot Lasaro, zeŋgât Yesuŋâ umŋâ tâip.
6 Oi mâsekât siŋgi nâŋgâmŋâ sirâm zagât kamân zoren ândeip.
7 Sirâm zagât ândimŋâ arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Gane Yudaia hânân
âburem âinâ.”
8 Sâi arâpŋandâ itâ sâwen, “Patâ, mârum Yuda a ziŋ kâtŋâ gonam urâwe.
Wangât dum zoren âinatkât sat?”
9 Sâindâ Yesuŋâ dâtnâŋgom sâip, “Mirâ haŋsâm zei kek mân ŋâtâtiksâbap.
Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkât narâkŋâ mân mâte uap. Ŋâi zâk sirâmân
mâtâbân ari kut ŋâi ŋâi zimbap, zorâŋ mân kom subap. Zâk âsakŋan kut ŋâi
ŋâi ek nâŋgâm âibap.
10 Ŋâi zâk ŋâtigân mâtâbân âim âsakŋâ kârum âi kom subap.”
11 Yatâ sâmŋâ den itâ târokwap dâtnâŋgoip, “Bukuniŋ Lasaro, zâk uman
ziap. Nâ âi mâŋgibat.”
12 Yatâ sâi ko arâpŋâ niŋ itâ sâwen, “Uman zemŋâ âlip upap.”
13 Yesu zâk mumuŋaŋgât den sumbuŋâ sâi nen umangât nâŋgâwen.
14 Zorat Yesuŋâ sâm kusikŋan kwap dâtnâŋgoip, “Lasaro muap.
15 Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zeŋgât umnâ âlip uap. Zen nâŋgâm
pâlâtâŋ kwatnim kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ.”
16 Sâi ko Yesugât arâp neŋgâren gâbâ a ŋâi Toma, zâk booboo a
konsâmarâwen, zâkŋâ bukurâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nen zâk sot ârândâŋ
arindâ a sâtŋâ ziŋ nâŋgonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi mariŋâ.

17 Lasaro moi kât mâtâpŋan pane sirâm kimembut zei Yesu âi takip.
18 Betania kamân zo Yerusalem kamân naŋgâmŋan tâip.
19 Zobâ Yuda a doŋbep Mata Maria munzikŋâ moip, zorat sâŋgân ninam
Betania kamânân âi tarâwe.
20 Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nâŋgâm ari Maria ko mân nâŋgâm mirin tâi
Mataŋâ mâtâbân âi Yesu muyageip.
21 Muyagemŋâ itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ
mân mombap.
22 Oi irabot zi gâgât nâŋgan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna
nâŋgâgibap.”
23 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Mungâ mumuŋan gâbâ zaatpap.”
24 Sâi Mataŋâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap,
zo ko nâŋgan.”
25 Sâi Yesuŋâ dukuip, “Zaatzaat sot ândiândi mariŋâ, nâ. Zorat ŋâiŋâ
nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibap, zâk momŋâ zaat ândiândiŋ kâtik ândim zâibap.
26 Oi ŋâi zâk wâgân ândim nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibap, zâk mumu kâtik
mân mom ândiândi kâtik ândim zâibap. Gâ den zo nâŋgâna bon uap?”

27 Sâi Mataŋâ sâip, “Zo nâŋgan. Oi gâgât itâ nâŋgan. A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, zo gâ. Anutugât nanŋâ hânân gibapkât sâsâŋâ, zo gâ. Zorat umnandâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgigan.”

Yesu umŋâ bâlei iseip.

28 Den Yatâ sâm birâm âi gatŋâ Maria muyagem den halobân itâ sâm dukuip, “Patânikŋâ gaap. Oi gâgât sap.”
29 Sâi Marianâ nâŋgâmŋâ kârâpŋoorâk zaat Yesugâren arip.
30 Yesu zâk kamânân mân takâm Mata muyageip, zoren kirip.
31 Marianâ kek zaatŋâ ari Yuda a ambân zâk sot tap um diim gigi den dukum tarâwe, zen kwagân âibam ariap sâm molim âiwe.
32 Maria zâk âim Yesu ekŋâ kiŋ topŋan ge pindiŋsâm itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.”
33 Yatâ sâm isei Yuda a ambân molim âiwe, zen bekŋan mem isewe. Isene Yesunâ ziŋgitŋâ umŋâ bâliŋ oip.
34 Yesu zâk mâsikâziŋgâm sâip, “Ikâ zoren hanguwe?” Sâi ziŋâ sâwe, “Kembu, gâ zi ga eknan.”
35 Sâne Yesu zâk iseip.
36 Oi Yuda a ziŋâ ekŋâ sâwe, “Iknek, zâkŋâ umŋandâ gâsum biraŋmap.”
37 Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A sen ŋâtâtik siŋâ mânâŋgâripŋâ a zi âlip kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

38 Yesunâ umŋâ bâliŋ oi kwagân âi takip. A zo kât mâtâpŋan pane zei kât pâtâ mem mâtâpŋan pam dooŋguwe.
39 Zorat Yesunâ itâ sâip, “Kât mem kâbakŋinek.” Sâi a mumunâ zorat ponâŋâ, Mataŋâ itâ sâm dukuip, “Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat mârum kârok uap.”
40 Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Den dâgogan, zo mân nâŋgat? Gâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatninandâ Anutu imbaŋâŋaŋgât topŋâ muyagei ikpan.”
41 Yatâ sâi ko kât mem kâbakŋine ari Yesunâ siŋâ sumbemân ekŋâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nâŋgat, zorat sâiwap san.
42 Gâ narâk dâp ninâunâ nâŋgâmat, zo nâŋgan. Nâ a zi kinze, zen topnâ nâŋgâbigât itâ san. Gâŋâ sâŋgonnona gewangât umziŋandâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibigât den yatâ dâgogan.”
43 Yatâ sâmŋâ den kâtik sâm konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.”
44 Sâi mumuŋandâ zaat gâip. Oi mârum kiŋ bikŋâ sâŋgum kâpiwe. Si sâŋgânŋâ kâpiwe, zorat Yesunâ dâzâŋgoip, “Sâŋgum olaŋ birânek.”

Yesu mumbapkât sâm kâtâŋ urâwe.
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

45 Yuda a ambân Maria sot gawe, zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ Yesu kut ŋâi ŋâi oip, zo ekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe.
46 Nâmbutŋandâ ko Parisaio zeŋgâren âim Yesunâ kut ŋâi ŋâi oip, zorat den siŋgi sâm dâzâŋgowe.
47 Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nâŋgâm sâne a sâtŋâ mindune itâ dâzâŋgom sâwe, “A zi kulem top top tuugapkât dap utnat?
48 Nen ek mân nâŋgânâŋgâ utnat, zo ko a pisuk patâ ziŋ zâkkâren âimŋâ neŋgât a kutâ sâne Roma a ziŋ kuk opŋâ gam nâŋgone mom naŋgindâ tirik namâ zi kândaŋbe.”

49 Yatâ sâne zeŋgât buku ŋâi kutŋâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem
a patâ ândeip, zâkŋâ itâ sâip, “Zen um nâŋgânâŋgâziŋ buŋ ândie.
50 Zen itâ mân nâŋge. A kâmut nen mom naŋgâbemgât neŋgât hâuniŋâ a
kânokŋâ moi âlip upap.”
51 Den zo zik umgât mân sâip. Kendon patâ zorat umŋan zâk tirik namâ
galem a patâ zeŋgât patâziŋâ ândeipkât Anutuŋâ sâi kânŋan den zo sâip.
(Yesu zâk perâkŋak Yuda a kâmut, zeŋgât op mumbapkât sâm pindâpindâŋ.
52 Oi Yuda a zeŋgârâk buŋâ, Anutugât nan bârarâp hân dâp ândie, zen
aksik minduziŋgi kâmut kânok ândibigât sâm pindâpindâŋ.)
53 A patâŋâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren gâbâ a sâtŋâ zen Yesu
kunam den sâm mâtâp kârum ândim gawe.
54 Zorat Yesu zâk mulukŋem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik naŋgâmŋan
kamân ŋâi tâip, kutŋâ Epraim, zoren arâpŋâ diiniŋgi âi ândiwen.
55 Oi Yuda zeŋgât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik
mâigân gâbâ a doŋbep patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa
kendongât um sâkziŋ kubiknam zâiwe.
56-57 Mârum tirik namâ galem a sot Parisaio a, ziŋ den itâ sâm dâzâŋgowe,
“Ŋâiŋâ Yesugât tâtat mâmeŋâ ek nâŋgâmŋâ ga dâtnâŋgoik. Dâtnâŋgoi
gâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârumŋâ
tirik namin zâi kin itâ mâsikâyaŋgâm sâwe, “Zen dap nâŋge? Yesu zâk
kendonân gâbap mo buŋâ?”

12

Marianâ Yesu too wârân âlip saŋgorip.
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

1 Pasowa kendon ombeŋan sirâm namburân kânok zei Yesuŋâ Betania
kamânân arip. Kamân zoren mârum Lasaro mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip.
2 Oi zoren Yesu sii nalem om pindâne Mataŋâ tokim pâi Lasaro ârândâŋ
tap niwe.
3 Tatnetâ Marianâ kwâip belo ŋâi too wârânŋâ âlipŋâ, sâŋgân zâizâiŋ, zo
mem Yesu kiŋan sâŋgonŋâ kâuk sâmotŋandâ âron meip. Oi mirâ zo itom
âlipŋâ gam zeip.
4 Oi arâpŋâ neŋgât buku ŋâi Yuda, Karioto kamânân gok (Zâk narâk ŋâin
Yesu tirâpzâŋgoi gâsum kuwe.), zâkŋâ itâ sâip,
5 “Too wârân âlip, zorâŋâ sâŋgân kât 3 handeret yatâ mem a kanpitâ ziŋgi
dâp opap.”
6 Zâk a kanpitâ zeŋgât mân nâŋgâm sâip. Zâkŋâ mindum kât pâpanŋaŋgât
irâ, zo zâkŋâ galem op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.
7 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Birânek. Ambân zo den mân
dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ saŋgori mua hanobi, zorat opŋâ kânŋan
saŋgonnigap. Zâk âlip uap.
8 A kanpitâ, zen âsâbâŋ zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân
ândibat.”

A sâtŋâ ziŋ Lasaro kumbigât sâm kâtâŋ urâwe.

9 Yesu zâk Betania kamânân ândei Yuda a doŋbep zâkkât siŋgi nâŋgâm
zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumuŋan gâbâ mâŋgeip,
zâk ârândâŋ iknam âiwe.

10-11 Yuda a doŋbepŋâ Lasarogât den siŋgi nâŋgâmŋâ Yesu nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, ziŋ Lasaro
Yesu sot ârândâŋ zâkonam den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

12 Mirâ haŋsâi a doŋbepŋâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen
Yesu gam taap sâne siŋgi nâŋgâwe.
13 Den yatâ nâŋgâm sâtâre op gâmalem sot gâlaŋgât iinŋâ namuŋ mem
mâtâbân muyaginam âiwe. Âi muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembugât
sâtkât gam niŋgat. Nen sâm âlip kwatgigen. Gâ Isirae nengât a kutâ.”
14 Yesu zâk doŋgi sigan muyagem kwâkŋan zâi tâi arip. Zorat Kembugât
ekabân den ŋâi itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,
15 “Yerusalem kamân, Sioŋ mâirâp, zen mân keŋgât utnek. Iknek. A kutâ
patâziŋ gaap. Zâk doŋgi sigan zorat kwâkŋan gaap.”
16 Narâk zoren arâpŋâ nen den zorat topŋâ mân nâŋgâwen. Yesu momŋâ
zaat sumbemân zarip, zoren itâ nâŋgâwen, “Zo zâkkât op kulemguwe. Oi
zâkŋâ zo yatik oip.”
17 Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den siŋgi zo
a nâmbutŋâ dâzâŋgowe.
18 Oi sen mârât zorat siŋgi nâŋgâweŋâ a doŋbepŋâ gâmalem sot gâlaŋgât
iinŋâ namuŋ mâtâbân âi muyagiwe.
19 Oi Parisaio a, ziŋâ ziŋgitŋâ bukurâpziŋ mindum târâwe itâ sâm
dâzâŋgowe, “Nâŋgânek. Zen den nep tuune a doŋbep patâ zâkkârâk op
naŋge. Oi zâkŋak walâniŋgi kwaksen.”

Grik a nâmbutŋâ, ziŋ Yesu iknam gawe.

20 A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zeŋgât oserân Grik a nâmbutŋâ
ârândâŋ ândim Anutu mâte okŋaŋgâwe.
21 Zen Pilipo, Besaida kamân Galilaia hânân gokŋâ, zâkkâren âi itâ sâm
dukuwe, “Patâniŋâ, Nen Yesu iknatkât otniŋgap.”
22 Sâne Piliponâ nâŋgâm Andrea dukui ârândâŋ Yesugâren âi den zo sâm
dukuwet.
23 Dukoitâ Yesunâ itâ sâip, “A bonŋâ, nâ sumbem âsakŋânâ muyagibatkât
narâk mâte uap.
24 Perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Segoŋ keetŋâ, zâk hânân gei yen mân
zimbap. Hânân gei momŋâ bonŋâ doŋbep muyagibap. Ka keetŋâ hânân
mân giari sâi bon buŋ opap. Hânân giari bonŋâ doŋbep muyagibap.
25 Ŋâi zâk hânân ândiândiŋâ buku okŋaŋgi gulip okŋaŋgâbap. Ŋâi zâk
hânân ândiândiŋâ kâsa okŋaŋgâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap.
26 Ŋâi zâk nâgât kore ândibâ sâm nâŋâ mâtâp ândiwan, zorat dâp ândim
molinibap. Yatâ op ândibapŋâ nâgâren gam nâ sot ândibap. Ŋâi zâk kore
otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap.”

Yesu zâk mumbapkât den sâm muyageziŋgip.

27 “Itârâŋ umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren
sâknam âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât, narâk
ziren sâknam itâ zo âsagenibapkât gewan, zorat.
28 Zorat Ibânâ gâ sâna kutsiŋgigaŋgât kutkâ neule âsakŋoot âsagibap.”
Yesunâ yatâ sâi ko sumbemân gâbâ den ŋâi itâ geip,

29 “Neule âsakŋâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap.” Oi a kâmut patâ
kirâwe, ziŋâ itâ sâwe, “Zi sumbem kârap.” Oi nâmbutŋanda itâ sâwe,
“Sumbem a ŋâiŋâ den dukuap.”
30 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Den zo ninaŋgât buŋâ. Zeŋgât op
muyagiap.
31 Narâk ziren hângât a kutâ Sataŋ kâbakŋiŋiŋ. Oi a ambân tosaziŋaŋgât
hâuŋâ mimbigât sâm kwâkâkwâkâŋ.
32 Nâ nagân nom mem zaat kwânâŋgânine ko hân dâp a diiziŋga nâgâren
gabi.”
33 Zo mumuŋaŋgât dap yatâ mumbap, zorat den sumbuŋâ zo sâip.
34 Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, “Nen gurumin den sâlâpkum
itâ nâŋgâmen. A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsâŋ, zâk âsagemŋâ
mân mom ândim zâimâmbap. Oi gâŋâ itâ sat, ‘A bonŋâ nagân nom mem
kwânâŋgânibi.’ A bonŋâ, zâk dap yatâ?”
35 Sâne Yesuŋâ itâ mâburem dâzâŋgoip, “Kârâp âsakŋandâ narâk pâŋkânok
osetziŋan âsageziŋgâm ândibap. Oi zen ŋâtâtikŋâ kâpizâŋgobapkât kârâp
âsakŋâ zemziŋgi zâk mâte okŋaŋgâm ândibi. A ŋâi ŋâtâtigân âibap, zâk dap
op mâtâpŋâ ikpap?
36 Zorat âsakŋâ zemziŋgi nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne kâmut gakârâpŋâ
upi.” Yesu zâk den yatâ sâmŋâ tik âi ândeip.

Yuda a doŋbep, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

37 Yesu zâk a ambân mâteziŋan sen mârât kulem top top tuugi ekŋâ mân
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
38 Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkât yatâ urâwe. Zâk mârumŋan den
itâ sâm kulemgoip,
“Kembugât den siŋgi sâindâ mân nâŋgâme. Zorat Kembugât imbaŋâ, zo
dap op zeŋgâren muyagibap?”
39 Oi Yesugât den mân nâŋgâwe, zorat Propete Yesaiaŋâ Kembugât den
ŋâi itâ sâm kulemguip,
40 “Zâk otziŋgi sinziŋ ŋâtâtiksâi umziŋ kâtigeip. Zo zen sinziŋandâ ek
nâŋgâbegât. Oi umziŋandâ nâŋgâm kwâtâtibegât. Oi umziŋ melâŋne
kubikziŋgâbamgât.”
41 Yesaiaŋâ Yesugât sumbem âsakŋâ, zo ekŋâ zâkkât yatâ sâip.
42 A sâtŋâ zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâwe. Oi zo sapsune Parisaio ziŋ nâŋgâbegât kwâimbâwe.
Mâpâmâpâse namin zâine kâbakŋeziŋgâbegât yatâ urâwe.
43 Zen a ziŋâ sâm âlip kwatziŋgâbigât yatâ urâwe. Anutuŋâ sâm âlip
kwatziŋgâbap, zorat nâŋgâne yenŋâ oip.

Yesugât den zo topniŋ sâm muyagibap.

44 Yesuŋâ den kâtikŋâ sâm itâ sâip, “Ŋâi zâk nâ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwatnibap, zo nâyâk buŋâ. Sâŋgonnogip, zâk ârândâŋ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâbap.
45 Oi ŋâi zâk nâ nikpap, zo yatik sâŋgonnogip, zo ikpap.
46 Nâ kârâp âsakŋandâ hânân gewan, zorat ŋâi zâk nâ nâŋgâm pâlâtâŋ
kwatnibapŋâ ŋâtâtigân mân ândim zobâ gâbap.
47 Ŋâi zâk dinnâ biri nâŋâ hâuŋaŋgât mân sâbat. Nâ a zeŋgât tosagât
hâuŋâ ziŋgâbatkât buŋâ. Nâ kubikziŋgâm tânzâŋgobatkât gewan.

48 Ŋâi zâk kândâtnom dinnâ biri ŋâiŋâ tosaŋaŋgât den sâm kwâkâbap.
Den sâman zo, zâkŋâ narâk patin tosaŋaŋgât topŋâ sapsubap.
49 Nâ den zo ninâ umgât mân sâman. Ibâ sâŋgonnogip, zâkŋâ sapsumnigi
sâman.
50 Oi nâ nâŋgan. Ibânaŋgât diŋâ lum ândiândi kâtikŋâ muyagibi. Den
sâman, zo Ibânandâ sâip dâp sâman.”

13

Yesuŋâ arâpŋâ kinziŋ saŋgorip.

1 Pasowa kendon narâk mâte oi Yesuŋâ zikŋaŋgât itâ nâŋgip, “Hân
birâm Ibânaŋgâren zâibatkât narâk mate uap.” Yatâ nâŋgâm hânân arâpŋâ
umŋandâ gâsuniŋgâm ândeipŋâ yatâ otniŋgâm ari ma ko narâkŋâ âkip.
2 Oi ŋâtiksâisâi nalem ninam minduindâ Sataŋŋâ mârum Yuda, Simoŋgât
nanŋâ, Karioto kâmânân gokŋâ, zâkkât umŋan den itâ pâip, “Yesu a sâtŋâ
tirâpzâŋgona ekŋâ gâsubi.”
3 Yesu zâk itâ nâŋgip, “Ibânâ, zâk kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ
Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem Anutugâren zâibat.”
4 Yatâ nâŋgâm nalem nem tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm pam
sâŋgum mem lâip.
5 Oi too aam âmaŋân lokei giari topkwap kore a yatâ op arâp kinniŋ
saŋgorip. Oi sâŋgumŋâ saŋgori âronŋâ oip.
6 Yatâ otniŋgâm Simoŋ Peterogâren ari itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ
gikak kinnâ saŋgonbam uat?”
7 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ uan zi topŋâ mân nâŋgat. Gâtâm ko
nâŋgâban.”
8 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Kinnâ mânâk saŋgonban.” Sâi Yesuŋâ itâ
sâm dukuip, “Nâ mân saŋgongiga gâ dabân nâgât siŋgi a upan?” Yesuŋâ um
saŋgonsaŋgon, zorat op den zo sâip.
9 Peteroŋâ den zorat topŋâ mân nâŋgâm itâ sâm dukuip, “Kinnigâk mân
saŋgonban. Sâknâ aksik saŋgonban.”
10 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Ŋâi zâk too saŋgonŋâ mâtâbân obândim ko
kiŋik saŋgori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziŋan gokŋâ ŋâi, zâk
zeŋgât dâp mân ândiap.”
11 A sâtŋâ zeŋgâren âi tirâpzâŋgoi gâsubi, zorat op nâŋgâm itâ sâip,
“Osetziŋan gokŋâ ŋâi zâk zeŋgât dâp mân ândiap.”

Kinziŋ saŋgorip, zorat topŋâ sâm muyageziŋgip.

12 Kinniŋâ too saŋgonŋâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Nâ kinziŋ saŋgonsan, zorat topŋâ sa nâŋgânek.
13 Zen nâgât Patâ sot Kembu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian.
14 Nâ Kembuziŋ op ândim kinziŋ saŋgonsan. Ziiŋak yatik kinziŋ
saŋgonsaŋgon op kore oraŋgâm ândine âlipŋâ upap.
15 Tirâpzâŋguan, zo yatik op ândibi.
16 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Kore aŋâ patâŋâ walâm ândiândiŋ,
zo mân taap. Yatigâk nâgât kore anâ, zâk nâ mân walânibap.
17 Zen den zi nâŋgâm yatingen ândine zeŋgât nâŋga sâtârenoot upap.
18 Nâ zeŋgât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorarâk san. Nâ ikâ zo
gâsum sâlâpzâŋgowan, zo nâŋgan. Kembugât ekabân den ŋâi ziap, zo bon
upap. Den zi itâ,

‘Ŋâi zâk nâ sot nâlem nimbap, zâkŋâ tikootŋandâ nobap.’
19 Zo mân muyagei kânŋan dâzâŋguan. Oi bet muyagei Kembuŋâ kândom
dâtnâŋgoip sâm nâgât topnâ nâŋgâm kwâtâtibi.
20 Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ a nep sâm pinda tuum ândei
ŋâiŋâ a zo dâŋ galem op ândibapŋâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapŋâ
sâŋgonnogip, Anutu, zâk yatik kore okŋaŋgâbap.”

Yesuŋâ Yuda sâm muyageip.
(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)
21 Yesuŋâ den yatâ sâmŋâ um bâliŋ oi itâ sâm muyageip, “Nâ perâkŋak sa
nâŋgânek. Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ sâi gâsânobi.”
22 Yesuŋâ den yatâ sâi arâpŋâ niŋ ŋâigât sap sâm niŋâ senân senân
âŋagâwen.
23-24 Oi nâŋâ Yesugât um topŋan târâwan. Nâ Yesuŋâ umŋâ gâsunimâip,
nâgâren Simoŋ Peteroŋâ bikŋandâ dâp op sâip, “Mâsikâna dâgogik. Ŋâigât
sap?”
25 Peteroŋâ yatâ oi nâŋâ Yesu gootŋan âimŋâ sâwan, “Kembu, gâ nâigât
sat?”
26 Sa Yesuŋâ sâip, “Nalem mem sirogân pam pinda nimbap, a zorat
san.” Yatâ sâmŋâ nalem memŋâ sirogân pam Yuda, Simoŋ nanŋâ, Karioto
kamânân gok, zo pindi neip.
27 Nei ko Sataŋŋâ umŋan giarip.
Oi Yesuŋâ Yuda itâ sâm dukuip, “Kut ŋâi upam nâŋgat, zo kek upan.”
28 Den yatâ dukui arâp nâmbutŋâ, nen den zorat topŋâ mân nâŋgindâ
âkip.
29 Oi itâ nâŋgâwen, “Zâk kât mindumindun galem ândiapkât yatâ sap. Zâk
kendongât nalem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât ziŋgâbapkât sap.”
30 Oi Yudaŋâ nalem zo nemŋâ zaat âkŋan ŋâtâtigânak arip.

Yesuŋâ neule âsakŋâ âsagibapkât sâip.
31 Yudaŋâ ari Yesuŋâ arâpŋâ nâmbutŋâ nen itâ sâm dâtnâŋgoip, “A bonŋâ
nâgât neule âsakŋâ âsagiap. Oi nâgât opŋâ Anutugât neule âsakŋâ ârândâŋ
âsagiap.
32 A bonŋâ, nâ Anutugât neule âsakŋâ muyagiangât Anutu zâk zikŋak a
bonŋâ nâgât neule âsakŋâ muyagibap. Narâk mân kârep oi kek muyagibap.
33 Katep gakârâpnâ, nâ narâk pâŋkânok zen sot ândibat. Oi bet kârunibi.
Oi Yuda a dâzâŋgowan, yatik zen dâzâŋgobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi.
34 Oi zi gurumin den uŋakŋâ dâzâŋgobâ. Ziiŋak buku oraŋgâm ândibi.
Nâŋâ buku otziŋgâm gâwan, zo yatik oraŋgâm ândibi.
35 Zen yatâ op ândine a ziŋâ ziŋgitŋâ itâ nâŋgâbi, ‘Zen buku oraŋgâm
ândiegât topziŋâ itâ nâŋgen. Zen Yesugât kâmut gakârâpŋâ.’ ”

Yesuŋâ Petero um den dukuip.
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)
36 Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteroŋâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ikâ âiban?”
Sâi Yesuŋâ sâip, “Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban.”
37 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ wangât itârâŋ mân gâbat? Nâ gâgât
op ândiândinâ bira buŋ upap.” Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip. Gâ nâgât opŋâ
ândiândigâ birâna buŋ upapkât sat, zorat nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ ŋâtik
ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk aŋâ diŋsâbap.”
38 (-)

14

Yesuŋâ sumbemân mirâ kiaŋniŋ kubik ândiap.

1 Oi Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen nâŋgâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi.
Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm, nâ yatik nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi.
2 Ibânaŋgât kamânân mirâ doŋbep taap. Yatâ zo mân zei sâi ko
dâzâŋgobam.
3 Nâ âim mirâ kiaŋziŋ kubikŋâ âburem ga diiziŋga nâ sot âi ândibi.
4 Âibatkât mâtâp, zo nâŋge.”
5 Sâi Tomaŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nâŋgen.
Zorat dap op mâtâp zo ek nâŋgânat?”
6 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Ibâgâren âiâiŋ mâtâp, zo nâ. Nâ walânim
Ibâgâren âiâiŋ, zo mân taap. Den bonŋâ sot ândiândi mariŋâ, nâ.
7 Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekŋâ topŋâ nâŋge.”
8 Yatâ sâi arâpŋâ neŋgâren gokŋâ, a ŋâi kutŋâ Pilipo, zâkŋâ itâ sâm
dukuip, “Kembu, Ibâgâ tirâpnâŋgona ekŋâ nâŋgindâ âkâbap.”
9 Yatâ sâi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Pilipo, nâ narâk kârep zen sot
ândiman, zoren nâ mân nekmat? Ŋâi zâk nekmapŋâ Ibâ ekmap.
10 Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâgâ tirâpnâŋgona iknâ.’ Ibâ sot net
pâlâtâŋ op kânok uet, zo nâŋgat? Den dâzâŋgoman, zo ninâ umgât mân
dâzâŋgoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim diŋâ sâmap sot nepŋâ tuumap.
11 Ibâ sot net pâlâtâŋ op kânok. Den zo nâŋgâne bon upap. Den zo
lâunandâ sa nâŋgâne mân dâp uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ
nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

12 “Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. Ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibapŋâ
nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik buŋâ, walâm tuubap.
Wangât, nâ Ibânaŋgâren zâim zo Kaapumnâ sâŋgongua zeŋgâren gem ga
lâmbamzâŋgobap, zorat.
13 Zen nâgât korân sâm ninâu sâm ândine nâŋgâziŋgâbat. Zo yatâ ua ko
nanŋâ nâgât opŋâ Ibâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.
14 Zen nâgât korân sâm wan mo wangât ninâu sâne ziŋgâbat.
15 Umziŋandâ nâ gâsunimap oi ko sâtnâ lum ândibi.
16 Oi nâŋâ Ibâgâren ninâu sa ŋâi sâŋgongoi gem mam otziŋgâbap. Zâk
narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapumgât op san.
17 Kaapum, zâk den bonŋaŋgât mariŋâ. Den siŋgi âlipŋâ birâme, zo ko
zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topŋâ mân nâŋgâme. Zen ko
âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziŋan ândimâmbap.
18 Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zeŋgâren âburem
gâbat.
19 Narâk pâŋkânok ziap. Zo âki a siŋgi âlipŋâ birâme, zen mân nikpi. Zen
ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiândi kâtik ândibi.
20 Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlâtâŋ uet, zo nâŋgâbi. Oi nâ zen sot pâlâtâŋ
uen. Nâgât yatâ nâŋgâbi.
21 Ŋâi zâk umŋandâ gâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umŋandâ
gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okŋaŋgâbap.”

22 Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Karioto kamânân gok buŋâ, Yuda ŋâiŋâ
mâsikâm sâip, “Kembu, gâ wangât op topkâ neŋgâren sapsum um kâtik a
zeŋgâren mân sapsubam sat?”
23 Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem dukuip, “A ŋâiŋâ umŋandâ gâsânobapŋâ
dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umŋandâ gâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren
gam tâtat mâme utat.
24 Ŋâi zâk dinnâ mân lubap, zâk umŋandâ mân gâsunibap. Oi den sâman,
zo ninan gâbâ buŋâ. Zo Ibâ sâŋgonnogip, zâkkât den.”
25 Yesu zâk yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Nâ zen sot ândim den zo dâzâŋgoman.
26 Gâtâm Tirik Kaapum gamŋâ mam otziŋgâm kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ
sapsumziŋgâm ândibap. Oi den nâŋâ dâzâŋgowan, zo dum dâzâŋgobap.
Ibânâ nâgât sâtkât op Tirik Kaapum sâŋgongoi gem mam otziŋgâm ândibap.
27 Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ ziŋgan. Um kâtik a zeŋgât lumbeŋâ,
zo buŋâ. Ninâ zo ziŋgan. Zorat nâŋgâ kwâkâ sot keŋgât, zo mân upi.
28 Nâ itâ dâzâŋgua nâŋgâwe. Nâ âimŋâ du zeŋgâren âburem gâbat. Zen
umziŋ nâgâren sâŋgongune sâi ko nâ Ibâgâren zâibat, zo nâŋgâm umâlep
upe. Ibâ zâk nâgât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâgât imbaŋânandâ Ibâgât
imbaŋâ ombeŋan, zorat.
29 Oi zo mân âsagei kânŋan dâzâŋguan, zorat kut ŋâi ŋâi zo âsagei ko
nâŋgâm pâlâtâŋziŋ kâtigibap.
30 Nâ zi den kârep mân târokwap dâzâŋgobat. Hângât a kutâ Sataŋ, zâk
tâmbetnobam gâbapkât narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkât imbaŋâ
mân tâkŋaŋgap.
31 Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diŋ sâm nigip, zo
wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zo a ziŋâ nâŋgâm
simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ.”

15

Yesu zâk waiŋ nak, nen bâranŋâ.

1 Nâ waiŋ nak topŋâ âlipŋâ. Ibânandâ ko waiŋ nep mariŋâ.
2 Nâgâren gâbâ bâranŋâ ŋâi mân bon oi mânâŋgât pâmbap. Bâranŋâ ŋâi
bon oi kubikŋaŋgâm bonŋâ patâ upapkât galem upap.
3 Zen siŋgi âlipŋâ dâzâŋgowan, zorâŋ kubikziŋgi salek op ândie.
4 Zen nâ sot pâlâtâŋ utne nâ zen sot pâlâtâŋ op ândibat. Waiŋ bâranŋandâ
topŋoot mân târoyagom zikŋigâk bonŋâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân
pâlâtâŋ opŋâ bonziŋ mân upi.
5 Waiŋ nak topŋâ nâ. Zen ko bâranŋâ. Ŋâi zâk nâ sot pâlâtâŋ oi nâ zâk sot
pâlâtâŋ ua bonŋâ doŋbep patâ upap. Ka zen birânim kut ŋâi utnam kwakpi.
6 A zen nâ sot pâlâtâŋ op mân ândine birâziŋgâbat. Oi waiŋ bâranŋâ
mânâŋgât pane moi mindumŋâ kârâbân une semap, zo yatâ otziŋgâbi.
7 Zen ko nâ sot pâlâtâŋ op dinnâ mem ândimŋâ wan mo wangât sâne
muyagem ziŋgâbat.
8 Zen bonziŋâ patâ op nâgât arâp bonŋâ op ândine a ziŋ ziŋgitne âlip oi
Ibânâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.
9 Ibânandâ umŋandâ gâsânomap, zo yatik umnandâ zen gâsuziŋgap. Zen
nâgât den, zo nâŋgâm ândine umnandâ gâsuziŋgi ândibi.
10 Nâ Ibânaŋgât den luga umŋandâ gâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâgât
den lune umnandâ gâsuziŋgi ândibi.

11 Nâgât sâtâre, zorâŋ zeŋgâren doŋbep âsagem zimbapkât den zi dâzâŋguan. Zen sâtâre kwâkŋan ândibigât san.
12 Nâgât den kâtik itâ dâzâŋgoman. Nâŋâ umnandâ gâsâzâŋgomap, yatik ziiŋak umziŋandâ gâsâyagom ândibi.
13 Ŋâi zâk bukurâpŋâ tâmbetagobegât ândiândiŋ biri buŋ upap, a zo bukurâpŋâ umŋandâ gâsâzâŋgom biraŋmap. A neŋgât orot mâme, zorâŋ zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap.
14 Nep diŋ sâm ziŋgan, zo tuune ziŋgitsa buku bonŋâ upi.
15 Nâ narâk ziren topkwapŋâ kore a mân sâm zâŋgonsâbat. Zen nâgât bukurâpnâ ue. Kore aŋâ patâŋaŋgât umŋan den zemap, zo mân nâŋgâmap. Nâŋâ kut ŋâi ŋâi Ibânaŋgâren nâŋgâwan, zo pisuk patâ sapsum ziŋgâwangât zeŋgât nâŋga bukurâpnâ ue.
16 Ziŋâ nâ mân gâsum sâlâpnowe. Nâŋâ zen gâsum sâlâpzâŋgowan. Oi âi nâgât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonŋâ muyagibigât sâm ziŋgâwan. Oi ziŋâ bonziŋâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâgât kot sâm Ibâgâren wan mo wangât op ninâu sâne ziŋgâbat.
17 Nâgât den kâtik zi dum dâzâŋgobâ. Umziŋandâ gâsâyagom ândibi.”

Yesu birâŋaŋgâwe, yatik arâpŋâ birâniŋgâbi.

18 Yesu zâk itâ dâtnâŋgom sâip, “Um kâtik a ziŋ kâsa otziŋgânetâ ko itâ nâŋgâbi, ‘Kembu yatik kâsa okŋaŋgâwe.’
19 Zen hângât siŋgi ândine sâi buku otziŋgâbe. Nâ zeŋgât oserân gâbâ gâsum sâlâpzâŋgua kândâtzâŋgowegât kâsa otziŋgâme.
20 Nâ den itâ dâzâŋgowan, zo nâŋgâbi, ‘Kore aŋâ patâŋâ walâm ândiândiŋ, zo mân taap.’ A ziŋ kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziŋgâbi. Zen nâgât den nâŋgâwe sâi yatik zeŋgât den nâŋgâbe.
21 Sâŋgonnogip, Anutu, zâk mân ek nâŋgâmegât nâgât op yatâ otziŋgâbi.
22 Nâ um kâtik zeŋgâren mân gemŋâ den dâzâŋgowan sâi ko tosaziŋ buŋ ândibe. Ka nâ gem ga dâzâŋgua tosaziŋâ zo dap yatâ sâm kwârakubi?
23 Ŋâi zâk kâsa otnibapŋâ Ibânâ yatik kâsa okŋaŋgâbap.
24 Nâ osetziŋan nep patâ tuuwan, a ziŋ mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosaziŋ buŋ ândibe. Kâ nâ gem ga ko nekŋâ nâ sot Ibânâ laŋ kâsa otnikâme.
25 Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ.
‘Nâ bâliŋâ mân ua ko laŋ kâsa otnige.’
26 Nâ Ibâgâren âburem âimŋâ, mam otziŋgâbap, Kaapum, den bonŋâ mariŋâ, zâk sâŋgongua gem gam topnâ sâm muyageziŋgâbap.
27 Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi.”

16

1 “Zen nebân kin loribegât yatâ sâm dâzâŋguan.
2 Zen mâpâmâpâse namin aŋgân kârâziŋgâbi. Perâkŋak, narâk ŋâi mâte upap, zoren a ziŋ nen Anutugât nep tuunâ sâm zâŋgone mumbi.
3 Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nâŋgegât yatâ upi.
4 Nâ den kânŋan dâzâŋguan, zorat bonŋâ muyagei itâ sâbi, ‘Kembuŋâ mârum dâtnâŋgoip, zo muyagiap.’ Nâ mârum zen sot tâpat sâm mân dâzâŋgowan. Nârâk zi ko dâzâŋguan.

5 Itârâŋ sâŋgonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ mân
mâsikânigap, ‘Gâ ikâ âiban?’
6 Âibam ua narâkŋâ dâzâŋguan, zorat umziŋ bâliŋ uap.”

Kaapumŋâ a topziŋ sapsumap.

7 “Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. Âburem zâibat, zo zeŋgâren bonŋâ
muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam
otziŋgâbap. Ka nâ zâim sâŋgongua gem gâbap.
8 Zâk gem ga a zeŋgât bâliŋâziŋâ sot târârak ândiândiŋ sot hâuŋâ mimbi,
zorat sapsum ziŋgâbap.
9 Tosaziŋaŋgât topŋâ itâ nâŋgâbi. Zen nâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnime.
10 Târârak orotŋaŋgât itâ nâŋgâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi.
11 Hâuŋaŋgât den sâsâŋ, zorat itâ nâŋgâbi. Hân zirat a kutâ Sataŋ, zâk
tosaŋaŋgât hâuŋâ mimbapkât mârum sâm kwâkâm pindap.”

Kaapum zâk diiniŋgâmap.

12 Yesu zâk yatâ sâmŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Den doŋbep ziap. Narâk ziren
zo dâzâŋgua dap op nâŋgâm naŋgâbi?
13 Kaapum, den bonŋâ mariŋâ, zâk gem gam den bonŋâ dâzâŋgobap. Zik
umgât den zo mân sâbap. Den nâgâren gâbâ nâŋgâbap, zo yatik sapsum
ziŋgâbap. Oi kut ŋâi ŋâi gâtâm âsagibap, zo sapsum ziŋgâbap.
14 Den zo ninan gâbâ mem sâm muyagem ziŋgi kutsiŋginâ lum zaatpi.
15 Ibâgâren den bonŋâ ziap, zorat mariŋâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren
gâbâ den mem muyagem ziŋgâbap.”

Yesu zâk âburem gâbap.

16 “Narâk pâŋkânok ziap, zo âki aria kârunibi. Oi zorat kwâkŋan narâk
pâŋkânok ziap. Zo âki ga nikpi.”
17 Yesu zâk yatâ sâi arâpŋâ nâmbutŋâ nen kwakmak op itâ âraguwen, “Den
itâ sâp, ‘Narâk pâŋkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkŋan narâk
pâŋkânok ziap, zo âki ga nikpi.’ Oi den ŋâi itâ sap, ‘Ibâgâren zâibat.’ ”
18 Yatâ sâmŋâ sâwen, “Narâk pâŋkânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen.”
19 Mâsikânam oindâ Yesunâ niŋgit umniŋan ek nâŋgâm itâ sâm
dâtnâŋgoip, “Nâ itâ dâzâŋguan. Narâk pâŋkânok ziap, zo âki aria mân nikpi.
Oi zorat kwâkŋan narâk pâŋkânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat
âragum te?
20 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Um kâtik, ziŋ none mua ko arâpnâ âigirâp
isem umbâlâ utne a um kâtik, ziŋ sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka
umbâlâ upi, zorat hâuŋâ sâtâre upi.
21 Ambân ŋâi zâk katep mimbam sâknam patâ nâŋgâbap, zorâŋ katep
âsagei sâknam buŋ oi sâknamgât nelâmkoi katepkât sâtâre upap.
22 Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumuŋan gâbâ zaat
ziŋgitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buŋ upap.
23 Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Nâ mumuŋan gâbâ zaatsa zen kut ŋâi ŋâigât
mân kwakŋâ mâsikânibi. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne
kutnaŋgât op muyagem ziŋgâbap, zorat.
24 Ândim gawe, zoren kut ŋâi ŋâigât nâgât korân mân ninâu sâwe. Narâk
zi ko sâtâre kwâkŋan ândibigât wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ zâk
muyagem ziŋgâbap.”

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

25 “Den sâm gâwan, zo sumbuŋik dâzâŋgowan. Narâk ŋâi mâte upabân
den sumbuŋâ mân dâzâŋgobat. Ibâgât topŋâ, zo muyabâk dâzâŋgobat.
26 Narâk zoren ziiŋak kutnâ mem ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip
nâŋgâziŋgâbap. Nâ wangât kut ŋâi ziŋgâbapkât dukubat. Ibâ zâk ninâuziŋâ
wâratkum âlip ziŋgâbap.
27 Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo nâŋgâm umziŋâ gâsânomapkât Ibâ zâk
yatik umŋandâ gâsâzâŋgomap.
28 Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem
zâibâman.”
29 Yesu zâk yatâ sâi arâpŋandâ itâ sâm dukuwen, “Zi den sumbuŋâ mân
sâm, muyap dâtnâŋguat.
30 Zorat itâ nâŋgen. A ziŋâ mân mâsikâgine gâ gikak kut ŋâi ŋâi zo nâŋgâm
naŋgâmat. Gâ Anutugâren gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien.”
31 Sâindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen irabot zi nâŋgâm kwâtâtie?
32 Narâk ŋâi ziap, zo mâte oi nâ birânim siŋsururuŋ op mirâziŋan âibi. Oi
nâbane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimap.
33 Nâgât um lumbe zeŋgâren zimbapkât yatâ dâzâŋguan. Zen hânân
sâknam kwâkŋan ândibi. Ka nâŋâ tâmbetzâŋgobegât imbaŋâ zo kuan. Zorat
umâlep op ândinek.”

17

Yesuŋâ zikŋaŋgât ninâu sâip.

1 Yesu zâk den zo sâmŋâ siŋâ sumbemân ekŋâ itâ sâip, “Ibâ, âburibatkât
narâkŋâ mâte uap. Gâ nangâ, nâgât neule âsaknâ sâna âsagibap. Nâŋgoot
yatik gâgât neule âsakŋâ sa âsagibap.
2 Gâ nangâ nâ hân dâp a zeŋgât marizin nâbarin. A nâgâren zâmbarin,
ândiândi kâtik muyagem ziŋgâbatkât sâm nigin.
3 Oi ândiândi kâtik zorat topŋâ itâ ziap. Gâ Anutu bonŋâ kânok sot
sâŋgonnogin, Yesu Kristo, net a ziŋâ nikit net sot pâlâtâŋ utne ândiândi kâtik
muyagem ziŋgârat.
4 Nâ hânân ândim nep sâm nigin, zo tuum kwâkandâ neule âsakkâ
muyagiap.
5 O Ibâna, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsakŋânoot
ândiwan, zo yatik narâk ziren mâburem nina mem ândibat.”

Yesuŋâ arâpŋâ zeŋgât ninâu sâip.

6 “Hânân a doŋbep zeŋgâren gâbâ nâgât siŋgi sâm gâsum sâlâpzâŋgoin, zo
siŋgi dengâ sapsum ziŋgâwan. Zo gâgât siŋgi ândinetâ nâgât siŋgi sâin. Oi
zen gâgât den nâŋgâm mem ândie.
7 Kut ŋâi ŋâi zemnigip, zo gâgâren gokŋik. Zo zen nâŋge.
8 Den nigin, zo ziŋga nâŋgâm umziŋan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ gewan,
zo nâŋgâm kwâtâtie. Gikak nep diŋ sâm nigin, zo nâŋge.
9 Nâ zeŋgât op gâgâren ninâu san. A um kâtik zeŋgât op mân san. A nigin
zo, zeŋgât op ninâu san. Zen gâgât siŋgi ue.
10 A ambân nâgât siŋgiŋâ gâgât siŋgi. Gâgât siŋgi zorâŋ nâgât siŋgi. Oi
umziŋan nâgât âsakŋâ muyagem ziap.
11 Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ
gâgâren gâbâman.

Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat kutsiŋgigaŋgât imbaŋandâ pâit saaziŋgâna hâlâlu ândibi. Oi zen um kânok op ândibi. Net um kânok ândimet yatik zen um kânok ândibi.
12 A nigin, zen sot ândim kutsiŋgigaŋgât imbaŋandâ lâmbamzâŋgua ândiwe. Nep diŋ zo sâm nigip. Oi dâŋ galem otziŋga mân tâmbetagowe. Gâgât den kulem bon upapkât simgât siŋgi, zâk kânok tâmbetagoip.
13 Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zeŋgâren ari sâtâre kwâkŋan ândibi.
14 Gâgât den zo ziŋga mem ândine hângât siŋgi a, ziŋâ kâsa otziŋgâwe. Nâ hângât siŋgi mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât siŋgi mân ândimegât yatâ otziŋgâwe.
15 Arâpnâ hânân gâbâ diiziŋgâm zâibangât mân san. Bâliŋâ mariŋandâ tâmbetzâŋgobapkât san. Gâŋâ galemziŋ upangât san.
16 Nâ hângât siŋgi buŋâ. Zen yatigâk hângât siŋgi buŋâ.
17 Gâgât den bonŋâ umziŋan pâna âsagei târârak op ândibi. Gâgât denŋâ, den bonŋâ.
18 Gâŋâ sâŋgonnona hânân gem nep tuuwan, zo yatik sâŋgonzâŋgua zen um kâtik zeŋgâren nep tuubi.
19 Zen umziŋâ gâgâren pambigât zo yatik nâŋâ umnâ gâgâren paan.”

Yesuŋâ kâmut gakârâpŋâ neŋgât ninâu sâip.

20 “A zi kinze, zeŋgârâk mân ninâu san. Den siŋgi âlip sâne nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi, zeŋgât sot ârândâŋ ninâu sân.
21 Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kinmap. Nâŋâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik ziŋâ nekâren umziŋâ kinbap. Oi umziŋandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâm kwâtâtibi.
22 Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsakŋâgâ nigin, zo ziŋgâwan.
23 Nâ umnandâ gâsâzâŋgua gâ yatik umgândâ gâsânona umziŋ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâŋâ sâŋgonona gewan, zo nâŋgâm biranbi. Oi umgandâ nâ kâpinom yatik zen kâpizâŋgomat, zo nâŋgâm biranbi.
24 Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsakŋânâ ikpigât dâgogan. Neule âsaknâ zo umâlepkaŋgât op hân mân muyageinân nigin.
25 O Ibâ, târârak mariŋâ, um kâtik a zen topkâ mân nâŋgâwe. Nâ ko topkâ nâŋgâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâŋâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâme.
26 Nâ gâgât den siŋgi sâm muyagem ziŋgâwan. Oi sâm muyagem ziŋgâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgandâ zen gâsâzâŋgoi nâ yatik umnandâ gâsuziŋgi ândibat.”

18

Yesuŋâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

1 Yesu zâk den zo sâm naŋgâm arâpŋâ diiniŋgi Yerusalem kamânân gâbâ gemŋâ Kidoroŋ too nirem hân ŋâi nak kâlam ŋâi zeip, zoren zâiwen.
2 Yesu sot arâpŋâ, nen zoren âsâbâŋ mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip.

3 Zoren ândeindâ Yudaŋâ tirik namâ kâwali a sot a sâtŋâ nâmbutŋâ di-
iziŋgi gawe. Kembugât namâ galem a pâtâ sot Parisaio a, ziŋ sâŋgonzâŋgone
gawe.
4 Oi Yesu zâk kut ŋâi ŋâi okŋaŋgâbi, zo nâŋgâm arâpŋâ nâmbamŋâ âi
mâsikâziŋgip, “Zen ŋâi kârum ge?”
5 Sâi ziŋâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokŋâ.” Sâne itâ sâm dâzâŋgoip,
“Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip.
6 Yesuŋâ sâip, “Nâ zi.” Sâm dâzâŋgoi kândât kândât âim ge kom ziwe.
7 Yatâ utne du zagâtŋâ mâsikâziŋgip, “Zen ŋâi kârum ge?” Sâi ziŋâ sâwe,
“Yesu, Nasarete kamânân gokŋâ.”
8 Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ mârum dâzâŋguan. Nâ ko zi. Nâ
kârunim ge oi ko arâpnâ zi birâziŋgâne âibi.”
9 Yatâ oi mârum den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otziŋga mân
tâmbetagowe.”
10 Oi Simoŋ Peteroŋâ sâu mem ândeip, zo inzurân gâbâ sâmbum tirik namâ
galem a, zâkkât kore a kindap bongen kârâm kwâkip. Kore a zorat kutŋâ
Maiko.
11 Yatâ oi Yesuŋâ Petero itâ sâm dukuip, “Sâugâ inzurân pâna giarik.
Dapkât uat? Dap nâŋgat? Sâknam Ibânandâ nâgât siŋgi sâip, zo birâbat?”
12 Oi kâwali a sâtŋâ sot Yuda zeŋgât a sâtŋâ, zen Yesu gâsum bikŋâ saawe.
13 Saamŋâ Hanasigât mirin diim zâiwe.
Narâk zoren a ŋâi kutŋâ Kaipa, zâk Kembugât tirik namâ galem a zeŋgât
patâziŋâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratŋâ meip.
14 Kâipa zâk mârum Yuda a sâtŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A kâmut nen
tâmbetagobemgât a kânokŋâ neŋgât hâuniŋâ moi âlip upap.”

Petero zâk Yesu kwâimbâŋaŋgip.
(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

15 Yesu diim âine Simoŋ Petero sot bukuŋâ ŋâi, zet bet moliziŋgâm âiwet.
Oi bukuŋâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nâŋgâmâip. Zorat Yesu molim
âim ârândâŋ dâmân kâligen bagiwe.
16 Petero zâk ko pâit âkŋan mâtâbân kirip. Oi Bukuŋâ zâk tirik namâ
galem a pâtâ ek nâŋgi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem
pâi Peteroŋâ pâit umŋan bageip.
17 Mâtâp galem ambân, zorâŋ Petero ekŋâ itâ sâm dukuip, “A ândiren zirat
arâpŋâ zeŋgât kâmurân gokŋâ, gâ.” Sâi Peteroŋâ sâip, “Nâ buŋâ.”
18 Sâi kore a sot kâwali a, zen pateŋ op kârâp om nâŋgâm kinetâ Petero
zâk yatik osetziŋan kârâp nâŋgâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sâm mâsikâ okŋaŋgip.
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

19 Tirik namâ galem a patâŋâ Yesu diŋâ sâip sot arâpŋâ gâsuziŋgip, zorat
sâm mâsikip.
20 Mâsiki Yesuŋâ den itâ melâŋ dukuip, “Nâ den muyap sâman. Tirik
namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a ziŋ mindune dâzâŋgoman. Nâ tik
mân sâman.
21 Zorat gâ wangât nâ mâsikânigat? Den dâzâŋgua nâŋgâme, zo
mâsikâziŋgâna dinnâ zo dâgone nâŋgâ.”
22 Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zeŋgâren gâbâ a ŋâi Yesugât pâlomŋan komŋâ
itâ sâip, “Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?”

23 Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Den gâŋgoŋâ san oi ko zorat topŋâ sâna nâŋgâbâ.
Nâ den târârak sa wangât nogat?”
24 Yesugât bikŋâ saane kiri Hanasiŋâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa,
zâkkâren diim âiwe.

Peteroŋâ Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.
(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

25 Oi Simoŋ Petero, zâk kârâp nâŋgâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpŋâ
zeŋgâren gokŋâ ŋâi, gâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ buŋâ.”
26 Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a ŋâi Peteroŋâ kindapŋâ kârâm
kwâkip, zâkkât torenŋandâ itâ sâip, “Gâ kâlamân zâk sot ândina geksan.”
27 Yatâ sâi Peteroŋâ dum kwâimbi zorenâk kurukŋâ diŋsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

28 Yuda zeŋgât hânân a kutâ ŋâi ândeip, kutŋâ Pilato. Zâk Roma zeŋgât
kâmurân gokŋâ. Haŋgât ŋâtikŋâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a
kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkziŋ kubikkubik narâk oip, zorat itâ
nâŋgâwe, “Hân ŋâin gokŋâ, zorat ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutuŋâ
niŋgiri mân dâp upap.” Yatâ sâmŋâ a kutâgât namin mân zâiwe.
29 Sombemân kine a kutâ Pilatoŋâ mirâ gwenduin âi kin mâsikâziŋgip, “A
zi wan tosagât diim ge?”
30 Sâi ziŋâ sâwe, “A zi bâliŋ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”
31 Sâne Pilatoŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Wangât nâgâren diim ge? Ziiŋâ
gurumin den ziap. Zo wâratkum ziiŋak sâm kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtŋâ,
ziŋ itâ sâwe, “Nen mumuŋan zâmbanzâmbanŋaŋgât mâtâp dooŋguwe.
32 Sâna poru nagân kumbigât nâŋgen.” (A poru nagân zaŋgonzâŋgoŋ,
zo Roma a zo ziiŋâ opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu zikŋak poru nagân kune
mumbapkât den mârum sâip, zo kâtigeip.
33 Pilatoŋâ namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâm mâsikip, “Gâ perâkŋak
Yuda a zeŋgât a kutâ?”
34 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutŋandâ
dâgone sat?”
35 Sâi Pilatoŋâ itâ sâm dukuip, “Nâgât dap dap nâŋgat? Nâ Yuda a? Gikâ
kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”
36 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ a kutâ ândiândi, zo ândian. Oi ko
holinâ ŋâi yatâ ândian. Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ ziŋ kâmbam
mem galem otnine Yuda a ziŋ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ ŋâi yatâ
ândian.”
37 Sâi Pilatoŋâ sâm mâsikip, “Gâ gikaŋgât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi
Yesuŋâ sâip, “Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân ge den bonŋâ sâm muyagibatkât
âsagiwan. Ŋâi zâk dinnâ nâŋgâm lubap, zo ko den bonŋaŋgât buku upap.”
38 Sâi Pilatoŋâ sâip, “Den bonŋâ, zo dap dap?”

Pilato zâk Yesu mumbapkât sâm kwâkip.
(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâmŋâ gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ a zirât tosaŋâ
kâruan.
39 Zeŋgât orot mâme mâtâpŋâ ŋâi ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a
tâk namin ândine zeŋgâren gâbâ ŋâi olaŋ ziŋgâman. Oi zi nâŋgâne dâp oi
Yuda a kutâziŋâ olaŋ ziŋga ândibap.”

40 Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâm kambâŋâ sâwe, “Zâk buŋâ. Baraba olaŋ niŋgâban.” Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namin pane ândeip.

19

1 Pilatoŋâ Yesu diim namin zâimŋâ sâi kâwali a ziŋâ Yesu inzut ku-upŋootŋâ lapirâwe.
2 Zen lapitŋâ itâ sâwe. “Gâ nâ a kutâ sâmat, zorat a kutâgât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ sâmŋâ tâk sâtmam goŋkom kâukŋan pane giarip. Oi hâmbâ kuriŋâ, a kutâgât hâmbâ giŋaŋgâne giarip.
3 Yatâ opŋâ um topŋan âi kin siŋan gem sâwe, “Oe, Yuda zeŋgât a kutâ.” Yatâ sâm bitziŋandâ si sâŋgânŋan kuwe.
4 Oi Pilatoŋâ Yuda a zeŋgâren dum âi itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen iknek. Nâ zeŋgâren diim gandâ ziiŋak topŋâ nâŋgânek. Nâ tosaŋâ kâruan.”
5 Oi Yesu zâk kâukŋâ kâpiwe sot hâmbâ kuriŋâ, zo sot gem ga kiri Pilatoŋâ tirâpzâŋgom sâip, “A zi iknek.”
6 Sâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen ekŋâ den kambâŋ sâm sawe, “Zâk poru nagân kunek.” Sâne Pilatoŋâ sâip, “Nâ tosaŋâ kâruangât ziiŋak mem poru nagân kunek.”
7 Sâi Yuda a ziŋ itâ sâwe, “Zikŋaŋgât nâ Anutugât nanŋâ sâmap. Zâk Anutu hutkum sâmap. A yatâ zo mumbigât gurumin dinniŋan ziapkât mumbap.”
8 Yuda a sâtŋâ, ziŋâ Yesu zâk zikŋaŋgât nâ Anutugât nanŋâ sâmap sânetâ Pilatoŋâ zo nâŋgâm keŋgâtŋaŋgât oip.
9 Oi Yesu diim mirâ kâligen âim mâsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?” Sâi Yesuŋâ den hâuŋâ mân sâip.
10 Yatâ oi Pilatoŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ den mân dâtnobam uat? Nâŋâ sa ândiban. Nâŋâ sa poru nagân mumban. Zorat imbaŋâ niwe, zo nâŋgat?”
11 Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ yen sâi nâgât den mân sâbat. Nâgât den sâbangât Anutuŋâ ubâ imbaŋâ gigipkât sat. Oi zorat nâbanse, a zorat tosaziŋ gâgât zo walâwalâŋ.”
12 Sâi Pilatoŋâ den zo nâŋgâm Yesu olaŋbat sâm mâtâp kâruip. Kârui Yuda a ziŋ den sâm kambâŋ sâwe, “Gâ a zo olaŋâ a kutâ patâniŋâ Româ kamânân ândiap, kutŋâ Sisa, zâkkât buku mân op ândiban. Wangât, a zi zâk zikŋaŋgât nâ a kutâ sâmap. Zâk Sisa kâsa okŋaŋgâmap, zorat.”
13 Yatâ sâne Pilatoŋâ den zo nâŋgâm sâi Yesu diim gine den sâm kwâkâkwâkâŋ tâtatŋan tâip. Oi tâtatŋâ zorat Yuda a ziŋâ ziiŋ denân Gabata sâmarâwe. (Niiŋ denân ko a patâ zeŋgât kiaŋ kâtŋâ tuutuuŋ.)
14 Oi Yuda zeŋgât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo mâte oi kut ŋâi ŋâi kubikkubik narâk oi mirâ bâkŋan oi Pilatoŋâ tapŋâ Yuda a itâ sâm dâzâŋgoip, “Iknek. Zi a kutâziŋâ, zo ka.”
15 Sâi zen den sâm hoŋsâwe, “Zâk buŋ oik. Zâk buŋ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatoŋâ mâsikâm sâip, “A kutâziŋâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ ziŋâ den itâ dukuwe, “Neŋgât a kutâ ŋâi buŋâ, Sisa kânok.”
16 Sâne Pilatoŋâ nâŋgâziŋgâm Yesu poru nagân kumbigât ziŋgip.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

17 Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugi hân ŋâi kutŋâ kâuk siŋit (Yuda zeŋgât denân Goligata), zoren âiwe.
18 Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâliŋ mâme a zâgât, ŋâi toren, ŋâi toren poru nagân zâkom kwânâŋgâzikâm Yesu osetzikŋan kwânâŋgâwe.
19 Pilatoŋâ sâi Yesugât kâuk kwâkŋan nagân den itâ kulemguwe, “Yesu Nasarete kamânân gokŋâ, Yuda zeŋgât a kutâ.”
20 Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemguwe. Yesu kuwe, hân zo kamân gootŋan zeipkât a ambân doŋbepŋâ âim gam den zo sâlâpkuwe.
21 Yuda zeŋgât tirik namâ galem a patâ, ziŋ Pilato itâ sâm dukuwe, “Yuda zeŋgât a kutâ mân kulemgu. Itâ kulemgu. Zikŋak itâ sâip, ‘Nâ Yuda zeŋgât a kutâ.’ ”
22 Yatâ sâne Pilatoŋâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”
23 Kâwali a kimembut, ziŋ Yesu poru nagân komŋâ sâk pâke umŋaŋgât sâkŋaŋgât, zo mem kâsâpkum aŋgâwe.
24 Hâmbâ umŋan zorat itâ sawe, “Zo mânâŋgârindâ bâliŋ opap.” Yatâ sâm wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ,

“Hâmbânâ kwâkŋan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umŋan ko zorat wenzu pam
ikne muyagei miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.
25 Yesugât poru topŋan ambân kirâwe, zo kutziŋâ itâ. Mamŋâ sot mamŋaŋgât gatŋâ. Maria, Kelopagât ambinŋâ sot Maria, Madala kamânân gokŋâ.
26 Yesu mamŋâ sot aŋâ nâ umŋandâ gâsunimap, net nikiri kiritâ mamŋâ itâ sâm dukuip, “Nangâ zi eknan.”
27 Yatâ sâmŋâ nâ itâ dâtnogip, “Mamgâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamŋâ diiga nâgât mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.
(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

28 Yesuŋâ nepnâ âkap nâŋgâm Kembugât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.”
29 Oi hâkop ŋâi umŋan winiga too kâlakŋâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiŋkum lâuŋan pane neip.
30 Yesu zâk too zo nemŋâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmŋâ kâuk pindiŋsâi kaapumŋâ taki moip.
31 Yuda zeŋgât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nâŋgâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zeŋgât kendon patâ.) Yatâ nâŋgâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zeŋgât sooziŋ siŋit kom namuŋne mumbigât sot kâmbarâŋziŋâ mâkâm hanzâŋgobigât Yuda a nâŋgâziŋgip.
32 Oi kâwali a zen bâliŋ mâme a zagât zo soozik siŋit kom namuŋâwe.
33 Yatâ opŋâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ ekŋâ sooŋâ siŋit mân kom namuŋâwe.
34 Kâwali a ŋâiŋâ Yesu parâmŋan kâlâuŋâ sum kwâpârâŋgi gilâm sot too gem gâip.

35 Nâ zo egâwangât perâkŋak san. Nâ nâŋgan, den zo bonŋâ. Zorat zen
nâŋgâne bon upap.
36 Kembugât ekabân mârum itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den
zo itâ,
“Zen siŋitŋâ mân kom namuŋbi.”
37 Oi Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Zen sum pâroŋ parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

38 Kwâkŋan Yosepe, Arimataia kamânân gokŋâ, zâkŋâ Pilatogâren âimŋâ
Yesugât kâmbarâŋ mâkâbapkât sâip. Sâi Pilatoŋâ nâŋgâŋaŋgi âi kâmbarâŋ
mem ârip. (Mârum Yosepe zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda a sâtŋâ zeŋgât
keŋgât op zo muyap mân sâm ândeip.)
39 Oi a ŋâi mârum ŋâtigân Yesugâren gâip, kutŋâ Nikodemo, zâk kelâk
hitom âlip top ŋâi zagât mâporâwe, irâ patâ kât mimiŋ yâmbâtŋâ, zo yatâ
zo mem âim Yosepe bekŋan meip.
40 Bekŋan mei Yesugât kâmbarâŋ saŋgonŋâ sâŋgum kâu sot kelâk hitom
âlipŋâ, zorâŋ kâpiwet. Yuda a ziŋ yatâ opmarâwe.
41 Oi Yesu kuwe, hân zorat ginŋan nak kâlam ŋâi zeip. Zoren kât mâtâp
kwâpârâŋgâne zeip. Zoren a ŋâi mârum mân zâmbarâwe. Narâk zoren
Yuda zeŋgât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâmbarâŋ zo pâŋkânogân
zo parâwet.
42 (-)

20

Yesu mumuŋan gâbâ zaarip.
(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

1 Yuda zeŋgât kendon âki haŋgât ŋâtikŋâ Maria, Madala kamânân gokŋâ,
zâk Yesugât kwagân arip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârum dooŋguwet,
zo kâbakŋine zeip.
2 Yatâ ekŋâ sârârâk kârâm âim Simoŋ Petero sot Yohane, nâ Yesuŋâ
umŋandâ gâsunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembugât
kâmbarâŋ, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nâŋgen.”
3 Yatâ sâi Petero sot bukuŋâ nâ, net mirin gâbâ gemŋâ kwagân âiwet.
4 Mâtâbân sârârâk kârâm âim nâŋâ Petero walâm kek âim kândon takâwan.
5 Âi takâm kât mâtâpŋan mân bagim yen pindiŋsâm eksa sâŋgumâk zei
egâwan.
6 Simoŋ Petero, zâk bet gamŋâ kât mâtâpŋan bagim sâŋgumâk zei egip.
7 Sâŋgum ŋâi Yesugât kâukŋâ kâpiwet, zo zei egip. Sâŋgum zo sâŋgum
nâmbut zen sot mân zeip. Zikŋik kâpiyagom zeip.
8 Yatâ zei kândom kwagân âi takâwan, nâŋâ bagimŋâ yatik ek, zaatsap zo
bonŋâ sâm zo nâŋgâwan.
9 Ombeŋan ândiwenân Yesu mumuŋan gâbâ zaatpapkât Kembugât eka-
ban den ziap, zo mân nâŋgâm kwâtâtiwen.
10 Yatâ ekŋâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.
(Mk 16:9-11)

11 Maria zâk kwak sâtŋan kin iseip. Isem tap ko pindiŋsâmŋâ kwagân egip.
12 Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârum zeibân zo tâitâ zikirip. Ŋâi zâk kâukŋâ zeibân, ŋâi kiŋâ zeibân tarâwet.
13 Oi zikŋâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâkŋâ sâip, “Kembunaŋgât kâmbarâŋ mem ŋâin âine kâruan.”
14 Yatâ sâm puriksâm Yesu zikŋâ egip. Egip, zo Yesu holiŋâ mân ek nâŋgip.
15 Oi Yesuŋâ mâsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? Ŋâi kârum taat?” Oi Mariaŋâ a zo kâlam mariŋandâ kinzap nâŋgâm itâ sâm dukuip, “Patânâ, gâ kâmbarâŋâ mem ŋâin âi paat oi ko sâna nâŋgâm âi mimbat,”
16 Sâi Yesuŋâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niiŋ denân ko, Patânâ).
17 Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Irabot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zariangât gâ mân gâsum aŋgân kârâniban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzâŋgo, ‘Nâgât Ibâ, zeŋgât Ibâ, nâgât Anutu, zeŋgât Anutu, zâkkâren zâibâman.’ ”
18 Maria, Madala kamânân gokŋâ, zâk âburem kamânân âimŋâ arâpŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmŋâ Yesuŋâ den sâip, zo arâpŋâ dâtnâŋgoip.

Arâpŋâ zen mirâ kâligen mindune zeŋgâren muyageip.
(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)
19 Sirâm zoren ŋâtiksâi arâpŋâ nen Yuda a sâtŋâ zeŋgât keŋgât op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp dooŋgumŋâ tarâwen. Tâindâ Yesu zâk osetniŋan âsagem kin itâ sâm dâtnâŋgoip, “Um lumbe zeŋgâren zimbap.”
20 Yatâ sâmŋâ bikŋâ toren toren sot parâmŋâ, zo tirâpnâŋgoip. Oi arâpŋâ nen Kembu ekŋâ umniŋ âlip oip.
21 Yesuŋâ dum zagâtŋâ dâtnâŋgoip, “Um lumbe zeŋgâren zimbap. Ibânandâ sâŋgonnogip, yatik nâŋgoot zen sâŋgonzâŋguan.”
22 Yatâ sâmŋâ waatniŋgâm sâip, “Tirik Kaapum minek.
23 Zen a zeŋgât tosaziŋ birânetâ buŋ upap. Ka tosaziŋ zimbapkât sâne zemziŋgâbap.”

Tomagât den siŋgi.
24 Yesu arâp kiin zagât, neŋgâren gokŋâ ŋâi kutŋâ Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk ŋâin âi ândei Yesugât arâpŋâ, nen minduindâ muyageniŋgip.
25 Oi bet a bukurâpŋâ nen siŋgi zo Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu iksen.” Yatâ sâindâ Tomaŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Ninak sinnandâ ekŋâ bikŋan gutŋâ sâlâpnandâ pamŋâ parâmŋan gâsum dinziŋâ nâŋga bon upap.”
26 Yatâ sâi ko bet ândim nâŋgâ kânok zoren Yesu arâpŋâ, nen Toma sot ârândâŋ mindum mirâ mâtâp dooŋgumŋâ tarâwen. Tâindâ Yesuŋâ osetniŋan muyagem kin itâ sâm dâtnâŋgoip, “Um lumbe zeŋgâren zimbap.”
27 Yatâ dâtnâŋgomŋâ Toma itâ dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren pânan. Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam parâmnan weenan. Oi gâ um zagât mân op nâŋgâm pâlâtâŋ kwatni.”
28 Sâi Tomaŋâ sâip, “Gâ Kembunâ sot Anutunâ.”
29 Sâi Yesuŋâ dukuip, “Gâ neksatkât nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigat? A zen mân nekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnime, zeŋgât nâŋga sâtârenoot uap.

Ekap zirat topŋâ.

30 Yesuŋâ arâpŋâ nen sot tap kulem top top tuugip, torenŋâ zo ekap ziren mân kulemguwan.
31 Den kulemguwan, zo itâgât kulemguwan. Zen sâlâpkum nâŋgâm Yesu zâk a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Anutugât nanŋâ. Den zo nâŋgâne bon upap. Oi zikŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kutsiŋgiŋaŋgât opŋâ ândiândi kâtik mimbi.

21

Arâpŋâ saruyân ândine zeŋgâren âsageip.

1 Ândim Yesuŋâ arâp neŋgâren dum muyageniŋgip. Tiberia saruyân itâ muyageniŋgip.
2 Simoŋ Petero, Toma (booboo a), Natanae, Kana kamân Galilaia hânân gokŋâ, Zebedaiogât nanzatŋâ Yakobo sot munŋâ nâ sot arâpŋâ nâmbutŋâ zeŋgâren gâbâ a zagât. A yatâ zo mindum ândiwen.
3 Ândeindâ Simoŋ Peteroŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ saru zuu mimbam âibâman.” Sâi niŋâ sâwen. “Nen ârândâŋ.” Sâmŋâ âi waŋgâyân zâim ŋâtik zoren zuugât nep tuum ândim mân muyagiwen.
4 Sâruyân ândeindâ mirâ haŋsâbam oi Yesuŋâ sagân ga kirip. Kiri Yesu tobatŋâ mân ek nâŋgâwen.
5 Oi Yesuŋâ mâsikâniŋgâm sâip, “Katep, zen zuu ŋâi mie?” Sâi niŋâ sâwen, “Buŋâ.”
6 Sâindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Irâ zo bongen pane giari saru zuu doŋbep sândubi.” Sâi irâ pâindâ giari saru zuu doŋbep patâ gam geine sâmbum osiwen.
7 Yesu umŋandâ gâsunimap, nâŋâ Petero itâ dukuwan, “Zo Kembu.” Sa Petero zâk Kembu kutŋâ nâŋgâm nepkât sâŋgumâk lap ândeipkât hâmbâŋâ mem hurâgum saruyân pâtan arip.
8 Nen kârebân mân ândiwen. Sak gootŋan ândiwen. Arâpŋâ nâmbutŋâ, nen waŋgâyâk sâtŋan âinam zuu sot irâ, zo diigindâ tâi âiwen.
9 Sagân zâimŋâ kut ŋâi ŋâi itâ muyagiwen. Kârâp sisiŋan saru zuu sot nalem sem zeip.
10 Âi takindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zuu mie, zo torenŋâ mem ganek.”
11 Sâi Simoŋ Petero, zâk waŋgâyân zâim zuu irâ zo sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu patâ patâ doŋbep 153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân âmbârâŋgip, zorat nâŋgindâ metŋâ oip.
12 Yesuŋâ itâ sâip, “Zen ga nalem ninek.” Sâi arâpŋâ nen dap yatâ mâsikâbem, “Gâ ŋâi.” Nen Kembu zo nâŋgâwen.
13 Oi Yesuŋâ neŋgâren gamŋâ nalem sot zuu kâsâpkum niŋgip.
14 Zo Yesu mumuŋan gâbâ zaatŋâ muyageniŋgi sâp karâmbut oip.

Yesuŋâ Petero sâp kârâmbut den sâm mâsikip.

15 Haŋgât nalem neindâ ko Yesuŋâ Simoŋ Petero itâ sâm mâsikip, “Simoŋ, Yohanegât nanŋâ, Bukurâpkâ zi, zen umziŋandâ gâsânome. Gâŋâ walâziŋgâm umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteroŋ sâip, “Kembu, Nâ gâgât otnimap, zo nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ dukuip, “Gâ râma gwamŋâ gakârâpnâ galem otziŋgâban.”
16 Yatâ sâm dum mâsikip, “Simoŋ, Yohanegât nanŋâ, gâ perâkŋak umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteroŋâ sâip, “Kembu, nâ gâgât otnimap, zo

nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ dukuip, “Râma gakârâpnâ zeŋgât galem otziŋgâm ândiban.”
17 Yatâ sâm dum mâsikip, “Simoŋ, Yohanegât nanŋâ, gâ perâkŋak nâgât otgimap?” Yesuŋâ sâp karâmbut den yatâ sâi ko Petero umŋâ bâlei sâip, “Kembu, gâ kut ŋâi ŋâi zo nâŋgâm nâŋgâmat. Oi nâ gâgât otnimap, zo nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ sâip, “Gâ râma gakârâpnâ galem otziŋgâm ândiban.
18 Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opŋâ bikâ pâna kâsarâpkâ ziŋ saagim gobi.”
19 (Yesuŋâ zo yatâ sâm Petero mumbapkât den dukuip. Mumbap, zoren a ziŋâ ekŋâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât nâŋgâm sâip.) Den yatâ sâm dukuip, “Gâ molini.”
20 Oi Petero zâk puriksâm a Yesu umŋandâ gâsunimap, nâ kândâtŋan ga negip. Mârum Yesu mân mom arâpŋâ nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu gootŋan âi itâ mâsikâwan, “Kembu, ŋâiŋâ sâi gâsâgobi?”
21 Oi nâ bet ga Peteroŋâ nekŋâ Yesu nâgât mâsikâm sâip, “Kembu, a zirâŋ dap upap?”
22 Mâsiki Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Zâk ândei nâ puriksâbat mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât wangât sat? Gâ yen ga molini.”
23 Yatâ sâi ko arâpŋâ sot bukurâpziŋ Yohane nâgât itâ sâm gulipkuwe, “A zo mân mumbap.” Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip. Zâkŋâ itâ sâip, “Zâkŋâ ândei âburibat mo ândim mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?”

Yohanegât bukurâpŋâ den murukŋâ kulemguwe.

24 A zorâŋ kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋgâm sâm muyagem ekap zi kulemgoip. Zâk kwembiŋ den kulemgoip. Oi nen zâkkât itâ nâŋgâmen, “Diŋâ zo bonŋâ.”
25 Yesuŋâ kut ŋâi ŋâi doŋbep oip, zo ekabân mân kulemguwen. Zo ekabân kulemgum naŋgindâ sâi hân zi piksâi a ziŋ mân sâlâpkum nâŋgâbe.
Zo yatik.

Aposolo zengât den siŋgi Lukaŋâ kulemgoip.

Yesuŋâ Tirik Kaapum ziŋgâbat sâm sumbemân zarip.
(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

1 O Teopilo, nâ mârum den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot siŋgi
âlip sâip, zorat den siŋgi otgiwan.
2 Zâkŋâ nepŋâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâkŋâ mâte
oi Tirik Kaapumŋâ okŋaŋgi Aposolo mârum gâsum sâlâpzâŋgoipŋâ nep diŋ
sâm ziŋgip. Den zo dâzâŋgom naŋgi Anutuŋâ diim sumbemân zarip. Zorat
den siŋgi mârum kulemguwan.
3 Zâk sâknam nâŋgâm mom zem zaatŋâ arâpŋâ zen sot sirâm 40, zo-
rat umŋan âsageziŋgâm ândeip. Zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbigât
âsageziŋgâm ândeip. Anutu um topŋan ândiândiŋaŋgât den dâzâŋgom
ândeip.
4 Oi zen sot tapŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen Yerusalem kamân mân
birâbi. Ibânandâ kut ŋâi ziŋgâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâm
dâzângowan.
5 Yohane zâk too saŋgonziŋgip. Ka narâk mân kârep oi nâŋâ Tirik Kaapum
saŋgonziŋgâbat.”
6 Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren
kâsarâpniŋâ moliziŋgâna Isirae niiŋak dum a kutâ op ândinat?”
7 Sâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Ibâ, zâk ziŋâ narâkŋâ nâŋgâbigât mân sâip.
Ibâ, zâk kâwali imbaŋâŋaŋgât opŋâ narâk zo pâip. Ziŋâ zo mân nâŋgâbi.
8 Zâkŋâ Tirik Kaapum sâŋgongoi zeŋgâren gem gam imbaŋâ ziŋgi zen
nâgât den siŋgi sâsâŋ a upi. Yatâ opŋâ Yerusalem kamânân sot Yudaia
hânân sot Samaria hânân sot hân kârebân aksik, nâgât den siŋgi zeŋgâren
sâne laŋ kârâm âibap.”
9 Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zarip. Zari unumunumŋâ ga dooŋgoi
mem zari mân igâwe.
10 Oi sumbemân zari arâpŋâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet
zeŋgâren âsagem kirâwet.
11 Oi itâ sâm dâzâŋgowet, “Galilaia gokŋâ, zen wangât sumbemân ek
kinze? Anutuŋâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem
gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

12 Aposolo zen Oliwa bâkŋan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe.
Bakŋâ zo Yerusalem kamân gootŋan taap.
13 Kamânân âimŋâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutziŋâ itâ, Petero,
Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Ali-
paiogât nanŋâ, Simoŋ Zelote sot Yuda Yakobogât nanŋâ.
14 A zo aksik um kânok op ninâu sâm ândiwe. Yatâ utne Yesu mamŋâ Maria
sot ambân nâmbutŋâ sot Yesu murâpŋâ, zen aksik betziŋan mem ândiwe.

Yudagât gebâkŋan a ŋâi muyagiwe.

15 Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpŋâ ândiwe, 120 yatâ, zorâŋ mindum
tarâwe. Oi Peteroŋâ zaat den itâ sâm dâzâŋgoip,

16 “Bukurâp, Yudaŋâ kâsa diiziŋgi Yesu gâsuwe. Zorat mârumŋan
Tirik Kaapumŋâ Dawidigât umŋan den pâi den zo sâm Kembugât ekabân
kulemgoip. Zo dap op yen zembap?
17 Yuda zâk niiŋan gokŋâ. Nen sot nep ârândâŋ meip.
18 Oi a zorâŋ kâmbamgât sâŋgânŋâ mem hân ŋâi kwâlip. Zoren âi hânân
gei kom kâmboŋ kunziri zem tip gem naŋgip.
19 Den siŋgi zo Yerusalem a ambân ziŋ aksik nâŋgâm hân zorat kutŋâ
Akedama sâwe (niiŋ denân ko kâmbam hân).
20 Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap,
‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a ŋâi mân ândibap.’
Oi den ŋâi itâ ziap,
‘Zo a ŋâiŋâ gebâkŋan kinbap.’
21 Oi a nâmbutŋâ nen sot ândimŋâ Kembu Yesuŋâ nep tuugip, zo ek
naŋgâwe.
22 Oi Yohanenŋâ too saŋgonŋaŋgi nepŋâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren
târokwap ândeindâ ândim sumbemân zarip. Oi a zo zeŋgâren gâbâ a ŋâi, zâk
betniŋan mei Yesu mom zaarip, zorat den siŋgi sâindâ laŋ kârâbap.”
23 Peteroŋâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Ŋâi kutŋâ Yosepe Basaba
sâmarâwe, kutŋâ ŋâi Yusito. Oi a ŋâi ko kutŋâ Matia.
24 Muyagezikâm itâ sâm ninâu sâwe, “O Kembu, a zeŋgât umziŋâ ek
nâŋgâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ ŋâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnâŋgona
iknâ.
25 Yudaŋâ Aposolo nepŋâ kwâkâm mâtâp bâliŋan arip, zorat ŋâiŋâ zâkkât
gebâkŋan ândibap.”
26 Ninâu yatâ sâmŋâ wenzu pane Matiagât âsagei Aposolo kiin kânok
târokwatziŋgip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

1 Yuda zeŋgât kendon ŋâi kutŋâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpŋâ
zen mirâ kânogân mindum tarâwe.
2 Tatne sumbemân gâbâ kwamit ŋâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom
geip. Gemŋâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip.
3 Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbâŋgum kâukziŋan ge tap arip.
4 Oi Tirik Kaapumŋâ umziŋan gei piksâm imbaŋâ ziŋgi den gându ŋâi ŋâi
sâm âiwe.
5 Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu
mâpâsemarâwe.
6 Oi a doŋbep patâ zen kwamit zo nâŋgâm mindune Aposolo zen dinziŋâ
dâp sâne nâŋgâm kwakmak op kirâwe.
7 Oi imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a.
8 Dap op den yatâ sâne nâŋgindâ dinniŋâ yatâ uap?
9 Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân
gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok.
10 Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân
Kirene zeŋgât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutŋâ nen Roma kamânân
gok.

11 Oi nen Isirae sot kamân ŋâin gâbâ Anutu mâpâsimen. Nâmbutŋâ nen
Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâŋ ândimŋâ dinniŋâ dâp Anutu kut ŋâi ŋâi
âlipŋâ oip, zorat siŋgi sâne nâŋgen.”
12 A zen yatâ sâm imbaŋâziŋ buŋ oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi
topŋâ dap yatâ?”
13 Oi a nâmbutŋandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem
um gulip op se.”

Peteroŋâ zorat topŋâ dâzâŋgoip.

14 Petero zâk bukurâpŋâ kiin kânok, zen sot kin den kâtikŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutŋâ, zen aksik nâ
den sa kindap kwap nâŋgânek.
15 A zi kinze, zeŋgât itâ se, ‘Too kâtik nemŋâ um gulip ue.’ Yatâ buŋâ.
Mirâ mân kâtigei nen dap op too kâtik nimbem.
16 Zorat Propete Yoeleŋâ den ŋâi itâ sâm kulemgoip. Den zo bonŋâ
muyagiap,
17 ‘Anutuŋâ itâ sap, “Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân
aksik ziŋgâbat. Ziŋga ko nan bârarâpziŋâ zen Propete ziŋâ den sâme,
zo yatâ sâbi. A sigan, ziŋâ kut ŋâi ŋâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ,
ziŋâ uman bonŋâ nâŋgâbi.
18 Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum ziŋga Propete a yatâ op den
sâbi.
19 Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagibap. Ombeŋan hânân
top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorâŋ hân
kwârakubap.
20 Mirâsiŋ sumunkumbap. Kâin siŋâ kuriŋkom gilâm yatâ upap. Oi
Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipŋâ âsakŋoot muyagibap.
21 Oi narâk zoren ŋâi zâk Kembu konsâbap, zâk bâliŋan gâbâ mâkâbap.” ’ ”

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm kâkŋan kwâip.

22 Yatâ sâmŋâ Peteroŋâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzâŋgua nâŋgânek.
Anutuŋâ Yesu Nasarete kamânân gokŋâ mam okŋaŋgi osetniŋan ândim nep
patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip,
zorâŋâ topŋâ sâm muyagei igâwe.
23 Mârum Anutuŋâ zâkkât nâŋgi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik
zen kut ŋâi ŋâi okŋaŋgâm Kembugât gurumin den kukuŋ a ziŋgâne âi poru
nagân kune moip.
24 Ka Anutuŋâ mumuŋaŋgât tâk olaŋ diim sumbemân zarip. Mumuŋandâ
dap yatâ aŋgân kârâbap?
25 Zorat Dawidiŋâ zâkkât den kânŋan sâm itâ kulemguip,
‘Nâ Kembu mâteyâk ek ândiwan. Zâkŋâ âsâbâŋ bitnâ bongen tâi mân
loribat.
26 Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sâm sâtâre okŋaŋgâman. Sâknandâ
mom zaatpapkât mambât ândibat.
27 Anutuŋâ, Gâ mân birâniban, zorat ko mumuŋâ zeŋgâren mân âi ândibat.
Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momŋâ mân alâgibat.
28 Gâ ândiândiŋ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre
kwâkŋan ândibat.’ ”

29 Peteroŋâ yatâ sâmŋâ itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniŋâ Dawidi,
zâkkât den sapsum ziŋgâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakŋâ ek nâŋgâm
ândime.
30 Zâk Propete a ândim itâ nâŋgip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zeŋgâren gâbâ ŋâi
gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâm kâtigeip.’
31 Zo nâŋgâm Kristo zaatzaatŋaŋgât itâ sâip, ‘Zâk mumuŋâ zeŋgâren
ândibapkât Anutuŋâ mân birâbap. Momŋâ sâkŋâ mân alâgibap.’
32 Oi Anutuŋâ Yesu mâŋgei zaari sinniŋandâ igâwen.
33 Oi Anutuŋâ Yesu âsanŋâ bongen a kutâ kwânâŋgi tâi Tirik Kaapum siŋgi
kwatniŋgip. Yesuŋâ zo mem niŋgi kwamit nâŋgâm ikse.
34 Dawidiŋâ sumbemân mân zarip op ko laŋ den itâ sâip,
‘Kembuŋâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Nâgât âsannan tâtnan.
35 Tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombâŋ upi.” ’
36 Isirae a aksik patâ itâ nâŋgâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuŋâ
Kembu sot a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, kwânâŋgi
ândiap.”

A doŋbep umziŋ melâŋne too saŋgonziŋgâwe.

37 Peteroŋâ den yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm umziŋ bâliŋ oi Petero sot
bukurâpnâ itâ sâm mâsikâziŋgâwe, “Bukurâpniŋ, nen dap oindâ dâp upap?”
38 Sâne Peteroŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Umziŋ melâŋne Yesu Kristogât korân
too saŋgonziŋgindâ tosaziŋ buŋ upap. Yatâ utne Anutuŋâ Tirik Kaapum
ziŋgâbap.
39 Ziiŋâ sot kiurâpziŋâ sot kârebân ândie, Kembu Anutuŋâ diiziŋgâbap
dâp, Tirik Kaapum zeŋgât siŋgi sâsâŋ, zo ziŋgâbap.”
40 Petero zâk den yatâ sâm den târokwap den girem itâ sâm dâzâŋgoip,
“Zen bâliŋ mâme a osetziŋan gâbâ gane Anutuŋâ gâsuziŋgâbap.”
41 Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziŋâ Peterogât den nâŋgâm
umziŋâ gâsui too saŋgonziŋgâne Yesugât kâmut, zeŋgâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbâŋ mindumarâwe.

42 Oi Aposolo, zen siŋgi âlip dâzâŋgone nâŋgâm ândiwe. Oi umziŋâ
gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbâŋ mindumarâwe.
43 Oi Aposolo ziŋ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tu-
umarâwe. Oi a ambân, zen aksik keŋgât op naŋgâwe.
44 Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe, zen kut ŋâi ŋâiziŋâ kânogâk zeip.
45 Oi hân sot sikumziŋ pane sâŋgân mem a giginâ kâsâpkum ziŋgâmarâwe.
46 Zen sirâmŋâ sirâmŋâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi
mirâziŋan nalem ârândâŋ nemarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân nemarâwe.
47 Oi Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâwe. Yatâ utne a ambân, zen ziŋgit
umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmŋâ sirâmŋâ a ambân Yesugât kâmurân
târokwatziŋgâmâip.

3

Peteroŋâ a ŋâi kubigip.

1 Sirâm ŋâin mirâ oi, ninâu sâsâŋ narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik
namin zâiwet.

2 Oi a ŋâi mam kâmboŋ kâligen gâbâ kiŋ bâliŋâ âsageip, zâk lum gawe. A
zo bukurâpŋâ sirâmŋâ sirâmŋâ lum tirik namâ mâtâp âlipŋâ, hikpârâkŋoot,
zoren pane kât sikumgât oletziŋgâmâip.
3 Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitŋâ oletzikip.
4 Oletziki zet ek kin Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ net nikit.”
5 Peteroŋâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip.
6 Yatâ oi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Kât sikum mân zemnigap. Kut zi kânok
zemnigap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokŋâ, zâkkât sâtkât dâgoga
zaat âim ga.”
7 Yatâ sâm bikŋâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâŋak kiŋ bâliŋ zo
winziksâi zaat kirip.
8 Zaat âim gam kin ko zet sot ârândâŋ tirik namin zâiwe.
A kiŋ bâliŋ zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgip
9 Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgi a aksik zen ek nâŋgâwe, zen itâ sâwe.
10 “A zo tirik namâ mâtâp âlipŋâ, hikpârâkŋoot, zoren tap oletziŋgâmap.”
Oi a zo kubikŋaŋgip, zorat ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip.
11 Oi Petero, Yohane zekâren târokwatziki a aksik patâ tirik namâ umŋâ
ŋâi kutŋâ Salomo, zoren zekâren mindumŋâ sâlâpziŋan zim kirâwe.

Peteroŋâ a siŋgi âlip dâzâŋgoip.

12 Zen mindum kine Peteroŋâ ziŋgitŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Isirae a,
zen wangât a zirat opŋâ nikit kinze? Zi niikŋâ imbaŋan mân kubikset. Zen
dap nâŋge? Târâraknikŋaŋgât Anutuŋâ kubiksap?
13 Yatâ buŋâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpniŋ, zeŋgât Anutu, zâkŋâ
kore aŋâ Yesu sumbemân a kutâ kwânâŋgi ândiap. Oi zen Yesu gâsum a
sâtŋâ ziŋgâne Pilatogâren diim âine olaŋbat sâip.
14 Olaŋbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam
a ŋâi olaŋbapkât sâwe.
15 Ândiândiŋ mariŋâ kuwe. Kune moi Anutuŋâ mâŋgei zaari igâwen.
16 Oi kiŋ bâliŋ a ikme zi Yesu kutŋâ konsâitâ a zi kubikŋaŋgi sâkŋâ âlip oi
ikse. Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ oitâ âlip op zaatsap.
17 Bukurâpnâ, nâ nâŋgan. Zen sot patârâpziŋâ, zen Yesu topŋâ mân
nâŋgâm kuwe.
18 Yatâ utnetâ Kristo sâknam nâŋgâm moip, zorat Anutuŋâ mârumŋan
Propete a zeŋgât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutuŋâ sâi den
kulemguwe, zorat bonŋâ âsageip.
19 Oi zen umziŋâ melâŋ ândiândi sâŋgiŋâ kândâtkune tosaziŋ birâbap. Oi
Kembuŋâ umziŋ mem sândukŋan kwatziŋgâbap.
20 Kembu Yesu Kristo ziŋgâbap. Zâk zeŋgât siŋgi sâm gâsum sâlâpkoip.
21 Zâkŋâ sumbemân ândei kut ŋâi ŋâi âsagem naŋgâbapkât narâk mâte
upap. Zorat Anutuŋâ mârumŋan den Propete gakârâpŋâ lâuziŋan pâi sâwe.
22 Mose zâk den itâ sâip,
‘Kembu Anutuŋâ bukurâpziŋ zeŋgâren gâbâ Propete ŋâi, nâ yatâ, muyagem
den dâzâŋgoi nâŋgâbi.
23 Oi ŋâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuŋâ kom naŋgâbap. A zo Anutu
a gakârâp zeŋgât oserân mân ândibap.’
24 Oi Samue sot Propete a nâmbutŋâ ândim gawe, zen kut ŋâi aksik narâk
ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe.

25 Zen ko Propete a ândiwe, zeŋgât kiurâp. Sâkurâpziŋ zen sot Anutuŋâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umŋan ândie. Anutuŋâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip,
‘Nâ kiurâpkâ mâsop minziŋgâbat. Mâsop zorâŋ hânŋâ hânŋâ a dâpziŋ upap.’
26 Anutuŋâ kore aŋâ Yesu sâŋgongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliŋâziŋâ birâbigât gem gâip. Zâkŋâ diiziŋgi bâliŋâziŋâ birânetâ mâsop minziŋgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

1 Petero sot Yohane, zet a den dâzâŋgom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtŋâ sot Sadukaio a, zen ârândâŋ zekâren gawe.
2 Zet a siŋgi âlip dâzâŋgowet. Yesu zâk mumuŋan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtŋâ zen nâŋgâne bâliŋ oip.
3 A sâtŋâ zen gâsuzikâm mirâ mârum ŋâtiksâipkât tâk namin zâpane zeitâ haŋsâip.
4 Oi Peteroŋâ siŋgi âlip sâi nâŋgâwe, zeŋgâren gâbâ doŋbep ziŋâ zo nâŋgâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik teŋgâziŋâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteroŋâ Yesugât kutŋâ sâm muyageip.

5 Haŋsâi a sâtŋâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe.
6 Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziŋâ zen sot minduwe.
7 Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziŋan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, “Ŋâiŋâ imbaŋâ ziki kulem zi tuugabot? Ŋâigât sâtkât uabot?”
8 Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumŋâ umŋan piksâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Galem a sot a ambân zeŋgât patârâpziŋâ, nâ sa nâŋgânek.
9 Net kiŋ bâliŋ a bekŋan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mâsikânike?
10 Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nâŋgânek. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân gokŋâ poru nagân kune moi Anutuŋâ mumuŋan gâbâ mâŋgei zaat ândiap. Zâkkât imbaŋâŋaŋgât opŋâ a zi âlip op mâteziŋan kinzap.
11 Yesu zâk mirâ kunkun ŋâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
‘Mirâ tuutuuŋ a zen kunkun ŋâi ekŋâ âkon op birâwe. Kembuŋâ kunkun zorâŋâ mem namin kwânâŋgi kunkun patâ kâtikŋâ op kinzap.’
12 Kubikkubik zo zâk zikŋik kubikniŋgâbap. A ŋâigât korân sâm orotŋâ, zo hânân mân ziap.”

Kembugât den lubi.

13 Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziŋan kin mân keŋgât op den sâm kiritâ a ziŋ zekât itâ nâŋgâwe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nâŋgâm imbaŋâziŋ buŋ oip. Oi zet mârum Yesu sot ândiwet, zo zikit nâŋgâwe.
14 Oi kiŋ bâliŋ kubigâwet, zorâŋ zet sot kiri ekŋâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.

15 Den kârum sâne âkŋan gei kiritâ ziiŋak den itâ sâm âraguwe,
16 “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem ŋâi muyageitâ
Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siŋgizik nâŋge. Zo mân sâm
kwârakunat.
17 Oi den zo kamân dâp laŋ kâri nâŋgâbegât sâm keŋgât otzikindâ a ambân
den mân dâzâŋgobabot.”
18 Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâm a ambân
mân dâzâŋgobabot.”
19 Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melâŋ dâzâŋgowet, “Ziiŋak
nâŋgâm iknek. Zeŋgât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuŋâ nâŋgi
dap upap?
20 Kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâwen, den zo mân tik pânat.”
21 Yatâ sâitâ sâm keŋgât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân
zen sen mârât kulem zo ek nâŋgâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâwegât a sâtŋâ
ziŋ zeŋgâren kwakŋâ Petero sot Yohane kut zo laŋ mân otzikâwe.
22 A kubigâwet, zo kendonŋâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

23 Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zeŋgâren âim
tirik namâ galem a patâ sot a ambân zeŋgât a patâ, ziŋâ den dâzâkowe, zo
aksik dâzâŋgom naŋgâwet.
24 Yatâ sâitâ a ambân den zo nâŋgâm umziŋ mindum Anutugâren den itâ
sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariŋâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut
ŋâi ŋâiziŋoot muyageziŋgin.
25 Sâna Tirik Kaapumgâ zâkŋâ sâkuniŋ kore agâ Dawidi, zâkkât umŋan
den pâi itâ sâip,
‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitague? A zen wangât den bon
buŋ se?
26 Hânŋâ hânŋâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliŋan
gâbâ mâkâziŋgâbâpkât sâsâŋ, Kristo, kâsa otzikânam ga kinze.’ ”
27 Yatâ sâmŋâ itâ sâwe, “Perâkŋak kamân ziren tirik kore agâ kwânâŋgin.
Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtŋâ, zen zâk kâsa okŋaŋgânam
minduwe.
28 Mârum gikak nâŋgâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe.
29 Oi Kembu, zi ko sâm keŋgât dinziŋâ ek nâŋgâm kore arâpkâ imbaŋâ
niŋgâna keŋgât buŋ gâgât den sâm ândinat.
30 Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziŋgâm sâna kulem top
top muyagibap.”
31 Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo
sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumŋâ umziŋan piksâi keŋgât buŋ, lâu bâbâlaŋâk
a ambân Anutugât den dâzâŋgowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

32 Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut ŋâi ŋâi zemziŋgip, zorat
nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziŋgip.
33 Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuŋan gâbâ zaarip, zorat den siŋgi
imbaŋâŋoot dâzâŋgom ândiwe. Anutuŋâ imbaŋâ ziŋgâm tânzâŋgoip.
34 Zengât oserân gâbâ ŋâi sii nalemgât kârukâru mân urâwe. A hânziŋoot
sot mirâziŋoot, zen zo pam kât memŋâ Aposolo zeŋgâren parâwe.

35 Oi Aposolo ziŋâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo ziŋgâm ândiwe.
36 Oi a ŋâi ândeip, kutŋâ Yosepe. Aposolo ziŋâ kutŋâ ŋâi Banaba sâwe (niiŋ denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân gokŋâ.
37 A zorâŋâ hânŋâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zeŋgâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât siŋgi.

1 A ŋâi ândeip, kutŋâ Anania. Zâkkât ambinŋâ Sapira, zâk sot sâm nâŋgâm hânzikŋâ pâitâ mem sâŋgân zikâwe.
2 Ananianâ sâŋgân mem torenŋâ tik pam torenŋigâk Aposolo zeŋgâren pam, zi aksik sâip.
3 Pâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Anania, gâ wangât Sataŋŋâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât sâŋgânŋâ torenŋâ tik paat?
4 Hângât sâŋgân mân mena zemgibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.”
5 Yatâ sâi Anania zâk den nâŋgâm kin zorâŋak hânân gei zem moip. Oi zâkkât siŋgi nâŋgâwe, zen keŋgât urâwe.
6 A sigân, zen kâmbarâŋâ mem kâpim lum âi hanguwe.
7 Narâk mân kârep oi ambinŋâ zâk siŋgi mân nâŋgâm gâip.
8 Gâi Peteroŋâ itâ sâm mâsikip, “Hângât sâŋgânŋâ kât itik miwet?” Sâi zâkŋâ sâip, “Zo yatik miwet.”
9 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Zet wangât den saamŋâ Kembugât Kaapum kâitkuabot? Nâŋgâ. Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.”
10 Yatâ sâi zorenâk kiŋ topŋan gei zem moip. A sigan ziŋâ mirin gam muyagem lum âi apŋâ naŋgâmŋan hanguwe.
11 Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutŋâ zen siŋgi zo nâŋgâm keŋgât doŋbep urâwe.

Aposolo ziŋ kulem top top tuuwe.

12 Aposolo zen a zeŋgâren sen mârât kulem top topŋâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umŋâ ŋâi kutŋâ Salomo, zoren um kânok opŋâ mindumarâwe.
13 Mindunetâ a nâmbutŋâ hurat kwatziŋgâm târokwatziŋgânam keŋgât op birâwe.
14 Ka a ambân kâmut kâmutŋâ, zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Yesugât kâmut zeŋgâren târokwatziŋgâwe.
15 A ambân zen bukurâpziŋâ sisi mâsekziŋoot helâŋân pam luziŋgâm âi mâtâbân itâ sâm zâmbarâwe, “Peteroŋâ mâtâbân âim gâi sândokŋandâ zeŋgâren ari âlip upi.”
16 Oi Yerusalem kamân naŋgâm naŋgâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziŋoot sot wâkeziŋoot diiziŋgâm gane âlip op naŋgâwe.

Anutugât sumbam aŋâ Aposolo tâk namin gâbâ diiziŋgip.

17 Oi kut ŋâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpŋâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nâŋgâm Aposolo gâsuziŋgâwe.

18 Gâsuziŋgâm tâk namâ patin zâmbarâwe.
19 Zâmbane zinetâ ŋâtigân Kembugât sumbem a ŋâiŋâ ga hâŋgi mem pam
diiziŋgâm gem itâ sâm dâzâŋgoip,
20 “Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi uŋakŋaŋgât den dâzâŋgom
kinbi.”
21 Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm haŋgât tirik namin zâim a ambân siŋgi âlip
dâzâŋgowe.
22 Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpŋâ, zen Isirae a sâtŋâ aksik
minduziŋgâne gawe. Oi a nâmbutŋâ sâŋgonzâŋgom tâk namin âi Aposolo
diiziŋgâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruziŋgâmŋâ mân muyageziŋgâm
âburem gam sâwe,
23 “Nen âimŋâ namâ hâŋgi kâtikŋâ kiri iksen. Oi galem a zen hâŋgiyân
kinze. Oi hângi mem pam bagim a kâruziŋgindâ buŋ ue.”
24 Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen
den zo nâŋgâne kwakmak oip.
25 Utnetâ a ŋâiŋâ ga sâip, “Nâŋgânek. A tâk namin zâmbanse, zen tirik
namin a den dâzâŋgom kinze.”
26 Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpŋâ zen Aposolo gâsuziŋgânam âiwe.
A ziŋâ kuk op kâtŋâ zâŋgobegât keŋgât op mulunâk diiziŋgâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân keŋgât buŋ den sâwe.

27 Minduminduyân diiziŋgâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patâŋâ
itâ sâm dâzâŋgoip,
28 “Mârum den kâtikŋâ dâzâŋgowen. A zorat korân a ambân den mân
dâzâŋgobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân laŋ kârip. A kuwe, zorat
tosa neŋgâren pânam sâme.”
29 Sâi Petero sot Aposolo nâmbutŋâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den
lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap.
30 Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpniŋ zeŋgât Anutu, zâkŋâ
mâŋgei zaarip.
31 Zaari Anutuŋâ âsan topŋan bongen pam a sâtŋâ patâ sot kubikku-
bikniŋâ kwânâŋgip. Oi Isirae a ambân, zen umziŋ melâŋne tosaziŋ
gulipkubapkât sâmap.
32 Kut ŋâi ŋâi zo igâwen. Oi zorat siŋgi den nen sot Tirik Kaapum, niŋâ
sâmen. Tirik Kaapum Anutuŋâ sât lulu gakârâp ziŋgâmap.”
33 Den yatâ sâm dâzâŋgoi kuk opŋâ Aposolo zâŋgonam urâwe.

Parisaio a ŋâiŋâ bukurâp girem den sâm dâzâŋgoip.

34 Oi minduminduyân Parisaio a ŋâi tâip, kutŋâ Gamalie. Zâk gurumin
dengât kubikkubik a oi a ambân ziŋ hurat kwâkŋaŋgâwe. Zâkŋâ oksâm kin
Aposolo sâi diiziŋgâm geiwe.
35 Oi bukurâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Isirae a, zen a zi kut ŋâi nâŋgâmŋik
otziŋgâbi.
36 Mârum a ŋâi kutŋâ Teuda, zâkŋâ nâ a kutâziŋâ sâi a 4 handeret yatâ
zâkkât a urâwe. Oi zikŋâ kâmbam zigi arâp ziŋâ sinsururuŋ urâwe.
37 Oi bet a sâlâpzâŋgozâŋgoŋ narâkŋan Galilaia gokŋâ, a ŋâi kutŋâ Yuda,
zâkŋâ a kutâ kunat sâi a nâmbutŋâ arâpŋâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpŋâ
zen siŋsururuŋ urâwe.
38 Zorat den dâzâŋgua nâŋgânek. Zen a zi birâziŋgâne ândinek. Zen den
sot nep zo ziiŋ umziŋaŋgât upme oi ko bon buŋ upap.

39 Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân buŋ upap. Oi zen Anutu kâsa miŋaŋgâbegât.”

Aposolo lapitziŋgâwe.

40 Zo yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâkŋâ lapitziŋgâwe. Zâŋgomŋâ Yesugât kot mân dâzâŋgobigât sâm sâŋgonzâŋgowe.

41 Sâŋgonzâŋgone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitziŋgâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe.

42 Oi sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât siŋgi âlip mân birâm dâzâŋgom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzâŋgowe.

1 Narâk zoren Yesugât kâmut doŋbep muyagem târokwatziŋgâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zeŋgât oserân ambân malâ nâmbutŋâ zen nalem mân niŋgâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nâŋgâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe.

2 Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpŋâ kâmut minduziŋgâm itâ sâm dâzâŋgowe, “Nen Anutugât den sâsâŋ nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap.

3 Zorat a bukurâpniŋ osetziŋan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nâŋgânâŋgâziŋoot sot Kaapumŋâ umziŋan piksâsâŋ zo ziŋgitne âlip oi gâsum sâlâpzâŋgonat. Nep zi ziŋgindâ tuum ândibi.

4 Nen ko ninâu sot den siŋgi sâsâŋ, zorat nebâk tuum ândinat.”

5 Zen den yatâ sâne zen aksik nâŋgâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpzâŋgowe. Setepano, zâk nâŋgâm pâlâtâŋoot sot umŋan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timoŋ, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân ŋâin gokŋandâ Yuda zeŋgâren târokwâip.

6 A zo diiziŋgâne Aposolo zeŋgâren âi kine bitziŋâ kâukziŋan pam ninâu sâwe.

7 Oi Anutugât denŋâ laŋ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ den siŋgi âlip nâŋgâm luwe.

Setepano den sâkŋanâk sâwe.

8 Anutuŋâ Setepano tângum imbaŋâ pindi a zeŋgâren sen mârât kulem top top tuum arip.

9 Oi a nâmbutŋâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ ŋâi kutŋâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorâŋ Setepano sot den âraguwe.

10 Tirik Kaapumŋâ Setepano den nâŋgânâŋgâ âlip pindi den âlipŋâ sâi den hâuŋâ mâburinam kwagâwe.

11 Kwakŋâ a nâmbutŋâ tigâk itâ sâm dâzâŋgowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliŋ kwatziki nâŋgâwen’ ”

12 Sâne yatâ utnetâ a yenŋâ sot a sâtŋâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen den zo nâŋgâmŋâ kuk opŋâ Setepano kom gâsum a sâtŋâ mindumindu patin diim âiwe.

13 Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziŋgâne Setepanogât den
sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembugât gurumin den sâm
bâliŋ kwâpmap.
14 Zâk itâ sâi nâŋgâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân gokŋâ, zâkŋâ tirik namâ
zi kom kândaŋâ gurumin den Moseŋâ sâip, zo kândaŋbap.’ ” Yatâ sâwe.
15 Oi minduminduyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sâŋgânŋâ sumben
a yatâ oip.

7

Setepanoŋâ sâkurâpziŋ zeŋgât siŋgi sâm dâzâŋgoip.

1 Tirik namâ galem a patâ, zâkŋâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo
bonŋâ?”
2 Sâi Setepanoŋâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nâŋgânek.
Sâkuniŋâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei
âsakŋâ mariŋâ, Anutuŋâ zâkkâren âsagem itâ sâm dukuip,
3 ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ birâziŋgâm nâŋâ hân ŋâi tirâpgobat, zoren
âi ândiban.’
4 Abaram zâk den zo nâŋgâm Kaidai hânŋâ birâm Haran kamânân âi
ândeip. Zoren ândei ibâŋâ moi Anutuŋâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândeip.
5 Anutuŋâ diim ga hân ŋâi mân pindi galem oip. Buŋâ hân murukŋâ ŋâi
mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zeŋgât siŋgiyâk sâm pâip. Zâk kiun
buŋ ândeip, zo ko Anutuŋâ laŋ yatâ sâip.
6 Oi Anutuŋâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziŋ zen hân ŋâin kendon 4 handeret
umŋan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpŋâ zen sâknam ziŋgâne ândibi.
7 Kiurâpziŋâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuŋâ ziŋga kiurâpziŋ zen
zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’
8 Oi Anutuŋâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwaraŋgip. Oi nanŋâ Isaka
âsagem sirâm nâmburân zagât tapŋâ karâmbuŋan kwabâ kwâkŋaŋgip.
Isakaŋâ Yakabo yatik kwabâ kwâkŋaŋgip. Yakobo zâk narâpŋâ kiin zagât
yatik otziŋgip.
9 Oi sâkurâpniŋâ zen munziŋâ Yosepe, zâkkât um kâlak nâŋgâm kât
minam Aigitâ a ziŋgâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuŋâ zâk
sot ândeip.
10 Anutuŋâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkŋan gâbâ mâkâm Aigita a
kutâ Parao, zâkkât mâteŋan nâŋgânâŋgâ âlipŋâ pindâm tângoi Paraoŋâ a
ambân gakârâpŋâ aksik galem otziŋgâbapkât gâsum sâlâpkoip.
11 Gâsum sâlâpkoi ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân
dâp op zeip. Oi sâkurâpniŋ nalemgât kârukâru op ândiwe.
12 Oi a nâmbutŋandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nâŋgâm
narâp sâŋgonzâŋgoi âiwe.
13 Oi du zagâtŋan âine Yosepe zâk topŋâ âtârâpŋâ sapsum ziŋgip. Oi a
kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat siŋgi nâŋgip.
14 Oi Yosepeŋâ sâi ibâŋâ Yakobo sot torerâpŋâ aksik, a ambân teŋgâziŋ 75
yatâ, zen Aigita hânân âiwe.
15 Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpŋâ zen zoren mom
naŋgâwe.

16 Munetâ kâmbarâŋziŋâ Sikem hânân minziŋgâm âi hanzâŋgowe. Hân
zo Abaramŋâ mârumŋan Sikem kamânân Hemo kiurâp, zeŋgâren kwâlip.
Zoren hanzâŋgowe."

Mosegât siŋgi dâzâŋgoip.

17 "Oi Anutuŋâ Abaram kânŋan den siŋgi dukuip, zo âsagibapkât narâkŋâ
mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân doŋbep âsagem laŋ kârâm ândiwe.
18 Yatâ op ândine Aigita a kutâ ŋâi âsageip. Zâk Yosepegât siŋgi mân
nâŋgip.
19 Oi a kutâ zorâŋâ sâkurâpniŋ kâitzâŋgom sâknam kwatziŋgip. Oi katep
mâik gakârâpziŋâ, zen mumbigât sâi âkŋan zâmbane zem muwe.
20 Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuŋâ egi holi tobat âlipŋâ oip.
Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip.
21 Oi âkŋan pane ândei Parao bâratŋandâ muyagemŋâ mem nannâ sâm
galem oi lâmbarip.
22 Parao arâp zen Aigitâ zeŋgât nâŋgânâŋgâ kwâkâm pindâne nâŋgâm
kâtigem kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ sâi nâŋgâne imbaŋâ oip. Oi nep top topŋâ
tuubam mân kwagip.
23 Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp ziŋgitpam arip.
24 Âi egi Aigita a ŋâiŋâ Isirae a ŋâi kom tâi ekŋâ bukuŋâ bekŋan mem
Aigita a zo koi moip.
25 Oi itâ nâŋgip, 'Bukurâpnâ nâgât itâ nâŋgâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât
bikŋan gâbâ mâkâziŋgâbatkât Anutuŋâ sâm nigip.' Ka bukurâpŋâ zen mân
nâŋgâwe.
26 Sirâm ŋâin Moseŋâ âi egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm
kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, 'A zagât, zet buku bukuŋâ. Wangât kâsa
uabot?'
27 Sâi a kâmbam topkwap bukuŋâ koip, zorâŋâ Mose mem kâbakŋem itâ
sâm dukuip, 'Ŋâiŋâ gâ neŋgât a sâtŋâ mo den kubikkubik a gâbarip?
28 Muka Aigita a ŋâi koin, zo yatik nâ nobam sat?'
29 Oi Mose zâk den zo nâŋgâm keŋgât opŋâ sârârâk kârâm âi Midiaŋ hânân
âi hân mârâp zen sot ândeip. Zoren ambân mem nanzatŋâ minzikip.
30 Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtâŋâ, a mân ândiândiŋan, bakŋâ
Sinai zorat topŋan ândei sumbem a ŋâiŋâ nak topŋan kârâp bâlamân
âsageŋaŋgip.
31 Moseŋâ zo ekŋâ wanŋâ yatâ uap sâm ikpam ari Kembugât diŋâ itâ
âsageip.
32 'Nâ sâkurâpkâ zeŋgât Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zeŋgât Anutu.'
Sâi Mose zâk sânâm sâmbui pindiŋsâm kirip. Zo ikpam keŋgâtŋaŋgât
doŋbep oip.
33 Yatâ op kiri Anutuŋâ itâ sâm dukuip, 'Hân lâŋsat, zo tirik hân. Zorat
opŋâ ko kipâkegâ kwâkâm pânan.
34 Arâpnâ Aigitâ hânân sâknam patâ kwatziŋgâne isem umbâlâ utne
nâŋgâm betziŋan mimbam gian, gât ko gâ sâŋgongoga Aigita hânân âiban.'
35 Sumbem aŋâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârum Mose birâŋaŋgâm
itâ dukuwe, 'Ŋâiŋâ gâ a sâtŋâ mo den kubikkubik a gâbarip?' Ka Anutuŋâ a
zo a kutâ sot betziŋan mimiŋ a upapkât sâm sâŋgongoip. Sumbem a ŋâiŋâ
kârâbân muyagem nep zo sâm pindip.

36 Oi sâŋgongoi âi Aigitâ hânân gâbâ diiziŋgâm gâip. Zâk Aigitâ hânân sot
saru kuriŋan sot mirâ kamân kâtikŋan sen mârat kulem top top tuum ândei
kendon 40 âkip.
37 Oi Moseŋâ Isirae a itâ sâm dâzâŋgoip, ‘Anutu zâk bukurâpziŋâ zeŋgât
oserân gâbâ Propete ŋâi, nâ yatâ, muyagem ziŋgâbap.’
38 Yatâ sâip. Oi zâkŋagâk mirâ kamân kâtikŋan sâkurâpniŋ zen sot ândei
Sinai bâkŋan sumbem a ŋâiŋâ den zinziŋ kâtikŋâ Anutugât lâuŋan gâbâ
mem pindip. Mose sot sâkurâpniŋ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den
nâŋgâmŋâ den zo mem niŋgâwe.
39 Oi sâkurâpniŋ zen Mosegât diŋâ kâbakŋem birâm Âigita hânân âburinam
umziŋ patâ kirip.
40 Zen Aaroŋ itâ sâm dukuwe, ‘Gâ lopio sobim niŋgâna, zorâŋ kândom
otniŋgâne âinat. Mose zâk Aigitâ hânân gâbâ diiniŋgâm gâip, zâk âi buŋ oip
mo dap?’
41 Yatâ sâm makau dâpŋâ lopio sobim zâkkât siŋgi sâm nalem om sâm
âlip kwâkŋaŋgâwe. Bitziŋandâ tuuwe, zorat sâtâre opŋâ zâkkât siŋgi sâm
sii nalem uwe.
42 Yatâ utne Anutuŋâ birâziŋgi umziŋ gulip oi kâin sâŋgelak
mâpâseziŋgâwe. Oi zorat Propete zeŋgât ekabân den itâ ziap,
‘O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtâŋâ, hân mân
ândiândiŋan ândim nâgât siŋgi zuu mo nalem kom om nemarâwe?
Buŋâ.
43 Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repaŋgât
sâŋgelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babiloŋ
kamân kândâtŋan zâmbanbat.’ ”

Anutugât hâmbâ silep.

44 Setepanoŋâ Propetegât den sâmŋâ itâ sâip, “Mirâ kamân âtâŋâ, hân
mân ândiândiŋan sâkurâpniŋâ zeŋgâren Anutugât hâmbâ silep tatziŋgip.
Silep zo Anutuŋâ Mose dâpŋâ tirâpkoi yatik tuugip.
45 Sâkurâpniŋ zen silep zo mem gane Yosuaŋâ diiziŋgi hân ziren ga
takâwe. Anutuŋâ hân mâirâpŋâ zo moliziŋgi âine sâkurâpniŋ zen hân zi
mem hâmbâ silep ziren kwânâŋgâne kiri ândine Dawidi âsageip.
46 Anutuŋâ Dawidigât nâŋgi âlip oi Dawidiŋâ Isiraegât Anutu, zâkkât
namâ tuubapkât ninâu sâip.
47 Oi zikŋak buŋâ. Salomoŋâ Anutugât namâ tuugip.
48 Ka u sumbemân patâ, zâk a betŋâ tuutuuŋan, zoren tâtat mâme mân
opmap. Zorat Propete ŋâi zâk den itâ sâm kulemguip,
49 Anutuŋâ itâ sâip, ‘Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zeŋgât kembu
op galem otziŋgâman. Hân ko kinnâ lâŋ tâtatnâ. Zorat dap yatâ
namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat?
50 Nâ bitnandâ hân sot kut ŋâi ŋâi, zo muyagewan.’ ”

Setepanoŋâ den kâtik sâm dâzâŋgoi kuwe.

51 Sâmŋâ Setepanoŋâ a kâmut zo itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen ko umziŋ kâtik.
Um nâŋgânâŋgâziŋ mân pâroŋsap. Sâkurâpziŋ opmarâwe, zo yatik op Tirik
Kaapumgât diŋâ kwâkâme.
52 Sâkurâpziŋâ zen Propete aksik sâknam kwatziŋgâwe. Perâkŋak,
Propete zen târârak mariŋâ muyagibapkât den kânŋan sâwe, zo aksik

zâŋgowe. Oi târârak mariŋâ zâk âsagem ândim gâi zen ekŋâ neŋgât a kutâ buŋâ sâmŋâ kuwe.
53 Mârum sumbemgât aŋâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem ziŋgip, ka
zen den zo birâm, mân luwe."
54 Setepanoŋâ yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm kuk op kunam urâwe.
55 Tirik Kaapumŋâ Setepano umŋan piksâi sumbemân egi Anutugât
âsakŋâ sot Yesu Anutugât âsanŋâ bongen kiri ekŋâ itâ sâip,
56 "Sumbem pâroŋsâi a bonŋâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan."
57-58 Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmŋâ kindapziŋ dooŋgum zâkkâren
mindum âim mem kâbakŋem geim kamân âkŋan geim kâtŋâ kuwe. Oi a
mâteŋâ, zen hâmbâziŋ kwâkâm a sigan ŋâi kutŋâ Saulo, zâkkât kiŋ topŋan
parâwe.
59 Oi Setepano kâtŋâ kune Kembu itâ konsâm sâip, "O Kembu Yesu, gâ um
dâpnâ me."
60 Yatâ sâm siminŋâ liim kwap sâip, "Kembu, gâ a noge zi, zeŋgât tosâ
birâ." Yatâ sâm moip.

8

1 Kune Sauloŋâ nâŋgi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziŋgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziŋ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa
otziŋgâwe. Otziŋgânetâ siŋsururuŋ op Yudaia sot Samaria hânân âim
naŋgâwe. Aposolo ziiŋik Yerusalem kamânân ândiwe.
2 Oi a târârak nâmbutŋâ zen Setepano hangum âigirâp urâwe.
3 Sauloŋâ ko Yesugât kâmut kâsa otziŋgâm mirâŋâ mirâŋâ zâim a sot
ambân gâsum diiziŋgâm tâk namin zâmbarip.

Piliponâ Samaria hânân nep tuugip.

4 Yesugât kâmut siŋsururuŋ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siŋgi
âlip dâzâŋgom ândiwe.
5 Oi Pilipo zâkŋâ Samaria zeŋgât kamân ŋâi gamŋâ Kristogât siŋgi âlip
sâm dâzâŋgoip.
6 A doŋbep zen mindum diŋâ nâŋgâm âkŋâliwe. Oi sen mârât kulem top
top tuugi igâwe.
7 Zâkŋâ wâke doŋbep moliziŋgip. Wâke zen a umŋan gâbâ den kâtik sâm
gem âiwe. Oi kin bitziŋ mumuŋâ zo doŋbep kubikziŋgip.
8 Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.
9 Kamân zoren a ŋâi ândeip, kutŋâ Simoŋ. Zâkŋâ zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ
oi kware suŋa tuugi Samaria a zen ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip.
10 Oi a zâizâiŋ, gigiŋ zen zâkkât nâŋgâne zâizâiŋ oi itâ sâwe, "A zi Anutugât
kâwali murukŋâ ŋâi zâkkâren ziap."
11 Oi kwareŋandâ um gulip kwatziŋgipkât narâk kârep zâkkâren mindum
ândiwe.
12 Ândinetâ Piliponâ ga Anutugât um topŋan ândiândiŋâ sot Yesu Kristogât
den siŋgi âlip sâm dâzâŋgoi a ambân zen zorat nâŋgâne bon oi Piliponâ too
saŋgonziŋgip.
13 Yatâ utne Simoŋ yatik siŋgi âlip nâŋgi bon oi too saŋgone Pilipogât um
topŋan ândeip. Oi Piliponâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbaŋâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

14 Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nâŋgâm mem umziŋan gine,
zorat siŋgi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nâŋgâwe. Nâŋgâm Petero
sot Yohane sâŋgonzâkone zeŋgâren âiwet.
15 Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet.
16 Ombeŋan Tirik Kaapumŋâ zeŋgâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk
sâm yen too saŋgorâwe.
17 Petero sot Yohane zet bitzikŋâ kâukziŋan pâitâ zen Tirik Kaapum sot
urâwe.

Simoŋ Tirik Kaapum sâŋgân mimbam sâip.

18 Aposolo zagât zet bitzikŋâ a ambân kâukziŋan pâitâ Tirik Kaapum sot
utne Simoŋâ ekŋâ kât mem itâ sâm dâzâkoip,
19 “Zet imbaŋâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziŋan pa Tirik Kaapum
mimbi.”
20 Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Ga Anutuŋâ imbâŋâ yen ziŋgâziŋgâŋ zo
kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândâŋ sim kârâbân gei tâmbetagobabot.
21 Anutuŋâ um sarâgâ eksapkât zirâŋâ gâgât siŋgi mân uap.
22 Gâ nâŋgânâŋgâgâ bâliŋâ zo birâm umgâ melâŋ ninâu sâban. Kembuŋâ
tosagâ birâbapkât ninâu sâban.
23 Gâ bâliŋaŋgât kâlakŋâ umgan piksâm ziap. Bâliŋandâ saagigap.”
24 Sâi Simoŋâ itâ sâip, “Zikŋak nâgât opŋâ Kembugâren ninâu sâitâ den
sat, zo bonŋâ mân muyagenibap.”
25 Petero sot Yohane zet Kembugât den dâzâŋgom naŋgâm Yerusalem
kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânŋâ kamânŋâ den
siŋgi âlip dâzâŋgom âiwet.

Piliponâ Aperika a ŋâi siŋgi âlip sâm dukuip.

26 Kembugât sumbem a ŋâiŋâ Pilipogâren muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ
zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.”
(Mâtâp zo hân a mân ândiândiŋan ziap.)
27-28 Yatâ sâm dukui Piliponâ zaatŋâ arip. Mâtâbân âi a ŋâi egip. Aitiopai
hânân ambân kutâ ŋâi ândeip, kutŋâ Kandake, zâkkât a sâtŋâ ŋâi. Zâk
kât sikum galem a. Zâkŋâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimŋâ
puriksâm gâip. Zâk a lalaŋâ kwâkŋan tap ari egip. Egi âim tap Propete
Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip.
29 Yatâ oi Kaapumŋâ Pilipo itâ sâm dukuip “Gâ zâkkâren âinan.”
30 Sâi Piliponâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtŋâ zâk Propete Yesaiagât
den sâlâpkoi nâŋgâm itâ sâm mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topŋâ nâŋgat?”
31 Sâi zâkŋâ sâip, “Ŋâi mân dâtnone ninak dap yatâ nâŋgâbat?” Yatâ
sâmŋâ sâi Piliponâ zâi zâk sot tâip.
32 Den sâlâpkoip, zo itâ,
“Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Aŋâ râma gwamŋâ gâsum sâmot
mânâŋgâri diŋ buŋ tâpmap, zo yatâ diŋ buŋ oip.
33 Zâkkât nâŋgâne giginâ oi den nebân pamŋâ den sâkŋanâk sâwe. Hânân
ândiândiŋâ buŋ oip. Oi kiurâpŋâ dap yatâ sâlâpzâŋgom naŋgâbe.”
34 Oi a sâtŋâ zâk Pilipo itâ sâm mâsikip, “Gâ sâna nâŋgâbâ. Propete zâk
ŋâigât yatâ sap? Zikŋaŋgât sap mo a ŋâigât sap?”
35 Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ topkwapŋâ Yesugât den siŋgi âlip
sâm dukuip.

36 Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtŋandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa saŋgonniban?”
37 Sâi Piliponŋâ sâip, “Gâ den san, zo nâŋgâna bon oi âlip saŋgongibat.” Sâi den itâ mâburem dukuip, “Itâ nâŋgan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanŋâ. Zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgan.”
38 Yatâ sâmŋâ kore a dukui biosi saagi a sâtŋâ sot Pilipo ârândâŋ toin geiwet. Geim Piliponâ saŋgonŋaŋgip.
39 Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembugât Kaapumŋâ Pilipo mem ari a sâtŋâ zâk dum mân ekŋâ sâtâre op mâtâbân arip.
40 Pilipo, zâkŋâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânnŋâ kamânnŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgom Kaisarea kamânân arip.

9

Kembuŋâ Saulo muyageŋaŋgip.
(Apo 22:4-16; 26:9-18)

1 Saulo zâk Kembugât a ambârâpŋâ kâsa otziŋgâm zâŋgobatkât umŋâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip.
2 Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namâ galem a, zeŋgât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuziŋgâm saaziŋgâmŋâ diiziŋgâm Yerusalem kamânân gâbam arip.
3 Zâk âimŋâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakŋandâ gem gâm zâkkâren âsagem naŋgip.
4 Âsagei hânân gei kom den ŋâi itâ nâŋgip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?”
5 Sâi Sauloŋâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ŋâi?” Sâi zâkŋâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu.
6 Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a ŋâiŋâ diŋâ dâgobap.”
7 Oi a zâk sot âiwe, zen dinziŋ buŋ oi kirâwe. Zen den zo ko nâŋgâwe. Ka a ko mân igâwe.
8 Oi Saulo zâk zaatŋâ siŋâ ikpâ sâm egi ŋâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpŋâ zen bikŋan gâsum Damasiko kamânân zâiwe.
9 Oi sirâm karâmbut umŋan siŋâ ŋâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananianâ Saulo too saŋgonŋaŋgip.

10 Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a ŋâi ândeip, kutŋâ Anania. Oi Kembuŋâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananianâ sâip, “Kembu, nâ zi.”
11 Sâi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutŋâ târârak, zoren âim a ŋâi kutŋâ Yuda, zâkkât mirâŋan zâim zoren a ŋâi kutŋâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap.
12 Oi uman ŋâi itâ eksap. A ŋâi kutŋâ Anania, zâkŋâ zâkkâren gamŋâ siŋâ ânâŋgâtpapkât bikŋâ kâukŋan paap.”
13 Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a doŋbepŋâ sâne nâŋgâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân doŋbep tâmbetzâŋgoip.
14 Oi ziren yatigâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaniŋgâbapkât tirik namâ galem a patâŋâ ekap kulemgum pindâwe.”

15 Sâi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ laŋ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâkŋâ
a kâmut ŋâin ŋâin sot a kutâziŋâ sot Isirae a zeŋgâren nâgât den siŋgi
dâzâŋgom ândibap.
16 Yatâ oi kutsiŋginaŋgât opŋâ sâknam nâŋgâbap, zorat tirâpkubat.”
17 Oi Anania zâk âim mirin zâim bikŋâ Saulo kâukŋan pamŋâ sâip, “Saulo
bukunâ, Kembu Yesuŋâ mâtâbân muyagegigip, zâkŋâ sâŋgonnogi gaan. Gâ
siŋgâ ânâŋgâri Tirik Kaapumŋâ umgan piksâbapkât sap.”
18 Yatâ sâi zorenâk siŋan gâbâ sâkŋâ senâŋâ yatâ gem gei siŋâ âlip egip.
Yatâ okŋaŋgi zaari aritâ too saŋgonŋaŋgip.
19 Yatâ oi Sauloŋâ nalem nemŋâ kâtigeip.

Saulo zâk siŋgi âlip nep topkwâi kâsa okŋaŋgâwe.

20 Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik ŋâi
ândeip.
21 Oi narâk zoren Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namin zâim Yesugât siŋgi
sâm muyagem itâ sâm dâzâŋgoip, “Yesu, zâk Anutugât nanŋâ.” Yatâ
sâm dâzâŋgoi nâŋgâwe, zen aksik imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “Yerusalem
kamânân Yesugât kutŋâ zo konsâne laŋ kâri a zo tâmbetzâŋgom ândeip.
Ziren yatigâk gam saam diiziŋgâm tirik namâ galem a patâ zeŋgâren
âibapkât gâip. Zorâŋ dap op purikgurik uap?”
22 Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât
mârum sâsâŋ, Kristo.” Yatâ sâm zorat den topŋâ sâm muyagem dâzâŋgoip.
Oi Damasiko kâmânân Yuda a ândiwe, zen diŋâ zo nâŋgâm kwakmak urâwe.
23 Yatâ oi ândimŋâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtâŋ urâwe.
24 Diŋâ sâne Sauloŋâ den zo nâŋgâm ândei Yuda a zen hilâm ŋâtik kamân
mâtâp galem op kunam op ândiwe.
25 Yatâ utne Yesugât kâmut ziŋâ ŋâtigân Saulo mem âim kamângât paŋ
kâtikŋâ saasaaŋâ, zoren irin gem mem pane âkŋan gem arip.
26 Âimŋâ Yerusalem kamânân takâmŋâ Yesugât arâp zeŋgâren
târokwâpatkât sâi zen zâkkât keŋgât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat
nâŋgâne bon mân oip.
27 Oi Banabaŋâ Paulo buku okŋaŋgâm Aposolo zeŋgâren diim arip.
Zeŋgâren âimŋâ Kembuŋâ Saulo mâtâbân muyageŋaŋgâm den dukuip sot
Damasiko kamânân Sauloŋâ Yesugât den siŋgi sâm muyageip, zorat den
siŋgi sâm dâzâŋgoip.
28 Zorat kwâkŋan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip.
29 Oi Saulo zâk Kembugât korân lâŋ kâtigem a zen sot Yesugât topŋâ sâm
âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek
âraguwe. Oi a zo ziŋâ kâsa okŋaŋgâm kunam urâwe.
30 Oi Saulogât bukurâpŋâ zen den zo nâŋgâm diim Kâisarea kamânân âi
pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbeŋan ândiwe.

31 Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân
ândiwe, zeŋgâren lumbeŋâ zeip. Lumbeŋâ ândim, kâtigem ândim zâimŋâ
Kembu hurât kwâkŋaŋgâm uruŋsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumŋâ mam
otziŋgi kâmut doŋbep urâwe.

Peteroŋâ a ŋâi kubigip.

32 Petero zâk kamânŋâ kamânŋâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân
ândiwe, zeŋgâren takip.
33 Zoren a ŋâi egip, kutŋâ Ainea. A zo kiŋ bik mumuŋâ oi zem ândei
kendon patâ nâmburân karâmbut oip.
34 Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Ainea, Yesu Kristoŋâ kubikgigap. Zaatŋâ
isengâ gikak kubik.”
35 Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saroŋ kamân mâirâp zo
igâwe, zen umziŋ melâŋ Kembugât a urâwe.

Peteroŋâ Tabita mâŋgeip.

36 Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân ŋâi ândeip, kutŋâ Tabita. Grik
denân ko kutŋâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziŋan mem kut ŋâi
ŋâi âlipŋâ op ândeip.
37 Narâk zoren ambân zo mâsek opŋâ moip. Moi ko kâmbarâŋâ too saŋgon
mem mirâ umŋâ ŋâin zâi pane zeip.
38 Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren
Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe,
zen den siŋgi nâŋgâm a zagât sâŋgonzâkone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet,
“Gâ diigigitâ neŋgât kamânân kek âinâ.”
39 Sâitâ Peteroŋâ zen sot ârândâŋ âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ
kâmbarâŋ zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haamgum isem tap
Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim ziŋgip, zo Petero tirâpkuwe.
40 Peteroŋâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu
sâm naŋgâm kâmbarâŋ mâte okŋaŋgâm itâ sâip. “Tabita, gâ zaat.” Sâi siŋ
kârum Petero ekŋâ zaat tâip.
41 Peteroŋâ bikŋan gâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteroŋâ sâi ambân malâ sot
Yesugât kâmut zen ga igâwe.
42 Oi zorat siŋgi Yope kamânân laŋ kârâm ari doŋbepŋâ Kembugât a
ambân urâwe.
43 Oi Petero zâk a ŋâi kutŋâ Simoŋ, zâk bâu sâkziŋ lâkum tuumap, zâkkât
mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a ŋâiŋâ Konelio muyageŋaŋgip.

1 Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zeŋgât
kutziŋâ Italia sâmarâwe. A ŋâi kutŋâ Konelio, zâkŋâ kâwali a kâmut zo
zeŋgât a sâtŋâ ândeip.
2 Zâk sot a ambârâpŋâ, zen Anutu hurât kwâkŋaŋgâm mâpâseŋaŋgâm
ândiwe. Zâkŋâ a ambân kanpitâ kât nalem ziŋgâmâip sot Anutugâren ninâu
sâm ândeip.
3 Konelio zâk yatâ opŋâ sirâm ŋâin mirâ oi uman ŋâi itâ egip. Anutugât
sumbem a ŋâiŋâ zâkkâren gam itâ sâm dukuip, “Konelio.”
4 Konsâi tâpâk ekŋâ keŋgâtŋaŋgât op sâip, “Kembu, dapkât sat?” Sâi ko
sâip, “Ninâugâ sot orot mâmegâ Anutuŋâ egi âlip oip.
5 Zorat Yope kamânân kore a sâŋgonzâŋgona âi a ŋâi kutŋâ Simoŋ, kutŋâ
ŋâi Petero, zâk diim gabi.
6 Zâk sot tâip zo bâu sâkziŋ lâkum tuumap, kutŋâ Simoŋ. Zâkkât mirâ saru
sâtŋan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap.”

7 Sumbem aŋâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a ŋâi
sâŋgonzâŋgoip. Kâwali a zo Anutu mâpâsemâip.
8 Den siŋgi zo dâzâŋgomŋâ Yope kamânân sâŋgonzâŋgoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

9 A zen âim mâtâbân ziwe. Haŋsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâkŋan
oi Peteroŋâ ninâu sâbam mirin zarip.
10 Zâi ninâu sâmŋâ tepŋaŋgât oi nalem une sei zâk uman zem, uman ŋâi
itâ egip.
11 Sumbem mâtâp pâroŋsâi sumbemân gâbâ isen patâ ŋâi muruk toren
toren kimembut zoren saam pane geip.
12 Umŋan zuu, mulum mot, nii top top sot kut ŋâi ŋâi ziwe.
13 Oi den ŋâi itâ Peterogâren geip, “Petero, gâ kom gaam ne.”
14 Yatâ sâi Peteroŋâ sâip, “Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliŋâ mo mân
niniŋâ, zo mân neman.”
15 Sâi ko den dum âsageip, “Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ sâm paap, zo bâliŋâ
mân sâban.”
16 Kut ŋâi zo sâp karâmbut muyagei dum buraŋŋoot sâmbune sumbemân
zarip.
17 Oi Petero uman egip, zorat nâŋgâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamŋâ
Simoŋgât mirâŋâ kârum âim muyagem mirâ sombemân kirâwe.
18 Kinŋâ mâsikâm sâwe, “Simoŋ, kutŋâ ŋâi Petero, zâk mirâ ziren tap?”
19 Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nâŋgâm kwâkâm tâi Kaapumŋâ
itâ sâm dukuip, “A karâmbut gamŋâ gâ kârugige, gât ko gâ geimŋâ zen sot
âibam keŋgât mân upan.
20 A zo nâŋâ sâŋgonzâŋgua ge.”
21 Oi Peteroŋâ den zo nâŋgâmŋâ zeŋgâren geimŋâ sâip, “Wangât nâgâren
ge?”
22 Sâi a ziŋâ dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap
târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nâŋgâne a âlipŋâ opmap. Sumbem
kore a ŋâiŋâ zâkkâren âsagem gâ mirâŋan diigim arindâ diŋgâ nâŋgâbapkât
sâip,”
23 Yatâ sâne Peteroŋâ nâŋgâm sâi mirin zâine nalem ziŋgip. Haŋsâi zâk
sot Yope kamânân gokŋâ a nâmbutŋâ zen sot âiwe.

Peteroŋâ Koneliogât mirin zâim den sâm dâzâŋgoip.

24 Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a
ambârâpŋâ sot bukurâpŋâ minduziŋgi mambâtziŋgâm tatne gawe.
25 Gamŋâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kiŋ topŋan gei zem
mâpâseip.
26 Zei Peteroŋâ mem zaatŋâ itâ sâm dukuip, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.”
27 Yatâ sâm mirâ umŋan âim a ambân kâmut patâ muyageziŋgâm itâ sâm
dâzâŋgoip,
28 “Zen Yuda a neŋgât topniŋâ nâŋgâme. Nen a kamân ŋâin gokŋâ zen sot
buku opŋâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den ŋâiŋâ mâtâp zo
dooŋgoi ziap. Nâ ko Anutuŋâ ziŋgiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutuŋâ
umanân nii zuu bâliŋâ sot mân niniŋâ buraŋŋoot saam pâi gei tirâpnogip.
29 Zorat a ziŋâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat
sâne nâŋgânâ.”

30 Yatâ sâi Konelioŋâ itâ sâm dukuip, “Sirâm kimembut ombeŋan mirâ oi
nâ mirin tap ninâu sâm ta a ŋâi hâmbâŋâ âsakŋâŋoot nâgâren muyagem itâ
sâm dâtnogip,
31 ‘Konelio, Anutuŋâ ninâugâ sot orot mâmegâ nâŋgi âlip uap.
32 Zorat gâ Yope kamânân a sâŋgonzâŋgona âi Simoŋ, kutŋâ ŋâi Petero,
zâk diim gabi. A ŋâi bâu sâkziŋ lâkum tuumap, kutŋâ Simoŋ, zâkkât mirin
tâtat mâme uap. Mirâŋâ saru sâtŋan taap.’
33 Oi nâ zorat a sâŋgonzâŋgua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât
umnâ âlip uap. Oi Anutuŋâ den dâgogip, zo sâna nâŋgânatkât Anutugât
mâteŋan mindum ten.”

Peteroŋâ Konelio sot arâpŋâ siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.

34 Petero zâk topkwapŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Itârâŋ nâ itâ ek nâŋgan.
Anutu zâk a kâmut ŋâi buku otziŋgâm a kâmut ŋâin kândâtzâŋgom mân
opmap.
35 A kâmutŋâ kâmutŋâ zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ hurâtkwapŋâ târârak
ândine, zeŋgât nâŋgi âlip opmap.
36 Anutu zâk Isirae a den niŋgip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a neŋgât Kembu.
Anutuŋâ zâk sâŋgongoi gem lumbeŋaŋgât den dâtnâŋgoip, zo nâŋge.
37 Yohane zâk too saŋgonziŋgâbapkât den dâzâŋgoip, narâk zoren Yesugât
den siŋgi âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip.
38 Oi Yesu, Nasarete kamânân gokŋâ zo ko Anutuŋâ imbaŋâ sot Tirik
Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatziŋgip. Oi
a ambân Sataŋŋâ saaziŋgip, zo aksik olaŋziŋgip. Anutuŋâ tâŋgoi nep zo
tuugip.
39 Oi Yuda a neŋgât hânân sot Yerusalem kamânân kut ŋâi ŋâi tuum arip,
zo ek nâŋgâwen. Oi a sâtŋâ ziŋ gâsum poru nagân kune moip.
40-41 Mom zei sirâm karâmbut oi Anutuŋâ kwagân gâbâ mâŋgeip. Mâŋgei
neŋgâren âsageniŋgip. Zorat mârumŋan Anutu zâk siŋgi kwatniŋgip. A
nâmbutŋâ zeŋgâren mân âsagei igâwe. Zâk mumuŋan gâbâ âsagei nalem
sot too ârândâŋ niwen.
42 Oi Anutuŋâ Yesu a mumuŋâ sot gwâlâ neŋgât den sâm kwâkâkwâkâŋ a
kwânâŋgip. Oi nen den zo a ambân dâzâŋgonatkât nep diŋ sâm niŋgip.
43 Oi a ziŋ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbi zo, zeŋgât tosa gulipkubap. Den
zo Propete ziŋ sapsum naŋgâwe.”

Tirik Kaapumŋâ a hân ŋâin gokŋâ zeŋgâren geip.

44 Petero zâk den yatâ sâm kiri nâŋgâm tarâwe aksik zeŋgâren Tirik
Kaapum gem gâip.
45 Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuŋâ a hân
ŋâin gokŋâ Tirik Kaapum ziŋgip, zo ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip.
46 A hân ŋâin gokŋâ, zen den gându uŋakŋâ sâm Anutu sâm âlip
kwâkŋaŋgâwe.
47 Oi Peteroŋâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik
Kaapum âsageziŋgap. Zorat too saŋgonsaŋgon zo a ziŋ aŋgân kârâne mân
dâp upap.”
48 Yatâ sâi ziŋâ Yesu Kristogât korân sâm too saŋgonziŋgâwe. Too
saŋgonziŋgâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteroŋâ den siŋgi sâm dâzâŋgoip.

1 Aposolo nâmbutŋâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân ŋâin gokŋandâ Anutugât den nâŋgâm luwe, zorat siŋgi nâŋgâwe.
2 Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutŋâ Mosegât gurumin den zorik zimbapkât kâtigiwe, a zo ziŋâ Petero oip, zorat nâŋgâne mân dâp oip.
3 Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwâraŋgâwe, zen sot den op nalem nein?”
4 Oi Peteroŋâ kut ŋâi ŋâi âsageip, zorat topŋan gâbâ itâ sâm dâzâŋgom naŋgip,
5 “Nâ Yope kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ ŋâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topŋan zeip.
6 Gem gâi umŋan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umŋan ziwe.
7 Oi nâgâren den ŋâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’
8 Oi nâŋâ sâwan, ‘Kembu, yatâ buŋâ. Zuu bâliŋâ mo mân niniŋâ mân nemân.’
9 Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtŋâ itâ muyageip, ‘Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi zo âlipŋâ sap, zo gâŋâ ekŋâ bâliŋâ mân sâban.’
10 Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenŋoot sumbemân zarip.
11 Kut ŋâi ŋâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâziŋâ zâk sâŋgonzâŋgoi gawe.
12 Gane Kaapumŋâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam keŋgât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm kâwali a sâtŋâ, zâkkât mirin zâiwen.
13 Zarindâ den siŋgi itâ sâm dâtnâŋgoip, ‘Nâgât mirin sumbem a ŋâiŋâ muyagem kin itâ sâm dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a sâŋgonzâŋgona âi Simoŋ, kutŋâ ŋâi Petero diim gabi.
14 Zâkŋâ gamŋâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât siŋgi upigât den dâzâŋgobap.” ’
15 Oi nâ siŋgi âlipŋâ dâzâŋgua mârum Tirik Kaapum neŋgâren geip, zo yatik zeŋgâren geip.
16 Oi nâ zo ekŋâ Yesuŋâ den dâtnâŋgoip, zo nâŋgâwan. Den zo itâ, ‘Yohaneŋâ too saŋgonziŋgip. Nâŋâ ko Tirik Kaapum saŋgonziŋgâbat.’
17 Oi nen Kembuniŋâ Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâindâ Kaapumŋâ niŋgip, zo yatik zen utne ziŋgip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkâŋaŋgâbam?”
18 Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâmŋâ umziŋ diim gei Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâm itâ sâwe, “Opoŋ, Anutuŋâ a kamân ŋâin gok umziŋ melâŋi ândiândiŋ kâtikkât siŋgi upigât kwatziŋgip.”

Den siŋgi âlip Antiokia kamânân arip.

19 Setepano komŋâ Yesugât kâmut zâŋgonetâ siŋsururuŋ op kamân toren toren âiwe. Nâmbutŋandâ Poinike, Kipiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik siŋgi âlip dâzâŋgom ândiwe.
20 Oi Kipiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimŋâ hân ŋâin gok Kembu Yesugât den siŋgi dâzâŋgowe.

21 Oi Kembuŋâ imbaŋâ ziŋgi a ambân doŋbep patâ zen den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm umziŋ melâŋ Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe.
22 Zorat den siŋgi Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sâŋgongune Antiokia kamânân arip.
23 Âi takâmŋâ Kembuŋâ kubikziŋgip, zo ekŋâ umŋâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtâŋ op kâtigem kinbigât den dâzâŋgoip.
24 Banaba zâk a âlipŋâ sot nâŋgâm pâlâtâŋoot. Tirik Kaapumŋâ umŋan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân doŋbep zen Kembugât a urâwe.
25 Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip.
26 Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ ŋâigât umŋan zoren Yesugât kâmut zeŋgât minduminduyân a doŋbep Yesugât den siŋgi dâzâŋgom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zeŋgât kutziŋâ Kristo a sâm muyagiwe.

Kât pane arip.
27 Narâk zoren Propete nâmbutŋâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe.
28 Oi zeŋgâren gâbâ a ŋâi kutŋâ Agabo. Zâk Kaapumŋâ okŋaŋgi hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânŋan sâip. (Roma zeŋgât a kutâ Klaudio ândei pu zo âsageip.)
29 Oi Yesugât kâmut zen den so nâŋgâm kât zemziŋgip dâp mindumŋâ Yudaia hânân bukurâpziŋ ândiwe, zeŋgâren pane âibapkât sâwe.
30 Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zeŋgât galem a ziŋgâwet.

12

Herodeŋâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.
1 Narâk zoren a kutâ Herodeŋâ Yesugât kâmut a nâmbut zâŋgom tâk namin zâmbarip.
2 Oi zâkŋâ sâi arâpŋâ Yohanegât âtâŋâ Yakobo gâsum sâuŋâ kârâne moip.
3-4 Yatâ oi Yuda a zen ekŋâ umziŋ âlip oi Herodeŋâ zo ekŋâ sâi arâpŋâ zen Petero gâsune Yuda zeŋgât kendon ŋâi kutŋâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâm ziŋgip. Herodeŋâ itâ nâŋgip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziŋan sa kumbi.”
5 Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbâŋ zâkkât op Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a ŋâiŋâ Petero muyageŋaŋgip.
6 Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpzâŋgom kumbatkât sâip, ŋâtik zoren kâwali a zagât zikŋâ Petero tâk kâtikŋâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutŋâ, zen namâ mâtâbân galem kirâwe.
7 Oi Kembugât sumbem a ŋâi namâ kâligen muyagem kiri âsakŋandâ namâ umŋan âsagei sumbem aŋâ Petero gâŋgemunŋan gâsum mângimŋâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik Petero bikŋan tâip, zo siksâm geip.
8 Oi sumbem aŋâ itâ sâm dukuip, “Inzutkâ lapŋâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi sumbem aŋâ du zagâtŋâ sâm dukuip, “Hâmbâgâ pâna giari molini.”
9 Sâi Peteroŋâ molim âimŋâ itâ nâŋgip, “Zi uman eksan.” Sumbem aŋâ oip, zo nâŋgi yenŋâ oip.

10 Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hâŋgi zo zikŋak mem pam
kirip. Oi geim mâtâbân mâik ŋâi âimŋâ sumbem a zorâŋ pamŋâ buŋ op arip.
11 Oi Petero zâk nâŋgânâŋgâŋâ pâroŋsâi itâ sâip, “Zi nâŋgan. Kembu zâk
sumbem a sâŋgongoi Herode sot Yuda a, zeŋgât bitziŋan gâbâ mâkânigap.”
12 Yatâ nâŋgâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamŋâ Maria, zâkkât mirin
takip. Zoren a ambân doŋbepŋâ mindum ninâu sâm tarâwe.
13 Oi Peteroŋâ mirâ hâŋgiyân âi kom kiri kore ambân ŋâi kutŋâ Rode, zâk
ŋâiŋâ kwap sâmŋâ gâip.
14 Gamŋâ Peterogât diŋ tobat nâŋgâm sâtâre op hâŋgi mân mem pam
âburem mirâ kâligen âimŋâ Petero ga kinzap sâm dâzâŋgoip.
15 Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm sâwe, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâkŋâ ko
kâtigem sâip, “Zâk perâkŋak ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem
aŋandâ ga kinzap.”
16 Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam zikŋâ ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip.
17 Oi zen den birâbigât bikŋandâ dâp oi den birâne Kembuŋâ tâk namin
gâbâ olaŋ diim gâip, zorat den siŋgi dâzâŋgoip. Dâzâŋgomŋâ sâip, “Yakobo
sot buku nâmbut nâgât den siŋgi dâzâŋgonek.” Ya sâm dâzâŋgomŋâ zâmbam
mulukŋem ŋâin tik arip.

Anutuŋâ Herode hâuŋâ pindip.

18 Haŋsâi kâwali a zen Petero kârumŋâ dap op buŋ uap sâmŋâ kwagâwe.
19 Oi Herodeŋâ kârum muyagibigât sâi kârumŋâ mân muyagine kâwali a
zen Petero galem urâwe, zo zâŋgone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm
Kaisarea kamânân âi ândeip.
20 Herode zâk narâk zoren Tiro Sidoŋ kamân zagât zeŋgât kâsa otziŋgip.
Oi kamân zorat mâirâpŋâ zen mindum den sâm kubiknam Herodegât a
sâtŋâ ŋâi kutŋâ Bilasto den dukune buku otziŋgip. Zen Herodegât hânân
nalem memarâwe, zo buŋ opapkât lumbeŋâ den dukuwe.
21 Oi Herode zâk den mâburem dâzâŋgobapkât narâk mâte oi Herode zâk
hâmbâ neule âlipŋâ pam a kutâgât tâtatŋan tap a ambân den dâzâŋgoip.
22 Den dâzâŋgoi a aksik den kwamit patâ sâm itâ sâwe, “Den zo a den
buŋâ. A zo Kembu patâ.”
23 Herode zâk den zo nâŋgâm mân kwâkâziŋgipkât Kembugât sumbem a
ŋâiŋâ zorenâk koip. Oi nane ziŋâ umŋan bagim zine moip.
24 Anutugât denŋâ ko lâmbatŋâ laŋ kârâm sambâlem zeip.
25 Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe,
ziŋâ nep diŋ sâm zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum naŋgâm Antiokia
kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândâŋ âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet siŋgi âlip nebân âiwet.

1 Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zeŋgâren Propete nâmbutŋâ ândiwe.
Kutziŋâ itâ Banaba sot Simoŋ (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene
kamânân goknâ sot a ŋâi kutŋâ Manaeŋ. Zâk a kutâ Herode tâlaŋâ. Zet
ârândâŋ ândim lâmbarâwet. Oi ŋâi Saulo.
2 Oi sirâm ŋâin zen mindum Anutu mâpâsinam nalem birâm mâpâsem
ândine Tirik Kaapumŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen Banaba sot Saulo nep
diŋ sâm zikâwan, zo tuubabotkât sâŋgonzâkonek.”

3 Sâi nalem birâm ninâu sâmŋâ bitziŋâ kâukzikŋan pam sâŋgonzâkone
âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den siŋgi.

4 Tirik Kaapumŋâ yatâ opŋâ sâŋgonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru
sâtŋan âi takâwet. Zo takâm waŋgâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmŋan âi
takâwet.
5 Oi zoren kamân patâ kutŋâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zeŋgât
mâpâmâpâse namin zâi Anutugât den siŋgi âlip sâm dâzâŋgowet. Yohane
Mareko zâk zet sot âim betzikŋan mem ândeip.
6 Oi hân torengen gâbâ gamŋâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a ŋâi,
kware a sot propete sarâŋâ ândeip, kutŋâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe.
7 A zâk galem a ŋâi kutŋâ Seregio Paulo zâk sot pâlâtâŋ op ândeip. Oi
Seregio Paulo zâk a nâŋgânâŋgâŋoot. Zâk Anutugât den nâŋgâbapkât Paulo
sot Banaba diiziki mirâŋan zâiwet.
8 Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâkŋâ Saulo sot
Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk siŋgi âlipŋâ mân nâŋgâbapkât sâip.
9 Yatâ oi Saulo, kutŋâ ŋâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umŋan Tirik Kaapum
piksâi Elima itâ sâm dukuip,
10 “Sataŋgât nanŋâ, gâ. Gâ kut ŋâi ŋâi târârak, zorat kâsaŋâ. Umgan sarâ
sot bâliŋâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo dooŋgumat. Zo narâk
ikâ zoren birâban?
11 Zorat Kembu imbaŋâŋaŋgât kulem ikpan. Gâ siŋgâ ŋâtâtik kâri narâk
ziren âsakŋâ mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk siŋâ ŋâtâtik kâri gâsum
birâbirâ op a ŋâi bikŋan gâsum diibapkât sâip.
12 Âsagei galem a zo ekŋâ Kembugât siŋgi âlip, zorat nâŋgi imbaŋâ oi
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâip.

Pauloŋâ Antiokia kamân ŋâin, zoren âim siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.

13 Paulo sot arâpŋâ zen Papo kamân birâm waŋgâyân zâimŋâ âim Pampilia
hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem
kamânân âbureip.
14 Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimŋâ Pisidia hânân Antiokia kamân
ŋâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zeŋgât kendon oi mâpâmâpâse namin
zâi tarâwe.
15 Oi mâpâmâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zeŋgât
ekabân den sâlâpkumŋâ itâ dâzâŋgowe, “A bukuzatniŋâ zekâren den ŋâi
ziap oi ko sâitâ nâŋgânâ.”
16 Sâne Paulo zâk zaatŋâ hiriŋsâbigât bikŋandâ dâp opŋâ itâ sâm
dâzâŋgoip, “Isirae a sot a nâmbutŋâ Anutu mâpâsime, zen aksik den
dâzâŋgua nâŋgânek.
17 Isirae neŋgât Anutu, zâk sâkurâpniŋâ gâsum sâlâpzâŋgone Aigitâ hânân
âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât imbaŋâŋandâ zobâ diiziŋgâm gâip.
18 Oi zen hân a mân ândiândiŋan diiziŋgâm ândei kendon patâ 40 âkip.
Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâziŋgâmâip.
19 Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zâŋgomŋâ hân zo sâkurâpniŋ
ziŋgi zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe.
20 Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den
kubikkubik a muyageziŋgi ândine Propete Samue âsageip.

21 Narâk zoren a kutâgât sâne Anutunâ Benyamin kiurâp zeŋgâren gâbâ
Kisi nannâ Saulu ziŋgip. Zâkŋâ a kutâ op galem zâŋgoi kendon patâ 40 yatâ
ândiwe.
22 Oi Anutunâ zâk kâbakŋei zâkkât gebâkŋan Dawidi a kutâ kwânâŋgip. Oi
zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nannâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipŋâ
uap. Nep diŋ sâm pindâbat, zo tuum naŋgâbap.’
23 Oi Dawidigât kiurâpŋâ zeŋgâren gâbâ Isirae a neŋgât kubikkubik a
muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutunâ sâi Yesu âsageip.
24 Yesunâ nep topkwap mân tuugi Yohaneŋâ Isirae a ambân umziŋ
melânŋe too sâŋgonziŋgâbapkât dâzâŋgom ândeip. Zo yatâ a ambân
kubikziŋgip.
25 Oi Yohane zâk nep zo tuum naŋgâm itâ sâip, ‘Nâgât itâ sâme. A gâbapkât
sâme, zo nâ. Nâ a zo buŋâ. Zikŋâ bet gam taap. Zâk patâ oi nâŋâ zâkkât irâ
sikum goribat zo ko mân dâp upap.’
26 A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutŋâ Anutu mâpâsime,
nâŋâ den sa nâŋgânek. Kubikubik den zi neŋgât op geip, ziap.
27 Yerusalem mâirâp sot a sâtŋâ ziŋâ Yesu ekŋâ topŋâ mân nâŋgâm
mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zeŋgât den kânŋan sâsâŋ
kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip.
28 Zen Yesu tosaŋaŋgât kârum mân muyagem laŋ sâne Pilatoŋâ koi moip.
29 Oi Kembugât ekabân den zeip, zo op naŋgâm poru nagân gâbâ mâkâm
kât mâtâpŋan âi parâwe.
30 Ka Anutunâ mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip.
31 Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândâŋ âiwe,
zeŋgâren sirâm nâmbutŋan muyageziŋgâm ândeip. Muyagei igâwe, zen ko
zâkkât siŋgi sâsâŋ a opŋâ a ambân dâzâŋgom ândie.
32 Nen umâlep den dâzâŋgonam gen. Anutunâ sâkurâpniŋâ kut ŋâi ŋâi
siŋgi dâzâŋgoip, zorat bonŋâ âsagiap.
33 Anutunâ Yesu mângei neŋgâren bonŋâ muyagiap. Zorat umâlep den
dâzâŋgonam gen. Psalm daŋgon zagât, zoren den itâ kulemguwe,
‘Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.’
34 Yesu mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap,
zorat Anutunâ den itâ sâip,
‘Nâ Dawidigât siŋgi sâwan, zorat bonŋâ zinziŋ kâtik, zo ziŋgâbat.’
35 Oi Psalm ekabân den ŋâi itâ ziap,
‘Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.’
36 Dawidigât nâŋgâme. Zâk Anutunâ nep diŋ sâm pindip, zo arâp zeŋgâren
tuum âim moip. Moi sâkurâp zeŋgât kwagân hângune alâgeip.
37 Ka Dawidigât kiunŋâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutunâ mumuŋan
gâbâ mâŋgei zaarip.”
38 Yatâ sâmŋâ Pauloŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A bukurâpnâ, dâzâŋgua
nâŋgânek. Bâliŋâ guligulipkuŋ, zo a zorâŋ muyageipkât zorat den mâte
otziŋgap.
39 Mosegât gurumin den, zo bâliŋâziŋ gulipkubam oseip. Yesugâren
nâŋgâm pâlâtâŋ kwatne bâliŋâziŋâ zo gulipkubap.
40 Propete zeŋgâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzâŋguan,
41 ‘A zen den nâŋgâm kwâkâkwâkâŋâ zeŋgâren nep top ŋâi tuubat. Ziŋâ
zorat nâŋgâne bon buŋ upap. Zen kut ŋâi zo ekŋâ kwakŋâ mumbi.’ ”

42 Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon ŋâin yatik dâzâŋgobabotkât sâwe.
43 Oi minduminduyân gâbâ gem Yuda a doŋbep sot kamân ŋâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutugât lumbeŋan ândibigât dâzâŋgowet.
44 Bet kendon ŋâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topŋâ topŋâ zen aksik minduyaŋgâm Anutugât den nâŋgânam gawe.
45 Mindum gane Yuda a ziŋâ ziŋgitŋâ nâŋgâm bâliŋ kwatziŋgâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.

Pauloŋâ Yuda a kândâtzâŋgom hân ŋâin gokŋâ siŋgi âlip dâzâŋgoip.
46 Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den keŋgât buŋâ itâ sâm dâzâŋgowet, “Yuda a zen Anutugât den kândom dâzâŋgonatkât sâsâŋ. Ka Yuda a zen kândâtkomŋâ ândiândigât siŋgi mân utnatkât se, gât ko zâmbamŋâ hân ŋâin gok zen siŋgi âlip dâzâŋgonat.
47 Kembu zâk zorat itâ sâm dâtŋângoip, ‘Zen hân toren toren a zeŋgât âsakŋâ zâmbarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekŋâ zoren âi ândibi.’ ”
48 Yatâ sâitâ hân ŋâin gokŋâ zen den zo nâŋgâm umziŋ âlip oi Kembugât den sâm bâbâlaŋ kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât siŋgi urâwe, zen den zo nâŋgâne bon oip.
49 Oi hân zoren Kembugât den laŋ kârâm arip.
50 Yuda a ziŋâ kamân zorat a sâtŋâ sot ambân sikumziŋoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzâŋgone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa otzikâm molizikâne âiwet.
51 Âiram kinzikŋan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzâŋgom Ikonioŋ kamânân âiwet.
52 Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziŋan Tirik Kaapum piksâm zei sâtâre kwâkŋan ândiwe.

14

Ikonioŋ kamânân den siŋgi âlip sâwet.
1 Oi Ikonioŋ kamânân takâm yatigâk Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namin zâimŋâ siŋgi âlipŋâ imbaŋâŋoot sâm dâzâŋgowet. Dâzâŋgoitâ Yuda a sot hân ŋâin gok doŋbepŋâ Yesugât kâmut urâwe.
2 Yuda a nâmbutŋâ zen ko siŋgi âlip zo kândâtkom a hân ŋâin gokŋâ den dâzâŋgonetâ Kristogât kâmut kâsa otziŋgâwe.
3 Zet zoren narâk kârep ândim Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwap siŋgi âlip keŋgât buŋ sâm ândiwet. Kembuŋâ imbaŋâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet.
4 Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutŋâ zen Yuda zeŋgât a utne nâmbutŋâ zen Aposolo zekât a urâwe.
5 Oi Yuda a sot hân ŋâin gokŋâ zen Aposolo kâtŋâ zâkonat sâm mindum gawe.
6-7 Gâne nâŋgâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den siŋgi âlip dâzâŋgom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.
8 Listera kamânân a ŋâi tâip. Zâk kiŋ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmboŋan gâbâ zo yatâ muyagem mân lâŋ âim gâmâip.

9 Zâk zo zem tâi Pauloŋâ den siŋgi âlip sâi ek tâi Pauloŋâ ekŋâ itâ nâŋgip,
“A zo sâkŋâ âlip upapkât nâŋgâm pâlâtâŋ âlip zemŋâŋgap.”
10 Yatâ nâŋgâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Gâ kiŋgandâ lâŋ zaat kin.” Sâi
a zo pirindiŋ zaat âim gâip.
11 Oi a kâmut patâ zen Pauloŋâ sen mârât kulem tuugip, zo ekŋâ Likaonia
denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniŋan ga ândiabot.”
12 Oi Banaba zâk bem ŋâi kutŋâ Dia, zâkkât kutŋâ pindâwe. Oi Paulo zâk
den sâsâŋ a oipkât bem ŋâigât kutŋâ Hemesi pindâwe.
13 Kamân zoren Diagât namâ ŋâi kirip. Namâ zorat galem aŋâ, zâkŋâ
sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a ziŋâ aksik a
zagât, zekât siŋgi makau kom unam urâwe.
14 Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nâŋgâm pârâkpam hâmbâzik mem
giŋbololoŋ mem a osetziŋan âim den kwamit patâ itâ sâwet,
15 “O a ambân, zen dap ue? Net a yennâ, zen yatâ. Net den siŋgi âlipŋâ
dâzâŋgoram get. Zen Bem lopio sot kut ŋâi ŋâi bon buŋ zo kândâtzâŋgom
Anutu, ândiândi mariŋâ, zâkkât den nâŋgâbigât sâmet. Zâkŋâ hân sot
sumbem sot saru sot kut ŋâi ŋâi top topŋâ muyageziŋgip.
16-17 Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nâŋgâziŋgi umziŋaŋgât ândiândi
mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziŋgit mân kubikziŋgip. Topŋâ nâŋgâbigât
buku otziŋgâm sâi map sot maaŋâ sambe muyageziŋgi nem seroŋkwap
ândiwe.”
18 A zagât zo den zo yatâ sâmŋâ kwâkâziŋgâm den imbaŋâ sâitâ zekât
siŋgi nalem unat sâm urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtŋâ kuwe.

19 Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonioŋ kamânân gâbâ Yuda
a nâmbutŋâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo
kâtŋâ kuwe. Kune mom zei muap sâm diim kamân ginŋan gei parâwe.
20 Oi zoren zei Yesugât kâmut zen gam haamgum kine Pauloŋâ zaat
kamânân arip.
Haŋsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet.
21 Oi kamân zoren den siŋgi âlip sâitâ a ambân doŋbep patâ zen nâŋgâm
Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonioŋ
sot Antiokia kamânân âburem gawet.
22 Antiokia kamânân gamŋâ Yesugât kâmut nâŋgâm kâtigibigât den
dâzâŋgomŋâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkŋan ândim Anutu um topŋan
ândiândiŋ, zoren takânat.”
23 Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpzâŋgom nalem birâmŋâ zeŋgât
opŋâ Kembugâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâwe. Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâmbarâwet.
24 Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet.
25 Zoren takâm Perege kamânân den siŋgi âlip dâzâŋgomŋâ Atalia
kamânân geiwet.
26 Zoren gei waŋgâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren
mârumŋan Yesugât kâmut zen Anutugât um lumbeŋan zâpan nep diŋ sâm
zikâne nep topkwap tuum âiwet.
27 Zoren takâmŋâ a ambân minduziŋgâm Anutuŋâ galem otzikâm hân
ŋâin goknâ mâtâp mem ziŋgi nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot urâwe, zorat den ziŋgi
sâm dâzâŋgowet.

28 Narâk kârep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

1 Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutŋâ Antiokia kamânân gam Yesugât
kâmut itâ sâm dâzâŋgom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum
kwabâ mân kwaraŋgâbi zo ko Kembugât siŋgi mân upi.”
2 Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyaŋgâwe. Yatâ op den
itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ
ziŋâ Aposolo sot Yesugât kâmut zeŋgât galem a Yerusalem kamânân ândiwe,
zeŋgâren den zo mem âibi.”
3 Yatâ sânetâ Yesugât kâmut ziŋâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut
sâŋgonzâŋgone âiwe. Âimŋâ Poinike sot Samaria hânân kamânnâ kamânnâ
a hân ŋâin gokŋâ ziŋ Anutugât a urâwe, zorat den siŋgi dâzâŋgom âiwe.
Dâzâŋgone Yesugât kâmut zen nâŋgâm umâlep patâ urâwe.
4 Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zeŋgât galem
a, zen sâm sâtâre otziŋgâwe. Anutuŋâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat
den siŋgi dâzâŋgowe.
5 Den siŋgi zo dâzâŋgone Yesugât kâmurân a nâmbutŋâ Parisaio zeŋgât
kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân ŋâin gokŋâ zen kwabâ kwaraŋgâbi. Oi
zen Mosegât gurumin den lubigât sâm dâzâŋgobi. Zen zo yatâ mân utne
Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteroŋâ den sâm dâzâŋgoip.

6 Aposolo sot Yesugât kâmut zeŋgât a sâtŋâ, zen den zo sânam minduwe.
7 Mindumŋâ den âragune ko Peteroŋâ zaatŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A
bukurâpnâ, a hân ŋâin gok siŋgi âlip dâzâŋgowan, zo Anutuŋâ mârumŋan
nâ gâsum sâlâpnogi dâzâŋgua nâŋgâm Yesugât kâmut urâwe, zo nâŋge.
8 Oi Anutu zâk a umziŋ ekmap, zâkŋâ Yuda nen Tirik Kaapum niŋgip,
yatikgâk a hân ŋâin gokŋâ ziŋgi igâwen.
9 Zen zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatne umziŋ saŋgon kubik, nen otniŋgip, zo
yatik otziŋgip.
10 Zen wangât Anutu walânam ue? Kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ zo nen sot
sâkurâpniŋâ lum osiwen. Zo yatigâk hân ŋâin gok Yesugât kâmut zeŋgât
kwâkziŋan pânat sâm se?
11 Yatâ buŋâ. Nen itâ nâŋgen. Yuda a sot hân ŋâin gokŋâ Kembu Yesu um
lâklâkŋaŋgât op zâkkât siŋgi uen.”
12 Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nâŋgâm den buŋ
tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuŋâ nepzikŋâ galem op hân ŋâin
zeŋgâren kulem top top tuugip, zorat den siŋgi otziŋgâwet.

Yakoboŋâ den sâm dâzâŋgoip.

13 Zet dâzâŋgom naŋgitâ Yakoboŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “A bukurâp,
den sa nâŋgânek.
14 Mârumŋan Anutuŋâ hân ŋâin gok zeŋgâren gâbâ kâmut ŋâi zâkkât siŋgi
upigât diiziŋgip. Zorat siŋgi Simoŋâ sâi nâŋgen.
15 Zorat Propete zeŋgât ekabân Kembugât den ŋâi itâ ziap,
16 ‘Nâŋâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat.

17 Siŋitŋâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârunim
mâte otnibi. Hân ŋâin gokŋâ zen nâgât siŋgi sâwan, zen yatik upi.
18 Kembu zâk den yatik sâip. Zo mârumŋan sâm muyageip.'
19 Oi zorat nâŋâ itâ san. Niŋâ hân ŋâin gokŋâ zen Anutugât a upi, zen kut
ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ mân ziŋgânat.
20 Ka zen nalem bem mo lopiogât siŋgi kwatne zo mân nimbi. Ap ambin
zet mân birâyaŋgâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmŋoot zo mân nimbi.
Kut ŋâi ŋâi zo birâbigât ekap kulemgum ziŋgânat.
21 Mosegât gurumin den zo mârumŋan gâbâ sâkurâpniŋandâ topkwap
kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nâŋgâm ândimen sot zâkkât den
zo kamân dâpniŋ sâm gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat."

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

22 Oi Aposolo sot a sâtŋâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nâŋgâne dâp oi
zeŋgâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Ŋâi kutŋâ Yuda, kutŋâ ŋâi Basaba
sot a ŋâi kutŋâ Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtŋâ urâwet. Zet Paulo sot
Banaba zet sot ârândâŋ Antiokia kamânân âibigât sâŋgonzâkowe.
23 Oi ekap ŋâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.
"O bukurâpniŋâ, bukurâpziŋâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum
pen. Oi hân ŋâin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân
ândie, zeŋgât sâtâre opŋâ ekap zi pen.
24 Nen mân nâŋgindâ ziren gabâ a nâmbutŋâ zeŋgâren gam den ŋâi
dâzâŋgone kwakmak urâwe.
25 Yatâ utnetâ nen nâŋgâm umniŋ kânok oi a zagât mem sâlâpzâkoindâ
bukuzatniŋâ Paulo sot Banaba zet sot zeŋgâren ge.
26 Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opŋâ ândiândizikŋâ buŋ
upapkât mân keŋgât op nebân âiwet.
27 Oi zagât Yuda sot Sila sâŋgonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikŋan gâbâ
nâŋgâbi.
28 Tirik Kaapum sot nen nâŋgâm kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋan mân târokwâtnat.
Zo yatâ zo ko ziŋgânam sen, zo itâ.
29 Zen nalem bem lopigât siŋgi sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu
gilâmziŋoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyaŋgâbabot. Zen den zo
lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi."

Yuda sot Sila âburiwet.

30 Oi a ambân kâmut, zen a zo sâŋgonzâŋgone Âiwe. Âim Antiokia
kamânân takâm Yesugât kâmut minduziŋgâm ekap zo ziŋgâwe.
31 Ziŋgâne mem sâlâpkum nâŋgâm umziŋ âlip oip.
32 Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetŋâ den doŋbep sâm dâzâŋgoitâ a
ambân umziŋ âlip oi Kembugât den luluyân kâtigiwe.
33 Oi narâk ŋâi zet zen sot ândimŋâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe
den dâzâkom sâŋgonzâkone âburiwet.
34 Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Pauloŋâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

35 Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a
doŋbep zen Kembugât den a ambân dâzâŋgom ândiwe.

36 Ândim Pauloŋâ Banaba itâ sâm dukuip, “Net kamânŋâ kamânŋâ âim
Kembugât den dâzâŋgowet, zoren âim bukurâpniŋâ dap yatâ ândie, zo âi
ziŋgit nâŋgârat.”
37 Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diiŋaŋgitâ ârândâŋ âibigât sâip.
38 Mareko zâk mârum zet sot âim Pampilia hânân zâpamŋâ âbureipkât
Pauloŋâ zâk sot âibam nâŋgi mân dâp oip.
39 Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko
diim waŋgâyân zâim Kipiro hânân âiwet.
40 Pauloŋâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut ziŋâ Kembuŋâ galemzik upap
sâm zâpane âiwet.
41 Âimŋâ Siria sot Kilikia hânân kamânŋâ kamânŋâ Yesugât kâmut sâm
kâtikŋan kwatziŋgâwet.

16

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

1 Paulo sot Sila zet âimŋâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera
kamânân Yesugât kâmurân a ŋâi ândeip, kutŋâ Timoteo. Mamŋâ Yuda
ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibâŋâ Grik a.
2 Yesugât kâmut Listera sot Ikonioŋ kamânân ândiwe, zen Timoteogât
nâŋgâne âlipŋâ oi Paulo dukuwe.
3 Dukunetâ Pauloŋâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a
ândiwe, zen katep zorat ibâŋâ Grik a zo nâŋgâwe. Pauloŋâ zeŋgât opŋâ
Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkŋaŋgip.
4 Oi Yesugât kâmut kamânŋâ kamânŋâ ândiwe, zen den Aposolo ziŋ sâm
ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzâŋgom âiwe.
5 Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânŋâ kamânŋâ, zeŋgâren nep tuum
âine nâŋgâm pâlâtâŋziŋ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân
târokwatziŋgâm âiwe.

Pauloŋâ Makedonia a ŋâi egip.

6 Oi Asia hânân siŋgi âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumŋâ pâkekoi Pirigia
sot Galatia hân walâm âiwe.
7 Âimŋâ Misia hân ginŋan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaa-
pumŋâ mân âibigât sâip.
8 Oi Misia hân murukŋan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru
sâtŋan tâip.
9 Zoren takâm ŋâtigân Pauloŋâ uman ŋâi itâ egip. Mâkedonia a ŋâi
muyagem itâ sâm dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnâŋgobi.”
10 Pauloŋâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den
siŋgi âlip dâzâŋgonatkât sap.” Yatâ sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân
Luka, nâŋâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziŋgâwan.)

Lidia Kembugât ambân oip.

11 Oi waŋgâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmŋan
takâwen.
12 Haŋsâi waŋgâyân âimŋâ Neopoli kamânân takâm waŋgâyân gâbâ gem
Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ ŋâi.
Roma a ziŋâ kamân mariŋâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutŋâ
ândiwen.

13 Ândeindâ Yuda a zeŋgât kendon oi kamân âkŋan too ŋâi zeip. Zoren itâ sâm geiwen, “Ziren Yuda a ziŋâ ninâu sâme, zorat kabâ ŋâi ziap mo buŋâ? Gei iknâ.” Yatâ sâm geimŋâ ambân mindum tatne muyageziŋgâm ge tapŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgowen.
14 Zeŋgât osetziŋan ambân ŋâiŋâ Anutu mâpâsem ândeip, kutŋâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân gokŋâ. Zâkŋâ sâŋgum neuleŋoot pâi kwâlâmarâwe. Ambân zo Kembuŋâ okŋaŋgi umŋâ pâroŋsâi Paulogât den nâŋgâm kwâtâteip.
15 Oi zikŋâ sot a ambârâpŋâ too saŋgonziŋgindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen nikne nâŋgâm pâlâtâŋnoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniŋgi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

16 Narâk zoren ninâu sânam giarindâ kore ambân ŋâi muyageniŋgip. Ambân zo wâkeŋoot ândimŋâ a kwâkŋan ândim zâibi, zorat topŋâ nâŋgâm dâzâŋgoi mâirâpŋâ kât sikum ziŋgâmarâwe.
17 Ambân zorâŋâ muyageniŋgâm nen sot Paulo moliniŋgâm den itâ sâip, “A zi ziŋâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembugât mâtâp, zorat dâzâŋgom ândie.”
18 Den zorik sirâmŋâ sirâmŋâ sâm zari Paulo den zo nâŋgâm âkonzigi âburem wâke itâ sâm dukuip, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umŋan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.
19 Oi ambân zo patârâpŋâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp dooŋgoip, zo nâŋgâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtŋâ mâteziŋan zâparâwe.
20 Zâpanŋâ Roma a sâtŋâ itâ sâm dâzâŋgowe, “Zet Yuda aŋâ neŋgât kamânân gam den sâitâ bâliŋâ uap.
21 Zet mân orotŋâ upi sâm ândiabot. Roma a neŋgâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.”
22 Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nâŋgâzikâne a sâtŋâ ziŋâ sâne kâwali a ziŋâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe.
23 Doŋbep lapitzikâm tâk namin zâpamŋâ galem a zâk hângi dooŋgum dâŋ galem otzikâbapkat dukuwe.
24 Dukune tâk namâ tânâmŋan umŋâ ŋâin, zoren zâpam kinzikŋâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem aŋâ Kembugât a oip.

25 Ŋâtik tânâmŋan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nâŋgâm tarâwe.
26 Oi wâriŋ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâroŋsâip. Oi tâk namin tarâwe, zeŋgât bitziŋan tâk olaiyaŋgip.
27 Oi tâk namâ galem a, zâk umanân gâbâ nâŋgâm zaat egi mâtâp pâroŋsâm kiri tâk namâ a âim naŋge sâm petŋan zemba sâmbum sâkŋâ tâmbetkubam oip.
28 Yatâ upâ sâi Pauloŋâ den kambâŋ sâm sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.”
29 Sâi galem a zâkŋâ âsakŋaŋgât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânâm sâmbui Saulo sot Sila kinzik topŋan ge zeip.
30 Zemŋâ namâ umŋan gâbâ diizikâmŋâ mâsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a upat?”

31 Oi zet itâ sâm dukuwet, “Gâ Kembu Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwap
Kembugât siŋgi upan. A ambârâpkâ zen yâtik.”
32 Yatâ sâm zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzâŋgoip.
33 Ŋâtik zorenâk galem aŋâ diizikâm mârum kâmbamŋâ zâkone use oip, zo
saŋgonzikâwe. Oi zikŋâ sot a ambârâpŋâ too saŋgonziŋgâwet.
34 Oi zet mirâŋan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp
Anutugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe, zorat umziŋ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

35 Haŋsâi a sâtŋâ zen kâwali a sâŋgonzâŋgoi âim tâk namâ galem a itâ
dukuwe, “A zagât zo olaŋzikâna arit.”
36 Oi galem a zorâŋ nâŋgâm Paulo itâ sâm dukuip, “Nâ olaŋzika âibabotkât
a sâtŋâ den pane gaap. Zorat zet gemŋâ âim um lumbeŋan ândibabot.”
37 Sâi Pauloŋâ kâwali a itâ sâm dâzâŋgoip, “Net Roma a bonŋâ op ândiet.
Den nebân mân nâpanŋâ laŋ a mâteziŋan kâmbamŋâ lapitnikâm tâk namin
nâparâwe. Oi net tik âiratkât se? Zo yatâ buŋâ. Ziiŋâ a ambân mâteziŋan
diinikâm âi nâpâne âirat.”
38 Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziŋâ âburem âi a sâtŋâ dâzâŋgone zen a
zagât zo Roma a bonŋâ op ândiwet, zo nâŋgâm pârâkparâwe.
39 Pârâkpam zekâren gamŋâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ
diizikâm gei kamânziŋ birâm âibabotkât dâzâkowe.
40 Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziŋgit
Kembugâren kâtigem ândibigât dâzâŋgomŋâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

1 Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike
kamânân takâwet. Zoren Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namâ ŋâi tâip.
2 Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zeŋgât kendonân mâpâmâpâse
namin zâimŋâ zen sot den siŋgi âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op
ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topŋâ dâzâŋgom itâ sâip.
3 “Kristo zâk sâknam nâŋgâm mom zaatpapkât den Kembugât ekabân
ziap. Oi Yesu kutŋâ dâzâŋgoman, zâk a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât
mârum sâsâŋ. Zâk Kristo.”
4 Yatâ sâm dâzâŋgoi zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâne bon
oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziŋan Grik a doŋbep ziŋâ
Kembugât den siŋgi mârumŋan nâŋgâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân
zâizâiŋâ nâmbutŋâ zen târokwatziŋgâwe.
5 A ambân doŋbepŋâ utnetâ Yuda a zen nâŋgâm um kâlak nâŋgâziŋgâm
zen den kwamit patâ sâm Yasoŋgât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi
minduwe. Mindumŋâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe.
6 Paulo sot Sila mân muyagezikâmŋâ Yasoŋ sot Yesugât kâmut zeŋgâren
gâbâ a nâmbutŋâ gâsuziŋgâm a sâtŋâ zeŋgâren diiziŋgâm âiwe. Âimŋâ
itâ sâwe, “A zen hânŋâ hânŋâ ândim den bâliŋ dâzâŋgom a um gulip
kwatziŋgâme, a zorâŋâ neŋgâren ge.
7 Gane Yasoŋâ sâi mirâŋan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den
kom a kutâ uŋakŋâ muyagiap, kutŋâ Yesu sâme.”
8 Yuda a ziŋâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtŋâ zen Yasoŋ sot bukurâpŋâ
kâsa otziŋgâm den kwamit patâ sâwe.

9 A sâtŋâ zen Yasoŋ sot bukurâpŋâ tâk namin mân zâibigât sâm sâŋgân
mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.

10 Ŋâtiksâi Yesugât kâmut zen keŋgât op Paulo sot Sila sâŋgonzâkone
Berea kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namin zâi
den siŋgi âlip dâzâŋgowet.
11 Kamân zoren Yuda a zen a âlipŋâ. Zen Tesalonike a yatâ buŋâ, gât ko
den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm âkŋâliwe. Dinzikŋâ zo bonŋâ mo sarâ sâm sirâm
dâp Kembugât den ekabân sâlâpkum nâŋgâwe.
12 Oi zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân
patâ nâmbutŋâ, ziŋâ zeŋgâren târokwârâwe.
13 Pauloŋâ Berea kamânân Anutugât den sâi siŋgi Tesalonike kamânân ari
Yuda a ziŋ nâŋgâwe. Nâŋgâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân
dâzâŋgowe.
14 Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nâŋgâm zorenâk Paulo sot a nâmbutŋâ
sâŋgonzâŋgone saru sâtŋan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren
ândiwet.
15 Oi a zen Paulo diim âi Ateŋ kamânân pane itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen âi
sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

16 Paulo zâk Ateŋ kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim eŋ lopio
doŋbep tatne ziŋgit umŋâ kârâp oip.
17 Oi Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a nâmbutŋâ
zen Anutu mâpâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmŋâ sirâmŋâ kamân
sombemân a muyageziŋgâm siŋgi âlip dâzâŋgoip.
18 Kamân zoren a nâŋgânâŋgâziŋ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut,
zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutŋandâ
Paulogât itâ sâwe, “A zi nâŋgânâŋgâŋâ buŋ den laŋ sap. Zâk wan wan den
sâm taap?” Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “Zâk lopio uŋakŋaŋgât den sap.” Paulo
zâk Yesugât den sot mom zaatzaatŋaŋgât den sâi zen yatâ sâwe.
19-20 Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimŋâ sâwe, “Den uŋakŋâ
sat, zo nâŋgânatkât sen. Den mârâtŋâ, zorat topŋâ sapsuna nâŋgânâ.”
21 Ateŋ kamân mâirâp sot kamân ŋâin gokŋâ zen sot ândiwe, zen den
uŋakŋâ nâŋgânam den âragum ândiwe.

Pauloŋâ Kembugât topŋâ dâzâŋgoip.

22 Paulo zâk Areo den sâsâŋ sombemân kin a itâ sâm dâzâŋgoip, “Ateŋ
mâirâp, nâ topziŋ ek nâŋgan. Zen lopio doŋbep sobim bimbi kwatziŋgâme.
23 Nâ kamânziŋan âim gam lopioziŋâ ekŋâ lopiogât nalem pâpanŋan den
itâ zei sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpanŋâ zi bem lopio ŋâigât siŋgi, kutŋâ mân
nâŋgen.’ Mân nâŋgâm mâpâsime, zorat topŋâ dâzâŋgobâ.
24 Anutu zâk hân muyagem kwâkŋan kut ŋâi ŋâi pâip. Zâk hân sot
sumbem zorat mariŋâ. Zo namâ a betŋâ tuutuuŋ, zoren tâtat mâme mân
opmap.
25 A zeŋgât kut ŋâi ŋâi tuume, kut zo mân kârumap. Zâkŋak a ândiândiniŋâ
sot Kaapum sot kut ŋâi ŋâi zo niŋgâmap.

26 A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem laŋ kârâm hânân a
kâmutŋâ kâmutŋâ muyagem laŋ kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot
daŋgon zo zâkŋak sâm niŋgip.
27 Nen umniŋandâ Anutu kârum âim muyaginatkât yatâ oip. Zâk kârebân
buŋâ, gootniŋan a hutnâŋgon ândiap. Den ŋâi itâ ziap,
28 'Nen zâkkât ândiândiŋ umŋan ândim kut ŋâi ŋâi upmen.'
Zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋandâ zitâ sâwe,
'Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.'
29 Anutugât nâŋgindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipŋâ a bitziŋandâ
sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwenŋâ nâŋgindâ Anutu zâk lopio
yatâ mân upap.
30 Mârumŋan kwakmak ândiwen. Anutuŋâ niŋgitŋâ birâm ândeip, zorat
narâk âkip. Irak ko a aksik umniŋ melâŋnatkât sap.
31 Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânŋâ hânŋâ topniŋâ sâm muyagemŋâ
hâuŋâ niŋgâbap. Oi a ŋâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânâŋgip. Oi hân
a aksik zâkkât nâŋgindâ bon upapkât mumuŋan gâbâ mâŋgei zaat ândiap."
32 Paulo zâk mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutŋâ ziŋ mem
gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutŋâ ziŋâ sâwe, "Den zo narâk ŋâin ko sâna
nâŋgânat."
33 Yatâ utnetâ Pauloŋâ zâmbam arip.
34 A nâmbutŋandâ Paulogâren pâlâtâŋ op Yesugât siŋgi urâwe. Oi zeŋgât
osetziŋan kamân zorat a sâtŋâ zeŋgât kâmurân gok kutŋâ Dionisio. Oi
ambân ŋâi kutŋâ Damari sot nâmbutŋâ ândiwe.

18

Pauloŋâ Korinti kamânân siŋgi âlip nep tuugip.

1 Pauloŋâ Ateŋ kamân birâm Korinti kamânân arip.
2 Zoren Yuda a ŋâi muyageip, kutŋâ Akwila. Zâk Ponto hânân goknâ. Oi
ambinŋâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâkŋâ
Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo moliziŋgip. Oi zet zo birâm Korinti
kamânân âiwet.
3 Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep
ârândâŋ tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zeŋgât nep ko hâmbâ silep
tuumarâwe.
4 Yuda zeŋgât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot
Grik a siŋgi âlip dâzâŋgoi nâmbutŋâ zen Yesugât kâmut urâwe.
5 Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo siŋgi âlip nep
zorarâk nâŋgâm ândeip. Zâkŋâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzâŋgoip, "A bâliŋan
gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, zâk Yesu."
6 Yatâ sâi Yuda a zen diŋâ birâm kâsa okŋaŋgâne zâkŋâ hâmbâŋan
gwapgwap koi gei itâ sâm dâzâŋgoip, "Tâmbetagobi, tosa zo nâgât buŋâ.
Ziiŋâ upap. Zorat nâ kândâtzâŋgom hân ŋâin gok zeŋgâren âibat."
7 Yatâ sâm a ŋâi kutŋâ Titeo Yusito, zâk Grik aŋâ Yuda a zen sot ândim
Anutu hurat kwâkŋaŋgâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zeŋgât mâpâmâpâse
namâ ginŋan kirip. Pauloŋâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip.
8 Mâpâmâpâse galem a kutŋâ Kirispo, zâk sot a ambârâpŋâ zen aksik
siŋgi âlip nâŋgâm Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe. Oi Korinti

a zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ siŋgi âlip nâŋgâm Yesugât kâmut utne too saŋgonziŋgâwe.
9 Pauloŋâ ŋâtik ŋâin uman egi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ mân keŋgât otnan. Siŋgi âlip sâm mân birâban. Sâmŋik ândiban.
10 Nâ galem otgiga aŋâ mân gobi. Kamân ziren nâgât siŋgi a doŋbep ândie.”
11 Yatâ sâm dukui Pauloŋâ kamân zorat a Anutugât den dâzâŋgom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkŋanâk sâne a sâtŋandâ dinziŋ birip.

12 Oi Galioŋ zâk Grik hânân a sâtŋâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opŋâ Paulo kâsa okŋaŋgâm gâsum diim a sâtŋaŋgâren âiwe.
13 Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komŋâ mâtâp uŋakŋan âim Anutu mâpâsibigât sâmap.”
14 Yatâ sâne Pauloŋâ den hâuŋâ sâbam oi Galioŋâ Yuda a itâ sâm dâzâŋgoip, “O Yuda a, a zi bâliŋ op tosa patâ muyagei sâi dinziŋâ nâŋgâbam.
15 Zen sâkurâpziŋâ zeŋgât den kâtik sot den nâmbutŋâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziiŋak kubikpi. Zo nâgât nep buŋâ.”
16 Yatâ sâm moliziŋgi gem âiwe.
17 Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutŋâ Sostene gâsum lumŋâ a sâtŋaŋgât mâteŋan kom mem ŋâi ŋâi utne ziŋgitŋâ mân nâŋgânâŋgâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

18 Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziŋ kelik Siria hânân âibam arip. Pirisila sot Akwila zet zâk sot ârândâŋ âiwe. Kenkereai kamânân takâm kâukŋâ mânâŋgârip. Zorat mârumŋan Anutu mâteŋan den sâm kâtigem kâukŋâ mân mânâgât ândeip.
19 Zobâ waŋgâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.
Oi Pauloŋâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den siŋgi âlip âraguwe.
20 Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzâŋgoip,
21 “Anutuŋâ sâi nâ du zeŋgâren âburem gâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otziŋgâm waŋgâyân zâim Epeso kamân birâm arip.
22 Âimŋâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziŋ kelik den dâzâŋgom Antiokia kamânân âburem arip.
23 Paulo zâk Antiokia kamânân mâik ŋâi ândim zâmbamŋâ siŋgi âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânŋâ kamânŋâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtikŋan kwatziŋgâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân siŋgi âlip nep tuugip.

24 Oi Epeso kamânân Yuda a ŋâi gâip, kutŋâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nâŋgânâŋgâŋâ patâ. Zâk Kembugât den ekabân sâlâpkum nâŋgâm naŋgip.
25 A zo Kembugât topŋâ zo dukune nâŋgâm naŋgip. Too saŋgon nep ko Yohanegârâk nâŋgipŋâ Yesugât siŋgi imbaŋâŋoot dâzâŋgom ândeip.
26 Zâk Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namin zâim siŋgi den keŋgât buŋ, lâu bâbâlaŋ sâm dâzâŋgoip. Zoren siŋgi âlip sâi Pirisila sot Akwila zet nâŋgâm buku okŋaŋgâm diim âi Anutugât den nâmbutŋâ dukum naŋgâwet.
27 Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap ŋâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zeŋgât pindâne mem arip. Ekap zoren

den itâ zeip, “Zen a zi buku okŋaŋgâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimŋâ Korinti kamânân takâm Anutuŋâ tângoi Yesugât kâmut itâ betziŋan meip.
28 Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzâŋgom sâip, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, zâk Yesu.” Zâkŋâ minduminduyân den yatâ sâm Yuda zeŋgât den zo mem ge kwatziŋgip.

19

Pauloŋâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziŋgip.

1 Apolo zâk Korinti kamânân ândei Pauloŋâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyageziŋgip.
2 Oi mâsikâziŋgâm sâip, “Zen Kembugât den siŋgi âlip nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋ kwapŋâ Tirik Kaapum sot urâwe mo buŋâ?” Sâi ziŋâ sâwe, “Buŋâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat siŋgi mân nâŋgâwen.”
3 Sâne itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zen ŋâigât korân too saŋgonziŋgâwe?” Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen Yohanegât too saŋgonniŋgâwe.”
4 Sâne Pauloŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Yohane zâk a umziŋ melâŋbigât too saŋgonziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, ‘A ŋâi bet gâbap, zen zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.”
5 A zen den so nâŋgâne Kembu Yesugât korân too saŋgonziŋgâwe.
6 Too saŋgonziŋgâne Pauloŋâ bikŋâ kâukziŋan pâi Tirik Kaapum zeŋgâren gei Kembugât den gându uŋakŋan sâwe.
7 A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatâŋâ urâwe.

Pauloŋâ siŋgi âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

8 Paulo zâk Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namin âsâbâŋ zâimŋâ keŋgât buŋ siŋgi âlip dâzâŋgom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topŋan ândiândiŋaŋgât den sâm bâbâlaŋ kwap dâzâŋgoip.
9 Oi a nâmbutŋâ zen um kâtik opŋâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziŋan den bâliŋâ sânetâ Pauloŋâ birâziŋgip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diiziŋgâm sirâmŋâ sirâmŋâ a ŋâi kutŋâ Tirano, zâkkât mirin minduziŋgâm zen sot âraguwe.
10 Kendon patâ zagât umŋan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topŋâ nâŋgâwe.
11 Oi Anutuŋâ Paulo mam okŋaŋgi sen mârât kulem ŋâi ŋâi tuugip.
12 Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândeip, zo mem mâsekziŋoot zeŋgâren mem âine gâsune sâkziŋ âlip urâwe. Yatâ utne wâkeŋâ a umziŋan gâbâ takâm âiwe.

Kware suŋa a ândiwe.

13 Oi Yuda a nâmbutŋâ sâgân sâmbu opŋâ hânŋâ hânŋâ âim gam ândim zâizâiŋ op Kembu Yesugât kot zo sâm wâke moliziŋgânat sâm wâkeziŋoot itâ sâm dâzâŋgowe, “Yesu kutsiŋgiŋâ Pauloŋâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.”
14 Yuda zeŋgât tirik namâ galem a patâ ŋâi kutŋâ Sikewa, zâkkât narâpŋâ nâmburân zagât, zen Paulo ekŋâ yatâ urâwe.
15 Yatâ op sâne wâkeŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Yesu sot Paulo zo nâŋgâzikan. Zen ko waniŋ gokŋâ?”

16 Wâkeŋâ yatâ sâi a wâkeŋoot zo kâwali imbaŋâ mem zâŋgom mem kâbakgwâbakŋe otziŋgâm hâmbâziŋ mem giŋbololoŋ mei sâk bârak sot gilâmziŋoot mirin gâbâ pâtan âiwe.
17 Zorat den siŋgi Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nâŋgâm keŋgât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.
18 Oi Yesugât kâmut, zeŋgâren gâbâ doŋbep patâŋâ gam mârumŋan gâbâ kware suŋa op gâwe, zorat den siŋgi sâm kâkŋan parâwe.
19 Kware suŋagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziŋan kârâp une seip. Oi ekap zorat sâŋgânŋâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip.
20 A ziŋâ yatâ utnetâ Kembugât denŋâ imbaŋâ mem kâtigemŋâ laŋ kârâm arip.

Pauloŋâ Yerusalem kamânân âibam oip.

21 Paulo zâk nep zo tuum naŋgi Kaapumŋâ okŋaŋgi Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkât sâip. Oi itâ sâip, “Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.”
22 Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sâŋgonzâkoi Makedonia hânân kândom op âiwet. Zâk zikŋik zoren mâik ŋâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

23 Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen siŋgi âlipkât den kwamit patâ urâwe.
24 Zoren kâtŋâ lopio tuutuuŋâ a ŋâi ândeip, kutŋâ Demeterio. A zoraŋâ Atemis lopio namâ dâpŋâ mâik mâik kâtŋâ tuugi a ziŋâ sâŋgân mine zâk sot nep arâpŋâ kât doŋbep muyagiwe.
25 Oi Demetrioŋâ nep a gakârâpŋâ minduziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “A, zen nâŋge. Nepniŋâ zoraŋâ kât sikum muyageniŋgâmap.
26 Oi a ŋâi ga ândiap, kutŋâ Paulo. Zen zâkkât topŋâ nâŋge. Zâkŋâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a doŋbep um gulip kwatziŋgâm itâ sâm dâzâŋgomap, ‘A betŋâ lopio tuutuuŋâ, zo bon buŋâ.’
27 Zâk yatâ oi a ambân zen nepniŋaŋgât nâŋgâne giginâ upap. Bemniŋâ Atemis zâkkât kutŋâ gigiŋ oi namâŋâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutŋâ a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buŋ upap?”
28 Demetrioŋâ den yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm umziŋan kuk op den yu kambâŋ sâm itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutŋâ patâ.”
29 Yatâ sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opŋâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutzikŋâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe.
30 Oi Pauloŋâ siŋgi nâŋgâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut ziŋâ aŋgân kârâŋaŋgâwe.
31 Oi kamân zorat a sâtŋâ nâmbutŋâ Paulo buku okŋaŋgâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkât den pane arip.
32 Mindumindu kabâŋan a ambân nâmbutŋandâ den ŋâi sâne nâmbutŋaŋgoot ŋâi sâne den gulip oi doŋbep ziŋâ den topŋâ mân nâŋgâwe.
33 A zen yatâ op kine Yuda a zen, zeŋgât bukuziŋâ kutŋâ Alesande mem aline a osetziŋan kin den dâzâŋgobam op den mân sâbigât bikŋandâ dâp tuugip.
34 Yatâ oi a zen a ândopŋâ, Yuda gokŋâ ek nâŋgâmŋâ zen aksik patâ den yu kambâŋâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutŋâ patâ.” Zen narâk kârep den zo sâm kirâwe.

35 Yatâ utne den galem a gamŋâ sâi hiriŋsâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Epeso
mâirâpŋâ, kamân zirat Atemis patâniŋaŋgât namâ sot lopio sumbemân
gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nâŋge.
36 Gât ko zen umziŋ diim gei kut ŋâi ŋâi laŋ mân upi.
37 A sâkziŋanâk se, zen lopioniŋaŋgât namin âim kut ŋâi ŋâi mân
tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâliŋ kwâkŋaŋge.
38 Oi Demeterio sot nep a gakâŋâ, zen a ŋâigât tosa muyagibi, oi ko den
sapsusuŋ narâkŋan a sâtŋâ zeŋgâren sâne kubikpi.
39 Zeŋgâren den ŋâi ziap, oi ko a sâtŋâ zeŋgât minduminduyân mem âibi.
40 Zen itârâŋ den laŋ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutâŋâ
neŋgât nâŋgi mân dâp oi kubikniŋgâbap.”
41 Den galem a zorâŋâ den yatâ sâm dâzâŋgoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

1 Den kwamit patâ buŋ oi Pauloŋâ Yesugât kâmut diiziŋgâm den
dâzâŋgomŋâ kândâtziŋ kelikŋâ Makedonia hânân arip.
2 Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den doŋbep dâzâŋgomŋâ
walâziŋgâm Grik hânân arip.
3 Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim waŋgâyân zâim Siria hânân
âibâ sâi Yuda a ziŋâ kunam sipkune waŋgâ birâm Makedonia hân mâtâp
arip.
4 Oi a itâ zorâŋ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât
nanŋâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân
gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo.
5 A yatâ zorâŋ kândom âi Taroa kamânân mambâtniŋgâm ândiwe. (Pilipi
kamânân nâ Luka Paulo kândiaŋgâm betniŋan sâne âiwen.)
6 Oi Yuda zeŋgât nalem niniŋaŋgât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo âki
Pilipi kamânân gâbâ waŋgâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa
kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Pauloŋâ Taroa kamânân katep ŋâi mumuŋan gâbâ mâŋgeip.

7 Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem ninam minduwen.
Paulo zâk haŋsâi âibat sâm den dâzâŋgom kiri ma ŋâtik tânâmŋâ oip.
8 Mirâ umŋâ tarâwen, zoren kârâp âsakŋâ doŋbep seip.
9 Oi katep ŋâi kutŋâ Eutiko, zâk Pauloŋâ den sâi nâŋgâm tap mâtâp mâigân
gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo
kârep patâ. Um karâmbut kwâkŋan topŋan. Zoren kwâkŋan gâbâ gei koip.
10 Pauloŋâ geimŋâ katep zo kwârakum lumŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Âigirâp
mân utnek. Zâk umŋâ mâŋgim ziap. Mân muap.”
11 Yatâ sâmŋâ mirâ umŋan zâim nalem kâsâpkum nemŋâ zen sot âragum
tatne haŋsâip. Haŋsâi zâmbam arip.
12 A zen katep zo diim mirâziŋan zâim umziŋ âlip oip.

Pauloŋâ Milete kamânân arip.

13 Nâmbutŋâ nen Pauloŋâ sâi waŋgâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen.
Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân waŋgâyân zâibam oip.
14 Oi ko Aso kamânân âim muyageniŋgâm waŋgâyân zâi niŋgiri ârândâŋ
âiwen. Âimŋâ Mitilene kamânân takâwen.

15 Zobâ sirâm ŋâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm ŋâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm ŋâin Milete kamânân âi takâwen.
16 Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zeŋgât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkât sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzâŋgoip.

17 Milete kamânân gamŋâ Pauloŋâ a sâŋgonzâŋgoi Epeso kamânân âim Yesugât kâmut zeŋgât galem a diiziŋgâne gawe.
18 Gane Pauloŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ Asia hânân gam zeŋgâren nep tuum gâwan. Zo topŋan gâbâ nâŋgâm naŋge.
19 Nâ a ginŋandâ Kembugât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâknam kwâkŋan ândim isem ândiwan.
20 Oi den dâzâŋgobatkât ŋâi mân ziap. Zen âlip upigât den siŋgi âlipŋâ sombemân sot mirin aksik dâzâŋgowan.
21 Oi Yuda a sot Grik a, zen umziŋ melâŋâ Anutu mâteŋan Kembuniŋâ Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbigât dâzâŋgowan.
22 Irak ko Kaapumŋâ umnan saam diinigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut ŋâi ŋâi otnibi, zo mân nâŋgan.
23 Ka Tirik Kaapumŋâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namin nâbane tap sâknam nâŋgâbat.
24 Nâ ândiândinaŋgât nâŋgâm keŋgât mân uan. Nâ ândiândinâ mân aŋgân kârâbat. Kembu Yesuŋâ nep diŋ sâm nigip, zorik tuum âibatkât nâŋgan. Anutu um lumbeŋaŋgât den siŋgi sa laŋ kârâbapkât nep diŋ sâm nigip.
25 Oi ŋâi sa nâŋgânek. Nâ Anutu um topŋan ândiândigât den siŋgi dâzâŋgom osetziŋan ândia nikme, zo dum zagâtŋâ sâŋgânâ mân nikpi.
26 Itârâŋ dâzâŋgua nâŋgânek. Zeŋgâren gâbâ ŋâi tâmbetagobap, zorat tosa nâgâren mân zimbap.
27 Wangât, nâ Anutugât den siŋgi âlip zo aksik dâzâŋgowan. Ŋâi mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap.
28 Zen ziiŋak galem oraŋgâm kâmut gakâziŋâ galemziŋ upi. Tirik Kaapumŋâ zo zeŋgât galem a sâm zâmbarip. Kembugât kâmut zo Yesu zâkŋâ gilâmŋandâ kwâlâziŋgip, zen galem otziŋgâm ândibi.
29 Nâ itâ nâŋgan. Nâ birâziŋgâm aria a nâmbutŋâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzâŋgonam gabi.
30 Oi osetziŋan gâbâ a nâmbutŋâ muyagemŋâ zen a nâmbutŋâ zeŋgât a upigât den bâliŋ sâm um gulip kwatziŋgâbi.
31 Zorat zen galem oraŋgâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umŋan sirâm ŋâtik zo girem den dâzâŋgom isem gâwan. Zen zorat nâŋgâm ândibi.
32 Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbeŋâ den zo nâŋgâm ândibi. Yatâ utne Anutuŋâ tânzâŋgoi bonŋâ muyagibi. Yatâ opŋâ a ambân mem kubikziŋgip, zen sot opŋâ bonŋâ muyagibi.
33 Nâ a ŋâigâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan.
34 Ninâ sot arâpnâ neŋgât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip nâŋge.
35 Nâ mâtâpŋâ dâzâŋgom naŋgâwan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo ziŋgâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzâŋgowan. Oi yatik opŋâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nâŋgâm ândibi. Den zo itâ,

‘Kut ŋâi ŋâi mimiŋ, zo âlipŋâ. Ka kut ŋâi ŋâi ziŋgâziŋgâŋ, zorâŋ umâlep zâizâiŋ.’ ”

36 Paulo zâk den yatâ sâm dâzâŋgom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemŋâ lum kândât kelikŋâ pane arip.

37-38 Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen dum zagâtŋâ sâŋgânâ mân nikpi.” Yatâ sâi umziŋ bâliŋ oi zo yatâ lum kândâtŋâ kelikŋâ diim waŋgâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam waŋgâyân zarip.

1 Oi nen zâmbamŋâ tâŋtâŋ âimŋâ hân ŋâi kutŋâ Koo, zoren takâwen. Mirâ haŋsâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen.

2 Kamân zoren waŋgâ ŋâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen.

3 Zobâ âimŋâ Kipiro hân egindâ yaŋgâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren waŋgâŋâ sikum pam tâip.

4 Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziŋgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumŋâ otziŋgi Pauloŋâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe.

5 Zoren ândeindâ waŋgâ âiâiŋ narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniŋgâm kamân âkŋan sagân geiwen. Geimŋâ simin liim ninâu sâwen.

6 Ninâu sâmŋâ âbânaŋgâm zen kamânân zâine nen waŋgâyân zâiwen.

Propete Agaboŋâ Paulogât den sâip.

7 Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ waŋgâyân âiâiŋâ zo âkip. Yesugât kâmut ŋâtik kânok zen sot ziwen.

8 Haŋsâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârum a nâmburân zagât nalem kâsâpkum ziŋgâmarâwe, zeŋgât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen.

9 Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembugât den sâmarâwe.

10 Oi sirâm nâmbutŋâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete ŋâi kutŋâ Agabo, zâk neŋgâren gâip.

11 Gamŋâ Paulogât inzutŋâ memŋâ zikŋâ kiŋ bik saamŋâ itâ sâip, “Tirik Kaapumŋâ itâ sap, ‘Inzut zi mariŋâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziŋâ itâ okŋaŋgâm kamân ŋâin gok zeŋgât bitziŋan pambi.’ ”

12 Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen.

13 Dukuindâ itâ sâip, “Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op mumbatkât mân keŋgât uan.”

14 Den dukuindâ mân nâŋgâm kâtigei birâm itâ sâwen, “Kembugât den kâtigibap.”

Paulo zâk Yerusalem kamânân zarip.

15 Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkât kubikaŋgâwen.

16 Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zeŋgâren a nâmbutŋâ ziŋâ diiniŋgâm Ŋasoŋ zâkkât mirin nâmbarâwe. Ŋasoŋ zâk mârumŋan Kembugât a oip. Zâk Kipiro gokŋâ.

17 Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutŋâ ziŋâ sâtâre op buku otniŋgâwe.

18 Haŋsâi Paulo sot nen ârândâŋ Yakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât
kâmut galem a zen gawe.
19 Gane Pauloŋâ bitziŋ kom Anutuŋâ mam okŋaŋgi kamân ŋâin gok
zeŋgâren nep tuugip, zorat den siŋgi dâzâŋgom naŋgip.

Paulo zâk zeŋgât den nâŋgip.

20 Pauloŋâ den siŋgi dâzâŋgom naŋgi nâŋgâm Anutu sâm âlip
kwâkŋaŋgâmŋâ itâ sâm dukuwe, “Bukuniŋâ Paulo, nâŋgat. Yuda a doŋbep
patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie.
21 Gâgât den itâ gâi nâŋgâme, ‘Yuda a hân ŋâin âi ândie, zen Mosegât
den birâbigât dâzâŋgomap. Zen murarâpziŋâ mân kwabâ kwatziŋgâbigât
dâzâŋgomap. Sâkurâpniŋaŋgât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’
22 Kamân ziren Yuda aŋâ gâgât yatâ nâŋgâme, gât ko dap utnat?
Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat siŋgi nâŋgâm naŋgâbi. Nâŋgâmŋâ
mindubi.
23 Gât ko nen den ŋâi dâgogindâ zo upan. Neŋgâren a kimembut ândie.
Zen Anutu mâteŋan den sâm kâtigem kâukziŋ mân mânâŋgât ândime.
24 Oi gâ zeŋgâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziŋ
mânâŋgâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nâŋgâbi, ‘Zâkkât den
nâŋgâwen, zo bon buŋâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’
25 Hân ŋâin gokŋâ ziŋ Yesugât kâmut urâwe, zeŋgât den itâ sâwen, ‘Zen
nalem bem lopiogât siŋgi sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziŋoot
mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot.’ Zo yatâ sâm kâtigiwen.”
26 Yatâ sâne Paulo zâk dinziŋâ nâŋgâm a kimembut zeŋgâren târokwâip.
Haŋsâi too saŋgonŋâ tirik namin zâiwe. Sâkziŋ kubikaŋgâm Anutugât siŋgi
nalem pânam utnetâ Pauloŋâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Pauloŋâ tirik namin zari gâsuwe.

27 Nep mâme ŋâi âkââkâŋan Pauloŋâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ
Yuda a nâmbutŋâ ziŋâ zâk ekŋâ a aksik kâsa okŋaŋgânat sâm gâsuwe.
28 Gâsumŋâ den kâtikŋâ sâm sâwe, “O Isirae a, ga betniŋan minek. A zirâŋ
hânŋâ hânŋâ ândim Yuda a kâsa otniŋgâmŋâ Mosegât den sot tirik namâ
zorat mem gei kwâkwat den sâm dâzâŋgomap. Oi tirik namâniŋan Grik a
diiziŋgi zâine mân dâp uap.”
29 Paulo zâk Epeso kamânân gokŋâ Toropimo, Yuda a buŋ, zâk sot
kamânân âim gâitâ ekŋâ zorat sarâ itâ sâwe, “Pauloŋâ tirik namin diim zâim
geip.”
30-31 Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp ziŋ aksik umziŋ bâliŋ oi zaatŋâ
mindum gawe. Oi a nâmbutŋandâ Paulo gâsum diimŋâ tirik namin gâbâ
âkŋan giwe. Diim gine mâtâp dooŋguwe. Paulo gâsumŋâ kune mumbapkât
utne siŋgi zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nâŋgip, “Yerusalem a
zen aksik kâsa gâsâyague.”
32 Den yatâ nâŋgâmŋâ zorâŋak kâwali a galem patâŋâ arâpŋâ sâtŋâ sot
yen gâsuziŋgi sârârâk kârâm âiwe.
Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane
ziŋgit birâwe.
33 Oi kâwali a galem patâŋâ ga Paulo bitziŋan gâbâ betziŋan mem sâi tâk
kâtikŋandâ saawe. Oi Paulogât topŋâ sot kut ŋâi ŋâi oip, zorat mâsikâziŋgip.
34 Mâsikâziŋgi a ambân zen den ŋâi sâne nâmbutŋandâ den laŋ gulip sâwe.
Yatâ sâne den zo top mân nâŋgâm sâi kâwali a ziŋ gâsu diim namâziŋan âiwe.

35 Oi Paulo tiregân gâi a doŋbep patâ ziŋâ mindum mâtâp dooŋguwe.
Dooŋgune kâwali a ziŋâ Paulo gâsum bitziŋâ kwâkŋanâk mem namin zâiwe.
36 A aksik patâ moliziŋgâm gam den yu kambâŋ sâm itâ sâwe, “A zo kune
buŋ oik.”
37 Paulo diim namin baginâ sâne Pauloŋâ kâwali a galem dukum sâip,
“Nâŋgânina den ŋâi dâgobâ.” Sâi kâwali a galemŋâ sâip, “Gâ dap op Grik
denân sat?
38 Mârumâk Aigita a ŋâiŋâ a kutâ kunat sâmŋâ a 4 tausen diiziŋgi hân a
mân ândiândiŋan âiwe. Gâ a zo mo ŋâi?”
39 Yatâ sâm mâsiki Pauloŋâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân
patâ, zo gokŋâ. Gâ nâŋgânina den ŋâi dâzâŋgobâ.”
40 Oi nâŋgâŋaŋgi Paulo zâk tiregân kin a den hiriŋsâbigât bikŋandâ dâp
oi zen hiriŋsâne Yuda ziiŋ denân itâ sâm dâzâŋgoip.

22

Pauloŋâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzâŋgoip.
(Apo 9:3-19; 26:12-18)

1 “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nâŋgânek.”
2 Paulo zâk yatâ sâm Yuda a ziiŋâ denân dâzâŋgoi hiriŋsâm den mân sâm
tarâwe.
3 Oi târokwap dâzâŋgoip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân
muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbarâwan. A patâ
Gamalie, zâkkât um topŋan ândia sâkurâpniŋaŋgât gurumin den zo kwâkâm
nigi nâŋgâwan. Oi zen itârâŋ ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem
lum ândiwan.
4 Oi Yesugât kâmut zi buŋ upi sâm nâ kâsa otziŋgâm a sot ambân aksik
saaziŋgâm tâk namin zâmbam ândiwan.
5 Tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen nâgât topnâ âlip nâŋge. Zen
bukurâpniŋ Damasiko kamânân ândime, zeŋgât ekap kulemgum nine itâ
sâm âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwapme, zen gâsuziŋgâm
diiziŋgâm Yerusalem kamânân ga hâuŋâ sâknam ziŋgâbi.’
6 Yatâ sâm mâtâbân âim mirâ bâkŋan oi Damasiko mâte ua sumbemân
gâbâ kârâp âsakŋâ patâ nâgâren âsageip.
7 Âsagei hânân gei zemŋâ den itâ muyagei nâŋgâwan, ‘Saulo, Saulo, gâ
wangât nom ândimat?
8 Oi nâŋâ sâwan, ‘Kembu, gâ ŋâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ
Yesu Nasarete gokŋâ.’
9 A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsakŋik igâwe. Den ko mân nâŋgâm
kwâtâtiwe.
10 Oi nâŋâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembuŋâ itâ
sâm dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a ŋâiŋâ nep
tuubangât dâgobap.’
11 Oi kârâp âsakŋâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ ŋâtâtiksâi
bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.
12 Kamân zoren a ŋâi ândeip, kutŋâ Anania. Zâkŋâ gurumin den lum
ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nâŋgâne a âlipŋâ oip.
13 A zorâŋ nâgâren ga itâ sâm dâtnogip. ‘Bukunâ Saulo, gâ siŋgâ
ânâŋgârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânâŋgâri egâwan.

14 Oi den itâ sâm dâtnogip, ‘Sâkurâpniŋaŋgât Anutu, zâk mârum zâkkât
nepŋâ tuubangât gâsum sâlâpgogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak
Yesu ikpangât sot diŋâ nâŋgâbangât sâip.
15 Gâ kut ŋâi egin sot zâkkât siŋgi den, zo a ambân aksik dâzâŋgoban.
16 Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâkŋaŋgâna
too sâŋgongiga Yesuŋâ tosagâ gulipkubap.’
17 Yatâ opŋâ mâik ŋâi tap nâŋgâm ko Yerusalem kamânân âburem gam
tirik namin zâim ninâu sâm umanân Yesu egâwan.
18 Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den siŋgi
nâŋgâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’
19 Sâi nâ den hâuŋâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin
muyageziŋgâm gâsuziŋgâm zâŋgom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo
kamân zirat mariŋâ âlip nâŋge.
20 Oi gâgât den sâsâŋ a Setepano kunam hâmbâziŋ kwâkâm kinnâ topŋan
pamŋâ kune nâŋga âlip oip. Oi nâ zeŋgât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân
zirat a ambân nâŋgâm naŋgegât gâgât siŋgi âlip dâzâŋgobat.’
21 Yatâ sa Kembuŋâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kubikaŋgâna hân ŋâin gok
zeŋgâren sâŋgongoga âiban.’ ”

Paulo tâkŋâ lapitnâ sâm birâwe.

22 A zen kindap kwap Pauloŋâ hân ŋâin gokŋâ ziŋâ Anutugât siŋgi upigât
sâi nâŋgâne mân dâp oi den yu kambâŋ sâm itâ sâwe, “A zo kune moik. A
yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.”
23 A ziŋâ zo yatâ sâm yu kambâŋ hâmbâziŋ kwâkâm suundum sot mâpot
pane zâim geip.
24 Kâwali a galem patâŋâ sâi arâpŋâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe.
Oi zoren a zen wangât den doŋbep se sâmŋâ zorat topŋâ sâm muyagei
nâŋgânat sâm tâkŋâ lapitpigât sâm ziŋgip.
25 Oi zen tâkŋâ lapitnamŋâ inzutŋâ saane ko Pauloŋâ a sâtŋâziŋâ itâ
sâm mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diŋâ mân nâŋgâmŋâ tâkŋâ lapitne dâp
upap?”
26 Yatâ sâi a sâtŋâziŋandâ patâgâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma
a bonŋâ.”
27 Sâi kâwali a zeŋgât galem a patâ, zâkŋâ Paulogâren âi mâsikâm sâip,
“Gâ sâ. Gâ perâkŋak Roma a?” Sâi Pauloŋâ sâip, “Zo perâkŋak.”
28 Sâi Galem a patâŋâ itâ sâip, “Nâ a yenŋandâ kât doŋbep pamŋâ Roma
a orâwan.” Sâi ko Pauloŋâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.”
29 Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zeŋgât galem a
patâ, zâk den zo nâŋgâm wangât yatâ uan sâm pârâkpam keŋgât oip.
30 Haŋsâi kâwali a zeŋgât galem a patâ, zâkŋâ Yuda a wangât sâm
Paulo nâŋgâm bâliŋ kwâkŋaŋge sâm zorat topŋâ nâŋgâbat sâm tirik namâ
galem a patâ sot a sâtŋâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâkŋâ olaŋ diim gâi
minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtŋâ zeŋgât minduminduyân den sâip.

1 Paulo zâk a sâtŋâ sen tâpâk ziŋgit itâ sâm dâzâŋgoip, “A bukurâpnâ,
Anutugât mâteŋan târârak ândim gâwan. Aŋunnaŋgât mân opman.”

2 Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâkŋâ a ziŋâ lâuŋan
kumbigât sâip.
3 Sâi Pauloŋâ itâ sâm dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipŋâ. Umgâ ko bâliŋâ.
Gâ Anutuŋâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik
tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzâŋguat.”
4 Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik
namâ galem a patâ zo sâm bâliŋ kwâkŋâŋgat?”
5 Sâne Pauloŋâ itâ dâzâŋgoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân
nâŋgâm den zo san. Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemguwe, ‘Gâ a ambân
zeŋgât galem a mân sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâban.’ Nâ den zo nâŋgâman.”
6 Oi a sâtŋâ kâmut tarâwe, zen nâmbutŋâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutŋâ
ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nâŋgâm den mem zâi pam itâ sâm
dâzâŋgoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe.
Parisaio a nen momŋâ zaatnat sâmen. Momŋâ zaatzaatŋâ, den zo luman,
gât ko denân nâbanse.”
7 Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyaŋgâne kâsâp
muyageip.
8 Sadukaio a zen mumuŋan gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo
mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut ŋâi ŋâi zorat nâŋgâne bon opmap.
9 Oi zorat minduminduziŋan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opŋâ Parisaio
a zeŋgât kâmurân gâbâ Kembugât gurumin den galem a nâmbutŋâ zen
zaatŋâ den kârâpŋoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosaŋâ buŋ uap. Sumbem
a mo a tabâŋâ ziŋâ den dukuwe oi ko dap sânat?”
10 Oi den kârâpŋoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât
keŋgât op sâi arâpŋâ kâmut ziŋâ geim Paulo osetziŋan gâbâ gâsum diim
namâziŋan zâiwe.
11 Ŋâtik zoren Kembuŋâ muyagem Paulo gootŋan kin itâ sâip, “Gâ mân
keŋgât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den siŋgi sâm muyagiat, zo yatik
Roma kamânân sâm muyagiban.”

Yuda a nâmbutŋâ Paulo kunam sâwe.

12 Haŋsâi Yuda a nâmbutŋandâ den itâ sâm saawe, “Nen nalem birâm
yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâm Anutu mâteŋan den
zo sâm kâtigiwe.
13 A teŋgâziŋ 40 yatâ zorâŋ den zo sâwe.
14 A zo zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ
sâwe, “Nen nalem birâm ândimŋâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien.
15 Zorat gâ sot a sâtŋâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ
Paulo sâŋgonguna gâi zâkkât diŋâ sâm kubiknat.’ Oi dinziŋâ nâŋgâm Paulo
sâŋgongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitŋandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

16-17 Oi Paulogât biitŋandâ kâmbamgât den zo nâŋgip. Nâŋgâmŋâ kâwali
a zeŋgât namin bagim aniŋâ dukuip. Dukui ko Pauloŋâ kâwali a zeŋgât a
sâtŋâ ŋâi konsâm itâ dukuip, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den
ŋâi dukubap.”
18 Sâi a zorâŋ katep zo diim patâŋaŋgâren âim itâ dukuip, “A tâk namin
taap, kutŋâ Paulo, zâkŋâ noonsâm dâtnogi katep zi diim gaan. Katep zirâŋ
den ŋâi dâgobap.”

19 Yatâ sâm dukui kâwali a galem patâŋâ katep bikŋan gâsum diim ginŋan
âim mâsikâm sâip, “Den dap dâtnoban?”
20 Mâsiki katepŋâ itâ sâm dukuip, “Yuda a zen gâgâren den pane
gâbapkât den saage. Mukan Paulo minduminduziŋan diim âine topŋâ sâm
muyagibapkât dâgobi.
21 Dâgone dinziŋâ mân nâŋgâban. A 40 yatâ zorâŋ Paulo kunam se. Zen
nalem birâm ândim Paulo kom nalem ninatkât se. Oi zen Paulo kunam
mâtâbân mambât te.”
22 Katep zorâŋ den yatâ sâi kâwali a galemŋâ den itâ sâm sâŋgongoip, “Gâ
den dâtnogat, zo a ŋâi mânâk dâzâŋgoban.”

Kâwali a ziŋâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

23 Oi kâwali a galem a patâŋâ kâwali a sâtŋâ zagât diizikâm itâ sâm
dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiâiŋâ 2 handeret sot kâwali a bâu
biosi kwâkŋan âiâiŋâ 70 sot liŋgip kâlâu a 2 handeret zorâŋâ kubikaŋgâm
ŋâtikkât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi.
24 Oi Paulogât bâu biosi ŋâi kwâkŋan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem
okŋaŋgâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”
25 Oi Kâwali a galem a patâŋâ Pelikigât ekap ŋâi itâ kulemgoip,
26 “Klaudio Lisia, nâŋâ a kutâ âlipŋânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan.
27 Kâwali a ziŋ a ŋâi diim ge. Zo Yuda a ziŋ kune mumbam oi a zo Roma a
nâŋgâmŋâ sa kâwali anâ sot âimŋâ bitziŋan gâbâ mâkâwen.
28 Oi denân parâwe, zorat topŋâ nâŋgâbat sâm a sâtŋâ minduminduyân
diim âiwan.
29 Diim âim ziiŋaŋgât gurumin den sâne itâ nâŋgâwan. Kut ŋâi ŋâi oip, zorâŋ
kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap.
30 Oi a nâmbutŋâ ziŋâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sâŋgogua gaap.
Oi den sâkŋanâk sâme, zen sâŋgonzâŋgua gâgâren gam diŋâ dâgobi.”
Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpŋâ ziŋgâm mem âibigât sâip.
31 Oi Kâwali a zen patâgât den lumŋâ ŋâtigân Paulo diim âim Antipatri
kamânân takâwe.
32 Haŋsâi kâwali a nâmbutŋâ kamânziŋan puriksâne kâwali a biosi
kwâkŋan tâtat ziiŋik diim âim Kaisarea kamânân takâwe.
33 Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikŋan parâwe.
34 A kutâŋâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topŋaŋgât mâsikip. Zâk Kilikia
hânân gokŋâ nâŋgâm itâ sâip,
35 “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat.” Yatâ sâm
kâwali a zeŋgât bitziŋan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam
galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

1 Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a
nâmbutŋâ sot a ŋâi kutŋâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât
den sânam Roma a kutâgâren âiwe.
2 Âine a kutaŋâ sâi Paulo diim gane Teatuloŋâ Paulo tosaŋâŋaŋgât den
itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipŋâ Peliki, gâ âlip galem otniŋgâna lumbeŋ
ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniŋan mena ândiândi âlip ândien.
3 Gâ kâmân dâp âlip galem otniŋgâmat, zorat nâŋgindâ âlip opmap.

4 Oi den sa kârep opapkât nâŋgânina den pâŋkânok dâgobâ.
5 A zirat nâŋgindâ bâliŋ opmap. Yuda a hânŋâ hânŋâ den dâzâŋgom um
gulip kwatziŋgâmap. A zo Nasarete gokŋâ sarâ agât arâpŋâ, zeŋgât a sâtŋâ
ândiap.
6 Zâkŋâ tirik namin âim mem bâliŋ kwapâ sâi gâsuwen.
7 Niiŋâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemŋâ Lisia, zâk
sot arâpŋâ ga diim âiwe.
8 Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat
gikak mâsikâm topŋâ nâŋgâban."
9 Den yatâ sâi Yuda a ziŋâ bekŋan mem zorik sâwe.

Pauloŋâ Peliki mâteŋan den torenŋâ sâip.

10 Oi Pelikiŋâ bikŋâ dâp oi Pauloŋâ itâ sâip. "Gâ Yuda neŋgât hân ziren a
kutâ op narâk kârep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat.
11 Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin
zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâziŋgâna dâgonek.
12 Nâ tirik namin mo mâpâmâpâse namin mo sombemân a ambân zen sot
sârek den mân âragoindâ niŋgirâwe.
13 Oi a zirâŋâ den se, zorât bonŋâ mân tirâpgobi.
14 Oi ŋâi dâgoga nâŋgâ. Mâtâp uŋakŋâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ
zeŋgât Anutu mâpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zeŋgât
den kulemguwe, zorat nâŋga bonŋâ opmap.
15 Oi gâtâm Anutuŋâ a orot mâmeziŋ bâliŋâ sot âlipŋâ, nen mumuŋan
gâbâ mâŋginiŋgi zaatnat, zo nâŋgâm ândime. Zo yatik nâ nâŋgâm ândiman.
16 Yatâ opŋâ galem oraŋgâm ândim Anutu sot a zeŋgât mâteziŋan aŋun
mân op ândiman.
17 Yatâ op hân kârebân ândim bukurâpnaŋgât kât mem Yerusalem
kamânân gâwan.
18 Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikaŋgâm ta muyageniwe. Zoren
a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan.
19 Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutŋâ zen tarâwe. Oi a zo ziŋâ nâgât tosa
nâŋge oi ko gâgât mâtegan ga sâm muyaginek.
20 Mo a sâtŋâ mindumunduyân nâŋâ den sa tosa ŋâi muyagiwe oi ko a zi
ziŋâ gâgât mâtegan sapsunek.
21 Nâ a minduminduyân den kânok sâwan. Zo nâŋgâne mân dâp oip. Zo ko
den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatzaatŋâ den zo sâman, zorat nâmbutŋandâ
denân nâbanetâ kinzan."
22 Pauloŋâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den zo mân
sâm kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp uŋakŋâ zorat den siŋgi nâŋgip,
zorat itâ dâzâŋgoip, "Kâwali a galem a Lisiaŋâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi
ko zeŋgât den sâm kwâkâbat."
23 Yatâ sâmŋâ kâwali a sâtŋâ itâ sâm dukuip, "Gâ sâne arâpkâ zen Paulo
galem op kâsa mân okŋaŋgâbi. Bukurâpŋâ, zen kut ŋâi ŋâi mem ga
pindânam utne mâtâp mân dooŋgubi."

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk namin tâip.

24 Sirâm nâmbutŋâ zo tapŋâ Peliki zâk ambinŋâ, Yuda gokŋâ, kutŋâ
Durusila, zâk sot tapŋâ Paulo sâi gâm Kristo Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkwatŋaŋgât dâzâkoip.

25 Oi Pauloŋâ târârak ândiândiŋ sot âkŋâlegât kendon ândiândiŋ sot hâuŋâ
mimiŋaŋgât narâkŋâ, zorat den sâi Pelikiŋâ keŋgât opŋâ Paulo itâ sâm
dukuip, “Âlip âi ândina neŋgât kabâ ŋâi muyagei ko sa gâban.”
26 A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op
ândeip.
27 Oi kendon zagât âki a kutâ ŋâi kutŋâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip.
Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziŋ âlip upapkât Paulo tâk naminâk
birâŋaŋgâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

1 Pestoŋâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ
Yerusalem kamânân zarip.
2 Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâiŋ, zen zâkkâren gamŋâ
Paulogât den dukuwe.
3 Zâk nâŋgâziŋgâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziiŋak
mâtâbân Paulo tik tap kunat sâm, sâm kâtâŋ urâwe.)
4 Sânetâ Pestoŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk
namin taap. Oi zoren âburem geibâman.
5 Paulogât tosa sânam zeŋgâren gâbâ a sâtŋâ, ziŋâ nâ sot ârândâŋ geimŋâ
sâbi.”
6 Yatâ sâmŋâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem
kamânân tap ko Kaisarea kamânân giarip. Zoren taki mirâ haŋsâi den sâsâŋ
namin zâimŋâ sâi Paulo diim zâiwe.
7 Pauloŋâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ gawe, zen haamgumŋâ
tosaŋaŋgât opŋâ den doŋbep sâm kirâwe. Den sâwe, zorat bonŋâ ŋâi mân
muyageip.
8 Sâne Pauloŋâ dinziŋâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zeŋgât gurumin den
sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâliŋ kwatziŋgâman.”
9 Sâi Pestoŋâ Yuda a umziŋ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “Gâ dap
nâŋgat? Gâ diigim Yerusalem kamânân zâim zoren diŋgâ sâm kwâkâbâ?”
10 Sâi Pauloŋâ itâ sâm dukuip, “Buŋâ. Nâgât den ziren sâm kwâkâban.
Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topnâ nâŋgat. Nâ Yuda
a mân bâliŋ otziŋgâwan.
11 Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân aŋgân kârâbam.
Zen nâgât sâknanâk se, gât ko zeŋgât bitziŋan mân nâbanban. Zorat Roma
a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkât san.”
12 Yatâ sâi Pesto sot arâpŋâ zen mindum den âragumŋâ Pestoŋâ Paulo itâ
sâm dukuip,
“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripaŋâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

13-14 Sirâm nâmbutŋâ âki a kutâ Agripa sot ponâŋâ Beanike zet Kaisarea
kamânân geim Pesto buku okŋaŋgâm sirâm nâmbutŋâ zâk sot tâtat mâme
oitâ Pestoŋâ Paulogât den siŋgi a kutâ itâ sâm dukuip, “Pelikiŋâ tâk
namâŋan a ŋâi pam ari zi taap.
15 Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zeŋgât tirik namâ galem a
sot a zâizâiŋ zen nâgâren mindumŋâ a zo kua mumbapkât sâwe.

16 Oi nâ den torenŋâ itâ sâm dâzâŋgowan, ‘Roma a nen dengârâk
op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren
minduziŋgindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’
17 Yatâ dâzâŋgua zen gane haŋsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a
minduziŋgâwan.
18-19 Oi Yuda a ziŋâ zâkkât bâliŋâ ŋâi sâbi sa ko zen Yuda a ziiŋaŋgât
gurumin den, zorat âragwâragu urâwe. Oi a mumuŋâ ŋâi Yesu, zâkkât den
mem ândiwe. A zorat Pauloŋâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’
20 Nâ den zorat kwakŋâ Paulo Yerusalem kamânân zari diŋâ sâm
kwâkâbatkât dukuwan.
21 Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patâŋâ diŋâ kwâkâbapkât sâip. Oi Roma
a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.”
22 Pestoŋâ yatâ sâm dukui Agripaŋâ sâip, “Nâ a zorat diŋâ naŋgâbatkât
otnigap.” Sâi Pestoŋâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diŋâ nâŋgâban.”

Pauloŋâ a kutâ Agripagât mâteŋan kirip.

23 Mirâ haŋsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikŋoot den namin
zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâiŋ, zen molizikâne ârândâŋ
zâiwe. Zâinetâ Pestoŋâ sâi Paulo diim zâiwe.
24 Diim zâine Pestoŋâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen
dâzâŋgua nâŋgânek. A kinzap, zirat opŋâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân
sot ziren, zen zâkkât tosagât den sâm den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâkŋâ ândei
mân dâp upap.’
25 Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosaŋâ kârua kâmbamgât siŋgi mân uap. Oi Roma
a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sâŋgongua âibap.
26 Oi zâkkât tosa mân muyagemŋâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâm
kwaksan. Zorat a zi, zeŋgâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâtegan ga kinzap.
Oi zâkkât topŋâ sâi nâŋgindâ diŋâ ekabân kulemguandâ âibap.
27 Nâ tâk namâ a ŋâi tosaŋaŋgât den mân kulemgum yenâk Roma
kamânân sâŋgongua ari mân dâp upap.”

26

Pauloŋâ Agripa sot Pesto, zekât mâtezikŋan den sâip.
(Apo 9:3-19; 22:6-16)

1 Agripaŋâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gikak topkâ sâna nâŋgânâ.” Sâi
Pauloŋâ bikŋâ pamŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip,
2 “Yuda a ziŋâ denân nâbanse, zorat torenŋâ a kutâ Agripa mâtegan
sâbatkât umnâ âlip uap.
3 Gâŋâ Yuda a neŋgât orot mâmeniŋâ sot kut ŋâi ŋâi upmen, zo topŋâ
nâŋgâm naŋgat. Nâŋgânina den siŋgi kârep patâ sa mân âkon upan.
4 Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetziŋan ândia orot
mâmenâ zo ek nâŋgâwe.
5 Zen nâgât topnâ ek naŋgâweŋâ mân se. Nâ Parisaio a zeŋgât os-
erân ândim lâmbarâwan. Sâkurâpniŋ zeŋgât gurumin den zo lum ândim
kâtigewan.
6 Nâ tâk namin zeman, zo ŋâigât buŋâ. Anutuŋâ âse sâkurâpniŋâ zeŋgât
den ŋâi sâm kâtigeip. Den zo itâ. Nen ândim momŋâ zaatnat.
7 Den zo bonŋâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen ŋâtik sirâm sâm
ândime. Nâ den zorat op nâŋgâm ândia Yuda a ziŋâ denân nâbarâwe.

8 Anutuŋâ a mumuŋâ mâŋgiziŋgâmap. Zen wangât zo nâŋgâne mân orotŋâ yatâ uap?

9 Nâ mârumŋan itâ nâŋgâm ândiwan. Yesu, Nasarete gokŋâ sot arâpŋâ kâsa otziŋgâm sa buŋ upigât nepnâ tuum ândiwan.
10 Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a doŋbep tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, ziŋâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep diŋ sâm nine ândiwan. A zâŋgonatkât den sâne den zo tângum sâmarâwan.
11 Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutŋâ sâm bâliŋan kwapigât zâŋgom sâknam ziŋgâm gâwan. Oi nâ um kâlak otziŋgâm hân ŋâin ŋâin âi zâŋgom sâknam ziŋgâm gâwan.

12 Yatâ ua tirik namâ galem a patâ ziŋâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan.
13 Mâtâbân aria mirâ bâkŋan oi sumbemân gâbâ kârâp âsakŋâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageniŋgip. O a kutânâ, mirâsiŋ zerâmap, zo tobat ŋâi. Zi âsakŋâ patâ, mirâsiŋ zo walip.
14 Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den ŋâi itâ nâŋgâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A ŋâiŋâ wâuŋâ dumunân pam diim âibam oi hârâŋsâm tâpap zo ko sâknam nâŋgâbap. Zo yatâ sâknam nâŋgâm ândiat.’
15 Oi nâŋâ itâ sâwan, ‘Kembu, gâ ŋâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu.
16 Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut ŋâi ŋâi eksat sot kut ŋâi ŋâi gâtâm tirâpgobat, zorat siŋgi a ambân dâzâŋgom ândiban.
17 Nâ Yuda a zeŋgât bitziŋan sot hân ŋâi a zeŋgât bitziŋan gâbâ mâkâgim ândibat.
18 Nâ sâŋgongoga zeŋgâren âi siŋgi âlipŋaŋgât nep tuuna umziŋ âburibap. Zen ŋâtâtik ek birâm âsakŋan bagibi. Sataŋŋâ zaaziŋgi ândie, zo birâŋaŋgâm Anutugât a upi. Oi tosaziŋ gulipkoi nâŋgâm pâlâtâŋ kwatniwe, zeŋgât kâmurân bagim sumbemgât siŋgi upi.’ Zâk yatâ sâm dâtnogip.

19 A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den nâŋgâwan, zo lum ândiwan.
20 Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzâŋgowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzâŋgowan. Zobâ Yudaia kamânŋâ kamânŋâ âi dâzâŋgowan. Oi hân ŋâin gokŋâ, zeŋgâren âi nep tuuga umziŋ melâŋâ Anutu sot pâlâtâŋ op târârak ândibigât dâzâŋgowan.
21 Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziŋâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe.
22 Oi Anutu zâk betnan mei siŋgi âlip sâwanŋâ sâm ândiman. Oi a zâizâiŋâ sot giginâ zo dâp kânok dâzâŋgom ândiman. Mârumŋan Mose sot Propete ziŋâ bet a ŋâi muyagibapkât kânŋan sâwe, zorik sâm ândian.
23 Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nâŋgâm mumbapkât sâsâŋâ. Oi mumuŋâ zeŋgâren gâbâ kândom op zaatŋâ zâkkât den zo Yuda sot hân ŋâin gok, zeŋgât âsakŋâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

24 Pauloŋâ yatâ dâzâŋgom tâi Pestoŋâ den kambâŋâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den laŋ sat? Ekap doŋbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.”
25 Sâi Pauloŋâ itâ sâm dukuip, “A kutâ âlipŋânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonŋâ sot târârakŋâ.

26 Den san, zorat topŋâ a kutaŋâ âlip nâŋgap. Oi zâkkâren aksik dukum
nâŋgan. Kut ŋâi ŋâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap.
27 A kutâ Agripâ, gâ Propete zeŋgât den nâŋgâna bon uap? Gâ nâŋgâm
kwâtâtiat. Zo nâŋgan."
28 Yatâ sâi Agripaŋâ Paulo itâ sâm dukuip, "Gâ sâna mân kârep oi Kristo a
opam."
29 Sâi Pauloŋâ itâ sâip, "Gâ sot a nâmbutŋâ zi tap den zi sa nâŋge, zen
Kembuŋâ betziŋan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian,
zorat mân san. Den siŋgi âlipkât op san."
30 Yatâ sâi a kutâŋâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutŋâ, zen zaat
namin gâbâ gem âiwe.
31 Âi kinŋâ âragum sâwe, "A zi kâmbam mo tâk namâgât siŋgi mân oip."
32 Sâne Agripaŋâ Pesto itâ dukuip, "A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisaŋâ diŋâ
kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olaŋna âi yen ândibap."

27

Paulo diim Roma kamânân âinam waŋgâyân zâiwe.

1 Italia hânân âinatkât sâne Roma kâwali a sâtŋâ kutŋâ Yulio, zâkŋâ Paulo
sot tâk namâ a nâmbutŋâ diiziŋgi waŋgâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.)
2 Waŋgâ zo Adramiteŋai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukŋan
kamân tap arip, zoren âibapkât sâsâŋ. Waŋgâ zoren zâim Makedonia a ŋâi
kutŋâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen.
3 Mirâ haŋsâi Sidoŋ kamânân takâm Yulioŋâ Paulo buku okŋaŋgâm
nâŋgâŋaŋgi kamânân âimŋâ bukurâpŋoot nalem niwen.
4 Oi zobâ arindâ pibâŋâ gam mem kâbakŋei Kipiro hânân âim hân
kândâtŋan âiwen.
5 Oi Kilikia sot Pampilia zeŋgât saru mâtâp âimŋâ Mila kamânân, Likia
hânân takâwen.
6 Zoren waŋgâ ŋâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorâŋâ Italia
hânân âibam oi Kâwali aŋâ sâi zoren zâiwen.
7 Zâimŋâ mulun âim Kirido kamân gootŋan takâwen. Oi Pibâŋâ mem
kâbakŋeniŋgi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen.
8 Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimŋâ Lasea kamân
gootŋan saru bikŋâ ŋâi tâip, zoren takâwen. Kutŋâ waŋgâ tâtat âlip.

Paulogât den nâŋgâm tâtâlim âiwe.

9 Saruyân narâk kârep arindâ Yuda zeŋgât kendon narâkŋâ âki pibâ
narâkŋâ mâte oip. Zorat Pauloŋâ girem den dâzâŋgom sâip.
10 "Bukurâp, zi dum âinatkât nâŋga âlip âinatkât dâp mân uap.
Nen âinarân irâ sikumâk buŋâ, nen ârândâŋ waŋgâ bâliŋ oi sâruyân
tâmbetagobemgât umnâ gwârâ uap."
11 Yatâ sâi kâwali a sâtŋâ Yulioŋâ Paulogât den birâm waŋgâ mariŋâ sot
galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru bikŋâ zoren map pibâ gâi waŋgâŋâ
tâpapkât dâp mân oip.
12 A doŋbepŋâ zorat Keret hânân saru bikŋâ ŋâi kutŋâ Poinike, zoren âi
tâindâ pibâ narâk âki âinatkât sâwe. Saru bikŋâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

13 Oi pibâ bâbâlaŋ mirâ toren gâbâ gâi umziŋ âlip oi kela sâmbune kopgâi
Keret hân naŋgâm âiwen.
14-15 Âim tâindâ pibâ patâ yuaraŋâ ga mem kâbakŋei hân zo birâm mâtâp
tâpkoi osim birâwen.
16 Yatâ opŋâ hân ŋâi kutŋâ Kaunda, zorat naŋgâmŋan ârindâ bamin zo
saruyân geibam oip.
17 Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi waŋgâ âbâŋgubapkât tâk
doŋbep kâpim saawen. Oi saruyân kât ŋâi kirip, kutŋâ Sirita, zoren
âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibâŋâ kom kâbakŋei mâtâp gulip âiwen.
18 Pibâ imbaŋâ kom zeipkât haŋsâi sikum mem pane saruyân giarip.
19 Sirâm karâmbuŋan waŋgâgât kut ŋâi ŋâi mem pane saruyân giarip.
20 Sirâm nâmbutŋan pibâ doŋbepŋâ koi mirâsiŋ sot sâŋgelak mân muyagei
ekŋâ umniŋ keŋgât oi tâmbetagonamen sâm nâŋgâwen.

Pauloŋâ um âlip kwatziŋgip.

21 Oi a zen nalem birâm narâk kârep yen ândine Pauloŋâ osetziŋan kin
itâ sâm dâzâŋgoip, “Bukurâp, zen nâgât den nâŋgâwe sâi ko Keret hânân
ândibem. Oi sikum kut ŋâi ŋâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap.
22 Zen mân keŋgât utnek. Aŋâ mân buŋ utnat. Waŋgâ ko tâmbetagobap.
23 Ŋâtigân Marinâ kutŋâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâkŋâ sumbem kore
aŋâ sâŋgongui gem ga nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogap,
24 ‘Paulo, gâ keŋgât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâteŋan takâ
kinban. Oi itâ nâŋgâ. Anutuŋâ gâ galem otgigi gâ sot a waŋgâyân te, zo
mân tâmbetagobi.’
25 Zorat bukurâp, zen umziŋ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman.
Nâ itâ nâŋgan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’
26 Waŋgâŋâ hân ŋâin âi komŋâ âbâŋgubap.”
27 Adria saruyân laŋ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi ŋâtik
tânâmŋan waŋgâ galem a ziŋâ hân gootŋan gen sâm nâŋgâwe.
28 Yatâ nâŋgâmŋâ tâk dâp pane saruyân giari kârepŋâ a kânok yatâ oip. Oi
mâik ŋâi âim du pane giari kârepŋâ kiin bâtnâmbut yatâ oip.
29 Oi kât kwâkŋan zâibap sâm keŋgât op waŋgâ tipŋan kela patâ kimem-
but saam pane giari mirâ haŋsâbapkât mambât tarâwe.
30 Tapŋâ waŋgâ galem a zen keŋgât op waŋgâ birâm âinam bamin mem
pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, “Nen waŋgâ sâŋgânŋan kela yâmbât
saanamen.”
31 Yatâ utnam utne Pauloŋâ kâwali a sâtŋâ sot arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,
“Waŋgâ galem a zen âine nen saruyân geim naŋgânat.”
32 Dâzâŋgoi kâwali a zen bamingât tâkŋâ mânâŋgâtne saruyân giari
birâwe.
33 Mirâ haŋsâbapkât mambât tapŋâ Pauloŋâ a aksik nalem ninatkât itâ
sâm dâtnâŋgoip, “Zen umziŋ keŋgât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin
kimembut âkap.
34 Gât ko nalem nimbigât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkŋan zâi
ândibi. Sâkziŋ mân tâmbetagobi. Zen hâlâuyâk op ândibi.”
35 Yatâ sâi egindâ nalem ŋâi memŋâ Anutugâren sâiwap sâm namuŋ neip.
36 Nei ekŋâ umniŋ bâbâlaŋ oi nen aksik nalem niwen.
37 A waŋgâyân tarâwen ko teŋgâniŋ 276 yatâ zorâŋ tarâwen.

38 Nen nalem nem âkon opŋâ waŋgâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari waŋgâ bâbâlaŋ op kopgâip

Waŋgâŋâ saru sâtŋan âbâŋgoip.

39 Mirâ haŋsâi hân ŋâi ekŋâ kwagâwen. Waniŋ gien sâwen. Oi saru bikŋâ ŋâi kâtŋâ buŋ ekŋâ zorat sâtŋan zâinat sâm urâwen.

40 Galem a ziŋâ kelagât tâkŋâ mânâŋgâtne saruyân giari tâk olaŋâ pibâgât isen ŋâi saane zarip.

41 Waŋgâ âimŋâ hân murukŋan zâim waŋgâgât sâŋgânŋandâ hânân sum kâtigei saruŋâ waŋgâ tipŋan kom namuŋip.

42 Waŋgâ âbâŋgoi kâwali a ziŋâ tâk nâma a zen âibegât zâŋgonam sâwe.

43 Patâziŋandâ Paulogât op kwâkâziŋgip. Oi sâi nâmbutŋandâ saru lâbâŋgum âiwe.

44 Ka nâmbutŋâ omboŋ sot nak sâmbaŋâ kwâkŋan âiwe. Zo yatâ opŋâ nen aksik saru sâtŋan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

1 Nen hâlâuyâk sagân zâimŋâ tâunan zo kutŋâ Melite sâne nâŋgâwen.

2 Hân mâirâp ziŋâ buku otniŋgâm map pateŋ op zei kârâp sândum une sei nâŋgâwen.

3 Pauloŋâ kârâp tâmbânŋoot zo mem pâi sei kârâp zorat umŋan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpŋan zim kâtigem kirip.

4 Oi kamân mâirâp zen zo ekŋâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buŋ op kopgap, zorat hâuŋâ muyageŋâŋgap.”

5 Pauloŋâ ko mulum zo kwititapkoi kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip.

6 Yatâ oi hân mâirâp zen bikŋâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kârep ek tatne buŋ oi itâ nâŋgâwe, “A zi ko bem lopio.”

Pauloŋâ a sisi mâsekziŋoot kubikziŋgip.

7 Kamân ândiwen, zorat naŋgâmŋan a kutâziŋ tâip, kutŋâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâŋ on galem otniŋgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen.

8 Zoren ândeindâ Popilio ibâŋâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Pauloŋâ nâŋgâm mirin zâim bikŋâ kâukŋan pam ninâu sâm kubikŋaŋgip.

9 Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziŋoot zen siŋgi nâŋgâm ganetâ kubikziŋgâmâip.

10 Oi zorat hâuŋâ a zen umâlip op galem otniŋgâne âinam oindâ mâtâpkât kut ŋâi ŋâi betniŋan miwe.

Pauloŋâ waŋgâ ŋâin zâim Roma kamânân arip.

11 Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki waŋgâ ŋâin zâiwen. Waŋgâ zo Alesandiria kamânân gok. Sâŋgânŋan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren waŋgâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen.

12 Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen.

13 Zo birâm haamgum Regioŋ kamânân takâwen. Sirâm ŋâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakŋeniŋgi ŋâtik sirâm zagât âimŋâ Puteoli kamânân takâwen.

14 Zoren takâm waŋgâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziŋgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen.

15 Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen neŋgât siŋgi nâŋgâm
Apio kamânân âine kândiaŋgâwen. Oi nâmbutŋâ mirâ karâmbut, zoren
kândiaŋgâwen. Oi Pauloŋâ ziŋgitŋâ umâlep nâŋgip.

Pauloŋâ Yuda a den dâzâŋgoip.

16 Roma kamânân takâm a sâtŋandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe.
Kâwali a ŋâiŋâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutŋâ ko tâk namin
zâmbarâwe.

17 Zoren ândei sirâm karâmbut âki Pauloŋâ sâi Yuda a sâtŋâ zen gane itâ
sâm dâzâŋgoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniŋâ kwerâziŋ mân sâwan.
Sâkurâpniŋ zeŋgât den mân kowan. Oi zen laŋ Roma a zeŋgât bitziŋan
nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe.

18 Roma a ziŋâ topnâ sâmŋâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe.

19 Ka Yuda a zen mân birânibigât kâtigine Roma a kutâ patâŋâ dinnâ sâm
kwâkâbapkât sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zeŋgât um kâlak mân nâŋgâwan.

20 Oi nâ zorat ziŋgitŋâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momŋâ
zaatzaat den zo nâŋgâm ândimen. Den zorat tâkŋâ saanine ga ândian.”

21 Yatâ sâm dâzâŋgoi sâwe, “Ândiren Yuda hân topniŋan ândie, zen gâgât
den ŋâi mân kulemgum niŋge. Zoren gâbâ a ŋâi mân gam sâm bâliŋ
kwatgigi nâŋgâwen.

22 Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nâŋgânatkât sen. Oi mâtâp
uŋakŋâ zorat itâ nâŋgâmen. Hân dâp a ambân, ziŋâ sâm bâliŋ
kwâtziŋgâwe.”

23 Yatâ sâm narâk ŋâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât
mirin mindune Anutugât um topŋan ândiândiŋaŋgât den haŋgât topkwap
dâzâŋgom tâi ŋâtiksâip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zeŋgât den
kulemguwe, zo Yesugâren bonŋâ âsageip. Zorat den dâzâŋgoip.

24 Oi a nâmbutŋâ zen diŋâ nâŋgâwe. Oi nâmbutŋandâ diŋâ birâwe.

25 Oi den sâm kâsâpagone Pauloŋâ itâ sâm dâzâŋgoip. “Tirik Kaapumŋâ
Propete Yesaia den dukui sâkurâpniŋ den itâ sâm dâzâŋgoip,

26 ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzâŋgonan, “Kindapziŋandâ den nâŋgânâŋgâŋ,
zo nâŋgâbi. Ka umziŋandâ ko mân nâŋgam kwâtâtibi. Sinziŋandâ
igikŋâ, zo ikpi. Ka zorat topŋâ zo mân ek kwâtâtibi.

27 A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziŋ bâpsâsâŋâ. Sinziŋandâ mân
ek kwâtâtibi. Umziŋandâ mân nâŋgâm kwâtâtibi. Oi umziŋ mân melâŋne
ko nâ dap yatâ kubikziŋgâbat.” ’

28 Zorat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Anutuŋâ kubikkubik mâtâp muyageip,
zo a hân ŋâin gok zeŋgât siŋgi uap. Zen nâŋgâm âkŋâlibi.”

29 Yatâ sâm dâzâŋgoi Yuda zen ziiŋak den sâm mâsikâyaŋgâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

30 Oi Pauloŋâ Roma kamânân mirâ ŋâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât
ândei a ziŋâ zâkkâren âim ândiwe.

31 Âinetâ Anutugât um topŋan ândiândigât den dâzâŋgom Kembu Yesu
Kristo, zâkkât topŋâ keŋgât buŋ dâzâŋgom ândeip.
Zo yatik.

Roma zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemguip.

Paulo nepŋaŋgât topŋâ.

1 Paulo nâ, Yesu Kristoŋâ kore a gâsunim Aposolo sâm nim Anutugât siŋgi
âlip den sa laŋ kârâbapkât gâsum sâlâpnogip.
2 Den siŋgi zo muyagibapkât Anutuŋâ sâm kâtigemŋâ mârumŋan Propete
a sâm muyagemziŋgi Kembugât ekabân kulemguwe.
3 Kulemgune nanŋâ Yesugâren âi sugip. Nanŋâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât
kiurâp zeŋgâren gâbâ muyageip.
4 Yesu zâk Anutugât nanŋâ op um salek sot hâlâlu oi Anutuŋâ nanŋaŋgât
topŋâ imbaŋâŋoot itâ muyageip. Mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip. Mâŋgei
zaatŋâ kembu patâniŋâ ândiap.
5 Yesu Kristo, zâk kembuniŋandâ tânnomŋâ aposolo nep sâm nigip. Oi hân
dâp a siŋgi âlip dâzâŋgua nâŋgâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nâŋgâm
sâip.
6 Oi a nâmbutŋâ zen ziiŋik buŋâ. Zen sot ârândâŋ Roma a ziŋ Yesu
Kristogât arâp upigât diiziŋgip. Zorat nep zo zeŋgâren yatâ tuubatkât sâm
nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât siŋgi op ândibigât sot um târârak
ândibigât gâsuziŋgip.
7 Anutu umŋandâ gâsuziŋgi ândie, zeŋgât ekap zi kulemguan.
Ibâniŋ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot
um lumbe, zo zeŋgâren zimbap.

Pauloŋâ Roma kamânân âi Kembugât siŋgi a ziŋgitpatkât sâip.

8 Roma a zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândime, zorat
siŋgi hân dâp ari nâŋgâne âlip opmapkât zeŋgât op sâiwap sâman. Yesu
Kristoŋâ tânzâŋgoipkât sâiwap sa Anutugâren zâimap.
9 Nanŋaŋgât siŋgi âlip sâm umnandâ Anutu kore okŋaŋga topŋâ
nâŋgâmap, zâkkât mâteŋan den zi sa nâŋgânek. Nâ ninâu sâman dâp zeŋgât
op sâman.
10-11 Nâ zen ziŋgitpatkât otnimap. Zo yatâ zei ândim gâwan. Narâk zi ko
kut ŋâi ŋâiŋâ saanigi tâpman. Anutuŋâ nâŋgi dâp oi mâtâp muyagem nigi
zeŋgâren gâbatkât dukuman. Nâ gamŋâ tânzâŋgua Kaapumŋâ imbaŋâ ŋâi
ziŋgi kâtigem ândibigât sâman.
12 Nâ itâ sâbâ. Zeŋgâren ga nâŋgâm pâlâtâŋgât bonŋâ tirâpagom
tânagonat.
13 Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzâŋgobâ. Nâ a kâmut nâmbutŋâ
zeŋgâren opman, zo yatik Roma zeŋgâren gamŋâ nep tuum bonŋâ muyag-
ibatkât sâman. Oi gabâ sandâ kut ŋâi ŋâi nâmbutŋandâ saanigi tâpman.
14 Nâŋâ saru a sot barâ a, a nâŋgânâŋgâziŋoot sot kwakmak ârândâŋ siŋgi
âlip dâzâŋgobatkât sâm nigip.
15 Zorat Roma kamânân a zen siŋgi âlip dâzâŋgobatkât umnandâ bâbâlaŋ
opmap.

Nâŋgâm pâlâtâŋgât op ândiândi mimbi.

16 Nâ siŋgi âlipkât nâŋga aŋunŋoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât
imbaŋâŋoot, zorat. Siŋgi âlip zo nâŋgâm Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ

kwapi dâp tânzâŋgom bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbap. Yuda a sot hân ŋâin gok zen ârândâŋ.
17 Siŋgi âlibân Anutugât mâteŋan târârakŋâ utnatkât mâtâp ziap. Zâkŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot zo mâtâp zoren diiziŋgâbap. Oi zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“Nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm tosaziŋ buŋ urâwe zo, ziŋâ ândiândi mimbi.”

A ziŋâ Anutu birâm ŋâtâtigân bagiwe.

18 A Kembu kândâtkom bâliŋ upme, zen bâliŋ utne zorâŋâ den bonŋaŋgât mâtâp zo dooŋgumap. Bâliŋ mâme a ziŋ yatâ upmegât Anutu kukŋaŋgât bonŋâ sumbemân gâbâ zeŋgâren muyagem zemap.
19 Anutuŋâ hâuŋâ ziŋgâmap, zorat topŋâ itâ. Anutugât topŋâ zo muyap zei nâŋgâme. Anutu zikŋak topŋâ muyagem ziŋgâmap. Hân muyageibân gâbâ a ziŋ Anutugât topŋâ itâ ek nâŋgâm gawe. Anutu zâk aŋâ mân igikŋâ.
20 Oi zâk imbaŋâŋoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut ŋâi ŋâi top top muyagem pâip, zorâŋ topŋâ muyagei âlip ek nâŋgâme. Zorat a zen Anutu kândâtkomŋâ bâliŋ utne hâuŋâ ziŋgi ko dap op den hâuŋâ sâbi?
21 A zen Anutu ândiap nâŋgâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkŋaŋgâwe. Oi mân sâm âlip kwâkŋaŋgâwe. Oi zen nâŋgânâŋgâziŋan bâliŋâ top top muyagem um kâtik utne ŋâtâtikŋâ kâpizâŋgoip.
22 Oi a ziŋ nen nâŋgânâŋgâniŋoot ândien sâweŋâ kwakmak op ândiwe.
23 Yatâ otziŋgi zen Anutu ândiândiŋ kâtik, âsakŋâ mariŋâ, zâk mân hurat kwâkŋaŋgâm a sot nii, zuu, mulum, kut ŋâi ŋâi buŋ orotŋâ zorat lopio sobem hurat kwatziŋgâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.
24 A zen yatâ utne Anutuŋâ ziŋgit birâziŋgi umŋâ sâkkât âkŋâle top top nâŋgâm bâliŋâ op um sâkziŋ mem bâliŋ kwap piuriyâunzabân bagiwe.
25 Zen Anutugât topŋâ nâŋgâm kândâtokom sarâ mâte okŋaŋgâwe. Oi mariziŋâ birâm kut ŋâi ŋâi muyageip, zo hurat kwâkŋaŋgâm kore okŋaŋgâwe. Nen ko itâ nâŋgen. Kut ŋâi ŋâi muyageziŋgip zorat Anutu, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgâm ândeindâ dâp upap. Perâkŋak.
26 A zen Anutu kândâtkuwegât birâziŋgi âkŋâle bâliŋâ muyageziŋgip. Oi ambân zen Anutuŋâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenŋâ ândiândi bâliŋan bagiwe.
27 Oi a zen yatigâk ap ambin ândiândiŋ birâmŋâ umziŋan âkŋâle bâliŋaŋgât kârâpŋâ sei a torenŋâ sot bâliŋ top top muyagiwe. Oi bâliŋâziŋaŋgât hâuŋâ um sâkziŋ tâmbetagowe.
28 Zen Anutugât topŋâ nâŋgâm mân hurat kwâkŋaŋgânam utne zâkŋâ birâziŋgi umziŋ gulip oip.
29-30 Oi kut ŋâi ŋâi bâliŋâ top topŋâ doŋbep urâwe. Bâliŋâ sot laŋ orotŋâ, ziŋâ umziŋan siksâuk oi sikumgât âkŋâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okŋaŋgâme, zâizâiŋ, sâk mâme, bâliŋaŋgât mâtâp muyagime. Ibâ mam zeŋgât den kwâkâme.
31 Um nâŋgânâŋgâziŋ buŋ ândime. Um lâklâk buŋ ândime. A lumbeŋâ buŋâ, buku orot buŋâ ândime.
32 Kut ŋâi ŋâi yatâ opŋâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nâŋgâm tâtâlim laŋ upme. Oi zorik buŋâ. A nâmbutŋâ utnetâ tânzâŋgome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipŋâ sot bâliŋâ zorat sâŋgân minat.

1 Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutŋandâ tosa muyagine
hâuŋaŋgât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nâŋgâm bâliŋ kwatziŋgâmat,
zo yatigâk gâ opmat.
2 Oi Anutuŋâ a yatâ upme, zen hâuŋâ ziŋgi dâp uap. Zo yatâ nâŋgâmen.
3 A, gâ nâmbutŋâ zeŋgât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nâŋgat?
Nâ Anutuŋâ hâuŋâ mân nibap, yatâ sâm opmat?
4 Kembuŋâ lumbeŋâ patâ otgimŋâ hâuŋaŋgât den kek mân sâi gâ wangât
zorat nâŋgâna yenŋâ opmap. Gâ umgâ melâŋbangât Anutuŋâ lumbeŋâ
otgimap, zo âkon opmat?
5 Gâ umgâ kâtikŋâ. Umgâ mân melâŋna tosagâ kârâp yatâ kwâkŋan
kwâkŋan pam zari kârâp simbap narâkŋan, narâk patin, Anutuŋâ sâi
simbap. Narâk zoren Anutu kukŋaŋgât bonŋâ âsagegibap.
6 Anutuŋâ a orot mâmeniŋaŋgât dâp hâuŋâ niŋgâbap.
7 A nâmbutŋâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ tuume, zen sumbemân neule âsakŋâ sot
ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziŋgâm ândiândi kâtik
ziŋgâbap.
8 A nâmbutŋâ zinŋâ op, zâizâiŋ opŋâ den bonŋâ kwâkâm kut ŋâi bâliŋâ
mem ândime, zeŋgâren Anutu kukŋaŋgât bonŋâ muyageziŋgâbap.
9 Bâliŋ mâme a Yuda a sot hân ŋâin gok, zen aksik sâknam yâmbât
muyageziŋgâbap. Yuda a kândom muyageziŋgâbap. Bet ko hân ŋâin gokŋâ
muyageziŋgâbap. Wangât, Yuda zen Kembugât den kândom nâŋgâwe,
zorat. Hân ŋâin gok zen bet nâŋgâwe.
10 Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân ŋâin gok zen neule âsakŋâ sot
lumbeŋâ muyageziŋgâbap. Yuda a zen kândom. Hân ŋâin gok zen bet. Yuda
a sot hân ŋâin gok zen âlipŋâ sot bâliŋâ utne hâuŋâ dâbâk otziŋgâbap.
11 Kembuŋâ hâtubâtu mân otniŋgâbap.

Anutuŋâ a hân ŋâin gokŋâ zeŋgât umziŋan gurumin den pâip.

12 A Mosegât gurumin den mân nâŋgâm bâliŋ upme, zen aksik gurumin
den mân nâŋgâm tâmbetagobi. A gurumin den nâŋgâm ândim bâliŋ upme,
zen aksik Anutuŋâ gurumin dengât dâp hâuŋaŋgât den sâbap.
13 A gurumin den kindapŋâ yen nâŋgâme, zen Anutuŋâ ziŋgiri târârak
mân upme. Ka a nâŋgâmŋâ lum kwâtâtime, zeŋgât târârakŋâ sâm ziŋgâbap.
14 Hân ŋâin gokŋâ Mosegât gurumin den mân nâŋgâwe, zen umziŋaŋgât
gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nâŋgâweŋâ gurumin den-
ziŋoot upme.
15 Yatâ utnetâ gurumin den umziŋan pâip, zorat top muyagemap.
Gurumin den umziŋan pâip, zorâŋâ um nâŋgânâŋgâziŋâ purikgurik op
tosaziŋaŋgât den sâm kwâkâziŋgâmap mo lumbeŋâ den âlip sâmap.
16 Zo narâk patâgât siŋgi yatâ opmap. Narâk zoren Anutuŋâ sâi Yesu
Kristoŋâ umniŋan kut ŋâi ŋâi ziap, zorat topŋâ sâm muyagibap. Nâ siŋgi
âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik
topziŋ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutŋâ, ziŋ Kembugât den zo sâkŋak mem ândiwe.

17 Gâ gikaŋgât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denŋâ
koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât
târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nâŋgâman.
18 Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nâŋgâm kwâtâtiman.” Gikaŋgât yatâ
nâŋgâm zâizâiŋ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nâŋgâm sâlâpkumat.
19 Oi gikaŋgât itâ sâmat, “Nâ sen bâp âlipŋaŋgât mâtâbân diiziŋgâbat. Oi
ŋâtâtigân ândie, zen âlip âsakŋâ ziŋgâbat.
20 Oi kwakmak a zo âlip kubikziŋgâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm
ziŋgâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonŋâ zorat topŋâ nâŋgâman,
zorat.”
21 Gâ gikaŋgât yatâ nâŋgâm ândimatkât den ŋâi mâsikâgibâ. Gâ a
nâmbutŋâ kwâkâm ziŋgâmatŋâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ
opmat? Gâ a nâmbutŋâ kâmbu mân upi sâm dâzâŋgomŋâ gikâ kâmbu opmat.
Kâmbu zo wangât opmat?
22 Ap ambin mân birâyaŋgâbabot dâzâŋgom gikâ ambingâ yatik birâmat,
zo ka. Gâ Yuda a opŋâ itâ nâŋgâmat, “Nen lopio gootŋan arindâ Anutuŋâ
niŋgiri mân dâp upap.” Yatâ nâŋgâm a nâmbut zen lopio mân hurat
kwapigât sâm dâzâŋgom gikâ lopio namin gâbâ kut ŋâi ŋâi kâmbu memat,
zo ka.
23 Gâ Anutugât gurumin den nâŋgâm zâizâiŋ opmatŋâ den kâtik kona a
nâmbutŋâ ziŋâ gekŋâ Anutu sâm bâliŋ kwapme, zo ka.
24 Zorat ko Kembugât ekabân zeŋgât den ŋâi itâ kulemguwe.
“Zen bâliŋ utne hân ŋâin gokŋâ zen ziŋgitŋâ yatik Anutu sâm bâliŋ
kwâkŋaŋgâme.”

Kaapumgât tobatŋâ umân zei bonŋâ sâsâŋ.

25 Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo
luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yenŋâ uap.
26 Oi zorat torenŋâ ziap. A hân ŋâin gok ŋâi kwabâ mân kwâkŋaŋgâwe,
zâk den kâtikŋâ lugi kwabâ kwâkŋaŋgâwe, zo yatâ âlip upap.
27 Oi kwabâ mân kwâkŋaŋgâne ândimŋâ den kâtikkât nep tuubapŋâ
nepŋâ zâkkât topŋâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtikŋâ nâŋgâmŋâ mân lume,
zeŋgât topziŋ yatik sapsubap.
28 Ŋâi zâk kwabâ kwâkŋaŋgâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap
sânat? Zâk Yuda a bonŋâ? Buŋâ.
29 Sâgân den kâtikkât tobat mem ândiândiŋ, zo bonŋâ buŋâ. A ŋâi
umŋandâ bâliŋâ birâm Kembugât siŋgi ândimap, zâkkât Yuda a bonŋâ sânat.
Umân Kaapumŋâ nep tuumap, zo bonŋâ. A yatâ zorat a ziŋâ buŋâ, Anutuŋâ
nâŋgi âlip oi sâm âlip kwâkŋaŋgâbap.

3

Bâliŋâniŋandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

1 Yuda a nen hân ŋâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwat-
niŋgâwe, zo yenŋâ?
2 Yatâ buŋâ. Yuda a, nen Anutuŋâ diŋâ niŋgip. Nen Anutuŋâ siŋgi den
top top dâtnâŋgoi zorat mariŋ urâwen.
3 Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutŋâ zen Anutugât den nâŋgâm kândâtkume,
zorat itâ sânat? “Lolotziŋandâ Anutuŋâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?”

4 Buŋ kâtikŋâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinniŋâ sarâ sot bon
buŋ sâmen. Neŋgât yatâ sâsâŋ. Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ
ziap,
“Kembu, gâ sâm kubikna a ziŋ nâŋgâne âlip upap. Gâ sâm kwâkâna a zen
diŋgâ mân kwâkâbi.”
5 Bâliŋ oindâ Anutuŋâ târârakŋaŋgât topŋâ sâm muyagemapkât dap
sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkât Anutuŋâ zobâ hâuŋâ niŋgi mân dâp
upap.” Yatâ buŋâ.
6 Zo agât den. Anutuŋâ târârak mariŋâ ândiap, zorat Anutuŋâ a
bâliŋâniŋaŋgât hâuŋâ niŋgi dâp upap.
7 Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonŋâ tângoi kut-
siŋgiŋaŋgât wangât nâ bâliŋ mâme a sâm hâuŋâ nibap?”
8 Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâliŋ oindâ Anutuŋâ bonŋâ muyag-
ibap.” A nâmbutŋâ ziŋ neŋgât yatâ sâme. Sâm sâtniŋan sâme. Den bâliŋâ
yatâ zo sâm mâtâp zo lâŋme zo, zen ko hâuŋâ ziŋgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

9 Yuda a nen a nâmbutŋâ walâziŋgâm tobat ŋâi ândien mo? Yatâ buŋâ.
Yuda a sot hân ŋâin gok nen aksik bâliŋaŋgât kore upmen.
10 Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“A zeŋgâren gâbâ ŋâi târârakŋâ mân ândiap.
11 Ŋâiŋâ itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topŋâ nâŋgâbâ.’
12 A zen pisuk Kembugât mâtâp birâm bâliŋan âiwe. Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ
âlip mân opmap.
13 Gânduziŋan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziŋâ puriksâi
sarâ den kopgâmap. Lâuziŋâ mulum kâtikŋâ yatâ.
14 Lâuziŋan den bâliŋâ sot um kâlak den piksâm ziap.
15 Kâmbamgât bâbâlaŋ op âime.
16 A tâmbetzâŋgom âim tâmbetagome.
17 Lumbeŋaŋgât mâtâp zorat kwakme.
18 Zen Anutugât keŋgât mân op ândime.”
19-20 Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nâŋgâmen. Gurumin
den zo a ambân aksik neŋgât op sâi umŋan ândien. Nen dap op gurumin den
lum ândim Anutu mâteŋan târârak utnat? Gurumin den, zorâŋ tosaniŋ sâm
muyagemap. Zo a aksik neŋgât topniŋ sâm muyagei dap op hâuŋâ sânat?
A aksik neŋgât tosaniŋ Anutugâren ziap.

*Yesuŋâ suupniŋ meip, zorat nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm tosaniŋâ buŋâ
upap.*

21 Mosegât gurumin denŋâ mân tânnâŋgomap. Ka narâk ziren guru-
min den yen zei Anutugât mâteŋan tosa buŋ utnatkât Anutuŋâ mâtâp
muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zeŋgât ekabân siŋgiŋâ
kânŋan sâm kulemguwe.
22 Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgindâ tosaniŋ buŋ oi ândiândiŋâ
mâtâp zo neŋgât siŋgi uap. Zo a topŋâ topŋâ neŋgât matâp kânok. Mâtâp
ŋâi mân ziap.
23 Nen aksik patâ bâliŋ urâwengât Anutuŋâ niŋgiri mân dâp oip. Anutugât
âsakŋâ neuleŋan takânatkât mân uen.
24 Ka Yesu Kristo zâk sâŋgânniŋ mem suupniŋ meipkât Anutuŋâ sâŋgân
buŋ tânnâŋgom hâlâlu minniŋgip.

25 Zâkŋâ nanŋâ sâŋgongoi gem gâi a ambân mâteziŋan kune moi
gilâmŋandâ bâliŋâniŋ saŋgorip. Oi zen zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm ândibiŋâ tosaziŋ buŋ ândibi. Bâliŋâ op gawe, zorat
tosaziŋ Anutuŋâ umâlipŋaŋgât pâi zeipkât Yesu mumuŋan bagei Anutugât
mâteŋan tosaniŋ buŋ orotŋaŋgât mâtâp muyageip.
26 Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâme, zen tosaziŋ buŋ upme. Zorat
topŋâ narâk ziren muyagibapkât Anutuŋâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu
mariŋâ ândiap. Oi zorat topŋâ zo muyap pâi ziap.

Nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmengât op tosaniŋ buŋ op ândinat.

27 Oi âlip zâizâiŋ utnat? Buŋâ. Zâizâiŋâ zo kândaŋip. Wangât kândaŋgip?
Nen orot mâme âlip op ândim tosa buŋ uen? Buŋ kâtikŋâ. Nen yen nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgindâ tosâniŋ buŋ kwatniŋgip, zorat.
28 Nen itâ nâŋgen. A nen gurumin den lulуniŋaŋgât buŋâ. Nâŋgâm
pâlâtâŋgât op tosaniŋ buŋ upmen.
29 Zen dap nâŋge? Anutu zâk Yuda a neŋgât Anutuyâk? Buŋâ, Zâk hânŋâ
hânŋâ neŋgât Anutu.
30 Zâk Anutuniŋ kânok ândiapkât Yuda a sot hân ŋâin gokŋâ ârândâŋ
nâŋgâm pâlâtâŋgât op tosaniŋ buŋ minniŋgâmap.
31 Oi yatâ sâm nâŋgâm pâlâtâŋgât op gurumin den kândaŋmen? Buŋâ.
Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgitâ tosazik biriŋ.

1 Gurumin den zorat nâŋgâm sâkunniŋ Abaram, zâkkât dap sânat?
2 Zikŋâ orot mâmeŋaŋgât op tosaŋâ buŋ oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât
mâteŋan sâkŋâ mem zâi pâmbap.
3 Ka Kembugât den ŋâi itâ ziap,
“Abaramŋâ Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgip, zorat opŋâ Anutuŋâ zâkkât
nâŋgi tosaŋâ buŋ oip.”
4 Zorat itâ sa nâŋgânek. Ŋâi zâk nep tuum sâŋgân mei, zorâŋ yen
pindâpindâŋ zo yatâ buŋâ. Nepkât sâŋgân uap.
5 Oi ŋâi ko ândiândi târârakŋaŋgât nep mân tuumŋâ bâliŋ mâme zeŋgât
tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâpap zo ko Anutuŋâ
nâŋgâm pâlâtâŋaŋgât op nâŋgi tosaŋâ buŋ upap.
6 Marumŋan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuŋâ a ŋâi orot mâme âlip nep
mân tuugi tosaŋâ birâbap, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgâm itâ kulemgoip,
7 “Kembuŋâ tosaziŋ birip sot bâliŋâziŋ gulipkoip, zen sâtâre upi.
8 A ŋâi zâk Kembuŋâ zâkkât nâŋgi tosaŋâ buŋ opmap, zâk sâtâreŋoot upap.”

Abaramŋâ nâŋgâm pâlâtâŋŋaŋgât opŋâ hân aŋâ aŋâ kândom otniŋgip.

9 Sâtâre den zi kwabâ kwatniŋgâwe, Yuda a neŋgârâk? Mo a hân ŋâin
ŋâin gokŋâ zeŋgât sot ârândâŋ uap? Kembugât ekabân Abaramgât den
ŋâi ziap. Zo sâlâpkum nâŋgâmen. Zâk Anutuŋâ nâŋgâm pâlâtâŋŋaŋgât op
tosaŋâ birip.
10 Narâk ikâ zoren tosaŋâ buŋ miŋaŋgip? Kwabâ kwatne ândeibân mo
yen ândeibân tosaŋâ buŋ miŋaŋgip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosaŋâ buŋ
miŋaŋgip.

11 Zâk kwabâ mân kwâkŋaŋgâne ândim Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgi
tosaŋâ birip. Nâŋgâm pâlâtâŋgât undip zo bet sâkŋan pindip. Abaram
zâk yatâ opŋâ kwabâ mân kwâtziŋgâne ândim Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâne tosaziŋ buŋ oip, zeŋgât kâukŋâziŋ op ândeip.
12 Oi kwabâ kwâtniŋgâne ândim nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwen,
neŋgât kâukŋâ oip. Zâk nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp lâŋip. Mâtâp zorik
kiunŋâ kiunŋâ Abaram zâk kâukniŋâ sâindâ dâp upap.
13 Anutuŋâ Abaram sot kiurâpŋâ hân patâ siŋgi kwâtziŋgip, zo gurumin
den luluŋaŋgât buŋâ. Nâŋgâm pâlâtâŋaŋgât op tosaŋâ birâm yatik oip.
14 Oi siŋgi kwatziŋgip, zo gurumin den lume, zeŋgât oi sâi nâŋgâm
pâlâtâŋgât mâtâp sot Anutuŋâ Abaram den dukuip, zo bon buŋ opap.
15 Gurumin den buŋâ oi sâi ko tosagât hâuŋaŋgât den mân muyagebap.
Gurumin denŋâ tosagât hâuŋaŋgât den muyagemap. Zorat a gurumin den
luluŋaŋgât mâtâbân lâŋ ândimŋâ tosaziŋ buŋ mân upi. Buŋâ. Kembu
kukŋaŋgât bonŋâ zeŋgâren muyagibap.
16 Anutuŋâ sâm kâtigem kut ŋâi ŋâi siŋgi kwatniŋgip, zo nâŋgâm
pâlâtâŋniŋaŋgât op muyagibap. Zo bon buŋ mân upap. Zinziŋ kâtik
zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipŋaŋgât op tânzâŋgozâŋgoŋ, zo pindi
Abaramgât kiurâp neŋgâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk buŋâ.
Abaramŋâ nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp lâŋmen, nen aksik Abaramŋâ Anu-
tugât mâteŋan sâkunniŋâ uap.
17 Anutuŋâ Abaram den ŋâi dukumŋâ sâm kâtigeip. Den zo Kembugât
ekabân kulemguwe. Zo itâ ziap,

“Nâŋâ gâ a kâmutŋâ kâmutŋâ zeŋgât ibâziŋ upangât sâm giwan.”

Abaram zâk den zo nâŋgâm Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm itâ
nâŋgip, “Anutu zâk mumuŋan gâbâ mâŋginiŋgâbâ sâm mâŋginiŋgâbap. Oi
kut ŋâi ŋâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nâŋgip.

Abaram nâŋgâm pâlâtâŋâ zâizâiŋ zemŋaŋgip.

18 Abaram zâk a kâmut doŋbep zeŋgât ibâ upap. Den zo nâŋgâm itâ
mân sâip, “Nâ sombâ op kiunnâ buŋ ândiangât dap yatâ kiurâpnâ âsagibi?”
Buŋâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonŋâ âsagibapkât mambât
ândeip. Den itâ sâm dukuipkât, “Kiurâpkâ doŋbep patâ yatâ muyagibi.”
19 Oi zâk kendonŋâ 1 handeret oip. Sâkŋâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim
sâkŋâ âron oip, zo ekŋâ nâŋgâm pâlâtâŋŋaŋgât um zagât mân oip.
20 Anutuŋâ siŋgi den dukuip, zo nâŋgi mân bon buŋ oip. Nâŋgâm
pâlâtâŋgât kâtigem Anutugât nâŋgi zari sâtâre okŋaŋgip. Zâk itâ nâŋgâm
ândeip.
21 “Anutuŋâ kut ŋâi muyagibapkât sâip, zorat bonŋâ âlip muyagibap.”
22 Abaram zâk nâŋgâm pâlâtâŋ zemŋaŋgipkât Anutuŋâ nâŋgi tosaŋâ buŋ
oip.
23 Anutuŋâ nâŋgi tosaŋâ buŋ oip, den zo Abaram zikŋaŋgârâk mân
kulemgoip. Neŋgât ârândâŋ kulemgoip.
24 Kembuniŋâ Yesu mumuŋan gâbâ mâŋgeip, Anutu, zâk nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgindâ neŋgât yatik nâŋgi tosaniŋ buŋ utnat.
25 Anutuŋâ sâi Yesu kune tosaniŋaŋgât op moip. Oi tosaniŋ buŋ upapkât
mumuŋan gâbâ zaarip.

5

Yesuŋâ lumbeŋâ muyageipkât sâtâre utnat.

1 Yesu Kristoŋâ suupniŋ mem moipkât nen nâŋgâm pâlâtâŋgât op tosaniŋ buŋ urâwengât Yesu Kristogâren pâlâtâŋ op Anutu sot lumbeŋ op ândimen.
2 Yesuŋak mâtâp mem niŋgipkât Anutuŋâ tânnâŋgoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât imbaŋaŋgât âsakŋâ âsagei mem ândinat, zorat nâŋgâm ândim sâtâre upmen.
3 Oi zorik buŋâ. Sâknam ândiândiniŋaŋgât sâtâre upmen. Oi itâ nâŋgâmen. Sâknamân ândimŋâ umniŋ mân loribap.
4 Oi yatâ ândeindâ Anutuŋâ niŋgiri âlip upap. Nen nâŋgâm pâlâtâŋ sot ândim Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi neŋgât siŋgi sâip, zorat nâŋgâm um bâbâlaŋ op mambât ândinat.
5 Nen zo yatâ ândimŋâ bonŋâ minat. Anutuŋâ Tirik Kaapumŋâ umniŋan pâip. Kaapum zâk den itâ sâm muyageniŋgâmap, “Anutugât umŋandâ doŋbep gâsuniŋgâm tânnâŋgomap.”
6 Mârum nen imbaŋâ buŋ ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâkŋâ mâte oi Kristo zâk bâliŋ mâme a neŋgât op moip.
7 Nen itâ nâŋgâmen. A târârak ŋâigât hâuŋâ op mumuŋâ, zo a neŋgâren mân taap. A âlipŋâ ŋâigât op mumuŋâ, zo ko muyagibap mo dap?
8 Nen bâliŋ op ândeindâ Anutu nen umŋandâ doŋbep gâsuniŋgip. Anutuŋâ umâlipŋaŋgât opŋâ Kristo sâŋgongoi gem hâuniŋâ moip.
9 Zâk neŋgât op moipkât itâ nâŋgâm kwâtâtimen, “Tosaniŋ buŋ urâwen. Anutu kukŋaŋgât bonŋâ muyamuyagiŋ narâkŋan Anutuŋâ tosaniŋaŋgât hâuŋâ mân niŋgâbap.”
10 A nen mârum Anutu kâsa okŋaŋgâm ândiwen. Oi nârâk zoren nanŋandâ neŋgât op moip. Oi zorik buŋâ. Neŋgât op moipkât diiniŋgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik buŋâ. Zâkŋâ walâm otniŋgâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanŋandâ ândim bâliŋan bagibemgât tânnâŋgobap.
11 Oi zorik buŋâ. Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkŋâ lumbeŋâ muyagem Anutu sot târokwatniŋgi buku buku ândien. Zorat nen Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâmen.

Adamŋâ mumuŋ muyageip. Yesuŋâ ândiândi muyageip.

12 Zorat itâ nâŋgânâ. A kânok Adam, zâkkât opŋâ bâliŋâ hânân muyageip. Oi bâliŋaŋgât op mumuŋâ muyageip. Oi a aksik zeŋgâren zarip. Wangât, a aksik zen bâliŋ urâwe, zorat zeŋgâren arip.
13 Mârum Mosegât gurumin den mân muyagei bâliŋandâ kândom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâliŋâ yen zem gâip. Anutuŋâ tosaziŋ mân sâlâpkoip.
14 Ka bet gurumin denŋâ muyagei a ziŋ tosaziŋ ek nâŋgâwe. Adam zâk bâliŋ oi mumuŋandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otziŋgâm ândim gâi Mose muyageip. Adamgât tobat mân urâwe, zeŋgâren laŋ ârip. Adam zâk mumuŋaŋgât kâukŋâ oipŋâ bet ŋâi ândiândigât kâukŋâ muyagibapkât sâsâŋ, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik ŋâi ŋâi.
15 Anutu umâlipŋaŋgât tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ den ku zorat dâp buŋâ. Zorâŋ wâlap. A aksik patâŋâ Adamgât den kuŋaŋgât opŋâ mom naŋgâwe. Oi Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋ, zo a kânok Yesu Kristogât tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât op Adamgât den ku walâmŋâ a doŋbep tânnâŋgoip.

16 Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot toren Adam den kuŋaŋgât
bonŋâ, zet topzik ŋâi ŋâi. A kânokkât tosaŋâ simgât sâm kwâkâkwâkâŋ
muyageip. Ka Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ tosa doŋbep birâm
tosaniŋ buŋ muyageip.
17 A kânok Adam den kuŋaŋgât op mumuŋâ muyagemŋâ imbaŋâ mem a
kutâ otziŋgip. Ka Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ walâm tâtalek oi
a doŋbep nen tosaniŋ buŋ orot, zo mem umniŋan mem gimenŋâ a kânok
Yesu Kristo, zâkkât opŋâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.
18 Zorat itâ. Mârum a kânok Adam, zâkŋâ bâliŋ oi a aksik simgât siŋgi
urâwen. Oi bet zo yatik a kânokŋâ târârak ândei Yesugât siŋgi a nen doŋbep
tosaniŋ buŋ oi ândiândi muyagiwen.
19 Akânok Adam, zâkŋâ bâliŋ oi a doŋbep niŋâ bâliŋ mâme a ambân
urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândeipkât a doŋbep nen
Anutugât mâteŋan târârak op kinat.
20 Adamŋâ bâliŋ oi bâliŋâ hânân muyageip. Bâliŋâ gwâlânteŋsâbapkât sot
bâliŋaŋgât topŋâ muyagibapkât Mosegât gurumin den muyageip. Oi bâliŋâ
muyagem zari Anutugât siŋgi tânzâŋgozâŋgoŋandâ walâm zarip.
21 Den san, zo itâ. Bâliŋandâ mumuŋâ muyageip. Muyagemŋâ a ambân a
kutâ otziŋgâm ândim gâip, zo yatik tânzâŋgozâŋgoŋandâ a kutâ op tosa buŋ
minniŋgâm ândiândi kâtigân nâmbanbap. Kembuniŋâ Yesu Kristo neŋgât
op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumuŋan târokwatniŋgip.

1 Bâliŋâ hânân muyagei Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ walâm
tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋandâ laŋ
kârâbapkât bâliŋ doŋbep op ândinat.”
2 Yatâ sânat? Kutsiŋginâ laŋ kârâbapkât yatâ utnat?
3 Yatâ buŋâ. Kristo sot muwen. Too saŋgonniŋgâwe, narâk zoren Yesu
Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumuŋan târokwarâwen. Zo
nâŋgâme mo? Zo yatâ oi dap op bâliŋan târokwap ândinat?
4 Zo yatâ nen too saŋgonniŋgâne Kristo sot ârândâŋ mom hanagowen yatâ
uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbaŋandâ Kristo mumuŋan gâbâ mâŋgei
zaarip, ândiap. Nen yatik wâgân op ândiândi uŋakŋâ ŋâi muyageniŋgi
ândinat.
5 Nen mumuŋaŋgât tobat op târokwarâwengât zaatzaatŋaŋgât, zo yatik
op târokwâtnat.
6 Niiŋaŋgât itâ nâŋgâmen. Um sâŋginâ Yesu sot ârândâŋ poru nagân kuwe.
Zo um sâkniŋan bâliŋaŋgât imbaŋâ koi gibapkât sot bâliŋaŋgât kore mân op
ândinatkât.
7 Ŋâi zâk moi bâliŋaŋgât tâkŋâ olaŋbap. Oi nen yatik Kristogât mumuŋan
târokwarâwengât bâliŋaŋgât tâkŋâ mân saaniŋgi ândinat.
8 Itâ nâŋgâmen. Kristo sot muwenŋâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat.
9 Kristogât itâ nâŋgâmen. Anutuŋâ zâk mumuŋan gâbâ mem zaaripkât
dum zagâtŋâ mân mumbap. Mumuŋandâ Kristogât a kutâ dum zagâtŋâ
mân upap.

10 Yesu moip, zâk bâliŋâniŋaŋgât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuŋâ Yesu
mumuŋan gâbâ mâŋgei zaatŋâ Anutugât kutsiŋgi laŋ kârâbapkât nep tuum
ândiap.
11 Oi zeŋgât yatik. Ziiŋaŋgât nâŋgânetâ bâliŋâziŋaŋgât zâk sot muwe yatâ
uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlâtâŋ op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ
nâŋgâbi.

Bâliŋaŋgât kore mân utnat.

12 Bâliŋandâ sâkziŋan a kutâ upâ sâi mân nâŋgâbi. Oi sâkziŋandâ âkŋâle
bâliŋaŋgât aleziŋgi zo yatik mân nâŋgâbi.
13 Oi um sâkziŋâ zo bâliŋaŋgât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi.
Zen mumuŋan gâbâ mâŋgiziŋgipkât um sâkziŋâ Anutugâren pane zimbap.
Târârak ândibigât yatâ upi.
14 Zen Mosegât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Buŋâ. Gurumin
denŋâ mân tânzâŋgomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋ
mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliŋandâ a kutâ mân otziŋgâbap.

Siŋgi âlipkât nep a op ândinat.

15 Oi zi dap orot? Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋan bageindâ gurumin dengât
pâkeŋâ siriksâipkât bâliŋ utnat? Yatâ buŋâ.
16 Zen itâ nâŋge mo? A kutâ um sâkziŋâ zâkkâren pam kore okŋaŋgâbiŋâ,
zâkkât kore a op nepŋâ tuubi. Bâliŋandâ a kutâziŋ oi zâkkât kore a op ândim
mom tâmbetagobi. Mo Kembu zâk a kutâziŋ oi sât lulun op, zâkkât kore a
op ândim âlip upi.
17 Zen bâliŋaŋgât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwe
dâp umziŋ nâŋgâmŋâ lume, zorat Anutu sâm âlip kwapi.
18 Zen bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâm olaŋziŋgi târârak ândiândiŋaŋgât kore a
op ândie.
19 Um nâŋgânâŋgâziŋ lotŋaŋgât ayân kut ŋâi ziap, zoren dâpkwap den zi
dâzâŋguan. Zen mârumŋan um sâkziŋâ pane âkŋâle bâliŋâ sot bâliŋâ zorat
kore oi laŋ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziŋ Kembugâren pane ândiândi
târârakkât kore oi um hâlâlu op ândibi.
20 Zen bâliŋaŋgât kore op ândiwe, narâk zoren târârakkât kore mân
ândiwe.
21 Oi narâk zoren wan bonŋâ muyagiwe? Kut ŋâi ŋâi urâwe, zorat narâk
ziren nâŋgâne aŋunŋoot opmap. Oi itâ nâŋgâmen. A kut ŋâi ŋâi yatâ zo
upme, zen zorat sâŋgân mem mom tâmbetagobi.
22 Zen ko Kembuŋâ bâliŋaŋgât dumun olaŋi Anutugât kore a op ândie. Oi
bonŋâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi.
23 Bâliŋaŋgât kore upme, zen bâliŋaŋgât hâuŋâ tâmbetagoagoŋ zo mimbi.
Ka Anutu um âlipŋaŋgât ziŋgâziŋgâŋ zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniŋâ
Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapumgât mâtâp uŋakŋan ândinat.

1 Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nâŋgâme, zeŋgât op san. Zen itâ
nâŋgâme? “Gurumin den luluŋâ zo mumuŋan âkâmap.”

2 Zorat ambân ŋâi apŋâ wâgân ândei birâbirâŋ, zo mân taap. Gurumin denân den ŋâi yatâ ziap. Apŋâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikâŋ, zo âkâbap.
3 Ambân ŋâi, zâk apŋâ wâgân ândei birâm ŋâi sot ândei laŋ mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeitâ apŋâ moi ko gurumin denŋâ saazikip, zo ânâŋgâtpap. Oi ambân zo a ŋâi mimbap, zo ko laŋ mâman yatâ mân upap.
4 Bukurâp, zeŋgât topziŋâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumuŋan târokwap mune gurumin dengât tâkŋâ ânâŋgârip. Oi mumuŋan gâbâ kândom zaarip, zâkkât siŋgi urâwe. Nen Anutu kore okŋaŋgâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip.
5 Ândiândi sâŋgiŋâ ândiwen, narâk zoren gurumin denŋâ bâliŋaŋgât âkŋâlegât kârâp waari sâkniŋan nep tuugip. Yatâ otniŋgi tâmbetagoagoŋaŋgât mâtâbân ândiwen.
6 Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sâŋgiŋaŋgât tâkŋâ zo ânâŋgârip. Oi gurumin dengât mâtâp sâŋgiŋâ mân lâŋ, Kaapumgât mâtâp uŋakŋâ lâŋ Anutu kore okŋaŋgâmen.

Bâliŋandâ kâitnâŋgomap.

7 Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâliŋâ? Zo buŋâ. Gurumin den buŋâ sâi ko nâ bâliŋaŋgât topŋâ mân nâŋgâbam. Gurumin denân den ŋâi itâ sapsum niŋgâmap, “A ŋâigât kut ŋâi ŋâi laŋ mimbat sâm mân ek âkŋâliban.”
8 Bâliŋandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutŋâ zeŋgât kut ŋâi ŋâi laŋ mimbat sâm ek âkŋâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâliŋâ yen zembap.
9 Nâ mârumŋan gurumin den mân nâŋgâwan, narâk zoren tosanaŋgât topŋâ mân nâŋgâm laŋ ândia bâliŋandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâliŋandâ umnan laŋ kâri topŋâ itâ nâŋgâwan, “Um mumuŋ yatâ op ândian.”
10 Gurumin denŋâ otnigi ândim zâibatkât sâsâŋ, zorâŋak mâburei kâmbamnâ oip.
11 Bâliŋandâ gurumin denân mâtâp muyagemŋâ kâitnogi gurumin denŋâ nogi mowan.
12 Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipŋâ sot tosaŋâ buŋâ. Mâbâŋgum ŋâi ŋâi sâwe, zo tosa buŋ sot târârak âlipŋâ.
13 Gurumin den âlipŋandâ nogi mowan? Yatâ buŋâ. Bâliŋandâ nogip. Bâliŋandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâliŋaŋgât topŋâ muyagibapkât bâliŋandâ nogi mowan. Bâliŋaŋgât nâŋgindâ sumunŋâ uap. Nen bâliŋaŋgât topŋâ yatâ nâŋgânatkât gurumin denŋâ sâi mowan.

Um sâkniŋan bâliŋandâ nep tuumap.

14 Nen itâ nâŋgâmen. Gurumin den zo Anutugâren gokŋâ. Nâ ko hânân gokŋâ. Bâliŋandâ sâŋgânnâ mei zâkkât kore op ândian.
15 Orot mâmenaŋgât nâŋga kwakmak opmap. Nâ kut ŋâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut ŋâi âkon opman, zo opman.
16 Gurumin denân pâke den ziap, zorat nâŋga âlip opmap. Kut ŋâi âkon opman, zo opŋâ gurumin den âlipŋâ zorat topŋâ muyageman.
17 Yatâ opman, zo ninâ umgât buŋâ. Bâliŋandâ um sâknan zem kâitnogi opman.

18 Nâ topnâ itâ nâŋgan. Sâk sunumnaŋgât umŋan âlipŋandâ mirâ kamân mân meip. Kut ŋâi âlipŋaŋgât zo sâman. Ka bonŋâ mân muyageman.
19 Kut ŋâi âlipŋâ upat sâmŋâ mân opman. Nâ kut ŋâi bâliŋâ zo mân upat sâm zorâŋak opman.
20 Nâ bâliŋâ mân upat sâm zorâŋak opman. Zo itâgât. Zo ninak buŋâ. Bâliŋandâ um sâknan mirâ kamân meipkât yatâ opman.
21 Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut ŋâi âlip upâ sa bâliŋandâ mâte otnimap.
22 Nâ umnandâ Anutugât den nâŋgâm âkŋâleman.
23 Oi sâknan ko bâliŋandâ ziap, zo um nâŋgânâŋgânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâliŋandâ um sâknan ziap, zorâŋâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namâŋaŋgât a opman. Bâliŋandâ tâmbetnobam sâknanâk ândimap.
24 Yei, a umbumamburuk. Ŋâiŋâ tânnâŋgom um sâknan bâliŋaŋgât imbaŋâ koi gibap?
25 Anutugât sâtkât Yesu Kristoŋâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbat.

8

Kaapumgât den lum mâtâp uŋak lâŋnat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nâŋgânâŋgânandâ Anutugât gurumin den zo kore okŋaŋgâman. Sâknandâ ko bâliŋaŋgât kore okŋaŋgâman.
1 Ka Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op ândimen, neŋgâren bâliŋaŋgât hâunâ sâm kwâkâkwâkâŋ mân muyagibap.
2 Nen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ oindâ Kaapumŋâ ândiândi muyagem niŋgâmap. Kaapum zâkŋâ bâliŋan sot mumuŋan gâbâ mâkâniŋgip.
3 Mârum um sâŋgiŋniŋandâ gurumin den zorat imbaŋâ mem gei neŋgâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuŋâ itâ op um sâŋgiŋniŋaŋgât imbaŋâ koi geip. Nanŋâ sâŋgongoi bâliŋ mâme neŋgât sâk yatâ opŋâ neŋgât bâliŋaŋgât suup meip.
4 Gurumin den lum târârak ândiândiŋ, zorat Kembuŋâ nâŋgi âlip opmap. Oi um sâŋgiŋaŋgât mâtâp buŋ, Tirik Kaapumgât mâtâp lâŋmen, nen Kaapumgât imbaŋan den siŋgi âlip zo lum ândinatkât Kristoŋâ um sâŋgiŋaŋgât imbaŋâ koi geip.
5 A ândiândi sâŋgiŋaŋgât mâtâp lâŋme, zen um nâŋgânâŋgâziŋ hângât kut ŋâi ŋâi zoren pane zemap. Kaapumgât mâtâp lâŋme, zen ko um nâŋgânâŋgâziŋ Kaapumgâren pane zemap.
6 Um sâŋgiŋaŋgât nâŋgâm ândime, zen tâmbetagobi. Ka Kaapumgât nâŋgâm ândimen, nen ândiândi sot lumbeŋâ muyaginat.
7 Um sâŋgiŋâ nâŋgânâŋgâŋ, zorâŋ Anutu kâsa okŋaŋgâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap?
8 Oi um sâŋgiŋ ândime, Kembuŋâ zeŋgât orot mâmeziŋâ zorat nâŋgi mân dâp opmap.
9 Zen ko Anutugât Kaapumŋâ umziŋan ziap, zo ko mâtâp sâŋgiŋan buŋâ, Kaapum sot ândim mâtâp uŋakŋan uruŋsâm ândime. Zen Kaapumgât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumgât a ambân sâsâŋ. Ŋâi zâk Kristogât Kaapumŋâ zâkkât umŋan mân zimbap oi ko Kristogât siŋgi mân upap.

10 Zen ko mârum umziŋandâ bâliŋaŋgât mumuŋ yatâ op ândiwe. Ka Kristo
sot pâlâtâŋ utne um dâpziŋâ tosa buŋ minziŋgipkât ândiândi kâtik muyagem
ândie. Kristogât Kaapum umziŋan ândiap.
11 Zen dap nâŋge? Tirik Kaapumŋâ umziŋan tâtât mâme opmap mo
buŋâ? Tirik Kaapumŋâ umziŋan tâtat mâme opmap oi ko Anutuŋâ Yesu
mumuŋan gâbâ mâŋgeip, zo yatik Kaapumŋâ um dâpziŋ mumuŋan gâbâ
mâŋgiziŋgâm ândiândi ziŋgâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

12 Bukurâpnâ, Nen um sâŋgiŋaŋgât kore a mân utnat. Um sâŋgiŋandâ
wan niŋgâmapkât hâuŋâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat?
13 Zen um sâŋgiŋaŋgât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumgât
imbaŋâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.
14 Anutugât Kaapumŋâ âkom diiniŋgi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp
ândien.
15 Anutuŋâ Kaapum niŋgip, zo kore arâp op keŋgât utnatkât buŋâ.
Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkât niŋgip. Kaapumŋâ um bâbâlaŋ
kwatniŋgi Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, “Aboŋ.” (Yuda denan Abba
sâme. Niiŋ denân ko Aboŋ sâmen.) Nen umniŋandâ itâ nâŋgâm kwâtâtimen,
“Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.”
16 Yatâ nâŋgindâ Kaapumŋâ umniŋan tâtat mâme op den zo yatik sâm
muyageniŋgâmap.
17 Oi itâ nâŋgâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândienŋâ Anutugât kut ŋâi ŋâi
galem utnat. Nen Kristo sot ârândâŋ galem utnat. Hânân ziren zâkŋâ
sâknam nâŋgip, zo yatik sâknam kwâkŋan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipŋan
bagim ândinat.”

A umniŋ âlip oi kut ŋâi ŋâi yenŋâ zo yatik âlip upap.

18 Sumbemân Anutugâren gâbâ kut ŋâi ŋâi âsakŋâ neuleŋoot walâwalâŋ
muyageniŋgâbap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân
dâp upap. Sâknam zirat nâŋga yenŋâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut ŋâi
âsakŋâ neuleŋoot doŋbep muyaginat, zorat.
19 Anutuŋâ gâsuniŋgâm nan bârarâp sâm âsakŋâ neuleniŋ muyagibapkât
a sot kut ŋâi ŋâi Anutuŋâ muyageniŋgip, nen zorat mambât ândien.
20 Kut ŋâi ŋâi yenŋâ hânân ziap, zo gukupitŋâ yen zimbapkât sâm ziŋgip.
Ziiŋâ umgât buŋâ. Anutuŋâ yatâ sâi muyageip. Ka zo zinziŋ kâtik zimbigât
mân sâm ziŋgip.
21 Zorat kut ŋâi ŋâi yenŋâ hânân zen mumuŋaŋgât dumun zo olaŋ
Anutugât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakŋâ mimbi.
22 Nen nâŋgâmen. Kut ŋâi ŋâi zo zen mârumŋan gâbâ narâk zo mâte
upapkât mambât ândim sâknam nâŋgâm ândim gawe.
23 Oi zenâk buŋâ, nen ârândâŋ yatik mambât ândim sâknam nâŋgâm
ândimen. Anutugât nan bârarâp nen um sâkniŋ kubikŋâ minniŋgâbapkât
mambât ândimen. Nen sumbemân gâbâ Kaapumŋâ niŋgip. Kândom
Kaapumŋâ niŋgip. Bet ko kut ŋâi ŋâi niŋgâbap.
24 Nen Anutuŋâ um sâkniŋ kubikŋâ minniŋgâbapkât um bâbâlaŋ op
mambât ândinatkât diiniŋgip. Bonŋâ muyagei sâi zorat mân mambâtpem.
25 Bonŋâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonŋâ mân
muyagei ikmengât umŋâ nâŋgâm mambât ândimen.

26 Kaapum zâk lolotniŋaŋgât op betniŋan memap. Nen yatâ mo yatâgât
ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nâŋgâmengât Kaapumŋâ betniŋan mem,
yaak mem, aŋâ mân sâsâŋâ, den zo yatâ neŋgât op Anutugâren sapsumap.
27 Anutugât Kaapumŋâ neŋgâren nep zo yatâ tuubapkât op sâm
pindip. Oi Kaapumŋâ Anutugât umŋan den ziap, zo nâŋgâm Anutuŋâ
tânnâŋgobapkât den dukumap. Oi Anutu zâk um igikŋâ Kaapumgât umŋan
den ziap, zo nâŋgâmap.

Anutu zâk neŋgâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum naŋgâbap.

28 Nen itâ nâŋgâmen. Wan mo wanŋâ muyageniŋgâmap, zo Anutuŋâ
kubigi tânnâŋgomap. A umniŋandâ Anutu gâsum ândimen, neŋgâren yatâ
otniŋgâmap. Nen zâkŋâ diiniŋgâbam nâŋgi zeipkât diiniŋgip, neŋgâren yatâ
otniŋgâmap.
29 A mârum diiniŋgâbam nâŋgip, nen nanŋaŋgât tobat utnatkât sâip. Oi
a doŋbepŋâ nanŋaŋgât murâp op ândeindâ Yesuŋâ âtâniŋ upap. Oi nen
zâkkât tobat op ândinatkât sâip.
30 Anutuŋâ a kânŋan nâŋgâniŋgip dâp, nen diiniŋgâm tosaniŋ buŋ
minniŋgip. Tosaniŋ buŋ minniŋgip dâp, nen âsakŋâ neule zo nen niŋgip.

Kut ŋâi ŋâiŋâ Anutugât bikŋan gâbâ mân mâkâniŋgâbap.

31 Den zorat topŋâ dap dap ziap? Anutuŋâ buku otniŋgâm galem
otniŋgâm ândei kâsaniŋandâ dap op tâmbetnâŋgobap?
32 Anutuŋâ nanŋâ mân aŋgân kârip. Neŋgât op sâŋgongoi gem moip.
Zorat dap naŋge? Yatâ oipŋâ kut ŋâi ŋâi torennâ niŋgâbap mo mân
niŋgâbap? Niŋgâbap.
33 Anutuŋâ buku otniŋgâm tânnâŋgoip, zorat a ikâ zorâŋ Anutugât a
ambân gâkârâpŋâ denân nâmbanbap? Anutu zikŋak tosaniŋ buŋ minniŋgip,
zorat a ikâ zorâŋ nen tosaniŋaŋgât hâuŋâ minatkât sâbap.
34 Yesu Kristoŋâ neŋgât op moip. Oi moibâk buŋâ. Zâk mumuŋan gâbâ
zaat Anutu âsan bongen zâi tap neŋgât op Anutu den dukumap.
35 Kut ŋâi ikâ zorâŋ Kristogât bikŋan gâbâ mâkâniŋgâbap? Sâknam mo
umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut ŋâi yatâ zo dap op Kristogât
bikŋan gâbâ mâkâniŋgâbap.
36 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap, zorat dâp otniŋgâme. Den zo itâ,
“Kembu, gâgât op sirâmŋâ sirâmŋâ nâŋgome. Râma kom gaame, zeŋgât
tobat yatâ otniŋgâme.”
37 Oi kut ŋâi yatâ zorâŋ mân mem lot kwatniŋgâbap. Buŋâ.
Yesuŋâ umŋandâ gâsânâŋgomapkât imbaŋâ niŋgi zâkkâren kâtigem ândim
walâmen.
38 Zorat nâ itâ nâŋgan. Mumuŋâ mo ândiândiŋâ, sumbem a mo bâliŋaŋgât
a kâukŋâ, narâk ziren ziap mo bet muyagibap, zorâŋ mo kut ŋâi ŋâi
imbaŋoot, zorâŋ Yesu Kristo zâkkât bikŋan gâbâ mânâk mâkâniŋgâbap.
39 Anutu umŋandâ gâsuniŋgapkât kut ŋâi ubâ gâip mo âmbibâ kopgâipŋâ,
kut ŋâi zorâŋ mo zorâŋ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât bikŋan gâbâ mân
mâkâniŋgâbap.

9

Paulo zâk Yuda a bukurâpŋâ, zeŋgât op sâknam nâŋgip.

1 Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonŋâ sa nâŋgânek. Kaapumŋâ
umnan den ziap, zorat nâŋgi bon uap.
2 Yuda a torerâpnâ zeŋgât op umbâlâ op sâknam nâŋgâm ândiman.
3 Yuda a bukurâpnâ, sâk torerâpnâ, zen Kembugât siŋgi upigât opŋâ
ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ gigiŋaŋgât nâŋga âlip bâbâlaŋ opap.
4 Zen itâ sâme, “Nen Isirae. Anutuŋâ narâpŋâ gâsuniŋgip. Oi imbaŋâ
âsakŋâ tirâpnâŋgoip. Anutuŋâ nen sot târotâro op gurumin den sapsum
niŋgip. Oi mâte okŋaŋgânatkât mâtâp tirâpnâŋgoip. Oi kut ŋâi niŋgâbap,
zorat siŋgi den kânŋan kesap pâroŋ den dâtnâŋgoip.
5 Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zeŋgât kiurâpziŋâ.” Yuda a bukurâpnâ
zen ziiŋaŋgât yatâ nâŋgâm sâme. Oi nen nâŋgen. A bâliŋan gâbâ
mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda
a zeŋgât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut ŋâi ŋâi neŋgât Kembu, Anutu,
zâk sâm âlip kwâkŋaŋgindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkŋak.

Siŋgi âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonŋâ.

6 Isirae a nâmbutŋâ Kembugât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ ziŋgit
nâŋgi Anutugât den zo loreip mân sânat. Isiraegâren gâbâ muyagiwe,
zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ zeŋgât Isirae a bonŋâ mân sâsâŋ.
7 Oi yatigâk Abaramgât kiurâp torenŋâ zen kiurâp bonŋâ mân urâwe. Oi
zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Isakagât kiurâp zeŋak Abaramgât siŋgi upi.”
8 Den zorat topŋâ itâ ziap. Sâkŋâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen aksik
patâŋâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Buŋâ. Siŋgi den umŋan muyagiwe,
zeŋak Abaramgât kiurâp bonŋâ sâsâŋ.
9 Kembuŋâ siŋgi den Abaram itâ sâm dukuip,
“Kendon ŋâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkŋâ nanŋâ mimbap.”
10 Oi zorik buŋâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekaŋâ sâkunniŋâ
Isaka, zâk sot ândim katep zagât kâmbokoip.
11-12 Oi katep zagât mân muyagem âlip mo bâliŋâ zo mân oitâ Anutuŋâ
zekât op mamzikŋâ itâ sâm dukuip,
“Âtâŋandâ munŋaŋgât kore a op ândibap.”
Zo ko Anutugât den kâtigibapkât nâŋgâm zikŋak mem kâsâpzâkom den zo
sâip.
13 Katep zagât zet orot mâmezikŋâ ekŋâ mân sâip. Kânŋan nâŋgâzikâm
yatâ sâip. Zorat den ŋâi Kembugât ekabân itâ ziap,
“Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonnigap.”

Anutu zâk ândiândiniŋaŋgât buŋâ, um lâklâkŋaŋgât op galem otniŋgâmap.

14 Anutuŋâ ŋâi kâsa okŋaŋgâm ŋâi buku okŋaŋgip, zorat dap sânat?
15 “Zo bâliŋâ.” Yatâ sânat? Buŋ kâtikŋâ. Zâkŋâ den ŋâi Mose itâ sâm
dukuip,
“A ŋâi birâŋaŋgâbâ sâm âlip birâŋaŋgâbat. Ka a ŋâi tângubâ sâm âlip
tângubat. Lumbe okŋaŋgâbâ sâm âlip okŋaŋgâbat.”
16 Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsâŋ. Anutu um lâklâkŋaŋgât
tânzâŋgozâŋgoŋ sânat.
17 Anutuŋâ a kutâ Parao den dukuip, zo Kembugât ekabân itâ kulemguwe,
“Nâ gâgâren imbaŋânâ sâm muyagia kutsiŋginâ hân dâp âibapkât sâm
kwânâŋgâgiwan.”

18 Oi zorat Anutugât itâ nâŋgânat, “Zâk a ŋâi tângubâ sâm tângubap. A ŋâi
um kâtik oik sâi kâtigibap.”
19 Nâ yatâ sa itâ sâm mâsikâniban? “Yatâ op ko Anutu zâk wangât a neŋgât
nâŋgi bâliŋ uap. Anutuŋâ den ŋâi sâi aŋâ kwâkâbapkât dâp buŋâ.”
20 Den yatâ zo sânandâ itâ mâsikâgibat, “Gâ wangandâ Anutu den
dukuban. Âmaŋâ dap op âmaŋ tuutuuŋ a itâ dukubap, ‘Gâ wangât yatâ
zo muyagenigin.’ ”
21 Âmaŋ tuutuuŋ a, zâk deŋgop mem toren a zeŋgât âmaŋ tuubap. Oi
torenŋâ mem wâu, bâu zeŋgât tuugi nâŋgindâ bâliŋ upap?
22 Oi Anutu zâk âmaŋ kukŋaŋgât bonŋâ zorat siŋgi, zo bet kunzit
birâbapkât nâŋgi ziap. Âmaŋ zo zeŋgâren kâmbam muyagem kukŋaŋgât
bonŋâ sot imbaŋâŋâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap
sânat?
23 Oi âmaŋ nâmbutŋâ tânzâŋgobapkât siŋgi, zen kubikziŋgâm sumbemân
âsak neuleŋan teŋgâ kwatziŋgâbapkât kânŋan nâŋgi ziap. Âmaŋ zo
zeŋgâren neule âlipŋâ gom sâmbe ziŋgâbapkât diiziŋgâm ândiap.
24 Yuda ayâk buŋâ. Hân ŋâin gokŋâ ârândâŋ âmaŋ um lâklâkŋaŋgât op
zâkkât siŋgi utnatkât diiniŋgâmap.
25 Zorat Propete Hoseagât ekabân diŋâ itâ ziap,

“Kembuŋâ itâ sap, ‘A kâmut mariziŋ mân orâwan, zen nâgât siŋgi sâbat. Oi
umnandâ mân gâsâzâŋgowan, zo umnandâ gâsâzâŋgobat.
26 Oi a zeŋgât nâgât arâpnâ buŋâ dâzâŋgowan, zeŋgât itâ sâbi, ‘Zen Anutu
ândiândiŋaŋgât nan bârarâp op ândie.’ ”

27 Oi Propete Yesaiaŋâ den kâtik sâm Isirae a zeŋgât itâ sâip,

“Isiraegât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ doŋbep muyagibi. Ka
zeŋgâren gâbâ bituktâŋâ Kembugât siŋgi upi.”

28 Kembugât itâ nâŋgâmen. Kembu zâk a zeŋgât sâm kwâkâmŋâ kegâk
hâuŋâ ziŋgâm naŋgâbap.
29 Zorat Propete Yesaiaŋâ den ŋâi itâ sâip,

“Sumbem kâwali a zeŋgât Kembu, zâk mân nâŋgâniŋgi sâi ko kiurâpniŋ buŋ
upe. Mirâ kamânziŋ zo Sodom sot Gomora zeŋgât tobat yatâ upe.”

(Anutuŋâ kamân zagât zo zikiri bâliŋ oitâ sâi kârâpŋâ zikesem naŋgip.)

Yuda a ziŋ târârak utnâ sâm osiwe.

30 Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân ŋâin gokŋâ, ziŋ târârak mân ândimŋâ
tosaniŋ buŋ utnâ sâm tosaziŋ buŋ urâwe. Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm tosaziŋ buŋ urâwe.
31 Yuda a zen ko Mosegât gurumin den lum târârak utnat sâweŋâ gurumin
den zo lum osiwe.
32 Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ. Zen
yen ândim mâmanziŋaŋgât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip,
zoren kinziŋ luakŋime.
33 Kembugât ekabân diŋâ zitâ kulemgune ziap,

“Nâŋgâ. Nâ Sioŋ bâkŋan, Yerusalem kamânân zeŋgâren kât ŋâi paan.
Zoren kinziŋ luakŋibi. Oi kât kâtik ŋâi paan. Zoren a doŋbep patâŋâ
zâŋgobap. Ka ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibapŋâ mân kwakpap.”

10

Anutuŋâ Yuda a tosaziŋ buŋ upigât mâtâp muyagei Yuda a doŋbep ziŋ kândâtkuwe.

1 Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umnandâ otnigi zeŋgât op
Anutugâren ninâu sâman.
2 Zen Anutu kore okŋaŋgânam um bâbâlaŋ ândime. Zo ziŋgitmanŋâ san.
Ka zen mâtâp mân ek nâŋgâm upme.
3 Zen Anutugâren gâbâ târârak orotŋâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziiŋak
târârak utnatkât nepŋâ tuume. Anutugât mâteŋan tosa buŋ orotŋaŋgât
mâtâp, zo mân ek nâŋgâm Kristo kândâtkuwe.
4 Nen ko itâ nâŋgen. Aŋâ nâŋgâm pâlâtâŋgât opŋâ tosaniŋ buŋ muyagi-
natkât Kristoŋâ gurumin dengât mâtâp dooŋgoip.
5 Moseŋâ gurumin denân den ŋâi itâ kulemgoip,
“A zen gurumin den lum naŋgâm târârak op ândiândi muyagibi.”
6 Nâŋgâm pâlâtâŋgât tosa buŋ orotŋaŋgât den ko itâ ziap,
“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Ŋâiŋâ sumbemân zâimŋâ Kristo diim gibap?
7 Mo ŋâiŋâ âmbi geimŋâ Kristo mumuŋâ zeŋgâren gâbâ diim kopgâbap.’
8 Yatâ buŋâ.”
Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nâŋgânâŋgâgan ziap.”
(Zo nâŋgâm pâlâtâŋgât den kwâkâm ziŋgâmen, zorat sâsâŋ.)
9 Yesu, zâk Kembuŋâ. Den zo lâugan zimbap oi Anutuŋâ Yesu mumuŋan
gâbâ mâŋgeip, zorat umgandâ nâŋgi bon opmap oi ko âlip op sumbemgât
siŋgi upan.
10 Nen itâ nâŋgâmen, “Umŋâ Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwap tosaniŋ buŋ
utnat. Oi lâuniŋandâ Yesu Kembuniŋâ sâmŋâ sumbemgât siŋgi utnat.”
11 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemguwe,
“Ŋâi zâk Kembu ŋâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbapŋâ kwakmak mân upap.”
12 Âlip nâŋgen. Yuda a sot hân ŋâin gok nen kânok uen. Kembu, zâk kânok
kembu otniŋgâm ândimap. Kembu zâk hâtubâtu mân otniŋgâmap. Oi zâk
konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo niŋgâmap.
13 Zorat Kembugât ekabân itâ sâsâŋ,
“Kembu konsâm ândibi, zen Kembuŋâ bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbap.”
14 Ka a zen ko zâk mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmŋâ dap yatâ
konsâm ândibi? Oi a zen topŋâ mân nâŋgâmŋâ dap op nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâbi? A ŋâiŋâ Anutugât siŋgi den mân dâzâŋgoi ko dap topŋâ
nâŋgâbi?
15 Oi Anutuŋâ a mân sâŋgonzâŋgoi dap op âi siŋgi dâzâŋgobi. Zorat
Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“Siŋgi âlip sâsâŋ a, zeŋgât kinziŋ kwamitŋâ nâŋgâm ko nâŋgâne âlip upap.”

Anutuŋâ Yuda a sâm osiziŋgip.

16 Siŋgi âlip zo Yuda a nâmbutŋandâ nâŋgâm mân luwe. Zorat Propete
Yesaiaŋâ itâ sâip,
“Kembu, siŋgi den sâindâ mân nâŋgâme.”
17 Zorat op itâ nâŋgâbi. Nâŋgâm pâlâtâŋ, zo den siŋgi sâsâŋaŋgât bonŋâ.
Oi den siŋgi âragumen, zo Kristogât siŋgi âlip den.
18 Itâ sâm mâsikâziŋgan. Zen siŋgi âlip den zo nâŋgâwe mo buŋâ? Zen
nâŋgâwe. Den ŋâi itâ ziap,

“Kembugât denŋâ hân dâp âim naŋgip. Oi diŋandâ hân muruk toren toren
âim naŋgip.”
19 Dum mâsikâziŋgâm san. Isirae a zen dâŋ nâŋgâm kwâtâtiwe mo buŋâ?
Kândom Moseŋâ den ŋâi itâ kulemgoi nâŋgâwe,
“Kembuŋâ itâ sap, ‘A yenŋâ, hân ŋâin gokŋâ kâmut ŋâi diiziŋga Isirae zen
nâŋgâne bâliŋ oi um kâlak otziŋgâbi. A kwakmak kâmut zo diiziŋga
zen ek kuk upi.’ ”
20 Bet Propete Yesaianâ keŋgât buŋ den yâmbât itâ sâip,
“Kembuŋâ itâ sap, ‘Mân kârunim ândiweŋâ muyaginiwe. Topnâ mân sâm
kârum ândiwe, zen mâte otziŋgâwan.’ ”
21 Ka Isirae a zeŋgât Kembuŋâ den ŋâi itâ sâi kulemguwe,
“Nâ a kâmut zâizâiŋ sot den kukuŋ zi, zen hârâŋsâm narâk kârep ândinetâ
nâgâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutŋandâ um kâtik utnetâ Anutuŋâ nâmbutŋik gâsuziŋgip.

1 Oi zi den ŋâi mâsikâziŋgan. Anutuŋâ Isirae arâpŋâ birâziŋgip? Buŋâ.
Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân gokŋâ.
2-3 Anutuŋâ kânŋan nâŋgâniŋgip, nen mân birâniŋgip. Zen Propete
Eliagât den siŋgi ŋâi Kembugât ekabân ziap, zo sâlâpkume mo buŋâ?
Propete Elia, zâk Isirae a zeŋgât tosaziŋaŋgât den sâm Anutu itâ sâm
dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ zâŋgom naŋge. Gâgât siŋgi sâm nalem
pâpanŋâ zo kom kândaŋâwe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.”
4 Propete Elianâ yatâ sâi Anutuŋâ den dap mâburem pindip? Zo itâ,
“Nâ a 7 tausen yatâ aŋgân kârâziŋga lopio kutŋâ Baali, zâkkâren mân âi
pindiŋsâwe.”
5 Oi narâk zi yatigâk Anutuŋâ um lâklâkŋaŋgât opŋâ Isirae zeŋgâren gâbâ
a bituktâ mem sâlâpzâŋgoi arâpŋâ op ândie.
6 Zen orot mâmeziŋaŋgât buŋâ. Zikŋâ um lâklâkŋaŋgât op gâsuziŋgâm
tânzâŋgoip. Yatâ mân oi sâi tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât bonŋâ mân âsagebap.
7 Oi dap dap? Isirae a kut ŋâi zo muyaginat sâwe, zo mân muyagiwe.
Anutu zikŋak nâŋgâm gâsum sâlâpzâŋgoip, zeŋak kut zo muyagiwe. A
nâmbutŋâ umziŋ kâtigeip.
8 Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap,
“Anutu zâk umziŋ mem gulipkoip. Sinziŋ kwâtepkuip. Kindapziŋ mem
dooŋgoip. Yatâ otziŋgi ândiweŋak ândim ge.”
9 A kutâ Dawidiŋâ itâ sâm kulemgoip,
“Zen Kembugât den sâtŋak lum sii nalem nime, ka umziŋandâ Kembu
kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalem ninetâ kâsaziŋ ganetâ parâtâk
pambi. Hânân gei zâŋgoi hâuŋâ takâziŋgâbap.
10 Gâ sinziŋâ kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtziŋ mem namuŋna kâriŋgoŋ
ândibi.”

Oliwa nagân bâranŋâ ŋâi mem ga târokwâip.

11 Oi den ŋâi mâsikâziŋgan. Isirae a zen kârân kinziŋ luakŋem hânân gei
tâmbetagowe? Yatâ buŋâ. Zen kubikkubik kândâtkune a hân ŋâin gokŋâ
zeŋgât siŋgi oip. Oi hân ŋâin gokŋâ zen nâŋgâne Isirae a ziŋâ ziŋgit umbâlâ
upi.

12 Isirae a zen Kembugât den kândâtkune a hân ŋâin gokŋâ zen nâŋgâm
lum âlip urâwe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umziŋ melâŋ Kembu sot
pâlâtâŋ utne bonŋâ doŋbep walâwalâŋ muyageziŋgâbap.
13 Hân ŋâi gokŋâ zen den zi dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ hân ŋâin gokŋâ
zeŋgât Aposolo ândimanŋâ nepnâ tuum kwâtâteman.
14 Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ alezinga nâmbutŋandâ umziŋ
melâŋ âlip upi. Hân ŋâin gok zen siŋgi âlipkât bonŋâ muyagine Isirae a
nâmbutŋâ ziŋ ek nâŋgâm zo yatik minâ sâm umziŋ melâŋbi.
15 Anutuŋâ Isirae a birâziŋgi hân ŋâin gokŋâ zen Anutu sot buku ue. Oi
bet Anutuŋâ Isirae a dum gâsuziŋgi ko mumuŋan gâbâ zaatzaatŋâ yatâ upi.
16 Kândom Kembugât siŋgi pâpanŋâ oi ko du ombeŋan âsagine zo yatik
zâkkât siŋgiyak pâpanŋâ. Oi nak topŋandâ hâlâlu zei nak bâranŋâ sot bonŋâ
zet yatik hâlâlu zimbabot.
17 Oi Anutuŋâ kamân Oliwa nagân bâranŋâ nâmbutŋâ mânâŋgât birâm
zorat gebâgân ulinŋâ barin gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândâŋâ kelâk
tooŋandâ tângogip.
18 Gâ bâranŋâ sâŋgiŋâ zeŋgât nâŋgâna giginŋ oi sâkkâ mân mem zâiban.
Yatâ opapkât itâ nâŋgâ. Gâŋâ ândâŋâ mân tângum nalem pindâmat. Zâkŋâ
tângom nalem gimap.
19 Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuŋâ nâ târokwatnibapkât
bâran sâŋginâ mânâŋgâtziŋgâm birâziŋgip.”
20 Den zo bonŋâ. Zo siŋgi âlip birâm ândiwegât mânâŋgât birâziŋgip. Gâ
ko nâŋgâm pâlâtâŋgaŋgât op zâk zeŋgât kinkin gebâgân kinzat. Zorat gâ
sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban.
21 Anutuŋâ Oliwa bâranŋâ sâŋginâ zâizâiŋâ, zo mânâŋgât birip. Oi zo
yatik gâ zâizâiŋ op ândina mânâŋgât birâgibap.
22 Zorat gâ Anutu um lâklâkŋaŋgât op tângogip sot um kâtik urâwe, zen
hâuŋâ ziŋgip. Zorat mân nelâmgobap. Um kârâpŋaŋgât bonŋâ, zo siŋgi
âlip kândâtkuwe, zeŋgâren muyagemap. Oi um lâklâkŋaŋgât bonŋâ gâgâren
muyagiap. Oi gâ zâk sot pâlâtâŋ op ândina bonŋâ âlip zemgibap. Yatâ mân
upan zo ko mânâŋgâtŋâ birâgibap.
23 Oi bâranŋâ sâŋginâ zen um kâtikziŋâ birâne Anutuŋâ dum zagâtŋâ
târokwatziŋgâbâ sâm âlip upap.
24 Oi barin gâbâ Oliwa nak bâranŋâ kamângât Oliwa nagân
târokwâkwatŋâ, zo mân orotŋâ. Ka Kembuŋâ barin gâbâ Oliwa bâranŋâ
mingimŋâ kamângât Oliwa nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa zikŋâ
bâranŋâ mânâŋgârip, zo târokwatziŋgâbâ sâm mân kwakpap. Zo kegâk
târokwatziŋgâbap.

Anutuŋâ a topŋâ topŋâ tânzâŋgobapkât nâŋgâmap.

25 Bukurâpnâ, zen kwakŋâ ziinâ nâŋgânâŋgâyân siŋgi âlibân bagim
nâŋgâm gulipkubegât den tikŋâ zi sapsum ziŋgâbâ. Isirae a nâmbutŋâ
zen um kâtik op ândine hân ŋâin gokŋâ zen siŋgi âlipkât bagine teŋgâziŋ
mârumŋan sâip, zo dâpŋan op naŋgâbap.
26 Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op naŋgâbi. Kembugât ekabân diŋâ
itâ kulemgune ziap.
“Sioŋ bâkŋan, Yerusalem kamânân gâbâ kubikkubikniŋâ muyagem Isir-
aegât kiurâp zeŋgâren bâliŋâziŋ saŋgonŋâ zen sot târotâro upat.”
27 Yatâ oi nâ bâliŋâziŋ saŋgonŋâ zen sot târotâro upat.”

28 Hân ŋâin gokŋâ, zen siŋgi âlibân bâgibigât Yuda a ziŋ narâk ziren
Anutugât kâsa yatâ op ândie. Ka Anutuŋâ Yuda a sâkurâpziŋ mem
sâlâpzâŋgoipkât Anutugât umŋandâ zeŋgâren patâ oi ândie.
29 Anutu zâk buku orotŋaŋgât den sot diiziŋgâziŋgâŋaŋgât sâi den zo mân
loribap.
30 Hân ŋâin gok, zen mârumŋan um kâtik op ândiwe. Bet, nârâk zi Isirae a
zen um kâtik utne ko hân ŋâin gokŋâ zen Anutuŋâ tânzâŋguap.
31 Zo yatik Yuda a zen um kâtik op ândimŋâ birânetâ ko Anutuŋâ
tânzâŋgobap.
32 Anutu zâk a aksik patâ bet tânzâŋgobapkât op nâŋgâmŋâ nâŋgâziŋgi
bâliŋandâ saaziŋgi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkŋaŋgânat.

33 Opoŋ, Anutu zâk siŋgi âlipkât gom sambe tâtalek zemŋâŋgap. Zâkkât
nâŋgânâŋgâŋ, zo dap yatâ nâŋgâm kwâtâtinat? Zâkŋâ walâniŋgâm nâŋgap.
Den sâm kwâkâmap, zorat dap yatâ nâŋgâm kwâtâtinat? Nep tuutuuŋaŋgât
mâtâp, zo dap yatâ nâŋgâm naŋgânat?
34 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Kembugât umŋan den ziap, zo a neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mân nâŋgâm
kwâtâtimap. Zâkŋâ den ŋâi sâi ko dap op bekŋan mem sânat?
35 Ŋâiŋâ Kembuŋâ kut ŋâi pindip, zorat tosaŋâ zei ma ko mâkâbap?”
36 Zâkŋâ a sot kut ŋâi ŋâi aksik patâ muygeniŋgip. Zâkŋâ imbaŋâ niŋgi
ândimen. Oi zâkkât siŋgi op ândimen. Zâk mariniŋâ sot kembu patâniŋâ
ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgindâ târokwâi zem zâimâmbap. Zo
perâkŋak.

12

Um sâkniŋâ Anutugâren pâindâ zimbap.

1 Bukurâpnâ, Anutuŋâ umâlipŋaŋgât op tânnâŋgoipkât kindap pâroŋ den
dâzâŋgua nâŋgânek. Mârumŋan sii nalem mo zuu bâu Kembugât siŋgi sâm
om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziŋ Anutugâren panetâ zei egi âlip ŋâi
upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonŋâ okŋaŋgâm
ândibi.
2 Oi ândi mâmanziŋandâ um kâtik zeŋgât tobat yatâ mân upap. Zen um
nâŋgânâŋgâziŋ Anutugâren pane zei kubikziŋgi tobat ŋâi upi. Zen yatâ utne
Anutu diŋaŋgât dâp mâtâp âlipŋâ sot târârakŋâ zo ek nâŋgâbi.

Nep sâm niŋgip, zo yatik tuum ândinat.

3 Kembuŋâ tânnogipkât nâ den sa zen aksik nâŋgânek. Gâ Kembugât siŋgi
ândiat. Ka gâ gikaŋgât nâŋgâna zâizâiŋ mân upap. Anutuŋâ nepkât imbaŋâ
gigip, zorarâk nâŋgâm tuum ândiban.
4 Itâ nâŋgâmen. Sâk bonniŋâ kânok. Ka kore orotŋâ doŋbepŋâ nep top
topŋâ tuume.
5 Oi torenŋâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwâindâ bonniŋâ kânok uap.
Kristo zâk kâukniŋâ uap. Oi nen kiŋ bik op ândim tânagomen.
6 Siŋgi âlipkât imbaŋâ top topŋâ niŋgip, zo tânnâŋgom niŋgip dâp zem
ariap. Oi zo wâratkum nepŋâ tuunat. Zorat a ŋâi, zâk Kembugât den sâm
muyagibapkât imbaŋâ zemŋâŋgap oi ko nâŋgâm pâlâtâŋâ tâkŋaŋgap dâp
Kembugât den sâbap.

7 Ŋâi zâk kore orotŋaŋgât nep tuubapkât imbaŋâ zemŋâŋgap oi ko nep
zo tuum ândibap. Oi ŋâi zâk den kwâkâm ziŋgâ nep tuubapkât imbaŋâ
zemŋâŋgap oi ko zo yatik tuubap.
8 Um bâbâlaŋ kwatziŋgâziŋgâŋ den sâmap, zâk zorat imbaŋâ
zemŋaŋgâbabân sâbap. Ŋâi zâk kât sikum ziŋgâziŋgâŋaŋgât imbaŋâ
zemŋâŋgap, zâk umŋâ diim gem umâlip op tuubap. Ŋâi zâk a sâtŋâ
ândibapkât sâm pindâpindâŋ, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Ŋâi zâk
tânzâŋgobapkât imbaŋâ zemŋâŋgap, zâk umbâbâlaŋâk upap.

Lumbeŋaŋgât den.

9 Buku orot zo sâkŋandik mân upi. Umŋâ gâsâyagom upi. Orot mâme
bâliŋâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipŋâ, zorik upi.
10 Zen buku bonŋâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi.
Bukurâpgaŋgât nâŋgâna mân giginŋ upap.
11 Zo um bâbâ lolot buŋâ. Kâtigem ândibi. Kaapumgât op umziŋâ zaatpap.
Yatâ op um bâbâlaŋ op Kembu kore okŋaŋgâbi.
12 Kembuŋâ sumbemgât siŋgi kwatziŋgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam
muyageziŋgi zorat sâm âkon mân upi. Um bâbâlaŋ op âsâbâŋ ninâu sâm
ândibi.
13 Kembugât kâmurân gokŋâ nâmbutŋâ zen kut ŋâi ŋâi kârum ândine
betziŋan mimbi. A lombaŋâ zeŋgâren gane kiaŋ kubik zâmbanbi.
14 Kâsaziŋ sâm bâliŋ kwatziŋgâne zeŋgoot mâsop den sâm dâzâŋgobi.
Lâuziŋan gâbâ sâit den buŋâ, mâsop denâk gibap.
15 A nâmbutŋandâ sâtâre utne zen yatik târokwatziŋgâm upi. Umbâlâ op
isene zen yatik târokwatziŋgâm isebi.
16 Umziŋ mâpotne kânogâk zei ândibi. Ziiŋaŋgât nâŋgane zâizâiŋ mân
upap. Nâŋgânâŋgâziŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ mân upap. Oi zen a giginâ
buku otziŋgâbi.
17 Ŋâi zâk kut bâliŋ otgigi hâuŋâ mân okŋaŋgâban. A ziŋ mân orotŋâ
otziŋgâne buku otziŋgâbi. Zen yatâ op ândim a ziŋ zeŋgât nâŋgâne âlip ŋâi
upapkât nâŋgâmŋik upi,
18 Zen a pisuk patâ zen sot lumbeŋâ op ândibigât kâtigibi. A ziŋ kâsa
otziŋgâne lumbeŋâ den sâm dâzâŋgobi.
19 Bukurâpnâ, a ziŋ kut ŋâi mân orotŋâ otziŋgâne hâuŋâ mân otziŋgâbi.
Hâukâu mân upi. Tosa zo Kembugât kukŋaŋgât siŋgi pane zimbap. Zorat
Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Kembuŋâ itâ sap, ‘Tosa mâkâmâkâŋ, zo nâgât nep. Hâuŋâ ziŋgâziŋgâŋ, zo
ninak ziŋgâbat.’ Kembu zâk yatâ sap.”
20 Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalem pindâban. Toogât nâŋgi
too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâukŋâ kwâkŋan pâna simbap yatâ
upap.
21 Bâliŋandâ mân mem gei kwatgibap. Buŋâ. Gâ âlip op bâliŋâ mem gei
kwâpan.

13

Hân a kutâ, zeŋgât den.

1 A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtŋâ zeŋgât den lum ândibi. A kutâ
nep, zo Anutugâren gokŋâ. Hân a kuta sot a sâtŋâ zen Anutugât sâtkât
ândie.

2 Zorat ŋâi zâk a kutâ zeŋgât den birâm Anutugât den yatik birâbap. Oi
den birâbi, zen yatik hâuŋâ mimbi.
3 Orot mâmeziŋ âlipŋâ zen a kutâ zeŋgât keŋgât mân upme. Bâliŋâ upme,
zen ko a kutâ zeŋgât keŋgât upme. Zorat gâ keŋgât buŋ ândibâ sâm ândi
mâmangâ kubikŋâ âlipŋâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutâŋâ gâgât nâŋgâgigi
âlip upap.
4 Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziŋâ gâlem otginetâ âlip ândibangât
sâm ziŋgip. Zen kâmbam hâuŋâ laŋ mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore
a. Bâliŋ mâme zeŋgâren nep tuum hâuŋâ ziŋgâbi. Zorat gâ bâliŋ upan zo ko
keŋgât upan.
5 A kutâ zeŋgât dinziŋâ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât keŋgârâk buŋâ. A
kutâ dinziŋ luluŋaŋgât nâŋgindâ mâtâp âlip ŋâi opmap. Zorat op ko mâtâp
zo lâŋ ândinat.
6 Anutuŋâ galem a sot a kutâ nep sâm ziŋgip, zen nep zo tumegât op kât
zeŋgâren pame.
7 Zen kut ŋâi ŋâi sâsâŋ dâp otziŋgâbi. Kât sikumgât sâsâŋ, zo kât ziŋgâbi.
Kore otziŋgâbigât sâsâŋ, zen kore otziŋgâbi. Hurat kwatziŋgâbigât sâsâŋ,
zen hurat kwatziŋgâbi. Dinziŋ lubigât sâsâŋ, zen dinziŋâ lubi.

Kembugât den lum buku op tânagonat.
8 Kut ŋâi yenŋaŋgât tosa mâkâne âkâbap. Buku oraŋgâm ândibigât sâm
ziŋgip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Ŋâi zâk a toren buku otziŋgâm
ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsâŋ.
9 Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyaŋgâm
âbânaŋgâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A ŋâigât
kut ŋâi laŋ mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutŋâ mâpotŋâ kâukŋâ itâ
sâsâŋ, “Gikaŋgât otgimap, zo yatik a torenŋâ zeŋgât otgibap.”
10 Buku op ândibapŋâ a ŋâi bâliŋâ mân oŋaŋgâbap. Zorat ŋâi zâk buku
otziŋgâm ândibapŋâ gurumin den lum naŋgâbap sâsâŋ.

Nen târâragâk ândinat.
11 Zen narâk zirat topŋâ nâŋgâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk
mâte uap. Mârum siŋgi âlip topkwap nâŋgâwen, narâk zoren sumbemân
zâinatkât narâk kârep zeip. Zi ko narâk pâŋkânok uap.
12 Mârum haŋsâbâmap, zorat ŋâtâtikkât orot mâme bâliŋâ zo birâm
âsakŋaŋgât hâmbâ âmbum kâsaniŋ Sataŋ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat.
13 Sirâmgât siŋgi op ŋâtâtikkât orot mâme bâliŋâ zo birâm târârak ândinat.
Too kâtik nem umgulip orot sot laŋ ândiândiŋ sot um kâlak sot kuk sârek zo
mân upi.
14 Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlâtâŋ op ândibi. Oi um sâkziŋan âkŋâle
bâliŋâ muyagem bâliŋan diiziŋgâbâ sâi mân nâŋgâm kândâtkubi.

14

*Siŋgi âlip doŋbep mo bituk zemniŋgap, nen ârândâŋ Kembugât siŋgi
ândinat.*
1 Siŋgi âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziŋgâbi. Den topŋaŋgât
sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi.
2 A nâmbutŋâ ziŋâ nâŋgâ kwâkâ buŋâ nalem top top nime. Oi a
nâmbutŋandâ nalem nâmbutŋâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime.

3 Ŋâi zâk nalem top top nemapŋâ bukuŋâ nalem toren mân nemap, zâkkât nâŋgi giginâ mân upap. Oi ŋâi zâk nalem nâmbutŋâ mân nemapŋâ bukuŋâ nalem top top nemap, zâkkât nâŋgi mân bâliŋ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat.
4 Zorat itâ sa nâŋgânek. Gâ wangandâ a ŋâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patâŋaŋgât mâteŋan upap. Oi zâk mân loribap. Patâŋâ Anutu, zâkŋâ tângoi kâtigem kinbap.
5 Oi sirâmgât zo yatik a nâmbutŋandâ itâ nâŋgâme, “Sirâm kânok, zo Kembugât siŋgi.” Yatâ nâŋgâm kendon tapme. A nâmbutŋâ, ziŋ ko sirâmgât itâ sâme, “Sirâm zo tirik buŋâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nâŋgânek. Sirâm ŋâiŋâ mo ŋâiŋâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nâŋgâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot.
6 Ŋâi zâk sirâm kânokkât nâŋgi zâizâiŋ oi kendon tâpmap, zo Kembugât op opmap. Oi a ŋâi zâk nalem top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmŋâ nemap. Oi a ŋâi zâk nalem toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâm dukumap.
7 Âlip nâŋgen. Neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zeŋgât mân nâŋgânâŋgâ op zikŋaŋgârâk nâŋgâm ândibap? Oi dap op zikŋaŋgârâk nâŋgâm mumbap? Nen Anutugât siŋgi op ândimen sot mumen.
8 Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât siŋgi op utnat.
9 Zorat op Kristoŋâ mumuŋâ sot gwâlâ ârândâŋ kembu otniŋgâbapkât momŋâ mumuŋan gâbâ zaarip.
10 Kristo zâk Kembu patâniŋ ândiap. Zorat den ŋâi mâsikâziŋga dâtnonek, “Gâ wangandâ bukugaŋgât den sâm kwâkâban? Mo gâ wangandâ bukugaŋgât nâŋgâna gigiŋ upap?” Nen aksik patâ Kembugât mâteŋan kirindâ neŋgât den sâm kwâkâbap.
11 Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemgune ziap,
“Kembuŋâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topŋan gam siminiziŋ lim kwap pindiŋsânibi. Oi aksik patâ zen lâuziŋandâ sâm âlip kwatnibi.’ ”
12 Zorat nen nâŋgen. Ŋâran nen aksik patâŋâ Anutugâren pindiŋsâm topniŋ sânatkât sâm niŋgip.
13 Zorat op ko nen buku zeŋgât den hâunâ mân sâm kwâkânat. Buŋâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutŋâ umgulip kwatziŋgindâ Kembugât mâtâp walâbegât op nâŋgâmŋik ândinat.
14 Nâ Kembu Yesu sot pâlâtâŋ op ândimanŋâ itâ nâŋgâm kwâtâtian. Nalem ŋâi mo ŋâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka ŋâi zâk nalem laŋ nem sumunkubat sâm laŋ nimbap, zâk perâkŋak um sumun upap.
15 Oi itâ nâŋgan. Gâ nalem ŋâi nena bukugandâ gekŋâ nâŋgi mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Buŋâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristoŋâ zâkkât op moip. Gâ zorat nâŋgâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban.
16 Zen kut ŋâi orotŋaŋgât nâŋgâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutŋandâ sâm bâliŋ kwatziŋgâbegât galem oraŋgâm ândibi.
17 Anutugât um topŋan ândiândiŋ, zo dap yatâ? Zo sii nalem nemŋik ândiândiŋ? Buŋâ. Um hâlâlu sot um lumbeŋâ sot Tirik Kaapumgâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândiŋ, zorâŋâ bonŋâ.

18 A zen yatâ zo ândim Kristo kore okŋaŋgânetâ Anutuŋâ ziŋgiri âlip upap.
Oi a ziŋâ zeŋgât nâŋgâne dâp upap.
19 Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkât kâtiginat.
20 Gâ nalemgât opŋâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nalem aksik
zo âlipŋik. Ka ŋâi zâk nemŋâ nâmbut tâmbetzâŋgobapkât nep tuubap, yatâ
nâŋgâm nei bâliŋ upap.
21 Gâ bukugâ kâsa okŋaŋgâbatkât zâkkât op nalem, waiŋ too mo wan wan
zo birâna dâp upap.
22 Gâ kut yatâ zo orotŋaŋgât um salek ziap, zo Anutu mâteŋan mem
ândina gikanâk zimbap. Zorat ŋâi zâk nalem nemap mo kut ŋâi ŋâi opmap,
zorat um zâgât mân upap. Sâtâreŋoot upap.
23 Ŋâi zâk um zâgât op nalem nei bâliŋ upap. Zâk nâŋgâ kwâkâ op laŋ nei
bâliŋ upap. Wangât, zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋan mân uap, zorat. Kut ŋâi
zo mo zo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋan mân oindâ tosaŋoot upap.

15

Yesugât tobat op niiŋ nâŋgânâŋgâyân mân ândinat.

1 Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diiziŋgânat. Oi nen niiŋaŋgârâk
nâŋgânâŋgâyân mân ândinat.
2 Nen bukurâpniŋ zeŋgât nâŋgâm ândim âlip upi sot siŋgi âlibân kâtigibigât
betziŋan minat.
3 Kristo zâk yatik zikŋaŋgât nâŋgânâŋgâ mân ândeip. Zorat Kembugât
ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“Kembu, gâ sâm bâliŋ kwatgiwe. Zeŋgât sâm bâliŋâ zo nâgâren zariap.”
4 Mârumŋan den sâm Kembugât ekabân kulemguwe, zo nen siŋgi âlip
top nâŋgânatkât urâwe. Den zorâŋ mem kâtikŋan kwatniŋgi kut ŋâi siŋgi
kwatniŋgip, zorat um bâbâlaŋ op nâŋgânâŋgâ ândinatkât kulemguwe.
5 Zeŋgât op Kembugâren itâ sâm ninâu sâman, “Mem kâtikŋan kwat-
niŋgâmap, um bâbâlaŋ orotŋaŋgât mariŋâ, zâkŋâ diiziŋgi Yesu Kristogât
op um kânok op ândibi.
6 Oi umziŋ sot lâuziŋ mindui Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâŋâ Anutu
mâpâsem sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.” Zen yatâ upigât Kembugâren ninâu
sâman.

Umŋâ gâsâyagom ândibi.

7 Zorat op Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât Kristoŋâ umŋandâ gâsuziŋgip.
Oi zen yatigâk umŋâ gâsâyagom ândibi.
8 Nâ itâgât dâzâŋguan. Anutuŋâ sâkurâpniŋâ kut ŋâi ŋâi ziŋgâbapkât siŋgi
den dâzâŋgoip, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a neŋgât kore a op ândeip.
9 Oi Anutuŋâ hân ŋâin gok zen tânzâŋgoi sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât yatâ
oip. Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“O Kembu, nâ hân ŋâin gok zeŋgâren sâm âlip kwatgim kep mimbat.”
10 Oi den ŋâi itâ ziap, “Hân ŋâin gokŋâ, zen Anutugât kâmut zen sot sâtâre
upi.”
11 Oi den ŋâi itâ ziap,
“Hân ŋâin gok, zen aksik Kembu sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. A hânŋâ hânŋâ,
zen zâk sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.”
12 Oi Propete Yesaianâ den ŋâi itâ kulemgoip,

“Nak tâtopŋan kâmŋâ, Yesegât kiun, zo takâm, zâk a hânŋâ hânŋâ zeŋgât
kembu patâ op kembu otziŋgâbap. Oi hân ŋâin gokŋâ zen zâkkâren
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbi.”
13 Nâ zeŋgât op ninau sâm itâ sâman. “Nâŋgâm pâlâtâŋgât mariŋâ, Anutu,
zâkŋâ diiziŋgi nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm lummbeŋâ op sâtâre kwâkŋan
ândibi. Yatâ op ândine Tirik Kaapumŋâ imbaŋâ ziŋgi bet muyagibap, zorat
nâŋgâm um bâbâlaŋ op ândibi.” Zeŋgât nâŋgâm yatâ ninâu sâman.

Paulo nepŋaŋgât den.

14 Bukurâpnâ, zeŋgât nâŋga âlip uap. Zen âlip ândim siŋgi âlipkât topŋâ
nâŋgâme. Oi siŋgi âlip ziiŋak âragunâ sâm mân kwakpi.
15 Oi nâ Anutuŋâ nep sâm nigipkât den nâmbutŋâ keŋgât buŋ dâzâŋgom
kulemgum ziŋgan. Zen siŋgi âlip nelâmzâŋgobapkât kulemgum ziŋgan.
16 Yesu Kristo, zâkŋâ nâ um kâtik siŋgi âlip dâzâŋgobatkât kore a nâbarip.
Kembugât tirik namâ gâlem a ziŋ Kembu kore okŋaŋgâme. Oi nâ zo yatik
Kembu kore okŋaŋgâm siŋgi âlip a um kâtik dâzâŋgoman. Nâ Anutugât
siŋgi âlip nep tuuga Tirik Kaapumŋâ um hâlâlu kwatziŋgi Kembugât siŋgi
op ândibi.
17 Nâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op Anutu kore okŋaŋgâm nep zo tuuman,
zorat nâŋgâm sâtâre opman.
18 Nep zo ninak mân tuubam yatâ. Yesu Kristoŋâ mam otnigi a hân ŋâin
gokŋâ zen siŋgi âlip nâŋgâm lubigât lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan.
Yesu Kristoŋâ mân mam otnigi nep tuuwan sâi ko dap yatâ sâm sâtâre
sâbam?
19 Nâ Tirik Kaapumgâren gâbâ imbaŋâ mem Yerusalem kamânân gâbâ
topkwap kulem sot sen mârât tuum âim Kristogât siŋgi âlip pisuk, zo a hân
dâp dâzâŋgom aria Ilurikoŋ hânân âi âkip.
20 Oi a nâmbut ziŋ tuuweyân tuubamgât Kristogât kut siŋgi mân arip,
zoren uŋakŋan âibatkât otnigip.
21 Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap, zorat dâp opman,
“Kembugât den siŋginâ mân dâzâŋgowe, zen zo nâŋgâbi. Oi siŋginâ mân
nâŋgâwe, zen topŋâ nâŋgâbi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipen hânân âibam sâip.

22 Nâ yatâgât Roma kamânân gokŋâ zeŋgâren gâbam narâk dâp kwakman.
23 Ândim gâwan, zo zeŋgâren gâbat sâm umnandâ nâŋgâm ândiwan. Zi ko
hân torengen zi nep tuuman, zo âkap.
24 Zorat Sipen hânân âibam zeŋgâren gâbatkât nâŋgan. Ga zen sot tâtat
mâme op ko umâlip op a nâmbutŋandâ zeŋgâren gâbâ betnan sâne Sipen
hânân âinat.
25 Kândom nârâk ziren ko Anutugât siŋgi a kât betziŋan mimbam
Yerusalem kamânân âibâman.
26 Makedonia sot Grik hânân Kembugât kâmut ziŋ Yerusalem kamânân
Kembugât siŋgi a nâmbutŋâ kanpitâ ândie, zen kât betziŋan minam sâm
kâtigiwe.
27 Zen um bâlâlaŋ op kât mindunetâ dâp oip. Wangât, hân ŋâin gokŋâ
zen Yuda a zeŋgâren gâbâ siŋgi âlip miwe, zorat tosa zeŋgâren ziap. Oi tosa
zo mâkâbigât sâkkât kut ŋâi ŋâi ziŋgâne dâp upap.
28 Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân ziŋgâmŋâ âburem
Roma kamân mâirâp zeŋgâren gâbat. Zeŋgâren ga tapŋâ Sipen hânân âibat.

29 Nâ it nâŋgan. Nâ zeŋgâren gâbam bet bâsaŋ mân gâbat. Kristogâren
gâbâ mâsop den yâmbâtŋâ mem ga ziŋgâbat.

Paulo zâkkât op ninâu sâbigât kulemgum ziŋgip.

30 Bukurâpnâ, nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât op sot Kaapumŋâ buku
orotŋaŋgât den umniŋan pâmapkât kindap pâroŋ den dâzâŋgobâ. Zen
nâgât op Anutugâren doŋbep ninâu sâbi.
31 Betnan mine Yudaia hânân Yuda a bitziŋan gâbâ mâkânibap. Oi
Yerusalem kamânân Kembugât siŋgi a kut zo ziŋga umâlep upi.
32 Zorâŋâ bet Anutuŋâ nâŋgi umâlibân zeŋgâren gam zen sot tap umnâ
sânduksâbap.
33 Um lumbe mariŋâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâkŋak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zeŋgât nâŋgâm ândeip.

1 Ambân bukuniŋâ Poibe, zen zâkkât topŋâ mân nâŋge, zorat nâ zâkkât itâ
sa nâŋgânek. Zâk Keŋkereai kamânân kâmut betziŋan mem ândimap. Zorat
zâk zeŋgâren gâi buku okŋaŋgâbi.
2 Zen Kembugât siŋgi ândieŋâ Kembugât op buku op bekŋan mimbi. Zen
yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okŋaŋgi nâŋgâŋaŋgâbi.
Ambân zâk nâ sot nâmbutŋâ doŋbep kore otniŋgâm ândeip.
3 Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepŋaŋgât berân mâme a ambân, zet
betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nâŋgânâŋgânâ zekâren ziap.
4 Zet nâgât op sâkzikŋaŋgât keŋgât mân urâwet. Zorat nâyâk buŋâ, kamân
dâp Kembugât siŋgi a zen sot zekât op umâlip nâŋgâm ândien.
5 Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre
otziŋgan.
Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukŋan kândom op Kristogât a oip. Zâk
dukunek. Nâ zâkkât op nâŋgâmŋik ândian.
6 Maria zâk yatik sâtâre oknâŋgan. Zâk zeŋgâren nep doŋbep patâ tuugip.
7 Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândâŋ nâmbarâwe,
zekât nâŋgâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zeŋgât
kâmurân ândiwet. Nâ mârum Kristo buŋ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.
8 Bukunâ Ampiliato, zâkkât nâŋga âlip opmap. Kembugât op zâkkât
nâŋgâman.
9 Urbano, Kristogât nebân berân miaŋgâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâm
âlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,
10 Apele, Kristogât a bonŋâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zeŋgât sâm
âlip kwatziŋgan.
11 Yuda a bukunâ Herodioŋ sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutŋâ
Kristogât siŋgi ândie, zeŋgâren umnâ kinzap.
12 Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembugât op nep patâ tuuwet sot
Peasi zâk Kembugât op nep yatik tuugip. Zen sâm âlip kwatziŋgan.
13 Kembugât a âlipŋâ Rupu sot mamŋâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu
mamŋâ zâkŋa mam otnigip.
14 Asiŋkirito, Philegoŋ, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziŋ sâm âlip
kwatziŋgan.
15 Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponâŋâ Olimpa sot Kembugât siŋgi a
ambân zen sot ândime, zeŋgât âksik nâŋga âlip uap.

16 Kembugât op ziiŋâ mindumŋâ luyaŋgâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zeŋgât op nâŋgâm ândime.

Kembugât den sâsâŋ a sarâ, zeŋgât girem sâip.

17 Bukurâp, zeŋgâren kâsâp ziap, zorâŋ siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zeŋgât galem oraŋgâm ândibi.

18 A yatâ zo, zen sot pâlâtâŋ mân upi. A yatâ zo, zen Kembu Kristogât kore a buŋâ. Zen tep kâmboziŋaŋgât kore op ândime. Oi den kelâk sâm a ambân nâŋgânâŋgâziŋ giginâ nâmbutŋâ kâitzâŋgom um gulip kwatziŋgâme.

19 Zen ko Kembugât sât lume, zorat siŋgi sâne kamân dâp âim naŋgip. Oi nâ zorat umâlip opŋâ itâ upigât dâzâŋgobâ. Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ, zo ko nâŋgâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut ŋâi ŋâi bâliŋâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

20 Narâk mân kârep oi lumbeŋ mariŋâ, Anutu, zâkŋâ sâi Sataŋ mem ge kinziŋandâ lâŋ kwândâlibi.

Kembu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ zeŋgâren zimbap.

Buku den sot mâsop den.

21 Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yasoŋ sot Sosipate, zen zeŋgât nâŋgânâŋgâ ândime.

22 Teatio, nâŋâ den zi Paulogât lâuŋan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembugât mâteŋan zeŋgât nâŋgâman.

23 Gaio zâkŋâ nâ sot Kembugât kâmut zi galem otniŋgâmapŋâ zo yatik zeŋgât nâŋgap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniŋâ ŋâi Kwato, zet yatik zeŋgât nâŋgabot.

24 (Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ zeŋgâren zimbap.)

25-26 Anutu zâkkât siŋgi âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâm muyageman, zorat dâp nâŋgâm pâlâtâŋziŋ tânzâŋgobapkât imbaŋâ zemŋâŋgap, Anutu, zâk sâm sâtâre okŋaŋgânat. Anutu zâk ândeipŋak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diŋâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâm muyagime. Zo a hân dâp ziŋâ nâŋgâm lubigât kânŋan Kembugât ekabân sâm muyagem parâwe.

27 Oi Anutu kânok zâk nâŋgânâŋgâŋâ patâ ândimap, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgâm ândinat. Yesu Kristogât opŋâ nen sâtâre okŋaŋgindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Korinti a zeŋgât ekap kânok Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop den.

1-2 Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniŋâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zeŋgât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristoŋâ gâsuziŋgâm zâkkât siŋgi hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otziŋgi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutŋâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe.

3 Ibâniŋâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzâŋgozâŋgoŋ zeŋgâren zimbap.

Korinti zeŋgâren den siŋgi âlipŋâ muyagem zeip.

4 Zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ utne Anutu zâk tânzâŋgoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zeŋgât op Anutu sâiwap sâm dukuman.

5 Zen Kristo sot pâlâtaŋ utne siŋgi âlip sâsâŋâ sot nâŋgânâŋgâ topŋâ topŋâ ziŋgâm naŋgip.

6 Ziŋgâmŋâ Kristogât sâm âsak denŋâ umziŋan ândâŋâ gâsuip.

7 Oi Kaapumŋâ imbaŋâ ziŋgi nep top top tuume. Zen Kembuniŋ Yesu Kristo âburem gâbapkât um bâbâlaŋ op mambât ândime.

8 Zâkŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo gâbabân mâteŋan tosaziŋ buŋ hâlâlu kinbigât mem kâtikŋan kwatziŋgi ândinetâ narâkziŋ âkâbap.

9 Anutu zâk nanŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât di-iziŋgipŋâ dumŋâ den ŋâi mân sâbap.

Korinti a, ziŋâ kâsâpagowe.

10 Bukurâpnâ, nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo kutŋaŋgât op girem den sa nâŋgânek. Zen den top top sâmŋâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo buŋâ. Um nâŋgânâŋgâziŋ mâpotne kânok oi ândibi.

11 Bukurâpnâ, osetziŋan den kâsâp muyagem ziap. Koloi zâkkât arâpŋâ, zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ ziŋ yatâ sâne nâŋgâwan.

12 Den itâgât san. Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ itâ sâmap, “Nâ Paulogât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Nâ Apologât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Na Peterogât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Nâ Kristogât a.”

13 Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nâŋâ zeŋgât op poru nagân muwan? Mo Paulo nâgât korân too saŋgonziŋgâwe?

14 Kabik ninak too mân saŋgonziŋgâwan. Krispo sot Gaio zerâk too saŋgonzikâwan.

15 Zen itâ sâbegât, “Zâkkât kutŋandâ loŋgiŋniŋgi too saŋgonniŋgâwe.” Yatâ buŋâ. Yatâ mân nâŋgâbi.

16 Zi ŋâi nâŋga. Setepano arâpŋâ too saŋgonziŋgâwan. Nâmbutŋâ ko mân nâŋgan.

17 Kristoŋâ a too saŋgonziŋgâbatkât mân sâm nigip. Den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgom ândibatkât sâm nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbaŋâ buŋ opapkât a nâmbutŋâ den kelâkŋoorâk sâme yatâ sâm kubikŋâ mân sâman. Nâ siŋgi âlip den zo bonŋik sâman.

A um kâtik ziŋ Yesugât den siŋgi nâŋgâne yen opmap.

18 A tâmbetagoagoŋaŋgât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nâŋgâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimenŋâ ko nâŋgindâ Anutugâren gâbâ imbaŋâŋootŋâ opmap. Siŋgi âlip, zo sâm kubik mân sâman.
19 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Kembuŋâ itâ sap, ‘Nâŋâ sa a nâŋgânâŋgâziŋoot zen kwakpi.
Nâŋgânâŋgâziŋoot, zeŋgât nâŋgânâŋgâ zo dooŋgubat.’ ”
20 Zen dap nâŋge? A nâŋgânâŋgâŋoot, zo ikâ? A ŋâi den nâŋgâm simbitkum sâmap, zo ikâ? A narâk zirat topŋâ nâŋgâmap, zo ikâ? Nâ sa nâŋgânek. Anutuŋâ hân a zeŋgât nâŋgânâŋgâziŋ egi yenŋâ oip.
21 A zen ziiŋâ nâŋgânâŋgâyân Anutugât topŋâ iknam kwagâwe. Wangât, zen yatâ upigât Anutuŋâ kânŋan nâŋgâm kubigi zeip, zorat. Den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgomen. Um kâtik a, zen zorat nâŋgâne yen opmap. Ka Aposolo a, nen den zorat nâŋgindâ bon opmap. Oi nen den siŋgi zo sâindâ a nâmbutŋâ ziŋâ nâŋgâm Kembugât siŋgi upme. Zo Anutuŋâ kânŋan nâŋgi zeipkât yatâ âsagemap.
22 Yuda a um kâtik ândime, zen kulem top top iknam sâme. Grik a, zen ko hân a zeŋgât nâŋgânâŋgâ den zo nâŋgânam kâtigime.
23 Nen ko Yesu poru nagân kuwe, zorat den sâindâ Yuda a ziŋ nâŋgâne kwakmak opmap. Oi Grik a sot hân ŋâin gokŋâ, ziŋâ den zo nâŋgâne den yenŋâ opmap.
24 Ka a nâmbutŋâ Kembuŋâ gâsuniŋgip, Yuda a sot hân ŋâin gok ârândâŋ, nen Kristogât nâŋgâm itâ sâmen, “Anutugât imbaŋâ sot nâŋgânâŋgâŋâ zemŋâŋgap.”
25 Um kâtik a, zen Anutugât nâŋgânâŋgâ den nâŋgâne yen opmap. Ka Anutugât nâŋgânâŋgâ, zorâŋ a zeŋgât nâŋgânâŋgâ wâlap. Oi a zen Anutugât den nâŋgâne lolot uap. Ka Anutugât den, zorâŋâ ko a zeŋgât imbaŋâ wâlap.

A zâizâiŋ ziŋâ ko bituk, a gigiŋâ ziŋâ ko doŋbep Kembugât siŋgi upme.

26 Bukurâpnâ, A ikâ zorâŋ Anutuŋâ diiniŋgip? Zo ek nâŋgânek. Osetniŋan a nâŋgânâŋgâziŋ patâ doŋbep buŋâ. A kutâ doŋbep buŋâ.
27 A mâteziŋan a gigiŋâ ândimen, nen Anutuŋâ diiniŋgâm a nâŋgânâŋgâziŋoot zo aŋun kwatziŋgâmap. A um kâtik ândime, zen nâŋgânâŋgâziŋaŋgât nâŋgâne aŋun upapkât yatâ oip. A zeŋgât mâteziŋan a gigiŋâ sot lolot ândimen, nen Anutuŋâ diiniŋgâmŋâ a imbaŋâziŋoot aŋun kwatziŋgâmap.
28 A mâteziŋan bâbâ lolot ândimen sot a yenŋâ ândimen, nen Anutuŋâ diiniŋgâmap. Oi a zâizâiŋ upme, zeŋgât imbaŋâziŋ koi yen upme.
29 Zo hân a nen Anutugât mâteŋan sâk mâme upemgât yatâ opmap.
30 Korinti a zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ utnetâ Anutuŋâ ândiândi uŋakŋâ ziŋgip. Anutuŋâ kembuniŋâ Yesu Kristo kwânâŋgip, zo neŋgât nâŋgânâŋgâ sot tosaniŋ gulipkukuŋ a sot um salek muyageniŋgâniŋgâŋ sot neŋgât suupniŋâ miminâ a kwânâŋgip.
31 Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“Nâi zâk sâtâre den sâbâ sâm Kembuŋâ oip, zorat sâbap.”

2

Paulo zâk sâm kubikkubik den mân sâmâip.

1 Bukurâpnâ, nâ zeŋgâren gamŋâ Anutugât den sapsum dâzâŋgowan. Zo
sâm kubikkubik den sot a zeŋgât nâŋgânâŋgâ den mân dâzâŋgowan.
2 Nâ itâ nâŋgâm kâtigem zeŋgâren gâwan. Yesu Kristo poru nagân kuwe,
zâkkât denâk sapsum ziŋgâbat.
3 Oi nâ zen sot tap imbaŋâ buŋ, keŋgât op ândiwan.
4 Oi siŋgi âlip sâsâŋ, zo nâŋgânâŋgâ pâtâ sâm kubikŋâ mân sâwan. Buŋâ.
Kaapumŋâ tânnogi siŋgi âlip sa imbaŋâ muyageziŋgi igâwe.
5 Den sâwan, zo a zeŋgât nâŋgânâŋgâ patâ den yatâ buŋâ. Zen a
zeŋgât nâŋgânâŋgâ den zorat nâŋgâne bon opapkât yatâ orâwan. Anutugât
imbaŋâ zeŋgâren muyagei ekŋâ nâŋgâne bon upapkât yatâ orâwan. Zen
Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbigât yatâ orâwen.

Anutuŋâ nâŋgânâŋgâ bonŋâ niŋgâmap.

6 A Anutuŋâ kubikziŋgi nâŋgânâŋgâziŋoot ândime, zen Kembugât
nâŋgânâŋgâ den bonŋâ dâzâŋgomen. Ka den dâzâŋgomen, zo um kâtik
a zeŋgât mo hân a kutâ zeŋgât nâŋgânâŋgâ yenŋâ buŋâ. Hângât a kutâ
nâŋgânâŋgâziŋaŋgât bonŋâ mân muyagem mârum buŋ utname.
7 Nen ko den Anutugât nâŋgânâŋgâyân tik zem gâip, zo sâm muyagi-
men. Den zo nâŋgâmŋâ sumbemgât siŋgi neule âsakŋâ minatkât Anutuŋâ
mârumŋan, hân mân muyageibân den zo sâm kâtâŋ oip.
8 Hân a kutâ, zen aksik den zo mân nâŋgâwe. Zen den zo nâŋgâm sâi ko
Kembu, âsakŋâ mariŋâ poruyân mân kumbe.
9 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemgune ziap,

“Anutu umziŋandâ gâsume, zeŋgât siŋgi Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi kubigip. Kut
ŋâi ŋâi zo a sennâ mân igikŋâ sot kindapŋâ mân nâŋgânâŋgâŋ sot a
umziŋan zo mân nâŋgâwe.”

A Kaapum sot ândim siŋgi âlip nâŋgâne bon upap.

10 Nen ko Anutuŋâ sâi Kaapumŋâ den Anutugât umŋan ziap, zo sapsum
niŋgip. Kaapum zâk den Anutugât umŋan tik zemap, zo aksik nâŋgâmap.
11 A ŋâiŋâ bukuŋaŋgât nâŋgânâŋgâ zo dap yatin nâŋgâbap? Um
mariŋandik zo nâŋgâbap. Zo yatik a ŋâiŋâ Anutugât nâŋgânâŋgâ zo mân
nâŋgâmap. Anutugât Kaapumŋâ zikŋik zo nâŋgâmap.
12 Oi Kaapum miwen, zo hânân gâbâ buŋâ. Anutu, zikŋan gâbâ Kaapum
zo miwen. Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi neŋgât siŋgi sâip, zo nâŋgânatkât Kaa-
pumŋâ niŋgip.
13 Anutuŋâ Kaapumŋâ niŋgip. Zorat den Anutugât umŋan ziap, zo sâmen.
Zo a zeŋgât nâŋgânâŋgâyân mân sâmen. Buŋâ. Kaapumŋâ den umniŋan
pâi sâmen. Kaapumŋâ den umniŋan pâi sâindâ Kaapum sot ândime, zen
dinniŋâ zo nâŋgâme.
14 Ka a um kâtik ândime, Kaapumziŋ buŋ ândime, zen Kaapumgât den sot
imbaŋâ, zo umziŋan mân mem ândie. A yatâ zo, ziŋ den zorat nâŋgâne yen
opmap. Zen dap yatâ nâŋgâbe? Den zo Kaapumziŋoot ziiŋik nâŋgâme.
15 A Kaapum sot ândime, zen kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ nâŋgâm sâlâpkume.
Oi a Kaapumziŋâ buŋ ândime, zen kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ sot a Kaapum sot
ândimen, neŋgât topŋâ mân nâŋgâme.
16 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Kembugât umŋan den ziap, zo ŋâiŋâ nâŋgipŋâ âlip den ŋâi dukubap? Yatâ Buŋâ.”

Nen ko Kaapumŋâ Kristogât nâŋgânâŋgâ den zo niŋgi mem ândimen. Mem ândimŋâ kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ nâŋgâm kubikmen.

3

Korinti a ziŋ siŋgi âlibân katep zeŋgât holi yatâ op ândiwe.

1 Bukurâpnâ, nâ zeŋgâren gam a kaapumziŋoot, zo dabângen dâzâŋgobam? A kaapumziŋ buŋ, zo dâzâŋgobam. Zen siŋgi âlibân katep mâik yatâ ândie

2 Katep mâik zen nalem kâtik mân nem namâk nime. Zen nalem kâtik dap op nimbe? Oi narâk ziren Korinti a zen katep mâik yatâ siŋgi âlipkât nalem kâtik nimbigât dâp mân ue.

3 Zen um kâtik. A kaapumziŋ buŋâ yatâ op ândie. Zeŋgâren den sârek sot kâsâp sot um kâlak muyagei a kaapumziŋ buŋâ yatâ op ândie.

4 Zen itâ sâme, “Nâ Paulogât a.” Nâmbutŋâ ziŋ sâme, “Nâ Apologât a.” A yatâ sâme, zen um sâŋgiŋaŋgât mâtâbân ândime.

5 Apolo, zâk ŋâi? Paulo, nâ ŋâi? Net kore aŋâ Kembugât den dâzâŋgoitâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe. Kembuŋâ nep diŋ sâm nikip yatigâk tuuwet.

6 Den sumbuŋâ ŋâi sa nâŋgânek. Nâ nep kârâm kâmirâwan. Apolo zâk nep galem op hibuk pitip. Kembuŋâ ko mâsop mei bonŋâ muyageip.

7 Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitip, nekât bonŋâ mân sâbi. Mâsop mei bonŋâ muyagemap, Anutu, zâkkârâk sâbi.

8 Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitâmap, nepnik kânok. Oi zorat sâŋgânŋâ mia zâk yatik mimbap.

9 Net Anutugât berân mâme a. Zen ko Anutugât sin kâlam yatâ. Zen Anutugât namâ.

Kârâpŋâ nepkât topŋâ sâm muyagibap.

10 Zen Anutugât namâ yatâ oi Anutuŋâ nep sâm nigip dâp nâ mirâ tuutuuŋ a op kunkun kâtik pa giarip. Oi a nâmbutŋâ ziŋ kunkun kwâkŋan târokwap tuume. A yatâ zorâŋ nâŋgâmŋik tuubi.

11 Kunkun giarip, kinzap, zorat kutŋâ Yesu Kristo. Zo sâmbum pam ŋâi pâi geibap, zorat dâp mân taap.

12 Oi kunkun zorat kwâkŋan a ŋâiŋâ goide kât mo siliwa mo kât ŋâi âlipŋâ, sâŋgân patâ mo nak, ogep mo um târokwap tuubap zo ko mirâ tuutuuŋâ zorat topŋâ muyagibap.

13 Narâk patin zorat topŋâ muyagibap. Narâk zoren kârâp patâ âbâŋgum simbap. Oi kârâp zorâŋ sem nep zikŋik zikŋik tuuwe, zorat top sâm muyagibap.

14 Kârâpŋâ a ŋâigât nep tuutuuŋ zo mân sei sâŋgân mimbap.

15 Ka a ŋâigât nep tuutuuŋ, zo kârâpŋâ sei sâŋgân buŋ upap. Oi zikŋâ ko mân tâmbetkubap. Kârâbân gâbâ mâkâm gâbap yatâ upap.

A mân sâm âlip kwatziŋgâbi.

16 Nen Anutugât tirik namâ. Anutugât Kaapumŋâ umniŋan tâtat mâme opmap. Zo nâŋge mo buŋâ?

17 A ŋâi, zâk Anutugât namâ kiom tuubap zo ko Anutuŋâ a zo yatik kiom miŋaŋgâbap. Anutugât tirik namâ, zo hâlâlu sâsâŋ. Oi namâ zo, zen.

18 Zen umziŋ mân kâitkubi. Zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk hân a zeŋgât nâŋgânâŋgâ zorat nâŋgi zâibapkât op girem uan. A zo yatâ, zorâŋ nâŋgânâŋgâ zo birâm hân a mâteziŋan kwakmak yatâ oi âlip upap. Zâk nâŋgânâŋgâ yenŋâ zo biri Anutuŋâ zâkkât nâŋgi nâŋgânâŋgâ bonŋoot upap.
19 Hân a zeŋgât nâŋgânâŋgâ zorat Anutuŋâ nâŋgi bon buŋ opmap. Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“A nâŋgânâŋgâziŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ opmap, zen Anutugât arâpŋâ kâitzâŋgonam orot mâme upme. Ka Anutuŋâ topziŋ nâŋgi bâliŋ oi kâbakŋeziŋgâmap.”
20 Oi den ŋâi itâ ziap;
“Kembu zâk a nâŋgânâŋgâziŋ patâ zeŋgât den nâŋgi yen, bon buŋ opmap.”
21 Zorat zen hân a neŋgât nâŋgânâŋgâ mo imbanâ zorat nâŋgâm um zâizâiŋ mân upi. Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ oi yatâ mân upi. Zi den zorat torenŋâ sa nâŋgânek. Kut ŋâi ŋâi aksik zo zeŋgât siŋgi.
22 Paulo sot Apolo, Petero, nen zeŋgât siŋgi. Oi hânân kut ŋâi ŋâi mumuŋâ sot ândiândiŋâ, zo zeŋgât siŋgi. Itârâŋ ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zeŋgât siŋgi.
23 Zen ko Kristogât siŋgi ândie. Oi Kristo zâk Anutugât siŋgi. Zorat zen Kristo sot Kembugât siŋgi ândie, zorarâk sâtâre upi. A zeŋgât nâŋgâne zâizâiŋ mân upap.

4

Kembuŋâ nep a zeŋgât topziŋ sâm muyagibap.

1 Zen neŋgât itâ nâŋgâbi. Kristogât nep a sot Anutugât den tik zem gâip, zorat galem a.
2 Oi galem a nen dâŋ galem op ândinatkât sâsâŋ. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap.
3 Oi zi ninaŋgât sâbâ. A minduminduyân ŋâiŋâ nâgât den sâme oi ko zorat nâŋga yenŋâ opmap. Oi ninak topnâ âlip mân sâman.
4 Nâ ninaŋgât nâŋgâm tosanâ mân nâŋgan, zorat nâ tosanâ buŋ ândian mân sâbat. Topnâ sâbap, zo Kembu kânokŋâ ândiap. Zâkŋâ tosa ek nâŋgâmap.
5 Zen ko ayâk, zorat topnâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikŋak gamŋâ kut ŋâi ŋâi tik ziap, zo mem kâkŋan pâmbap. Oi umniŋan kut ŋâi ŋâi tik ziap, zo aksik âsagem naŋgâbap. Oi Anutuŋâ a aksik holiziŋ ekmap, zâkŋâ a ziŋgiri holiziŋ âlip oi ko sâm âlip kwatziŋgâbap.

Korinti a zen zâizâiŋ urâwe.

6 Bukurâpnâ, zen Kembugât den mân walâbi. Ziŋâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân otniŋgabi. Zâizâiŋ man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, niikŋan kwap san. Zen nekât topnik ek nâŋgâm kwâkâbigât san. Net Anutugât berân mâme ayâk.
7 Zâizâiŋ upme, zeŋgât sâbâ. Gâ a ŋâiŋâ a patâ upan sâm, sâm gigip? Nâŋgânâŋgâ den zemgigap, zo gikak muyagein mo ŋâiŋâ mem gigip?
8 Ŋâiŋâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmat? Zen zâizâiŋ op ziiŋaŋgât itâ nâŋgâme? “Umgât gom sambe neŋgâren piksâm ziap. Nen mârum sikumniŋoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo buŋâ a kutâ op ândien.” Zen topziŋâ yatâ nâŋgâme? Perâkŋak, zen a kutâ op sâi ko

diiniŋgâne zeŋgâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ opmap. Ka nâ ko zâizâiŋ mân opman.
9 Aposolo neŋgât itâ nâŋgan. Aposolo a nen giginâ ândien. Anutuŋâ sâi Aposolo a nen kâmbamgât siŋgi yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zeŋgât mâteziŋan a ziŋ nâŋgom kut ŋâi ŋâi otniŋgâne niŋgitme.
10 Nen Kristogât opŋâ a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap nâŋgânâŋgâziŋ patâ yatâ urâwe? Nen lolotŋâ. Zen ko kâtikŋâ? Um kâtik a ziŋ zen sâm âlip kwatziŋgâme? Nen ko sâm bâliŋ kwatniŋgâme.
11 Nen too nalemgât mom ândiwenŋâ ândim gen. Hâmbâ alâkŋâ mem ândimen. A ziŋ nâŋgom moliniŋgâme. Mirâ buŋ ândiwenŋâ ândim gen.
12 Betŋâ sâknam nep tuumen. A zen sâm bâliŋ kwatniŋgâne nen den âlipŋâ dâzâŋgomen. Laŋ otniŋgânetâ nen hâuŋâ mân otziŋgâmen.
13 Sâm bâliŋ kwatniŋgânetâ nen buku orotŋaŋgât den dâzâŋgomen. Nen a doŋbep zeŋgâren gâbâ iisak alâ gwapgwap yatâ otniŋgâne ândiwenŋâ ândim gen.

Paulo zâk siŋgi âlibân Korinti a zeŋgât ibâziŋ oip.

14 Zen aŋun upigât den zi mân kulemgum ziŋgan. Nan bârarâpŋâ girem den dâzâŋgobam ekap zi kulemgum ziŋgan.
15 Kristogât berân mâme a kâmut zeŋgâren ândie. Ka siŋgi âlibân ibâ doŋbep buŋâ. Nâ kândom Yesu Kristogât den siŋgi âlip dâzâŋgom nâ kânok ibâziŋ orâwan.
16 Zorat nâgât mâtâp zo lâŋ ândibigât kindap pâroŋ den dâzâŋgua nâŋgânek.
17 Zen nâgât mâtâp lâŋ ândibigât Timoteo sâŋgongua zeŋgâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlâtâŋ opŋâ ninâ nannâ âlip yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk sâŋgungua zeŋgâren gam nâ Kristo sot pâlâtâŋ op orot mâmenaŋgât siŋgi den, zorat sapsum ziŋgi nâŋgâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lâŋ ândibigât dâzâŋgoman.
18 Korinti zeŋgâren a nâmbutŋandâ zâizâiŋ op nâgât itâ sâme, “Paulo zâk mân gâbap.”
19 Nâ ko Kembuŋâ nâŋgânigi narâk mân kârep oi kek gâbat. Zeŋgâren gamŋâ a zâizâiŋ op den sâme, zeŋgât topziŋ ikpat. Dinziŋâ zorat mân sâm imbaŋâziŋaŋgât topŋâ ikpat.
20 Anutugât um topŋan ândiândiŋ, zo denân mo denâk buŋâ. Zo Kembugât imbaŋâŋan kâtigem ândiândiŋ.
21 Oi mâsikâziŋga zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opŋâ lumbeŋâ op gâbatkât se?

5

Korinti zeŋgâren bâliŋâ muyagem zeip.

1 Zeŋgât siŋgi den itâ sâne nâŋgâman. Zeŋgâren laŋ mâman ŋâi ândiap. Oi laŋ mâman bâliŋâ zo a um kâtik zeŋgâren mân muyagemap. A ŋâiŋâ ibâŋaŋgât ambinŋoot ândimap, zorat san.
2 Zo yatâ muyagem zei zen dap op zorat mân nâŋgânâŋgâ op tok zâizâiŋ op ândie? Zo mân orotŋâ. Zen zorat umbâlâ opŋâ aŋâ bâliŋâ oip, zo osetziŋan mân tâpapkât molinetâ ari dâp upap.
3 Nâ sâknâ ko kârebân ândian. Umnâ ko zen sot tapŋâ yatâ, a bâliŋâ oip zo, zâkkât den itâ sâm kwâkâwan.

4 Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât
imbaŋâŋan kâtiginat.
5 A zo um dâpŋâ kubikkubik opŋâ Kembu gâbâbân âlip upapkât Sataŋgât
bikŋan pâindâ um sâkŋaŋgât âkŋâle bâliŋâ zorâŋ tâmbetkubap.

Kut ŋâi ŋâi kâlakŋâ zo birâm samŋâ mem ândibi.

6 Bâliŋâ yatâ zo osetziŋan zei mân nâŋgânâŋgâ op zâizâiŋ utne nâŋga mân
dâp uap. Zuu usiŋandâ nalemân giari une kâlak op naŋgâmap. Zo nâŋge.
7 Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zeŋgât kâlakziŋâ
betziŋan meip, zorat kâlak buŋ ândibi. Mârum Yuda a ziŋ Pasowa kendon
tâtnam râma ŋâi kuwe. Oi zo yatik neŋgât Pasowa râma kuwe, zo Kristo.
8 Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâliŋâ zorat kâlakŋâ
birâm kut ŋâi ŋâi salek sot târârakŋâ zo mem ândinat.
9 Nâ mârum ekap ŋâi itâ kulemgum ziŋgâwan. Zen laŋ mâman a ambân
zen sot nalem kânok niniŋ sot tâtat mâme mân upi.
10 Den parâwan, zo um kâtik zeŋgât mân sâwan. Um kâtik a zen laŋ
ândime. A zeŋgât kut ŋâi ŋâi âkŋâle op kâmbu upme. A lopio hurat kwap
ândime. A um kâtik yatâ zo birâziŋgâbigât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap
yatâ zâmbam naŋgâbi. Zen hân birâm sumbemân zâim zâmbanbi, zorik.
11 Nâ itâ zorat kulemgum ziŋgâwan. Ŋâiŋâ Yesugât kâmurân ândim bâliŋ
mem ândiap, mo a ŋâigât kut ŋâi ŋâi âkŋâle op laŋ memap mo den bâliŋ
sâm ândimap, mo lopio hurat kwâpmap, mo too kâtik nem um gulip opmap,
mo kâmbu opmap. Kembugât kâmurân a bâliŋâ zo yatâ mem ândie, zen zot
tâtat mâme mân upi. Oi nalem ârândâŋ mân nimbi.
12 Yesugât kâmut âkŋan ândie, zeŋgât den mân sâm kubikziŋgâbat. A
Yesugât kâmurân ândie, zeŋgât tosagât den sâm kubikziŋgânetâ dâp upap.
13 A âkŋan ândie, zeŋgât tosagât den hâunâ zo Anutuŋâ sâbap. Zen ko
bâliŋ mâme a zo zeŋgât osetziŋan gâbâ diim âi âkŋan pambi. Zâk osetziŋan
mân ândibap.

6

Den muyagei ziiŋak mân sâm kwâkâwe.

1 Zeŋgâren gokŋandâ ŋâiŋâ bukuŋaŋgât kuk den mem ândibap, oi den zo
Yesugât kâmut a sâtŋâ zeŋgâren mân sâm um kâtik a patâ zâkkâren sâbap?
Zen zorat dap nâŋge? Zo âlipŋâ orotŋâ?
2 Yesugât kâmut a nen ŋâran a um kâtik zeŋgât den sâm kwâkânat. Zo
nâŋge? Oi zi Yesugât kâmurân gok zeŋgâren den mâik ŋâi muyagei ziiŋak
mindumindu op sâm mân kwâkâbi mo?
3 Ŋâran nen sumbem a zeŋgât den sâm kwâkânam mân kwaknat. Zo
nâŋge?
4 Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâm kwâkânat. Zorat wangât
kut ŋâi yenŋaŋgât den muyagei a um kâtikziŋ zeŋgâren mem âinetâ sâm
kwâkâme.
5 Zen den zo nâŋgâm aŋun upigât dâzâŋguan. Zen dap nâŋge? Zeŋgâren a
nâŋgânâŋgâŋoot ŋâi mân ândiap? Zeŋgâren den ŋâi muyagei zâkkâren mem
âine sâm kubikpap.
6 Nâŋgânâŋgânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buŋâ. Yesugât
kâmurân gokŋâ ŋâiŋâ buku ŋâi sot den muyagei a um kâtik zeŋgâren mem
âine sâm kwâkâme.

7 Zeŋgâren den âsagemap, zorâŋ siŋgi âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp ŋâi, zorat sa nâŋgânek. A ŋâiŋâ kulem bâliŋâ otgigi denân mân pam tosaŋâ birâŋaŋgâna yen zimbap. Tosa muyagei um kâtik a zeŋgâren mân pâmban. Nâ zorat nâŋga mâtâp âlip ŋâi uap. Zen wangât yatâ mân upme.
8 Zen ziiŋak bâliŋâ op bukurâpziŋaŋgât kut ŋâi ŋâi betziŋan mime. Zo ŋâin gokŋâ buŋâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziŋ zen sot ârândâŋ upme.
9-10 Den zi nâŋgâm biraŋbi. Bâliŋ mâme a ambân zen Anutugât um topŋan mân ândibi. Zen umziŋ mân kâitkunek. Laŋ mâman a sot kware suŋa mem ândiândiŋ. Ambân mem birâ sot bâliŋ upme, Kâmbu orot sot sikumgât âkŋâlime, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâliŋ sâme sot kâmbam ku. A yatâ zorâŋ Anutugât um topŋan mân bagibi.
11 Oi zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ ziŋ yatâ op ândiwe. Ka zen Kembuŋâ umziŋ saŋgorip. Kembuŋâ um hâlâlu minziŋgip sot tosa buŋ minziŋgip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutuniŋaŋgât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziŋgip.

Bâliŋaŋgât girem den.

12 A nâmbutŋâ ziŋ itâ sâme, “Kut ŋâi ŋâi, zo orotŋik ziap.” Ka nâŋâ sa nâŋgânek. Kut ŋâi ŋâi nâmbut orotŋâ zorâŋâ mân betniŋan memap. Kut ŋâi ŋâi, zo orotŋik ziap, Ka zobâ ŋâiŋâ kembu otnibâ sâi zâkkât kore mân upat.
13 Nalem, zo tep kâmbogât siŋgi. Oi tep kâmbo, zo nalemgât siŋgi. Bet Anutuŋâ sâi nalem sot tep kâmbo zo ârândâŋ buŋ upabot. Sâkniŋ zo mâtâp ambân zen sot ândiândiŋ mo ambân nâmbutŋâ zen sot laŋ ândiândiŋaŋgât siŋgi buŋâ. Zo Kembugât siŋgi. Kembu zâk sâkkât mariŋâ op ândiap.
14 Anutuŋâ Kembu Yesu mumuŋan gâbâ mâŋgei zaarip. Zo yatik imbaŋâŋandâ mâŋginiŋgâbap.
15 Nâŋgâm biraŋbi. Kembugât kâmut nen Kristogât sâk bonŋâ op ândien. Kristo zâk kâukniŋ ândiap. Oi nen kiŋ bikŋâ yatâ op ândien. Oi zen dap nâŋge? Kristo sot pâlâtâŋ op ândien, neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ âi mâtâp ambân sot pâlâtâŋ op ândei dâp upap? Buŋ kâtikŋâ.
16 Zen itâ nâŋgâm biraŋbi. “A ŋâiŋâ ambân laŋ mâman ŋâi sot pâlâtâŋ oitâ zet sâk kânok upabot.” Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Zet zagâtŋâ kânok op ândibabot.”
17 Nen âlip nâŋgen. Ŋâi zâk Kembu sot pâlâtâŋ oi um dâpzikŋâ kânok upabot.
18 Zen laŋ mâman ambân zo kândâtzâŋgobi. A ŋâiŋâ bâliŋâ nâmbutŋâ upap, zorâŋ sâkŋâ mân tâmbetkubap. Ka ŋâi zâk zik ambin birâm ŋâi sot ândibap, zâk zikŋâ sâkŋâ tâmbetagobap.
19 Zen zitâ nâŋgâme? Tirik Kaapumŋâ umziŋan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziŋ zo Tirik Kaapumgât namâ. Zâk zeŋgât um sâkziŋan ândibapkât Anutuŋâ sâŋgongoi geip. Zen sâkziŋaŋgât mariŋâ buŋâ.
20 Kembuŋâ mârum sâŋgânziŋ mei zâkkât siŋgi urâwe, ândie. Zorat zen sâkziŋâ târârak galem op ândine a nâmbutŋâ ziŋâ ziŋgitŋâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.

7

Ap ambin zeŋgât den.

1 Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâuŋâ sa nâŋgânek. Nâ itâ nâŋgan. A ŋâiŋâ ambân mân mem yen ândei sâi ko âlip opap.
2 Ka bâliŋaŋgât mâsimâsikâ gâi bâliŋ upegât aŋâ ambân mem zâk sot pâlâtâŋ op ândibap.
3 Oi agât sâkŋâ ambin mân aŋgân kârâŋaŋgâbap. Oi ambân zâk yatik sâkŋâ apŋâ mân aŋgân kârâŋaŋgâbap.
4 Ambân zâk sâkŋaŋgât mariŋâ zikŋik mân ândiap. Zo apŋaŋgât siŋgi. Oi apŋâ zo yatik sâkŋaŋgât mariŋâ zikŋik mân ândiap. Zo ambinŋaŋgât siŋgi.
5 Zorat ap ambin zen sâkziŋ mân aŋgân kârâyaŋgâbi. Yen ninâu sâm ândim den saam yatâ utne dâp upap. Sataŋgât mâsimâsikâyân loribegât narâk pâŋkânogâk yatâ ândibi.
6 A ambân miaŋgâbigât op san, zo sâm kâtigemŋâ mân san.
7 Anutuŋâ imbaŋâ nigi ambân mân mem yen ândian. Nâ ândian, yatik ândibigât otnigap. Ka Anutuŋâ imbaŋâ ŋâi zikŋik zikŋik niŋgâmap. Nen dâbâk buŋâ, ŋâi itâ, ŋâi yatâ. Zorat a ambân âlip miaŋgâbigât san.
8 A ambân sigan sot malâ, zeŋgât itâ san. Zen nâ yatâ op yen ândine âlip upap.
9 Ka zen umziŋan âkŋâleziŋandâ diiziŋgi bâliŋan bagim tâmbetagobegât op miaŋgâm ândibi.
10 Ap ambin zeŋgât den sa nâŋgânek. Den zi nâgât buŋâ. Kembugât den. Zeŋgâren gâbâ ambân ŋâiŋâ apŋâ mân birâbap.
11 Oi ambinŋandâ apŋâ mârum birip oi ko a buŋâ, yen ândibap mo dum apŋoot miaŋgâm ândibabot. Oi yatik a ŋâiŋâ ambinŋâ mân birâbap.
12 Nâmbutŋâ zeŋgât den zi sa nâŋgânek. Kembugât den buŋâ. Zi ninâ den uap. Kembugât kâmurân a ŋâi âmbinŋâ um kâtik ândibap, oi ambân zorâŋ zâk sot ândibat sâi mân birâbap.
13 Mo Yesugât kâmurân gokŋâ ambân ŋâi zâkkât apŋâ um kâtik ândibap, oi a zorâŋ zâk sot ândibat sâi mân birâbap.
14 A um kâtik zo ambinŋâ Kembugât siŋgi, zâkkât mâsop zorâŋ zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apŋâ Kembugât siŋgi, zâkkât mâsop zorâŋ zâkkâren arip. Oi yatigâk murarâpziŋ Kembugât siŋgi op ândibi. Zo buŋ sâi um kâtik ândibe.
15 Um kâtik a mo ambân ŋâiŋâ birâbam sâi mân aŋgân kârâŋaŋgâbi. Zorat pâke mân ziap. Anutuŋâ lumbeŋan ândibigât diiziŋgip.
16 Ambân, gâ apkâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo buŋâ? Zo nâŋgat?
A, gâ ambingâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo buŋâ? Zo nâŋgat?
17 Zen zikŋik zikŋik kinkin zoren mo zoren kine Kembuŋâ ândiândi muyageziŋgip sot nep sâm ziŋgip, zo yatik siŋgi âlibân ândibi. Nâ den zo Yesugât kâmut kamân dâp dâzâŋgoman.
18 Zeŋgâren ŋâi zâk kwabâ kwâkŋaŋgâne ândei Kembuŋâ diiŋaŋgip, zâk mân birâbap. Oi a ŋâi zâk kwabâ mân kwâkŋaŋgâne ândei Kembuŋâ diiŋaŋgip, zâk kwabâ kwâkŋaŋgâbigât mân sâbap.
19 Kwabâ kwatziŋgâwe mo kwabâ mân kwatziŋgâwe, zorat nâŋgâne bon mân upap. Anutugât den luluŋ, zorâŋ bonŋâ uap.
20 Ŋâi zâk kinkinŋâ zoren mo zoren kiri Kembuŋâ diigip, kinkinŋanâk zo kinbap.
21 Gâ kore mâman a ândina Kembuŋâ diigigipkât nâŋgâm kwâkâ mân upan. Olaŋginâ sâne mân kwâkâban.

22 Ŋâi zâk kore a op ândei Kembuŋâ bâliŋaŋgât tâgân gâbâ olaŋŋaŋgi
Kembugât a bonŋâ op ândibap. Ŋâi zâk a bonŋâ ândei Kembuŋâ gâsui
Kristogât kore a op ândibap.
23 Kembu zâk sâŋgânziŋ meipkât zâkkât kore a op ândie. Zorat a ŋâiŋâ
kembu otziŋgâbâ sâi mân nâŋgâbi.
24 Bukurâpnâ, ŋâi zâk kinŋâ siŋgi âlip nâŋgip, teŋgâ zorenâk narâk ziren
kinŋâ Anutu sot pâlâtâŋ upap.

A ambân sigan, zeŋgât den.

25 A ambân sigan, zeŋgât den sa nâŋgânek. Zi Kembugât den buŋâ.
Kembuŋâ tânnogi siŋgi âlip mem ândimanŋâ ninâ nâŋgânâŋgâyân den zi
dâzâŋgua nâŋgânek.
26 Narâk zi mâte uap, zoren sâknam patâ muyagibapkât a ŋâi zâk ambân
buŋ ândibat sâm âlip upap.
27 Ka ambân mein oi ko mân birâban. Ambân mân sâm giwe oi ko
ambângât mân sâban.
28 Gâ ambân mimbâ sâm mena mân bâliŋ upap. Oi ambân sigan ŋâiŋâ a
ŋâi mei mân bâliŋ upap. Ka miaŋgâbi, zen sâkkât nep tuum sâknam nâŋgâbi.
Nâ zorat nâŋgâm itâ san. Zen yen sigan ândine âlip upap.
29 Bukurâpnâ den zi sa nâŋgânek. Yesu takâbapkât narâk pâŋkânok uap.
Zorat a ambirâpziŋoot ândimeŋâ ândinetâ ambirâpziŋ buŋ yatâ upap.
30 Oi umbâlâ op isem ândimeŋâ ândine umbâlâ buŋâ yatâ upap. Oi sâtâre
op ândimeŋâ ândine sâtâre buŋ yatâ upap. Oi kut ŋâi ŋâi kwâlâmeŋâ ândine
sikum buŋ yatâ upap.
31 Oi kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ upmeŋâ ândinetâ yen ândime yatâ upap.
Hângât kulem zi ek nâŋgâme, zo buŋ upap. Yesu takâbapkât narâk pâŋkânok
uap, zorat den zo san.
32 Zen hânân ândim kut ŋâi yenŋaŋgât mân nâŋgâm kwâkâm ândibigât san.
A, ambân buŋandâ Kembugât denâk nâŋgâm ândimap. Kembuŋâ zâkkât
nâŋgi âlip upapkât nâŋgâmap.
33 Ka a ambinŋootŋâ ko sâkkât kut ŋâi ŋâi zorat nâŋgâmap. Oi am-
binŋandâ zâkkât nâŋgi âlip upapkât nâŋgâmap.
34 A yatâ zo sâkkat kut ŋâi ŋâi sot Kembugât nepkât nâŋgâm um zagât
opmap. Ambân sigân zen Kembugât nepkârâk nâŋgâme. Oi um sâkziŋâ
Kembugât siŋgi upapkât nâŋgâme. Oi ambân a sotŋâ sâkkât kut ŋâi ŋâi
zorat nâŋgâm ândibap. Apŋandâ zâkkât nâŋgi âlip upapkât nâŋgâbap.
Ambân zo yatâ zorâŋ sâkkât kut ŋâi ŋâi sot Kembugât nepkât nâŋgâm um
zagât opmap.
35 Zen âlipŋâ ândim kwâtâtibigât den zi dâzâŋguan. Mâtâp pâke
kwatziŋgâm mân san. Um nâŋgânâŋgâziŋ zo Kembugâren pane zei
ândibigât otnigi yatâ san.
36 Oi a ŋâi zâk bâratŋâ a mimiŋaŋgât dâp oi aŋgân kârâbâ sâm upap. Oi
bet nâŋgi mân dâp oi ayân pâmbâ sâm pâi mân bâliŋ upap.
37 Ŋâi zâk umŋandâ itâ nâŋgâbap, “Bâratnâ yen ândibap.” Yatâ sâm um
zagât mân upap. Yatâ sâm kâtigei dâp upap.
38 Zorat itâ sa nâŋgânek. Ŋâi zâk bâratŋâ ayân pâi âlip upap. Ka a ŋâi zâk
sâi bâratŋâ yen ândei âlip ŋâi upap.

Malâ zeŋgât den.

39 Ambân ŋâi zâk apŋâ ândei mân birâm ândibap. Apŋâ moi ko a ŋâi mimbâ sâm âlip mimbap. A zo Kembugât a ândiap oi ko âlip miaŋgâbabot.
40 Ka ambân zorâŋ apnâ buŋ yen ândibat sâm yen ândibap. Zorat nâŋga âlip upap. Zo yatâ nâŋgan. Oi den zo ninâ umgârâk buŋâ. Anutugât Kaapumŋâ nâŋgânâŋgânâ zo nigi san.

8

Lopiogât siŋgi nalem, zorat den.

1 Lopiogât siŋgi sii nalem, zorat sâbâ. Korinti a zen itâ nâŋgâme, “Nen aksik top nâŋgânâŋgâniŋoot ândien.” Ka nâ itâ sa nâŋgânek. Top nâŋgânâŋgâ zorâŋ zâizâiŋ muyagemap. Oi zen mân zâizâiŋ upigât otnigap. Buku op ândiândiŋ zo ko berân miaŋgâm âlip ândibi.
2 Ŋâi zâk buku orot mân op ândimŋâ Anutugât topŋâ nâŋgâm kwâtâtian sâmap, zâkkât itâ sânat, “Zâk mân nâŋgâm kwâtâtiap. Nâŋgânâŋgâ bonŋâ mân zemŋâŋgap.
3 Ŋâi zâk umŋandâ Anutu gâsubap, zâk Anutuŋâ buku okŋaŋgâbap.”
4 Lopiogât siŋgi sii nalem, zorat itâ nâŋgâmen, “Lopio zâk bonŋâ buŋâ. Zâk wâgân mân ândiap.
5 Anutu zâk kânokŋâ bonŋâ ândiap.” Nen yatâ nâŋgâmen. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu doŋbep ziap.”
6 Nen ko itâ nâŋgen, “Anutu Ibâniŋ, zâk kânok ândiap. Zâkkâren gâbâ kut ŋâi ŋâi muyagem naŋgip. Oi nen zâkkât siŋgi ândien. Oi Kembu kânok, Yesu Kristo. Anutuŋâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut ŋâi ŋâi aksik muyageniŋgip. Oi zâkŋâ galem otniŋgi ândien.”
7 Kembugât kâmurân a nâmbutŋâ zen topŋâ yatâ zo mân nâŋgâm ândie. Zen mârumŋan gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen siŋgi âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nâŋgâne bon oi um kâtik, ziŋ nalem lopiogât siŋgi sâne zo nemŋâ umziŋ sumunkomap.
8 Nâ den sa nâŋgânek. Anutu zâk nalemgât opŋâ nâŋgi mân zâizâiŋ uap. Nen sii nalem birindâ neŋgât mân nâŋgi geibap. Mo nalem neindâ mân nâŋgâniŋgi zâibap. Buŋâ. Nalem, zo yenŋâ.
9 Zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ ziŋâ nalemgât topŋâ nâŋgâm nalem nem tatne bukurâpziŋ siŋgi âlip bituktâ zemziŋgap, zen ziŋgitŋâ bâliŋ upegât galem oraŋgâm ândibi. A lolot yatâ zo lopiogât siŋgi nalem nemŋâ umziŋ sumunkomap.
10 Gâ lopio zâk bon buŋ sâm lopio namin zâim nalem nem tâtna bukugâ ŋâi lotŋâ, um oset a ga gekŋâ niapkât nimbâ sâm zo yatik nemŋâ umŋâ sumunkumbap.
11 Bukugâ siŋgi âlip bituktâ zemŋâŋgap, zâk Kristo gilâmŋandâ sâŋgân meip. Zâk gâgât kâtikkaŋgât lorebapkât girem uan.
12 Zen lopiogât siŋgi nalem nemŋâ bukurâpziŋ um oset ândime, zen umziŋ mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap.
13 Zorat nâ sii nalem nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkât nâŋgâm kwâkâ op sii nalem birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

9

Paulo zâk nepŋaŋgât den sâip.

1 Korinti a zen nâgât dap nâŋge? Nâ Aposolo buŋâ? Nâ yatâ mo yatâ
upatkât otnigi saanine dumunân ândian? Nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo mân
egâwan? Korinti a zen ziiŋak topnâ nâŋgâm biraŋbi. Nepnaŋgât bonŋâ
Kembugât mâsobân muyageip, zorat ko zen siŋgi nâŋgâ a ambân urâwe,
zo.
2 Kamân ŋâin gok nâmbutŋâ zen nâgât Aposolo mân sâme motŋâi. Zen
ko topnâ âlip nâŋge. Nâ perâkŋak zeŋgât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo
nepnâŋgât bonŋâ Kembugât mâsobân zen Kembugât a ambân urâwe.
3 A ninâ topnaŋgât sâme, zen den itâ mâburem ziŋgan.
4 Zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ zen nen nepniŋangât sâŋgân zeŋgâren gâbâ
too nalem mân minatkât sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutŋâ
zen mâtâbân âim gane too nalem ziŋgâme.
5 Aposolo nâmbutŋâ sot Petero sot Kembugât murâpŋâ, zen am-
birâpziŋoot kamân toren toren âim gane nalem mot ziŋgâne aposolo nep
tuume. Oi nâmbutŋâ nen yatâ mân utnatkât sâwe.
6 Nâ sot Banaba, net betŋâ nep tuum ândim kât muyagem sâkkât kut ŋâi
ŋâi sâŋgân mem ândiratkât se. Net yatik op ândim mân birâratkât se.
7 Den ŋâi mâsikâziŋga sânek. Kâwali a ŋâiŋâ zikŋâ nalem sot kut ŋâi ŋâi
muyagemap? A ŋâiŋâ nep kârâm kâmiri bonŋâ muyagei mân mem nimbap?
Mo ŋâiŋâ noniŋ makau nepŋâ tuumŋâ zeŋgât nam mân mâsan nimbap?
8 Den zi a den san? Buŋâ. Kembugât gurumin den ekabân den yatik ziap.
9 Moseŋâ Kembugâren gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap,
“Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân pindâna mân dâp upap.”
10 Oi dap nâŋge? Den zo Anutuŋâ wâu zeŋgârâk nâŋgâm sâip? Mo neŋgât
nâŋgâm sâip? Den zo a neŋgât op sâip. Ŋâi zâk nepŋâ kârâm kâmitmap,
zâk bonŋâ oi nimbatkât nâŋgâm nep zo tuumap. Oi yatigâk ŋâi zâk nebân
hibuk pitâbap, zâk bonŋâ muyagei nimbatkât nâŋgâm tuubap. Anutu zâk
yatâ nâŋgi ziap.
11 Nen zeŋgâren umgât nep tuumŋâ zeŋgâren gâbâ sâkkât kut ŋâi ŋâi
minatkât nâŋgâne yâmbâremap?
12 A nâmbutŋâ ziŋ zeŋgâren gâbâ nalem sikum minetâ nen zeŋgâren nep
topkwap tuuwenŋâ mân minatkât se?
Nâ itâ sa nâŋgânek. Nen Kristogât siŋgi âlip laŋ kâri pâke pambemgât
zeŋgâren gâbâ nalem sikum miminâ sâsâŋ, zo birâm betŋâ sâknam nep
tuum nalem mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zeŋgâren gâbâ sâŋgânŋâ mân meip, zorat sâtâre oip.

13 Kembugât siŋgi nalem uuŋâ a tirik namin nep tuum ândime, zen namin
nalem mem nime. Oi Anutugât siŋgi nalem kut ŋâi ŋâi pâpannâ, zoren
tuume, zen zoren gâbâ nalem nâmbutŋâ mem nem ândime.
14 Kembu zâk siŋgi âlip sâsâŋ a, nen yatik siŋgi âlip sâindâ betniŋan
mimbigât sâip.
15 Nâ ko mâtâp zo mân lâŋman. Kât sikum mân meman. Oi zen yatik
otnibigât ekap zi mân kulemgum ziŋgan. Nâ zeŋgâren gâbâ kât mot mân
meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nâŋgâm kâtigian. Nâ yatik op ândim
ma ko mumbat. A ŋâiŋâ kât nigi ko nâ dap yatâ zâizâiŋ op sâtâre den dum
sâbat? Zorat kât mot zeŋgâren mân mimbat.

16 Nâ siŋgi âlip den dâzâŋgom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâiŋ den sâbat?
Nep zo Anutuŋâ kwâknan pâip. Den siŋgi âlip zo mân dâzâŋgobat oi ko, yei,
Kembuŋâ dap otnibap?
17 Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sâŋgân membam. Ninâ umgât mân
tuumangât zâizâiŋ mân upat.
18 Zâizâiŋ opman, zorat topŋâ itâ. Nâ siŋgi âlip mem ândiman, zo a
dâzâŋgom ândim zeŋgâren gâbâ sâŋgân mân meman. Nâ zorat sâtâre
opman. Oi siŋgi âlip sâman, zo sâŋgânŋâ sâkkât kut ŋâi ŋâi mimban sânetâ
birâman.

Paulo zâk a top top zeŋgât kore a oip.

19 Nâ a aksik zeŋgât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwanŋâ
laŋ kore otziŋgâm ândian. A doŋbep ziŋ siŋgi âlip nâŋgâm Kembugât siŋgi
upigât yatâ op ândian.
20 Yuda a zen sot ândim Yuda zeŋgât orot mâmegât teŋgâyân ândiwan. Zo
Yuda a ziŋ Kembugât siŋgi upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo
lum kore upme, zen sot ândimŋâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ
gurumin dengât kore a buŋandâ a kore upme, zen Kembugât siŋgi upigât
orâwan.
21 Um kâtik a, Kembugât den mân nâŋgâme, zen sot ândim ziŋ ândime,
zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kembugât siŋgi upigât yatâ orâwan. Nâ
Anutugât mâteŋan gurumin den mân nâŋgâm ândim buŋ. Nâ Yesu Kristogât
den kâtik, zo mem ândiman.
22 A siŋgi âlip bituktâ zemziŋgap, zen sot ândim orot mâmeziŋ yatâ op
ândiwan. Zen Anutugât siŋgi âlip nâŋgâm Kembugât siŋgi upigât yatâ
orâwan. A top topŋâ zeŋgâren ândim zeŋgât holiyâk mem ândiman. Zo
nâmbutŋâ ziŋ Anutugât siŋgi upigât yatâ op ândiwan.
23 Zo yen buŋâ. Siŋgi âlip laŋ kârâm âibapkât yatâ opman. Oi siŋgi âlip
bonŋâ zo nâgâren sot zeŋgâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginat.

24 Zen itâ nâŋgâme mo? Dâp orotŋaŋgât sombemân a katep zen aksik
sârârâk kârâbi. Ka neule mimiŋ, zo ko a kânokŋak kâtigem âi mimbap. Oi
zen yatik sumbemân neule mimbigât kâtigibi.
25 Katep zen imbaŋâziŋaŋgât dâp op kendon ândime. Zen neule yenŋâ,
zinziŋ kâtik buŋ, zorat yatâ upme. Nen ko sumbemân neule zinziŋ kâtik,
zorat yatâ utnat.
26 Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo ekŋâ târâragâk âiman. Nâ
kâlâunâ yenŋan mân lum pâman.
27 A siŋgi âlipŋâ dâzâŋgom ândia Anutuŋâ nâgât nâŋgi mân dâp oi
kâbakŋenigi ginnâ opamgât sâknaŋgât âkŋâle zo mem gei kwap kubikŋâ
sâknaŋgât a kutâ op ândiman.

10

Isirae a zeŋgâren kut ŋâi ŋâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap.

1 Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpniŋâ kut ŋâi ŋâi urâwe, zorat sa nâŋgânek.
Zen aksik Mose sot unumunum ombeŋan âim saru nirem nâmbut âiwe.
2 Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunum ombeŋan âim saru nirewe.
Too zorâŋ too saŋgonziŋgip yatâ oip.
3 Oi Anutuŋâ nalem muyagem ziŋgi zen aksik niwe.

4 Oi too Anutunâ muyagem ziŋgip, zo zen aksik niwe. Too zo Anutugât kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutŋâ Kristo. Kristo zâk hân kabâŋan too ziŋgip, zorat dâp galem otziŋgâm ândeip.
5 Ka zeŋgâren gâbâ doŋbep patâ Anutunâ ziŋgiri mân dâp oi mirâ kamân kâtikŋan kâbakŋeziŋgi mom naŋgâwe.
6 Zeŋgâren kut ŋâi ŋâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap. Zen bâliŋ urâwe, zo nen yatik upemgât.
7 Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutŋâ zen lopiogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpŋâ, zen Kembugât nelâmzâŋgoi lopio sobim sâtâre urâwe. Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“A zen ge tap sii nalem nemŋâ zaat kep kom kirâwe.”
8 Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutŋâ zen laŋ op ândiwe. Nen a ambân laŋ ândiândiŋ zo yatâ mân utnat. Zen bâliŋ urâwegât sirâm kânogân 23 tausen yatâ zo ziŋ muwe.
9 Nen ko Kembugât mâteŋan bâliŋâ mân utnat. Zâizâiŋ mân utnat. Zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ zâizâiŋ utne Anutunâ sâi mulumŋâ ziŋgi muwe.
10 Oi nen Kembugâren âkon den mân sânat. Zo zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ âkon den sâm Kembu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâne tâmbet tâmbet mariŋandâ tâmbetzâŋgoip.
11 Zeŋgâren kut ŋâi ŋâi âsageip, zorâŋ giremniŋâ uap. Hângât narâkŋâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, neŋgât den zi sâm giremniŋ kulemguwe.
12 Zorat Korinti a zeŋgât girem den ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ op itâ sâmap, “Nâ a kâtikŋâ.” Yatâ sâbap zo ko lorebapkât galem oraŋgâm ândibap.
13 Zeŋgâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a doŋbepziŋaŋgât dâp muyagemap. Oi Anutunâ sâi kâtigemap, zâk mâsimâsikâyân mem bâbâlâŋ koi imbaŋâziŋaŋgât dâp mân walâbap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp ŋâi tirâpzâŋgoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Sataŋgât nalem niniŋ, zo mân taap.

14 Zorat opŋâ bukurâpnâ, zen lopio sot lopiogât siŋgi sii nalem, zo kândâtkom ândibi.
15 Zen nâŋgânâŋgâziŋoot ândime, zorat den zi sa ziiŋak nâŋgâm iknek.
16 Waiŋ hâkobân zeip, zorat sâiwap sâmŋâ nemŋâ Kristo gilâmŋaŋgât op târotâro upmen. Nalem namuŋ nemŋâ Kristogât sunum sot târotâro upmen. Zo nâŋgâm biraŋbi.
17 Nalem kânok zo nemŋâ a doŋbep nen kâmut kânok upmen. Kristo sot pâlâtâŋ op kâmut kânok upmen.
18 Zen Isirae a ziŋ upme, zo nâŋgânek. Kembugât tirik namin Kembugât siŋgi nalem uuŋâ a ândime, zen nep zo tuum ândim Kembu sot târotâro upme. Oi zen kâmut kânok op Anutugât siŋgi nalem pâpanŋan nep tuum zobâ nalem nâmbutŋâ mem nem ândime.
19 Den san, zorat topŋâ dap yatâ? Lopiogât sii nalem niniŋâ, zorat nâŋgâne bon upapkât san mo? Mo lopio zikŋaŋgât nâŋgâne bon upapkât san?

20 Yatâ buŋâ. Den san, zorat topŋâ itâ. Um kâtik a, zen ko lopiogât sii
nalem ume, zo Anutugât siŋgi buŋâ. Zo Sataŋ sot wâke, zeŋgât siŋgi uap.
Oi nâ Korinti a zeŋgât itâ san. Zen Sataŋ sot wâke zen sot târotâro mân upi.
21 Kembugât hâkobân gâbâ too nem wâke zeŋgât hâkobân gâbâ too ninińâ,
zo mân taap. Oi Kembugât nalem nemŋâ wâke zeŋgât nalem ninińâ, zo
mân taap.
22 Kembu zâk kuk otniŋgâbapkât yatâ utnat? Mo dap nâŋge? Neŋgât
imbaŋandâ zâk wâlap? Yatâ buŋâ.

Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zari ândei mân dâp upap.

23 A ziŋ itâ sâme, “Kut ŋâi ŋâi, zo orotŋik ziap.” Ka nâ itâ sa nâŋgânek.
Kut ŋâi ŋâi nâmbutŋâ oindâ zorâŋâ mân betniŋan mimbap.
24 Ŋâi zâk zikŋaŋgât mân nâŋgâm bukuŋaŋgât nâŋgâbap zo ko âlip upap.
25 Aŋgâgwaŋgâ minduminduyân zuu bâu sâŋgân minâ sâm âlip mimbi.
Um oset mân upi. Zi lopiogât siŋgi sâm mân mâsikâziŋgâbi.
26 Wangât, Kembuniŋâ zâk hân sot kut ŋâi ŋâi piksâm ziap, zorat mariŋâ
ândiap, zorat.
27 A um kâtik ŋâiŋâ buku otziŋgâm mirânan zâinâ sâi zâibi. Oi sii nalem
ziŋgi zorat topŋâ mân mâsikâm nimbi.
28 Ka nem tatnetâ bukuziŋâ ŋâiŋâ ga dâzâŋgobap, “Bâu zi lopiogât siŋgi
sâsâŋan gokŋâ.” Yatâ sâbap oi ko mân nimbi. Zo sâm muyagem ziŋgâbap,
a zâkkât op nâŋgâm birâbi.
29 Zo nine umziŋ sumun opapkât buŋâ. Nalem zo ninetâ sâi ko bukuziŋâ
niegât nimbâ sâm nem um sumun opapkât. Nâ yatâ sa zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ
itâ sâbap? “Ninâ umnâ nâŋgâm kwâka mân zei upâ sa bukunâ ŋâiŋâ pâke
pâmbap?
30 Nâ Anutugâren sâiwap sâm nia wangât bukunâ ŋâiŋâ nâŋgâm bâliŋ
kwatnibap?”
31 Nâ zorat itâ sa nâŋgânek. Zen sii nalem ninam mo kut zo mo zo utnam
a ziŋ ziŋgitŋâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât nâŋgâmŋik upi.
32 Zen Yuda a sot Grik a sot Anutugât kâmut zeŋgât mâteziŋan tosaziŋ
buŋ ândine âlip upap.
33 Nâ yatigâk a top topŋâ zen niknetâ dâp upapkât nâŋgâm ândiman. Nâ
ninaŋgât nâŋgâm buŋâ. A doŋbep, zeŋgât nâŋgâm opman. Zen Kembugât
siŋgi âlip nâŋgâm âlip upigât nep tuuman.

11

1 Nâ Kristogât mâtâp lâŋman. Zen zo yatik orot mâmenâ ek nâŋgâm
wâratkum ândibi.

A ambân topniŋâ.

2 Zen kut ŋâi ŋâi orâwan sot den dâzâŋgowan, zorat nâŋgâm lum upme.
Zorat nâŋga âlip opmap.
3 Oi zi den ŋâi sa nâŋgânek. Kristo zâk agât kâukŋâ. Aŋâ ambângât
kâukŋâ. Oi Anutu zâk Kristogât kâukŋâ.
4 Minduminduyân a ŋâi zâk kâuk pâkeŋâ tâi ninâu sâbap mo Anutugât
den sâm muyagibap. Yatâ oi kembu patâŋâ aŋun upap.
5 Minduminduyân ambân ŋâi zâk kâuk pâke buŋ ândim ninâu sâbap mo
Anutugât den sâm muyagibap. Zâk yatik oi apŋâ aŋun upap. Ambân yatâ
zo, zâk ambân laŋ ândiândiŋ kâukziŋ sâmot mimiŋâ, zen yatâ aŋun upap.

6 Ambân ŋâi kâuk pâke mân pam ândei kâukŋâ mânâŋgât naŋgâne aŋun
oi dâp upap. Ka ambân zo yatâ okŋaŋgâbigât aŋun opŋâ kâuk pâke pam
ândibap.
7 Minduminduyân a zâk kâuk pâke mân pam ândibap. A, zâk neule âsakŋâ
mariŋâ, Anutu, zâkkât holi tobat sot wikin yatâ. Ambân ko, zâk agât wikin.
8 A, zâk ambângâren gâbâ mân muyageip. Ambânŋâ agâren gâbâ
muyageip.
9 A, zâk ambângât opŋâ mân muyageip. Buŋâ. Ambân, zâk agât opŋâ
muyageip.
10 Ambân, zâk agât ombeŋan ândiapkât kâuk kâpim ândibap. Yen ândei
sumbem a ziŋ iknetâ bâliŋ opapkât sâsâŋ.

A sot ambân, nen ârândâŋ Kembugât mâteŋan kinat.

11 A, zâk zikŋik Kembugât mâteŋan mân kinbap. Ambân, zâk zikŋik
Kembugât mâteŋan mân kinbap.
12 A ambân ârândâŋ kinbabot. Ambân, zâk agâren gâbâ muyageip. Zo
yatik a nen ambân zeŋgâren gâbâ âsagimen. Nen sot kut ŋâi ŋâi zo
Anutugâren gâbik gawen.
13 Zen ziiŋak nâŋgâm iknek. Minduminduyân ambân ŋâi kâuk pâke buŋ
ândim Anutugâren ninâu sâi dâp upap mo buŋâ?
14 Oi a ŋâi zâk kâuk sâmotŋâ kârep mem ândei ikne dâp upap mo buŋâ?
Zorat topŋâ mârum siŋgi âlip mân mem ândiwe, zen zoren nâŋgâm ândiwe.
15 Oi ambân ŋâi kâuk sâmot ilimbam tâi ikne âlip opmap. Anutuŋâ kâuk
sâmot ilimbam ziŋgâmap, zo kâuk pâkeziŋ. Kâuk sâmot ilimbamŋâ zo zâkkât
neuleŋâ.
16 Ŋâi zâk den zi birâbâ sâm itâ nâŋgâbap. Zo birâbirâŋ, zo nen sot
Anutugât kâmut nâmbutŋâ nen mân upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

17 Zen mindumŋâ kut ŋâi ziŋ upme, zorat nâŋga mân dâp oi girem
dâzâŋguan. Zen âlip mân opŋâ bâliŋ op ândime.
18 Yesugât kâmut zen mindunetâ kâsâp muyagemap. Zen ziiŋak kâmutŋâ
kâmutŋâ sâm kâsâpagome. Yatâ sâm dâtnone nâŋga perâkŋak yatâ uap.
19 Oi kâsâp zo yen buŋâ. Zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ den siŋgi âlip mem
kâtigie, zeŋgât topziŋ muyagibapkât âsagiap.
20 Ka zen nalem ninam mindumŋâ Kembugât nalem kâtik nem gulip-
malip upme.
21 Nalem mem gamŋâ ziiŋâ kâsâpkum zikŋik zikŋik nime. Ŋâi zâk
tepŋaŋgât opmap. Ŋâi zâk âkon buŋ nemap. Ŋâi zâk too waiŋ doŋbep
nemŋâ um gulip opmap.
22 Wangât yatâ upme? Ziiŋ mirâ kârum ko yatâ upme? Zen nalem too
ninâ sâm mirâziŋan nimbe. Zen wangât Anutugât kâmut zeŋgât nâŋgâne
giginŋ oi a kanpitâ sot nalem buŋ ândime, zen aŋun kwatziŋgâme? Zorat
wan den dâzâŋgobâ? Nâ sâm âlip kwatziŋgâbat? Buŋâ. Nâ zirat mân sâm
âlip kwatziŋâbat.

Kembugât nalem niniŋ, zorat den.

23 Nâ Kembugâren gâbâ den mewan, zo ziŋgâwan. Zo itâ. Kembu Yesu zâk
Yudaŋâ tirâpzâŋgoi gâsuwe, zo mân âsageip, narâk zoren Yesu zâk arâpŋâ
sot tap nalem meip.

24 Nalem ŋâi memŋâ sâiwap sâm namuŋ itâ sâip, “Zi sunumnâ. Zi zeŋgât siŋgi san. Nâgât nâŋgâm nalem zi itâ nem ândibi.”
25 Nalem ninetâ Yesuŋâ waiŋ too hâkop memŋâ itâ sâip, “Hâkop ziren târotâro irakŋaŋgât gilâmnâ taap. Gilâmnandâ narâk ziren târotâro irakŋâ âsageziŋgâbap. Nimbi dâp nâgât nâŋgâm yatik nem ândibi.”
26 Zen nalem sot too zo nimbi dâp Kembu moip, zorat siŋgi sâm muyagem ândine âburibap.
27 Zorat ŋâi zâk mân orotŋâ opŋâ Kembugât nalem sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap.
28 Zorat nalem sot too zo ninâ sâm umziŋaŋgât topŋâ ek nâŋgâmŋâ Anutugâren sâm muyagemŋâ nimbi.
29 Ŋâi zâk Kembugât sunum egi yenŋâ oi nimbap, zâk hâuŋâ mimbap.
30 Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutŋâ lolot sot nâmbutŋâ sisi mâsek sot nâmbutŋâ mârum muwe.
31 Niŋak um topniŋ ek nâŋgâm kubigindâ sâi ko Kembuŋâ hâuŋâ mân niŋgâbap.
32 Ka gulip okŋaŋgindâ Kembuŋâ hâuŋâ niŋgâm kubikniŋgâmap. Um kâtik, zen sot tâmbetagobemgât op zo yatâ kubikniŋgâmap.
33 Bukurâpnâ, zen nalem ninam mindum tatnetâ aksik gam naŋgânetâ ko topwkap nimbi.
34 Ŋâi zâk tepŋaŋgât okŋaŋgi zikŋâ mirin nalem nimbap. Zen mindum Kembugât nalem kâtik nem gulipkune hâuŋâ muyageziŋgâbapkât yatâ upi.
Den nâmbutŋâ zo ninak gam dâzâŋgobat.

12

Kaapumŋâ neŋgâren nep tuumap.

1 Bukurâpnâ, Nen nep top top tuunat, zorat Kaapumŋâ imbaŋâ niŋgâmap. Zorat kwakpegât dâzâŋgua nâŋgânek.
2 Zen mârumŋan um kâtik ândine a ziŋ diiziŋgâne lopio diŋ buŋ, zâkkâren pâlâtâŋ op ândiwe. Zen lopiogât kembuniŋâ sâm kiŋ topŋan ândim gulipmalip op ândiwe.
3 Zorat torenŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk Anutugât Kaapumŋâ mam okŋaŋgi dap op itâ sâbap? “Yesu, gâ sâm bâliŋ kwatgigan.” Oi ŋâi zâk Tirik Kaapumŋâ mam mân okŋaŋgi dap op itâ sâbap? “Yesu, zâk Kembu patâ.”
4 Anutugât umâlepŋaŋgât op sâi Kaapumŋâ imbaŋâ niŋgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok.
5 Kore orotŋâ top top ziap, zo doŋbep. Nep mariŋâ, zo Kembu kânok.
6 Siŋgi âlipkât mâtâp topŋâ topŋâ ziap. Imbaŋâ mariŋâ Anutu kânok. Zâk imbaŋâ muyagem niŋgâmap.
7 Kembugât kâmurân nen ârândâŋ âlip ândinatkât Kaapum zâk a kânok kânok imbaŋâ muyagem niŋgâmap. Ŋâi zâk Kaapumŋâ mam okŋaŋgi kut ŋâi ŋâi âsagemap, zorat topŋaŋgât den nâŋgâm sâmap.
8 Ŋâi zâk Kaapumŋâ mam okŋaŋgi den nâŋgânâŋgâ zo sâmap. Nep zagât, zo mariŋâ Kaapum kânok.
9 Ŋâi zâk Kaapumŋak mam okŋaŋgi nâŋgâm pâlâtâŋ patâ op ândimap. Ŋâi zâk Kaapumŋak mam okŋaŋgi a sisi mâsek kubikziŋgâmap.

10 Oi ŋâi zâk sen mârât kulem tuubapkât imbaŋâ pindâmap. Ŋâi zâk
Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkât imbaŋâ pindâmap. Ŋâi zâk
Kaapumŋâ imbaŋâ pindi den sot kut ŋâi ŋâi zorat topŋâ nâŋgâm kubik
sapsumap. Zâk itâ sâmap, “Zo Kembugât Kaapumân gok.” Mo itâ sâmap,
“Zo wâke sot Sataŋ, zeŋgâren gok. Zo bâliŋâ.” Ŋâi zâk siŋgi âlip den gându
uŋakŋan sâbapkât imbaŋâ pindâmap. A ŋâi den gându uŋak zo nâŋgâm a
dinniŋan melâŋbapkât imbaŋâ pindâmap.
11 Nep top top zo Kaapumŋak tuumap. Kaapum zâk zikŋak nâŋgâm nep
zo mo zo a mariŋ dâp kâsâpkum niŋgâmap.

Sâkniŋ ko kânok, kore mâman doŋbep.

12 A nen sâkniŋandâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo doŋbep. Oi zen
doŋbepŋâ mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik.
13 Kaapum kânokŋak tooyân mâpotniŋgi kâmut kânogâk urâwen. Yuda a
sot hân ŋâi gok, Kore a sot a kutâ, nen aksik Kaapum kânok zorigâk miwen.
Kaapumŋâ umniŋan piksâm zimbapkât miwen.
14 Oi sâkkât kore, zo kânok buŋâ. Zo doŋbep.
15 Oi ki zâk dap op itâ sâbap? “Nâ bet buŋâ. Nâ sâkkât torenŋâ mân uan.”
Den yatâ sâmŋâ dap op sâk birâm zikŋik ândibap.
16 Mo kindap zâk dap op itâ sâbap? “Nâ sen buŋâ. Nâ sâkkât torenŋâ mân
uan.” Yatâ sâmŋâ dap op sâk birâm zikŋik ândibap.
17 Sâgân sinniŋâ zei sâi ko sâkŋâ kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine
sâi sâŋgân kârubap.
18 Anutu zâkŋâ yatâ nâŋgi zeipkât sâkkât kore nep top top sâm ziŋgip.
19 Sâkkât kore mâman zen nepziŋ kânok oi sâi sâk zâk bâliŋ opŋâ buŋ opap.
20 Zi ko kore mâman doŋbep, ka sâk ko kânok.
21 Senŋâ dap op bet itâ dukubap? “Nâ gâ buŋik âlip ândibat.” Mo kâukŋâ
dap op ki itâ dâzâkobap? “Nâ zet buŋâ âlip ândibat.”
22 Yatâ mân ziap. Sâkninaŋgât torerâpŋâ lolotŋâ zen buŋ utne sâi âlip mân
ândibem.
23 Oi sâkniŋaŋgât torerâpŋâ giginâ ziŋâ galem otziŋgâmen. Oi
sâkniŋaŋgât torerâpŋâ mân igikŋâ zo ekap zâŋgoindâ âlipŋâ yatâ ândime.
24 Sâkniŋ torerâpŋâ muyap zime, zo yatâ neule mân pam ândimen. Oi
Anutuŋâ sâk muyagem torerâp nâmbutŋâ giginâ zen nep patâ sâm ziŋgip.
25 Zo sâkniŋaŋgât torerâp kâsa mân op kore oraŋgâm ândibigât yatâ oip.
26 Zorat torenŋâ ŋâiŋâ sâknam nâŋgi nâmbutŋâ, zen ârândâŋ nâŋgâbi. Mo
ŋâiŋâ sâtâre oi nâmbutŋâ zen yatik sâtâre op naŋgâbi.

Nep a topŋâ topŋâ ândie.

27 Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko
zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonŋâ yatâ ue. Kristo zâk kâukziŋ
ândiap. Oi zikŋik zikŋik sâkŋaŋgât kore mâman ue.
28 Oi Anutu zâk kâmut gakârâpŋâ, neŋgâren a itâ nâmbarip. Aposolo
gâsum sâlâpnâŋgoip. Ombeŋan Anutugâren gâbâ den mem sâsâŋ a.
Ombeŋan den siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ a. A sisi mâsek ku-
bikziŋgâziŋgâŋ, berân mâme a sot a sâtŋâ, oi a den gându mârâtŋan sâsâŋ.
Zo yatâ nâmbarip.

29 Nen Aposoloyâk nâmbarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ a nâmbarip? Nen aksik sen mârât tuutuuŋaŋgât imbaŋâ niŋgip? Zo yatâ buŋâ.
30 Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubikŋaŋgât imbaŋâ niŋgip? Mo den gându uŋakŋan sânatkât imbaŋâ niŋgip sot den zo nâŋgâm melâŋnatkât imbaŋâ niŋgip? Yatâ buŋâ.
31 Zorat itâ sa nâŋgânek. Zen Kaapumgât imbaŋan Yesugât kâmut mem kâtikŋan kwatziŋgânam op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nâŋâ mâtâp âlipŋâ ŋâi, zorat dâzâŋgua nâŋgânek.

13

Umniŋandâ mân gâsâyagom nep âlip tuugindâ mân dâp upap.

1 Nâ Kaapum imbaŋâŋan a gânduyân mo sumbem a zeŋgât gânduyân Kembugât den sâbam ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzâŋgobap zo ko sa lâmun kâmam yatâ den kwamitŋik opap.
2 Nâ Propete op ândim kut ŋâi ŋâi âsagemap, zorat topŋâ nâŋgâbam sot siŋgi âlipkât topŋâ nâŋgâm kwâtâtebam oi bakŋâ sa âbâŋgubapkât zorat nâŋgâm pâlâtâŋ imbaŋâ zemnigi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzâŋgobap, zo ko nâ a yenŋâ opam.
3 Oi kut ŋâi ŋâiŋâ zemnigap, zo a kanpitâ ziŋgâm naŋgâm sâknâ bira kârâpkât siŋgi opap, oi umnandâ bukurâpnâ mân gâsuziŋgâbap zo ko nâ a yenŋâ op naŋgâbat. Kut ŋâi ŋâi zo ua sâi zorâŋâ âlipŋan mân kwatnibap.

Buku opŋâ mâtâp âlipŋâ lâŋnat.

4 Ŋâi zâk umŋandâ bukurâpŋâ gâsuziŋgâmapŋâ lumbeŋâ ândibap. Bukurâpŋâ, zen kuk mân otziŋgâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâiŋ mân upap.
5 Kut ŋâi mân orotŋâ zo mân upap. A zo zikŋâ kutŋâ mân mem zaatpap. Um kâlak buŋâ. A zeŋgât tosa mân mem ândibap.
6 Bâliŋandâ laŋ kâri umbâlâ upap. Oi den bonŋandâ laŋ kâri zorat umâlep upap.
7 A umŋandâ bukurâpŋâ gâsâzâŋgomap, zâkŋâ bukurâp zeŋgât nâŋgi zâizâiŋ opmap. Oi bukurâpŋâ ziŋ kulem bâliŋâ okŋaŋgâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut ŋâi ŋâi bâliŋâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutuŋâ gâtâm tânnâŋgobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotŋâ, zorâŋ mân buŋ upap.

8 Umŋâ buku orotŋâ, zo mân buŋ upap. Ka Kembugât den sâsâŋ, zo buŋ upap. Oi den gându ŋâin ŋâin sâsâŋ, zo buŋ upap. Den topŋâ nâŋgânâŋgâŋ, zo buŋ upap.
9 Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torenŋik nâŋgâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torenŋik opmap.
10 Gâtâm hângât narâkŋâ âkâbabân bonŋâ muyagei orot mâmeniŋ kwakŋâ, zo buŋ op naŋgâbap.
11 Nâ katep ândiwanân katep den sâwan. Oi katep um yatâ nâŋgâm ândiwan. Bet ko lâmbatŋâ a opŋâ katep nâŋgânâŋgâŋ, zo birâwan.
12 Narâk ziren kut ŋâi ŋâi ikmen, zo tooyân egindâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonŋâ ek nâŋgânat. Narâk ziren torenŋik nâŋgan. Gâtâm bonŋâ ek nâŋgâbat. Anutuŋâ nek nâŋgâmap, zo yatâ ek nâŋgâbat.

13 Zinziŋ kâtik zimbi, zo nâŋgâm pâlâtâŋ, um bâbâlaŋ op mambât ândiândiŋ sot umŋâ gâsâyagom buku orotŋâ, zen karâmbut. Buku orotŋâ, zo patâziŋâ uap.

14

Anutugât den sâm muyamuyagiŋ, zorâŋâ nep patâ.

1 Zen umziŋandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumŋâ nep top top niŋgâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsâŋ nep, zorat nâŋgâne zâizâiŋ upap.

2 Ŋâi zâk den gându uŋakŋan sâmap, zo a mân dâzâŋgom Anutu dukumap. Zâk Kaapumŋâ mam okŋaŋgi den gându uŋakŋan sâi a zen kwakme.

3 Ka ŋâiŋâ a denân Kembugât den sâm muyagemapŋâ a kâtigibigât betziŋan mimbap. Zen um bâbâlaŋ upigât dâzâŋgomap.

4 Ŋâi zâk den gându uŋakŋan sâmapŋâ zik umŋâ Kembu sot pâlâtâŋ op kâtigibapkât sâmap. Ka ŋâi zâk a kâmut zeŋgât mâteziŋan Kembugât den muyap sâm muyagemapŋâ kâmut ziŋ siŋgi âlibân kâtigibigât sâmap.

5 Zen aksik patâ den gându uŋakŋan sâne nâŋga âlip upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nâŋga âlip ŋâi upap. A ŋâi zâk Kembugât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându uŋakŋan sâmap, zo walâbap. A ŋâi minduminduyân den gându uŋakŋan sâmŋâ melâŋ a denân dâzâŋgoi âlip upap. Zâk yatâ opŋâ Kembugât den muyap dâzâŋgomap, zo yatâ upap. Yesugât kâmut zen Kembugât den nâŋgâm âlip upigât otnigi yatâ san.

6 Bukurâp, nâ zeŋgâren gam den gându unakŋan den sâm dâzâŋgom dap op betziŋan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den ŋâi mân mem ga muyap dâzâŋgobat, zo dap op betziŋan mimbap? Nâ nâŋgânâŋgâ den mo sâm kwâkâziŋgâziŋgâŋ den mo Kembugât den ŋâi mân mem ga dâzâŋgobat, zo dap op betziŋan mimbap?

Kembugât den ekapŋoot mân sâbi.

7 Kut ŋâi yenŋâ kâmam sot uluwet zo kune diŋâ muyap mân sâi dap op nâŋgâbi.

8 Mo lâmun waatne kwamitŋâ muyap mân sâi dap opŋâ kâmbamgât kut ŋâi kubikŋâ âi pâiziŋgâbi?

9 Oi zen yatik gându uŋakŋan den ekapkum sâne a nâmbutŋâ dap op nâŋgâbi? Dinziŋâ zo yenŋan âibap.

10 Hân dâp a den gându top top zem ariap. Mâirâp ziiŋak dinziŋâ zo nâŋgâme.

11 A ŋâiŋâ den gându ŋâi sâi nâŋga kwakmak upap. Den zorat mariŋandâ nâgât nâŋgi kamân ŋâi gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nâŋga zâk kamân ŋâin gokŋâ upap.

12 Oi zeŋgâren topŋâ yatik ziap. Kaapumgât imbaŋâ zeŋgâren muyagibapkât nâŋgâm sâme. Zo âlipŋâ. Ka nâ itâ sa nâŋgânek. Zen Kaapumgâren gâbâ imbaŋâ mem Yesugât kâmut mem kâtikŋan kwatziŋgâbigât otziŋgi ândibi.

13 Zorat den gându uŋakŋan den sâbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap, zâk den zorat topŋâ nâŋgâm mâburibapkât imbaŋâ zorat Kembugâren ninâu sâi bekŋan mimbap.

14 Nâ den gându uŋakŋan ninâu sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi nâŋgânâŋgânâ zo mân nâŋgâm kubiksa yen zimbap.

15 Zorat nâ dap upat? Itâ upat. Nâ um dâpnandâ ninâu sâbat sot
nâŋgânâŋgânandâ nâŋgâm lâunandâ ninâu sâm sapsuga âlip upap. Um
dâpnandâ kep mimbat sot nâŋgânâŋgânandâ nâŋgâm simbitkum kep mim-
bat.
16 Gâ um dâpkandâ den gându uŋakŋanâk Kembugâren sâiwap sâna a
kândâtŋan gokŋâ diŋgâ mân nâŋgâmŋâ dap op perâkŋak sâbap?
17 Gâ sâtâre den bonŋâ zo sâban. Oi a zorâŋ kwagi dap dap yatâ oi zorâŋâ
tângubap?
18 Zen den gându uŋakŋan sâne nâ walâziŋgâm sâman. Zorat Anutu sâiwap
sâm dukuman.
19 Ka nâ itâ sa nâŋgânek. Den gându uŋakŋan sâsâŋaŋgât nâŋga bon oi
sâi minduminduyân den gându uŋakŋan den kârep patâ sâbâ sâm sâbam.
Nâ zorat nâŋga giap. Ka Kembugâren den memŋâ minduminduyân muyap
sâm muyagigiŋ, zorat nâŋga zariap.

Kembugât den âragunam katep tobat mân upi.

20 Bukurâpnâ, den nâŋgâm kubikkubikŋaŋgât nâŋgânâŋgâziŋandâ katep
yatâ mân upi. Nâŋgânâŋgâziŋandâ lâmbatlâmbatŋâ zeŋgât dâp upap.
Bâliŋâ nâŋgâbi, zo ko umziŋândâ katep mâik yatâ upap.
21 Mârumŋan Yuda a ziŋ um kâtik ândine Kembuŋâ den ŋâi itâ sâip. Zen
zo Kembugât gurumin den ekabân kulemgune ziap,
“Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân ŋâin gokŋâ sâŋgonzâŋgua kâmut zi zeŋgâren
gam den gându ŋâin ŋâin nâgât den dâzâŋgone laŋ mân nâŋgâbi.’ ”
22 Oi zorat torenŋâ sâbâ. Gându uŋakŋan den sâsâŋ, zo top lâkulâku ŋâi
uap. Oi zo Yesugât kâmut zeŋgât siŋgi mân uap. Zo um kâtik zeŋgât siŋgi.
Oi Anutugâren gâbâ den mem muyapŋâ sâm muyamuyagiŋ, zo top lâkulâku
ŋâi uap. Zo a um kâtik zeŋgât siŋgi buŋâ. Zo Yesugât kâmut zeŋgât siŋgi.
23 Yesugât kâmut zen aksik mindum aksik gându uŋakŋan den sâne sâi a
yenŋâ, a um kâtik zâk ziŋgitŋâ sâbe, “Um gulip otziŋgap.”
24-25 Um kâtik ziŋ ziŋgitŋâ sâi zorat nâŋgâne Kembugât top lâkulâku ŋâi
mân opap. Yesugât kâmut mindumŋâ Anutugât den muyap sâm muyagem
tatne a yenŋâ, um kâtik ŋâi zeŋgâren gam den sâbi, zo nâŋgâbap zo ko aksik
umŋaŋgât topŋâ sâm muyagine den zo umŋan giari umŋâ melâŋbap. Oi
umŋan kut ŋâi ŋâi tik zemap, zo muyagei umŋâ melâŋi hânân gei pindiŋsâm
zem Anutu mâpâsem itâ sâbap, “Anutu zâk perâkŋak zen sot ândiap.”

Bet bâsaŋ mân mindubi.

26 Bukurâp, zorat dap dap? Zen mindunâ sâm um bet bâsaŋ mân gabi.
Ŋâi zâk sâtâre kep ŋâi mem gâbap. Ŋâi zâk kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ den mem
gâbap. Ŋâi zâk Anutugât den uŋakŋâ. Ŋâi zâk den gându uŋakŋan sâbâ
sâm sâbap. Ŋâi zâk den gându uŋakŋâ zorat top sâsâŋ sâbâ sâm sâbap. Zo
Kembugât den laŋ kârâbapkât upi.
27 Den gându uŋakŋan den sânâ sâm doŋbepŋâ buŋâ, zagât mo
karâmbutŋâ sâbi. Doŋbepŋâ mân walâm sâbi. Oi zikŋik zikŋik sâne a
kânokŋâ mâburem topŋâ sâbap.
28 Ka mâbumâbure a ŋâi mân tâi ko minduminduyân den gându uŋakŋan
mân sâbi. Ŋâi zâk sâbâ sâm zâk zikŋik Anutugâren sâbap.
29 Anutugât den muyap sâsâŋ, zo a zagâtŋâ mo karâmbutŋâ sâbi. Oi
nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâm sâlâpkum sâbi.

30 Ŋâi zâk tâi Kaapumŋâ umŋan den pâi sâbam oi a den kândom sâbap, zo birâbap.
31 Anutugât den sâm muyamuyagiŋ zo utnâ sâm upi. A ŋâiŋon sâm naŋgâm ge tâi a ŋâigoot sâm dâzâŋgobap. Sâm mânâŋgât dâzâŋgobi, zorâŋ âlip upap. Oi sâne a nâmbutŋâ ziŋ nâŋgâm umziŋ bâbâlaŋ upap.
32 Anutugât den sâsâŋ a zen Kaapumgât den sânam otziŋgi sâbi. Mân sânam otziŋgi birâbi.
33 Anutu zâk gulipmalipkât Anutuŋâ buŋâ. Zâk lumbeŋan orotŋaŋgât Anutu. Anutu kânok, diŋâ kânok. A kânokŋak pâtârâŋâk sâbap. Ambân zen minduminduyân den hiriŋsâm tapi.
34 Yesugât kâmut kamân dâp zen mindum ambân zen hiriŋsâm tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp upap. Ambân zen yatâ opŋâ giginâ ândibigât neŋgât orotŋâ yatâ ziap. Oi zo yatik Kembugât gurumin denân ziap.
35 Ambân zen den ŋâi mâsikâm nâŋgânam mirâziŋan âi arâpziŋ mâsikâziŋgâbi. Ambân ŋâiŋâ minduminduyân den sâi aŋunŋoot upap.
36 Korinti a zen zâizâiŋ upme, zeŋgât sa nâŋgânek. Zen dap nâŋge? Anutugât denŋâ zeŋgâren topkwap muyageip, mo zen ziiŋik nâŋgâwe?
37 Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ zikŋaŋgât nâŋgi Propete mo a Kaapumŋoot upap zo ko den kulemgum ziŋgan, zo Kembugât sâtkât kulemguan, yatâ nâŋgâbap.
38 Ŋâi zâk den zi nâŋgi bon mân upap, zo zâkkât nâŋgindâ Anutugât den sâsâŋ a mân upap.
39 Zorat bukurâpnâ itâ sa nâŋgânek. Zen Anutugât den muyap sapsusuŋ, zorat kâtigibi. Den gându uŋakŋan sâsâŋ, zorat pâke mân kwapi.
40 Minduminduziŋan gulipmalip mân op, orotŋigâk utnetâ a nâmbutŋâ ziŋ ziŋgitnetâ dâp upap.

15

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ arâpŋâ zeŋgâren muyageziŋgip.

1-2 Bukurâpnâ, siŋgi âlip den dâzâŋgua nâŋgâwe. Oi zo mem ândime. Siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwan, zo yatik mem ândie oi ko âlip kubikziŋgâbap. Mo dap nâŋge? Siŋgi âlip dâŋ mân mem ândinetâ umziŋan bonŋâ mân âsageziŋgâbap?
3 Zen siŋgi âlip nâŋgâm ândibigât dâzâŋgua nâŋgânek. Siŋgi âlip nâŋgâwan, zo dâzâŋgowan. Zorat kâukŋâ itâ sâm dâzâŋgowan. Kembu Yesu, zâk den siŋgi Kembugât ekabân ziap, zorat dâp opŋâ bâliŋaŋgât suup mem moip.
4 Oi Kembugât ekabân den ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ zei sirâm karâmbuŋan Anutuŋâ mâŋgei zaarip.
5 Zaatŋâ Peterogâren muyageip. Zobâ arâpŋâ nâmbutŋâ zeŋgâren muyageip.
6 Oi Yesugât kâmut teŋgâŋâ 5 tausen walip, zo mindum tatne muyagei igâwe. Zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutŋâ muwe.
7 Oi Yakobogâren muyageip. Oi Aposolo aksik zeŋgâren muyageziŋgi igâwe.
8 Paulo nâ zeŋgât teŋgâyân mân ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi nep a orâwan. Nâ bet, katep mân kubikaŋgâm âsageip yatâ nâ laŋ nâgâren muyagei egâwan. Aposolo ziŋâ kot ninetâ mân dâp uap.

9 Nâ Aposolo nâmbutŋâ zeŋgât ombeziŋan. Nâ Anutugât a ambân kâmut
zâŋgom gâwan, zorat Aposolo kot ninetâ mân dâp uap.
10 Nâ Aposolo orâwan, zo Anutuŋâ um lâklâk otnim tânnogi Aposolo op
ândian. Oi zâkŋak tânnogi zorâŋâ nâgâren bon buŋ mân oip. Buŋâ. Aposolo
nâmbutŋâ zen nep tuune walâziŋgâm sâknam nep tuum kâtigewan. Oi zo
Anutuŋâ tânnogip, zorâŋâ mem kâtikŋan kwatnigi siŋgi âlipkât nep tuum
kâtigeman.
11 Nâ orâwan sot ziŋ urâwe, zorat mân sâbat. Yesu moip sot zaarip, zorat
siŋgi sâm den siŋgi âlip sâm muyagimen. Oi Korinti a zen yatik mem ândie.

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaaripkât zaatnat.

12 Yesu mumuŋan gâbâ zaarip. Den yatâ sâm dâzâŋgoindâ wangât
zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ mumuŋan gâbâ zaatzaat, zo mân ziap sâme?
13 Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zo kwâimbâmŋâ Yesu mumuŋan gâbâ zaarip,
zo kwâimbâbi.
14 Oi Kristo mumuŋan gâbâ mân zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buŋ
opap. Oi nâŋgâm pâlâtâŋziŋ zo yatik bon buŋ opap.
15 Oi zorik buŋâ. Nen Anutugât itâ sâwen, “Zâkŋâ Kristo mumuŋan gâbâ
mâŋgei zaarip.” Oi mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zei sâi ko Anutuŋâ Kristo
mân mâŋgei zaarip opap. Zorat den sâwen, zo Anutugât den târârak mân
sâm sarâ sâbem.
16 A mumuŋan gâbâ zaatzaatŋâ mân zei sâi ko Kristo mumuŋan gâbâ mân
zaarip opap.
17 Kristo mân zaari sâi nâŋgâm pâlâtâŋziŋ yenŋâ opap. Oi tosaziŋ tok
zemziŋgâbap.
18 Oi Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwap muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap.
19 Nen hânân narâk ziren Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmen, zorat
bonŋâ mârum miwen sot sumbemân mân mimbem sâi ko umbâlâ patâ
muyagebap.

Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zo teŋgâyâk zaatnat.

20 Kristo, zâk perâkŋak mumuŋan gâbâ zaarip. Zâk a mumuŋâ kândom
otziŋgâm zaat ândiap.
21 Zo itâgât. A ŋâiŋâ mumuŋâ topkwapniŋgip. Zo yatik a ŋâiŋâ mumuŋan
gâbâ zaatzaat, zo topkwapniŋgip.
22 Nen aksik Adamgât kiurâp opŋâ munat. Zo yatik Kristo sot târotâroniŋ
ziapkât zaat naŋgânat.
23 Oi teŋgâŋâ sâi ziap, zo yatik zaatnat. Kândom Kristo mumuŋan gâbâ
zaarip. Oi Kristo âburem takâbap, narâk zoren zâkkât siŋgi a nen zaatnat.
24 Âkââkâŋ narâkŋan Kristo zâk a kutâ sot zâizâiŋ sot imbaŋâziŋoot
aksik mem gei kwatziŋgâm kembu nepŋâ zo Anutugât bikŋan pâi narâkŋâ
âkâbap.
25 Kembu Yesu, zâk kembu nep tuum kâsarâpŋâ kiŋ gobetŋan
kâbakŋeziŋgâm naŋgâm nepŋâ tuum naŋgâbap.
26 Kâsaŋâ boiŋâ tâmbetkubap, zo mumuŋâ. Mumuŋâ zo buŋ upap.
27 Anutuŋâ a sot kut ŋâi ŋâi aksik Kristogât giginâ zâmbarip. Zorat
Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Anutuŋâ a sot kut ŋâi ŋâi aksik mem ge kiŋaŋgât gobetŋan kwatziŋgi mân
walâbe yatâ.”

Den zo nâŋgindâ Anutuŋâ nâŋgi Kristogât ombeŋan giginâ upapkât mân sâip.
28 Nanŋâ zâk a sot kut ŋâi ŋâi nen mem gei kwatniŋgâmŋâ Anutu
Ibâŋaŋgât ombeŋan op ândibap. Yatâ oi ko Anutu zikŋak a sot kut ŋâi ŋâi
neŋgât kembu patâniŋ op ândibap.

Mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zei sâi ko bâliŋ upem.

29 Korinti a zeŋgâren a nâmbutŋandâ a mumuŋâ zeŋgât op too saŋgonme.
Zo mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zei sâi dap dabân yatâ upe?
30 Oi nen ko wangât sâknam kwâkŋan ândiwennâ ândim gen?
31 Bukurâpnâ, Zen Kembuniŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op ândie, zorat
sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumuŋandâ mâte otnigi ândian.
32 Den sumbuŋâ sa nâŋgânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot
agowan. Ka mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zei sâi ko wan bonŋâ membam?
Den zo sumbuŋâ san. Mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zei sâi ko itâ sa dâp
opap, “Mukan munat. Zorat mân nâŋgânâŋgâ op itârâŋ sii nalem om nem
sâtâre utnâ.” Nâ sa nâŋgânek. Zen yatâ mân nâŋgâbi.
33 Zen umziŋ mân kâitkubi. Zeŋgâren gâbâ a ŋâi a laŋ ândiândiŋâ zeŋgâren
pâlâtâŋ upap zo ko orot mâme âlipŋâ zo gulipkubap.
34 Zen umziŋ kubikŋâ ândiândi bâliŋâ birâbi. Zeŋgâren gâbâ a
nâmbutŋandâ Anutu kândâtkume. Zo nâŋgâm aŋun upigât dâzâŋguan.

Zaatzaat top top zaatnat.

35 Nâmbutŋandâ itâ sâbi? “A mumuŋâ zen dap op zaatpi? Sâkziŋ tobat
dap op muyagibi?”
36 Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut ŋâi kendâme, zo yen mân
zaatmap. Keetŋâ zo pane kâmŋâ âlip taki keetŋâ zo alâgem buŋ opmap.
37 Zen keetŋâ kendâme, zo ŋâi. Bonŋâ ko ŋâi. Keetŋik kendâme. Segoŋ
mo kut ŋâi kendâne kâmŋâ sot bonŋâ bet takâmap.
38 Oi Anutu zâk nâŋgâm kwâtâtemŋâ sâm pindip, bonŋâ yatik takâmap.
Keet dâpŋan bonŋâ tobât ŋâi ŋâi âsagemap.
39 Zo yatik sâkkât topŋâ kânok mân ziap. A neŋgât sunum, zo ŋâi. Bâu
zuu zeŋgât sunum, zo ŋâi. Saru zuu zeŋgât sunum, zo ŋâi.
40 Oi sumbem a, zen sâkziŋ tobât ŋâi. Hân a, nen sâkniŋ tobat ŋâi.
Sumbem a zeŋgât neule, zo ŋâi. A neŋgât neule, zo ŋâi.
41 Mirâsiŋ, zâk âsakŋâ tobatŋâ ŋâi. Kâin, zâk âsakŋâ tobatŋâ ŋâi.
Sâŋgelak, zen âsakziŋâ tobatŋâ ŋâi. Oi sâŋgelak âsakziŋ tobatŋâ kânok
buŋâ. Tobatziŋ ŋâi ŋâi zem ariap.
42 Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat topŋâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk
buŋ upapkât siŋgi. Zaatpap, zorâŋ mân buŋ upap.
43 Hân sâk hangume, zo bon buŋâ. Zo yenŋâ. Zaatpap, zo bonŋâ sot
âsakŋâ neuleŋoot. Hân sâk hangume, zo lolotŋâ. Zaatpap, zo imbaŋâŋoot.
44 Hanguguŋandâ hân sâk sot. Zaatzaatŋandâ sumbem sâk sot. Hân sâk
ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A saŋgiŋâ Adam sot a uŋakŋâ Kristo.

45 Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemgune ziap,
“A kândom muyageip, Adam, zâk um dâpŋoot op zaat ândeip. A bet
muyageip, zâk ko Kaapum sot ândiândi mariŋâ op ândiap.”

46 Sumbemân gâbâ gok, zâk kândom hânân ge mân ândiap. Hânân gokŋâ
zorâŋâ kândom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip.
47 A kândom muyageip, zâk Anutuŋâ hâŋŋâ tuugip, zorat hân a oip. A bet
muyageip, zâk sumbemân gokŋâ.
48 Anutuŋâ hân memŋâ Adam tuugip. Zâkkât kiurâpŋâ nen yatik hânân
gokŋâ muyageniŋgâniŋgâŋ. Sumbemân gokŋâ a ândiap, yatik sumbemgât
siŋgi op ândinat.
49 Nen hânân gokŋâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân gokŋâ, zâkkât tobat
minat.

Yesuŋâ taki sumbem sâk minat.

50 Bukurâpnâ, den ŋâi zitâ sa nâŋgânek. Hân sâk zirâŋâ Anutu um topŋan,
sumbemân mân zâi ândibap. Alâalâgiŋ zo ziŋziŋ kâtikŋâ mân zimbap.
51 Nâŋgânek. Den ŋâi tik zeip, zo sapsum ziŋgâbâ. Nen mân mom
naŋgindâ Kembu Yesuŋâ taki tobatniŋ ŋâi op hâukwâtnat.
52 Lâmun diŋ sâi kegâk, sinniŋâ kwilitikpamen yatâ, tobat ŋâi utnat.
Lâmun diŋ sâi mumuŋandâ zaatŋâ ândiândi kâtik ândibigât sâkziŋ hâukwapi.
Oi gwâlâ ândinatŋâ hâukwap tobat ŋâi utnat.
53 Sâkŋâ lolot, zinziŋ kâtik buŋ, zi ândiândi kâtik hâmbâ yatâ gwagori
geibap. Mumuŋaŋgât siŋgiŋâ ândiândi kâtik gwagori geibap.
54 Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap,
“Kembuŋâ mumuŋaŋgât imbaŋâ koi geip.
55 ‘O mumu, gâ imbaŋâgâ ikâ? Mumu, gâ nâŋgobangât imbaŋâgâ ikâ
taap?’ ”
56 Mumuŋandâ nâŋgobapkât bâliŋandâ imbaŋâ pindâmap. Oi Kembugât
gurumin denŋâ bâliŋâ imbaŋâ pindi gwâlanteŋsâmap.
57 Ka mumuŋandâ mân kembu otniŋgâm ândibapkât Anutu sâtâre
okŋaŋgânat. Anutuŋâ Yesu Kristo sâŋgongoi gem tânnâŋgoi ândiândi kâtik
muyagien. Zorat sâm âlip kwâkŋaŋgânat.
58 Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbâŋ Kembugât nep tuum
kâtigibi. Itâ nâŋgâm tuubi, “Kembugât opŋâ nep tuugindâ bon buŋ mân
upap.”

16

Yerusalem zeŋgât siŋgi kât mindubigât sâip.

1 Kembugât siŋgi a zeŋgât kât mindunam Galata hânân a kâmutŋâ
kâmutŋâ dâzâŋgowan. Zo yatik upi.
2 Kendon dâp kât tatziŋgap dâp mirin panetâ tâpap. Yatâ op ândine nâ
zeŋgâren ga kâtkât diŋâ mân sâm kârubi.
3 Nâ zeŋgâren ga a nâŋgâziŋgâne âlip oi zo ekap ziŋgâm sâŋgonzâŋgua kât
zo mem Yerusalem kamânân âibi.
4 Mo nâŋga âlip oi ninoot ârândâŋ âinat.

Paulo zâk Korinti zeŋgâren âibam narâkŋâ ziŋgip.

5 Nâ Makedonia hânân âi walâm zeŋgâren gâbat. Makedonia hânân narâk
kârep mân ândibat. Yen walâbat.
6 Korinti zeŋgâren gam tâtat mâme upat motŋâi. Zen sot ândia map
narâkŋâ âkâbap. Oi ziŋâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat.

7 Nâ narâk ziren yen ga ziŋgit zâmban âibatkât mân otnigap. Zorat
Kembuŋâ nâŋgi âlip oi zeŋgâren gam mâik ŋâi tâpatkât san.
8 Nâ narâk ziren Epeso kamânân ândia Pentekos kendon âkâbap.
9 Ziren Kembuŋâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi siŋgi
âlipkât a kâsa doŋbep ândie.
10-11 Timoteo zâk zeŋgâren gâi buku okŋaŋgâne keŋgât mân op ândibap.
Nâ Kembugât nep tuuman, yatik tuumap. Zorat zâkkât nâŋgâne mân gibap.
Mulun galemgum sâŋgongune um lumbe op nâgâren gâbap. Nâ zâk sot buku
nâmbutŋâ zen ârândâŋ gâbigât mambât ândian.
12 Bukuniŋâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutŋâ, zen sot zeŋgâren gâbâpkât
dukum sâŋgongua mân bâbâlaŋ oip. Narâk ziren buŋâ, narâk ŋâin mâtâp
muyagemŋâ zeŋgâren gâbap.

Kembugât den sâsâŋ a hurat kwatziŋgâbi.

13 Zen galem oraŋgâm siŋgi âlip mem kâtigibi. Keŋgâtziŋ buŋâ kâtigem
ândibi.
14 Kut ŋâi ŋâi upme, zo umziŋandâ gâsâyagom upi.
15 Oi bukurâpnâ, den ŋâi sa nâŋgânek. Zen Setepano sot kâmut
gakârâpŋâ, zeŋgât nâŋgâme. Zen Grik hânân kândom Kembugât siŋgi
urâwe. Oi zen Kembugât siŋgi a kore otziŋgâm ândime.
16 A zo sot a nâmbutŋâ ziŋ yatik nep tuume, zen ziŋgit hurat kwatziŋgâbi.
17 Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâgâren gane umnâ âlip oip. Korinti
zen kârebân ândine zen gebâkziŋan nâgâren gam umâlep kwatniwe.
18 Nâ sot Korinti a zen ârândâŋ umâlep kwatniŋgâwe. Zorat zen a yatâ zo
zeŋgât nâŋgâne âlip upap.
19 Asia hânân Yesugât kâmutŋâ kâmutŋâ zen Korinti a zeŋgât nâŋgâm
ândie. Akwila sot ambinŋâ Pirisila sot zekât mirin mindume, zen Kembugât
opŋâ sâm sâtâre otziŋgâme.
20 Bukurâpŋâ nâmbutŋâ, zen yatik sâtâre otziŋgâme. Zen buku
muyageyaŋgâm luyaŋgâm upi
21 Paulo, nâ den zi sa bukunâ ŋâiŋâ lâunan gâbâ mem ekabân kulemgum
ândim gâi zi nâ ninak bitnandâ simbup mem den murukŋâ zi kulemguan.
22 Ŋâi zâk Kembugât âkonzigi simgât siŋgi upap.
Kembuniŋâ Yesu gâ gâban.
23 Kembu Yesugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zorâŋ zeŋgâren zimbap.
24 Nâ Yesu Kristogât op umnandâ gâsâzâŋgomap.
Zo yatik.

Korinti a zeŋgât ekap zagâtŋâ Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop sot sâtâre den.

1 Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan, nâ Paulo sot bukuziŋ Timoteo, net Korinti kamânân Anutugât kâmut sot Grik hânân Kembugât siŋgi a ândie, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋget.

2 Anutu Ibâniŋâ sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbe zeŋgâren zimbap.

3 Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâŋâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgânat. Zâk tânzâŋgozâŋgoŋ sot um diim giginâ mariŋâ ândiap. Sâknam umbâlâ upmen dâp mem sândukŋan kwatniŋgâmap.

4 Anutuŋâ sândukŋan kwatniŋgâmap, zo yatik bukurâpniŋâ sâknam ândine sândukŋan kwatziŋgânatkât opmap.

5 Kristo sot pâlâtâŋ oindâ Kristo sâknam nâŋgip, zo yatik sâknam kwâkŋan ândimen. Oi nen zâk sot pâlâtâŋ oindâ Anutuŋâ mem sândukŋan kwatniŋgâmap.

6 Neŋgâren sâknam muyagemap, zo zeŋgâren um sânduk sot kubikkubik muyagibapkât neŋgâren muyagiap. Um sândukŋâ zo tânzâŋgoi sâknam neŋgâren muyagemap, zo yatik zeŋgâren muyagei kâtigem ândine umniŋ sândukŋâbap.

7 Nen zeŋgât nâŋgâm itâ sâmen, “Zen nen sot sâknam ândime, zo yatik nen sot um sânduk nâŋgâbi.”

Kembuŋâ Paulo sot bukurâpŋâ mumuŋan gâbâ mâkâziŋgip.

8 Bukurâpnâ, nen Asia hânân sâknam nâŋgâm ândim gawen. Zen zorat kwakpegât sa nâŋgânek. Zoren kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ kwâkniŋan zari ândiândiniŋâ buŋ upap nâŋgâwen.

9 Nen mumuŋaŋgât siŋgi uen sâm nâŋgâwen. Oi yen mân muyageip. Niiŋ imbaŋâniŋaŋgât nâŋgindâ yen oi Anutuŋâ a mumuŋan gâbâ mâŋgiziŋgâmap, zâk kânok nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgânatkât zo yatâ muyageniŋgip.

10 Oi zâk mumuŋan gâbâ mâkâniŋgipŋâ yatik mâkâniŋgâbap. Zâkkât itâ nâŋgâmen, “Sâknam muyageniŋgi mâkâniŋgâbap.”

11 Korinti a zen ko ninâuŋâ betniŋan minetâ Anutuŋâ mâkâniŋgi zen sot a nâmbutŋâ aksik patâ zorat zâkkâren sâiwap sâne âlip upap.

Paulo zâk um târârak ândeip.

12 Nen niiŋaŋgât nâŋgindâ âlip opmap, zo itâgât. Nen mân kâitzâŋgomen. Nen um salek ândeindâ umniŋandâ hân a yenŋâ, zeŋgât nâŋgânâŋgâ mâtâp, zo mân nâŋgâm ândiwen. Buŋâ. Anutuŋâ tânnâŋgoi âlipŋâ ândiwen. Zo a torenŋâ zeŋgât mâteziŋanâk buŋâ, Korinti a zeŋgâren yatik ândimŋâ kâtigiwen.

13-14 Yesu gâbap, narâk zoren zen neŋgât op sâtâre upigât sot neŋgoot yatik zeŋgât op sâtâre utnatkât den zi kulemgum ziŋgen. Oi den kulemguen, zorâŋ yâmbâtŋâ buŋâ. Aksik sâlâpkum nâŋgâbi. Nâ nâŋgan. Zen den zo aksik nâŋgâbi. Zo den muyap. Mârum torenŋâ âlip nâŋgâwe.

Pauloŋâ sarâ mân sâmâip.

15 Kândom nen buku op ândinat sâm nâŋgâm nâ zeŋgâren gam umâlep
kwatziŋgâbatkât sâwan.
16 Oi ga ziŋgitŋâ Makedonia hânân âibatkât sâwan. Oi zoren ândim
puriksâm Korinti a zeŋgâren dum gam umâlep kwatziŋga ziŋâ sâŋgonnone
Yudaia hânân âibatkât nâŋgâwan.
17 Korinti a zeŋgâren gâbat sâmŋâ mân gâwan. Zorat nâgât dap nâŋge?
Nâ um zagât op den yatâ sâwan? Nâ um kâtik a yatâ op um zagât opŋâ
zeŋgâren gâbat sâmŋâ birâm mân gâwan? Nâ yatâ buŋâ. Nâ mem birâbirâ
mân opman.
18 Ibâniŋ Anutu, zâkŋâ sâi kâtikkâtigiŋ ândiapkât den sâindâ dap op bon
buŋ upap?
19 Anutugât nanŋâ Yesu Kristo, zâkkât den siŋgi nâ sot Siliwano sot
Timoteo, niŋâ dâzâŋgowen. Zo bonŋâ sot nâmbutŋâ yennâ mân oip. Buŋâ.
Yesugât den bonŋigâk. Yesuŋâ den sâi kâtigemap.
20 Anutuŋâ den sâm kâtigeip, zorat bonŋâ Yesugâren ziap. Zorat op
Yesugât perâkŋak sâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâmen.
21 Anutuŋâ sâi nen sot zen ârândâŋ Yesu sot pâlâtâŋ op kâtigimen. Anutu
zâk zikŋak gâsum sâlâpnâŋgoip.
22 Oi zâkŋak târotâroŋaŋgât undip Kaapumŋâ umniŋan pâip. Oi
Kaapumŋâ umniŋan ândim Kembuŋâ tânnâŋgobapkât den umniŋan sâm
muyagemap.
23 Zeŋgâren gâbat sâmŋâ mân gâwan, zorat sa nâŋgânek. Nâ Korinti
kamânân ga den nep ziŋgâm umbâlâ kwatziŋgâbatkât mân gâwan. Den zo
Anutuŋâ nâŋgi perâkŋak san.
24 Niŋâ zeŋgât a kutâ utnatkât mân sâmen. Zeŋgâren umâlep muyag-
ibapkât berân miaŋgâm nep tuumen. Zen nâŋgâm pâlâtâŋân kâtigem kinze,
zo nâŋgan.

2

Pauloŋâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

1 Umnandâ itâ nâŋgâwan, “Zen umbâlâ upegât zeŋgâren dum zagâtŋâ
mân gâbât.”
2 Nâ itâ nâŋgâwan, “Nâŋâ den sa umbâlâ utne waniŋ ziŋ umâlep
kwatnibi?”
3 Nâ zeŋgâren ga umâlep kwatnibigât otnigip. Ka zeŋgâren ga umbâlâ
kwatnibegât um girem den kulemgum kwatziŋgâwan. Umnandâ itâ
nâŋgâwan, “Umnan sâtâre muyagei zeŋgâren zo yatik sâtâre muyagibap.”
4 Ka umnâ bâliŋ oi isemŋâ ekap zo kulemgum ziŋgâwan. Sâknam sot
umbâlâ kwatziŋgâbatkât buŋâ. Umnâ zeŋgâren kinmap, zorat topŋâ
tirâpzâŋgobatkât orâwan.

A ŋâiŋâ bâliŋ oip, zorat den.

5 A ŋâi bâliŋ op umbâlâ muyageip, zorat ninâ umbâlâ orâwangât mân san.
Korinti a nâmbutŋâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziŋan
zarip.
6 A doŋbepŋâ a zo kubikŋaŋgâwe, zorat nâŋga âkap.
7 A zo umbâlâ ândim tâmbetagobapkât tosaŋâ birâm um diim gibapkât
den dukubi.

8 Buku okŋaŋgâbigât san.
9 Nâ mâsikâm topziŋ ikpatkât ekap kulemgum ziŋgâwan. Zen dinnâ lubi
mo mân lubi sâm kulemgum ziŋgâwan.
10 Itâ sa nâŋgânek. A ŋâi zâk nâgâren bâliŋ mân oip. Nâ dap dabân yatâ
tosaŋâ birâbat? Zâk tosaŋâ buŋâ. Ka zen a ŋâigât tosa birâne nâŋgoot
yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâteŋan
tosa zo biran.
11 Sataŋŋâ kâitnâŋgom tâmbetnâŋgobapkât yatâ upmen. Zâkkât orot
mâmeŋâ, zorat mân kwakmen. Âlip nâŋgen.

Siŋgi âlip, zo wârân âlipŋâ yatâ.

12 Nâ Taroa kamânân gam Kristogât siŋgi âlip sâbatkât umnâ bâbâlaŋ oip.
Kembuŋâ nep zo muyagem nigi, zo tubat sâm kubikaŋgâwan.
13 Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zeŋgâren gâbâ mân kek âbureipkât umnâ
âbamgwâbam oi uŋgeuŋge orâwan. Yatâ op a zâmbamŋâ Makedonia hânân
âiwan.
14 Opoŋ, Kristo sot pâlâtâŋ op kâtigem ândim Yesugât siŋgi âlip, zo a
dâzâŋgom naŋgindâ a doŋbep nâŋgâne zâkkât itomŋandâ a hânŋâ hânŋâ
zeŋgâren laŋ kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembugâren okŋaŋgânat.
15 Nen Kristogât itomŋâ âlip yatâ upmen. Anutuŋâ zo nâŋgâmap. Oi a
Kembugât siŋgi ândie sot a simgât siŋgi ândie, zen ârândâŋ nâŋgâbi.
16 Simgât siŋgi, zen siŋgi âlip zo kândâtkom itom zo nâŋgâne mumuŋaŋgât
kârokŋâ yatâ oi birâme. Oi a ândiândiŋaŋgât siŋgi, zen itomŋâ âlipŋâ zo
nâŋgâne ândiândigât wârân yatâ oi ândime.

Yesugât siŋgi sâsâŋâ, zo nep zâizâiŋ sot nep yâmbâtŋâ. Nen niiŋ imbaŋan
nep zo tuugindâ yâmbâtŋâ upap. Ka Kembugât Kaapumŋâ betniŋan mei
nep zo tuugindâ bâbâlaŋ upap.
17 Nen a nâmbutŋâ ziŋâ upme, yatâ mân upmen. A doŋbepŋâ zen
aŋgâgwaŋgâ a yatâ op kât minam Anutugât den sâme. Nen ko um târârak
ândim Anutugât sâtkât Anutu mâteŋan Kristogât den siŋgi târârak sâmen.

3

Korinti a zen ekap Pauloŋâ kulemgoip, zo yatâ.

1 Zen neŋgât dap nâŋge. Zen neŋgât dum zagâtŋâ itâ se? “Zâizâiŋ op
den se.” A nâmbutŋâ upme, zo yatâ op zeŋgâren gam topniŋaŋgât ekap
tirâpzâŋgonatkât se? Mo zen topniŋaŋgât ekap kulemgune ŋâi pindânatkât
se?
2 Yatâ mân utnat. Topniŋaŋgât ekap, zo zen. Niŋâ Korinti zeŋgâren
nep tuugindâ bonŋâ âsagei a zen ek nâŋgâme. Nep zorat bonŋâ topniŋ
muyagemap. Den Korinti a zeŋgât umziŋan kulemguwen, zo a aksik ziŋ
ek sâlâpkum nâŋgâme.
3 Nen umniŋandâ saaziŋgâm zeŋgâren nep tuugindâ Kristogât ekap yatâ
urâwe. Topŋâ muyap ziap. Ekap zo simbupŋâ mân kulemguwen. Zo Anutu
ândiândi mariŋâ, zâkkât Kaapumŋâ kulemgoip. Kârân mân kulemgoip. A
umŋan kulemgoip.
4 Kristogât op Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm zeŋgât yatâ
nâŋgâmen.

5 Siŋgi âlip nep, zo zâizâiŋ. Niiŋak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat
niiŋak itâ mân sânat, “Niiŋ imbaŋâyân tuugen.” Buŋâ. Anutuŋâ tânnâŋgoi
tuumen.
6 Kembugât nep a ândimen, zo itâgât. Anutuŋâ târotâro uŋakŋaŋgât nep
a mem kubikniŋgip. Târotâro uŋakŋâ, zo sâŋgiŋâ simbupŋâ kulemgoip, zo
yatâ buŋâ, Kaapumgât nep. Gurumin den Moseŋâ mârumŋan kulemgoip,
zorâŋ nâŋgomap. Ka Kaapumŋâ ândiândi muyagem niŋgâmap.
7 Târotâro sâŋgiŋâ, zo kârân kulemgoip. Zo âsakŋoot muyagei Moseŋâ
meip. Zorat Mose si sâŋgânŋâ âsakŋoot oi Isirae a, ziŋâ dap op ek naŋgâbe?
Oi âsakŋâ zo zinziŋ kâtik buŋâ.
8 Târotâro uŋakŋaŋgât âsakŋâ zorâŋ sâŋgiŋâ wâlap. Târotâro uŋakŋâ
zorat mariŋâ Tirik Kaapum.
9 Târotâro sâŋgiŋandâ tosaniŋ sapsumap, zo âsakŋâ giginâ. Ka târotâro
uŋakŋâ, zorâŋâ târârakŋâ muyageniŋgâmap. Oi zorat âsakŋandâ walâm ba
zariap.
10 Târotâro sâŋgiŋaŋgât âsakŋâ zo âsagei uŋakŋaŋgât âsakŋandâ âsagem
kwâtepkoi buŋ uap.
11 Zinziŋ kâtik buŋ, zo mârum âsakŋoot âsageip. Oi zinziŋ kâtikŋâ, zorat
âsakŋandâ walâmŋâ patâ uap.

Um ekapniŋ zo Kembuŋâ olaŋmap.

12 Târotâro uŋakŋaŋgât âsakŋâ zo zinziŋ kâtik zem zâimâmbap sâm um
bâbâlaŋ op siŋgi âlip keŋgât buŋ sâmen.
13 Mose yatâ mân upmen. Moseŋâ târotâro sâŋgiŋaŋgât den zo Kem-
bugâren gâbâ memŋâ Sinai bâkŋan gâbâ gem a ziŋâ âsakŋâ zinziŋ kâtik
buŋâ, zo mân ikpigât si sâŋgân kwâtepkoip.
14 Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sâŋgiŋâ ekapŋoot sâlâpkum
topŋâ mân nâŋgâm ândim gawe. Oi ekap zo um kâtik zeŋgât umziŋan
tok ziap. Kristo kânokŋâ ekap zo olaŋbap. Kristoŋâ ekap zo olaŋi
nâŋgânâŋgâziŋ pâroŋsâi Kembugât den zorat topŋâ âlip nâŋgâbi.
15 Perâkŋak, Isirae a zen um kâtik op mârumŋan gâbâ Mosegât den
sâlâpkum gawe. Oi umziŋan ekapŋoot ziap.
16 Kembugât ekabân Moseŋâ oip, zorat den ŋâi itâ ziap,
“Kembu mâte okŋaŋgâbâ sâm si sâŋgânŋâ kwâtepkoip, zo mem pam Kembu
mâte okŋaŋgâmâip.”
Zorat itâ nâŋgâmen. A ŋâi Kembugâren mâte oi Kembuŋâ a zorat um
nâŋgânâŋgâŋâ mâtâp mimbap.
17 Kembu san, zo Kaapumgât op san. Oi Kembugât Kaapum a ŋâigâren
tâi dumun buŋ ândibap.
18 Oi Kembugât siŋgi a, nen aksik si sâŋgânniŋ ekap buŋ ziapkât
Kembugât âsakŋâ ek nâŋgâmen. Kembugât holi tobat yatâ utnatkât
kubikniŋgâm ândiap. Kubikniŋgâm âsakŋâ ka âsakŋâ niŋgâm zâibap.
Kembuŋâ nep zo neŋgâren tuumap. Oi Kembu san, zo Kaapumgât op san.

4

Siŋgi âlip zo ekapŋâ buŋ.

1 Kembu zâk tânnâŋgom Kristo âsakŋaŋgât den siŋgi âlip zo sânatkât sâm
niŋgip. Nep yatâ zo sâm niŋgipkât umniŋandâ mân lorimen.

2 Kut ŋâi ŋâi aŋunŋoot, mân orotŋâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutugât den mân gulipkumen. Buŋâ. Nen Anutugât mâteŋan den bonŋâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutŋâ ziŋâ topniŋâ ek nâŋgâme.
3 Den siŋgi sâmen, zo ekapŋoot uap oi ko tâmbetagoagoŋaŋgât siŋgi zeŋgât umziŋan ekapŋoot opmap.
4 A nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ zen hân zirat a kutâ, Sataŋŋâ umziŋ dooŋgoi dap yatâ Kristo âsakŋaŋgât den siŋgi âlip zo nâŋgâbe. Nen itâ nâŋgâmen. Kristo zâk Anutugât holi tobat yatâ ândiap.
5 Den dâzâŋgomen, zo niiŋ siŋgi buŋâ. Yesu Kristo zâk Kembuniŋâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opŋâ zeŋgât kore mâman a op ândien. Nen zo yatâ dâzâŋgomen.
6 Mârumŋan hân ŋâtâtik zei Anutuŋâ sâi âsakŋandâ âsageip. Oi yatigâk umniŋan âsakŋâ pâip. Oi Kristogât si sâŋgânŋan Anutugât âsakŋâ zei ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

7 Imbaŋâ zi niiŋan buŋ, Anutugâren ziap. Zorat topŋâ âsagibapkât umgât gom sambe âsakŋâŋoot zo âmaŋ hânŋâ tuutuuŋ neŋgâren pâip.
8 Oi nen sâknam top top kwâkŋan ândim mân lorimen. Gin mandu yatâ ândim mân nâŋgâm kwâkâ upmen.
9 Nen itâ nâŋgâmen, “A zen nâŋgom sâknam niŋgâne Anutuŋâ mân birâniŋgap. A ziŋ nâŋgom mem ŋâi ŋâi otniŋgâne mân mumen.”
10 Yatâ opŋâ sâkniŋan Yesugât mumuŋâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiândiŋ, zo yatik sâkniŋan muyagibapkât zo yatâ âsagiap.
11 Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opŋâ a ziŋ gwâlâ nâŋgom hannâŋgonam sâme. Yesu ândiândiŋaŋgât imbaŋâ zo sâkniŋan muyagibapkât yatâ otniŋgâme.
12 Oi itâ ziap. Korinti a zeŋgâren Yesu ândiândiŋaŋgât imbaŋandâ nep tuugi bonŋâ âsagibapkât nen mumuŋaŋgât siŋgi yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kembu sot pâlâtâŋ op nepkât âkon mân oip.

13 Nen siŋgi âlipkât nep tuum sâknam nâŋgâm sândândeŋ kârâm tuum ândimen. Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“Nâ Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm den sâman.”
Oi nen den kulem zorat dâp Kaapumŋâ aleniŋgi Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm den sâmen.
14 Nen itâ nâŋgâm kwâtâtimen. Kembuŋâ Yesu mâŋgeip, zâk zo yatik Yesu sot mâŋginiŋgâm Korinti a zen sot ârândâŋ zikŋâ kiŋ topŋan nâmbari ândinat.
15 Nen zo zeŋgât sâm nep yatâ upmen. Kembugât den laŋ kârâm ari a doŋbepŋâ nâŋgâm Anutu sâtâre okŋaŋgâne zorâŋâ târokwâi târokwâi zem zâibap. Yatâ utne Anutugât kutsiŋgiŋandâ patâ op sambâlem laŋ kârâbap.

Hânân sâknam, zorâŋ giginâ.

16 Hânân sâknam kwâkŋan ândim umniŋ mân lorimen. Buŋâ. Nen itâ nâŋgâmen. Nen hânân zi ândim imbaŋâniŋ diim gei sâkniŋ loremap. Umniŋ ko Kembuŋâ sirâmŋâ sirâmŋâ tângui kâwaliŋoot kinmap. Kubigi uŋakŋâ opmap.
17 Hânân sâknamniŋâ zo narâk kârep buŋâ. Sâknam zo kubikniŋgi bet hâuŋâ âlipŋâ, yâmbâtŋâ sot zinziŋ kâtikŋâ, âsakŋoot, zo zemniŋgâbap.

18 Kut ŋâi ŋâi muyap, zoren umniŋâ mân pâmen. Kut ŋâi ŋâi tik ziap, zoren umniŋâ pâindâ muyageniŋgâbap. Kut ŋâi ŋâi ikmen, zen zinziŋ kâtik buŋâ. Kut ŋâi ŋâi mân igikŋâ, zorâŋ zinziŋ kâtikŋâ uap.

5

Silepniŋ kândaŋâ Kembuŋâ mirâ kâtikŋâ muyagem niŋgâbap.

1 Nen itâ nâŋgâmen. Nen hân sâkniŋ mem ândimen, zi silep yatâ dâŋduŋsâi birânat. Oi Anutuŋâ mirâ kâtikŋâ sumbemân muyagem niŋgâbap. Mirâ zo betŋâ mân tuutuuŋâ. Zinziŋ kâtik ŋâi zo muyagem kinzap.
2 Oi nen sumbemân mirâ zo minatkât âkŋâle opŋâ zorat nâŋgânâŋgâyâk ândien.
3 Um dâpniŋaŋgât sâk pâkenâ buŋ opapkât nâŋgâmen. Sumbemân sâk uŋakŋâ minatkât nâŋgâm ândimen.
4 Hân sâkniŋoot ândim nâŋgâm kwâkâ upmen. Hân sâkniŋ zi buŋ upapkât mân otniŋgâmap. Buŋâ. Sâk uŋakŋâ hâukwatnatkât otniŋgâmap. Sâkniŋ mumuŋâ zi tâi ândiândigât sâk uŋak hâukwâtnat sâmen.
5 Nen yatâ utnatkât Anutuŋâ kubikniŋgap. Zâk târotârogât undip Kaapumŋâ niŋgip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

6 Nen zorat op nâŋgâm ândimen. Oi itâ nâŋgâmen. Nen hân sâkniŋan zi ândim Kembu sot mân ândimen.
7 Narâk ziren umŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwap ândimen. Bonŋâ mân ek nâŋgâmen.
8 Oi laŋ nâŋgâm bâbâlaŋ kwap ândimen. Hân sâkŋâ hân kwande ândiândiŋ, zo birâm Kembu sot ândiândiŋ, zorat âkŋâlimen.
9 Hân kwande ândiândiŋ mo zâk sot ândinat zo ko itâ nâŋgâm ândimen. Kembuŋâ niŋgiri âlip upapkât târârak ândinat.
10 Itâ nâŋgâmen, “Kembu Kristo zâk den sâm kwâkâkwâkâŋ târarân tâi nen pisuk patâ mâteŋan kirindâ hâuŋaŋgât den sâm mâkâniŋgâbap. Âlipŋâ mo bâliŋâ zorat hâuŋâ zikŋik zikŋik niŋgâbap. Hân sâgân ândim kut ŋâi ŋâi upmen, zorat dâp hâuŋâ niŋgâbap.” Zo yatâ nâŋgâm orot mâmeniŋ kubikŋâ târârak ândinat.
11 Oi Kembugât keŋgât op ândeindâ a orot mâmeziŋ kubik Kembu sot buku upigât dâzâŋgomen.

Anutuŋâ umniŋâ ek topniŋ nâŋgâmap. Oi Korinti a zen yatik umziŋandâ topniŋ nâŋgâbigât otniŋgap.
12 Nen itâ mân nâŋgâmen. Nen niiŋ kutniŋâ mem zaatnat. Oi ziŋâ nâŋgâniŋgâne a âlip upap. Yatâ buŋâ. A dinnâ mân lum zâizâiŋ upme, zeŋgât mâteziŋan Korinti a, zen neŋgât siŋgi sâm aŋun mân upigât den zi sâm kulemgum ziŋgen. Zâizâiŋ a yatâ zorâŋ a topziŋ mân nâŋgâm sâtŋak sâme. Zen neŋgât dum zagâtŋâ itâ se? “Sâk mâpâmâpâse den sâme.” Zen ko topniŋ âlip nâŋge.
13 A ziŋ topniŋ mân nâŋgâm niŋgiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepŋaŋgât op um gulip upmen. Mo a ziŋ neŋgât nâŋgâne umniŋ târârak ziap yatâ oi zeŋgât op upmen.
14 Nen itâ nâŋgâmen. Kânokŋâ aksik neŋgât hâuniŋâ moip. Zo nâŋgâmŋâ itâ nâŋgâm kwâtâtimen. Kristo umŋandâ doŋbep gâsânâŋgom ândeipŋak ândiap. Oi zo yatâ nâŋgâmŋâ dabân yatâ kwâimbâŋaŋgâm kândâtkunat?

Zo yatâ utnatkât dâp buŋâ. Kristo, zâk neŋgât hâuniŋ moipkât nen aksik muwen yatâ uap.

15 Aksik neŋgât hâuniŋ moip, zorat topŋâ itâ. Ândiândi ândinat, zo niiŋaŋgât opŋâ buŋâ. Hâuniŋâ momŋâ zaarip, zâkkât op ândinat.

16 Zorat narâk ziren a laŋ mân ziŋgitŋâ umŋâ birâziŋgâziŋgâŋ, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat ekŋâ topŋâ mân nâŋgâm sâtŋak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A ŋâigât topŋâ mân nâŋgâmŋâ sâtŋak mân sânat.

17 Nen itâ nâŋgen. A ŋâi Kristo sot pâlâtâŋ opmap, zâk a uŋakŋâ opmap. Kut ŋâi ŋâi sâŋgiŋâ zo buŋ oi Anutuŋâ uŋakŋâ muyageip.

18 Kut ŋâi zo Anutuŋâ sâi muyageip. Zâkŋâ sâi Kristoŋâ diiniŋgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuugindâ a nâmbutŋâ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâm niŋgip.

19 Nep zorat diŋâ dâzâŋgomen, zo itâ. Anutuŋâ Kristo sot ândimŋâ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosaniŋ birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzâŋgom ândinatkât nep diŋ zo sâm niŋgip.

20 Zorat nen Kristogât den sâsâŋ a op Anutugâren gâbâ den mem a itâ dâzâŋgomen, “Zen Kristogât opŋâ Anutu sot buku upi.”

21 Neŋgât opŋâ Anutuŋâ sâi Kristoŋâ bâliŋâniŋ mem tosaŋoot oip. Itârâŋ nen zâk sot pâlâtâŋ opŋâ Anutu târârak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

6

Paulo zâk Anutugât a ândim nepŋâ tuugi bon âsageip.

1 Nen Anutugât berân mâme a ândimŋâ itâ dâzâŋgomen. Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zo zeŋgâren bon buŋ opapkât umziŋ galem oraŋgâm ândibi.

2 Anutuŋâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe,

“Narâk parâwan, zoren nâŋgâgiwan. Bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâziŋgâŋ narâkŋan bekan mewan.”

Nâŋgânek. Narâk pâip zo zi sot bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâziŋgâŋ narâkŋâ zi.

3 A ziŋ nen sot nepniŋ sâm bâliŋ kwatniŋgâbegât Kembugât mâtâbân bagibegât pâke mân pamen. A pisuk ziŋâ Kembugât siŋgi upigât otniŋgâmap.

4 Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topŋâ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkŋan ândim mân lorimen. Kiom minniŋgâne sâsâlim ândimen.

5 Kâmbamŋâ nâŋgone sâsâlim ândimen. Tâk namin nâmbane tapmen. Kâsa osetziŋan ândimen. Nepkât sâknam zo nâŋgâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buŋ ândimen.

6 Tosa buŋ ândimen. Nâŋgânâŋgâniŋoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otziŋgâmen. Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otziŋgâziŋgâŋ bonŋâ ândimen.

7 Den bonŋâ sâmen. Anutugât imbaŋan ândimen. Târârak ândiândiŋaŋgât kâlâu bongen mem yaŋgâgen sâiwa mem kinmen.

8 Sâm âlip sot aŋun oserân ândimen. A nâmbutŋandâ neŋgât nâŋgâne sarâ opmap. Ka nen sarâ a buŋâ. A bonŋâ.

9 A ziŋ neŋgât nâŋgâne gei kutsiŋginiŋoot ândimen. Zen neŋgât mumuŋaŋgât siŋgi ândie sâne nen gwâlâ ândimen. Ziŋ nâŋgone mân mumen.

10 Zen neŋgât nâŋgâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen neŋgât nâŋgâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutŋâ kut ŋâi ŋâi betziŋan

mimen. Zen neŋgât nâŋgâne yenŋâ opmap. Ka umgât gom sambe patâ zemniŋgap.

Paulo zâk Korinti a zeŋgât umŋâ kirip.

11 O Korinti a, umniŋâ zeŋgârâk kiri lâuniŋ bâbâlaŋ uap.
12 Umniŋandâ sipapzâŋgowen. Zen ko umziŋ dooŋgune zeŋgâren buku orotŋâ zo bituktâ ziap.
13 Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzâŋgobâ. Zen umziŋaŋgât mâtâp mem pane patâ op zimbap.

Bâliŋâ sot âlipŋâ, zet buku buku mân upabot.

14 A um kâtik zen nakziŋ lune mân betziŋan mimbi. Târârak sot gâŋgoŋâ, zet dap op buku buku upabot? Mo âsakŋâ sot ŋâtâtik, zet dap op târotâro upabot?
15 Kristo sot Sataŋ, zet dap op um kânok upabot? Yesugât kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi?
16 Mo Anutugât namâ sot lopiogât namâ, zet dap op târoyagobabot? Nâŋge. Anutugât ândiândiŋaŋgât namâ, zo nen. Kembugât siŋgi a nen lopio mâpâsime, zeŋgâren mân târokwatziŋgânat. Zorat Anutuŋâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe,

“ ‘Nâ osetziŋan sot umziŋan tâtat mâme upat. Oi nâ Anutuziŋâ op ândia zen
arâpnâ op ândibi.
17 Zorat um kâtik zen sot pâlâtâŋ mân ândibi. Zen umziŋ sumun opapkât galem oraŋgâm upi. Yatâ utne nâ gâsuziŋgâm galem otziŋgâbat.
18 Oi nâ zeŋgât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.’ Kembu, imbaŋâ mariŋandâ den yatâ sap.”

7

Paulo zâk Korinti a umziŋ mân aŋgân kârâbigât dâzâŋgoip.

1 Bukurâpnâ, Anutuŋâ yatâ sâm, sâm kâtigeipkât kut ŋâi ŋâiŋâ umniŋ sumunkomap, zo saŋgon kubikŋâ târârakkât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkŋaŋgâm um salek ândinat.
2 Korinti a, zen umziŋandâ mân aŋgân kârâniŋgâbi. Nen zeŋgâren kut ŋâi ŋâi bâliŋ, zo mân urâwen. Oi kut ŋâi ŋâiziŋâ mân tâmbetkuwen. Oi kut ŋâi ŋâiziŋâ mân kâmbu miwen.
3 Nâ den sâm bâliŋ kwatziŋgâm mân san. Nâ mârum itâ sâm dâzâŋgowan. Umniŋandâ kâpizâŋgomen. Zen sot munat mo ândinatkât nâŋgâmen.
4 Umnandâ itâ nâŋgan. Zen âlipŋâ upi. Nâ zeŋgât op sâtâre den sâman. Nâ yatâ nâŋgâm umnâ diim giap. Sâknam kwâkŋan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zeŋgât siŋgi nâŋgâm umŋâ âlip oip.

5 Makedonia hânân gamŋâ Korinti a zeŋgât umniŋ giremâk oi nâŋgâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâkniŋaŋgât siŋgi kâmbam sot sâknam. Umniŋaŋgât keŋgât. Kut ŋâi yatâ zo muyageniŋgâwe.
6 Ka mandu betziŋan memap, Anutu, zâkŋâ Tito sâŋgongoi Korinti a zeŋgâren gâbâ âburem gâi umniŋ diim geip.
7 Oi âbureip, zorarâk buŋâ. Ziŋâ umâlip den dukuwe, zo mem gâi nâŋgâm zâk sot umniŋâ âlip oip. Zen nâgât den nâŋgâm a bâliŋâ oip, zorat umbâlâ op

ândiwe sot nâgât opŋâ nepziŋ tângune zaatmap. Zorat siŋgi dâtnogi nâŋgâm umâlep patâ orâwan.

Korinti a ziŋ umbâlâ mâik ŋâi nâŋgâmŋâ âlip urâwe.

8 Nâ mârum ekap kulemgum ziŋgâm umbâlâ muyageziŋgâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemguwan, zorat perâkŋak umbâlâ nâŋgâwan.) Zi ko nâŋgan. Narâk pâŋkânok umbâlâ muyageziŋgâwan.
9 Umâlip nâŋgan, zo umbâlâ urâwe, zorat buŋâ. Zen umbâlâ op umziŋ melâŋâwe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlaŋ nâŋgâmŋâ umziŋ kubikaŋgi âlip upigât Anutuŋâ nâŋgâziŋgi âlip oip. Dinniŋandâ zeŋgâren âi mân bâliŋ oip.
10 Wangât, umbâlâ bâbâlaŋ zorâŋ agât umziŋ melâŋi aŋâ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapŋâ bet nâŋgi mân bâliŋ upap. Umbâlâ bâliŋâ ko zorâŋâ um kâtik a muyageziŋgi tâmbetagobi.
11 Nâŋgânek. Umbâlâ nâŋgâwe, zorâŋ zeŋgâren bonŋâ muyageip. Umziŋ bâliŋ oi um kârâp muyagiwe. Zorat topŋâ itâ. Top lâku sot tosa hâuŋaŋgât keŋgât opŋâ kubikaŋgâwe. Nen zeŋgât nâŋgindâ âlip upapkât a zo kubikŋaŋgâwe. Kut ŋâi zo yatâ muyageip, zo bâliŋâ kwâimbâkwâimbâŋ zo zeŋgâren mân ziap, zorat topŋâ muyageip.
12 Mârum ekap kulemgum ziŋgâwan, zo a bâliŋâ oip, zâkkât buŋâ. Mo bâliŋâ okŋaŋgâwe, zâkkât op buŋâ. Den dâzâŋgoindâ Anutu mâteŋan sât luluziŋaŋgât topŋâ muyagibapkât ekap zo kulemgum ziŋgâwan.
13 Oi zen yatâ op umniŋ diim giwe.

Korinti a ambân ziŋ Tito umâlep kwâkŋaŋgâwe.

Oi umniŋ sânduksâip, zorik buŋâ. Zen Tito umâlep kwâkŋaŋgâne âburei nen doŋbepŋâ nâŋgâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opŋâ Tito umŋâ diim giwe.
14 Nâ mârumŋan sâm bâbâlaŋ kwatziŋgâm Tito itâ sâm dukuwan. Oi den zo bon buŋ mân oip. Zeŋgât op den sâwen, zo bonŋâ op naŋgip. Zo yatik Tito zeŋgât sâm âlip den dukuwan, zo bonŋâ oip.
15 Tito zâk zeŋgâren gâi sâk kâik urâwe. Yatâ opŋâ hurat kwâkŋaŋgâm sâtŋâ lum buku okŋaŋgâwe. Zâk zorat nâŋgâm umŋandâ zeŋgârenâk kinmap.
16 Nâ ko zeŋgât opŋâ um girem mân op ândibat, zorat umnâ âlip uap.

8

Makedonia hânân Yesugât kâmut ziŋ kât minduwe.

1 Bukurâpnâ, Makedonia hânân kâmutŋâ kâmutŋâ Anutuŋâ tânzâŋgoi bukuziŋ betziŋan miwe, zorat siŋgi dâzâŋgonâ.
2 Zen sâknam sot mâsimâsikâyân ândim sâtâre op ândiwe. Kut ŋâi ŋâi doŋbep mân ândim kanpitâ ândimŋâ laŋ bukurâpziŋ betziŋan minam kât doŋbep minduwe.
3 Nâ zeŋgât nâŋgan. Zen tâtziŋgip dâp parâwe. Zen ziiŋik um bâbâlaŋâk urâwe.
4 Niŋâ mân sâindâ ziiŋak Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziŋan mimbigât sâm kâtigem dâtnowe.
5 Oi kut ŋâi ŋâi bâbâlaŋ upi sâindâ zen walâm uŋânâk itâ urâwe. Kândom umziŋâ Kembugâren pane kiri nen aksik Anutugât opŋâ umziŋâ neŋgâren pane kirip.

Yerusalem kamânân umâlep muyageziŋgâwe.

6 Yatâ utnetâ Titoŋâ Korinti a zeŋgâren ga kât mindumindu nep tuum
toren birip, zo tuum naŋgâbapkât sâm pindien.
7 Oi nâŋgâm pâlâtâŋ sot siŋgi âlip den sâsâŋ sot den top nâŋgânâŋgâŋ sot
nepkât kâtigime sot buku otniŋgâme. Kut ŋâi ŋâi zorat bonŋâ muyagiwegât
yatik bukurâpziŋ kamân ŋâin ândie, zeŋgât siŋgi kât mindunam um
bâbâlaŋ op tuubi.
8 Den mâtâpŋâ mân ziŋgan. Yesugât kâmut nâmbutŋâ zen um bâbâlaŋ op
kât minduwe. Korinti a zeŋgâren buku orotŋâ zo dap dap ziap, zorat topŋâ
âsagibapkât san.
9 Zen ko Kembuniŋâ Yesu Kristo zâkkât topŋâ nâŋgâme. Zâk gom sambe
mariŋâ ândim neŋgât op zo birâm kanpitâ oip. Kanpitâ oip, zo nen gom
sambe patâ utnatkât yatâ oip.
10 Oi zi ninâ den dâzâŋgobâ. Zo lune âlip upap. Zen kendon ombeŋan kât
mindunam bâbâlaŋ op topkwarâwe.
11 Oi zi târokwap op naŋgâne bâbâlaŋ urâwe, zorat bonŋâ muyagibap. Kut
ŋâi ŋâi zemziŋgap, zorat dâp pane muyagibap.
12 Um bâbâlaŋ op panetâ Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi âlip upap. Pambi zo itâ.
Ŋâi zâk patâ tâkŋaŋgâbap, zâk zo yatik pâmbap. Mâik ŋâi tâkŋaŋgâbap, zâk
zo yatik pâmbap. Zen yatâ upi zo ko Kembuŋâ nâŋgi âlip upap.
13 Zen kâtziŋ aksik pam naŋgâbigât mân san. Zâk zenâk tânzâŋgobigât
mân san. Zâk zen mo ziiŋâ ârândâŋak gom sambe muyagibigât san.
14 Korinti zeŋgât sikumŋâ narâk ziren Yudaia zeŋgât pu molei kut ŋâi
ŋâi ârândâŋâk zimbapkât san. Oi narâk ŋâin Yudaia zeŋgât gom sambeŋâ
Korinti a betziŋan mei yatigâk ârândâŋâk dâp kânok upi.
15 Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“Donbep patâ sânduwe, zorâŋâ sambe mân muyagiwe. Bituk sânduwe,
zorâŋ pu mân urâwe.”

Tito sot bukuzatŋâ buku otziŋgâbigât den.

16 Umnandâ Korinti a zeŋgât gâsâzâŋgomap, zo yatik Titoŋâ umŋandâ
gâsâzâŋgomap. Anutuŋâ sâi yatâ âsagiap. Zo yatâ Tito zâkkâren muya-
giapkât sâtâre utnat.
17 Nen sâindâ nâŋgip, zorik buŋâ. Zikŋak umŋandâ bâbâlaŋ oi zeŋgâren
gâbam sap.
18 Yesugât kâmurân goknâ bukuniŋâ ŋâi, zâk ârândâŋ sâŋgonzâkoindâ
gabot. A zo Yesugât kâmutŋâ kâmutŋâ, zeŋgâren siŋgi âlip nep tuumap.
Zorat zâkkât nâŋgâne âlip opmap. Zâk sot Tito ârândâŋ sâŋgonzâkoindâ
gabot.
19 Yesugât a kâmutŋâ kâmutŋâ, ziŋâ a zo betniŋan mimbapkât gâsum
sâlâpkuwe. A ziŋ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât Yesugât kâmut Yudaia
hânân ândie, zen betziŋan minam kât mindumindu nep zi tuum ândien.
Umniŋ zeŋgâren kinzap, zorat nep zi tuumen.
20 Sâm gulip muyagebapkât kât patâ zo a mâteziŋan dâŋ galem upmen.
21 Nen yatâ oindâ Kembuŋak niŋgiri âlip upapkât buŋâ. A ziŋ ârândâŋ
neŋgât nâŋgâne âlip upapkât sâmen.
22 Nen a zagât zet sot bukuniŋâ ŋâi sâŋgonzâŋgoindâ ge. A zo narâk
nâmbutŋan mâsikâm egindâ kâtigeip. Narâk ziren zeŋgât op nepŋâ tuugi
âlip op walâm kâtigiap.

23 Zen Titogât topŋâ nâŋge. Zâk betnan mei ârândâŋ nep tuum kore
otziŋgâmet. Bukuzatniŋâ zekât nâŋgâme. Zet kâmut ziŋâ sâŋgonzâkowe.
Zet nep tuugitâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâme.
24 Nen Korinti a zen sâm bâbâlaŋ kwatziŋgâmen. Den zo bonŋoot upapkât
a zo ganetâ buku otziŋgâne Yesugât kâmut kamân toren toren ândie, ziŋ zo
ek nâŋgâbi.

9

Kât kânŋan pam bet kubikpigât dâzâŋgoip.

1 Kembugât siŋgi a Yudaia hânân ândie, zen buku otziŋgâm kât ziŋgâbi,
zorat âlip nâŋge. Zorat wangât op doŋbep kulemgum ziŋgâbat?
2 Korinti kamânân gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen
kendon ombeŋan bâbâlaŋ op kât mindunam urâwe. Zorat siŋgi Makedonia
a dâzâŋgua doŋbepŋâ zeŋgât siŋgi nâŋgâm umziŋ bâbâlaŋ oip.
3 Nâ Korinti a zen sâm bâbâlaŋ kwatziŋgâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ
sâŋgonzâŋgua Korinti a zeŋgâren gane kât zo mindune âkâbap.
4 Ninak bet Makedonia a nâmbutŋâ zen sot ga kât pâpanŋaŋgât kwakne
dinnâ giginâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândâŋ aŋun upem.
5 Zorat a sâŋgonzâŋgua kândom op ge. Ga takâne umâlepkât kât pambigât
dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtŋaŋgât buŋâ. Kât zo umâlepkât
Kembugât siŋgi sâm pambi.

Umâlebân kut ŋâi pâpan, zo Anutuŋâ nâŋgi âlip opmap.

6 Den sumbuŋâ ŋâi sa nâŋgânek. Ŋâi zâk nebân kut ŋâi arikŋâ bituk
pâmbap, zâk zo yatik bâbâlaŋâk mem nimbap. Oi ŋâi zâk nepŋan kut ŋâi
yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtŋik mem nimbap.
7 Zorat itâ upi. Ŋâi zâk nâŋgâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân
pâmbap. Kât zo zikŋâ um bâbâlaŋŋaŋgât op pâmbap. A yatâ zo zeŋgât
Anutuŋâ nâŋgâziŋgi âlip upap.
8 Anutu zâk imbaŋâ mariŋândâ imbaŋâŋaŋgât mâsop minziŋgi gom
sambe muyageziŋgi ziiŋâ mem nemŋâ a ziŋgâziŋgâŋaŋgât op mân kwakpi.
9 Zorat Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“Aŋâ sikumŋâ kâsâpkum a kanpitâ ziŋgâmap zâkkât orot mâmeŋâ âlipŋâ zo
âkââkâŋâ buŋ zem zâibap.”
10 Anutuŋâ arikŋâ muyagem ziŋgi kârâm kâmitme sot bonŋâ muyagem
ziŋgi nime. Ziŋâ kârâm kâmitpigât arikŋâ muyagem ziŋgâm mâsop mei um
bâbâlaŋ op a nâmbutŋâ ziŋgâbigât gom sambe muyagem ziŋgâbap.
11 Yatâ âsagei gom sambeziŋoot opŋâ Kembugât siŋgi a Yudaia hânân
ândie, zeŋgât siŋgi sâm kât neŋgâren pane Yerusalem kamânân mem âinat.
Zen yatâ utnetâ Kembugât kâmut Yudaia hânân ândie, ziŋ zorat Anutugâren
sâiwap sâm mâpâsibi.
12 Ziŋâ Kembugât a kâmut yatâ otziŋgânetâ pu zo molibap, zorarâk buŋâ.
Zorâŋâ sâiwap sâm mâpâsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi
subap.
13 Zen Kristogât siŋgi âlip nâŋgâm lum ândim umâlepziŋaŋgât op kât
zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembugât kâmut sot a nâmbutŋâ
Korinti a zen buku târotâro kânok op Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Oi
zeŋgât itâ sâbi, “Korinti a zen siŋgi âlip lunat sâweŋâ lum buku otniwe.”

14 Oi Korinti a zeŋgâren Anutu nepŋaŋgât bonŋâ donbep muyagiapkât
umŋâ sipapzâŋgom zeŋgât op Anutugâren ninâu sâbi.
15 Opoŋ, Anutuŋâ imbaŋâ tânnâŋgoip. Nen zorat nâŋgindâ walâwalâŋ
uap. Nen waniŋŋaŋgât op yatâ otniŋgap? Zorat mâpâsem sâiwap sânâ.

10

Hângât kut ŋâi ŋâi, zorâŋ nep bonŋâ mân uap.

1 Zi Paulo nâŋâ, Kristo um sândukŋâ op ândeip, yatik um sânduk sot um
giginâ op itâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ nâgât itâ
sâme, “Pauloŋâ zi nen sot ândim lumbeŋâ den dâtnâŋgoip. Ka kârebân âi
tap keŋgât buŋ den kâtikŋâ kweraniŋ sâm kulemgum kwatniŋgâmap.”
2 Zeŋgât sa nâŋgânek. Bukurâp, zeŋgâren ga ândim den kâtik dâzâŋgom
kubikziŋgâbatkât mân otnigap. Zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋandâ neŋgât itâ
sâme, “Paulo zâk hângât kut ŋâi ŋâi, zorat nâŋgâm ândimap. Oi hângât
imbâŋâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzâŋgom
kubikziŋgâbatkât umnâ bâbâlaŋ uap.
3 Nen hânân ândiândiniŋ zo perâkŋak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op
ândiândiŋ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen.
4 Kâwali opŋâ ândiândi nep tuumen, zo hânân gokŋâ buŋâ. Zo Anutugât
imbaŋan kâtikŋâ zorâŋâ kâsa zeŋgât paset kâtikŋâ zo kândaŋmen. Anutugât
imbaŋan kâtigem a um kâtik zeŋgât den bâliŋâ sot sarâ zo koi gemap.
5 Oi zâizâiŋ denŋâ Anutugât den walâmap, zo kom kâbakŋimen. Kristogât
sât luluŋ zorik zimbapkât nâŋgânâŋgâ top topŋâ saam pamen.
6 Zen sât lulugât bâbâlaŋ utne a nâmbutŋâ zen den birâbirâziŋaŋgât
zâŋgom kubikziŋgânatkât mambât ândimen.

A ŋâiŋâ Paulogât sâi giginâ oip.

7 Mâteziŋan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut ŋâi zorarâk
nâŋgâne bonŋâ opmap? Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ zikŋaŋgât itâ nâŋgâbap?
Zâk zikŋik Kristogât a bonŋâ ândiap. Zâk itâ nâŋgâbap. Nen yatik Kristogât
a ândien.
8 Kembuŋâ nep tuunatkât gâsum sâlâpnâŋgoip, zo zen tâmbet zâŋgonatkât
buŋâ. Zeŋgâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep nigip, zorat nâŋga
zâizâiŋ oi zâizâiŋ den sâwan. Zorat sâm aŋun mân upat.
9 Nâ ekap kulemgum ziŋgâman, zorat nâŋgâne keŋgât den mân upap.
10 Nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Ekabân den yâmbâtŋâ sot kâtikŋâ
kulemgum niŋgâmap. Ka mâte otniŋgap, zo kakbak. Oi den sâsâŋâ, zo
giginâ sâmap.” Nâgât yatâ sâme.
11 A yatâ zo, ziŋâ itâ nâŋgâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum
ziŋgâmen, den zorat bonŋâ osetziŋan ga ândim muyageziŋgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

12 A sâk mâme ândime, zeŋgâren nen yatâ zorâŋ dap op târokwap sâk
mâme utnat? A yatâ zorâŋ neŋgât nepkât mân nâŋgâm ziiŋaŋgârâk nâŋgâne
zâizâiŋâ oi sâk mâme op den laŋ sâme. A nâŋgânâŋgâziŋ buŋandâ yatâ
upme.
13 Nen ko Anutuŋâ nep sâm niŋgip, daŋgon zo mân walâm Korinti a
zeŋgâren gâwan. Zorat nâŋgâmŋâ sâm bâbâlaŋ den sâm zâizâiŋ den doŋbep
mân sâmen. Walâm den laŋ mân sâmen.

14 Nen nepniŋaŋgât târokwap mân sâmen. Nep daŋgonniŋâ zo perâkŋak zeŋgâren ziap. Nen kândom zeŋgâren gam Kristogât siŋgi âlip dâzâŋgowen.
15 A nâmbut zeŋgât nebân âi laŋ kin sâk mâme den mân sâmen. Zeŋgât ita nâŋgâmen. Nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ laŋ kârâm ari nepniŋaŋgât bonŋâ sambâlem laŋ kârâm âibap. Zo perâkŋak nâŋgâm ândimen.
16 Zen yatâ utnetâ a kândâtziŋan ândime zo, zeŋgâren siŋgi âlip nep tuum âinat. Ka a ŋâigât nepkât galem op zâizâiŋ den zo mân sânat.
17 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Ŋâi zâk zâizâiŋ den sâbâ sâm Kembuŋâ oip, zorat sâbap.”
18 Ŋâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ oi Anutuŋâ zâkkât nâŋgi gibap. Ka a ŋâi Anutuŋâ egi âlip oi hurat kwâkŋaŋgâbap.

11

Siŋgi âlip mârâtŋâ ŋâi mân ziap.

1 Nâ um gulip den mâik ŋâi dâzâŋgua laŋ nâŋgâbi. Den zo sa nâŋgânek.
2 Nâ zeŋgât op kâuk birâman. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutugâren gok. A ŋâiŋâ bâratŋâ sigan ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotziŋgâwan. Ŋâi sot mân mâpotziŋgâwan.
3 Zi ko mulumŋâ Ewa kâitkoi bâliŋ oip, zo yatâ zen a nâmbutŋandâ kâitzâŋgone umziŋ gulip oi Kristo mâik ŋâi birâbegât umnâ girem oi san.
4 A ŋâiŋâ zeŋgâren gam Kristogât top siŋginâ dâzâŋgomen, zo birâm ŋâi dâzâŋgomap. Oi zen zâkkât den nâŋgâm Kaapum miwe, zo buŋâ, uŋakŋâ ŋâi mine siŋgi âlip neŋgâren gâbâ miwe, zo buŋâ, siŋgi ŋâi dâzâŋgomap. Dâzâŋgoi zo mân birâm yen nâŋgâne dâp opmap.
5 Nâ itâ sa nâŋgânek. Nâ ninaŋgât nâŋga Aposolo nâmbutŋâ zâizâiŋ upme, zeŋgât ombeziŋan mân op ândian. Zen ziiŋaŋgât itâ nâŋgâme, “Nen Aposolo a bonŋâ zâizâiŋ ândien.” Ka zen aposolo sarâ a ândie.
6 Korinti a nâmbutŋâ, ziŋâ nâgât itâ sâme. Den sâm kubik sâsâŋ âlip, zo nâgâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nâŋgânek. Nâŋgânâŋgâ patâ, zo nâŋgâman. Oi zorat topŋâ sapsum dâzâŋgom naŋgâwen.

Siŋgi âlip nep a sarâŋâ.

7 Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutugât siŋgi âlip sâŋgân buŋ dâzâŋgowan. Zorat dap nâŋge? Zo bâliŋ orâwan?
8 Yesugât kâmut nâmbutŋâ zeŋgâren gâbâ zo perâkŋak kât mem Korinti a zeŋgâren kore otziŋgâm nep tuuwan.
9 Nâ Korinti a zen sot ândim kut ŋâi kârum zeŋgâren gâbâ kut ŋâi mân mewan. Buŋâ. Bukurâpnâ ziŋâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zeŋgâren yen ândia kut ŋâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zeŋgâren ga ândim kut ŋâi nibigât mân san.
10 Kristogât den bonŋâ zo nâgâren ziap, zo perâkŋak. Oi yatik Grik hânân gok ŋâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâm kâtigian. Nâ sâtâre den zo mân birâbat.
11 Dap nâŋge? Umnandâ mân gâsuziŋgi san? Yatâ buŋâ. Umnandâ gâsuziŋgap, zo Anutuŋâ nâŋgap.
12 Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen buŋâ. A nâmbutŋâ Paulogât dâp nep tuumen sâm umziŋ mem zâibegât yatâ op ândibat.
13 A yatâ zo, zen aposolo sarâŋâ. Nep a bonŋâ buŋâ ândim Kristogât Aposolo bonŋâ neŋgât tobat yatâ upme.

14 Oi Korinti a ziŋ zorat nâŋgâne mârâtŋâ mân upap. Sataŋ zikŋâ sumbem
a imbaŋâ âsakŋâziŋoot, zeŋgât tobat yatâ opmap.
15 Oi zorat a gakârâpŋâ zen yatigâk târârakŋaŋgât kore ândimen, neŋgât
tobat ândinetâ nâŋgindâ mârâtŋâ mân upap. Nen itâ nâŋgen. Sataŋgât a
gakârâpŋâ zo, zen nepziŋaŋgât dâp hâuŋâ mimbi.
16 San, zo dum sâbâ. Nâgât nâŋgâne um gulip a mân upap. Oi laŋ dâtnonâ
sâm dâtnonek. Yatâ nâŋgânimŋâ laŋ dinnâ nâŋgâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam
zâizâiŋ den sâbat.
17 Nâ um gulip den zi Kembugât sâtkât mân sâbat. Yatâ upatkât Kembuŋâ
mân sâm nigip. Ka laŋ kwakmak a yatâ opŋâ zâizâiŋ den zi sâbat.
18 Korinti zeŋgâren a doŋbepŋâ sâkkât kut ŋâi ŋâi zorat zâizâiŋ den sâme.
Nâ yatik sâbat.
19 Oi top nâŋgânâŋgâ zen nâmbutŋandâ kwakmak den dâzâŋgone
nâŋgâne dâp opmap.
20 Oi a zo, ziŋ kore a gâsuziŋgâne yatik nâŋgâne dâp opmap. Mo kut ŋâi
ŋâiziŋâ betziŋan mimbi mo kâitzâŋgobi mo zâizâiŋ op pâlomziŋan zâŋgobi,
zo zen nâŋgâne dâp op naŋgâbap.
21 Nen ko a lolotŋandâ zo dap yatâ otziŋgâbem. Zo aŋun op san,

A nâmbutŋâ ziŋ wan mo wangât zâizâiŋ upi, zo nâ yatik upâ sâm âlip upat.
Nâ kwakmak a yatâ op den zo laŋ san.

22 A nâmbutŋâ zo, zen ziiŋaŋgât itâ sâme, “Nen Yuda a.” Yatâ sâme. Oi
nâ zo yatik. Ziiŋaŋgât Isirae a sâme. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramgât
kiurâp sâme. Nâ yatik.
23 Zen nen Kristogât kore a sâme. Nâ laŋ um gulip den sâbâ. Nâ Kristogât
nep a tobat ŋâi. Nâ nepkât sâknam nâŋgâman, zo tobat ŋâi. Oi tâk namin
tâpman, zorâŋ walâziŋgap. Oi kâmbam nome, zo yatik. Oi tâmbetnonam
utne opman, zo yatik.
24 Yuda a um kâtik ziŋâ sâp bâtnâmbut tâkŋâ lâpitnine teŋgâziŋ 39 oip.
25 Sâp karâmbut kâmbamŋâ nowe. Ŋâi ko kâtŋâ nowe. Sâp karâmbut
waŋgâyân âi âbâŋgoi saruyân geiwan. Oi sirâm ŋâtik ŋâi waŋgâ bâlei
saruyân op ândiwan.
26 Mirâ mâtâp sindâweyân âim gam ândiwan. Too uurubân âim gam
ândiwan. Kâsa osetziŋan âim gam ândia nonam urâwe. Yuda a osetziŋan
ândia nonam urâwe. Um kâtik osetziŋan ândia nonam urâwe. Kamân
patin ândia nonam urâwe. Mirâ kamân kâtikŋan sâknamân ândiwan. Saru
kwâkŋan keŋgât op ândiwan. Buku sarâ zeŋgât oserân ândim sâknam
ândiwan.
27 Yatâ ândim nep sâknam tuum ândiwan. Oi ŋâtigân uman wâgân
ândiwan. Tepkât mom hutuk ândiwan. Too nalem buŋâ. Pateŋ opŋâ hâmbâ
mot buŋ. Mirâ namânâ buŋ ândiwan.
28 Oi zorik buŋâ. Sirâmŋâ sirâmŋâ Yesugât kâmut, zeŋgât nâŋgâm kwâkâ
op ândiwan.
29 Dabân Yesugât kâmurân zeŋgâren gokŋâ ŋâiŋâ bâbâ lolot ândei nâŋgâm
tâtâlim ândibam? Dabân Yesugât kâmurân gâbâ ŋâi bâliŋ oi nâŋgâm tâtâlim
ândibam?
30 Oi nâ wannaŋgât sa zâibap? Bâbâ lolotnaŋgât sa dâp upap.
31 Kembu Yesu, zâkkât Ibâ Anutu, zâkkât mâteŋan den perâkŋak san, zo
nâŋgap. Zâk sâm âlip kwâkŋaŋgâm zâinat.

32 Damasiko kamânân a kutâ, kutŋâ Arereta, zâkkât a sâtŋândâ tâk namin
nâbanbam kâwali a kamângât mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe.
33 Ka kamân zoren bukurâpnâ, ziŋ irin ginim kamângât poŋ kâtikŋâ
âkŋan nâbane gei zem zaat âiwan.

12

Pauloŋâ kut ŋâi sen pup ek naŋgip.

1 Sâk mâme den sâindâ mân dâp upap. Oi laŋ sâbâ. Kembuŋâ umanân
tirâpnogip sot den dâtnogip, zorat den siŋgi sâbâ. Zo den sumbuŋâ sâbâ.
Muyapŋâ mân sâbâ.
2 Nâ, Kristogât a ŋâi, zâkkât itâ nâŋgan. A zo, zâk Kembuŋâ mem zari
sumbem teŋgâ karâmbut, zoren zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimembut
zorâŋ ombeŋan zâi ândeip. Zo sâk sot mo um dâpŋoot zarip, zo mân nâŋgan.
Zo Anutuŋâ nâŋgap.
3-4 A zo Kembuŋâ kamân âlipŋâ, Paradisi, zoren pâi ândim aŋâ mân
nâŋgânâŋgâŋ sot aŋâ mân sâsâŋâ, zo nâŋgip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk
sot oip mo hân sâk zo birâm oip, zo mân nâŋgan. Zo Anutuŋâ nâŋgap.
5 A zo zâkkât op sâtâre den sâbat. Ninaŋgât sa mân dâp upap. Ka sâbâ
sâm bâbâ lolotnaŋgât op sâbat.
6 Sâtâre den sa sâi sâm gulip a mân opam. Zen nâgât nâŋgâne zâizâiŋ
opapkât mân upat. Kut ŋâi ŋâi ua ek nâŋgâme, zorik zimbap.

Paulo zâk sâknam nâŋgâm ândeip.

7 Kembuŋâ kut ŋâi sen mârât tirâpnogip, zorat umnâ zâizâiŋ opapkât
sâknam ŋâi kwâknan pâip. Zo Sataŋgât kore a ŋâi. Zâk umnâ zâizâiŋ
opapkât sâknam nim ândimap.
8 Sâknam zo birânibapkât sâp karâmbut Kembu dukuwan.
9 Ka Kembuŋâ den itâ sâm dâtnogip, “Nâ tângobat. Imbaŋânâ zorâŋ
dâpkan upap. Nâgât imbaŋâ zorâŋ lolotkâ zo tângoi kâtigiban.” Zâk yatâ
sâm dâtnogip. Zorat bâbâ lolotnâ zorat nâŋga zari sâtâreŋoot upap. Zo yatâ
op ândia Kristogât imbaŋâ nâgâren zei kâtigibat.
10 Kristogât op bâbâ lolot upat mo kâmbam nibap mo sâknamân ândibat
mo sâm bâliŋ kwatninetâ ândibat mo mem ŋâi ŋâi otnine ândibat. Nâ bâbâ
lolot ândia Kembuŋâ tânnogi kâtigeman, zorat umâlip nâŋgâman.

Pauloŋâ Aposolo nepŋaŋgât top muyageip.

11 Zi kwakmak den san, zo ziiŋâ nâ yatâ sâbatkât kâtigine den zo san. Ziŋâ
sâm âlip kwatnine dâp opap. Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ a yen ândiman
sâme. Nâ ko itâ sa nâŋgânek. A zen ziiŋaŋgât itâ nâŋgâme, “Nen Aposolo a
zâizâiŋ ândien.” Nâ a yatâ zo zeŋgât ombeziŋan mân ândiman.
12 Nâ Korinti a zeŋgâren nep bâbâlaŋâk tuum gâwan. Tuuga kut ŋâi ŋâi
sen mârât muyagei zorâŋâ Aposolo nepnaŋgât topŋâ sâm muyageip.
13 Korinti a zen nâgât dap nâŋge? Zen nâgât itâ sâme? “Yesugât kâmut
dâp dâbâk mân otniŋgâmap.” Korinti a zen dap otziŋgâwangât nâŋgâne
bâliŋ uap? Nâ kut ŋâi ŋâiziŋâ mân betziŋan mewan. Kât zeŋgâren mân
mewan, zorarâktâ nâŋgâne bâliŋ oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zeŋgât umŋâ kirip.

14 Nâ sâp zagât zeŋgâren gâwan. Oi dum gâbam otnigap. Gamŋâ orâwan,
zo yatigâk sâkkât nâlem mot, zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziŋaŋgât

buŋâ, ziiŋaŋgât otnimap. Katep mâik ziŋâ ibâ mamziŋ galem otziŋgâbi, zo mân taap. Ibâ mam ziŋâ katep mâik galem otziŋgâne dâp upap.
15 Nâ um dâpziŋ âlip upapkât, kât sikumâk buŋâ, kore otziŋgâm ândim ândiândinâ buŋ upapkât nâŋga âlip uap. Nâgât umnâ zeŋgâren doŋbep kinzapkât zeŋgât umziŋandâ nâgâren mâik ŋâi kinbap?
16 A nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Kut ŋâi ŋâi muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnâŋgom kut ŋâi ŋâi mem neip.”
17 Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sâŋgonzâŋgua zeŋgâren ga kut ŋâi miwe?
18 Tito zot bukuŋâ ŋâi sâŋgonzâkua zeŋgâren gawet. Tito zâk gamŋâ zeŋgâren kut ŋâi betziŋan meip? Mo kâitzâŋgom um gulip kwatziŋgâwe? Zen nekât dap nâŋge? Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziŋ melâŋbigât girem dâzâŋgoip.
19 Den sâm gamen, zo nâŋgâne sâk mâme den uap? Yatâ buŋâ. Nen Kristo sot ândim Anutugât mâteŋan den sâmen. Bukurâp, den zo ŋâi mo ŋâigât buŋâ. Zen aleziŋgindâ kâtigibigât dâzâŋgomen.
20 Nâ zeŋgâren ga ziŋgitsa mân dâp opapkât sot zen nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zeŋgâren kâsa, um kâlak, kuk, senân kwâteŋ, sarân sâsâŋ, den uman pâpan, zâizâiŋ, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo zei muyagebamgât umnâ girem uap.
21 Nâ zeŋgâren gam a nâmbutŋandâ um sumun, laŋ mâman, kut ŋâi laŋ orot zo opŋâ umziŋ mân melâŋme. Oi yatâ op ândine zeŋgâren ga Anutunandâ mem gei kwatnigi a yatâ zo zeŋgât isem umbâlâ opamgât nâŋgâm kwâkâ uan.

13

Tosagât op den sâsâŋ muyagibap.
1 Zi Korinti zeŋgâren du ga sap karâmbut upap. Den ŋâi sa nâŋgânek. A kânokŋâ a ŋâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutŋâ a ŋâigât tosa sânetâ denân pam kubikŋaŋgâbi.
2 A mârum bâliŋ urâwe sot nâmbutŋâ sâp zagât zeŋgâren gâwanân girem dâzâŋgowan, zeŋgât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâliŋâ mem ândine dum zagâtŋâ zeŋgâren gam mân birâziŋgâbat.
3 Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo. Zâkkât kâwaliŋâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zeŋgâren nepŋâ âkon buŋâ imbaŋâŋoot tuumap.
4 Mârum perâkŋak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbaŋâŋoot zaat ândiap. Yesuŋâ hânân lotŋâ sot lumbeŋâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlâtâŋ oindâ Anutugât imbaŋandâ mem kâtikŋan kwatniŋgi zeŋgâren ga nep tuum kubikziŋgânat.

Girem den.
5 Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot ândime mo buŋâ, Zorat umziŋ mâsikâm zorat topŋâ ikpi. Mo Yesu Kristoŋâ umziŋan ândimap, zo mân nâŋge? Yatâ upme oi ko sâkŋak Kembugât a ândie sânat.
6 Nen ko sâkŋak Kembugât a mân ândimen. Zen zo yatâ mân nâŋgâniŋgâbigât nâŋgâmen.
7 Anutuŋâ galem otziŋgi zen bâliŋ mân upigât Anutugâren ninâu sâm ândimen. Nen niŋgitne Kembugât a bonŋâ utnat mo buŋâ, zorat mân sâmen. Zen Kembugât den lum târârak upi, zorarâk sâmen.

8 Nen yatâ zorâŋ dabân den bonŋâ kâsa miŋaŋgânat? Nen lunat, zorik taap.
9 Nen imbaŋâ kârum ândeindâ zen imbaŋâziŋoot upi? Zo yatâ âsagei ko âlip upap. Umziŋ lâmbari âlip upigât Kembugâren ninâu sâmen.
10 Nâ zeŋgâren ga den nep tuubamgât kârebân tapŋâ giren den zi kulemgum ziŋgan. Zen den zo nâŋgâm umziŋ kubikpi. Nâ zeŋgâren ga nep tuubat. Kembugât imbaŋâ nigip, zorâŋâ tâmbetzâŋgobatkât buŋâ. Nâ tânzâŋgobatkât imbaŋâ nigip.

Den murukŋâ.
11 Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmŋâ den itâ sâbâ. Kelikmelik tapi. Oi girem den zo nâŋgâm umziŋ sot ândi mâmanziŋ kubikaŋgâm ândibi. Zen um kânok op um lumbe ândibi. Anutu, zâk buku sot um lumbe mariŋâ. Zâk zen sot ândibap.
12 Zen buku op luyaŋgâm ândibi.
13 Kembugât siŋgi a ambân nâmbutŋandâ ziŋ Korinti a zeŋgât nâŋgâme.
14 Kembu Yesu Kristogâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot Anutugâren gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi Tirik Kaapumŋâ betziŋan mei zâk sot ândim zâimambi. Zo perâkŋak.
Zo yatik.

Galata a zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Pauloŋâ zikŋaŋgât topŋâ sâm muyageziŋgip.

1 Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A ziŋ Aposolo ot mân sâm niwe. Yesu Kristo
sot Anutu Ibâŋâ, zâk mumuŋan gâbâ mângeip, zikŋâ nep zo sâm niwet.
2 Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zeŋgât
topziŋ nâŋgâm ekap zi kulemgum ziŋgen.
3 Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikŋâ tânzâŋgom um lumbeŋâ
muyagem ziŋgâbabot.
4 Yesu zâk Ibâniŋaŋgât sâtkât nen ândiândi bâliŋâ zi ândimenân gâbâ
mâkâniŋgâbap sot tosaniŋ buŋ upapkât ândiândiŋâ mân aŋgân kârip.
5 Zorat narâkŋâ narâkŋâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgindâ zimbap. Perâkŋak.

Ŋâi zâk siŋgi âlip sâm gulipkum ŋâi sâbap, zâk simgât siŋgi upap.

6 Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtâŋ utnetâ tânzâŋgoi ândibigât diiziŋgip.
Diiziŋgi zâk sot ândine mân kârep oi zâk kândâtkom siŋgi âlip ŋâi zorat
kindap kwap ândime. Zorat nâŋgâm pârâkpan.
7 Zorat itâ sa nâŋgânek. Siŋgi âlip top ŋâi bonŋoot zo mân ziap. Buŋâ. Ka
a nâmbutŋandâ Yesu Kristogât den siŋgi âlip zo tâmbetkunam op um gulip
kwatziŋgâme.
8 Siŋgi âlip dâzâŋgowen, zo zinziŋ kâtik. Zorat nen mo sumbem a
ŋâiŋâ siŋgi âlip dâzâŋgowen, zo birâm ŋâi dâzâŋgonatkât sâm sâi ko
tâmbetagonatkât siŋgi upem.
9 Den mârum sen, zo dum sâbâ. A ŋâiŋâ siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwen, zo
birâm ŋâi dâzâŋgobap, zâk tâmbetagobap. Oi nâ zorat nâŋga dâp upap.
10 Oi dap dap? Den san zi a ziŋâ nâgât nâŋgâne âlip upapkât san? Mo
Anutu zâk nâgât nâŋgi âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nâŋgâne âlip
upapkât nep tuuman sâi ko Kembu Kristogât kore a mân opam.

Paulo zikŋâ topŋaŋgât den.

11 Bukurâpnâ, nâ den ŋâi dâzâŋgua nâŋgânek. Den siŋgi âlip dâzâŋgowan,
zo ayân gâbâ buŋâ.
12 A zo ziŋâ mân dâtnowe. Zo ziŋâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo zikŋak
sâm muyagenigip.
13 Nâ mârumŋan Yuda a zeŋgât den kâtik Moseŋâ sapsum ziŋgip, zo
lum ândiwan. Zo nâŋge. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbaŋâ zâŋgom
tâmbetzâŋgom ândiwan.
14 Oi sâkurâpniŋangât den gei kombapkât sâm kâtigem tâlarâpnâ
nâmbutŋâ walâziŋgâm kâtigem ândiwan.
15 Ka Anutu zâk mârum mamnâ kâmboŋan gâbâ zâkkât siŋgi upatkât nâŋgi
zeip. Yatâ nâŋgi zeipkât tânnobam diinigip.
16 Nanŋaŋgât den siŋgi hân ŋâin gokŋâ zeŋgâren âim dâzâŋgobatkât
nanŋaŋgât topŋâ sâm muyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân
orâwan.

17 Oi Aposolo a kândom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot
siŋgi âlipŋaŋgât den mân âraguwen. Zeŋgâren mân âiwan. Arabia hânân âi
ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

Pauloŋâ Yerusalem kamânân zâi ândeip.

18 Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâm Yerusalem kamânân
zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan.
19 Zâk sot Kembugât munŋâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutŋâ mân
ziŋgirâwan.
20 (Den kulemguan, zi sarâ buŋâ. Anutu mâteŋan perâkŋak sâm
kulemguan.)
21 Yatâ opŋâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan.
22 Oi Kristogât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen si sâŋgânnâ mân nigâwe.
23 Zen nâgât siŋgiyâk itâ nâŋgâwe, “Aŋâ nâŋgom moliniŋgip, zâk siŋgi âlip
tâmbetkumâipŋâ siŋgi âlip a dâzâŋgom ândimap.”
24 Yatâ nâŋgâmŋâ nâgât op Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.

2

Pauloŋâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutŋâ ziŋgirip.

1 Oi kendon patâ kiin kimembut âki Yerusalem kamânân dum zâibam
Banaba sot Tito diizika ârândâŋ zâiwen.
2 Oi zo yen buŋâ. Kembuŋâ den sapsum nigi lum zâiwan. Yesugât
kâmurân a zeŋgât a sâtŋâ sâme, zeŋgâren âim siŋgi âlip hân ŋâin gokŋâ
dâzâŋgoman, zorat sapsum ziŋgâwan. Nâ siŋgi âlip sâm ândiwan, zorat a
sâtŋâ neburâpnâ zen sapsum ziŋga nâŋgânetâ âkâbapkât ziiŋik tatne den
zo dâzâŋgowan.
3 Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda a buŋâ, Grik a oi a sâtŋâ ziŋâ kwabâ
kwâkŋaŋgâbigât mân sâwe.
4 Ka a sarâŋandâ kâmurân bagimŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op dumun buŋ
ândeindâ tigân niŋgitŋâ Mosegât gurumin den, zorâŋâ saaniŋgi ândinatkât
Tito kwabâ kwâkŋaŋgâbigât sâwe.
5 A zo, ziŋ mem ge kwatniŋgânam sâne mân loriwen. Buŋ kâtikŋâ.
Siŋgi âlip mân tâmbetkune Galata a, zeŋgâren hâlâluyâk op zimbapkât mân
nâŋgâziŋgâwen.

Aposolo a nâmbutŋâ ziŋ Paulo nepŋaŋgât nâŋgâne dâp oip.

6 (Oi a, zeŋgât a sâtŋâ sâme, zen mârum dap mo dap op ândiwe, nâ zorat
nâŋga tobat ŋâi mân uap. Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.) A sâtŋâ zo,
ziŋâ den uŋakŋâ mân târokwatniwe.
7 Buŋâ. Itâ nâŋgâwe. Anutuŋâ Petero Yuda a zeŋgâren siŋgi âlip
dâzâŋgobapkât nep diŋ sâm pindip, yatigâk nâ hân ŋâin gokŋâ zeŋgâren
den siŋgi âlip dâzâŋgobatkât nep diŋ sâm nigip.
8 (Oi Petero mam okŋaŋgi nepŋâ tuugi bon oip, zâk zikŋâ yatik mam otnigi
nep tuuga bon oip.)
9 Oi Kembuŋâ nep tânnogip, zo ekŋâ Yakobo sot Petero sot Yohane, zen
Yesugât kâmut zeŋgât patâ ândiweŋâ nâ sot Banaba buku otnikâm bitnik
kuwe. Oi net hân ŋâin gokŋâ zeŋgâren den siŋgi âlip nep tuugitâ ziŋâ Yuda
a zeŋgâren tuunat sâwe.

10 Oi kanpitâ a ambân kut ŋâi ŋâi ziŋgânam zorarâk dâtnowe. Oi nâ zorat
den mârumŋan sâm kâtigiwan.
11 Oi Peteroŋâ Antiokia kamânân gam bâliŋ oi ekŋâ a ambân mâteziŋan
kin den yâmbâtŋâ dukuwan. Wangât, zâk bâliŋâ oip, zorat op ko.
12 Zâk hân ŋâin gokŋâ zen sot nalem ârândâŋ niwe. Yatâ nem ândei Yuda
a, Yakobogât arâpŋâ zen gawe. A zo, ziŋ Mosegât den lum ândim hân ŋâin
gok, zen sot nalem mân nemarâwe. A zo, zen gane Peteroŋâ ziŋgitŋâ keŋgât
opŋâ a hân ŋâin gok birâziŋgâmŋâ Yuda a zen sot nalem neip.
13 Ŋâin âi tapâ tapâ oi Yuda a nâmbutŋâ, ziŋâ târokwâkŋaŋgâne Banaba
zâk yatik zeŋgâren târokwâip.
14 Oi siŋgi âlipkât mâtâp walâm utne a ambân zeŋgât mâteziŋan Petero
itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân ŋâin gokŋâ zeŋgât tobat opmatŋâ dap op
hân ŋâin gokŋâ ziŋâ Yuda a neŋgât tobat upigât sâmat?”
15 Yuda a nen hân ŋâin gokŋâ zen yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a.
16 Ka nen itâ nâŋgâmen. Aŋâ Mosegât gurumin denâk lune Anutuŋâ
ziŋgiri tosaziŋ buŋ mân upap. Ka aŋâ Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâme, zen Anutuŋâ ziŋgiri tosaziŋ buŋ upap. Zorat op ko nen
Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmen. Nen itâ nâŋgen. Gurumin denâk
lum tosaniŋ buŋ orot, zo mân taap. A ziŋâ gurumin den lum ândine
Anutugât mâteŋan tosaziŋoot kinbi.
17 Oi nen Kristo sot pâlâtâŋ opŋâ tosaniŋ buŋ upapkât sâmenŋâ bâliŋâ
upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristoŋâ betniŋan mei bâliŋ upmen.”
Yatâ mân sânat. Buŋ kâtikŋâ. Yatâ mân ziap.
18 Nen gurumin sâŋginâ luluŋaŋgât mâtâp birâmŋâ zoren puriksâm
ândinat. Zorâŋâ topniŋâ itâ sapsubap. Nen den kuku ândiwen.
19 Gurumin den sâŋginâ lubatkât nâŋgâm lum osim ândia nogi mowan.
Anutu sot pâlâtâŋ op ândibatkât gurumin denŋâ nogi mowan.
20 Nâ Kristo sot poru nagân none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ
buŋâ. Kristoŋâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândiŋ ândiman, zo Anutugât
nanŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiman. Zâkŋâ umŋandâ gâsânogi
ândiândiŋâ nâgât op buŋ oip.
21 Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den siŋgi âlip zo mân tâmbetkuman. A
nen gurumin den lugindâ Anutuŋâ niŋgiri tosaniŋ buŋ opabân Kristo zâk
yen moip opap.

3

Gurumin dengât mâtâp lâŋâwe.

1 O Galata a, zen nâŋgânâŋgâziŋ buŋâ. Dap dap op um gulip kwatziŋge?
Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât siŋgi muyap sâm muyegeziŋgâwen.
2 Nâ den ŋâi mâsikâziŋga dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo dap op miwe?
Mosegât den kâtik lumŋâ miwe?
3 Nâŋgânâŋgâziŋ buŋ? Kaapum sot pâlâtâŋ urâweŋâ zo birâm mâtâp
sâŋgiŋan bagie?
4 Zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgânetâ Kembugât imbaŋâ
muyagei igâwe. Kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋgâne yenŋâ uap? Kaapumŋâ zeŋgâren
nep tuugi bon mân âsagiap?

5 Zen sânek. Anutu zâk Kaapum ziŋgâmŋâ sâi sen mârât zeŋgâren
âsagemap, zo gurumin den luluziŋaŋgât mo nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât
otziŋgap?

Abaramgât mâtâp lâŋnat.

6 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nâŋgâm
pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Kembugât den nâŋgi bon oi Anutuŋâ tosaŋâ buŋâ
sâip.”
7 Zorat itâ nâŋgânek. A Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
ândimen, nen Abaramgât kiurâp bonŋâ ândien.
8 A hân ŋâin gokŋâ zen Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne tosaziŋ buŋ
upapkât sâip. Zorat mârumŋan nâŋgâmŋâ siŋgi âlip den Abaram itâ sâm
dukuip,
“Gâgât mâsop zorâŋ a hânŋâ hânŋâ zeŋgâren âibap.”
9 Abarâmŋâ Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgip. Oi a Kembugâren
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândimen, nen Abaramgât mâsobân bagimen.

Nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiengât ândiândi minat.

10 A zen Mosegât den kâtikŋâ lum tosaniŋ buŋ ândim sumbemân zâinatkât
sâme, zen tâmbetagoagoŋaŋgât siŋgi upi. Wangât, Kembugât ekabân
gurumin siŋgiŋaŋgât kulemguwe, ziap, zorat,
“Ŋâiŋâ gurumin den ekabân den zem âriap, nâmbutŋâ zo lum ândim den
ŋâi birâbap, zâk um dâpŋâ tâmbetagobap.”
11 Gurumin den lum ândim Anutugât mâteŋan tosaniŋ buŋ orot, zo mân
ziap. Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Ŋâi zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândimap, zâk Anutugât mâteŋan
tosaŋâ buŋ opŋâ ândiândi kâtik muyagem ândibap.”
12 Gurumin denân ko nâŋgâm pâlâtâŋgât mân sâwe. Den ŋâi itâ sâwe,
“Ŋâi zâk gurumin den lum kwâtâtibapŋâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk neŋgât opŋâ sâknamân kirip.

13 Kembugât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap,
“A nagân zâŋgom kwânâŋgâziŋgâbi, zen bâliŋaŋgât siŋgi.”
Oi Kristo zâk yatik neŋgât opŋâ bâliŋandâ kwâkŋan zarip. Bâliŋan gâbâ
mâkâniŋgâbapkât suupniŋâ meip.
14 Oi zorat hân ŋâin ŋâin gokŋâ, zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op Abaramgât
mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum neŋgât siŋgi sâip, zo nâŋgâm pâlâtâŋ sot
op minatkât yatâ âsageip.

Siŋgi âlipkât bet sâwât, zorat den.

15 Bukurâpnâ, a niiŋan dâpkwap sâbâ. A ŋâiŋâ mumbamŋâ bet boi zo
kâsâpkum ziŋgâbap. Zorat kwâkŋan a ŋâiŋâ komŋâ den ŋâi mân sâbap.
16 Anutuŋâ Abaram den kânŋan dukuip, zo Abaram sot kiunŋâ zekât siŋgi
sâip. Kiurâp doŋbep zeŋgât mân sâip. Kânokkât sâip, zâk Kristo.
17 Nâ itâgât op san. Anutu, zâk mârumŋan Abaram sot târotârogât
den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Mosegâren gâip.
Gurumin den bet gâip, zorâŋ den kândom sâsâŋ, zo mân kom gulipkoip.
Târotâro den kândom muyageip, zo kâtigem ziap.
18 Anutuŋâ Mose gurumin den dukuip, zo tosaniŋ buŋ oi sumbemân
zâizâiŋaŋgât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buŋ opap. Ka Anutuŋâ
siŋgi âlipkât bet sâwât den, zo umâlepŋaŋgât op Abaram kânŋan sâm pindip.

19 Gurumin den Moseŋâ sâm muyageip, zo wangât sâsâŋâ? Zo bâliŋâziŋâ
zo mem kabâŋan pâmbapkât Kembuŋâ sâkurâpniŋ sâm ziŋgip. Zo zinziŋ
kâtik zimbapkât buŋâ. Abaramgât kiunŋâ Anutuŋâ mârum zâkkât den
kânŋan sâip, zâk muyagei siriksâbapkât sâsâŋâ. Gurumin den zo sumbem
aŋâ Anutugâren gâbâ mem Mose bikŋan parâwe.
20 Mindumindu a Mose zâk kânokkât buŋâ, toren toren zeŋgât. Zâkŋâ
minduziŋgâm kirip. Ka Anutuŋâ den Abaram kândom dukuip, zo zikŋak
dukuip.

Gurumin denŋâ a umziŋ mân melâŋbap.

21 Dap dap sânat? Gurumin denŋâ Anutuŋâ den Abaram kândom dukuip,
zo wâlap? Yatâ buŋâ. Gurumin denŋâ a umziŋ mân melâŋbap. Zo yatâ
orotŋâ sâi ko gurumin dengât op a tosaziŋ buŋ orot, zo muyagebap.
22 Bâliŋandâ a aksik patâ saaniŋgi ândimen. Topniŋâ zo yatâ Kembugât
ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwapŋâ Anutuŋâ Abaram
den dukuip, zorat bonŋâ âlip minat.

Mârum dumunân ândiwen.

23 Yuda a nen mârum nâŋgâm pâlâtâŋniŋ buŋ ândeindâ gurumin denŋâ
saaniŋgi dumunân ândeindâ nâŋgâm pâlâtâŋgât den âlipŋâ, zo âsageip.
24 Oi zorat gurumin denŋâ galem otniŋgâm Kristogâren nâmbarip. Zo
Kristogâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm tosaniŋ buŋ upapkât yatâ oip.
25 Neŋgât nâŋgâm pâlâtâŋniŋaŋgât mâtâp muyagei zoren lâŋindâ guru-
min dengât dumun zo ânâŋgârip.
26 Oi zen Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwegât Anutugât nan
bârarâp op ândie.
27 Zen too saŋgonziŋgâne Kristogâren târokwarâwe, zen aksik Kristo sot
pâlâtâŋ op ândie.
28 Oi zorat Yuda a sot hân ŋâin gok, a zâizâiŋ sot gigiŋâ, a sot ambân, a
kâsâpkum nen niiŋik niiŋik zo mân sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtâŋ opŋâ
kâmut kânok urâwe.
29 Zen Kristogât siŋgi urâweŋâ Abaramgât kiurâp bonŋâ op ândie. Oi
zorat Anutuŋâ mârum Abaram siŋgi den bonŋâ dukuip, zorat bonŋâ mem
ândibi.

4

Anutugât nan bârarâp urâwen.

1 Itâ sa nâŋgânek. Katep mâik ŋâi ibâŋâ moi bet boi zo zâkkât siŋgi oi dâŋ
mân galem upap. Zo kanpitâ yatâ ândibap.
2 Oi zâkkât torerâpŋandâ zâkkât bet sâwât zo galemgum ândine lâmbatŋâ
ibâŋandâ narâk sâip, zo oi galem upap.
3 Kristogât siŋgi a ândien, neŋgâren zo yatik ziap. Mârumŋan umniŋan
katep yatâ oi hângât kut ŋâi ŋâi zorat kore op ândiwen.
4 Oi bet narâkŋâ sâsâŋâ zo mâte oi Anutuŋâ nanŋâ sâŋgongoi ambân sigan
ŋâigâren gem gâi kâmbonŋâ opŋâ meip. Zâkŋâ âsagemŋâ Mosegât gurumin
den lum kore op ândeip.
5 Zo ko nen gurumin dengât dumunân gâbâ olaŋniŋgâbapkât yatâ oip.
Nen Anutugât nan bârarâp utnatkât yatâ oip.
6 Oi nen Anutugât nan bârarâpŋâ uengât Anutu nanŋaŋgât Kaapumŋâ
umniŋan sâŋgongui gei Anutu itâ sâm konsâmap, “Aboŋ, Ibânâ âlipŋâ.”

7 Zorat nen kore a buŋâ, narâpŋâ ândimen. Oi nanŋâ ândimŋâ Anutu
umâlepŋaŋgât bet sâwât mariŋâ op ândinat.

Kut ŋâi ŋâi bon buŋ kândâtkuwe, zo mân mâte utnat,

8 Zen mârumŋan Anutu mân nâŋgâŋaŋgâm ândim lopio sot kut ŋâi ŋâi
yenŋâ, zeŋgât kore op ândiwe.
9 Narâk ziren ko Anutuŋâ ziŋgit buku otziŋgi zeŋgoot zâk ekŋâ topŋâ
nâŋge. Yatâ opŋâ wangât sâkurâpziŋaŋgât pat siŋgi mem ândiwe, zo dum
mâte otziŋgânam kore otziŋgânam ue.
10 Zen kendon top top zorat nâŋgâne bonŋâ oi tapme.
11 Zorat nepnandâ zeŋgâren tuuga bon buŋ opapkât nâŋgâm kwâkâ
opman.

Galata a ziŋ Paulo birâŋaŋgânam urâwe.

12 Bukurâpnâ, nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ zeŋgât tobat yatâ orâwan. Zorat
ko zeŋgoot nâgât tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâliŋâ mân otniwe.
13 Zen nâŋgâme. Nâ mârum kamân ŋâin âibam ua mâsek otnigi birâm zen
sot tap den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgom ândiwan.
14 Nâ mâsek patâ op ândia zen âkonŋâ buŋ on galem otniwe. Oi mân nikne
bâliŋ oip. Buŋâ. Zen niknetâ Anutugât sumbem a yatâ orâwan. Opoŋ,
niknetâ Yesu Kristo yatâ ua galem otniwe.
15 Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo dap op buŋ uap? Zen mârum sinziŋ
keetŋâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo yatâ tânnonam urâwe. Zo perâkŋak
nâŋgâmŋâ san.
16 Narâk ziren ko dap dap yatâ den bonŋâ dâzâŋgua niknetâ kâsaziŋ yatâ
uan?
17 A nâmbutŋandâ den kelâkŋoot sâme. Ziŋâ zen kândâtnom zeŋgât a
upigât yatâ sâme. Zen den kelâk sâsâŋâ zo âlipŋaŋgât buŋâ.
18 Kut ŋâi âlipŋaŋgât den kelâk sâsâŋâ, zorâŋ âlipŋâ. Zo zeŋgâren ga
ândiayâk buŋâ, zâmbamŋâ aria utne âlip upap.
19 Murarâpnâ, nâ zeŋgât op sâknam op tâpman. Oi zorik nâŋgâm Kristogât
tobat zeŋgâren muyagibapkât sâknam zo nâŋgâm zâibat.
20 Nâ zeŋgât nâŋgâmŋâ zeŋgâren gamŋâ den dâzâŋgobatkât otnigap. Nâ
zeŋgât op nâŋgâm kwâkâ uan.

Sera sot Haga nanzatzikŋâ topzikŋâ, zikŋik zikŋik.

21 Den ŋâi mâsikâziŋga dâtonek. Gurumin dengât kore utnat sâme, zen
zorat ekap sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ.
22 Zoren itâ kulemguwe. Abaramgât nanzatŋâ âsagiwet. Ŋâigât kutŋâ
Ismael. Zâk kore ambân zâkkâren gâbâ âsageip. Ŋâi ko kutŋâ Isaka. Zâk
zikŋâ âmbinŋandâ meip.
23 Oi kore ambânŋâ meip, zo ko yenŋâ muyageip. Ambinŋandâ meip, zo
Anutuŋâ den kânŋan sâip, zo kâtigei âsageip.
24 Oi den zorat torenŋâ itâ ziap. Ambân zagât zo siŋgi âlip târotâro zagât,
zorat dâp urâwet. Anutuŋâ Sinai bâkŋan târotâro ŋâigât den Mose dukuip.
Târotâro zorat arâpŋâ zen kore a ambân urâwe, zorat dâp Hagaŋâ oip.
25 Haga zâk Sinai bakŋâ Arabia hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi
Yerusalem mâirâp sot Sinai bakŋâ, zen dâpziŋ kânok ue. Zen kore a
ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin den zo kore kwap ândime.

26 Oi Yerusalem kamân uŋakŋâ u sumbemân taap, zâk Sera yatâ kore buŋ.
Oi kamân zorâŋâ mamniŋ uap. Yesugât kâmut ândimen, nen Yerusalem
uŋakŋâ sumbemân taap, zorat kâmut.
27 Kembugât ekabân Yerusalem kamân sâŋgiŋâ sot uŋakŋâ marirâp,
zeŋgât den ŋâi itâ ziap,
“Ambân kâpin, katep mân miminâ, gâ umâlep nâŋgâ. Katep âsaâsagiŋaŋgât
sâknam mân nâŋgâmat, gâ sâtâre ot. Ambân apŋâ buŋâ, zâk katep
doŋbep minziŋgap. Ambân apŋoot, zâk murarâ bituk minziŋgap.”
28 Bukurâpnâ, Anutuŋâ den kânŋan sâip, zorat bonŋâ nen nan bârarâp
urâwen. Oi zorat dâp Isaka âsageip.
29 Mârum katep yenŋan âsageip, Ismael, zâkŋâ ŋâi Kaapumgât sâtkât
âsageip, Isaka, zâk kâsa miŋaŋgip. Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât
gurumin den kore ândime, ziŋ Kristogât kâmut nen kâsa otniŋgâme.
30 Oi Kembugât ekabân den dap yatâ ziap? Den ŋâi itâ ziap, “Kore ambân
sot nanŋâ molizikâna âibabot. Kore ambângât nanŋandâ bet boi zi mân
galem upap. Zikŋâ ambinŋaŋgât nanŋandâ bet boi zo galem upap.”
31 Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore ambângât kiun buŋ. Nen am-
binŋaŋgât kiurâp uen. Zorat op ko Anutugât nan bârarâp op ândien.

5

Olaŋniŋgipkât dumunân mân zâinat.

1 Nen dumun buŋ ândinatkât Kristoŋâ olaŋniŋgip. Zorat a nâmbutŋandâ
saaniŋgânam sâne mân nâŋgânat.
2 Nâ Paulo itâ dâzâŋgua nâŋgânek. A nâmbutŋandâ itâ sâme, “Anu-
tugât mâteŋan tosaziŋ buŋ upigât Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâne
nâŋgâziŋgâne kwabâ kwatziŋgâne ko Kristogât nep zo zeŋgâren bon buŋ
upap. Wangât, zen siŋgi âlipkât mâtâp birâwe upap, zorat.
3 Dum dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk kwabâ kwâkŋaŋgâbi, zâk guru-
min den pisuk lum kwâtâtem ândibapkât sâsâŋ. Ka zâk dap yatâ lum
kwâtâtibap?
4 Den kâtik lum ândim tosaniŋ buŋ utnat sâme, zen Kristo sot târotâro
urâwe, zo mânâŋgâtse. Oi Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ, zo
zeŋgâren bon buŋ uap.
5 Nen ko Kaapumŋâ diiniŋgi Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
um bâbâlaŋ op Anutu mâteŋan tosaniŋ buŋ kinatkât mambât ândimen.
6 Nen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ opŋâ itâ nâŋgâmen, “Kwabâ zâŋgozâŋgoŋ
sot daaŋoot ândiândiŋ, zo bon buŋâ uap. Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm ândiândiŋ sot buku orotŋâ, zorâŋ bonŋâ uabot.”

Sâm gulip a, zeŋgât den.

7 Zen siŋgi âlipkât mâtâp topkwap âlip lâŋâwe. Zoren âinetâ ko ŋâiŋâ pâke
pâi den bonŋaŋgât mâtâp walâwe? Wanŋâ um gulip kwatziŋgi mâtâp zo
bire?
8 Anutuŋâ diiziŋgipŋâ zen yatâ upigât mân sâip.
9 Bâu usiŋandâ âbâŋgum sirogân giari aksik kâlak op naŋgâbap.
10 Nâ itâ nâŋgan. Kembuŋâ diiziŋgi nâŋgânâŋgâziŋâ nâgât yatâ upap. Oi
aŋâ um gulip kwatziŋgâmap, zâk Kembugâren gâbâ hâuŋâ mimbap.

11 Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ kwatziŋgâbigât dâzâŋgoman sâi dap op kâsa
otnibe. Nâ yâtâ dâzâŋgoman sâi ko poru nakkât siŋgi zo nâŋgâne mân bâliŋ
opap.
12 A um gulip kwatziŋgânam kwabâ kwatziŋgâbigât sâme, zeŋgât itâ
nâŋgâman. Zen ziiŋ sâkziŋ kâriaŋgânetâ sâi dâp opap.

Dumunniŋ buŋ ândim laŋ gulip mân utnat.

13 Bukurâpnâ, zen dumun buŋ ândibigât Anutuŋâ diiziŋgip. Oi nen
dumun buŋ ândien sâm um sâkkât âkŋâle bâliŋâ zo mân lum ândibi.
Umziŋandâ gâsâyagom kore oraŋgâm ândibi.
14 Den kâtikŋaŋgât kombâŋâ, zo itâ, “Gâ gikaŋgât otgimap, zo yatik a
torenŋâ zeŋgât otgigi betziŋan mem ândiban.”
15 Zen ko sâtziŋandâ ziyaŋgâm agom buŋ upegât girem dâzâŋguan.

Laŋ gulip ândiândiŋ, zorat bonŋâ sot Kaapum wâratkum ândiândiŋ, zorat bonŋâ.

16 Sa nâŋgânek. Zen Kaapum wâratkum zâkkât imbaŋan kâtigem ândibi.
Oi um sâkkât âkŋâle, zo mân upi.
17 Um sâkkât âkŋâleŋâ Kaapum komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen kut
ŋâi utnam upme, zo mân bâbâlaŋ opmap.
18 Zen Kaapum wâratkune diiziŋgi Mosegât den kâtikŋandâ mân
saaziŋgâbap.
19 Um sâkkât âkŋâle nep tik mân ziap. Zo itâ muyagemap. Laŋ ândiândiŋ,
bukuŋaŋgât ambân laŋ mimiŋ, aŋunziŋ buŋ laŋ orot.
20 Lopio hurat kwâkwat, kware suŋâ, kâsa kâsa, sârek den, um kâlak den,
kuk suŋguruk, a zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ, um kâsâp op kâsâpagoagoŋ.
21 A ŋâigât kut ŋâi ŋâi âkŋâle op laŋ mimiŋ, too kâtik nem um gulip
orotŋâ, sii nalem nemŋik ândiândiŋ sot kut ŋâi ŋâi nâmbutŋâ. Zorat mârum
dâzâŋgowan, oi zi dum dâzâŋguan. Aŋâ bâliŋâ zo upiŋâ Anutugât um
topŋan mân ândibi.
22 Ka Kaapumŋâ umziŋan ândei wâratkum ândime, zo zeŋgâren bonŋâ itâ
muyagemap. Umŋâ gâsâzâŋgomap, sâtâre, um lumbe, um sânduk, buku op
ândiândiŋ, den luluŋ,
23 Um diigi gei ândiândiŋ, umŋâ kendon ândiândiŋâ. Kaapum den
wâratkum ândine bonŋâ zo zeŋgâren muyagem zimbap. Gurumin denân
kut ŋâi ŋâi âlipŋâ zo mân utnatkât den ŋâi mân ziap.
24 Oi a ambân Yesu Kristogât siŋgi ândime, zen ândiândi sâŋgiŋâ sot um
sâkkât âkŋâle bâliŋâ zo buŋ upapkât poru nagân kune kinzap.
25 Kaapumŋâ ândiândi niŋgi ândimengât Kaapumgât holi wâratkum
zâkkât imbaŋan kâtigem ândinat.
26 Sâkŋâ zâizâiŋ mân utnat. A torenŋâ mân mem gei kwatziŋgânat. A
ŋâigât kut ŋâi ŋâi laŋ âkŋâle mân utnat.

6

1 Bukurâpnâ, a ŋâiŋâ tosa muyagei zen Kaapum wâratkum ândime, zen
um sânduk okŋaŋgâm sâm kubikŋaŋgâbi. Oi gikâ mâsimâsikâyân loribatkât
gasâgâ kârâm ândiban.
2 Kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ zo berân miaŋgâbi. Zo yatâ op Kristogât den kâtik
zo lum ândibi.

3 Ŋâi zâk kut ŋâi bonŋâ zo mân opŋâ zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ opmap, a
yatâ zo umŋâ kâitkuap sâsâŋ.
4 Zorat zâk zikŋaŋgât ândi mâmannâ ek nâŋgâm kubikpap. Yatâ opŋâ a
torennâ mân mem ge kwatziŋgâbap.
5 Nepkât yâmbât kâsâpkukuŋ zo a mariŋâ dâp lum kinbi.
6 Den siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâme, a zo ziŋ betziŋan mem kut ŋâi ŋâi
kâsâpkum ziŋgâbi.

Ŋâran orot mâmeniŋaŋgât bonŋâ minat.

7 Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ op Anutu kâitkuban? Aŋâ Anutu kâit
kunatkât dâp buŋâ. Aŋâ kut ŋâi ŋâi kârâm kâmitnat, zorat bonŋâ yatik
minat.
8 Ŋâi zâk um sâkkât âkŋâle bâliŋâ, zorat nepŋâ tuubap, zâk yatik um
sâkkât âkŋâle bâliŋâ, zorat bonŋâ tâmbetagoagoŋ muyagibap. Ka ŋâi zâk
Kaapumgât nep tuubap, zâk yatik Kaapumgât bonŋâ ândiândi kâtikŋâ
muyagibap.
9 Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ tuum ma ko âkon mân utnat. Nen mân lorem nep yatâ
tuunarân bet sumbemân nep zorat bonŋâ muyaginat.
10 Zorat itâ sa nâŋgânek. Mâtâp muyagei a eluŋ patâ kut ŋâi ŋâi âlipŋâ
otziŋgânat. Den siŋgi âlip zo lum Yesugât kâmut zo kut ŋâi ŋâi mem zâi
pam otziŋgânat.

Girem sot mâsop den.

11 Zen kulem zi iknek. Den nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ ŋâi kulemguap.
Ka âkââkâŋ zi Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi
kulemgum ziŋgan.
12 A nâmbutŋandâ zen kwabâyagobigât sâme. A zo, zen sâkŋandik den
siŋgi âlip ziap. Zen Kristo poru nagân sâknam nâŋgâm moip, zorat den siŋgi
sâne a ziŋ sâknam ziŋgâbegât yatâ upme.
13 A zo, zen zâizâiŋ op zeŋgât a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A kwabâ
agowe, zen den kâtik mân lum kwâtâtime.
14 Nâ ko kut ŋâi ŋâi yennŋaŋgât buŋâ, Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâk neŋgât
op poru nagân sâknam nâŋgâm moip, zorarâk nâŋgâm sâtâre op ândiman.
Yesu zâk neŋgât op poru nagân moip, zorat opŋâ hângât kut ŋâi ŋâi eksa
yennâ opmap. Oi hân a um kâtik ândime, zen kândâtnom mân nâŋgânâŋgâ
upme.
15 Kwabâ agom ândiândiŋ mo yen ândiândiŋ, zorâŋ bon buŋâ. Yesu sot
pâlâtâŋ op ândiândi uŋakŋâ, zorâŋ bonŋâ.
16 A den zi lum ândime, zen Anutugâren gâbâ um lumbeŋâ sot
tânzâŋgozâŋgoŋâ zimbap. Anutugât kâmut zeŋgâren zimbap.
17 Bet aŋâ sâknam mân nibigât otnigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op
sâknam nep tuum gâwan. Oi a ziŋ nonetâ gut dârâbut sâknan doŋbep ziap,
zorat.
18 Bukurâpnâ, Kembuniŋâ Yesu Kristogâren gâbâ um lumbeŋâ umziŋan
zem zimbap. Zo perâkŋak.
Zo yatik.

Epeso zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop den.

1 Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwanŋâ Epeso
kamânân Yesu Kristogât kâmut nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem
ândime, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgan.
2 Ibâniŋ Anutu sot Kembuniŋ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ
sot um lumbe zeŋgâren zimbap.

Anutuŋâ mârumŋan sumbemgât siŋgi kwatniŋgip.

3 Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâkŋâ sumbemân gâbâ siŋgi
âlipkât mâsop topŋâ topŋâ Kristogât opŋâ niŋgip. Zorat nen sâm âlip
kwâkŋaŋgânat.
4 Zâk mârumŋan hân mân muyageibân nen zâkkât mâteŋan um hâlâlu sot
tosaniŋ buŋ kinatkât Kristogât siŋgi kwatniŋgip.
5 Zâkŋâ umŋâ gâsânâŋgomŋâ kânŋan nâŋgi zeipkât Yesu Kristogât opŋâ
nan bârarâp utnatkât sâm kâtigem niŋgip.
6 Zikŋâ nanŋaŋgât opŋâ tânzâŋgozâŋgoŋâ sâŋgân buŋ niŋgipkât sâm
sâtâre okŋaŋgânat.

Yesugât gilâmŋandâ sâŋgânniŋ meip.

7 Nanŋâ Yesu, zâkkât gilâmŋandâ sâŋgânniŋ meipkât tosaniŋ gulipkukuŋ
muyageip. Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, zorat nâŋgindâ imbaŋâ
opmap.
8 Zâkŋâ imbaŋâ patâ tânnâŋgoip. Tânnâŋgom nâŋgânâŋgâ bonŋâ sot top
nâŋgânâŋgâŋâ niŋgip.
9 Oi zikŋik den kânŋan nâŋgi âlip oi itâ mem kwânâŋgip. Zo itâ sâm
muyageip. Den zo mârumŋan ekapŋoot zeip. Den zo itâ,
10 “Narâkŋâ nâŋgâwan, zo gâtâm mâte oi Kristoŋâ a sot kut ŋâi ŋâi hânân
sot sumbemân zo mâpotziŋgâmŋâ kâukziŋ sot patâziŋâ upap.”
11 Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi aksik umŋaŋgârâk sâm kâtigem muyageziŋgâmap,
zâk mârumŋan niŋgit nâŋgâm Kristogât opŋâ nen zâkkât a ambân
gakârâpŋâ utnatkât sâip. Oi nen siŋgi âlipkât bonŋâ minatkât sâip.
12 Zorat op kândom Kristogâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândimen,
nen Anutu sâm sâtâre okŋaŋgâm ândinat.
13 Zen yatigâk zâk sot pâlâtâŋ urâwe. Zen den bonŋâ nâŋgâne zorâŋâ
kubikziŋgi Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne Anutuŋâ undipŋâ
Tirik Kaapum ziŋgip. Anutuŋâ Tirik Kaapum niŋgâbapkât mârum sâm
kâtigeip.
14 Sumbemân zarindâ kut ŋâi ŋâi niŋgâbap, zorat undipniŋâ Kaapum
niŋgip. Anutu kutsiŋginaŋgât sâtâre patâ muyagibapkât zâkkât arâpŋâ
neŋgâren Kaapumŋâ kubikkubik nep zo tuum naŋgâbap.

Siŋgi âlip zeŋgâren zimbapkât Pauloŋâ ninâu sâip.

15 Zen Kembu Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Kembugât siŋgi a buku
otziŋgâme, zorat den siŋgi nâŋgâwan.
16 Zorat nâ zeŋgât op narâk dâp nâŋgâmŋâ Kembugâren sâiwap sâm, sâm
âlip kwâkŋaŋgâman.

17 Kembuŋâ gâsuziŋgipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zeŋgât op ninâu itâ sâm dukuman.
Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsakŋâ neule mariŋâ, zâkŋâ Kaapum ziŋgi zorâŋâ nâŋgânâŋgâ ziŋgâm Kembugât topŋâ sâm muyagei nâŋgâm biraŋbi.
18 Oi umziŋ ânâŋgâri Kembuŋâ gâsuziŋgâm sumbemgât siŋgi kwatziŋgip, zorat nâŋgâm, nâŋgâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpŋâ zen sumbemân kut ŋâi ŋâi âsakŋâ neuleŋoot ziŋgâbap, zorat nâŋgâne bon upap.
19 Oi nâŋgâm pâlâtâŋniŋoot, neŋgâren imbaŋâ patâ zorâŋâ nep tuumap, zorat topŋâ nâŋgâbi.
20 Imbaŋâ zorat bonŋâ igâwe. Zorâŋâ Kristo mumuŋan gâbâ mâŋgim diim sumbemân zâim Anutugât âsanŋâ bongen pâip.
21 Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbaŋâziŋoot zeŋgât a kâukziŋâ pâipkât hânân sot sumbemân kotsiŋgi ziap, zorâŋâ koi giap. Narâk zirenâk buŋâ. Zo yatâ zem zâimâmbap.
22 Anutuŋâ a sot kut ŋâi ŋâi aksik Kristogât ombeŋan zâmbamŋâ kâukziŋ upapkât sâm kâmut gakârâp neŋgât kembuniŋ kwânâŋgip.
23 Zâkkât kâmut zo kiŋ bikŋâ oindâ giniŋgâm neŋgât kâukniŋ op ândiap. A sot kut ŋâi ŋâi dâpniŋanâk niŋgi meindâ dâp op âimap.

2

Mârumŋan laŋ gulip ândiwen.

1 Zen mârum bâliŋ top top opŋâ um mumuŋâ op ândiwe. Ka Kristoŋâ mumuŋan gâbâ mâŋgiziŋgi ândie.
2 Mârum zen hân a zeŋgât mâtâp lâŋ ândim âi wâke zeŋgât a kutâ, Sataŋ, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâkŋâ siŋgi âlip den ku a mam otziŋgi ândie.
3 Nen mârum zeŋgât tobat yatâ op ândim sâkkât sot um nâŋgânâŋgâniŋaŋgât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kukŋaŋgât bonŋâ muyaginatkât siŋgi op ândiwen.

Anutuŋâ mâŋginiŋgâmŋâ sumbemgât siŋgi sâip.

4 Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umŋâ gâsum biraŋniŋgipkât buku otniŋgip.
5 Bâliŋâniŋaŋgât op um mumuŋâ op ândiwen, nen Kristo sot mâŋginiŋgip. (Zen nâŋge. Umâlepŋaŋgât op kubikniŋgip.)
6 Zâk Yesu Kristo sot mâŋginiŋgâm zâk sot ârândâŋ a kuta tâtarân tâtnatkât sumbemân nâmbarip.
7 Itâ muyagibapkât oip. Tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât gom sambe, zo Yesu Kristo umâlepŋaŋgât op mâbâlâkŋem niŋgâbap.
8 Zen nâŋge. Zâk tânzâŋgomŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât op kubikziŋgip. Zo ziiŋaŋgât buŋâ. Anutu umâlipŋaŋgât op sâŋgân buŋ yatâ otziŋgip.
9 Nep ŋâi tuuwegât yatâ otziŋgâbap, zo buŋâ. Zorat a ŋâiŋâ sâkŋâ mem zari mân dâp upap.
10 Nen Anutugât bikŋan gok. Zâk Yesu Kristogâren muyageniŋgip. Oi mâtâp âlipŋaŋgât nep tuum ândinatkât Anutuŋâ sâm niŋgip. Mâtâp zo mârum kubigipkât zoren lâŋ ândinat.

Barin gokŋandâ kamânân gawe.

11 Mârumŋan um kâtik ândiwe, zorat nâŋgâm ândibi. Zen Yuda a buŋâ,
kamân ŋâin gokŋâ. Oi Yuda a ziŋâ kwabâ kwaraŋgâmŋâ ândiweŋâ kwabâ
ulin sâm dâzâŋgomarâwe.
12 Narâk zoren Kristo buŋ ândiwe. Oi Isirae a zen Anutugât kâmut ândine
zen kwande ândiwe. Isirae a zen Anutu sot târotâro opŋâ zâkkât siŋgi den
mem ândine, zen Anutu kârum bet bâsaŋ ândiwe.
13 Narâk ziren ko zen barin ândiweŋâ Yesu Kristogâren târokwap Kristo
gilâmŋaŋgât op kamânân ândie.

Yesuŋâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

14 Yesu zikŋak lumbeŋâniŋ ândimap. Zâk a nakŋâ zagât osetniŋan kâsa
op pâke kâtik zeip, zo kândaŋâ Isirae a sot hân ŋâin ŋâin gok minduniŋgi
kâmut kânok urâwen.
15 Zâkŋâ Yuda neŋgât pâke den zeip, zo tâmbetnâŋgobapkât imbaŋâ
zemŋaŋgip, zo koi geip. Oi a kâmut zagât nekât kinkin gebagân kâmut
uŋakŋâ kânok zâk zikŋak muyagem kin lumbeŋâ muyageip.
16 Zâk poru nagân moibân a nakŋâ zagât zo bonŋâ kânokgâk mâpotniŋgâm
Anutu sot buku utnatkât kâsa koi geip.
17 Oi zâk gamŋâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbeŋaŋgât
siŋgi den dâtnâŋgoi nâŋgâwen.
18 Oi nen aksik zâk sot pâlâtâŋ urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte
okŋaŋgâmen.

A nen Kembugât namâ yatâ utnat.

19 Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembugât siŋgi a
nâmbutŋâ zen sot Anutugât kamân mariŋ op Anutugât kâmut opŋâ zâkkât
namâ op ândie.
20 Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Ziŋâ laniŋgâne ândien. Ka Yesu
Kristo ko kunkunniŋ uap.
21 Zâkkâren aŋâ aŋâ târokwâindâ Kembugât hâlâlu namâ muyagem
zâimap.
22 Kaapumŋâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziŋgi Anutugât
namâ ue.

3

Kembuŋâ den tikŋâ zeip, zo Paulo sâm muyagem pindip.

1 Zorat opŋâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân ŋâin
gok zeŋgâren siŋgi âlip nep tuum ândimangât tâk namin nâbane ândian.
2 Zen nâgât siŋgi nâŋgâwe. Anutu tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât op zeŋgâren
siŋgi âlip nep tuubatkât sâm nigip.
3 Sâm nimŋâ tik den sâm muyagem nigip. Den zorat pâŋkânok kulemguan.
4 Kristogât den tikŋâ zeip, zo ek nâŋgâman. Zen den zi sâlâpkumŋâ nâgât
yatâ nâŋgâbi.
5 Den tik zeip, zo a mârum ândiwe, zeŋgâren mân sâm muyageip. Narâk
ziren ko tirik Aposolo sot Propete neŋgâren Kaapumŋâ sâm muyageip.
6 Den tik zeip, zo itâ. A hân ŋâin ŋâin gokŋâ, zen siŋgi âlip nâŋgâmŋâ lum
Yuda a nen sot kâmut kânok op Yesu Kristogât op siŋgi den zorat bonŋâ
ârândâŋ minat.
7 Oi siŋgi âlip zorat kore a ândibatkât Anutuŋâ umâlepŋaŋgât imbaŋâ patâ
nigip.

Den tikŋaŋgât bonŋâ Yesuŋâ muyageip.

8 Nâ Kembugât siŋgi a nâmbutŋâ ombeziŋan a giginâ op ândiman. Ka laŋ Kristogâren umgât gom sambe mân igikŋâ ziap, zorat den a hân ŋâin gokŋâ sâm muyagem ziŋgâbatkât Kembuŋâ sâm nigip.

9 Anutuŋâ a sot kut ŋâi ŋâi muyageniŋgipŋâ den tik pâi zeip, zo narâkŋâ narâkŋâ mân sâm muyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutuŋâ zo sâm muyagemŋâ den zorat bonŋâ sâm muyagem zen sot a nâmbutŋâ aksik patâ dâzâŋgobatkât sâip.

10 Narâk ziren Anutuŋâ kâmut gakârâpŋâ neŋgâren nâŋgânâŋgâŋâ bonŋâ mâbâlakŋei kulem top topŋâ muyagei sumbem a sot a imbaŋâziŋoot sumbemân ândie, zen ek naŋgâbi.

11 Anutu zâk mârum hân mân muyageibân den sâm kâtigeip, zorat bonŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo sâŋgongoi gem muyageip.

12 Oi zâkŋâ mâtâp mem niŋgi nâŋgâm pâlâtâŋ kwap keŋgât buŋ Anutu mâte okŋaŋgâmen.

13 Zorat nâ itâ dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ zeŋgât op sâknam kwâkŋan ândia umziŋ mân yâmbâribap. Buŋâ. Zen zorat nâŋgânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zeŋgât op ninâu sâip.

14-15 Zorat op ko sumbemân sot hânân a kâmut ândien, niiŋâ Ibâ bonŋâ, zâkkâren pindiŋsâm zeŋgât op ninâu itâ sâman.

16 Anutu zâk sâi Kaapumŋâ umgât gom sambe imbaŋâ muyagem ziŋgi umziŋ lâmbat kâtigibap.

17 Oi Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne umziŋan tâtat mâme upap. Nak ândâŋandâ hânân gei kinmap, zen zo yatâ buku orotŋâ, zo gâsum kâtigem kinbi.

18 Oi zen Kembugât siŋgi a nâmbutŋâ zen sot ârândâŋ Kristo zâk umŋâ gâsâzâŋgomap, zorat toren toren mâpot nâŋgâm kwâtâtibi.

19 Oi Kristo umŋâ gâsâzâŋgomap, zorâŋâ a nâŋgânâŋgâziŋ walâmap, zo laŋ nâŋgâm biraŋbi. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorâŋâ zeŋgâren âi piksâbap. Nâ zeŋgât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.

20 Imbaŋâŋoot neŋgâren nep tuumap, zâk Anutu. Kut ŋâi ŋâi zorat nâŋgâm ninâu sâmen, zorigâk buŋâ. Kut ŋâi ŋâi walâwalâŋ upapkât kâwali tâkŋaŋgap. Zorâŋ ninâu sot nâŋgânâŋgâniŋ walâmap.

21 Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtârenâ narâkŋâ narâkŋâ zem zâimâmbap. Perâkŋak.

4

Kaapumŋâ minduniŋgi kâmut kânok urâwen.

1 Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum ziŋgan. Zorat zen itâ nâŋgânek. Kembuŋâ gâsâzâŋgomŋâ târârak ândibigât sâm ziŋgip, zorat dâbâk ândibi.

2 Giginâ sot um sânduk ândim buku oraŋgâm hâuŋaŋgât den mân sâbi.

3 Oi Kaapum zâk lumbeŋaŋgât tâkŋâ mâpotziŋgâm saaziŋgip, zo mânâŋgâtpegât galem oraŋgâm ândibi.

4 Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât siŋgi, zorat siŋgi kwatziŋgâm diiziŋgip.

5 Kembu kânok. Nâŋgâm pâlâtâŋ kânok. Too saŋgon kânok.
6 Anutu zâk Ibâniŋ kânok. Zâk aksik patâ walâniŋgâm kembuniŋâ op
ândiap. Oi um dâp imbaŋâ niŋgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembuŋâ siŋgi âlip nepkât a top top nâmbarip.
7 Kristo zâk nep sâm niŋgip dâp imbaŋâ niŋgâmap.
8 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemguwe, ziap,
“Zâk u sumbemân zarip, narâk zoren tâk namâ a doŋbep diiziŋgâm zarip.
Oi a umgât gom sambe sot imbaŋâ ziŋgip.”
9 Yesu zâk u zarip, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombeŋan
geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zarip.
10 Zâk geip, zâkŋagâk sumbemŋâ sumbemŋâ walâm zarip. Zâk sumbem
sot hân piksâm ândibapkât zarip.
11 Oi zâkŋagâk a nep sot imbaŋâ ziŋgip, zo itâ. A nâmbutŋâ Aposologât
nep sâm ziŋgip. Nâmbutŋâ Propete zâmbarip. A nâmbutŋâ siŋgi âlip mem
hân ŋâin âiâiŋaŋgât sâip. Nâmbutŋâ kâmut zeŋgât galem a. Nâmbutŋâ siŋgi
âlip kwâkâm ziŋgâ a.
12 Zo zâkkât siŋgi a gakârâpŋâ mem kubikziŋgâm ândinatkât sâip. Kore
nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonŋâ lâmbatpapkât a yatâ zo
nâmbarip.

Siŋgi âlibân mân lorinat.
13 Zo yatâ op siŋgi âlip topŋâ sot Anutu nanŋaŋgât topŋâ nâŋgâm
kwâtâtem um kânok utnat. Siŋgi âlibân ândim lâmbatnatkât sâip. Lâmbatŋâ
Kristogât tobat yatâ op ândinat.
14 Nen katep maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a ziŋ um gulip
kwatniŋgânam upme, zorat. Sarâziŋandâ pibâ yatâ mân mem kâbakŋeniŋgi
kâtigem kinat.
15 Itâ op ândinat. Nen umniŋandâ a gâsâzâŋgom den bonŋigâk
dâzâŋgonat. Yatâ op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpnâŋgoi zoren ândim
kâukniŋ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat.
16 Zâkkâren târokwâindâ sânâmniŋandâ sipapagoi sâkniŋ kânok opmap. Oi
torerâpŋâ opŋâ imbaŋâ zemniŋgap sot nep sâm niŋgip dâp nep tuumŋâ
umŋâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.
17 Kembugât op tâk namin nâbarâwe, nâ den ŋâi dâzâŋgobâ. Um kâtik a,
zen nâŋgânâŋgâziŋ kut ŋâi ŋâi yennan pane zemap. Zen ko zeŋgât tobat
yatâ mân upi.
18 Um kâtik a, zeŋgât um nâŋgânâŋgâziŋ ŋâtâtik oip. Um kâtik op
Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe.
19 Oi um nâŋgânâŋgâziŋ buŋ sii nalem laŋ nemŋâ âkŋâle sot bâliŋ top top
âkon buŋ upme.
20 Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm ziŋgâwen. Kristogât
topŋâ sâm dâzâŋgom ândiwen.
21 Den topŋâ kwâkâm ziŋgâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nâŋgâwe.
22 Zen ândiândi sâŋgiŋâ kândâtkum umziŋâ sâŋgiŋâ âkŋâle sarâ zoren
tâmbetkume, zo lândim pambi.
23 Oi Kaapum nâŋgâŋaŋgâne umziŋ mâŋgei uŋakŋâ upi.

24 Oi ândiândi uŋakŋâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opŋâ târârak sot hâlâlu muyageip.

Bâliŋâ top top birânat.

25 Zorat zen sarâ birâm den bonŋigâk sâm âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat.

26 Kugân bâliŋ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiŋ geibap.

27 Sataŋgât tirek mân kwâpan.

28 Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betŋâ nep tuum kât nalem muyagemŋâ a kanpitâ âlip tânzâŋgobi.

29 Den bâliŋâ lâuziŋan gâbâ mân gibap. Den âlipŋigâk tânagom sânetâ zorâŋâ a tânzâŋgom umziŋ kelikpap.

30 Anutugât Tirik Kaapumŋâ umbâlâ opapkât diŋâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zeŋgâren undip pâip, ziap. Gâsuziŋgâbapkât narâkŋâ mâte oi Anutuŋâ zo ekŋâ gâsuziŋgâbap.

31 Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut ŋâi ŋâi sumunŋâ zo zeŋgât osetziŋan mân zimbap.

32 Zen buku opŋâ âlip oraŋgâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosaziŋ birip.

5

Bâliŋâ kândâtkom ândinat.

1 Zen nan bârarâpŋâ op ândie, zorat Anutuŋâ opmap, yatik op ândibi.

2 Oi buku op umziŋâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otniŋgâm neŋgât opŋâ ândiândiŋâ birip. Zo Anutuŋâ egi âlip yatâ oip. Kembugât siŋgi nalem une sei nâŋgi âlip opmâip, zo yatâ.

3 Laŋ mâman sot kut ŋâi bâliŋâ, mân orotŋâ sot a ŋâigât kut ŋâi ŋâi zorat âkŋâle op laŋ mimiŋ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi.

4 Den aŋunŋoot, den laŋ sâsaŋâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliŋ upap. Sâiwap den sot sâm âlip den sâne dâp upap.

5 Zen itâ nâŋgânek. Laŋ mâman a, den sumunŋâ sâme. A nâmbut zeŋgât kut ŋâi ŋâi âkŋâle op laŋ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topŋan tâtatŋâ zo kârubi. A nâmbutŋâ zeŋgât kut ŋâi ŋâi zorat âkŋâle op laŋ upme, zen a ziŋ lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziŋ hângât kut ŋâi ŋâi zoren pane zemap.

Tik kut ŋâi ŋâi aŋunŋoot mân utnat.

6 Kâitzâŋgom sarâ den dâzâŋgone nâŋgâne bonŋâ mân upap. Bâliŋâ top top zorat Anutu kukŋaŋgât bonŋâ zo den ku a zeŋgâren muyagibap.

7-8 Zoren zen mân betziŋan mimbi. Zen mârumŋan ŋâtâtik sot ândiwe. Zi ko Kembugâren gam âsakŋâ op ândie. Zorat âsakŋaŋgât kiurâp op zâkkât tobat op ândibi.

9 Âsakŋaŋgât bonŋâ muyagemap, zo itâ. Umâlip ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkŋak den sâsâŋ.

10 Kut zo mo zo utnam Kembuŋâ nâŋgi âlip upap mo buŋâ, zen zorat nâŋgâm sâlâpkum ikpi.

11 Nâmbutŋâ ŋâtâtikkât kut ŋâi ŋâi utne mân betziŋan mimbi. Buŋâ. Bâliŋâziŋâ sâm kâkŋan kwatziŋgâbi.

12 Um kâtik zen kut ŋâi ŋâi tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian.
Zo sâm muyagia sâi ko aŋunŋoot opap.
13 Kut ŋâi yatâ, zo sâm kâkŋan pâindâ âsakŋandâ zeri zorat topŋâ
muyagibap. Oi kut ŋâi muyapŋâ ziap, zorâŋ âsakŋoot upap.
14 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Uman zematŋâ zaat. Mumuŋan gâbâ zaat. Kristoŋâ âsakŋâ muyagem
gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkunat.

15 Zorat op ko zen ândiândiziŋaŋgât galem op ândibi. Oi mân nâŋgâm
nâŋgâm yatâ buŋâ. Um nâŋgânâŋgâziŋoot ândibi.
16 Narâk ziren bâliŋandâ laŋ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep
kâtigem tuubi.
17 Zorat um nâŋgânâŋgâziŋ buŋâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam
Kembuŋâ nâŋgi âlip upap mo buŋâ, zorat nâŋgâm sâlâpkum ikpi.
18 Oi too kâtik nem um gulip orotŋâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoagoŋaŋgât
nep. Kaapum ko nâŋgâŋaŋgâne umziŋan piksâi ândibi.
19 Kaapumŋâ mem bâbâlaŋ kwatziŋgi mâpâmâpâse kep mem um
aŋgâgwaŋgâ upi. Oi umziŋandâ Kembugât kepŋâ mem sâm sâtâre
okŋaŋgâbi.
20 Oi Kembuniŋâ Yesu Kristogât opŋâ narâk dâp Anutu Ibâ kut ŋâi ŋâigât
sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.
21 Zen Kristo hurat kwâkŋaŋgâm umŋâ âwe kwaraŋgâm ândibi.

A ambân zeŋgât den.

22 Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziŋ zeŋgât op ândibi.
23 Apŋandâ ambinŋaŋgât kâukŋâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zeŋgât kâukziŋ
uap. A ambân gakârâpŋâ zen kiŋ bikŋâ ândie. Oi zâk kiŋ bikŋaŋgât
kubikkubik uap.
24 Oi kâmutŋâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp
abârâpziŋaŋgât den lum ândibi.
25 Kristo zâk umŋâ kâmut gâsuniŋgâm buku otniŋgip. A ziŋ zo yatik umziŋ
âmbirâpziŋ gâsuziŋgâm buku otziŋgâbi. Kristo zâk kâmutŋâ buku otniŋgâm
neŋgât suup meip.
26 Zâkŋâ kâmut diŋâ sot too saŋgonniŋgâm kubikniŋgi salek op Anutu
mâteŋan hâlâlu kinatkât yatâ oip.
27 Oi kâmutŋâ saŋgon kubikniŋgi hâlâlu sot tosaniŋ buŋ sot neuleniŋoot
mâteŋan nâmbanbapkât sâm pindip.
28 Oi a zen ziiŋ sâkziŋ galem upme, yatigâk ambirâpziŋ galem otziŋgâbi.
Ŋâi zâk ambinŋâ dâŋ galem upap, zo zikŋâ sâk yatik galem oraŋgâbap.
29 A zikŋâ sâkŋâ mân kâsa okŋaŋgâmap. Buŋâ. On galem oraŋgâm
ândimap. Kristoŋâ kâmutŋâ otniŋgâmap, zo yatâ.
30 Kristo zâk kâukniŋâ ândiap. Oi nen kiŋ bikŋâ, sâkŋaŋgât torerâp
ândiengât yatâ galem otniŋgâm ândimap.
31 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Zorat a ŋâiŋâ ibâ mamŋâ zâpam ambinŋaŋgâren âi pâlâtâŋ oi zet um sâk
kânok op ândibabot.”
32 Den zo den sumbuŋâ. Den zorat topŋâ itâ nâŋgan. Kristo sot kâmut,
zeŋgât op sâip.

33 Oi den zorat topŋâ ŋâi itâ. Ap ambin, zeŋgât op sâip. A aksik zen sâkziŋ
buku otziŋgâme, zo yatik âmbirâpziŋâ buku otziŋgâm ândibi. Oi ambân zen
abârâpziŋ hurat kwatziŋgâm ândibi.

6

Ibâ mam sot katep, zeŋgât den.

1 Katep zen Kembugât op ibâ mam zeŋgât den lubi. Zorâŋâ mâtâp âlipŋâ.
2 “Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâukŋâ zo Mosegât
den kâtik ekabân ziap. Oi den ŋâi itâ târokwap sâsâŋâ,
3 “Yatâ op hânân narâk kârep ândim kwâtâtiban.”
4 Ibâ zen nan bârarâpziŋ um kâlak muyagibegât kut ŋâi kârâpŋoot laŋ
mân otziŋgâbi. Kembugât den dâzâŋgom kubikziŋgâm galem otziŋgâne
lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zeŋgât den.

5 Kore a zen hân a patârâpziŋ hurat kwatziŋgâm umziŋ kânok zei Kristo
kore okŋaŋgânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpziŋ bimbi kwatziŋgâm
zeŋgât sâtziŋ lum ândibi.
6 Hân a patârâpziŋâ mâte pirik otziŋgâne ziŋgitne âlip upapkât buŋâ. Nen
Kristogât kore a sâm Anutuŋâ mâtâp sâm ziŋgip, zo lâŋbi.
7 Zen itâ nâŋgâbi, “Nen a zeŋgârâk kore buŋâ.” Yatâ nâŋgâm Kembugât
nâŋgâm nepziŋ âkon buŋ tuubi.
8 Zen nâŋgâme. Ŋâi zâk kore a mo a patâ ândim kut ŋâi ŋâi âlipŋâ op
ândibap, zâk Kembuŋâ hâuŋâ yatik pindâbap.
9 Oi a patâ zen kore arâpziŋ yatik galem otziŋgâm ândibi. Oi mân zâŋgom
ziŋgitsâbi. Kârâpŋoot mân otziŋgâbi. Kore a sot a patâ, zeŋgât patâziŋâ
sumbemân kembu patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân otniŋgâbap, zo
nâŋgâm ândibi.

Kâsa mân igikŋâ ândime.

10 Sâm kwâkâm sâbâ. Kembugâren târokwatne imbaŋâŋâ zeŋgâren zei zo
mem kâtigem ândibi.
11 Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ mot mem ândine Sa-
taŋgât kâwali arâpŋandâ kâitzâŋgonam gane kâtigem kinbi.
12 Zen nâŋgâme. Kâsarâpniŋ, zo hân a buŋâ. Zen a mân igikŋâ. Zen Sataŋ
sot wâke gakârâpŋâ. Zen bâliŋ op ândime. Ŋâtâtikkât nep a, a kutâ sot a
imbaŋâziŋoot. Nen zen sot kâsa upmen.
13 Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk,
narâk bâliŋan kâtigem kirindâ kâsarâpniŋ ziŋ osiniŋgâm birâm âibi.

Kâwaligât kut ŋâi ŋâi mem ândinat.

14 Nen itâ kinat. Den bonŋandâ inzutniŋ oi mem lap ândinat. Târârak
ândiândiŋandâ hâmbâniŋ oi akum ândinat.
15 Lumbeŋaŋgât siŋgi âlip mem kinat. Zorâŋâ kipâke gine giari lâŋ
kâtigem kinbi.
16 Oi mamŋâ patâ ko nâŋgâm pâlâtâŋâ dugumniŋ oi mem kirindâ kâsa,
bâliŋâ mariŋaŋgât liŋgip kâlâuŋâ zo gâi kom kâbakŋibap.
17 Oi pindok kâtik kutŋâ kubikkubik, zo kâukniŋan akunat. Oi Kaa-
pumgâren gâbâ sâu patâ, Anutugât den, zo mem kinat.

18 Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembugâren ninâu sâm mâpâsem
ândinat. Oi laŋ gulip mân ândim, âkon buŋ galem oraŋgâm ândinat. Oi
kamân dâp Kembugât siŋgi a zeŋgât op ninâu sâm ândinat.
19 Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembuŋâ lâunâ mem bâbâlaŋkoi siŋgi
âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat.
20 Na zorat siŋgi sâsâŋ a ândiangât tâk namin nâbane zeman. Zen nâgât
op ninâu sâne keŋgât buŋ siŋgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den murukŋâ.

21 Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâkŋâ
zeŋgâren gamŋâ zorat den siŋgi otziŋgâbap. Tikiko, zâk bukuniŋ âlipŋâ,
Kembugât kore a sât luluŋoot.
22 Zâkŋâ neŋgât den siŋgi otziŋgâm umâlep kwatziŋgâbapkât sâŋgongua
gaap.
23 Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikŋâ zen lumbe
muyageziŋgâm nâŋgâm pâlâtâŋziŋ mem kâtigei buku oraŋgâm ândibi.
24 A umziŋandâ Kembu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi,
zeŋgâren tânzâŋgozâŋgoŋ zimbap.
Zo yatik.

Pilipi zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop den.

1 Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât siŋgi a sot galem a sot a sâtŋâ, zeŋgât ekap zi kulemgum pet.

2 Ibâniŋ Anutu sot Kembuniŋ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbeŋâ zeŋgâren zimbap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zeŋgât op Kembugâren ninâu sâip.

3 Nâ zeŋgât nâŋgâman dâp Anutu sâiwap sâm dukuman.

4-5 Zen siŋgi âlip nâŋgâmŋâ nen sot pâlâtâŋ urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândâŋ nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâman dâp, zeŋgât umâlep op Kembugâren sâiwap sâm ninâu sâman.

6 Oi itâ nâŋgâm kâtigian. Anutuŋâ nep âlip zeŋgâren topkwâipŋâ tuum âim ândei Yesu Kristo taki bonŋâ muyagibap.

7 Nâ zeŋgât yatâ nâŋgâman. Zo topŋâ itâgât. Nâ zoren siŋgi âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saaziŋgâmap.

8 Yesu Kristoŋâ tânnogi umnandâ saaziŋgâmap, zo perâkŋak dâzâŋgua Anutuŋâ nâŋgi bon uap.

9 Oi buku orotziŋandâ sot um nâŋgânâŋgâziŋ kubikaŋgâm lâmbari kut ŋâi ŋâi bâliŋâ sot âlipŋâ zo târârak ek nâŋgâm kubikpigât ninâu sâman.

10 Oi zen kut ŋâi bonŋâ ek nâŋgâm Kristo gâbapkât um salek sot tosa buŋ bâbâlaŋ op mambât ândibi.

11 Oi Yesu Kristoŋâ tânzâŋgoi ândiândi târârakkât bonŋâ muyagine Anutugât sâtâre sot sâm âlip muyagibap.

Nâmbutŋandâ pabâtgwabât op siŋgi âlip sâwe.

12 Bukurâpnâ, zen kwakpegât dâzâŋgobâ. Ziren kut ŋâi ŋâi muyagenigip, zorâŋ siŋgi âlip laŋ kârâbapkât muyageip.

13 Nâ Kristogât opŋâ tâk namâ a orâwan. Tâk namâ zorat siŋgi orâwan, den zorâŋ a kâukŋâ sot kâwali a sot a torenŋâ ziren ândie, zeŋgât kindapziŋan giarip.

14 Oi tâk namin yatâ ândim kâtigiangât bukurâpniŋâ doŋbep mârum keŋgât urâwe, zen zo birâm Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwap Anutugât den keŋgât buŋ sâme.

15 A nâmbutŋâ zen um kâlak otnim sâknam ninam Kristogât den zo um kâlagân sâme. A nâmbutŋandâ ko umâlep otnim sâme.

16 Umâlep otnim sâme, zen nâ siŋgi âlip galem op tâk namin zeman, zorat umziŋandâ gâsânogi sâme.

17 Nâmbutŋandâ ko zâizâiŋ op kâsa otnim Kristogât kot sâne laŋ kârâmap. Zo tâk namâ kwâkŋan um sâknam muyageninam upme.

18 Oi yatâ mo yatâ, sâm gulipkum sâbi mo perâkŋak sâbi, zorat wangât doŋbep sânat. Kristogât den laŋ kârâm âibap, zorarâk sâtâre opman.

Paulo zâk mumuŋâ sot ândiândiŋâ, zorat ârândâŋ okŋaŋgip.

19 Oi itâ sâm umâlip nâŋgâm ândibat. Zen nâgât op ninâu sâne Yesu Kristogât Kaapumŋâ betnan mei olaŋnine ândibat.

20 Nâ itâ upatkât otnigi ândian. Nâ narâk ziren keŋgât sot aŋun sâsâli mân upat. Umnâ zâkkâren pam kore okŋaŋgâm ândibat. Op gâwan, zo yatâ op ândibat. Nâ wâgân ândibat mo mumbarân a ziŋâ nikne âlip oi Kristo sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.
21 Nâgât ândiândiŋ, zo Kristo. Nâ mumbat mo ândibat? Ŋâi mo ŋâigât ârândâŋ otnigap. Mumbatŋâ kut ŋâi âlipŋâ mimbat. Hângât kâbâ yâmbât zo birâm sumbemân kut ŋâi âlip zo mimbat. Zorat nâŋga sâtâreŋoot uap.
22 Ka hânân târokwap ândibat zo ko hânân nep tuuga bonŋâ muyagibap. Zorat nâ um zagât uan. Ŋâi mo ŋâigât bâbâlaŋ upâ.
23 Ŋâi mo ŋâigât ârândâŋ otnigap. Hân zi birâm Kristo muyagem zâk sot ândibatkât âkŋâlian. Zâk sot ândibat, zorat nâŋga sâtâreŋoot uap.
24 Ka zen mandu upegât hânân târokwap ândia âlip upap.
25 Oi zorat itâ nâŋgan. Nâ mân mom zen sot ândibat. Nâ betziŋan mem ândia nâŋgâm pâlâtâŋziŋ gwâlânteŋsâi sâtâre op ândibi.
26 Zeŋgâren gamŋâ ândia nâgât op Yesu Kristo sâm âlip kwâkŋaŋgâm ândim zâibi.

Tânagom ândiândiŋ nep tuunat.

27 Zen umziŋ mindum ândibi. Oi saagua op Kristogât siŋgi âlip zo târârak mem kinbi. Zen Kristogât a gakârâpŋâ ândie, zorat yatâ op ândine dâp upap. Zen um kânok opŋâ tânagom kin siŋgi âlipkât ândiândi nep tuune ga ziŋgitpat mo kârebân ândim siŋgiziŋik nâŋga âlip upap.
28 Tânagom kin kâsarâpziŋâ zeŋgât keŋgât mân op ândibi. Zen yatâ utne Anutuŋâ zâk kâsaziŋ birâziŋgâm zen gâsâzâŋgobap, zorat topŋâ muyagei ek nâŋgâbi.
29 Anutuŋâ zen Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbigât sâip. Oi zorik buŋâ. Zâkkât opŋâ sâknam nâŋgâm kore okŋaŋgâbigât nâŋgâziŋgip.
30 Nâ mârum sâknam nep topkwap tuum ândia nigâwe. Oi irak zi yatik sâknam kwâkŋan tuuga siŋginâ nâŋgâme. Oi zen yatik sâknam kwâkŋan siŋgi âlip nep tuum ândim kâtigibi.

2

Um Kânok op buku utnat.

1-2 Zeŋgâren gâbâ Kristogât opŋâ umziŋ tânagom sot Kaapum sot op târotâro sot buku orot zo yatâ ziap? Um bâbâlaŋ orot zo yatâ ziap? Mo zen Kristo sot pâlâtâŋ utnetâ umziŋ saamŋâ kâtikŋan kwapmap? Zo yatâ ziap oi ko um nâŋgânâŋgâziŋ mâpotpi. Oi umziŋ kânok oi zorarâk nâŋgâm ândibi. Zen yatâ utnetâ sâtâre kwâkŋan ândibat.
3 Zen zâizâiŋ op sâk mâmeyân mân upi. Gâ gikâ umgâ mem gemŋâ bukugaŋgât nâŋgâna zâibap.
4 Gâ gikaŋgât kut ŋâi âlip upapkât buŋâ, bukurâpkâ zeŋgât kut ŋâi âlip upapkât ârândâŋ nâŋgâban.

Yesuŋâ mâtâp lâŋip, zo yatik lâŋnat.

5 Yesu Kristogât nâŋgânâŋgâ zeip, zo yatik zeŋgâren zimbap.
6 Zâk Anutuyâk op ândeipŋâ Anutu tobat ândian sâm mân aŋgân kârip.
7 Zâkŋâ kut ŋâi zo kwâkâm pam kore a zeŋgât tobat op a tobat yatâ muyageip.

8 Oi tobatŋâ ikne a tobat yatâ oip. Zâk a gigiŋâ op ândim sât luluŋ mâtâpŋâ lâŋ ândimŋâ moip. Mumuŋâ mâte oi poru nagân mumbapkât mân aŋgân kârip.
9 Yatâ oipkât Anutuŋâ mem zâi a zâizâiŋâ patâ kwânâŋgip. Kwânâŋgâmŋâ kut siŋgiŋâ laŋ kârâm a zeŋgât kotsiŋgi, zo mâpot mem kinbapkât sâm pindip.
10 Oi sumbemân sot hânân sot hân ombeŋan ândime, nen aksik patâ Yesugât kot nâŋgâm hânân gei pindiŋsânat.
11 Oi lâuniŋandâ itâ sânat, “Yesu Kristo, zâkŋâ Kembu patâniŋâ ândiap.” Yatâ sâm Anutu Ibâ sâm âlip kwâkŋaŋgânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

12 Bukurâpnâ, zen âsâbâŋ sâtnâ lume. Zen sot ândiayâk buŋâ, kârebân ândia zo yatik otnime. Zo yatâ op kubikkubikziŋaŋgât bonŋâ muyaginam zikŋik zikŋik kâtigibi. Zorat umziŋ keŋgât op sânam kwâtkwât op kâtigibi.
13 Wangât, Anutu zikŋak umziŋan nep tuugi um bâbâlaŋ op sâtŋâ lubigât imbaŋâ ziŋgâmap, zorat.
14 Zen kut ŋâi ŋâi upme, zo âkon sâm sot um zagârân mâsimâsikâ mân upi.
15 Zen yatâ opŋâ Anutugât nan bârarâp tosa buŋ sot um salek op ândibi. A gâŋgoŋâ narâk ziren ândie, zeŋgât osetziŋan âsakŋâ yatâ op ândibi.
16 Âsak yatâ op ândiândigât den ziiŋ mem ândim a ambân dâzâŋgobi. Yatâ utne Kristo takâtakâŋ narâkŋan itâ sâm zeŋgât sâtâre upat, “Sâknam nâŋgâm nep tuuwan, zorat bonŋâ muyagiapkât sâtâre upat.”
17 Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ Anutugât siŋgi sâm pane ziap. Nâ zo yatik sâknâ zâkkât siŋgi sâm mumbat, zorat umâlep sâtâre opŋâ zen sot umâlep nâŋgâbat.
18 Oi zen yatik sâtâre op nâgât umâlep nâŋgâbi.

Timoteogât den.

19 Kembu Yesuŋâ nâŋgi dâp oi Timoteo kek sâŋgongua zeŋgâren gâbapkât san. Oi zeŋgâren gâbâ den siŋgi mem âburem ga zeŋgât siŋgi den dâtnogi umnâ diim gibap.
20 A yatâ zo ŋâi mân ândie. Zâk perâkŋak zeŋgât nâŋgâmŋâ umŋandâ tânzâŋgobap.
21 Nâmbutŋâ zen ziiŋaŋgât nâŋgâm Yesu Kristogât nep zo dâŋ mân tuume.
22 Timoteo ândiândiŋaŋgât topŋâ âlip nâŋge. Nanŋandâ ibâŋâ bekŋan memap, zo yatik nâ siŋgi âlip nebân betnan memap.
23 Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyagibat, zo nâŋgâmŋâ zâk sâŋgongua gâbap.
24 Oi Kembuŋâ nâŋgânigi ninak zeŋgâren kek gâbat.

Epaporidito, zâkkât den.

25 Nâ kut ŋâi kârum ândia zen Epaporidito sâŋgongune ga tânnogip. Zâk bukunâ op betnan memap sot kâwali a bukunâ ândimap. Zâk mâburem ziŋgâbam san.
26 Oi zâk mâsek op zei zen siŋgiŋâ nâŋgâwe. Zâkkât nâŋgâm kwâkâ upegât umŋâ zeŋgâren tâi nâŋgâm ândiap. Zâk zeŋgâren gam ziŋgitpapkât okŋaŋgap.
27 Zâk mâsek doŋbep op mumbam oip. Oi Anutuŋâ tângum bekŋan meip. Oi zorik buŋâ. Nâgâren umbâlâ muyagebapkât bekŋan meip.

28 Zen ekŋâ umâlip upigât sot nâ yatik nâŋgâm kwâkâ mân ândibatkât zâk
mân aŋgân kârâm sâŋgongua gâbap.
29 Zorat zeŋgâren gâi zen umâlip nâŋgâŋaŋgâm Kembugât op buku
okŋaŋgâbi. Zen a yatâ zo hurat kwatziŋgâbi.
30 Zâk Kristogât nepkât mumbam op zeip. Zeŋgât hâuŋâ kore otnibapkât
sâkŋâ mân aŋgân kârip.

3

Siŋgi âlip kukuŋ a zo zeŋgât galem utnat.

1 Bukurâpnâ, den ŋâi sâbâ. Kembugât opŋâ umâlibân ândibi. Den zo
mârum sâm dâzâŋgowan. Dum zorigâk kulemgum ziŋgâbam nâŋgâm mân
kwaksan. Wangât, zorâŋâ tânzâŋgobap, zorat.
2 Zen wâu ulin zeŋgât galem ândibi. Zen bâliŋaŋgât nep tuume. Sâkziŋâ
mânâŋgâtme, a yatâ zo zeŋgât galem oraŋgâm ândibi.
3 Zo zen kwabâ kwaraŋgâm nen Kembugât a sâme. Zo yenŋâ. Nen ko
Anutugât a bonŋâ ândimen. Kaapumŋâ otniŋgi Kembu kore okŋaŋgâmen.
Oi Yesu Kristo sot pâlâtâŋ upmen. Oi nâŋgâm pâlâtâŋniŋâ zo sâkkât zoren
mân pamen.
4 Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip opam. A nâmbutŋâ zen sâkkâren
târokwapme. Nâ yatâ upâ sâm walâziŋgâbam.
5 Zorat topŋâ sâm muyagibâ. Nâ muyagem sirâm nâmburân zagât zia
karâmbuŋan kwabânowe. Nâ Isirae a kâmurân gokŋâ, Benyamingât kiuŋâ.
Nâ Yuda a, Yuda zeŋgâren gâbâ âsagiwan. Nâ Parisaio a op Mosegât
gurumin den lum ândiwan.
6 Kâtiknaŋgât op Kembugât kâmut, zeŋgât kâsa orâwan. Kembugât
gurumin den zo perâkŋak lum kwâtâtewan. Oi târârak mâtâp lâŋ ândiwan.

Pauloŋâ Kristogât op kut ŋâi ŋâi birip.

7 Oi nâ mârum kut ŋâi ŋâi mem ândim nâŋga bon oip. Bet ko Kristogât
opŋâ nâŋga yenŋâ oip.
8 Perâkŋak, nâ Kembuŋâ Yesu Kristo, zâkkât topŋâ ek nâŋga bon oi kut
ŋâi ŋâi mârum orâwan sot nâmbutŋâ pisuk patâ, zorat nâŋga yenŋâ uap. Nâ
Kristo sot pâlâtâŋ upat sâm kut ŋâi ŋâi sâŋgiŋâ eksa iisâk yatâ oi birâwan.
9 Nâ gurumin den lum târârak upatkât buŋâ. Kristogâren nâŋgâm pâlâtâŋ
kwap tosanâ buŋ ândiândiŋ, zorat otnigap. Nâŋgâm pâlâtâŋ zo Anutugâren
gok. Zâkŋâ nâŋgi tosanâ buŋ upapkât san.
10 Nâ Kristo sot pâlâtâŋ ua zaatzaatŋaŋgât imbaŋâ nâgâren muyagei zâk
sâknam nâŋgip, yatik nâŋgâbat. Yatâ opŋâ moip, zorat holi muyagibat.
11 Yatâ op âim mumuŋan gâbâ zaatpat, zorat otnigap.

Kâtigem âim kikerân âi gâsunat.

12 Nâ ninaŋgât itâ mân san, “Paulo nâ sârârâk kârâm mârum kikerân ga
gâsuan.” Buŋâ. Ka Yesu Kristoŋâ nâ gâsunigipkât kiket gâsubam sârârâk
kârâm âiman.
13 Bukurâp, kiket muyagem gâsuan, ninaŋgât nâŋga yatâ mân uap. Zitâ
opman. Kut ŋâi birâwan, zo kândâtkoman. Oi kut ŋâi mâtenan kinzap, zo
mimbatkât kâtigeman.
14 Oi Anutuŋâ Yesu Kristogât op diinigi sumbemân âibatkât op kiket âi
gâsubat.

15 A um nâŋgânâŋgâniŋ lâmbarip, nen aksik zo yatâ nâŋgâm ândinat. Oi
a nâmbutŋandâ kut ŋâigât nâŋgâne mâtâp ŋâi opmap oi ko Anutuŋâ mâtâp
âlip tirâpzâŋgoi ek nâŋgâbi.
16 Mâtâp lâŋ gawen, zorik lâŋ âinâ.

Nen sumbem kamângât bonŋâ ândinatkât niŋgip.

17 Bukurâp, nâ mâtâbân kândom otziŋga zen yatik mâtâp zirenâk molinim
lâŋbi. A nâmbutŋâ yatik ândim kândom otziŋgâme, zeŋgâren sinziŋ ek
ândibi.
18 A doŋbep zeŋgât dâzâŋgom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzâŋgobâ.
Zen Kristo poru nagân kukuŋâ, zâk kâsa miŋaŋgâme.
19 A zo, ziŋ tâmbetagoagoŋaŋgât siŋgi ue. Zen tep kâmboziŋandâ kembu
otziŋgâmap. Oi aŋunŋoot zorâŋ umâlip kwatziŋgâmap. Hângât kut ŋâi ŋâi,
zorarâk nâŋgâm ândime.
20 Nen ko sumbem kamângât bonŋâ. Oi zoren gâbâ neŋgât kubikkubik a,
Kembu Yesu Kristo, zâkŋâ ga gâsânâŋgobapkât mambât ândimen.
21 Zâk a sot kut ŋâi ŋâi mem gemŋâ zikŋâ ombeŋan nâmbanbapkât imbaŋâ
zemŋâŋgap. Zâkkât imbaŋâ zorâŋâ sâkniŋ giginâ melâŋi zik sâk yatâ neule
âsakŋoot upap.

4

Paulogât berân mâme a, zeŋgât den.

1 Bukurâpnâ, nâ ga ziŋgitpatkât nâŋgan. Umnâ zeŋgâren kinzap. Nâ
zeŋgât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtâŋ op kâtigem ândibi.
2 Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembugât op um kânok op
ândibabot.
3 Oi betnan memat, gâ ambân zagât zo betzikŋan mimban. Zet sot
Kelemento sot buku nâmbutŋâ, zen siŋgi âlipkât nep tânnone tuuwen.
Kutziŋâ ândiândi kâtikkât ekabân ziap.

Sâm bâbâlaŋ den.

4 Zen Kembugât op umâlip nâŋgâm sâm âlip kwâkŋaŋgâm ândibi. Nâ dum
sâbâ. Zen sâtâre op ândibi.
5 Zen um lumbeŋâ sot um lâklâk ândine a ziŋ ziŋgit nâŋgâbi. Kembu
takâtakâŋaŋgât narâk mâte otniŋgap.
6 Kut ŋâi ŋâi zorat mân nâŋgâm kwâkâ upi. Umziŋan den topŋâ topŋâ zei
Anutu dukubi. Oi sâiwap sâm dukubi.
7 Oi Anutugâren gâbâ um lumbeŋâ, zo a nâŋgânâŋgâniŋ walâmap. Yesu
Kristogât op um lumbeŋâ zorâŋâ neŋgâren kwâlâlâksâm zimbap.
8 Oi bukurâp, den ŋâi sâbâ. Kut ŋâi ŋâi bonŋâ sot hurat kwâkwat, kut ŋâi
ŋâi târârakŋâ sot salekŋâ, kut ŋâi ŋâi tobat âlip sot hikpârâkŋoot, kut ŋâi op
kwâtâkwâtâtiŋ sot umâlip muyagime. Kut ŋâi ŋâi zo aksik nâŋgâm ândibi.
9 Nâ den dâzâŋgom tirâpzâŋgua ek nâŋgâwe, zorik op ândine Anutu,
lumbeŋâ mariŋandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

10 Zen betnan miegât Kembugâren umâlip patâ nâŋgan. Zen mârum nâgât
nâŋgâm betnan minam mâtâpkât kwagâwe, zo nâŋgan.
11 Nâ kut ŋâi kârum mân san. Nâ kut ŋâi ŋâi kârumŋâ yen ândian, zorat
nâŋga mân bâliŋ opmap.

12 Nâ gigiŋ op ândiândiŋ mo gom sambe zemnigi ândiândiŋ, zo yatâ âlip
ândibam. Tepkât op ândiândiŋ mo gomsambe kwâkŋan ândiândiŋ mo puyân
ândiândiŋ, zorat topŋâ aksik nâŋgâman. Zo yatâ mo yatâ ândia âlip opmap.
13 Yesu Kristoŋâ imbaŋâ nigi kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ zo ândia
âlip opmap.
14 Nâ sâknamân ândia zen betnan miwe, zorat nâŋga âlip uap.

Paulo kut ŋâi ŋâi pindâwe.

15 Pilipi kamânân gok a ambân, zen nâŋge. Nâ siŋgi âlip nep topkwap
Makedonia hân birâwan, narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut zen yen ândine
zen ziiŋik nâ sot târotâro op betnan miwe.
16 Oi Tesalonike kamânân ândia sâkkât kut ŋâi ŋâi zo sâp zagât nim
tânnowe.
17 Nâ kât sikum nibigât mân san. Siŋgi âlip bonŋâ zeŋgâren muyag-
ibapkât san. Oi bonŋâ zo zeŋgâren laŋ kârâbap.
18 Ziŋâ nâ kut ŋâi muyagem niwe, zorat sâiwap dâzâŋgobâ. Nine gom
sambe op ândian. Epaporiditoŋâ zeŋgâren gâbâ kut ŋâi zo mem ga nigi gom
sambe op ândian. Ziŋâ nâ kut ŋâi otniwe, zorat nâŋga Kembu okŋaŋgâwe
yatâ uap.
19 Oi Kembuŋâ zorat nâŋgi âlip uap. Oi Anutu, zâk gom sambe
muyagemapŋâ Yesu Kristogât op kut ŋâi ŋâi doŋbep ziŋgi kut ŋâi mân
kârum ândibi.
20 Oi Anutu Ibâniŋâ, zâkkâren sâm âlip zinziŋ zem zâimâmbap. Perâkŋak.

Den murukŋâ.

21 Yesu Kristogât opŋâ nâŋgâziŋgan. Zo Yesugât siŋgi a dâzâŋgom
naŋgâbi. Bukurâp nâ sot ândime, zen nâŋgâziŋge.
22 Kembugât siŋgi a Roma a kutâ Sisagât kiŋ top ândie sot Kembugât siŋgi
a nâmbutŋâ, zen aksik nâŋgâziŋge.
23 Kembu Yesu Kristogâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ um dâpziŋan zim-
bap. Perâkŋak.
Zo yatik.

Kolosai zeŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop sot sâiwap den.

1-2 Bukurâpnikŋâ, Kembugât siŋgi a Kolosai kamânân Kristo sot pâlâtâŋ upme, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋget. Paulo nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋget. Anutu Ibâniŋaŋgâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbe zeŋgâren zem zimbap.

Kolosai zeŋgât op sâiwap sâmarâwet.

3 Ninâu sâmet dâp net Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâŋâ Anutu, zâkkâren zeŋgât op sâiwap sâm ninâu sâmet.

4 Zen Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwe sot Kembugât siŋgi a kamân nâmbutŋan gâbâ gane buku otziŋgâme, zorat sâiwap sâmet.

5 Sumbemân ândiândi kâtik zeŋgât siŋgi pâipkât zo minam um bâbâlaŋ op mambât ândime.

6 Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den, den bonŋâ, zo zeŋgâren gâi nâŋgâne zeŋgâren bonŋoot oip. Zo yatik siŋgi âlip zo hân dâp muyagem laŋ kârâm âim bon opmap.

7 Bukuniŋâ âlipŋâ Epapara, Kristogât kore a op ândim den sâmap. Zo yatik opmap, zâkŋâ siŋgi âlip dâzâŋgoi nâŋgâwe.

8 Oi Kaapumŋâ umziŋ kubigi umziŋâ gâsâyagom ândie. Epapara zâk zorat siŋgiŋâ dâtnâkoip. Zâk zeŋgât op nep tuumap.

Kolosai zeŋgât op ninâu sâwet.

9 Oi net zeŋgât den siŋgi zo nâŋgâm zobik topkwap zeŋgât op ninâu sâm gamet. Anutuŋâ sâi Kaapumŋâ den topŋâ sot nâŋgânâŋgâ ziŋgi Anutugât den nâŋgâm kwâtâtibigât ninâu sâmet.

10 Kembuŋâ yatâ otziŋgi Kembugât a târârak ândine ziŋgiri dâp upap. Oi âlipŋaŋgât nep top top, zo tuum bonŋâ muyagibi. Oi Anutugât topŋâ nâŋgâm biraŋbi.

11 Anutu zâk imbaŋâ mariŋâ. Zâk imbaŋâ âsakŋoot zorâŋ kâtikŋan kwatziŋgi kâtigem ândine kwâkziŋan kut ŋâi ŋâi yâmbât zari mân lorem kin um bâbâlaŋâk op sâiwap sâm dukubi.

12 Oi Ibâniŋ u âsakŋan ândiap, zâkŋâ ândiândi kâtikkât siŋgi kwatniŋgip. Zo Kembugât siŋgi a neŋgât siŋgi upapkât sâi ziap. Zen zorat nâŋgâm um bâbâlaŋâk op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet.

13 Anutu zâk ŋâtâtik mariŋaŋgât bikŋan gâbâ mâkâniŋgâm nanŋaŋgât kiŋ topŋan nâmbarip.

14 Nanŋâ zâk tosaniŋaŋgât sâŋgânnŋâ pam bâliŋan gâbâ mâkâniŋgip.

15 Anutu Ibâ, zâk mân igikŋâ. Ka nanŋâ Anutugât holiŋâ sot topŋâ muyageip. Mârum hân kwâkŋan kut ŋâi ŋâi mân muyagei nanŋâ kândom muyageipkât kâukniŋ ândiepŋak ândiap.

16 Anutuŋâ sâi nanŋandâ a top topŋâ sot kut ŋâi ŋâi sumbemân sot hânân zo muyageniŋgip. Igikŋâ sot mân igikŋâ. Sumbem a âlipŋâ imbaŋâziŋoot sot Sataŋ sot sumbem arâpŋâ bâliŋâ imbaŋâziŋoot. A kutâ sot zâizâiŋ

zo aksik patâ nanŋaŋgât imbaŋandâ muyageziŋgip. Oi zo zâkkât siŋgi muyageziŋgip.
17 Mârumŋan a sot kut ŋâi ŋâi mân muyagei zei nanŋâ kândom muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanŋâ zâk a sot kut ŋâi ŋâi zorat galem a sâtŋâ op ândiap. A sot kut ŋâi ŋâi zo zâkkât bikŋan zem gâmap.
18 Kiŋ bitniŋaŋgât kâukŋâ ândiap, zo yatik Yesugât kâmut ândien, nen Yesugât kiŋ bikŋâ ândeindâ zâk kâukniŋâ ândiap. Zâk ândiândi niŋgi zâkkât kâmurân ândien. Nanŋâ zâk mârumŋan gâbâ kândom op mumuŋan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut ŋâi ŋâi aksik zorat kâukŋâ upapkât mumuŋan gâbâ kândom otniŋgâm zaarip.

Yesuŋâ nen Anutu sot buku utnatkât diiniŋgip.

19 Anutuŋâ zikŋâ imbaŋâ sot ândiândiŋâ sot holiŋâ nanŋaŋgâren dâbâk zimbapkât nâŋgi dâp oip.
20 Oi a sot kut ŋâi ŋâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa okŋaŋgâm ândiwen, nen Anutu sot buku utnatkât nanŋâ sâm pindi poru nagân moi gilâmŋandâ lumbeŋâ muyageniŋgip.
21 Kolosai a ambân zen mârum Anutu kâsa okŋaŋgâm ândiwe. Zen Anutu kândâtkum ândiwe. Nâŋgânâŋgâziŋ bâliŋ oi laŋ gulip ândim bâliŋâ top top op ândiwe.
22 Ka Kristoŋâ um salek kwatziŋgi Anutu sot buku op zâkkât mâteŋan hâlâlu sot tosa buŋ ândibigât a yatâ opŋâ poru nagân moip.
23 Zorat zen Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem kinbi. Den siŋgi âlip muyagem ziŋgip, zo gulip opapkât mân loribi. Siŋgi âlip zorat bonŋâ minam um bâbâlaŋâk op mambât ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesuŋâ diiziŋgi Anutugât mâteŋan aŋun buŋ kinbi.

Siŋgi âlip a hân dâp zeŋgâren laŋ kârâm ariap.

Siŋgi âlip zo zen Epaparaŋâ dâzâŋgoip. Oi zenâk buŋâ. Siŋgi âlip zo a kamân dâp dâzâŋgom arindâ nâŋgâwe. Paulo nâ nep zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zeŋgât op sâknam kwâkŋan ândiman.
24 Kristoŋâ a kâmutŋâ neŋgât kâukniŋ ândiap. Oi nen ombeŋan kiŋ bikŋâ yatâ ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ neŋgât op sâknam nâŋgip. Sâknam torenŋâ ŋâi nâŋgânâŋgâŋ ziap, zo kwâknan zâibapkât sâip. Zorat nâ umâlip op zeŋgât op sâknam kwâkŋan ândiman.
25 Anutuŋâ nep sâm nigi zâkkât kâmut zeŋgâren kore op ândiwan. Kore otziŋgâm ândibat sot a hân ŋâin gokŋâ siŋgi âlip dâzâŋgom naŋgâbatkât sâm nigip.
26 Siŋgi âlip den zo narâkŋâ narâkŋâ ekapŋoot zei mân nâŋgâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu zikŋak zâkkât siŋgi a nen sâm muyageniŋgip.
27 Oi den mârum tik zeip, zo a hânnâ hânnâ muyageziŋgâbapkât Anutuŋâ nâŋgi âlip oip. Den zo bonŋoot sot âsakŋoot. Oi den zorat topŋâ itâ. Kristogât Kaapumŋâ umziŋan ândiapkât sumbemân zâim neule âsakŋoot ândibigât mambât ândie.
28 Nen a ambân Kristogât topŋâ sâm muyageziŋgâmen. Oi girem den dâzâŋgomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlâtâŋ op mem kâtigem nâŋgânâŋgâziŋ yâmbârem gwâlanteŋsâbapkât yatâ upmen.
29 Zen Kristo sot pâlâtâŋ op kâtigem upigât Kristoŋâ imbaŋâ nigi kâtigem sâknam nep tuuman.

2

1 Kolosai zeŋgât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kâmânân ândie, zeŋgât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigâwe sot a mân nigâwe ârândâŋ. Zeŋgât op nebân sâknam patâ nâŋgâman.
2 Zen Anutugât den tikŋâ zeip, zorat topŋâ nâŋgâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nâŋgâm kwâtâtem umziŋandâ gâsâyagoi um bâbâlaŋ op keŋgât buŋ ândibi.
3 Yesu Kristogâren den nâŋgânâŋgâ sot top nâŋgânâŋgâŋ mamŋâ ziap. Oi zâk nâŋgânâŋgâ niŋgi den bonŋaŋgât topŋâ nâŋgâmen.
4 A nâmbutŋâ ziŋ um gulip kwatziŋgâbegât yatâ san.
5 Nâ zeŋgât nâŋgâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm târoyagom ândine ziŋgitŋâ umnâ âlip uap.
6 Zen Kristo sot pâlâtâŋ urâwe, zo yatik zâk sot pâlâtâŋ op ândibi.
7 Den bonŋâ mem ândim zâkkâren pâlâtâŋ op kinbi. Zen yatâ opŋâ topŋâ nâŋgâm kwâtâtibi. Mâtâp tirâpzâŋgowe, zo lâŋ kâtigem sâiwap sâm ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlâtâŋ op ândim umgât gom sambe mân kârunat.

8 A ziŋâ zo zeŋgât arâpziŋâ upigât den kelâkŋoot dâzâŋgom um gulip kwatziŋgâbegât umziŋ galem oraŋgâm ândibi. Den zo ayân gâbâ nâŋgânâŋgâ den, sarâ, yenŋâ. Den zo sâkurâpziŋaŋgât den pat yatâ. Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân muyageip.
9 Kristogât sâkŋan Anutugât holiŋâ sot ândiândiŋ sot imbaŋâ piksâm zei ândimap.
10 Kristo zâk a kutâ zâizâiŋ sot kembu patâ otniŋgâm ândiap. Sumbem a âlipŋâ sot bâliŋâ sot wâke top topŋâ imbaŋâziŋoot, zen ombeŋan ândie. Oi zâkkât siŋgi a nen zâk sot pâlâtâŋ oindâ ândiândi neŋgâren piksâm sambâlem ziap, zorat zen umgât kut ŋâi ŋâi zorat mân kârume.
11 Zen Kristo sot pâlâtâŋ utne umziŋan bâliŋâ zeip, zo saŋgorip. Zen sâgân kwabâyagowe, zorat buŋâ. Zen ândiândi sâŋginâ sâmbum pam Kristogâren pâlâtâŋ urâwe.
12 Tooyân saŋgonziŋgâwe, zorânâ Yesugât mumuŋan târokwatziŋgip. Oi Anutu zâk imbaŋaŋgât Kristo mumuŋan gâbâ mâŋgeip. Imbaŋâ zo yatik nâŋgâm pâlâtâŋ kwapme, zeŋgâren zari Yesugât zaatzaatŋan târokwatziŋgip.
13 Zen mârum bâliŋâ op um mumuŋâ ândine Anutuŋâ tosaziŋ birâmŋâ Kristo sot mâŋgiziŋgi ândie.
14 Oi tosaziŋaŋgât den ekabân zeip, zo moloŋâ poru nagân mândi buŋ oip.
15 Yatâ opŋâ Sataŋ sot wâke zâizâiŋ sot imbaŋâziŋoot timbâ kâmbamziŋ mem kom sâmbum a ambân mâteziŋan topziŋ sâm muyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A ziŋ um gulip kwatniŋgâbegât gasâniŋ kârâm ândinat.

16 A ziŋ nalem nâmbutŋâ birâm ândibigât mo Yuda zeŋgât kendon patâ mo mâik tâtatŋaŋgât, zorat den sâkziŋan sâne mân nâŋgâbi.

17 Wangât, kendon zo bonŋâ buŋâ. Bonŋâ bet muyagibap. Zorat bet
muyagibap, zorat dâp zorâŋ kândom gâip. Bonŋâ ko Kristogâren ziap. Oi
zen zâk sot pâlâtâŋ upme.
18 A nâmbutŋandâ sâkkât âkŋâle bâliŋâ pâke kwâtnam sâkkât kendon
ândim sumbem a mâpâsibigât sâme. A yatâ zo, ziŋ kut ŋâi ŋâi uman ekŋâ
zorat nâŋgâne bon opmap. A yatâ zo, zen sâkziŋ laŋ mem zâi pam den bon
buŋ, zo dâzâŋgom ândime. Nâŋgânâŋgâziŋâ zo ko ayân gâbâ âsageip. A zo,
zen Kristo sot pâlâtâŋ mân upme.
19 Kristo zâk kâukniŋâ. Nen kiŋ bikŋâ yatâ. Oi kâukŋan gâbâ sânâmŋandâ
pâuksâm gem bonŋâ mem kâtikŋan kwap saaniŋgâmap. Oi Kristo zâk um
dâpkât nalem niŋgâm tânnâŋgoi lâmbatnatkât imbaŋâ zemŋâŋgap. Anutu
zâk yatâ nâŋgâm kubigi ziap.

Kâsâp den a umân muygeip, zo mân nâŋgânat.

20 Zen Kristo mumuŋan târokwapŋâ hângât den kândâtkuwe. Oi ândiândi
sâŋgiŋâ kândâtkomŋâ dabân hângât a yenŋâ yatâ ândim agât den lume?
21 A ziŋ den itâ sâne lume, “Zi mân gâsuban. Zi mân nimban. Zi mân
mimban.”
22 Kut ŋâi ŋâi zo buŋ opmap, zo mân tâmbetgobap. Zorat opŋâ wangât
mân nimbi, mân mimbi sâme? Den yatâ zo Anutugât den buŋâ. Den zo a
ziŋ umziŋan nâŋgâm sâm kwâkâyaŋgâme. Zorat a ziŋ den yatâ zo sâne mân
nâŋgâbi.
23 A yatâ zorâŋ den nâŋgânâŋgâ tobat upme. Ka den sâme, zo bonŋâ buŋâ.
Zo top nâŋgânâŋgâŋaŋgât den buŋâ. Zen sâkkât âkŋâle zorat pâke kwâtnam
sâkkât kendon ândime. Sâkziŋ mem geinam sâne den zorâŋ den bonŋâ yatâ
opmap. Ka yatâ zorâŋ bon buŋâ. Zorâŋâ sâkkât âkŋâle pâke mân kwâpap.

3

Sumbemân zâim ândiândiŋ, zorat nâŋgânat.

1 Kristo zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ sumbemân zâi ândiap. Oi zen Kristo
zaatzaatŋan târokwarâwe. Zorat urâ Anutugât âsanŋâ bongen Kristoŋâ den
nâŋgâm ândiap, zorarâk nâŋgâm ândibi.
2 Hânân den sâm âragume, zorat buŋâ. Sumbemân den âlipŋâ nâŋgâm
ândie, zorat nâŋgâm ândibi.
3 Zen Kristo mumuŋan târokwarâwegât a mumuŋâ yatâ hân a zeŋgât den
bâliŋâ zo mân nâŋgâm ândibi. Wangât, ândiândiziŋ zo Kristo sot Anutugâren
tik ziap, zorat.
4 Oi Kristo zâk ândiândiŋ mâriŋandâ taki zen yatigâk zâk sot ârândâŋ
âsakŋâ neuleŋan muyagem ândibi. Zen zorat op nâŋgâm ândibigât san.

Um sâŋgiŋâ lândim pânat.

5 Zen sâkkât âkŋâle bâliŋâ zorat kendon ândim kut ŋâi ŋâi itâ zo birâbi.
Laŋ mâman, kut ŋâi ŋâi mân orotŋâ sot sâkkât âkŋâle bâliŋâ. A ŋâigât kut
ŋâi ŋâi zorat âkŋâle mân upi. (A ŋâigât kut ŋâi ŋâiŋaŋgât âkŋâle orot, zo
Anutu kândâtkum umziŋ ŋâigâren pâpanŋâ yatâ.)
6 Um kâtik a ziŋ bâliŋâ zo aksik upmegât Anutuŋâ hâuŋâ ziŋgâbap. Oi
Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen mârum kut ŋâi bâliŋâ top top
zo op ândiwe.

7-8 Narâk zi ko kut ŋâi ŋâi bâliŋâ zi aksik birâbi. Kuk sot den sârek, um kâlak, mem ge kwâkwat den sot den bâliŋâ.
9 Sarâ mân sâbi. Um sâŋgiŋâ sot orot mâme gâŋgoŋâ zo lândim pegât zo aksik birâbi.
10 Oi um uŋakŋâ zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um uŋak Anutuŋâ muyageip, zo kubigi nâŋgânâŋgâ sot opŋâ zikŋâ holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topŋâ nâŋgâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip.
11 Zorat kâsâp ândiândiŋ zo âkip. Yuda a sot Grik a, kwabâ kwaraŋgâwe sot mân kwabâ kwaraŋgâwe, saru a mo barâ a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kristoŋâ mâpotniŋgâmŋâ kâukniŋâ ândiap. Oi nen aksik zâkkât ombeŋan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot pâlâtâŋ urâwengât siŋgi âlip lum ândinat.

12 Anutuŋâ umŋandâ gâsuziŋgâm buku otziŋgâm gâsum sâlâpzâŋgoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku upi. Zen umziŋ giginâ oi um sânduk ândibi. Siŋgi âlip lum ândim âkon mân upi.
13 A ziŋ bâliŋ otziŋgâne zorat hâuŋâ mân otziŋgâbi. Osetziŋan tosa ŋâi muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kembuŋâ tosaziŋ birip. Zen yatik bukurâpziŋaŋgât tosaziŋ birâbi.
14 Oi kut ŋâi ŋâi zo opŋâ walâm umziŋandâ gâsâyagom ândiândiŋ, zo mem kâtigem ândine zorâŋâ mâpotziŋgi um kânok upi.
15 Oi Kristo sot pâlâtâŋ op ândine zâkkâren gâbâ um lumbe zorâŋâ umziŋan nep tuubap. Zen lumbe opŋâ um kânok op ândibigât Anutuŋâ diiziŋgip. Oi zâkkâren sâiwap sâm ândibigât nâŋgip.
16 Kristogât den osetziŋan laŋ kârâbapkât kâtigibi. Oi nâŋgânâŋgâ den top topŋâ kwâkâyaŋgâm galem oraŋgâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaapumŋâ mem bâbâlaŋ kwatziŋgi mâpâmâpâse kep sâŋgiŋâ sot siŋgi âlipkât kep mimbi. Umziŋandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâm mimbi.
17 Zen Kristogât kâmut gakârâpŋâ ândie, zorat nâŋgâm den mo nep utnam dâŋâk upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kembu Yesugât kutsiŋgiŋâ laŋ kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristoŋâ imbaŋâ ziŋgâbap. Zorat Anutu Ibâniŋ sâiwap sâm dukubi.
18 Zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ urâweŋâ ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziŋaŋgât ombeziŋan ândim sâtziŋ lum ândibi.
19 A zen âmbirâpziŋ buku otziŋgâm ândibi. Ambirâpziŋ kârâpŋoot mân otziŋgâbi.
20 Katep zen ibâ mamârâpziŋ den ŋâi mo ŋâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziŋandâ nâŋgi âlip upap.
21 Ibâ mam zen nan bârarâpziŋ ziŋgit um kâlak upegât kubikziŋgânam kut ŋâi kârâpŋoot walâwalâŋ mân otziŋgâbi.
22 Kore a sot nep a, zen patârâpziŋ zeŋgât sâtziŋ lubi. Zo a ziŋ ziŋgitne âlip upapkât buŋâ. Kembu hurat kwâkŋaŋgâm utne dâp upap.
23 Nep aksik zo a patâ zeŋgârâk opŋâ buŋâ. Kembugât op bâbâlaŋâk tuubi.
24 Zen itâ nâŋgâbi. Zen hânân Kembu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sâŋgânŋâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi.
25 Ka ŋâi zâk bâliŋaŋgât nep tuugi zo yatik hâuŋâ yâmbâtŋâ mimbap. Kembuŋâ kore a sot a patâ dâbâk otziŋgâmap. Zâk hâtubâtu mân otniŋgâmap.

4

1 A patâ zeŋgât den sa nâŋgânek. Patâziŋâ Kembu zâk sumbemân ândiap,
zorat zen zâkkât nâŋgâm kore a gakârâpziŋ kut ŋâi ŋâi târâragâk dâpziŋan
galem otziŋgâbi.

Ninâu sâsâŋaŋgât den.

2 Kolosai a, zen âsâbâŋ ninâu sâm ândibi. Oi um wâgân ândim sâiwap sâm
ninâu sâm ândibi.
3 Oi neŋgât op ninâu sâne Anutuŋâ siŋgi âlip sânatkât mâtâp muyageniŋgi
Kristogât den mârum tik zeip, zo sâm muyaginat. Nâ den zo dâzâŋgom
ândiwangât um kâtik, ziŋ kâsa otnim gâsânom tâk namin nâbane ândian.
4 Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuŋâ betnan mine bâbâlaŋ
op Kembugât den zo sâm muyagia dâp upap.
5 Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtŋan gok, zen sot kândiaŋgâm gulip
ândiândiŋ mân op kut ŋâi ŋâi nâŋgâmŋik upi. Kembugât den dâzâŋgonam
ândibi.
6 Dinziŋâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzâŋgobi. Zen yatâ opŋâ a den
melâŋ dâzâŋgonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

7 Nâgât den siŋgi zo Tikikoŋâ otziŋgâbap. Zâk Kembugât nebân bukunâ
oi umnandâ gâsumap. Berân mâmeniŋâ sot Kembugât kore a sât luluŋoot.
8 Zâk zeŋgâren gam den siŋgi otziŋgâbapkât sâŋgongua gaap. Um bâbâlaŋ
kwatziŋgâbapkât op zeŋgâren gaap.
9 Oi bukuniŋâ Onesimo, Kembugât sât luluŋ a zeŋgâren gokŋâ, zâk
ârândâŋ sâŋgongua gamŋâ kut ŋâi ŋâi ziren âsagiap, zorat den siŋgi
dâzâŋgom naŋgâbabot.
10 Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepâŋâ
Mareko sot Yusito, kutŋâ ŋâi Yosua, ziŋâ nâŋgâziŋge. (Marekogât den
mârumŋan dâzâŋgowan. Zâk zeŋgâren gâi buku okŋaŋgâbi.)
11 Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut zo, ziŋâ Yuda a zeŋgâren gâbâ
muyagiwe. Ziŋâ Anutu um topŋan ândiândiŋâ muyagibapkât nep betnan
mime. Yuda a nâmbutŋâ Yesu sot pâlâtâŋ urâwe, zeŋgâren gâbâ ŋâi mân
betnan mime.
12 Oi Kolosai zeŋgât kamânân gokŋâ a ŋâi, Epapara, Kristogât kore a,
zâkkât nâŋgânâŋgâŋ Kolosai a zeŋgâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ
op Anutugât diŋaŋgât topŋâ nâŋgâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbâŋ ninâu
sâm kâtigemap.
13 Zâkkât topŋâ nâŋgâmangât itâ dâzâŋgobâ. Zâkŋâ zeŋgât opŋâ sot
Laodikea kamânân gok sot Hierapoli kamânân gokŋâ Kembugât siŋgi a
ambân kâmut ândie, zeŋgât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.
14 Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniŋâ Luka, zet nâŋgâziŋgabot.
15 Oi Laodikea kamânân bukuniŋâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât
mirin mindume, zeŋgât nâŋgâm sâtâre opman. Den zo sapsum ziŋgâbi.
16 Ekap zi a ambân sâlâpkum nâŋgâm naŋgâne ko Laodikea kamânân
kâmut ândie, zeŋgâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zeŋgât ekap ŋâi
kulemguan, zo yatik zen ziŋgâne sâlâpkubi.
17 Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembuŋâ gigip, zo mulunâk tuum
biraŋban.”

18 Den nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ ŋâiŋâ kulemguap. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum paan. Nâ tâk namin ândiɑn, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ zeŋgâren zem sambâlem zimbap.
Zo yatik.

Tesalonike a zeŋgât ekap kânok Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Pauloŋâ zeŋgât op Anutugâren sâiwap sâip.

1 Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgen. Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo zet sot pâlâtâŋ upme, zeŋgât ekap zi kulemguen. Tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbeŋâ zeŋgâren zimbap.

2 Nen âsâbâŋ zeŋgât op Anutugâren sâiwap sâm dukumen. Ninâu sâmen dâp zeŋgât nâŋgâm ândimen.

3 Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât op Kembu kore okŋaŋgâme. Zen umziŋandâ Anutu gâsum pâlâtâŋ kwap nep tuume. Kembuniŋâ Yesu gâbapkât um bâbâlaŋ op mambât ândie. Zen yatâ upme. Zorat nâŋgâm Ibâniŋâ Anutu zâkkâren ninâu sâmen.

4 Bukurâpnâ, nen itâ nâŋgen. Anutuŋâ umŋâ gâsum sâlâpzâŋgoi gâsum sâlâpzâŋgoip.

5 Yatâ otziŋgipkât den siŋgi âlip mem ga dâzâŋgoindâ den yenŋâ mân oip. Zo imbaŋâŋoot sot Kaapum sot oip. Den zo nâŋgâne umziŋan giarip. Nen zen sot ândim kut ŋâi ŋâi urâwen, zorat topŋâ ek nâŋgâwe. Zeŋgât op yatâ op ândiwen, zo nâŋge.

6 Neŋgât orot mâme ek nâŋgâweŋâ yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot mâme zo ekŋâ yatik moliwe. Zen siŋgi âlip nâŋgâm mem ândiwe. Siŋgi âlip sâknam kwâkŋan mem ândine Tirik Kaapumŋâ mem bâbâlaŋ kwatziŋgi sâtâre op nâŋgâwe.

7 Zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne Makedonia sot Grik hânân siŋgiziŋ nâŋgâm yatik urâwe.

Tesalonike a zeŋgât den siŋgi kamân dâp arip.

8 Zeŋgâren gâbâ Kembugât den laŋ kârâm âi Makedonia sot Grik hânân muyageip. Oi zorik buŋâ. Zen Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe, zorat den siŋgi kamân dâp ari nâŋgâne niŋâ mân dâzâŋgowen.

9 Zen ziiŋak nen zeŋgâren ga nep tuugindâ bonŋâ muyageip, zorat den siŋgi dâtnâŋgome. Oi zen lopio yenŋâ, aŋâ tuutuuŋ, zo kândâtkom Anutu, ândiândi mariŋâ bonŋâ mâte okŋaŋgâm arâpŋâ urâwe.

10 Oi nanŋâ Yesu mumuŋan gâbâ mâŋgeip, zâk gâtâm sumbemân gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu kukŋaŋgât bonŋâ zo sâi neŋgâren mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât um bâbâlaŋ op mambât ândime. Nen zeŋgâren nep tuugindâ bonŋâ muyageip, zorat siŋgi ziiŋak nâŋgâm nâ zo yatâ sâm dâtnowe.

2

Paulo zâk Kembuŋâ egi âlip upap, zorat sâip.

1 Bukurâpnâ, zeŋgâren ga nep tuugindâ bon buŋ mân oip, zo ziiŋak nâŋge.

2 Mârum Pilipi kamânân nâŋgom mem ŋâi ŋâi otniŋgâwe, zo nâŋge. Yatâ otniŋgâne Anutuŋâ betniŋan mei keŋgât buŋ zeŋgâren gam ândiwen. Oi a doŋbep kâsa otniŋgâne laŋ Anutugât den siŋgi zo sapsum ziŋgâwen.

3 Um bâbâlaŋ den sâmen, zo nâŋgâm gulipkum mân sâmen. Den sarâ mân
sâmen.
4 Zorat op Anutuŋâ niŋgiri âlip opmap. Den siŋgi âlip sânatkât sâm niŋgip,
zorat dâp sâmen. A ziŋ niŋgitne âlip upapkât buŋâ. Anutuŋâ neŋgât nâŋgi
âlip upapkât sâmen. Anutu zâk umninaŋgât top ekmap.
5 Zen neŋgât topniŋ nâŋgâme. Nen mân kâitzâŋgomen. Mân
elakzâŋgomen. Oi zeŋgâren kât sikumgât âkŋâle mân urâwen. Zo Anutuŋâ
nâŋgi ko san.
6 A kutâ otziŋgânakât mân sâwen. Kristogât Aposolo op ândim kut ŋâi
ŋâigât sâindâ dâp upap. Zo nâŋgâmŋâ zen mo kamân nâmbutŋâ zen a kutâ
otziŋgânat mân sâwen.
7 Buŋâ. Ambân ŋâiŋâ murarâpŋâ on galem otziŋgâmap, zo yatâ nen
zeŋgâren ândim galem otziŋgâwen.
8 Neŋgât âkŋâle zeŋgâren zeipkât Anutugât siŋgi âlip dâzâŋgonatkât zorik
buŋâ. Nen kore otziŋgâm ândinam urâwen. Umniŋâ zeŋgâren kirip, zorat.
9 Bukurâpniŋâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nâŋge. Zeŋgâren gâbâ kut
ŋâi ŋâi zo mân minam ŋâtik sirâm nep kârâpŋoot tuum ândiwen. Kanpitâ
mân kwatziŋgânatkât zeŋgâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât
den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgowen, zo nâŋgâme. Oi Anutu zâk yatik topniŋ
nâŋgap.
10 Nen um salek sot târâraknâ, tosa buŋ ândim Kembugât kâmut op ândie,
zeŋgâren nep tuuwen.
11 Ŋâi itâ nâŋgâme. Ibâŋandâ murarâŋâ den dukumap, zo yatik niiŋâ den
dâzâŋgowen. Um bâbâlaŋ den sot girem den dâzâŋgowen.
12 Anutuŋâ zâkkât um topŋan sot âsakŋan ândibi sâm diiziŋgâmap. Oi zen
zâkkât a bonŋâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzâŋgowen.

Kembugât den lunetâ kâsa otziŋgâwe.

13 Nen Anutugât den dâzâŋgoindâ nâŋgâne a den mân oip. Zo âlip
nâŋgâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nâŋgâm mem umziŋan pane nep
tuumap. Oi zorat nen âsâbâŋ Anutugâren sâiwap sâmen.
14 Bukurâpnâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren
pâlâtâŋ urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen Yuda a ziŋâ kâsa
otziŋgâm sâknam ziŋgâwe, zo yatik zeŋgâren kamârâpziŋandâ zâŋgom
sâknam ziŋgâwe.
15 Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zâŋgone muwe. Oi nen yatik nâŋgom
moliniŋgâbi. Zen Anutuŋâ ziŋgiri mân dâp uap. Zen a kâmutŋâ kâmutŋâ
kâsa otniŋgâme.
16 A hân ŋâin gokŋâ den siŋgi âlip nâŋgâbe sâm pâke kwatziŋgâme. Hân
ŋâin gokŋâ zen Kembugât siŋgi a upigât âkonziŋgap. Tosaziŋâ târokwap
utne patâ oi tosaziŋaŋgât op Anutugât kuk zo zeŋgâren âsageziŋgap.

Paulo zâk zeŋgât op umŋâ sisiwaloŋ oip.

17 Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen.
Sâkniŋandâ ziren mâik ŋâi ândien. Umniŋâ ko zen sot tap ziŋgitnatkât
otniŋgap.
18 Oi zo ga ziŋgitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk ŋâin ŋâin gâbam ua
Sataŋŋâ mâtâp pâke kwap gâip.
19 Kembu Yesuŋâ gâi ko nen mâteŋan kin wan mo wangât sâtâre utnatkât
nâŋgen. Nen zeŋgâren gam nep tuugindâ bonŋâ âsageip, zorat sâtâre utnat.

20 Zeŋgât op sâtâre sot umâlip upmen.

3

Pauloŋâ Timoteo sâŋgongui arip.

1 Net zeŋgât nâŋgâm kwâkâ op net nikŋik Ateŋ kamânân tâtat sâwet.
2 Oi net Timoteo sâŋgongoitâ zeŋgâren gâip. Zâk bukuniŋâ Anutugât nep a ândim Kristogât siŋgi âlip sâmap. Zâkŋâ zeŋgâren gam nâŋgâm pâlâtâŋziŋ mem kâtikŋan kwâpam gaap.
3 Zen sâknamân ândimŋâ loribegât yatâ urâwen. Zen nâŋge. Siŋgi âlip zo sândukŋâ ândim nâŋgânatkât mân sâm niŋgip.
4 Nen zen sot ândim den kânŋan itâ dâzâŋgowen, “Nen sâknam nâŋgâm ândinat.” Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nâŋge.
5 Sarâ mariŋandâ kâitzâŋgoi nep zeŋgâren tuuwen, zo bon buŋ opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sâŋgungua gaap. Siŋgi âlip dâŋ mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nâŋgâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

6 Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nâŋgâm pâlâtâŋ sot buku orotziŋaŋgât den siŋgi dâtnâŋgoip. Oi zen neŋgât doŋbep umâlip nâŋgâme. Oi nen ziŋgitnat sâmen. Zeŋgoot yatik nen niŋgitnatkât sâme.
7 Bukurâpniŋâ, nen ziren sâknam kwâkŋan ândim zeŋgât nâŋgâm kwâkâ op umniŋ gwârâ oip. Nen yata ândimŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât siŋgi nâŋgâm umniŋ diim gei ândien.
8 Zen yatâ op Kembu sot pâlâtâŋ op kâtigem ândine umniŋ diim gei ândinat.

Kembugât den zeŋgâren zimbapkât Pauloŋâ ninâu sâip.

9 Zeŋgât op Anutu mâteŋan umâlip patâ nâŋgâmen. Oi Anutu sâiwap patâ dukoindâ dâp upap.
10 Nen zeŋgâren ga ziŋgitŋâ Kembugât den nâmbutŋâ tânzâŋgomŋâ târokwap ziŋgânatkât âsâbâŋ ninâu kâtikŋâ sâmen. Nâŋgâm pâlâtâŋziŋâ ŋâiyân pâton opapkât gwârâ uan.
11 Oi Zorat Anutu Ibâniŋâ sot Kembuniŋâ Yesu zikŋak diiniŋgi zeŋgâren gânat.
12 Zeŋgâren ko Kembuŋâ tânzâŋgoi buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlânteŋsâi ziiŋâ sot a nâmbutŋâ zen buku upi. Nen yatik zeŋgât upmen.
13 Oi Anutuŋâ tânzâŋgoi umziŋ mân loribap. Oi Kembuniŋâ Yesu, zâk sot siŋgi a târârakŋâ, zen sot gâi zen Anutu Ibâniŋaŋgât mâteŋan um salek, tosaziŋ buŋ kinbi.

4

Um sumun buŋ, um salek ândibi.

1 Bukurâpnâ, Kembu Yesu sot pâlâtâŋ op den ŋâi sa nâŋgânek. Zen ândi mâmanziŋ kubik ândine ziŋgiri âlip upap, zorat dâzâŋgowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi.
2 Nen Kembu Yesugât sâtkât den dâzâŋgowen, zorat mân kwakme.
3 Anutuŋâ itâ sâmap, “Bâliŋâ birâm um salek ândibi.” Oi zorat sa nâŋgânek. Zen laŋ mâman a ambân, zeŋgât mâtâp mân lâŋbi.

4 Zen ŋâi zikŋik zikŋik Anutugâren târârak ândim zikŋâ ambinŋik mem
galem upap.
5 Um kâtik a zen Anutu mân nâŋgâŋaŋgâm âkŋâleziŋaŋgârâk ambân laŋ
minziŋgâm birâziŋgâme. Zen zo yatâ mân upi.
6 Ŋâi zâk daŋgon walâm bukuŋaŋgâren kâmbu oi Anutuŋâ zorat hâuŋâ
pindâbap. Den girem zo mârumŋan sâm muyagem dâzâŋgowen.
7 Nen um sumun ândinatkât buŋâ, um salek ândinatkât Anutuŋâ di-
iniŋgip.
8 Zorat ŋâi zâk den zo birâbap zo ko agât den buŋâ, Anutugât den zo
birâbap. Anutuŋâ Tirik Kaapum umziŋan pâmap, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

9 Kembu zikŋak buku upigât den umziŋan pâmap. Zorat zen buku upigât
den doŋbep mân sâm kulemgunat.
10 Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen
yatik op târokwap ândine gwâlânteŋsâbapkât dâzâŋgowen.
11 Oi den itâ sâm dâzâŋgowen, “A ambân âkon op yen tap den laŋ
sâlâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziiŋaŋgât nâŋgâne gigiŋâ oi bitziŋandâ
nepziŋâ tuum kâtigem ândibi.”
12 Zen bitziŋandâ nepziŋ tuum kâtigem ândim sambe kwâkŋan ândim mân
kwakpi. Oi um kâtik a ziŋâ orot mâmeziŋ zo ekŋâ hurat kwatziŋgâbi.

Yesu gâbapkât den.

13 Bukurâpnâ, zen muwe zeŋgât a um kâtik ziŋâ isem umbâlâ upme, zo
yatâ upegât dâzâŋgonâ.
14 Nen, Yesu mom mumuŋan gâbâ zaarip, den zo nâŋgâm itâ nâŋgânat,
“Yesu mom zaarip, zorat Anutuŋâ zâkkât kâmut op muwe, zo mâŋgiziŋgâm
diiziŋgâm zâibap.”
15 Oi ŋâi zi Kembugât den dâzâŋgonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembuŋâ
gâbap, narâk zoren niŋâ a muwe, zo mân kândom otziŋgâm zâinat.
16 Narâk zoren Anutugât lâmun kwamit sot Kembugât den kwamit sot
sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembuŋâ sumbemân gâbâ gem
gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtâŋ op muwe, zen kândom op zaatpi.
17 Zaatnetâ bet wâgân ândinatŋâ nen minduniŋgâm zeŋgâren
târokwatniŋgâm unumunumân diiniŋgâm zari sumbem kabâŋan Kembu
sot kândiaŋgânat. Oi Kembu sot ândim zâimânat.
18 Zen den zo sâm âragum nâŋgâm umziŋ diim gei ândibi.

5

Kembugât narâk kek mâte upap.

1 Bukurâpnâ, narâkŋaŋgât den zo wangât doŋbep kulemgum ziŋgânat?
2 Ziiŋak itâ nâŋgâme, “Mân nâŋgâm ândine kâsâziŋ ŋâtigân game yatik
Kembugât narâk patâ zo mân nâŋgindâ âsagibap.”
3 Oi a zen âlip lumbeŋan ândinat sâne narâk zorenâk tâmbetagoagoŋ zo
muyageziŋgâbap. Ambân kâmboŋoot ŋâi, zâk katep âsaâsagiŋ narâkŋâ mân
nâŋgi âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zeŋgâren zo yatâ muyagibap.
4 Zen ko ŋâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa ziŋâ
game yatâ gâi mân kwakmak upi.

5 Zen âsakŋâ sot maagât kâmut op ândie. Zen ŋâtik sot ŋâtâtikkât kâmut
buŋâ.

Narâk mân nâŋgengât um gwâlâ op nebân ândinat.

6 Zorat a nâmbutŋâ ziŋ uman zine zen zo yatik mân zimbi. Nen galem
oraŋgâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat.
7 Uman zânze, zen ŋâtik uman zime. Too kâtik nem um gulip upme, zen
yatik ŋâtigân too nem bâliŋ top top muyagime.
8 Nen ko sirâmgât siŋgi op ândienŋâ umniŋ galem op ândinat. Oi nâŋgâm
pâlâtâŋ sot buku orotŋâ, zorâŋ kâmbamgât hâmbâniŋ upap. Oi kubikŋâ
diiniŋgâmap, zorat nâŋgânat. Zorâŋâ kâmbamgât irâmarâkniŋâ oi akum
ândinat.
9 Zo itâgât. Anutuŋâ neŋgât kukŋaŋgât siŋgi mân sâip. Kembuniŋâ Yesu
Kristoŋâ kubikniŋgi zâkkât siŋgi utnatkât sâmap.
10 Zâkŋâ neŋgât op moip. Zorat nen momŋâ mo gwâlâ ândim zâk sot
pâlâtâŋ utnatkât yatâ oip.
11 Zorat zen siŋgi âlip mem kâtigem ândibigât dâzâŋgone âragwâragu op
ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtŋâ hurat kwatziŋgâm a nâmbut tânzâŋgobi.

12 Bukurâpnâ, nen den kâtikŋâ ŋâi dâzâŋgonâ. Zeŋgâren sâknam nep
tuume sot Kembugât kâmurân patâziŋ op ândime, zen hurat kwatziŋgâbi.
Zen den dâzâŋgome, zo zeŋgât sâtziŋ lubi.
13 Zen nepziŋaŋgât op buku otziŋgâm nâŋgâziŋgâne zâibap. Oi zen um
lumbe op ândibi.
14 Bukurâp, nâ kindap pâroŋ den dâzâŋgua nâŋgânek. A konam ândime,
zen girem dâzâŋgobi. Siŋgi âlibân lorem ândie, zo tânzâŋgobi. Oi bâbâ
lolot ândime, zen yatik tânzâŋgobi. Zo yatâ a otziŋgâm ândim um taan mân
nâŋgâbi.
15 Bâliŋ otziŋgâne hâuŋâ mâkâbegât galem oraŋgâm ândibi. Ziiŋâ sot a
nâmbutŋâ zen kut ŋâi ŋâi âlipŋik oraŋgâm ândibi.
16 Sâtâre op ândibi.
17 Âsâbâŋ ninâu sâm ândibi. Mân birâbi.
18 Kut ŋâi ŋâi zeŋgâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât
Anutuŋâ sâm ziŋgap.
19 Tirik Kaapumgât kârâp zo mân lâmuŋbi. Kaapumgât den mân kwâkâbi.
20 Anutugât den zo sapsune nâŋgâne yenŋâ mân upap.
21 Den zo nâŋgâm kâsâpkubi. Âlipŋâ oi mem ândibi.
22 Bâliŋâ top topŋâ zo birâbi.

Mâsop den.

23 Lumbeŋâ mariŋâ, Anutu, zikŋak saŋgonziŋgâm kubikziŋgi um salek op
naŋgâbi. Oi kaapum sot um dâpziŋ sot sâkziŋ hâlâlu zei Kembu Yesu Kristo,
zâkkât takâtakâŋan tosaziŋ buŋ kinbi.
24 Gâsuziŋgipŋâ sâi kâtigemap, zâk zorat nep tuum naŋgâbap.
25 Bukurâp, zen neŋgât op ninâu sâbi.
26 Yesugât kâmut zen Kembugât op buku buku op luyaŋgâbi.
27 Nâ Kembugât mâteŋan dâzâŋgobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik
sâlâpkum ziŋgâne nâŋgâbi.
28 Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkŋâ tânzâŋgoi um lumbe zeŋgâren zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zeŋgât ekap zagâtŋâ Pauloŋâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop sot sâiwap den.

1 Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie,
zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgen. Ibâniŋ Anutu sot Kembuniŋâ Yesu Kristo,
zet sot pâlâtâŋ upme, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgen.
2 Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikŋâ tânzâŋgoitâ um lumbe zeŋgâren
zimbap.
3 Nen zeŋgât op narâk dâp Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ oindâ nâŋgâm
pâlâtâŋziŋâ zo gwâlânteŋsâmap. Oi buku orotŋâ, zorâŋ zeŋgâren sambâlem
zemap. Oi zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp upap.
4 Oi um kâtik a, zen sâknam ziŋgânetâ sâknamân ândim nâŋgâm pâlâtâŋziŋ
mân lorei kâtigem ândime. Nen zeŋgât nâŋgindâ âlip opmap. Oi zorat den
siŋgi kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp dâzâŋgomen.

Kembu zâk hâuŋaŋgât den târârak sâm kwâkâbap.

5 Zen sâkziŋan muyageziŋgâmap, zorat itâ sâbi, “Anutuŋâ den hâuŋâ
sâsâŋ narâkŋan kut ŋâi patâ otniŋgâbap, zorat dâp zi muyagiap.” Wangât,
Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi dâp oi um topŋan bagim ândibigât sâknam kwâkŋan
ândie, zorat.
6 Oi gâtâm Anutuŋâ nâŋgâm kubigi târârak ziap, zo yatâ otziŋgâbap.
Sâknam ziŋgâme, zen hâuŋâ yatik sâknam ziŋgâbap.
7 Narâk ziren Tesalonike a ambân, zen sâknam nâŋgâme. Ka bet ko zen
nen sot yatik sândukŋan ândinat. Zo itâ muyagibap. Kembu Yesu, zâk
sumbem a kâmut patâ imbaŋâziŋoot, zen sot sumbemân gâbâ gem gâi
muyagibap. Narâk zoren yatâ otniŋgâbap.
8 Zâk kârâp mem gem a Anutu mân nâŋgâŋaŋgâme sot Kembu Yesugât
siŋgi âlip nâŋgâm birâme, zen hâuŋâ ziŋgâbap.
9 A yatâ zo, zen Anutu mâteŋan gâbâ kâbakŋeziŋgâne sâknamân geim
Anutu imbaŋaŋgât âsakŋâ mân ek ŋâtâtigân ândim zâimambi.
10 Oi narâk zoren kâmut gakârâpŋâ neŋgâren âsakŋâ muyagibap. Oi
a ambân zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe, zen aksik zâkkât nâŋgâne
imbaŋâ oi mâpâsibi. Zen den sâm muyagem dâzâŋgowen, zo nâŋgâm
kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziŋ upigât Pauloŋâ ninâu sâip.

11 Zorat zeŋgât op narâk dâp itâ ninâu sâmen. Anutuniŋâ zâk gâsuziŋgip
dâp kubikziŋgi ândibigât tânzâŋgobap. Oi imbaŋâŋandâ tânzâŋgom kut ŋâi
ŋâi âlipŋâ nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋgât nep bonŋâ muyagibi.
12 Yatâ utnetâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, kot zorat âsakŋâ zeŋgâren
âsagibap. Oi zeŋgoot zâk sot pâlâtâŋ op âsakŋoot upi. Zo Anutuniŋâ sot
Kembuniŋâ Yesu Kristo, zikŋâ tânzâŋgoitâ yatâ âsageziŋgâbap.

2

A nâmbutŋâ ziŋâ den siŋgi âlip birâne Yesu gâbap.

1 O bukurâpnâ, Kembuniŋâ Yesu Kristo gâi mindum kândiaŋgânatkât den
dâzâŋgua nâŋgânek.
2 A nâmbutŋâ, zen Kembugât narâk mârum gaap sâm Kaapumgâren sâm
mândâbi. Zo a lâuziŋandik sâm târokwapi mo ekap neŋgâren gaap sâm
mândâbi. Zo um gulip kwatziŋgânam yatâ sâbi. Yatâ sânetâ kwakmak sot
keŋgât mân upi.
3 Sarâ den yatâ mo yatâ sâm um gulip kwatziŋgâbegât galem oraŋgâm
ândibi. Kembugât narâkŋâ mâte upâ sâi a doŋbep patâŋâ siŋgi âlip birâbi.
Oi Anutugât den kukuŋ a imbaŋoot, zâkŋâ muyagibap. A zo simân
tâmbetagobapkât siŋgi.
4 Zâkŋâ zâizâiŋ op Anutu sot kut ŋâi ŋâi aŋâ mâpâsime, zo kâsa
otziŋgâbap. Oi Anutugât tirik namin zâi tâtatŋan tap zikŋaŋgât sâbap, “Nâ
Anutu.”
5 Nâ mârum zeŋgâren ga ândim zorat dâzâŋgowan, zo nâŋge.
6 Narâk ziren pâke ziap, zo nâŋge. Pâke zo buŋ oi zâkkât narâkŋâ zo
muyagibap.
7-8 Narâk ziren ko bâliŋandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke kwap zo
siriksâi Anutugât den kukuŋ a, zo âsagibap.

Sarâ imbaŋâ muyagibap.

9 A zo Sataŋŋâ mam okŋaŋgâm imbaŋâ pindi kulem sot sen mârât sarâ
topŋâ topŋâ tuubap.
10 Oi a nâmbutŋâ den bon nâŋgâm âlip orot zo birâm tâmbetagoagoŋaŋgât
siŋgi upme, zen bâliŋandâ mem um gulip kwatziŋgâbap.
11 A zen yatâ upmegât Anutuŋâ sâi sarâ mamŋâ muyagei sarâ denân
pâlâtâŋ op mem ândibi.
12 Zo yen buŋâ. Den bonŋâ zo birâmŋâ kut ŋâi ŋâi bâliŋâ zorat âkŋâlime.
A zo zen hâuŋâ ziŋgâbapkât yatâ muyagibap. Anutugât den kukuŋ a zo
âsagei Kembu Yesugât lâuŋan gâbâ Kaapumŋâ gamŋâ tâmbetkubap. Yesu
takâbap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kembugât den sot ninâu mân birâbi.

13 Bukurâpniŋ, zen Kembuŋâ mârum buku otziŋgâm gâsuziŋgip. Kaa-
pumŋâ um salek kwatziŋgi den bonŋâ mem ândim zâkkât siŋgi upigât sâip.
Zorat âsâbâŋ zeŋgât op Anutugâren sâiwap sâmen.
14 Zen yatâ upigât sâi den siŋgi âlip dâzâŋgoindâ nâŋgâm Kembuniŋâ Yesu
Kristo, zâkkât neule âsakŋâ upigât diiziŋgip.
15 Zorat bukurâp, zen kâtigemŋâ den dâzâŋgowen sot ekabân kulemgum
ziŋgâwen, zo mem kâtigem ândibi.
16 Kembuniŋâ Yesu Kristo zot Anutu Ibâniŋâ, zâkŋâ umŋâ gâsuniŋgâm
umâlepŋaŋgât op umâlep zinziŋ kâtik muyagem niŋgip. Oi bonŋâ biken
minat, zorat nâŋgâm um bâbâlaŋ op mambât ândinatkât sâip.
17 Oi zâkŋâ umziŋ diim gem tânzâŋgoi nep âlip sot den âlip mem kâtigem
kinbi.

3

A ziŋ Paulo bekŋan mem ninâuŋâ tângubigât sâip.

1 O bukurâp, den ŋâi itâ ziap, zo nâŋgânek. Neŋgât op ninâu sâne
Kembugât den laŋ kârâm âibap. Oi zeŋgâren kâtigem bon oip, zo yatik a
zeŋgâren op âibap.

2 Anutuŋâ galem otniŋgi bâliŋ mâme a ziŋ mân nâŋgobigât ninâu sâbi. A doŋbep zen Kembu mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâme, zorat.
3 Ka Kembu zâk sâi kâtigemap, zâkŋâ galem otziŋgâm tânzâŋgoi bâliŋ mariŋandâ mân tâmbetzâŋgobap.
4 Zen den dâzâŋgoindâ nâŋgâm lum ândimeŋâ ândibi. Nen Kembugât op zeŋgât um zâgât mân upmen.
5 Kembuŋâ umziŋâ diigi Anutu umŋandâ gâsâzâŋgomap, zo nâŋgâm Kristoŋâ kâtigem ândeip, zo yatik kâtigem ândibi. Zen yatâ upigât ninâu sâmen.

Konam a, zeŋgât den.

6 Bukurâp, Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzâŋgoindâ nâŋgânek. Osetziŋan gâbâ buku nâmbutŋâ nepziŋ tuum ândibigât dâzâŋgowen. Den zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ, zen sot mân ândibi.
7 Nen mâtâp topkwap lâŋâwen, zo yatik moliniŋgâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapŋâ konam a mân urâwen.
8 Nen zeŋgâren gâbâ nalem sâŋgân buŋ mân nem ândiwen. Buŋâ. Kanpitâ mân kwatziŋgânam yatâ urâwen. Nalem sot sikumgât betŋâ muyaginatkât sirâm ŋâtik nep tuum ândiwen.
9 Oi yatâ utnatkât Kembuŋâ mân sâm niŋgip. Nep a nepŋâ tuumŋâ sâŋgâm mimbap, zorâŋâ bâbâlaŋ. Ka nen zeŋgâren yatâ mân urâwen. Zen niŋgitŋâ yatâ upigât yatâ urâwen.
10 Nen zen sot tap itâ dâzâŋgowen, “Ŋâi zâk konam ândibap zo ko nalem mân pindâne nimbap.”
11 Oi zi zeŋgâren gâbâ den siŋgi itâ gâi nâŋgâwen, “A nâmbutŋandâ nep birâm konam ândime. Zen nep mân tuum yen âim ga takâtakâ op den laŋ sâlâpkume.”
12 A yatâ zo, zen Kembu Yesu Kristogât sâtkât girem den itâ dâzâŋgoindâ nâŋgâbi. Zen uruŋsâm nepziŋ tuune bon oi ziiŋan gâbâ mem nem ândibi.
13 Bukurâp, zen ko âlipŋaŋgât nep tuum ândim âkon mân upi.
14 Ekabân den zi kulemgum ziŋgen, zo a ŋâiŋâ biri topŋâ sâm muyagem birâne zikŋik ândim aŋun upap.
15 Kâsa upigât mân san. Bukuniŋâ sâm buku okŋaŋgâm den girem dukubi.
16 Kembu zâk lumbegât mariŋandâ lumbe muyageziŋgi narâk dâp, dâp op zimbap. Oi Kembuŋâ zen sot ândibap.
17 Den nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ ŋâiŋâ kulemguap. Ka âkââkâŋan zi ko Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziŋgan. Ekap kulemguman dâp yatâ opman.
18 Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkŋâ tânzâŋgoi um lumbe zeŋgâren zem zimbap.
Zo yatik.

Timoteogât ekap kânok Pauloŋâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

1 Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikkubikniŋâ sot Yesu Kristo gâbapkât mambât ândimen, zet Aposolo nep sâm niwet.

2 Timoteo, gâ Yesugât siŋgi âlip dâgoga nâŋgâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, buku orotŋâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zeŋgât den.

3 Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâmbutŋâ, ziŋâ den siŋgi âlip sâm gulipkume, zen kwâkâziŋgâna birâbi.

4 Zen den pat yennâ sâm a teŋgâŋâ teŋgâŋâ ândim gawe, zo zeŋgât siŋgi sâm kwâkâyaŋgâme. Anutu kubikkubikkât denŋâ, zo nâŋgâne yennâ opmap. Zen kut ŋâi ŋâi zo birâm ândibigât dâzâŋgoban.

5 Siŋgi âlip sâmen, zorat bonŋâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot ândim umziŋandâ gâsâyagobi.

6 A nâmbutŋandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buŋ sâm âragum mem ândie.

7 Oi ziiŋaŋgât itâ sâme, “Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ a utnat.” Yatâ sâmŋâ dinziŋâ sot gurumin den zorat topŋâ mân nâŋgâm laŋ sâme.

Gurumin den zo bâliŋ mâme a zeŋgât sâsâŋâ.

8 Kembugât gurumin den Moseŋâ sâip, zorat itâ nâŋgâmen. Zo den âlipŋâ. Zo sâlâpkum nâŋgâm ândim ândiândiniŋ kubikaŋgâm ândeindâ dâp upap.

9 Zorat topŋâ itâ ziap. Gurumin den zo a târârakŋâ zeŋgât siŋgi buŋâ. A itâ zo zeŋgât siŋgi. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâliŋ mâme a, um sumun a, a zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nâŋgâne zâizâiŋ opmap. Ibâ mam tâmbetzâŋgozâŋgoŋ, kâmbam ku.

10 Laŋ mâman a, aŋandik ayân bâliŋ mâme. Aŋâ katep diim âim aŋgân kârâmŋâ katepkât torerâpŋâ zeŋgât kât sâŋgân nine ko katep zo ziŋgâbat sâme. Sarâ sâsâŋ a, Kembugât mâteŋan sarâ sâm kâtigime. Kut ŋâi ŋâi Kembugât den bonŋâ kâsa miŋaŋgâmap. Kut ŋâi ŋâi yatâ upme, zeŋgât op Kembugât gurumin den ziap.

11 Kembuŋâ zâkkât den bonŋâ sapsum ziŋgâm ândibatkât sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâmen, zâkkât siŋgi âlip neule âsakŋoot zo a dâzâŋgoman.

Yesuŋâ Paulo tosaŋâ birâm nep diŋ sâm pindip.

12 Imbaŋâ nim mem kâtikŋan nâbarip, Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâkŋâ nâŋgânigi dâp oi nep diŋ sâm nigip.

13 Nâ mârumŋan zâk sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâm arâpŋâ zâŋgom kâsa minziŋgâwan. Nâ nâŋgâm pâlâtâŋnâ buŋâ. Kembugât topŋâ mân nâŋgâm lâŋ orâwangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip.

14 Kembuniŋangâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ nâgâren piksâi Kristo
Yesu sot nâŋgâm pâlâtâŋ opŋâ um kânok orâwan.
15 Yesu Kristo zâk bâliŋ mâme a kubikniŋgâbam hânân geip. Den zo
bonŋâ. Den zo a pisuk patâ ziŋâ nâŋgâm simbitkubigât âsageip. Oi bâliŋ
mâme a zeŋgât patâziŋâ, zo nâ. Nâ mârum yatâ op ândiwan.
16 Nâ bâliŋ op ka op ândia mân birânigip. Buŋâ. Yesu Kristo zâk âlip
tânnogip. Zorat topŋâ itâ. Tânzâŋgozâŋgoŋ, zo nâgâren pâi a zen zo ekŋâ
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiândi kâtikŋan bagibigât otnigip.
17 Ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mumuŋâ sot mân igikŋâ,
Anutu kânok, zâkkât kutsiŋgiŋâ zo âsak neuleŋoot zem zâimâmbap. Zo
perâkŋak.

Pauloŋâ Timoteo siŋgi âlipkât kâwali nep tuubapkât sâip.

18 Nannâ Timoteo, mârum a sâtŋâ zen gâgât op Kaapumgâren gâbâ den
sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den zo nâŋgâm kâwali nep tuum kâtigem
ândiban.
19 Oi nâŋgâm pâlâtâŋgâ kâtigem zei umgâ galem otna salekkom zimbap.
A nâmbutŋâ ziŋâ um salek ândiândiŋ birâmŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lorei
gulipkuwe.
20 Zo zeŋgâren gâbâ ŋâi Hemenaio sot ŋâi Alesande. A zagât zo Yesugât
kâmurân gâbâ Sataŋgât bikŋan zâparâwan. Oi Sataŋŋâ sâknam ziki den
bâliŋzikŋâ zo birâbabotkât zâparâwan.

2

Ninâugât den.

1 Den nâmbutŋâ dâzâŋgobâ. Kândom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap
den zorâŋ ziiŋâ sot a nâmbutŋâ zeŋgât op Anutugâren ninâu sâm ândibi.
2 A kutâ sot galem a ârândâŋ tânzâŋgom zeŋgât op ninâu sâbi. Oi
galemnâŋgone târârak ândim lumbeŋâ op sândukŋan ândinat.
3 Zorâŋ âlip upap. Kubikkubikniŋâ Anutu, zâkŋâ zorat nâŋgi dâp upap.
4 Zâkŋâ a aksik patâ den bonŋâ nâŋgâm sumbemgât siŋgi upigât
nâŋgâmap.
5 Anutu kânokŋak ândiap. Oi Anutu sot a osetniŋan a kânokniŋâ ândiap,
Yesu Kristo. Zâkŋâ a pisuk patâ nen sumbemgât siŋgi utnatkât mâtâp kubigi
ziap.
6 Zâkŋâ ândiândiŋâ birâm aksik patâ neŋgât suupniŋ meip. Zorat den siŋgi
sâsâŋ narâk mâte oi sâne laŋ kârâm ariap.
7 Zorat siŋgi sâsâŋ sot Aposolo ândibatkât gâsum sâlâpnogip. Oi hân ŋâin
ŋâin gokŋâ den bonŋâ sot nâŋgâm pâlâtâŋgât topŋâ kwâkâm ziŋgâbatkât
sâm nigip. (Den zo sarâ buŋâ, bonŋâ san.)

A ambân zeŋgât den.

8 A zeŋgât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zei
Anutugâren ninâu sâbi.
9 Zi ambân zeŋgât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorâŋ
neuleziŋ upap. Oi neule top top sâŋgân zâizâiŋ mân pam ândibi.
10 Ambân Kembugât siŋgi ândinat sâmeŋâ orot mâme âlipŋâ utne dâp
upap.

11 Ambân zen gigiŋâ ândim kindap kwatne a zen Kembugât den sâne nâŋgâbi.
12 Ambânŋâ a Kembugât den kwâkâm ziŋgâbap mo a walâziŋgâm den ŋâi sâbap, zorat nâŋga dâpŋâ mân uap. Zâk yen uruŋsâm ândibap.
13 Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet.
14 Oi sarâ mariŋandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoi bâliŋ oip.
15 Ambân, zâk katep mimiŋaŋgârâk ândibap, zo ko nâŋgâm pâlâtâŋ sot buku orot sot um salek sot gigiŋ op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutuŋâ gâsâzâŋgobap.

3

Yesugât kâmurân a satŋâ ândie, zeŋgât den.

1 Ŋâi zâk Yesugât kâmurân a sâtŋâ ândibatkât sâbap, zâk nep âlipŋaŋgât okŋaŋgap sâsâŋâ. Den zo perâkŋak.
2 A zâk târârak ândimŋâ ambân kânok sot pâlâtâŋ ândimap. A yatâ zo a sâtŋâ kwânâŋgâban. Oi umŋaŋgât kendonagom ândibap. Mân op gulipkum, orotŋik opmap. A lomba buku otziŋgâm kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ nep zo târârak tuubap.
3 Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A lumbeŋâ op ândibap. Kât sikumgât âkŋâle mân upap.
4 Ambâ murarâp dâŋ galem otziŋgâbap. Murarâp girem den dâzâŋgoi sât lulu op ândibi.
5 Ŋâi zâk ambâ murarâp dâŋ mân galem otziŋgâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otziŋgâbap?
6 Oi a ŋâi um kâtik ândeipŋâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwâip, zâk a sâtŋâ mân kwânâŋgâbi. A yatâ zo, zâk zâizâiŋ oi Sataŋŋâ kâitkui kek birâbap.
7 A kândâtŋan ândie, ziŋâ a ŋâigât nâŋgâne dâp upap, a zorâŋ a sâtŋâ ândibap. Ziŋ sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâne Sataŋgât ârâmbâgân gâsubapkât san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zeŋgât den.

8 Galem a zen yatik hâlâlu ândibi. Lâu purikgurik mân sâm ândibi. Waiŋ too doŋbep mân nimbi. Kât sikumgât âkŋâle mân upi.
9 Den siŋgi âlip zem gâip, zo um salegân pane zimbap.
10 Zen kânŋan mâsikâziŋgâm Yesugât kâmurân nep tuune âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâm ziŋgâbi.
11 Ambân Yesugât kâmut zeŋgâren nep tuume, zen yatigâk hâlâlu ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi. Umziŋaŋgât kendon ândim den sânetâ bonŋâ upap.
12 Galem a ŋâi, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtâŋ ândibap. Zâk murarâpŋâ sot kut ŋâi ŋâi gakâŋâ dâŋ galemziŋ upap.
13 Galem a ŋâi, zâk nepŋâ tuugi âlip oi a ambân ziŋ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtâŋ opŋâ keŋgât buŋ nepŋâ kâwaliŋoot tuubap.

Siŋgi âlip zorat den kombâŋâ.

14 Nâ gâgâren kek gâbat sâm den zi kulemgum gigan.
15 Nâ kut ŋâi ŋâiŋâ saanigi kârep oi Anutugât kâmut zeŋgât oserân nepkât mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi mariŋâ, Kembu Anutu,

zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonŋâ sot kombâŋâ mem ândien.
16 Siŋgi âlipniŋaŋgât topŋâ yâmbâtŋâ tik pam zeip, zo Anutuŋâ sâm muyageip. Zo âlipŋâ sot sâtârenoot. Den zo itâ.
“Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumŋâ topŋâ sâm muyageip. Sumbem a ziŋâ igâwe. Hânŋâ hânŋâ a zeŋgâren siŋgiŋâ sâm muyagiwe. Hân dâp a zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe. Neule âsakŋan mem zarip.”

4

Sataŋŋâ a umziŋ mem gulipkoi siŋgi âlip kumbi.

1 Kaapum zâk kânŋan itâ sâm muyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutŋandâ siŋgi âlip birâm um gulip op Sataŋ sot wâke, zen sot pâlâtâŋ op zeŋgât den nâŋgâbi.
2 Zo ko sarâ aŋâ umziŋâ heban oipkât a kâitzâŋgom itâ dâzâŋgobi,
3 “Ambân mân memŋâ sigan ândibi sot nalem nâmbut mân nem kendon ândibi.” Nen ko den bonŋâ itâ nâŋgâmen. Anutuŋâ nalem top top pam naŋgip. Oi nen zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwapŋâ nalem zorat sâiwap sâm ninatkât sâip.
4 Anutugâren gâbâ kut ŋâi ŋâi muyageip, zo âlipŋigâk. Oi sâiwap sâm mem nem ândimen oi ko zorat kwâkâkwâkâŋâ mân ziap.
5 Anutugât denŋâ sot ninâuŋandâ nalem zo mâsop mem hâlâlu pâip.

Um bâbâlaŋân nep tuunat.

6 Yesugât kâmut den zo dâzâŋgoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nâŋgâm pâlâtâŋ den sot siŋgi âlip topŋâ nâŋgâm lum gâin, zorâŋ umgan zem tângogi ândiban.
7 Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlalulu sâme, zo birâban. Gâ Kembugât mâtâbân târârak ândim umgâ kubikaŋgâm ândiban.
8 Sâkniŋâ kubikaŋgâm ândiândi, zo bâbâlaŋ sot yenŋâ yatâ. Kâ Kembugâren nâŋgâm umniŋ kubikaŋgâm ândiândiŋ, zorâŋ bonŋâ. Zorâŋ hânân sot sumbemân ândiândi muyageniŋgâbapkât sâsâŋâ.
9 Den zo bonŋâ. A aksik nâŋgâm naŋgânat.
10 Oi nep zorat bonŋâ minatkât sâknam nep tuum ândimen. Oi Anutu, ândiândi mariŋâ, zâkkât nâŋgânâŋgâyân upmen. Zâkŋâ a hân dâp nen kubikniŋgâbapkât imbaŋâ zemŋaŋgi ândiap. A nâŋgâm pâlâtâŋniŋoot, zâkŋâ perâkŋak neŋgât kubikkubikniŋ op galemniŋ opmap.

Timoteo ândi mâmanŋaŋgât den.

11 Den san, zi aksik dâzâŋgoban. Kut ŋâi ŋâi zo nâŋgâm upigât girem dâzâŋgoban.
12 Gâ a sigan op ândiatkât a ziŋ gâgât nâŋgâne gigiŋâ mân upap. Gâ diŋgâ sot ândi mâmangâ sot buku orotkâ, nâŋgâm pâlâtâŋ sot um salek ândim Yesugât kâmut zeŋgât mâteziŋan ândim mâtâp âlipŋâ lâŋ tirâpzâŋgona gekŋâ yatik upi.
13 Nâ gâbatkât mambât ândim siŋgi âlip sâlâpkum ziŋgâm dâzâŋgom ândiban.
14 A sâtŋâ zen Kaapumgâren gâbâ gâgât den sâm muyagem bitziŋâ kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop zo gulip opapkât mân loriban. Kâtigem nep tuuban.

15 Gâ zorat nâŋgâ kwâkâ op nepkâ imbaŋâ tuuna bonŋâ muyagei ek nâŋgâbi.
16 Gâ um sâkkâ galem op siŋgi âlip sâsâŋ nep sâm gigip, zo ârândâŋ galem upan. Gâ nep zo âsâbâŋ tuum ândiban. Yatâ upan zo ko diŋgâ nâŋgâme sot gikâ ârândâŋ ândiândi âlipŋan âibi.

5

Sâm kubikkubik den.

1 A sombâ ŋâi dukubam den kârâpŋoot mân dukuban. Ibânâ sâm mulunâk dukuban. A katep âtâ murâpnâ sâm den dâpziŋanâk dâzâŋgoban.
2 Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ sâm diim gem den dâzâŋgoban. Ambân sâk wâgân sot sigan, zen ponârâpnâ sâm sâkkâ galem op târârak kin den dâzâŋgoban.

Ambân malâ, zeŋgât den.

3 Ambân malâ sombâ, zeŋgât den tânguban. Ambân malâ sombâ kanpitâ, zeŋgât op san.
4 Malâ ŋâi nan bârarâp sot bagirâp ândibi oi ko ziŋâ Kembugât den mem kin âse âlarâpziŋ galem otziŋgâbi. Oi ombeŋan kut ŋâi ŋâi ziŋgâwe, zorat tosa zo ziŋâ mâkâbi. Anutuŋâ zorat nâŋgi dâp upap.
5 Ambân malâ sombâ zâk zikŋik ândim Anutugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwap wâratkubap. Oi âsâbâŋ kut ŋâi ŋâigât kwakŋâ zorat zâkkâren ninâu sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zeŋgât op san.
6 Ka ambân malâ sâk wâgân ândime, zeŋgât girem den itâ sâban, “Zen laŋ ândibi zo ko mumuŋaŋgât siŋgi op ândibi.”
7 Ambân malâ den so dâzâŋgom kâtigena tosa buŋ ândibi.
8 A mo ambân ŋâi, zâk torerâpŋâ mo ibâ mam, ambân murarâp, zo dâŋ mân galem otziŋgâbap, zo ko zâk siŋgi âlip birâm um kâtik uap sânat. Wangât, zâk um kâtik a nâmbutŋâ walâziŋgâm bâliŋâ oip, zorat.

Malâ topziŋ nâŋgâbi.

9 Malâ ŋâi zâk kendonŋâ 60 ândeip. Oi a kânok sot pâlâtâŋ op ândeip, zo yatâ zo kutŋâ malâ zeŋgât ekabân pane zimbap. Malâ ŋâi nan bârarâp buŋ sot torerâp buŋ, zâk Yesugât kâmut ziŋâ on galem upigât kutŋâ kulemgum galem upi.
10 Oi ambân zo sât lulu nep tuugip mo buŋâ, zorat topŋâ nâŋgâbangât sâm mâsikâziŋgâban. Nan bârarâp minziŋgâm dâŋ galem otziŋgip mo buŋâ? Zâkŋâ lomba a ambân buku otziŋgip mo buŋâ? Yesugât siŋgi a on galem otziŋgip mo buŋâ? A sâknam nâŋgâne betziŋan meip mo buŋâ? Nep âlip top top zo tuugip mo buŋâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topŋâ ekabân kulemgubi.
11 Malâ sâk wâgân zen kutziŋâ malâ zeŋgât ekabân panâ sâne kwâkâziŋgâban. Zen yatâ zorâŋ laŋ ândiândiŋaŋgât otziŋgi a minam Kristo kândâtkubi.
12 Oi mârum Kembugât nep tuubigât den sâwe, zo loŋgiŋne tosaŋoot opmap.
13 Oi zorik buŋâ. Nepkât mân nâŋgâm mirâ lâkŋan nem obândime. Oi zorik buŋâ. Den bon buŋ sot den bâliŋâ laŋ sâme.

14 Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân ziŋ a dum mem murarâ minziŋgâm
mirâ umŋan ândie, zen on galem otziŋgâbi. Yatâ op ândine kâsa ziŋ sâm
bâliŋ kwatniŋgânam den kârum birâbi.
15 Malâ nâmbutŋandâ mârum mâtâp âlipŋâ birâm Sataŋgât mâtâbân âiwe,
zorat nâ yatâ san.
16 Yesugât kâmurân ambân ŋâi zâkkât toren malâ ŋâi ândibap zo ko zâk on
galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp
ândie, ziŋâ galem upi. Ka malâ ŋâi torerâpziŋ buŋâ zo ko kâmut ziŋ galem
otziŋgâbi.

Galem a, zeŋgât den.

17 Galem a, ziŋâ Kembugât nep kâtigem tuune âlip oi kut ŋâi mem zâi pam
otziŋgâbi. Siŋgi âlip sâme sot kwâkâm ziŋgâme, a zo yatâ otziŋgâbi.
18 Galem a ziŋ nepkât sâŋgân mimbi, zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ
ziap,
“Wâugandâ zuu zigi mem ko kembi mân pindâna mân dâp upap.”
Oi den ŋâi itâ,
“Nep a zâk nepkât sâŋgân mei dâp upap.”
19 A kânokŋâ galem a ŋâi denân pambâ sâi mân nâŋgâbi. A zagât mo
karâmbut ziŋâ den sâsâŋaŋgât sâne nepŋâ tuuban.
20 Galem a ŋâiŋâ bâliŋ op mân biri a kâmut zeŋgât mâteziŋan den sâm
kubikŋaŋgâna nâmbutŋâ ziŋâ ekŋâ keŋgât upi.
21 Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpŋâ zeŋgât mâteziŋan itâ sâm
kâtigian. Den dâgogan, zi dâŋâk galem otna ŋâi mân gibap. Oi umgaŋgârâk
a ambân laŋ mân otziŋgâban. Hâtubâtu mân otziŋgâban.
22 Gâ a nepkât mâsop kâukziŋan bikâ kek mân pâmban. Zâk zeŋgât tosaŋâ
gâgâren zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliŋaŋgât den.

23 Gâ umgan mâsek âsâbaŋ muyagemap, zorat tooyak mân nimban. Waiŋ
too mâik ŋâi nena âlip upap.
24 Narâk ziren a nâmbutŋâ bâliŋâ utne sinniŋandâ ikmen. Ekŋâ hâuŋâ
miminaŋgât siŋgi sâmen. A nâmbutŋâ ko bâliŋâziŋâ tik ziap. Zo bekŋan
muyagei hâuŋâ mimbi.
25 Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap.
Zo bet muyagem naŋgâbap.

6

Kore mâman a, zeŋgât den.

1 Kore mâman ândime, zen patârâpziŋâ hurat kwatziŋgâm dinziŋ lubi.
Anutugât den sot kutŋâ sâm bâliŋ kwapegât yatâ upi.
2 Kore a nâmbutŋâ patârâpziŋâ Kembugât siŋgi ândime, zen mân mem
gei kwatziŋgâbi. Zen Kembugât opŋâ buku kânok uen sâmŋâ mân mem gei
kwatziŋgâbi. Patârâpziŋ zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne buku
otziŋgâmap, zorat opŋâ um bâbâlaŋân kore otziŋgâne dâp upap. Gâ den zi
dâzâŋgona nâŋgâm yatik op ândibi.

Kât sikum laŋ mân mimban.

3 A ŋâi, zâk sâm gulip den ŋâi sâm Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât den
âlipŋâ birâm ŋâi sâbap, zâkkât itâ sânat,

4 “Zâk um gulip op sâkŋâ mem zâim den bon mân nâŋgâm den yennâ laŋ
sap.” Den zorat bonŋâ itâ. Den sârek, um kâlak, sâm bâliŋ kwâkwat, den
sâgân sâsâŋ.
5 Oi den sâm kwâkâkwâkâŋ muyagemap. A zo umziŋ gulip oi
nâŋgânâŋgâziŋ buŋ oi kât sikum muyageniŋgâbap sâm Kembugât kâmurân
ândie.
6 Kembu sot pâlâtâŋ oindâ tânnâŋgoi nâŋgindâ umniŋ âkâbap.
7 Nen itâ nâŋgâmen. Nen muyagem hânân bet bâsaŋ gawen. Oi zo yatik
momŋâ bet bâsaŋ âinat.
8 Zorat hânân zi nalem sot sâk pâke zemniŋgi nâŋgindâ âki ândinat.
9 Kât sikum patâ minatkât sâme, zen sarâ mariŋaŋgât ârâmbâgân zâibi.
Oi kut ŋâi yennâ sot bâliŋâ top topŋaŋgât âkŋâle muyagem zorat nâŋgânâ
sâm tâmbetagobi.
10 Kât sikumgât âkŋâleŋâ bâliŋâ top top zorat topŋâ uap. Oi a
nâmbutŋandâ zorat opŋâ siŋgi âlip kândâtkom zoren bagim umbâlâ
muyagiwe.

Ândiândi kâtikŋaŋgât kâtigibi.

11 Anutugât siŋgi a, gâ kut ŋâi ŋâi zo birâban. Gâ âlip opŋâ târârak
ândiândiŋ sot siŋgi âlip sot nâŋgâm pâlâtâŋ sot buku orot, kâtigiginâ sot lâlon
kwatziŋgâziŋgâŋaŋgât kâtigiban.
12 Oi gâ nâŋgâm pâlâtâŋgât nep âlip tuuban. Tuum âim ândiândi kâtikŋâ
gâsuban. Gâ zorat op diigigip. Gikak yatâ upangât a doŋbep mâteziŋan sâm
kâtigena nâŋgâwe.
13 Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi ândiândi muyageziŋgâmap, zâkkât mâteŋan sot
Yesu Kristo a kutâ Pontio Pilato mâteŋan sâm kâtigeip, zekât mâtezikŋan
itâ sâm, sâm kâtigem dâgobâ.
14 Gâ den kâtik sâm gigip, zo mem târârak kinna Kembuniŋâ Yesu Kristo
gâbap.
15 Zorat narâkŋâ mâte oi imbaŋâ mariŋâ, a kutâ sot a zâizâiŋ aksik zeŋgât
Kembu patâziŋ, Anutu, zâkŋâ haŋgi mori Kembuniŋâ Yesu takâbap.
16 Anutu zâk zikŋik mumuŋâ buŋâ. Zâk âsakŋâ umŋan ândiap. Gootŋan
mân âibemgât dâp. Aŋâ mân igâwe. Zâk mân ikpemgât dâp. Sâm âlip sot
Kembu nepŋâ memŋâ ândim zâimâmbap. Perâkŋak.

Kombâŋâ zinziŋ kâtik muyaginat.

17 A kât sikum patâ zemziŋgap, zen girem dâzâŋgona sâkziŋ mân mem
zâibi. Kut ŋâi ŋâi buŋ orot, zorat nâŋgâne zorâŋ kombâŋziŋ oi zoren mân
kâtigibi. Anutuŋâ gom sambe muyageniŋgi mem nem sâtâre op ândien,
zorat nen zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândinat.
18 Oi sâm ziŋgâna âlipŋaŋgât nep tuum umâlepkât op kut ŋâi ŋâiziŋ
kâsâpkum a kanpitâ ziŋgâm ândibi. Oi siŋgi âlipkât bonŋâ muyagibi.
19 Yatâ opŋâ kombâŋziŋ ŋâi zinziŋ kâtik memŋâ ândiândi mimbi. Ândiândi
zo bonŋâ.

Timoteogât girem den

20 O Timoteo, gâ Kembugât den gigip, zo dâŋ galemgum mem ândiban. Oi
a nâmbutŋandâ nen nâŋgânâŋgâniŋoot sâm den yennâ mo bon buŋ zo sâne
nâŋgâm kubik birâban.
21 A nâmbutŋâ den zoren mândâm nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp birâwe.

Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zo zeŋgâren zimbap.
Zo yatik.

Timoteogât ekap zagâtŋâ Pauloŋâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

1 Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kristoŋâ ândiândi muyageip, zorat den sa laŋ kârâbapkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan.
2 Timoteo, gâ Yesugât siŋgi âlip dâgoga nâŋgâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, buku orotŋâ sot um lumbeŋâ gâgâren zimbap.

Timoteo nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zemŋaŋgip.

3 Ibâ âserâpnâ zen hâlâlu ândim Anutu kore okŋaŋgâm gane kiunziŋâ nâŋâ yatik opmanŋâ sâiwap dukumŋâ ŋâtik sirâm ninâu sâm gâman. Gâgât nâŋgâm ninâu sâman.
4 Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbâŋ nâŋgâman. Oi gâ gekŋâ umâlip patâ nâŋgâbatkât otnimap.
5 Oi nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zemgigap, zorat nâŋgâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiat, zo nâŋgan.

Kâtigem siŋgi âlip nep tuuban.

6 Oi nâ zorat nâŋgâm itâ dâgobâ. Nâŋâ bitnandâ kâukkan pa Anutuŋâ imbaŋâ gigip, zo ona sei kârâpŋoot upap.
7 Itâ nâŋgâban. Kaapum Anutuŋâ niŋgip, zo keŋgât mân utnatkât niŋgip. Kaapum zo imbaŋâ sot buku orot zorat mariŋâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkât Kaapum niŋgip.
8 Zorat gâ Kembuninaŋgât den siŋgi sâm muyagibam aŋun mân upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den siŋgi sâbam aŋun mân upan. Anutuŋâ imbaŋâ gibap dâp, nâ yatik, siŋgi âlipkât op sâknam kwâkŋan ândiban.
9 Anutu zâkŋâ kubikniŋgâm hâlâlu ândinatkât diiniŋgip. Zo âlip urâwen zorat buŋâ. Zikŋak nâŋgi zeip sot um lâklâkŋaŋgât op yatâ otniŋgip. Zo mârum hân mân muyageibân Yesu Kristogât op siŋgi kwatniŋgip.
10 Oi zorat bonŋâ narâk ziren muyageip. Kubikkubikniŋâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâkŋâ mumuŋaŋgât imbaŋâ koi gei ko ândiândiŋ zinziŋ kâtik muyageniŋgap.
11 Oi nâ zorat siŋgi sâsâŋ sot Aposolo nep tuubatkât sâm nigip.
12 Nâ zorat sâknam kwâkŋan ândiman. Ka aŋun mân opman. Nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nâŋgâman. Imbaŋâŋootŋâ siŋgi âlip nep sâm nigip, zâkŋâ dâŋ galem otnigi Yesu takâtakâŋaŋgât narâk mâte upap.
13 Den bonŋâ zorat mâtâp tirâpgowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm umgâ gâsui yatâ upan.
14 Tirik Kaapumŋâ umniŋan ândimap, zâkŋâ mam otgigi den bonŋâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

15 Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetziŋan Pigelo sot Hemogene, zet
ârândâŋ.
16 Onesiporoŋâ tâk namâ a nâgât mân aŋun op umâlep kwatnim ândeip.
Zorat Kembuŋâ Onesiporogât kâmut gakâŋâ tânzâŋgobap.
17 Zâk Roma kamânân takâmŋâ um bâbâlaŋâk kârunim muyagenigip.
18 Zorat Kembuŋâ nâŋgâm narâk patin um lâklâkŋaŋgât okŋaŋgâbap. Zâk
Epeso kamânân kore orotŋâ imbaŋâ tuum ândeip, zo gikak nâŋgat.

2

Kembugât kâwali nep tuuban.

1 Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ ândina tângogi ândim kâtigiban.
2 A doŋbep patâ zeŋgât mâteziŋan den dâgom ândiwan, zo Kembugât siŋgi
a sât luluŋoot nâmbutŋâ dâzâŋgom ândiban. Oi a zo, zen kâwaliziŋoot a
nâmbutŋâ dâzâŋgom ândibi.
3 Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât kâwali a kâtik op ândim zâkkât op sâknam
nâŋgâm mân âkongibap.
4 Ŋâi zâk kâwali nep tuubapŋâ dap op sâkkât nep top top zorat umŋâ pâi
zimbap? Zo kâwali a osetziŋan pâip, zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap.
5 Katep ziŋ kut ŋâi minam sârârâk kârâme. Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mâtâp
birâm ŋâin gâbâ âibap, zo sâŋgân mân mimbap.
6 Ŋâi zâk nep kârâm kâmit sâknam upapŋâ nalem bonŋâ kândom mem nei
dâp upap.
7 Den sumbuŋâ dâgogan, zo nâŋgâm kwâtâtiban. Kembu zâk sâi umgâ
pâroŋsâi topŋâ nâŋgâm kwâtâtiban.

Mân loriban.

8 Gâ Yesu Kristogât nâŋgâm nâŋgâm ândiban. Zâk Dawidigât kiunŋâ
mumuŋan gâbâ wâgân op zaarip. Zâkkât siŋgi âlip yatâ sâman.
9 Siŋgi âlipkât op sâknam nâŋgâman. Oi um kâtik ziŋ nâgât nâŋgâne bâliŋ
mâme ua yatâ kin bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembugât siŋgi âlip den, zo dap
op saane yen tâpap?
10 Nâ Anutugât siŋgi a zeŋgât op sâknam patâ nâŋgâm tâpman. Zen Yesu
Kristo sot pâlâtâŋ utne kubikziŋgi neule âsakŋâ zinziŋ kâtik mimbigât yatâ
opman.
11 Den itâ ziap, zo bonŋâ,
“Nen zâkkât mumuŋan târokwarâwen. Zorat op nen zâk sot ârândâŋ zaat
ândinat.
12 Nen zâk sot sâknam nâŋgâm kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân tâtnat.
Nen zâk kwâimbâŋaŋgindâ sâi ko zâkoot yatik nen kwâimbâniŋgâbap.
13 Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko zâkkât denŋâ bon upap. Ŋâi sâmŋâ
ŋâi sâsâŋâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Siŋgi âlipkât sâm gulip.

14 Gâ den zo sâm Anutugât mâteŋan sâm dâzâŋgom ândina den yenŋâ mân
sâm âragubi. Sârek den mân âragubi. Zen den yenŋâ, bon buŋâ, zo âragum
ândibi zo ko den zorâŋâ zen tâmbetzâŋgobi.
15 Anutuŋâ gâgât nâŋgi dâp upapkât nep kâtigem tuum ândiban. Oi den
bonŋâ tâŋtâŋ sâm ândiban zo ko Anutugât mâteŋan aŋun mân upan.

16 Den yennâ sâne mân betziŋan mimban. Zen yatâ op ândim um gulip op siŋgi âlip birâbi.
17 Sarâ den ârâgume, zo use kâtik yatâ op laŋ kârâbap. A yatâ zo zeŋgâren
gâbâ ŋâi Hemenaio sot ŋâi Pileto.
18 Zet den bon birâm itâ sabot, “Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat topŋâ itâ.
Yesuŋâ mumuŋan gâbâ zaat ândiândi uŋakŋâ mârum muyageniŋgip. Narâk
patin sâk uŋakŋâ mân minat.” Zet yatâ sâmŋâ a nâmbutŋâ zeŋgât nâŋgâm
pâlâtâŋziŋ mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonŋâ.

19 Anutuŋâ kât tandâ pâi giarip, zo kâtigem kinzap. Zorat den kulem ŋâi
itâ ziap,
“Kembuŋâ siŋgi arâpŋâ ziŋgit nâŋgâmap.”
Oi den ŋâi itâ ziap,
“Kembugât siŋgi a ândien sâme, zen aksik bâliŋâ kândâtkubigât sâip.”
20 A kutâgât namâ patin hâkop top top goide kât sot siliwa kât tuutuuŋ,
zorik buŋâ. Nak sot hânŋâ tuutuuŋ, zo ziap. Hâkop nâmbutŋan kut ŋâi
sâŋgân patâ zorâŋ geibap. Nâmbutŋâ ko kut ŋâi ŋâi yenŋandâ geibap.
21 Hâkop ŋâi zâk kut ŋâi bâliŋâ buŋ, umŋâ salek op neuleŋoot upap oi
hâkop sâŋgân patâ. Oi namâ mariŋandâ egi hâlâlu zei nep âlipŋâ pindâbap.
Den sumbuŋâ zi a neŋgât op san. Umniŋ salekkoi hâlâlu ândinat san.

Kembugât a ândinat.

22 A sigan kut ŋâi ŋâi bâliŋâ ek âkŋâlime, zo birâban. Oi umziŋ salek opŋâ
Kembu sâm mâpâsime, zen sot âlip orotŋaŋgât sot nâŋgâm pâlâtâŋ sot um
lumbeŋâgât kâtigiban.
23 Den yennâ sot sârek den zo birâban. Gâ âlip nâŋgat. Den yatâ sâne
kâsâp sot um kâlak muyagemap.
24 Oi Kembugât kore aŋâ den sârek op mân kwâkâyaŋgâbi. Ziiŋâ a aksik
buku otziŋgâm siŋgi âlip târârak kwâkâziŋgâbi. Oi a ziŋ bâliŋ otziŋgânetâ
zorat hâuŋâ mân otziŋgâbi.
25 Oi Kembugât den birâme, a zo mulunâk dâzâŋgobi. Anutu zâk zikŋak
mem gei kwatziŋgi umziŋ melâŋ den bonŋâ nâŋgâbi sâm mulun dâzâŋgobi.
26 Oi umziŋ pâroŋsâi Sataŋgât ârâmbâgân zâŋgoip, zoren gâbâ
mâkâziŋgâbap. Zen Sataŋgât den lum ândiweŋâ umziŋ pâroŋsâi
kândâtkubi.

3

Siŋgi âlip gulipkukuŋ a, zeŋgât den.

1 Gâ itâ nâŋgâban. Narâk patâ mâte upâ sâi bâliŋandâ laŋ kârâm kâbâ
yâmbât mem zaa kwap mem ge kwap imbaŋoot niŋgâbi.
2 A itâ zo, ziŋ ândibi. Ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ, kâtkât âkŋâle, den
kârâpŋoot sâsâŋ, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne
a, aŋâ Anutu hurat mân kwâkŋaŋgâme.
3 Lumbe den mân sâsâŋ, tosa mem ândiândi, sârân sâsâŋ, nem gulip-
kukuŋ, a zinŋâ, kut ŋâi ŋâi âlipŋâ âkon upi.
4 Kâsa zeŋgâren tirâpzâŋgozâŋgoŋ, laŋ orot, zâizâiŋ upme. Sâkkât âkŋâle
mem ândim Anutugât âkŋâle mân nâŋgâbi.

5 Sâkŋandik siŋgi âlip nâŋgâbi. Ka siŋgi âlipkât imbaŋâ mân zemziŋgâbap.
A zo yatâ ândine ziŋgit kândâtzâŋgoban.
6 Narâk ziren a nâmbutŋâ zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân
nâŋgânâŋgâziŋ lolot zeŋgât mirin zâim um gulip kwatziŋgâme. Oi ambân
zo tosa top top muyagemŋâ umbâlâ upme sot âkŋâle top top otziŋgi laŋ âim
game. Aŋâ ambân zo yatâ zorâŋ zeŋgât upigât sâm lolot otziŋgâme.
7 Ambân zo yatâ, zorâŋâ narâk dâp den zorat topŋâ kârum mân nâŋgâm
kwâkâme.
8-9 Mârumŋan Yane sot Yambere zet Mose kâsa okŋaŋgâwet. Yatigâk a
san, zen den bonŋâ kâsa okŋaŋgâme. A zo, zen nâŋgânâŋgâziŋ bâliŋâ sot
nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ. Dap dabân bâliŋandâ laŋ kârâbap? A yatâ zo, zen
sarâziŋaŋgât topŋâ muyagei ek nâŋgâbi. Wangât, kut ŋâi ŋâi ziŋ upme, zo
topziŋ sâm muyagei a aksikŋâ ek nâŋgâm kândâtzâŋgobi, zorat. Yane sot
Yambere, a zagât zekâren muyageip yatâ.

Paulo sâkŋan sâknam doŋbep muyageŋaŋgip.

10 Gâ nâ sot ândim gâin. Kut ŋâi ŋâi orâwan, zo ek nâŋgâm ândein. Siŋgi
âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nâŋgâm pâlâtâŋnâ, buku orotnâ,
kâtigem ândiândinâ zo ek nâŋgâm ândein.
11 None sâknam nâŋgâwan. Antiokia kamânân, Ikonioŋ sot Listera
kamânân none sâknam doŋbep nâŋgâwan. Yatâ otninetâ Kembuŋâ bitziŋan
gâbâ mâkânigip.
12 A nâmbutŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op târârak ândibi, zen pisuk patâ
yatik zâŋgone sâknam nâŋgâbi. Zo perâkŋak.
13 Narâk ziren bâliŋ mâme a sot sarâ a ziŋ bâliŋ upme. Bet ko walâm sarâ
sot bâliŋâ zorâŋ tuune laŋ kârâbap. Umziŋâ gulip oi a nâmbut um gulip
kwatziŋgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nâŋgâm ândibi.

14 Gâ ko den kwâkâm giwen, zo sot pâlâtâŋ op ândiban. Den zo ŋâigâren
mein, zorat mân kwaksat. Nâ den siŋgi zo giwan. Oi gâ topnâ nâŋgâmat, zo
ka.
15 Oi gâ katepkan gâbâ tirik ekap sâlâpkum nâŋgâm gâingât zorâŋ umgâ
kubigi Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwap sumbemgât siŋgi op ândiban. Gâ
zo yatâ ândibangât Kembugât ekap sâlâpkum ândina imbaŋâ gibap.
16 Den tirik ekabân ziap, zo pisuk Anutugât Kaapumgâren gâbâ muyageip.
Oi den zo sâlâpkum nâŋgindâ siŋgi âlipkât topŋâ kwâkâm niŋgâmap. Oi
zorâŋ topniŋ sâm muyagem umniŋ melâŋi târârakkât teŋgâyân ândinat.
Târârak mâtâp tirâpnâŋgomap.
17 Yatâ op diiniŋgi Anutugât arâp op kut ŋâi ŋâi âlip orotŋaŋgât nep top
top zo âlip tuum ândinat.

4

Târârak ândim siŋgi âlip nep tuunâ.

1 Nâ Anutugât mâteŋan sot Yesu Kristo, zâk kembu imbaŋâŋootŋâ gamŋâ
a gwâlâ sot mumuŋâ dinniŋâ sâm kwâkâbap, zekât mâtezikŋan sâm kâtigem
dâgoga nâŋgâ.
2 Gâ den siŋgi âlip sâban. Oi a zorat otziŋgâbap mo buŋâ, zorat kâtigem
sâban. Oi a um girem den sot hâwat den kwâkâziŋgâm nep mulunân âkonŋâ
buŋ tuuban.

3 Narâk ŋâi mâte oi siŋgi âlip den zo a nâmbutŋâ nâŋgâne pat palaŋ oi birâbi. Zo birâmŋâ den ŋâi nâŋgânatkât kindapziŋ hetâmkwapi. Kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ a muyageziŋgâbi. Umziŋ dâp oi yatik, zorik muyageziŋgâne kwâkâziŋgâbi.
4 Den bon zo birâm den pat yenŋâ zoren âi pâlâtâŋ upi.
5 Gâ ko narâk dâp sâknam kwâkan zari kândâtkom kâtigiban. Oi siŋgi âlip sâsâŋ nep tuum ândiban. Nep sâm gigip, zo tuum biraŋban.

Paulogât narâkŋâ pâŋkânok oip.

6 Kembugât siŋgi râma kom uwe, nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap.
7 Nâ Anutugât ândiândi nep kâtigem tuum ga âkap. Sero kabâŋan katep ziŋ sârârâk kârâme yatâ nâ mârum sârârâk kârâm kâtigem kikerân tâkan. Nâ nâŋgâm pâlâtâŋnâ galemgua mân loreip.
8 Narâk ziren târâraknaŋgât sâŋgân mimbatkât mambât pâi ziap. Gâtâm narâk patin Kembu, top likuliku a târâraknâ, zâkŋâ sâŋgân nibap. Oi nâyâk buŋâ. Yesugât takâtakâŋaŋgât âkŋâlime, zen ârândâŋ ziŋgâbap.

A nâmbutŋandâ Paulo pam âiwe.

9 Gâ kek nâgâren gâbangât kâtigiban.
10 Dema zâk hângât kut ŋâi ŋâi zorat âkŋâle op nâbam Tesalonike kamânân arip. Kereske zâk Galatia hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia hânân arip.
11 Zi Luka sot nikŋik ândiet. Gâ Mareko muyagena ârândâŋ gâbabot. Zâk nep âlip betnan mimbap.
12 Tikiko zâk sâŋgongua Epeso kamânân arip.
13 Gâ gâbamŋâ mâtâpkât hâmbâ Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin parâwan, zo mem gâban. Oi ekap topŋâ sot ilumŋâ zo aksik mem gâban. Ilumŋâ mân birâban.
14 Liŋgip kâlâu mot kâtŋâ tuutuuŋ a, Alesande, zâk bâliŋ doŋbep otnigip. Zorat Kembuŋâ hâuŋâ pindâbap.
15 Zâkŋâ dinniŋâ doŋbep koip. Zorat gâ zâkkât keŋgât upan.
16 Denân nâbane tarâwan, narâk zoren buku ŋâiŋâ den mân betnan meip. Buŋâ. Zen aksik birâniwe. Zorat tosa mân zemziŋgâbapkât nâŋgan.
17 Kembuŋâ ko betnan mei siŋgi âlip um kâtik a, hân ŋâin gokŋâ zeŋgâren sa tânnogi sâm naŋgâwan. Oi zâkŋâ zuu kâtik Laioŋgât lâuŋan gâbâ mâkânigip.
18 Kembu zâk bâliŋâ top top zoren gâbâ mâkânim sumbemân Kembugât kiŋ topŋan nâbanbap. Zâkkâren imbaŋâ âsakŋâ zem zâimâmbap. Zo perâkŋak.
19 Nâ Pirisila sot apŋâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nâŋgâziŋgan. Zo dâzâŋgoban.
20 Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan.
21 Gâ map narâkŋâ mân oi kek gâbangât kâtigiban.
Eubuluŋâ nâŋgâgigap. Puleŋ sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutŋâ, zen yatik nâŋgâgige.
22 Kembuŋâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zorâŋ zeŋgâren zimbap.
Zo yatik.

Titogât ekap Pauloŋâ kulemgum pindip.

Sâm muyamuyage den sot mâsop den.

1 Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kristogât Aposolo orâwan. Zâkŋâ gâsunimŋâ zorat nep diŋ sâm nigip. A ambân Anutugât siŋgi sâip, zen den bonŋâ nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbi sot diŋâ lubigât nep zo sâm nigip.

2 Oi ândiândi kâtikkât siŋgi den, zo bonŋâ. Anutuŋâ sarâ mân sâmap. Zâkŋâ mârumŋan hân mân muyageibân itâ sâip, “Ândiândi kâtik zeŋgât siŋgi sâm kâtigian, zorat mambât ândibi.”

3 Narâk mâte oi diŋâ zo sâm muyagemŋâ Anutu kubikkubikziŋandâ nâŋâ sâm muyagibatkât nep diŋ sâm nigip.

4 Nâ sot siŋgi âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgâren zimbap.

Galem a sot a sâtŋâ, zeŋgât den.

5 Nep torenŋâ ziap, zo tuum naŋgâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpzâŋgoban.

6 A ŋâi, zâk tosa buŋâ, ambân kânok sot pâlâtâŋ op ândibap. Oi nan bârarâp zen den siŋgi âlip mem ândibi. Nan bârarâpŋâ gulipkukuŋ sot zâizâiŋ buŋ ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban.

7 A sâtŋâ ŋâi, zâk Anutugât nep a ândimapŋâ tosa buŋ ândibap. Zâk zâizâiŋ mân upap. Kuk laŋ mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukuŋaŋgât âkŋâle mân upap. Kât sikumgât âkŋâle mân upap.

8 Zâk a buku otziŋgâm kut ŋâi ŋâi âlipŋaŋgât âkŋâle nâŋgâmap. Sâkkât âkŋâle mân nâŋgâbap. A târârakŋâ. A hurat kwatziŋgâmap. Sâkkât kendon ândibap.

9 Den bonŋâ sâm dâzâŋgowan, zo dâpŋan mem ândibap. Oi zorâŋâ imbaŋâ pindi den bonŋâ âlipŋâ a kwâkâm ziŋgâm ândibap. Oi Kembugât den ku a, zeŋgât den mem ge kwâpap.

Den ku a sot sarâ a.

10 A doŋbep zen zâizâiŋ op ândime. Zen den yenŋâ sot sarâ sâm a um gulip kwatziŋgâme. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutŋâ umziŋ patâ Mosegât den siŋgi sâŋgiŋan ari sâkŋandik Yesugât siŋgi nâŋgâme, zen zo yatâ op ândime.

11 A zo kât sikumgât opŋâ den sarâ sâm a nâmbutŋâ ambân murârâpziŋoot zo um gulip kwatziŋgâme. A yatâ zo, zeŋgât lâuziŋ dooŋgunat.

12 Keret a zeŋgât den sâsâŋ a ŋâiŋâ itâ sâip,

“Keret a zen sarâ sâme. Zen a konam op nalem nemŋik ândime. Zuu bâliŋ yatâ kut ŋâi ŋâi laŋ nime.”

13 Den zo nâŋga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzâŋgona siŋgi âlip târârak mem kâtigem kinbi.

14 Zen Yuda a zeŋgât den yenŋâ sot den ku a zeŋgât den zo mân nâŋgâbigât girem dâzâŋgoban.

15 A um salek ândimeŋâ kut ŋâi ŋâigât nâŋgâne salek opmap. Ka a nâŋgâm
pâlâtâŋziŋ buŋ, zen nâŋgânâŋgâziŋ sot umziŋ sumunkoi kut ŋâi ŋâigât
nâŋgâne mân salekkomap. Wangât, umziŋ sumunkoip, zorat.
16 Zen itâ sâme, “Nen Anutugât topŋâ nâŋgâmen.” Sâtŋak yatâ sâne orot
mâmeziŋâ kwâimbâmap. Zen bâliŋ mâme a. Den kukuŋ a. Anutuŋâ ziŋgiri
tepbâurep opmap. Den ku a zo, ziŋ âlipŋaŋgât nep mân tuume.

2

A ambân patâ, zeŋgât den.

1 Gâ ko den âlipŋâ ziap, zorat dâp dâzâŋgom ândiban.
2 Oi sânandâ a patâ ziŋâ kendonbandon sot hâlâlu ândibi. Umziŋ bimbi
kwapi. Nâŋgâm pâlâtâŋ sot buku orot zo mem kâtigem kinbi.
3 Oi ambân patâ zo, zen yatigâk dâzâŋgona siŋgi âlip nâŋgâm sarân mâme
sot den umân pâpan mân sâmŋâ too kâtik laŋ mân nem ândiândi âlip zo
wârratkum ândibi.
4 Oi ambân sâk wâgân dâzâŋgone ap murarâpziŋ galem otziŋgâm biranbi.
5 Oi aŋun op laŋ mân ândibi. Kendonbandon op mirin kut ŋâi ŋâi kubikŋâ
abârâpziŋ sâtziŋ lubi. A kândâtŋan ândie zo, ziŋâ ziŋgitŋâ Anutu sâm bâliŋ
kwapegât yatâ op ândibi.

A sigan sot kore a zeŋgât den.

6 A sigan yatik sâna kendonagom ândibi.
7 Oi gikak kut ŋâi ŋâi âlipŋâ zo op mâtâp tirâpzâŋgona ekŋâ yatik upi.
Sâkŋak mân tuuban. Kembugât den zo târârak wârratkum bonŋik zo a ambân
dâzâŋgom ândiban.
8 Den âlipŋâ târârakŋâ sâna kâsa zen nâŋgâmŋâ aŋun op Yesugât kâmut
nen den mân sâm bâliŋ kwatniŋgâbi.
9 Kore a dâzâŋgona patârâpziŋ zeŋgât den lum kore âlip otziŋgâne sâtâre
upi. Oi patâ zeŋgât sâtziŋan mân sâbi.
10 Oi kâmbu mân op ândim kut ŋâi ŋâiziŋ yen ek galem upi. Yatâ opŋâ
Anutu kubikkubikniŋ diŋaŋgât neule âlip upi.

Saŋgon kubikniŋgipkât ândiândi âlipŋâ ândinat.

11 A hân dâp âlip utnatkât Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ, zo
muyageip.
12 Zorâŋâ betniŋan mem kubikniŋgi um kâtik zeŋgât ândiândi sot sâkkât
âkŋâle bâliŋâ zo birâm ziren kendonbandon ândim Anutu zikŋâ yatâ
târârakŋâ op ândinat.
13 Yatâ ândim Anutu patâ sot kubikkubikniŋâ Yesu Kristo, zâkkât neule
âsakŋâ muyagei ândiândi âlipŋan âinatkât um bâbâlaŋ op nâŋgâm ândinat.
14 Zâkŋâ neŋgât suupniŋ mem bâliŋan gâbâ mâkâniŋgip. Oi zâkkât arâpŋâ
opŋâ âlipŋaŋgât nep tuum ândinatkât saŋgon kubikniŋgip.
15 Gâ den zo dâzâŋgom kubikziŋgâm kâtigiban. A ziŋ gâgât nâŋgâne giginâ
mân upap.

3

Tirik Kaapumgâren gâbâ a uŋakŋâ âsagiwen.

1 Gâ a ambân Yesugât kâmurân ândie, zen dâzâŋgona a kutâ sot zâizâiŋ
hurat kwatziŋgâm dinziŋ lubi. Oi nep âlip top topŋâ ziap, zo bâbâlaŋ op
tuubi.
2 Oi sâm bâliŋ kwâkwat sot den sârek mân sâbi. Buŋ kâtikŋâ. Zen lumbeŋ
ândim a pisuk umâlep kwatziŋgâbi.
3 Nen mârumŋan um gulip op den kom ândiwenŋâ âkŋâle top top, zorat
kore op kuk sot um kâlak muyagem um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op
ândeindâ a ziŋâ neŋgât âkŋâle mân op ândiwe.
4 Ka Anutuŋâ umŋandâ gâsânâŋgomŋâ kubikniŋgip.
5 Nen târârak ândim nep âlipŋâ ŋâi tuuwengât buŋâ. Um lâklâkŋaŋgât op
too saŋgonniŋgâm sâi Tirik Kaapumŋâ ândiândi uŋakŋâ niŋgip.
6 Zâk kubikkubikniŋâ Yesu Kristogât opŋâ Kaapum niŋgip. Zo bituktâ
mân niŋgip.
7 Zo nen Anutugât mâteŋan tosaniŋ buŋ kinŋâ ândiândi kâtikkât siŋgi
utnatkât yatâ otniŋgip. Um lâklâkŋaŋgât op yatâ otniŋgip. Den zo perâkŋak.

Den bon buŋ, zo birâbi.

8 Gâ itâ dâzâŋgom kâtigem ândiban. “Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwapmeŋâ
âlipŋaŋgât nep tuum kâtigibi. Nep âlipŋâ zo tuune a betziŋan mimbap. Yatâ
op ândine âlip upap.
9 A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziŋ kutziŋaŋgât den sot
den sâm kwâkâyaŋgâme sot den kâtikkât den sârek zo birâbi. Den top top
zo yen, bon buŋâ.”
10 A ŋâi den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân nâŋgi
birâŋaŋgâna zikŋik ândibap.
11 Gâ nâŋgat. A yatâ zo bâliŋaŋgât nep tuumap. Orot mâmeŋandâ tosaŋâ
sâm muyagemap.

Den murukŋâ.

12 Nâ Atemis mo Tikiko sâŋgongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga
muyageniban. Nâ kamân zoren map narâkŋan ândibat san.
13 Apolo sot gurumin den nâŋgânâŋgâ a Zena, zet sâŋgonzâkona hân ŋâin
âibabot. Mâtâpkât nalem zikâna mân kwakpabot.
14 Kâmut gakârâpniŋâ zen âlipŋaŋgât nep tuum umziŋ upap. Oi a
nâmbutŋâ pu utne betziŋan mine nepziŋâ zo bon upap.
15 A nâ sot ândime, zen aksik gâ nâŋgâgige. Gâgâren a buku otniŋgâme,
zorat sot den dâzâŋgoban.
Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ zeŋgâren zimbap.
Zo yatik.

Pilemoŋgât ekap Pauloŋâ kulemgum pindip.

Sâm muyage den sot mâsop den.

1 Nâ Paulo Yesu Kristogât opŋâ tâk namin ândian. Nâ sot bukuniŋâ
Timoteo, net Pilemoŋ nep betnikŋan memat, gâgât ekap zi kulemgum giget.
2 Oi ambân bukunikŋâ Apia sot kâwali anikŋâ Arikipo sot Yesugât kâmut
Pilemoŋ gâgât mirin mindume, zeŋgât ârândâŋ pet.
3 Ibâniŋ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot
um lumbe zo zeŋgâren zimbap.

Paulo zâk Pilemoŋgât op Anutu mâpâseip.

4 Nâ ninâu sâbam gâgât nâŋgâm Anutugâren sâiwap sâman.
5 Gâ Kembu Yesu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Kembugât siŋgi a
zeŋgâren umgâ kinmap. Oi zeŋgât nâŋgâm ândimat. Nâ zorat siŋgi nâŋgâm
Anutugâren sâiwap sâman.
6 Oi nâŋgâm pâlâtâŋgâ nen sot kânok uap. Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ Kristogâren
gâbâ muyagem gâip, zo nâŋgâbangât ninâu sâman.
7 Bukunâ, gâ Kembugât siŋgi a buku otziŋgâm umâlep kwatziŋgâmat,
zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

8 Gâ a buku otziŋgâmatkât itâ dâgobâ. Gâ kut ŋâi upangât Kristogât opŋâ
sâbâ sâm âlip sa nâŋgâm upan.
9 Ka buku orotŋaŋgât itâ dâgobâ. Nâ Paulo, a sombâ, Yesu Kristogât op
tâk namin ândian.
10 Nâ katepnâ ŋâi Onesimo tâk namin ta ga muyagenigip, zâkkât dâgobâ.
11 Mârum zâk gâ sot ândim mân bekan mem ândeip. Narâk zoren
ândiândiŋâ mân dâp oip. Narâk ziren ko zâk Kembugât a opŋâ gâgât sot
nâgât ârândâŋ ândei dâp uap.
12 A zo sâŋgongua gâgâren gaap. Zo nâgât kâmbiamnâ, zo sâŋgongua
gâgâren gaap.
13 Nâ siŋgi âlipkât op tâk namin ta zâkŋâ gâ gebâkkan betnan mem
ândibapkât sâwan.
14 Oi gâ mân nâŋgâna nâ yatâ upatkât nâŋga mân dâp oi mâburem gigan.
Gâ gikak nâŋgâm nibâ sâm niban.
15 Zâk birâgigi gikik mâik ŋâi ândein, zo topŋâ itâgât motŋâi. Âburem ga
gâ sot ândim zâibap.
16 Zâk kore ayâk buŋâ. Yesu sot pâlâtâŋ op buku otgibam gaap. Nâgâren
yatâ op ândeip. Gâgâren ko walâmŋâ otgibap. Zo itâgât sâkŋandik gâgâren
ândeip. Zi ko Kembugât a opŋâ gâgât a bonŋâ uap.
17 Gâ nâgât nâŋgâne bugugâ oi ko zâk diina gâi nâŋgâna Paulo upap.
18 Zâkŋâ kut ŋâigâ gulipkoip? Gâgât tosa ŋâi zâkkâren ziap, zo nâgât siŋgi
sâban.
19 Paulo ninak den zi kulemgum gigan. Perâkŋak, Nâ hâuŋâ melâŋ gibat.
Ninâ tosa gâgâren patik ziap, zorat waŋgât sâbat? Gâ nâgâren a uŋakŋâ
âsagein, zorat san.

20 Bukunâ, gâ Kembugât opŋâ kut ŋâi zo bâbâlaŋâk nibangât otnigap.
Kristogât opŋâ umâlep kwatniban.

Den murukŋâ.

21 Sât lulu a ândiat, zorat nâŋgâm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nâŋgan.
Den dâgogan, zo sot walâm târokwap tuuban.
22 Zen nâgât op ninâu sâne Kembuŋâ nâŋgâmŋâ sâi zeŋgâren gâbatkât
nâŋgan. Zorat nâgât siŋgi kiaŋ kubikpan.
23 A bukunâ Epapara, zâk Yesu Kristogât opŋâ nâ sot tâk namin ândiap.
Zâk zeŋgât nâŋgap.
24 Oi nep betnan mimiŋ a, Mareko sot Aristako sot Dema sot Luka, zen
yatik gâgât nâŋge.
25 Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ umziŋan zimbap.
Zo yatik.

Hebiraio a zeŋgât ekap.

Yesu zâk Anutugât topŋâ sâm muyagem niŋgip.

1 Anutu zâk mârumŋan Propete zikŋâ topŋâ dâzâŋgoi ziŋâ sâkurâpniŋ den
holiŋâ top topŋâ dâzâŋgom gawe.
2 Bet narâk murukŋan ândien zi sâi nanŋandâ diŋâ dâtnâŋgoip.
Mârumŋan Anutuŋâ sâi nanŋâ hân sot kut ŋâi ŋâi aksik muyageip. Zorat
nanŋâ zâk a sot kut ŋâi ŋâi zorat mariŋâ upapkât sâm pindip.
3 Anutuŋâ sâi nanŋaŋgâren zik holi tobat âsakŋâ muyagem ziapkât
ândiândiŋaŋgât dâp ândimap. Oi imbaŋâ diŋandâ kut ŋâi ŋâi hânân sot
sumbemân zo tângoi zemap. Zâkŋâ bâliŋâniŋâ saŋgon kubikŋâ sumbemân
zâimŋâ Anutu kâwali boriboriŋoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiap.
4 Zâk sumbem a walâziŋgâm ândiap. Zâk kot patâ memŋâ kutŋâ sumbem
a zeŋgât walâziŋgip, ândiap.

Sumbem a zen gigiŋâ. Nanŋâ zâk zâizâiŋ.

5 Nanŋâ zâk zâizâiŋ ândiap. Sumbem a zen ombeŋan ândie. Sumbem a
zeŋgât mâsikâziŋgâm sâbâ. Anutuŋâ sumbem a ŋâi zitâ dukuip?
“Gâ nannâ. Nâ itârâŋ gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”
Mo sumbem a ŋâigât itâ sâip?
“Nâŋâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâkŋâ nannâ op ândibap.”
Buŋâ. Anutuŋâ sumbem a ŋâigât den yatâ zo mân sâip.
6 Ka Anutuŋâ nanŋâ kânok sâŋgongui hânân gâi Anutuŋâ zâkkât den itâ
sâip,
“Sumbem a zen nannâ mâpâsibi.”
7 Anutuŋâ sumbem arâpŋâ zeŋgât itâ sâip,
“Nâŋâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam
upme.”
8 Ka nanŋaŋgât itâ sâip,
“Anutu, gâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbaŋâgâ zo zinziŋ
kâtik zimbap. A kutâ tângâ zo mem târârak ândim a ambân kembu
otziŋgâm ândiban.
9 Târâraknaŋgât otgimap. Bâliŋâ âkon opmat, zorat Anutu, gâgât Anutu
sâtâregât kelâk saŋgongigip. Zo bukurâpkâ saŋgonziŋgip, zeŋgât dâp buŋ,
walâziŋgip.”
10 Anutuŋâ nanŋaŋgât den ŋâi itâ sâip,
“Kembu, gâ topkwâkwatŋan hân muyagein. Oi sumbemŋâ sumbemŋâ
muyagein.
11 Hân sumbem, zet buŋ upabot. Gâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet
hâmbâ yatâ sâŋgiŋâ upabot.
12 Hâmbâ yatâ sâŋgiŋâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmŋâ uŋakŋâ
muyagezikâban. Gâ ko ândimat yatik ândim zâiban. Gâgât narâk zo mân
âkâbap.”
13 Anutuŋâ sumbem a ŋâi zitâ dukoip?
“Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombâŋ upi.”

14 Sumbem a ŋâi den yatâ mân dukoip. Sumbem a zen Kembugât kore a
ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniŋan mimbigât sâsâŋ. Anutuŋâ sumbem
a sâŋgonzâŋgoi a sumbemgât siŋgi ândien, neŋgâren gam betniŋan mime.

2

Kubikkubik den mân birânat.

1 Zorat nen den siŋgi âlip nâŋgâwen, zo tâpâkum lorem birâbemgât
nâŋgâm kâtiginat.
2 Anutuŋâ sâi sumbem arâpŋâ diŋâ sâkurâpniŋ dâzâŋgowe. Oi den sâwe,
zo âsagemŋâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâuŋoot opmâip.
3 Narâk ziren ko Kembu zikŋak kubikkubikninaŋgât den sâm muyageip.
Oi kindapziŋandâ nâŋgâwe, zen den zo dâtnâŋgone kâtigeip. Zorat dap
dabân den kubikniŋgâbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap, zo birindâ hâuŋâ buŋ
upap?
4 Anutu zikŋâ imbaŋâ sen pup sot sen mârât muyagem den zo tângoip.
Sâi Tirik Kaapumŋâ nâŋgip dâp imbaŋâ kâsâpkum niŋgip.

Yesu zâk narâk pâŋkânok sumbem a ombeziŋan ândeip.

5 Narâk bet muyagibap, zorat sânâ. Narâk zoren Anutuŋâ a ŋâi kem-
buniŋâ patâ kwânâŋgâbap. Sumbem a patâ op ândibigât mân sâip.
6 Agât op sâip. Kembugât a ŋâiŋâ zorat den sâm muyageip. Den zo itâ,
“Anutu, gâ wangât a zeŋgât op nâŋgâmat? Agât kiurâp wangât ek galem
otziŋgâmat?
7 Zen narâk pâŋkânok sumbem a zeŋgât giginâ ândibigât sâm ziŋgin. Gâ a
nâmbutŋâ zeŋgât mâteziŋan imbaŋâ ziŋgâna hurat kwatziŋgâme.
8 Gâ kut ŋâi ŋâi aksik bitziŋan zâmbarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”
Anutu zâk kut ŋâi ŋâi a bitziŋan zâmbarip, zo mân kâsâpkum pisuk
pirâziŋgip. Narâk ziren ko kut ŋâi ŋâi aksik patâ a neŋgât bitniŋan pâip,
zo mân âsagei iksen.
9 Yesu ko a kembu op ândei iksen. Zâk narâk mâik ŋâi sumbem a zeŋgât
ombeziŋan ândim sâknam nâŋgâm moip. Sâknam nâŋgâm moipkât neule
âsakŋâ sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnâŋgobapkât sâi Yesuŋâ a pisuk
neŋgât op mumuŋaŋgât sâknam patâ nâŋgip.

Yesu zâk neŋgât murâpnâ sâbam nâŋgi mân kwakmak oip.

10 Kut ŋâi ŋâi zo zâkŋâ muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp
doŋbep sumbem âsakŋan diiniŋgâm zâibapkât nâŋgâm ândeip. Oi kubikku-
bikniŋaŋgât a patâ, Yesu, zâk sâknam nâŋgâm moipkât kubikkubik a bonŋâ
ândibapkât Ibâŋâ nâŋgi âlip oip. Nâŋgi dâp oip.
11 Oi a um hâlâlu kwatziŋgâmap, Yesu, zâk sot um hâlâlu kwatziŋgi ândie,
zen ârândâŋ Ibâziŋ kânok. Zorat zikŋâ murâpnâ sâbat sâm nâŋgi mân
kwakmak oip.
12 Zorat diŋâ itâ ziap,
“Anutu, gâgât kutsiŋgigâ murâpnâ sâm muyageziŋgâbat. Kembugât kâmut
osetziŋan kep mem sâm sâtâre otgibat.”
13 Oi den ŋâi itâ ziap,
“Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândibat.”
Oi den ŋâi itâ ziap,
“Zi nâ sot Anutuŋâ katep nigip, nen ârândâŋ ândien.”

Yesu zâk neŋgât tobat oipkât âlip betniŋan mimbap.

14 Oi katep nen sip kelâkniŋoorâk ândiengât Yesu zâk zorik meip. Zo zikŋâ
mumuŋandâ mumuŋâ mariŋâ, Sataŋgât imbaŋâ koi geip.
15 A zo, ziŋ munat sâm keŋgât op ândine Sataŋŋâ tâkŋâ saaziŋgi narâk dâp
mumuŋaŋgât keŋgât op tâpmarâwe, zen olaŋziŋgâbam yatâ oip.
16 Yesu zâkŋâ sumbem a betziŋan mimbam mân geip. Zâk Abaramgât
kiurâpŋâ nen betniŋan mimbam geip.
17 Oi zorat murâpŋâ nen sot dâp kânok upapkât Anutuŋâ zâk sâm pindip.
Zâk yatâ opŋâ a patâ op Anutu mâteŋan kore okŋaŋgâm a ambân tânnâŋgom
niiŋaŋgât bâliŋâ saŋgonbapkât sâm pindi yatâ oip.
18 Yesu zâk zikŋak sâknam nâŋgâm mâsimâsikâyân bageipkât a mâsimâsikâ
muyageniŋgi âlip betniŋan mimbap.

3

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombeŋan.

1 Zorat op ko Kembugât siŋgiyân a bukurâpnâ sumbemgât siŋgi ârândâŋ
diiniŋgip, zen Yesugât nâŋgâm ândibi. Yesu zâk Aposolo op Anutu kore
okŋaŋgâm ândimap. Ândei niŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgindâ zâkŋâ
patâniŋâ op ândiap.
2 Anutuŋâ gâsum sâlâpkoi sât luluŋ ândeip. Mose zâk Anutugât a ambân
gakârâpŋâ osetziŋan sât lulu ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.
3 Mirâ tuumap, zâkkât kotŋâ mirâgât siŋgi walâmap dâp yatik Yesugât
kutsiŋgiŋâ Mosegât wâlap.
4 (Mirâ mot zo aŋâ tuutuuŋâ. Ka kut ŋâi ŋâi muyamuyagiŋâ, zo mariŋ
Anutu kânok.)
5 Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpŋâ zeŋgât osetziŋan ândim kore a
op sât luluŋ nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagibapkât op kore op
ândeip.
6 Kristo ko nanŋandâ Anutu a ambân gakârâpŋâ neŋgât kâukniŋâ ândiap.
Zâk Ibâŋaŋgât sât luluŋ ândiap. Oi nen sumbemgât siŋgi kwatniŋgip, zorat
nâŋgâm um bâbâlaŋ op âinatkât mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân
gakârâpŋâ bonŋâ op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

7-8 Zorat Tirik Kaapumŋâ Kembugât den itâ sâip. Zo neŋgât siŋgi sâip,
“Zen itârâŋ Anutugât diŋâ nâŋgâm mârumŋan sâkurâpziŋâ um kâtik
urâwe, zo yatik mân upi. Sâkurâpziŋâ mirâ kamân kâtikŋan ândine
mâsimâsikâŋ muyagei um kâlagân laŋ urâwe.
9 Sâkurâpziŋ hân zoren kut ŋâi ŋâi orâwan, zo kendon 40 umŋan ek ândiwe.
Ekŋâ umziŋ mân âburei laŋ zâizâiŋ otnim mâsikâniwe.
10 Oi nâ zorat nâŋga bâliŋ oi zeŋgât itâ sâwan, ‘Zen umziŋandâ gulip op
gâmap. Zen nâgât mâtâp mân lâŋme.’
11 Yatâ op ândine kuk otziŋgâm itâ sâwan, ‘Zen nâgât ândim nâŋgâ kamânân
mânâk bagibi.’ ”
12 Bukurâpnâ, zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu
kândâtkobapkât galem oraŋgâm ândibi.
13 Itârâŋ Kembugât diŋâ nâŋgâmŋâ mân birâbi sâip. Itârâŋ sâip, zo
narâk zirat op sâip. Zorat sirâmŋâ sirâmŋâ umziŋandâ kâitzâŋgobapkât den

sâm galem oraŋgâm ândibi. Bâliŋaŋgât mâsimâsikâŋâ zeŋgâren gâbâ a ŋâi okŋaŋgi um gulip otziŋgâbapkât op sâip.

Isirae a zeŋgât siŋgi nâŋgâm keŋgât utnat.

14 Nen Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem ândinat. Oi topkwap
nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwen, zo âsâbâŋ mem ândimŋâ kikerân âi takâm Kristo
sot bonŋâ minat.
15 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Zen itârâŋ Anutugât diŋâ nâŋgâm zâizâiŋ op um kâtik urâwe, zo yatik mân
upi.”
16 A ikâ ziŋâ diŋâ nâŋgâm tâtâlim um kâlak muyagiwe? Zo ŋâin gokŋandâ
buŋâ. Moseŋâ kândom otziŋgi Aigita hânân gâbâ diiziŋgip, a zo aksik ziŋâ.
17 Mo a ikâ zeŋgât Anutuŋâ nâŋgi sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliŋâ
op ândim mirâ kamân kâtikŋan mom naŋgâwe, zeŋgât op yatâ oip.
18 Oi ikâ ziŋâ zeŋgât itâ sâm kâtigeip, “Nâgât ândim nâŋgâ kamânân mân
âibi?” Diŋâ birâm ândiwe zo, zeŋgât op sâip.
19 Zorat itâ nâŋgâmen. Zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwarâwe, zorat ândim
nâŋgâ kamânân mân âiwe.

4

Ândim nâŋgâ kâmânân takânatkât sâm niŋgip.

1 Ândim nâŋgâ kamânŋan âinat sâsâŋâ. Siŋgi den zo mân gulipkoi buŋ
oip. Zorat neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mâtâbân gulip opapkât um girem utnat.
2 Siŋgi âlip den sâkurâpniŋâ dâzâŋgowe, zo yatik nen dâtnâŋgowe. Ka
sâkurâpniŋâ zen den zo nâŋgâm umziŋan mân pane zeipkât zeŋgâren bon
buŋ oip.
3 Siŋgi âlip nâŋgâm umniŋan pamen, nen ko ândim nâŋgâ kamânân
bagimen. Anutuŋâ sâkurâpniŋaŋgât itâ sâip,
“Nâ kuk otziŋgâm itâ sâm kâtigiwan, ‘Zen nâgât ândim nâŋgâ kamânân mân
bagibi. Zen nâ sot ândim nâŋgâ mân upi.’ ”
4 Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mârumŋan hân mot muyageip,
narâk zoren Anutuŋâ nepŋâ tuum kwâkâm kendon tap nâŋgip. Anutuŋâ
sirâm nâmburân kânok umŋan a sot kut ŋâi muyageziŋgip. Sirâm nâmburân
zagât, zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Anutu, zâk kut ŋâi ŋâi muyagem naŋgâm sirâm nâmburân zagât, zoren
kendon tap naŋgip.”
5 Oi bet Isirae a mirâ kamân kâtikŋan um kâtik ândine Anutuŋâ den ŋâi u
ziap, zo yatik zeŋgât op itâ sâip,
“Zen nâgât ândim nâŋgâ kamânân mân bagibi.”
6 Mârum ândiwe, zen siŋgi âlip nâŋgâm diŋâ birâm mân bagiwe. Ka a
nâmbutŋandâ ândim nâŋgâyân bagibigât mâtâp ziap.
7 Wangât, bet narâk ŋâin Anutuŋâ narâkŋâ du sâip. A kutâ Dawidigât
lâuyan den san, zo pâi itâ sâip,
“Zen itârâŋ diŋâ nâŋgâme oi ko um kâtik mân ândibi.”
8 Zorat op ko Yosua zâk mârum ândim nâŋgâ kamân bonŋâ muyagem ziŋgi
sâi bet Anutuŋâ narâkŋaŋgât dum mân sâbap.
9 Zorat itâ nâŋgâbi, “Anutu hân mot muyagem naŋgâmŋâ kendon tap
naŋgip, zo yatik Anutugât a ambân neŋgât ândim nâŋgâ kendon ŋâi tok
ziap.

10 Anutu zâk nep tuum naŋgâm ândim nâŋgip, zo yatik a niŋâ Anutugât ândim nâŋgâyân baginatŋâ nep birâm ândim nâŋgânat.”

Anutu diŋaŋgât topŋâ.

11 Oi niŋan gâbâ ŋâiŋâ lorem Isirae a mârum mâtâp bâliŋ lâŋâwe, zorik lâŋbapkât ândim nâŋgâ kamânân âinatkât kâtiginat.

12 Anutugât den, zo ândiândiŋâ sot imbaŋâŋoot. Oi sâu ŋâi umŋâ kândâtŋâ sâtŋoot zorat dâp walâm sât kâtik zo nem giari umniŋâ sot um dâpniŋâ zo nem mânâŋgâtmap. Oi um nâŋgânâŋgâniŋâ sot umŋâ nâŋgâm kubikkubik zorat topŋâ muyagibapkât sâsâŋ.

13 Kut ŋâi ŋâi, zo aksik muyagemap. Ŋâiŋâ Anutugât mâteŋan tik mân zemap. Zâkkâren kut ŋâi ŋâi muyap sot ekap buŋ zemap.

Patâniŋâ Yesu um bâbâlaŋ op mâte okŋaŋgânat.

14 Anutugât tirik namâ galem a patâ ŋâi ândiniŋgap. Anutugât nanŋâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapkât Kembu patâniŋâ sâm nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândinat.

15 Oi tirik namâ galem a patâniŋâ zâk loreindâ nâŋgâniŋgâm mân nâŋgânâŋgâ mân opmap. Neŋgâren mâsimâsikâ muyagemap, zo yatik mârum zâkkâren mâsimâsikâ top top muyageip. Oi zâk bâliŋâ mân oip.

16 Zorat nen um bâbâlaŋ op zâkkâren arindâ tânnâŋgomâmbap. Oi kut ŋâi zo mo zo mâte otniŋgi zâkkâren arindâ umâlipŋaŋgât op tânnâŋgobap.

5

Yesu zâk sâknam nep tuugipkât Anutuŋâ tirik namâ galem a patâ kwânâŋgip.

1 Hânân neŋgâren Anutugât tirik namâ galem a gâsum sâlâpzâŋgoip zo, zen a zeŋgât opŋâ Anutu mâteŋan muyagem a zeŋgât tosagât bâu mot Kembugât siŋgi sâm kom umbigât zâmbarip.

2 Tirik namâ galem a yatâ zo, zâk zikŋak a lotŋâ ândiapkât kwakmak a sot gulip ândiândiŋ zo âlip mulun kwatziŋgâbap.

3 Topŋâ yatâgât a zeŋgât tosa sot zikŋâ tosa ârândâŋ Kembugât siŋgi nalem umbapkât sâsâŋâ.

4 Nep zâizâiŋ zo a ŋâi zik umgât mân tuubap. A ŋâi Anutuŋâ gâsum sâlâpkum nep diŋ sâm pindip, a zo zâkŋak tuubap. Anutuŋâ Aaroŋ yatâ gâsum sâlâpkuip.

5 Oi Kristo zâk zo yatik zik umgât nâŋgi zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuŋâ gâsum sâlâpkumŋâ itâ sâm nep diŋ sâm pindip,
“Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

6 Oi den itâ sâip,
“Gâ Melkisidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâiban.”

7 Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemŋâ mumuŋan gâbâ mâkâbapkât imbaŋâ zemŋaŋgip, Anutu Ibâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâkŋaŋgipkât Anutuŋâ nâŋgâŋaŋgip.

8 Yesu zâk nanŋâ ândeip oi laŋ sâknam nep tuum âim sat lulu topŋâ nâŋgip.

9 Kut ŋâi ŋâi op naŋgipŋâ sât lulu a ambân zen kubikziŋgi ândiândi kâtik ândim zâimambi.

10 Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkisidek, zâk mârumŋan Kembugât siŋgi nalem om kore okŋaŋgâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapkât Anutuŋâ sâm pindip.

Katep zeŋgât nâŋgânâŋgâ yatâ mân ândibi.

11 Zorat den doŋbep ziap. Oi zen kindapziŋ kâmbâk ândiegât dâzâŋgobat, zorat nâŋga yâmbâriap.

12 Zen narâk kârep siŋgi âlip nâŋgâm gawe. Zorat op ko zen siŋgi âlibân lâmbatŋâ a nâmbutŋâ kwâkâm ziŋgâne dâp opap. Ka zen siŋgi âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo siŋgi âlipkât den mâteŋâ kwâkâm ziŋgâbigât dâp ue. Zen nalem kâtikŋaŋgât dâp buŋâ. Zen nam nânegârâk ândie.

13 Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorâŋâ dap op den bonŋâ zorat topŋâ sâlâpkum nâŋgâbi.

14 Nalem kâtikŋâ zo lâmbarâwe zeŋgât siŋgi. Um nâŋgânâŋgâziŋ muyagei âlipŋâ sot bâliŋâ nâŋgâm kâsâpkume, zeŋgât siŋgi.

6

Anutu birâŋaŋgâm um melâŋmelâŋ, zo mân taap.

1 Zorat nen Kristogât den mâteŋâ zo birindâ zei den yâmbâtŋâ zo târokwap sânat. Kembugât den top kwâkwatŋâ zo birânat. Zo itâ. Um melâŋmelâŋ sot ândiândi sâŋginâ bon buŋ zo birâbirâŋ sot Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkwat.

2 Yesugât korân yatâ mo yatâ too saŋgonziŋgâziŋgâŋ sot bet kâugân pâpan sot mumuŋan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâuŋâ minat, zorat den.

3 Anutuŋâ nâŋgâniŋgi den nâmbutŋâ târokwatnâ.

4 A siŋgi âlip den mem umziŋ pâi âsakŋan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nâŋgâm âkŋâliwe sot Tirik Kaapum sot urâwe.

5 Oi Anutugât den zorat nâŋgâne âlip oi narâk patâgât imbaŋâ zo nâŋgâm âkŋâliwe.

6 A yatâ zo siŋgi âlip kândâtkom Anutugât nanŋâ du poruyân kumbe yatâ upap. Zen yatâ utne a nâmbutŋâ ziŋâ Yesugât nâŋgâm bâliŋ kwapme. A yatâ zo dap op umziŋ melâŋ siŋgi âlibân ga gibi?

7 Zorat den sumbuŋâ ŋâi sa nâŋgânek. Hân ŋâi mapŋâ âsâbâŋ gâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zeŋgât nalem muyagemap.

8 Ka hân zorenâk hibuk bâliŋik muyagemap, zo bon buŋaŋgât Anutuŋâ sâm bâliŋ koi kârâpŋâ simbap.

Kwik târârak kinkinŋaŋgât diŋâ.

9 Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo tâmbetagobigât buŋâ. Zen siŋgi âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nâŋgâm san.

10 Anutu zâk gulip orot buŋâ. Zen zâkkât opŋâ arâpŋâ betziŋan mem buku otziŋgâwe. Oi upme, zorat dap yatâ nelâmkubap? Buŋâ.

11 Zen itâ upigât otnigap. Zen aksik patâ siŋgi âlibân kâtigem sumbemân âibigât um bâbâlaŋ op mambât ândine narâk âkâbap.

12 Oi mân lorem siŋgi âlip a nâŋgâm pâlâtâŋ sot kâtigem ândim kut ŋâi ŋâi neŋgât siŋgi sâip, zo galem upme, zo zeŋgât mâtâp lâŋbi.

Sumbemgât siŋgi kwatniŋgipkât mân keŋgât utnat.

13 Anutuŋâ Abaram siŋgi den dukum patâ ŋâigât mâteŋan sâm kâtigibat sâm kârumŋâ zikŋan kwap sâm kâtigeip.

14 Oi itâ sâip, “Nâ perâkŋak mâsop mingiga kiurâpkâ laŋ kârâm ândibi.”
15 Oi Abaram zâk den zorat bonŋâ muyagibapkât mambât âkonŋâ buŋâ
ândim bon muyageip.
16 Aŋâ a patâ ŋâi zâkkât mâteŋan sâm kâtigem sâne sâm kwâkâkwâkâŋ
orot zo mân muyagibap.
17 Zorat Anutu zâk a siŋgi kwatziŋgi um zagât upegât umŋandâ kâtigei
sâip. Zorat topŋâ muyagei siŋgi den zorât kwâkŋan sâm kâtik den sâm
târokwâip.
18 Anutu zâk sarâ buŋâ. Den zagât siŋgi den sot sâm kâtik den zo
kwânâŋgâzikâm neŋgâren tâmbetagoagoŋaŋgât sâi zâkkâren âiwen. Oi
neŋgât siŋgi kut ŋâi sâip, zo kâtigem minatkât yatâ oip.
19 Siŋgi kwatniŋgâwe, zorat bonŋandâ ândiândiniŋaŋgât ândâniŋ kâtikŋâ,
zo muyap buŋâ. Oi ândâniŋ zorâŋâ tirik namin sâŋgum umŋan tik pane
ziap, zoren âi gâsum kâtigemap.
20 Sâŋgumŋan zo Yesuŋâ kândom otniŋgâm bageip. Zâk Melkisidek zâk
yatâ tirik namâ galem a op ândimapŋâ yatâ oip.

7

Melkisidekât topŋâ

1 Melkisidek zâk Salem kamân zeŋgât a kutâ. Anutu u patâ, zâkkât tirik
namâ galem a op ândeip. Abaramŋâ a kutâ kâsarâpŋâ zâŋgomŋâ âburem
gâi Melkisidekŋâ mâtâbân muyagem mâsop miŋaŋgip.
2 Oi Abaramŋâ sikum meip, zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ Melkisidek
kânok pindip. Melkisidek zâkkât kutŋâ niiŋ denân itâ, “Târârakŋâ a kutâ.”
Salem a kutâ, zo niiŋ denân itâ, “Lumbeŋâ a kutâ.”
3 Melkisidek zâk ibâ mam zekât kutzikŋâ Kembugât ekabân mân ziap,
zorat topŋâ mân nâŋgâmen. Zâk sâkurâp kutziŋâ ekabân mân ziap. Zâk
âsaâsagiŋ narâk ekabân mân ziap sot mumbapkât narâk ekabân mân ziap.
Zâk Anutu nanŋâ zâkkât dâp upapkât sâsâŋ. Zorat narâk dâp tirik namâ
galem a op ândeip.

Melkisidek zâk tirik namâ galem a nâmbutŋâ ândiwe, zo walâziŋgip.

4 Zi nâŋgânek. Melkisidek zâk a zâizâiŋ ŋâi. Zâkŋâ sâkunniŋâ Abaram
walip, zorat Abaram zâk sikum âlipŋâ zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma
kânok zo pindip.
5 Bet Mose ândeip, zoren gâbâ Lewigât kiurâp nâmbutŋâ zen tirik
namâ galem upigât sâsâŋâ. Zen Abaramgât kiurâp nâmbutŋâ torerâpziŋâ
zeŋgâren gâbâ sikum kut ŋâi ŋâi bâzagârân gâbâ ma kânok mem ândiwe.
Zen zo yatâ upigât den ŋâi Mosegât gurumin den ekabân ziap.
6 Ka Melkisidek zâk zeŋgât kâmurân gâbâ mân muyageip. Zâk mârumŋan
ândeip. Oi zâk Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ kânok meip. Anutuŋâ
Abaram siŋgi den kwâkŋaŋgip. Abaram zâk a patâ oip. Melkisidek ko zâk a
zâizâiŋ ŋâi op Abaram mâsop miŋaŋgip.
7 Zorat itâ nâŋgânek, “A zâizâiŋandâ giginâ mâsop memap.” Den zo
bonŋâ. Zo ŋâiŋâ dap op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ nâŋgâmen.
Melkisidekŋâ Abaram walâm ândeip.
8 Narâk zi tirik namâ a buŋ orotŋandâ sikum bâzagârân gâbâ ma kânok
mime. Ka narâk zoren ko Melkisidek zâk ândiândi kâtik ândibapkât sâsâŋ,

zâkŋâ sikum Abaramgâren meip. Lewi mân âsageip, narâk zoren sâkunŋâ Abaramŋâ sikum kâsâpkum Melkisidek pindip.
9 Zorat op ko nâ zorat nâŋga itâ uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma kânok
memapŋâ sâkunŋâ Abarâm zâk sot Melkisidek sikum zo pindip.
10 Sâkunŋâ Abaram mâtâbân gâi Melkisidek zâk sot kândiaŋgâwet,
narâk zoren Lewi zâk mân muyageip. Zorat itâ nâŋgânat. Lewi zâk
sâkunŋaŋgâren gok, zorat op sikum kâsâpkum bâzagârân gabâ ma kânok
Melkisidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zeŋgât nep zo mân dâp oip.
11 Lewigât kiurâp, Aaroŋgât kâmut, ziŋ tirik namâ galem upigât Moseŋâ
gurumin den ekabân sâm ziŋgip. Lewigât kiurâpŋâ zeŋgâren tirik namâ
galem urâwe, zo âlip oi sâi wangât bet tirik namâ galem a ŋâi Melkisidek
yatâ muyagebap?
12 Oi tirik namâ galem a kâmut sâŋgiŋâ zo siriksâi a uŋakŋandâ galem
upap. Yatâ oi sâŋgiŋaŋgât den kâtik zo siriksâi uŋakŋâ ŋâi muyagibap.
13 Anutuŋâ a ŋâi Melkisidek yatâ upapkât sâip. Zâk Lewigât kâmurân mân
muyageip. Zâk ŋâin gokŋâ. Mârum zâkkât kâmut zo, zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ
tirik namin nep mân tuubigât sâip.
14 Kembuniŋâ Yesu, zâk Yudagat kiurâp zeŋgâren gâbâ muyageip, zo
nâŋgen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ galem upigât Moseŋâ den mân sâip.
15 Oi zorat topŋâ itâ muyagiap. Tirik namâ galem a ŋâi Melkisidek, zâkkât
dâp muyagibapkât sâsâŋ.
16 A zo ândiândi kâtikkât imbaŋan tirik namâ galem op ândeipŋâ ândiap.
Zo sâkunziŋaŋgât den kâtik zeip, zorat dâbân buŋâ.
17 Oi zâkkât den Kembuŋâ itâ sâm muyagei Kembugât ekabân ziap,
“Gâ Melkisidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâimâmban.”

Yesu zâk târotâro bonŋaŋgât nakŋâ.
18 Gurumin den sâŋgiŋâ mârum zeip, zo lolot sot bon buŋâ oipkât
birâbirâŋ.
19 (Den kâtik zorâŋâ kut ŋâi mân kubikŋaŋgip.) Oi zorat hâuŋâ Kembuŋâ
mâtâp âlipŋâ muyagei zorâŋ diiniŋgi Anutu âlip mâte okŋaŋgâmen.
20 Uŋakŋâ muyageip, zo sâm kâtik den buŋ mân muyageip.
21 Sâŋgiŋâ, zen sâm kâtik den buŋâ tirik namâ galem a urâwe. Uŋakŋâ zi
ko den kâtik kwâkŋan namâ galem a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kembugât
ekabân itâ kulemgune ziap,
“Kembuŋâ den sâm kâtigeip, zo mân birâbap. Zâk itâ sâip, ‘Gâ tirik namâ
galem a op ândim zâimâmban, kâtikŋâ.’ ”
22 Yatâ opŋâ topŋâ itâ nâŋgânat. Yesuŋâ târotâro bonŋâ muyageip.
23 Tirik namâ galem a sâŋgiŋâ, zen ko doŋbep, zinziŋ kâtik buŋâ. Zen
ândim momarâwe.
24 Uŋakŋâ, zâk ko ândiândi kâtik ândibapkât tirik namâ galem nep zo
tuugipkât zem zâimâmbap.
25 Zorat narâk dâp a Anutu mâte okŋaŋgânam Yesugâren gâindâ âlip
betniŋan mem tânnâŋgomap. Zâk ândiândi kâtik ândiapkât âsâbâŋ zeŋgât
op Anutugâren ninâu sâmap.

Yesu zâk tirik namâ galem a bonŋâ.

26 Tirik namâ galem a patâ, zâk hâlâlu sot tosa buŋ, salekŋâ, bâliŋ mâme a zen yatâ mân op ândiândiŋ. Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ op ândiap. Yatâ zorâŋ neŋgât op Anutu mâteŋan kin ândei dâp uap.
27 Zâk tirik namâ galem a sâŋgiŋâ yatâ buŋâ. Sâŋgiŋâ, zen sirâmŋâ sirâmŋâ ziiŋâ bâliŋaŋgât opŋâ Kembugât siŋgi nalem omarâwe. Omŋâ bet a ambân zeŋgât op omarâwe. Kristo ko neŋgât op sâp kânok Kembugât siŋgi sâm ândiândiŋâ pâi âkip.
28 Mosegât den kâtik ekabân a yenŋâ, umziŋ lolotŋâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet ko Anutuŋâ nanŋâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlu op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâm kâtigeip.

8

Yesu zâk u sumbemân tirik namin nep tuumap.

1 Den zorat keetŋâ itâ. Tirik namâ galem a patâniŋâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbaŋâ mariŋâ, zâkkât âsan bongen zarip.
2 Zâk hâlâlu namâ bonŋâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo aŋâ buŋâ, Kembu zikŋak muyageip.
3 Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembugât sii nalem umbigât sâm ziŋgip. Zorat tirik namâ galem a patâniŋâ Yesu, zâk dâp op Kembugât siŋgi kut ŋâi pâmbapkât sâsâŋ.
4 (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembugât siŋgi nalem uuŋ ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap.
5 Hânân a zen nepziŋâ tirik namâ yenŋâ sot dâp zoren upme. Bonŋâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tuubam oi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâŋgat. Dâp bâkŋan tirâpgowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban.”

Târotâro uŋakŋaŋgât den.

6 Kristoŋâ târotâro bonŋâ muyageip, zorâŋ sâŋgiŋâ wâlap. Zo yatigâk tirik namin nep tuumap, zorâŋ sâŋgiŋâ wâlap. Târotâro uŋakŋan kut ŋâi ŋâi Anutuŋâ neŋgât siŋgi sâip, zorâŋ sâŋgiŋâ wâlap.
7 Mârum târotâro sâŋgiŋâ zeip, zorâŋ bon oi sâi bet ŋâi muyagibapkât diŋâ mân âsagebap.
8 Anutu zâk a zeŋgât nâŋgi mân dâp oi itâ sâip,

“Gâtâm narâk ŋâin Isirae a kâmut sot Yuda a kâmut, zen sot târotâro uŋakŋâ ŋâi muyagibat.

9 Mârum sâkurâpziŋâ Aigita hânân gâbâ diiziŋgâm gam bitziŋan gâsum zen sot târotâro orâwan. Târotâro uŋakŋâ ko târotâro sâŋgiŋâ zo yatâ buŋâ. Mârumŋan târotâro zo mân lune nâ kândâtzâŋgowan.”
10 Oi Kembuŋâ itâ târokwap sâip.

“Bet Isirae a zen sot târotâro upat, zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ umziŋan pa geibap. Oi umziŋ kâligen kulemgua zimbap. Oi nâ zeŋgât Anutu ândibat. Oi zen kâmut gakârâpnâ ândibi.

11 Oi a ŋâiŋâ a bukuŋâ mo torenŋâ itâ mân sâm kwâkâm pindâbap, ‘Hâiyop, gâ Kembugât topŋâ nâŋgâ.’ Buŋâ. Zen giginâ sot zâizâiŋ pisuk topnâ nâŋgâm kwâtâtibi.
12 Itâgât topnâ nâŋgâm kwâtâtibi. Nâ tosaziŋ birâbat. Bâliŋâziŋaŋgât dum mân nâŋgâbat.”

13 Oi Kembu zâk târotâro uŋakŋaŋgât den sâmŋâ mârum zeip, zorat
sâŋgiŋâ sâm birip. Oi kut ŋâi sâŋgiŋâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsâŋ.

9

Mârum Kembu mâte okŋaŋgâwe, zo yenŋâ.

1 Târotâro sâŋgiŋan Kembu mâte okŋaŋgâbigât mâtâp zeip. Oi zorat
Kembugât hâmbâ silepŋâ hânân zeip.
2 Silep zo itâ tuuwe. Umŋâ ŋâi mâteyâk hâlâlu namâ sâwe. Zoren kârâp
sisiŋ zo kirip. Oi zoren tâtatŋâ ŋâi tâip. Zorat kwâkŋan Kembugât siŋgi
nalem hâlâlu sâsâŋ, zo tâip.
3 Umŋâ ŋâi sâŋgumŋâ kom mânâŋgâtne zeip. Zo hâlâlu kâtikŋâ sâne zeip.
4 Zoren kâbak hitom âlip uuŋâ goide kâtŋâ tuutuuŋ, zo tâip. Oi
târotârogât omboŋâ nakŋâ tuutuuŋ, zo sâkŋan goideŋâ kâpine tâip. Oi
Aaroŋgât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmaŋ goide kâtŋâ tuutuuŋ, zorat
umŋan nalem kutŋâ Mana, zo zeip. Oi târotârogât gurumin den kârân
kulemgoip, zo zeip. Kut ŋâi ŋâi zo omboŋ umŋan ziwe.
5 Omboŋ kwâkŋan sumbem a dâpŋâ zagât abâtzikŋandâ omboŋ kwâkŋan
pam kirâwet. Osetzikŋan tosaziŋ buŋ upapkât namâ galem aŋâ bâu gilâm
lokimarâwe. Ziren kut ŋâi ŋâi zorat den kârep mân sâbat.
6 Kut ŋâi ŋâi zo kubikne zei namâ umŋâ mâteyâk zoren tirik namâ galem
a zen âsâbâŋ zâim nepziŋ tuumarâwe.
7 Ka namâ umŋâ ŋâi zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikŋik kendon
patâ ŋâigât umŋan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buŋ mân âimâip. Bâu gilâm
sorâk âim zikŋâ sot a ambân zeŋgât tosagât lokimâip. Mân nâŋgâm tosa
muyagiwe, zo buŋ upapkât yatâ opmâip.
8 Zorat topŋâ Tirik Kaapumŋâ itâ tirâpnâŋguap. Tirik namâ galem a ziŋ
umŋâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umŋâ ŋâi hâlâlu
kâtik sâme, zorat bagibagiŋaŋgât mâtâp mân âsageip.
9 (Den san zi den sumbuŋâ. Narâk zi topŋâ nâŋgâbigât san.) Hâmbâ
silebân nalem sot zuu uuŋâ, zorâŋ dap op a ziŋ Anutu mâte okŋaŋgâwe,
zeŋgât umziŋ salekkobap?
10 Zo sâkkârâk den kâtik. Nalem sot toogât sot sâk saŋgon zorat den zeip,
zo yatâ. Zo zinziŋ kâtik mân sâsâŋâ. Bonŋâ muyagei zo birâbirâŋ.

Kristo zâk tirik namâ nep bonŋâ tuugip.

11 Kristoŋâ ko kut ŋâi ŋâi bonŋâ muyagibap sâsâŋâ. Zorat zâkŋâ tirik
namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat ŋâi, bonŋâ, betŋâ mân
tuutuuŋ, hânân mân ziap, zoren bageip.
12 Zâk noniŋ makau zeŋgât gilâm sot buŋâ. Zikŋâ gilâmŋâ hâlâlu namin
sâp kânok bagei gilâmŋandâ sâŋgâniŋ meip. Sâŋgâniŋ meipkât zâkkât siŋgi
urâwengât zâkkât siŋgi op zâimânat.
13 Noniŋ makau zeŋgât gilâm, zorâŋ a sâkziŋ salekkubapkât aam
sâkziŋan pane hâlâlu minziŋgi Kembu mâte okŋaŋgâmarâwe. Makau
kârâbân sem simbup oip, zorat kâuŋâ zorâŋ sâkziŋan saŋgori Kembu mâte
okŋaŋgâmarâwe.
14 Kaapumŋâ ândeipŋâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam okŋaŋgi zâkŋâ
um sâkŋâ salek op Anutugât siŋgi sâm ândiândiŋâ biri gilâmŋâ geip. Oi
Kristoŋâ gilâmŋandâ umniŋ saŋgorip. Nen orot mâmeniŋ gukupitŋandâ

tuugindâ umniŋ sumunkoip, zo Kristoŋâ saŋgori salekkoip. Gilâmŋâ umniŋ saŋgori Anutu, ândiândi mariŋâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâmŋandâ kut ŋâi ŋâi sâŋgân meip.

15 Zorat Kristo zâk târotâro uŋakŋaŋgât nakŋâ oip. Târotâro sâŋgiŋan ândim tosa muyagiwe, zo buŋ upapkât moip. Oi zorat zâkkât siŋgi a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zeŋgât siŋgi sâip, zo âlip mimbi.

16 Bet sâwâtkât mâtâp itâ ziap. Mariŋandâ moi ko galem upme.

17 Wâgân ândei bet sâwât den sâsâŋ zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonŋâ muyagibap.

18 Zorat târotâro sâŋgiŋâ zo gilâm buŋ mân muyageip.

19 Mose zâk den kâtigân den top top minduminduyân a dâzâŋgom naŋgâm makau sot noniŋ gilâm too sot mâpotŋâ râma sâmotŋandâ zoren saam zorâŋâ gilâmân kwândeŋâ Kembugât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip.

20 Zâkŋâ itâ dâzâŋgoip, “Anutuŋâ târotâroŋâ sâm kâtigem ziŋgip, zorat gilâm zi.”

21 Yatigâk hâmbâ silep sot âmaŋ mot gilâmŋâ kwititapkoi saŋgonziŋgip.

22 Zorat den kâtikŋan sâsâŋaŋgât kut ŋâi ŋâi âksik saŋgon naŋgânaŋgâŋ sot gilâm buŋ, zorâŋ tosa guligulipkuŋ mân ziap.

Kristo zâk sâŋgânniŋ mei dâp oip.

23 Sumbemân kut ŋâi ŋâi bonŋâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yenŋandâ kut ŋâi ŋâi saŋgonbapkât sâsâŋâ. Uren bonŋâ ko Yesu zikŋâ sâŋgânnŋâ patâ saŋgonbapkât mâtâpŋâ muyageip.

24 Zorat opŋâ Kristo zâk tirik namâ hânân, betŋâ tuutuuŋ, u bonŋâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonŋâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâteŋan ândim niiŋaŋgât op nep tuumap.

25 Tirik namâ galem a zen kendon dâp noniŋ makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâkŋâ sâp kânok um sâkŋâ zo Kembugât siŋgi sâm zâi pâip.

26 Kristo zâk tirik namâ galem a nâmbutŋâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknam nâŋgâm gâbap. Zâk yatâ mân opŋâ narâk murukŋan zi suupniŋ mem tosaniŋ gulipkubapkât muyageip.

27 Aŋâ kânok munatkât sâm niŋgip. Oi zorat kwâkŋan dinniŋâ sâm kwâkâbapkât sâsâŋâ.

28 Oi Kristo zâk yatik a doŋbep neŋgât tosaŋâ kwâkŋan zari sâp kânok moipŋâ dum ga bâliŋâ saŋgonbap, zo buŋâ. Zâk gâbapkât um bâbâlaŋ op mambât ândimen, nen miniŋgâbapkât gâbap.

10

Mosegât den kâtik zo bonŋaŋgât dâpŋâ.

1 Den kâtik Moseŋâ sâm muyageip, zo bonŋâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Buŋâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonŋâ buŋâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendonŋâ kendonŋâ Kembugât siŋgi nalem om ka om gane ma Anutu mâte okŋaŋgâme. Zen âlip mân um hâlâlu minziŋgâmap.

2 Yatâ oi sâi Kembugât siŋgi kut ŋâi ŋâi uuŋâ, zo buŋ opap. Zoren Anutu
mâte okŋaŋgâme, zeŋgât tosa buŋ oi sâi tosaziŋaŋgât nâŋgâ kwâkâ dum
mân upe.
3 Kembugât siŋgi uuŋâ, zo kendonŋâ kendonŋâ muyagei tosaziŋaŋgât
nâŋgâme.
4 Noniŋ makau gilâmŋâ, zorâŋ dap op tosaziŋ gulipkubap? Zo buŋâ.
5 Zorat Kristoŋâ hânân gibam Ibâgâren den itâ sâip,
“Kut ŋâi ŋâi gâgât siŋgi ume, zorat mân otgimap. Sâk ko muyagem nigat.
6 A ziŋ umziŋ mân kubikaŋgâm zuu kâmbâk, zo kâmbukŋâ uuŋâ sot
bâliŋaŋgât tosa buŋ upapkât kut ŋâi utnetâ gâ zorat nâŋgâna mân dâp uap.
7 Zo nâŋgâm itâ sâwan, ‘O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembugât ekabân
nâgât den kulemguwe, zorat dâp muyagenibap.’ ”
8 Den itâ sâip, zo ziap, “Kembu, gâgât siŋgi nalem uuŋâ sot zuu kâmbâk
bâliŋaŋgât tosa buŋ upapkât pâpan, zorat mân otgimap. Zorat âkongimap.”
9 Oi den ŋâi itâ târokwap sâip. “O Anutu, gâgât den lubam gewan.” Yatâ
sâmŋâ kut ŋâi sâŋginâ kâbakŋem uŋakŋâ ŋâi kwânâŋgip.
10 Zorat Anutugât dengât opŋâ Yesu Kristo sâkŋandâ suupniŋ mei um
salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat zinziŋ kâtikŋâ ziap.

Yesu zâk neŋgât suup meip.

11 Tirik namâ galem a, zen sirâmŋâ sirâmŋâ nepziŋ tuum Kembugât siŋgi
nalem om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumap.
12 Kristoŋâ bâliŋaŋgât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen
zarip, ândiap.
13 Oi zâk zoren kâsarâpŋâ kiŋaŋgât kombâŋ upigât mambât ândiap.
14 Um hâlâlu orotŋaŋgât mâtâp ândimen, neŋgât umniŋ sâp kânok memŋâ
kubikkubikniŋaŋgât nep tuum naŋgip.
15 Oi Tirik Kaapumŋâ den sapsum niŋgâmap. Den itâ sâi ziap,
16 “Kembuŋâ den sap, zo itâ, ‘Nâ dinnâ kâtikŋâ umziŋan pa geibap. Oi
umziŋan kulemgua zimbap.’ ”
17 Oi den ŋâi itâ târokwâip,
“Nâ tosaziŋ birâbat. Bâliŋâziŋaŋgât dum mân nâŋgâbat.”
18 Tosaniŋ buŋ oi zorat Kembugât siŋgi noniŋ makau kom uuŋâ zo buŋ
upap.

Sarâŋâ buŋ Anutu mâte okŋaŋgânat.

19 Bukurâp, Yesu zâk gilâmŋandâ mâtâp mem niŋgipkât nen hâlâlu namin
zâinam umniŋ bâbâlaŋ uap. Yesugât op tirik namâ umŋâ ŋâi, hâlâlu kâtik
sâme, zoren âlip baginat.
20 Yesu zâk zorat mâtâp uŋak, zo muyageniŋgip. Zâk zikŋak ândiândiŋ
uŋakŋâ muyagem niŋgip. Zâk sâŋgum kom mânâmânâŋgât zo walâm umŋâ
ŋâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip.
21 Zâkŋâ Anutugât tirik namâ bonŋâ zorat galem a ândiap.
22 Zorat nen nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm um hâlâlu sot um bâbâlaŋ op
mâte okŋaŋgânat. Zo umniŋâ tosaŋâ sumunkoip, zo gilâmŋandâ saŋgori
salekkoi sâkniŋâ too salekŋâ saŋgori mâte okŋaŋgânat.
23 Oi sâi kâtikkâtigiŋandâ kut ŋâi siŋgi kwatniŋgipkât siŋgi den zorik mem
ândim kâtiginat.
24 Oi galem oraŋgâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagom kin nep
tuunat.

25 Oi a nâmbutŋâ siŋgi âlipkât minduminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat. Narâk patâ mâte otniŋgap. Zo yatâ nâŋgâm kâtigemŋâ tânagom kinat.

Bâliŋaŋgât nâŋgâm bâbâlaŋ orot, zorat den.

26 Nen den bonŋandâ umniŋan âsagei bâliŋâ bâbâlaŋâk oindâ zorat nâiŋâ suup mei gulipkubap? Buŋâ. Yatâ mân ziap.
27 Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuŋâ yâmbâtŋâ sot kârâp patâ zorâŋ mambâtniŋgâm zembap. Kârâp zorâŋâ Kembugât siŋgi a kâsarâpziŋ zo ziŋgesibap.
28 A ŋâiŋâ Mosegât gurumin den zo nâŋgâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziŋâ tosaŋâ sâm muyagine a ambân ziŋâ a zo tosaŋaŋgât kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsâŋ.
29 Oi a ŋâi, zâk Anutugât nanŋâ mem ge kwâkwat okŋaŋgâbap, zâk hâuŋâ mimbap. Târotâro uŋakŋaŋgât gilâm zorat nâŋgi yenŋâ opmap, zâk hâuŋâ patâ mimbap. Oi ŋâi zâk buku orot mariŋâ, Kembugât Kaapum sâm bâliŋ kwâpap, zâk hâuŋâ walâwalâŋ mimbap sâmen.
30 Anutugât topŋâ nâŋgâmen. Zâkŋâ den mâtâp ŋâi itâ sâi ziap,
“Tosagât hâuŋâ ziŋgâziŋgâŋ, zo nâgât nep. Hâuŋâ mâkâmâkâŋ, zo nâŋâ upat.”
Oi Kembugât den ŋâi itâ ziap,
“Kembu nâ arâpnaŋgât den sâm kwâkâbat.”
31 Zorat itâ nâŋgânâ, “Anutu ândiândiŋ, zâkkât bikŋan âiâiŋ, zo yâmbâtŋâ.”

Siŋgi âlip mem birâ mân utnat.

32 Zen mârum kut ŋâi opmarâwe, zo nâŋgâbi. Narâk zoren siŋgi âlip gâi umziŋâ haŋsâi sâknam kwâkŋan ândim sâknam nep tuum kâtigiwe.
33 Narâk ŋâin nâmbutŋâ zen a mâteziŋan diiziŋgâm mem ŋâi ŋâi otziŋgâm sâknam ziŋgâm sâm bâliŋ kwatziŋgâwe. Oi zeŋgâren gâbâ nâmbutŋâ zen bukurâpziŋâ yatâ otziŋgâne sâknam ârândâŋ nâŋgâwe.
34 Zen bukurâpziŋâ tâk namin zâine zeŋgât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziŋan mine sikum bonŋâ zinziŋâ kâtik zo neŋgât siŋgi sumbemân pâi ziap sâm, nâŋgâne âlip oip.
35 Oi um bâbâlaŋ op kâtigem ândim zâkkâren sâŋgân patâ mimbi.
36 Zorat zen kâtigem Anutugât den lum ândim, Anutu zâk kut ŋâi siŋgi kwatziŋgip, zorat bonŋâ mimbi.
37 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Zorat narâkŋâ pâŋkânok ziap. zo âki gâbapkât sâsâŋâ, zo mân tap nâŋgâm kek gâbap.”
38 Oi den ŋâi itâ ziap,
“A âlipnandâ nâŋgâm pâlâtâŋgât op ândiândi mimbi. Ka a zen loribi oi ko zeŋgât nâŋga mân dâp upap.”
39 Nen ko lorem tâmbetagoagoŋan âiâiŋ, zorat siŋgi buŋâ. Nen nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgindâ um dâpniŋ hâlâlu zimbap, zorat siŋgi.

11

Nâŋgâm pâlâtâŋgât den.

1 Kut ŋâi siŋgi kwatniŋgip, zorat nâŋgâm um bâbâlaŋ op mambât
ândiândiŋ, zorâŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ uap. Kut ŋâi ŋâi mân igikŋâ umŋâ aŋgân
kârâm mem ândiândiŋ, zorâŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ uap.
2 Kembugât siŋgi a sâŋgiŋâ, zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋoot ândine Anutuŋâ
ziŋgiri âlip oip.
3 Hân sumbem zo Anutugât sâtkât muyageip. Zo nâŋgâm pâlâtâŋ sot
ândim nâŋgâm kwâtâtimen. Kut ŋâi ŋâi igikŋâ, zo mân igikŋan gâbâ
muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zeŋgât den.

4 Abeŋâ Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândim Anutugât siŋgi râma
kom oi sei Anutuŋâ egi âlip oip. Âtâŋâ Kain ko nalem Kembugât siŋgi om
pâi Anutuŋâ birip. Abe zâk nâŋgâm pâlâtâŋŋaŋgât Anutuŋâ egi a âlipŋâ oi
nalem zâkkât siŋgi oip, zo mem Abegât a târârakŋâ sâip. Abe zâk nâŋgâm
pâlâtâŋŋoot ândeipkât nâŋga mumuŋandâ mâtâp âlipŋâ tirâpnâŋgoi ziap.
5 Henok zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeip. Zorat mu-
muŋan mân âibapkât Anutuŋâ gwâlâ mem zari a ziŋ kâruwe. Oi mân mem
zarip, narâk zoren Anutuŋâ Henokât topŋâ itâ sâm muyageip, “Henok eksa
âlip uap.”
6 Mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeindâ Anutuŋâ niŋgiri âlip orot,
zo mân taap. Ŋâi zâk Anutu mâte okŋaŋgâbap, zâk kândom itâ nâŋgâbap,
“Anutu ândiap. Oi Anutu mâte okŋaŋgâm konsâm ândibi, zen bonŋâ
muyagem ziŋgâbap.”
7 Noa zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât kut ŋâi
bet âsagibap, zorat Anutuŋâ den kânŋan dukuip. Dukui Noaŋâ hurat
kwâkŋaŋgâm zikŋâ sot ambâ murarâpŋâ gwâlâ ândibigât waŋgâ tuugip.
Yatâ oi a nâmbutŋâ, bâliŋ mame a zeŋgât topziŋ muyageip. Oi Kembu
nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât tosa buŋ orot, zorat bonŋâ meip.

Abaram.

8 Abaram zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât hânŋâ
birâm ŋâi galem upapkât diŋâ muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat sâip,
zo mân nâŋgâm sât lulu op lum arip.
9 Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât hân siŋgi kwâkŋaŋgip,
zoren âimŋâ kwande ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân tâtat mâme oip.
Hân zo Isaka sot Yakobo, zekât ârândâŋ siŋgi kwatzikip. Oi zet zo yatik
urâwet.
10 Abaram zâk kamân ŋâi zinziŋ kâtikŋâ Anutuŋâ muyageip, zorat
nâŋgânâŋgâyâk ândeip.
11 Sera, zâk zo yatik Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândimŋâ ambân
sombâ ândim imbaŋâ muyagem kâmboŋâ oip. Kiungât siŋgi kwâkŋaŋgip,
zâkkât diŋaŋgât nâŋgi bon oip.
12 Zorat a sombâ op imbaŋâ buŋ oi zâkkâren gâbâ kiun doŋbep muyagiwe.
Kiurâp zo sumbemân sâŋgelak tap arie, teŋgâziŋ zorat dâp oip. Oi saru
sâtŋan sak ziap, zo aŋâ mân sâlâsâlâpkuŋ, zorat dâp muyagiwe.
13 A zo, ziŋâ Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândim mom naŋgâwe.
Kut ŋâi ŋâi siŋgi kwatziŋgip, zorat bonŋâ mân memŋâ âkŋan ândi zei ekŋâ
mâpâsem ândiwe. Yatâ opŋâ topziŋâ itâ nâŋgâwe, “Nen hânân yen kwande
ândien.”
14 Den yatâ sâm hân kâuk ŋâi muyaginam nâŋgâm ândiwe.

15 Oi ziiŋâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nâŋgâ kwâkâ mân urâwe. Zorat
otziŋgi sâi âburinâ sâm âlip âburibe.
16 Zen mirâ kamân ŋâigât âkŋâle urâwe. Mirâ kamân âlipŋâ ŋâi
sumbemân ziap, zorat âkŋâliwe. Yatâ urâwe, zorat op Anutuŋâ, zâk zeŋgât
Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nâŋgi mân bâliŋ opmap. Wangât Anutu, zâk
zikŋak kamân patâ ŋâi muyagem zeŋgât siŋgi sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.

17 Abaram zâk Anutuŋâ mâsiki nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât
nanŋâ Isaka Kembugât siŋgi sâm kumbam oip. Abaram zâk siŋgi den
memŋâ nan kânok zo buŋ upapkât Anutugât sâtŋâ lugip.
18 Anutuŋâ mârum Abaram itâ sâm dukuip, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ
âsagem laŋ kârâm ândibi.”
19 Abaramŋâ itâ sâm nanŋâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumuŋan gâbâ
mâŋgiziŋgâbapkât imbaŋâ zemŋâŋgap.” Yatâ sâipkât nanŋâ mumuŋan
gâbâ yatâ mâburem pindip.
20 Isaka zâk Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândimŋâ imbaŋâ mem
Yakobo sot Esau mâsop minzikâm kut ŋâi bet muyagibap, zorat den kânŋan
dâzâkoip.
21 Yakobo zâk yatik Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât
mumbam op Yosepe nanzatŋâ mâsop minzikip. Zâk tânŋâ gâsum pindiŋsâm
tap Anutu mâpâsemŋâ mâsop minzikip.
22 Yosepe zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât mum-
bapkât narâkŋâ mâte oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat
nâŋgâmŋâ siŋitŋâ mem âibigât den kânŋan dâzâŋgoip.

Mose sot Yosua.

23 Mose muyagei ibâ mamŋâ zet Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâgât den zorat mân keŋgât op kâin karâmbut
katep tik pâitâ zeip.
24 Mose zâk lâmbatŋâ Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât a
kutâ Parao bâratŋaŋgât nanŋaŋgâren siŋgi sânat sâne kwâkâziŋgip.
25 Zâk Anutugât a ambân gakârâp zen sot umbâlâ sot sâknam nâŋgâbapkât
sâlâpagoip. Zâk Aigitâ a osetziŋan ândim narâk pâŋkânok um sâkkât âkŋâle
bâliŋâ zo lum sâtâre upapkât nâŋgi mân dâp oip.
26 Oi Aigitâ hânân gâbâ kât sikum zorat nâŋgi giginŋ oip. Oi Kembuŋâ a
bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsâŋ, zâk yatik sâknam nâŋgâm ândibapkât
nâŋgi bon oip. Zo gâtâm sâŋgân mimbapkât yatâ nâŋgâm oip.
27 Zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât a kutâ kukŋâ zorat
keŋgât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikŋâ, zo senŋâ ekŋâ yatâ
zâkkâren pâlâtâŋ oip.
28 Mose zâk Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeipkât sâi sumbem
a kâwaliŋoot zâk mân zâŋgobapkât Pasowa kendonân râma kom gaam
gilâmŋandâ mirâ hâŋgiyân saŋgorâwe. Sumbem a kâwaliŋoot zorâŋ mu-
rarâpziŋ, kândom kâtep, zo tâmbetzâŋgobam ga ekŋâ walâziŋgip.
29 Oi Isirae a zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwegât saru
kuriŋan mâtâp âsagei lâŋ âiwe. Aigitâ a ziŋ yatâ utnâ sâne saruŋâ
gwâkâziŋgip.

30 Isirae a zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwegât Yeriko
kamânân paŋ patâ kirip, zo haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki
amuŋ gei giligâlaksâip.
31 Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
ândeipkât Isirae a hân ek mânâŋgârâwet, zet buku otzikip. Yatâ oipkât den
kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutŋâ, zeŋgât den.

32 Den kârep mân târokwap sâbat. Gideoŋ, Barak, Simsoŋ, Yepita, Dawidi
sot Samue sot Propete a nâmbutŋâ zeŋgât den sâm arindâ sâi kârep opap.
33 Zen aksik Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândiwegât a kâmut patâ
mem ge kwatziŋgâwe. Kubikkubik nep tuum biraŋâwe. Kut ŋâi ŋâi siŋgi
kwatziŋgip, zorat bonŋâ miwe. Zuu kâtik Laioŋ lâuziŋ dooŋguwe.
34 Kârâp kâligen zâmbane Anutunâ mem sândukŋan kwatziŋgip. Aŋâ
sâuŋâ kârâziŋgânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweŋâ imbaŋâ mem
ândiwe. Kâmbamân a kâwaliziŋoot ândiwe. Hân torengen kâsaziŋ zâŋgom
moliziŋgâm ândiwe.
35 Ambân nâmbut zeŋgât narâpziŋâ mumuŋan gâbâ zaatne galem
otziŋgâwe. A nâmbutŋâ a ziŋ sâknam kwatziŋgâm mem ŋâi ŋâi otziŋgâwe.
Oi siŋgi âlip birâne mân zâŋgonat sâne ândiândi kâtikŋan zaatpigât nâŋgâm
den zo birâwe.
36 A nâmbutŋâ a ziŋ den bâliŋ top top sâm dâzâŋgom lapitziŋgâwe. Oi
nâmbutŋâ kin bitziŋ saam tâk namin zâmbarâwe.
37 Nâmbutŋâ kâtŋâ zâŋgowe. Nâmbutŋâ nak gaaŋâ gaaziŋgâwe.
Nâmbutŋâ kâmbamŋâ zâŋgom gânduziŋ mânâŋgârâwe. Nâmbutŋâ kanpitâ
ândim noniŋ râma sâkŋâ akum ândiwe. Mandu yatâ op sâknam kwâkŋan
ândiwe.
38 Hân a nâmbutŋâ ândiwe, zeŋgât dâp mân ândiwe. Zen a âlipŋâ. Zen
mirâ kamân kâtikŋan sot barâ kâtikŋan ândiwe. Kât kiyân sot hân mâtâpŋan
ândiwe.
39 Zo zen aksik Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâwegât Anutunâ ziŋgiri
âlip oip. Oi kut ŋâi siŋgi kwatziŋgip, zorat bonŋâ mân muyagiwe.
40 Topŋâ itâgât. Anutu zâk neŋgâren kut ŋâi zâizâiŋ pâmbapkât nâŋgi zeip.
Zorat nen buŋan ândiândi âlip ândibigât mân nâŋgâziŋgip.

12

Yesu zâk kândom otniŋgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

1 A sâŋgiŋâ kâmut patâ yatâ zorâŋ haamnâŋgom niŋgit tegât kut ŋâi
yâmbât sot bâliŋaŋgât tâkŋâ kâpinâŋgomap, zo mânâŋgât birânat. Oi mâtâp
tirâpnâŋgowe, zorik âkonŋâ buŋ sârârâk kârâm âim kikerân takânat.
2 Oi Yesu, nâŋgâm pâlâtâŋgât mariŋâ sot bon muyamuyage, zâkkâren sen
kwap ândinat. Zâk sâtâre muyagibapkât sâsâŋâ, zorat nâŋgâm poru nagân
sâknam nâŋgâm moip. Oi zorat aŋun kwâkŋan zari nâŋgi yenŋâ oip. Yatâ
opŋâ Anutu, imbaŋâ mariŋâ, zâkkât âsan bongen zarip, ândiap.
3 Bâliŋ mâme zen kâsa okŋaŋgâm mem ŋâi ŋâi okŋaŋgâne nâŋgâm tâtâlim
kâtigeip. Zen ko umziŋ loribegât zâkkât nâŋgâmŋâ âkonŋâ buŋ kâtigibi.

Anutunâ kubikniŋgâmap, zorat den.

4 Zen bâliŋandâ lotŋan kwatziŋgâbâ sâi kâtigem um sâkziŋ kubikaŋgâm
kinkin, zo yatâ op ândiwe. Ka bâliŋandâ kâtigem tâmbetzâŋgobat sâi ko dap
upi?
5 Anutuŋâ narâpŋâ zâŋgonsâm itâ sâip. Den zo nelâmzâŋguap? Den zo itâ
sâip,
“Nannâ, Kembuŋâ kubikgigi nâŋgâna mân giginâ upap. Kubikgigi umgâ
mân loribap.
6 Anutu zâk a umŋâ gâsuziŋgâm zeŋgât narâpnâ sâmap, zen zâŋgom
kubikziŋgâmap.”
7 Zorat op ko Kembuŋâ kubikziŋgâbam sâi mân keŋgât upi. Anutu zâk
ziŋgiri nan bârarâp utne yatâ otziŋgâmap. Zeŋgâren ibârâpziŋandâ yatik
narâpziŋ kubikziŋgâme.
8 Anutuŋâ zen kubikziŋgâmap. Mân kubikziŋgi sâi ko laŋân gâbâ âsagiwe
sâbem.
9 Oi ŋâi sâbâ. Hânân ibârâpniŋ zen nâŋgom kubikniŋgâne dinziŋâ lum
hurat kwatziŋgâmen. Oi sumbem mariŋâ, um dâpniŋaŋgât Ibâ, zâk yatik
hurat kwâkŋaŋgâm ândeindâ dâp upap. Yatâ op ândim, ândim kwâtâtinat.
10 Hânân ibârâpniŋ ziŋ narâk pâŋkânok âkŋâleziŋâ dâp nâŋgom ku-
bikniŋgâme. Sumbem Ibâniŋandâ ko âlip op ândinatkât kubikniŋgâmap.
Zikŋâ hâlâlu ândiândiyân târokwatnatkât opmap.
11 Kubikkubik muyagibap dâp, zo nâŋgindâ umâlip mân oi sâknam
nâŋgâmen. Oi bet ko kubikkubigân ândim kâtigimen, neŋgâren bonŋâ
muyagemap. Kubikkubikkât bonŋâ zo târârak ândiândiŋ sot um lumbeŋâ.

Kâwali muyagem tânagobi.

12 Zorat zen bitziŋâ lolot sot pabutziŋ bâliŋâ zo kubikŋâ kâtigibi.
13 Oi kinziŋ lâŋbigât mâtâp zo kubikŋâ zeŋgâren pabutziŋ bâliŋâ zo âlip
oi lâŋ âlip upi.
14 Zen a aksik patâ zen sot lumbe ândiândiŋaŋgât nep tuubi. Oi um hâlâlu
op ândibigât kâtigibi. Um sumun sot ândim Kembu igikŋâ, zo mân ziap.
15 Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋ, zo walâbapkât galem
oraŋgâm ândibi. Oi osetziŋan um kâlak dengât kârâpŋandâ ziŋgesebapkât
galem oraŋgâm ândibi.
16 Oi zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ Esaugât mâtâbân lâŋ lâŋ ândiândiŋ sot a
hurat mân kwâkwat mân upap. Esau zâk nalem kânok zorarâk op kândom
âsaâsagiŋaŋgât bet sâwât zo birip.
17 Zen zâkkât nâŋgâme. Zâk bet mâsop mimbâ sâi aŋgân kârip. Kut ŋâi
oip, zorat isem umbâlâ op um melâŋmelâŋŋaŋgât mâtâp mân muyageip.

Nen Sinai bakŋâ buŋâ, Sioŋ bakŋâ mâte urâwen.

18 Narâk ziren zen bakŋâ ŋâi gâsum mâsâsuatme. Kârâpŋoot, zoren mân
âiwe. Oi ŋâtâtikŋâ, sasa sot pibâ zorat umŋan mân bagiwe.
19 Oi lâmun diŋâ patâ sot den kwamit patâ zo mân nâŋgâwe. Mârum ko
sâkurâpziŋâ mirâ kamân kâtikŋan ândim den zo hiriŋsâbapkât ninâu sâwe.
20 Den itâ muyageip, zorat nâŋgâne imbaŋâ oip, “A mo zuu ŋâiŋâ bakŋâ
zo lâŋi kâtŋâ kune mumbap.”
21 Kut ŋâi zo sânâm kwâtkwâtŋoot muyagei Moseŋâ sâip, “Nâ keŋgât op
sânâmnâ sâmbuap.”
22 Mârum yatâ âsageip. Narâk zi ko zen bakŋâ yatâ zoren buŋâ. Zen Sioŋ
bakŋâ, Anutu ândiândiŋ, zâkkât kamân patin sumbemân, Yerusalem kamân

uŋakŋan ga giwe. Oi sumbem a doŋbep, a mân sâlâpzâŋgozâŋgoŋ sot sâtâre mindumindu patâ.
23 Anutugât narâpŋâ kutziŋ sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte otziŋgâwe. Oi a aksik patâ neŋgât den sâm kwâkâkwâkâŋ a patâ, Anutu sot a hâlâlu minziŋgip, zeŋgât um dâpziŋâ, zeŋgâren târokwarâwe.
24 Oi Yesu târotâro uŋakŋaŋgât nakŋâ, zâkkâren gamŋâ gilâm saŋgonsaŋgon mâte urâwen. Gilâm zorâŋ Abegât gilâmŋâ tosa sâm muyageip, zo yatâ buŋâ. Yesugât gilâm zorâŋâ saŋgoniŋgâbapkât geip.

Anutuŋâ hân sot sumbem mâŋgizikâbap.

25 Zen den dâzâŋgobap, zo zâk kândâtkubegât galem oraŋgâm ândibi. Mârumŋan hânân ge Sinai bâkŋan gâbâ sâkurâpziŋâ den dâzâŋgoi birâne hâuŋâ muyageziŋgip. Zi sumbemân ândim den dâtnâŋgomap, zâk kândâtkom dap yatâ hâuŋâ buŋ ândinat?
26 Anutuŋâ Sinai bâkŋan den sâi diŋandâ hân mâŋgeip. Oi zi ko du âsagibapkât sâm kâtigeip. Anutuŋâ itâ sâip,
“Nâ narâk ŋâin dum hân mâŋgimŋâ sumbem ârândâŋ mâŋgibat.”
27 Dum mâŋgibat sâip, zo ko kut ŋâi ŋâi muyageip, zo mâŋgei buŋ upapkât nâŋgâm sâip. Buŋ oi zinziŋ kâtik zo muyagem yen zimbi.
28 Nen Anutugât um topŋan ândinatkât siŋgi kwatniŋgip, zo zinziŋ kâtikŋâ. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okŋaŋgânat. Oi pindiŋsâm hurat kwâkŋaŋgâm keŋgât op mâpâsinat.
29 Wangât, Anutuniŋâ, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpŋâ kut ŋâi ŋâi bâliŋâ sem naŋgâbap, zorat san.

13

Um den.

1 Buku oraŋgâm ândime, zo zen mân birâne gibap.
2 A hân ŋâin gâbâ gane ziŋgit mân nâŋgânâŋgâ mân upi. Mârumŋan a ganetâ buku otziŋgânâ sâm topziŋ mân nâŋgâm sumbem a buku otziŋgâwe.
3 Bukurâpziŋ tâk namin zâmbarâwe, zeŋgât nâŋgâm, nâŋgâne ârândâŋ ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpziŋ a ziŋ zâŋgone sâknam kwâkŋan ândime, zeŋgât nâŋgâm ândibi.
4 Ap ambin ândiândiŋ, zorat nâŋgâne bon oi mân mem bâliŋ kwapi. Oi itâ nâŋgâm ândibi. Laŋ ândim târotâro mânâŋgât ândime, zen Anutuŋâ hâuŋâ ziŋgâbap.
5 Umziŋandâ kât sikumgât âkŋâle mân upap. Oi kut ŋâi ŋâi tatgigap, zorat mân sâm mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nâŋgânâŋgâ mân upat.”
6 Zorat nen um bâbâlaŋâk itâ sânat,
“Kembu zâk betnan memap. Zorat a ziŋ kâsa otnim yatâ mo yatâ otninâ sâne mân keŋgât upat.”

Siŋgi âlip kwâkâm niŋgâwe, zo mem ândim Yesu molinat.

7 A sâtŋâ gakâziŋ Anutugât den dâzâŋgom ândiwe, zeŋgât nâŋgâm ândibi. Zen mâtâp âlip lâŋ ândim muwe. Mâtâp zorik ekŋâ moliziŋgâm Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândinat.
8 Yesu Kristo, zâk ândeipŋâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikŋâ.

9 A ziŋ den uŋakŋâ top top dâzâŋgone zorâŋâ umziŋ mân gulipkubap.
Umziŋan Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ tângui kâtigem kiri âlip
upap. Kut ŋâi ŋâi niniŋandâ mân mem tâŋgubap. Aŋâ mâtâp zo lâŋgâwe,
zen bonŋâ mân muyagiwe.
10 Neŋgâren Kembugât siŋgi nalem pâpanŋâ taap. Zo hâmbâ silep galem
upme, ziŋ nimbigât mân sâsâŋâ.
11 Zen nâŋgâme. Zuu kom gaamŋâ gilâmziŋ tirik namâ galem a patâŋâ
bâliŋaŋgât tosagât namin mem zari bonŋâ kamân kândâtŋan mem gei
kârâbân ume.
12 Zo yatik Yesu zâk gilâmŋandâ a um hâlâlu miniŋgâbapkât kamân
kândâtŋan kune moip.
13 Zorat nen yatik kamân kândâtŋan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik
bâliŋ otniŋgâbi.
14 Itâ nâŋgâm utnat. “Kamân zinziŋ kâtikŋâ ziren mân taap. Nen kamân
kâtikŋan, zinziŋ kâtik zimbap, zorat nâŋgâm mambât ândien.”
15 Zorat nen Yesu sot pâlâtâŋ opŋâ târotâroniŋaŋgât opŋâ Anutu
mâpâseindâ zorâŋ tâbaniŋ upap. Zâk hurat kwâkŋaŋgâm ândim lâuniŋandâ
sâm sâtâre okŋaŋgânat. Kutŋâ sâm bâbâlâŋ kwâkŋaŋgânat.

Ninâu sâm betniŋan mimbi.

16 Orot mâme âlipŋâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nâŋgi zâkkât
siŋgi kut ŋâi ŋâi pame, zo yatâ utne bonŋâ upap.
17 A sâtŋâ gakârâpziŋ, zeŋgât sâtziŋ lubi. Zen um dâpziŋ galem upmeŋâ
nepziŋaŋgât topŋâ Anutu mâteŋan sâm muyagibi. Zorat nepziŋ umâlibân
tuune dâp upap. Umbâlâyân tuune zeŋgâren kut ŋâi âlipŋâ mân upap.
18 Zen neŋgât op ninâu sâm ândibi. Nen umniŋan tosa kârum ândimen.
Kut ŋâi ŋâi utnam oindâ târârâk upapkât otniŋgâmap.
19 Ninâuŋâ betnan mine Kembuŋâ melâŋnigi zeŋgâren kek gâbatkât
dâzâŋguan.
20 Lumbeŋaŋgât mariŋâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniŋ Yesu
târotâro zinziŋ kâtik zorat gilâmgât mumuŋan gâbâ mâŋgei zarip.
21 Anutu zâk imbaŋâ sot kâwali ziŋgâmŋâ mem bâbâlaŋ kwatziŋgi diŋâ
lum nepŋâ tuum kwâtâtibi. Oi zikŋak nâŋgi dâp opmap, zo Yesu Kristogât
opŋâ zeŋgâren muyagibap. Zâkkâren sâm âlip kâtikŋâ zem zâimâmbap, zo
perâkŋak.
22 Bukurâp, den kârep ŋâi mân kulemgum ziŋgan. Oi zen den girem zo
nâŋgâne mân bâliŋâ upapkât sâm ziŋgan.
23 Oi nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Bukuniŋâ Timoteo, zâk tâk namin gâbâ
olaŋâwe. Oi zâk kek gâbap oi ko zâk sot gârat.
24 A sâtŋâ gakârâpziŋ sot Kembugât siŋgi a ambân aksik nâŋgâziŋgan.
Italia hânân ândie, zen yatik nâŋgâziŋge.
25 Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ aksik zeŋgâren zimbap.
Zo yatik.

Ekap Yakoboŋâ kulemgoip.

Mâsimâsikâgât bonŋâ.

1 Nâ Yakobo, Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekât kore aŋâ. Kembugât a kâmut gakârâp siŋsururuŋ op âi ândie, zen sâm sâtâre otziŋgâm ekap zi kulemguan.

2 Bukurâpnâ, zeŋgâren mâsimâsikâ top top muyagei nâŋgâne sâtâreŋoot upap.

3 Zen itâ nâŋgâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zeŋgâren kâtigigiŋ, zo muyagibap.

4 Oi kâtigigiŋ, zo zeŋgâren bonŋâ muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum tosaziŋ buŋ op hâlâlu ândibi.

Nâŋgânâŋgâ kârum Kembugâren ninâu sânat.

5 Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nâŋgânâŋgâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâm bâliŋ den zo mân dâtnâŋgom um bâbâlaŋŋaŋgârâk nâŋgânâŋgâ âlipŋâ niŋgâmap.

6 Zorat a um zagât opŋâ buŋâ, Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbâŋgum âim gâmap, zo yatâ upap.

7-8 A yatâ zo Kembugâren ninâugât hâuŋâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimap, yatâ zorâŋ mân pindâbap.

Sikumziŋ zâizâiŋ zorâŋ bonŋâ buŋâ.

9 A ziŋ a kanpitâ zâkkât nâŋgâne giginâ opmap. Ka Anutuŋâ a zo a bonŋâ kwânâŋgi sâtâre patâ upap.

10 Oi yatigâk a ziŋ a sikumŋoot zâkkât nâŋgâne zâizâiŋ opmap. Ka Anutuŋâ a yatâ zo zâkkât sikumŋoot zorat nâŋgi giginâ opmap. Pâliŋpâliŋ neule bâloŋâ kek âmbârâŋgâm gemap, zo yatik a sot sikumŋâ kek buŋ opmap.

11 Mirâsiŋ takâmŋâ hibuk bâloŋâ egi âkâm gem neuleŋâ buŋ opmap. Zo yatik sikum a nepziŋâ tânâmŋan birâm neule yatâ op buŋ upi.

12 Ŋâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zâk kâtigem umŋâ oi ândei Kembuŋâ sâŋgânnâ pindi ândiândi kâtik ândibap. Zo umziŋâ zâkkâren kinzap, zeŋgât siŋgi sâip.

Mâsimâsikâgât den.

13 A ŋâi, zâk bâliŋaŋgât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, “Anutuŋâ bâliŋaŋgât mâsikânigap.” Bâliŋaŋgât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâkŋâ a ŋâi bâliŋaŋgât mân mâsikâbap.

14 Mâsimâsikâ zo itâ muyagemap. Ŋâi zâk zikŋak âkŋâleŋandâ diimap.

15 Oi âkŋâleŋâ kâmbo kwap katep mimbap, kutŋâ bâliŋâ. Bâliŋandâ lâmbatŋâ sâk sot um ârândâŋ mumuŋ op simgât siŋgi upabot.

16 Bukurâpnâ, um gulip upegât gasâziŋ kârâm ândibi. Bâliŋâ, zo hânân gâbâ âsagemap. Âlipŋâ, zo sumbemân gâbâ âsagemap.

17 Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ top top, zo uren gâbâ âsakŋâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâtep mân ziap.

18 Anutuŋâ nâŋgâm sâlâpkuipkât den bonŋandâ nan bârarâp muyageniŋgip. Oi zâkkât arâp zeŋgât teŋgâyân kândom op kinatkât yatâ otniŋgip.

Den nâŋgânâŋgâŋ zorâŋâ buŋâ, luluŋâ zorâŋ bonŋâ.

19 Bukurâpnâ, zen nâŋgânek. Aŋâ den nâŋgânatkât bâbâlaŋ utnat. Den sâsâŋ sot kuk den sâsâŋ, zorat yâmbârinat.

20 A kuk orotŋâ, zo Anutugât târârak mâtâp zo wâlap.

21 Zorat zen um sumun sot gâŋgoŋâ zo birâm mulunân ândim siŋgi âlip den umziŋan pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâŋâ um dâpziŋ kubikpapkât imbaŋâ zemŋâŋgap.

22 Zen den kindapŋak mân nâŋgâbi. Buŋâ. Nâŋgâm lubi. Ŋâi zâk kindapŋak nâŋgâbap zo ko umŋâ kâitkum simgât siŋgi upap.

23 Ŋâi zâk den nâŋgâm mân lubap, zâk aŋâ si sâŋgânziŋ niniŋgurân ikme, zo yatâ upap.

24 Zen si sâŋgânziŋ ekŋâ birâm âim tobatziŋ nelâmzâŋgomap.

25 Ŋâi zâk Kembugât gurumin den bonŋâ nâŋgâm lum kâtigem ândibapŋâ bonŋâ ek âkŋâlem op ândibap.

Siŋgi âlibân ândiândigât den.

26 Ŋâi zâk siŋgi âlibân ândiman sâm lâu sâput mân galemgumap, zo ko umŋâ kâitkumap. A yatâ zorâŋ siŋgi âlibân ândiândiŋ zo yenŋâ upap.

27 Malâ mandu umbâlâ op ândine ziŋgit on galem otziŋgâbi. Oi hânân bâliŋâ ziap, zo umziŋ sumunkombapkât kândâtkubi. Zen yatâ op ândinetâ Anutuŋâ ziŋgiri âlip oi itâ sâbap, “Siŋgi âlip mem ândie.”

2

Sikumziŋoot sot kanpitâ zo dâbâk otziŋgâbi.

1 Bukurâp, zen âsakŋâ mariŋâ, Kembuniŋ Yesu Kristo, zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmeŋâ a zâizâiŋ giginâ kut ŋâi ŋâi hâtubâtu mân otziŋgâbi.

2 Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut minduminduziŋan a ŋâi, lomba a, kamân ŋâin gokŋâ zâk hâmbâ neuleŋoot sâŋgân zâizâiŋ gâi a ŋâi, lomba a, kamân ŋâin gokŋâ hâmbâŋâ alâkŋâ pam kândâtŋan gâbap.

3 Oi zen a hâmbâ neuleŋoot zo ekŋâ itâ sâm dukubi, “Gâ zi ga. Tâtat âlipŋâ mâteyân zi ge tat.” Yatâ sâm a kanpitâ itâ dukubi, “Gâ ândi kin mo kiaŋ ginŋan ge tat.”

4 Zen a zeŋgât holiziŋâ mân nâŋgâm yatâ upme. Zen zo yatâ osetziŋan hâtubâtu otziŋgâme. Yatâ op Kembugât mâtâp gulipkume.

5 Bukurâpnâ, den sa nâŋgânek. Anutuŋâ a dap yatâ zo gâsum sâlâpzâŋgoip? Hânân a kanpitâ ândime, zen nâŋgâm pâlâtâŋân umgât gom sambe opŋâ Anutu um topŋan ândibigât gâsum sâlâpzâŋgoip. Zo a umziŋandâ zâkkâren kinmap, zeŋgât siŋgi sâip.

6 Oi zen ko a kanpitâ sinziŋ ginŋandâ ziŋgitme. A ikâ ziŋ denân zâmbanme? A sikumziŋ patâ zorâŋ kâsa otziŋgâm denân zâmbanme.

7 Oi a sikumziŋoot ziŋ Yesugât kutsiŋgi âlip kwâkniŋan zarip, zo sâm bâliŋ kwapme.

Den ŋâi lum ŋâi birâbirâŋ, zo mân dâp uap.

8 Gikaŋgât opmat, yatik bukugaŋgât upan. Den kâtik kombâŋâ zo yatâ Kembugât ekabân kulemgune ziap. Zo lune perâkŋak âlip upap.

9 Ka a sât hâtubâtu otziŋgâbi zo ko bâliŋ utne gurumin den zorâŋâ topziŋ
sâm muyagibap.
10 Ŋâi zâk gurumin den nâmbutŋâ lumŋâ ŋâi birâbap, zo den ku a upap.
11 Zorat sâbâ. A ŋâigât ambân, zâk sot mân ândiban sâip, zâkŋagâk gâ
kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ a ŋâigât ambân sot mân ândimŋâ a
kâmbam kumban zo ko gâ den ku a upan.
12-13 A ŋâi um lâklâk buŋ otziŋgâmap, zâk gâtâm Anutuŋâ yatigâk um
lâklâk buŋ okŋaŋgâbap. Ka a um lâklâk op buku otziŋgâbap, zâkkât topŋâ
Anutuŋâ sâm muyagei Kembugât mâteŋan keŋgât buŋ kinbap. Zorat
gurumin den zorâŋ topniŋ sâm muyagibap. Zo nâŋgâm kwâtâtemŋâ um
lâklâk op târârak op ândibi.

Nâŋgâm pâlâtâŋ bon buŋâ sot gukupitŋâ.

14 Bukurâpnâ, a ŋâi nâ nâŋgâm pâlâtâŋ sot ândian sâbap, oi buku mân
otziŋgâbap, zâk nâŋgâm pâlâtâŋŋâ zo dap op tâmbet agoagoŋan gâbâ
mâkâbap?
15-16 A mo ambân ŋâiŋâ hâmbâ, sâk pâke mo nalem kârum ândei kâmut
zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mân bekŋan memŋâ itâ dukubap. “Gâ âlip âi ândiban.
Gâ pateŋ opatkât sâkkâ kâpiban. Gâ nalem nem âkon upan.” Ŋâi zâk
lâuŋandik yatâ sâm dap op bekŋan mimbap?
17 Zorat a ŋâi nâŋgâm pâlâtâŋ sot ândian sâm buku mân otziŋgâbap, zâkkât
nâŋgâm pâlâtâŋ zo mumuŋâ sânat.
18 Mo a ŋâiŋâ itâ sâbap? Gâ nâŋgâm pâlâtâŋ zemgigap. Nâ ko buku orotŋâ
zemnigap. Nâŋgâm pâlâtâŋgâ buku orotŋâ buŋâ, zo tirâpnona ikpâ. Oi nâ
buku orotŋaŋgât nep tuum nâŋgâm pâlâtâŋnaŋgât bonŋâ tirâpgobat.
19 Anutu kânok ândiap, den zo nâŋgâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ nâŋgâm
kwâtâtem sumbemgât siŋgi uan sâmat. Ka zitâ sâ nâŋgâ. Wâke ziŋâ zo yatâ
nâŋgâm Anutugât keŋgât op sânâmziŋ sâmbumap.
20 Gâ a um kwamen, nâŋgâm pâlâtâŋ sot buku orot buŋâ. Nâŋgâm
pâlâtâŋgâ zo yenŋâ.

Abaram sot Rahaba zet nâŋgâm pâlâtâŋ op bonŋâ muyagiwet.

21 Nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zorat sa nâŋgâ. Sâkunniŋâ Abaram, zâkkât
nanŋâ Kembugât siŋgi sâm kumbat sâi Anutuŋâ nâŋgi tosaŋâ buŋ oip. Zo
orot mâmeŋaŋgât yatâ oip.
22 Oi itâ nâŋgâ. Abaramgât nâŋgâm pâlâtâŋ zo orot mâmeŋandâ bekŋan
meip. Oi nâŋgâm pâlâtâŋâ târokwâi patâ oip.
23 Oi zorat Abaramgât den kulem ŋâi itâ ziap,
“Abaram zâk Anutugât diŋâ nâŋgi bon oipkât Anutuŋâ zâkkât nâŋgi târârak
oip.”
Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, “Zâk Anutugât buku kânok.”
24 Iknek. Anutu zâk a ŋâi nâŋgâm pâlâtâŋŋaŋgârâk egi tosaŋâ buŋ mân
upap. Egi buku orotŋaŋgât nep mâpot tuugi tosaŋâ buŋ upap.
25 Oi yatik narâk ŋâin Anutuŋâ Kanaan hân zo Isirae zeŋgât siŋgi sâi laŋ
mâman ambân Rahaba, zâkŋâ Anutugât den nâŋgi bon oi Isirae a zagât hân
ek mânâŋgârâwet, zet zâkkâren gâitâ buku otzikâm tik mâtâp zâpari âiwet.
Rahaba zâk buku orotŋaŋgât nep tuugipkât Anutuŋâ nâŋgi tosaŋâ buŋ oip.
26 Zorat itâ ziap. Sâk zâk kaapumŋâ buŋ op mumuŋâ muyagemap, zo
yatigâk buku orotŋâ buŋ oi nâŋgâm pâlâtâŋâ zo mumuŋâ opmap.

3

Nâmbâlamniŋ galem utnat.

1-2 Bukurâpnâ, nen aksik patâ sâm tâpâkumen, zorat zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ um bâbâlaŋ kwâkâziŋgâziŋgâŋ nep tuunat mân sâbi. Nâŋgânek. Den sâm kwâkâkwâkâŋ narâkŋan Kembuŋâ kwâkâziŋgâziŋgâŋ a nen den bâliŋâ sâm ândimen, zorat hâuŋâ yâmbâtŋâ niŋgâbap. Nen aksik patâ âsâbâŋ sâm tâpâkumen. A ŋâiŋâ den bâliŋ mân sâbap, zâkkât a âlip, târârak sâsâŋ. Yatâ zorâŋ um sâkŋaŋgât âlip upapkât nep tuubap.

3 Bâu patâ biosi zen dinniŋâ lubigât lâuziŋan tâk kâtik pamen. Zo pam kwâkŋan tap mem purikgurik tuugindâ âime.

4 Waŋgâgât yatik nâŋgâme. Zen patâ oi pibâ kâtikŋandâ kom alei âime. Oi mâbugwâbure tuutuuŋâ mâiktârâ zo mem mâburine mâtâp âiâiŋ dâp âimap.

5 Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ, zo kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ op zâimap.

Nâŋge. Kârâp zâk mâiktârâ. Yatâ zorâŋ hibugân pâindâ sem naŋgâmap.

6 Nâmbâlamziŋ zo kârâp yatâ. Zâkŋâ sâk toren walâziŋgâm bâliŋaŋgât mam op nep tuumapŋâ um sâkniŋ sumunkomap. Oi ândiândiniŋâ oi semap. Zikŋâ ko sim kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap.

7 Zuu top top saruin sot hânân sot nii, mulum, zo aŋâ mem sândukŋan kwatziŋgâmen.

8 Nâmbâlam ko a ŋâiŋâ dap op mem sândukŋan kwâpap? Zâk âkonŋâ buŋâ, purikgurik op bâliŋâ memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ.

9 Nâmbâlamniŋandâ Kembu Ibâniŋ sâm âlip kwapmen. Oi nâmbâlamniŋandik a Anutugât holi tobat sâm bâliŋ kwatziŋgâmen. Lâu zobik den âlip sot bâliŋâ gemap.

10 Bukurâpnâ, yatâ zorâŋ mân dâp uap.

11 Dabân yatâ too sinŋan zobigâk naamŋâ sot kâlakŋâ mâpot gem gâbabot?

12 Bukurâp, koserân dap yatâ koliŋ muyagibap? Mo samân dap yatâ zâlâli muyagibap? Mo saruŋâ samŋâ upap?

Nâŋgânâŋgâ uren gok sot âmbiren gok.

13 Zeŋgâren gâbâ nâŋgânâŋgâ a mo nâŋgâm upme, zo ândie? Zâk lumbeŋâ ândim orot mâme âlip muyagem ândei nâŋgânâŋgâŋaŋgât topŋâ muyagei a ikpi.

14 Oi zeŋgât umziŋan um kâlak sot um zâizâiŋ zei sâkziŋ mem zâim den bon nâŋgen sâne sarâ upap.

15 Nâŋgânâŋgâ mâtâp zo ubâ gâip mân sâsâŋ. Buŋâ. Nâŋgânâŋgâ zo hânân gokŋâ. Ayân gok. Sataŋgâren gok.

16 Kâsa kâsa, um kâlak sot zâizâiŋ zimbap, zo yatik kâsâp sot sumunŋâ zo zem zâibap.

17 Nâŋgânâŋgâ uren gokŋâ, zorâŋâ ko mâtâp âlip itâ muyagemap. Um salek, lumbeŋâ, sât lulu, buku orot sot siŋgi âlipkât bonŋâ nâmbutŋâ. Um zagât mo sarâ ândiândiŋ buŋâ.

18 Lumbeŋaŋgât nep tuume, zen arikŋâ kâmitne târârakŋaŋgât bonŋâ muyageziŋgâmap.

4

Sâknam nep tuum bon mân muyamuyagiŋ.

1 Zeŋgâren kâsa sot kâmbam zemap, zo top wangât? Sâkkât âkŋâle zemap,
zorâŋ kâmbamgât nep tuumap.
2 Zen um sâkkât âkŋâle op kut ŋâi mân mime. Kâmbam kom kâsa op kut
ŋâi mân mime. Zen ninâu buŋ ândime, zorat.
3 Oi zen kut ŋâigât ninâu sâm âim ma ko mân mime, zo ko umziŋan den
bâliŋâ zei ninâu sâme. Zen itâ nâŋgâme, “Kut ŋâi zo muyageniŋgi kâtigem
um sâkniŋaŋgât âkŋâle zorat bonŋâ muyaginat.”

Umniŋandâ ŋâin ŋâin mân nâŋgânat.

4 Haai, târotâro mânâmânâŋgât zen. Hânân kut ŋâi ŋâi ziap, zorat siŋgi
ândibanŋâ Anutu kândâtkuban. Zo nâŋge mo buŋâ? Zorat ŋâi zâk hânân
kut ŋâi ŋâi ziap, zo buku okŋaŋgâbapŋâ Anutu kâsa okŋaŋgâbap.
5 Mo den kulem ŋâi ziap, zo nâŋgâne yen opmap? Den zo itâ,
“Umniŋan Kaapum pâip, zo zâkkât siŋgiyâk ândibapkât kâtigemap.”
6 Den kulem ŋâi ko itâ ziap,
“Tânnâŋgonâŋgoŋ, zo doŋbep niŋgâmap.”
Zorat den ŋâi itâ ziap,
“Anutu zâk a zâizâiŋ zeŋgât tân kwâkâmap. Ka a ziiŋaŋgât nâŋgâne gemap,
zo ko tânzâŋgozâŋgoŋ zo ziŋgâmap.”
7 Zorat Anutu um topŋan giginŋ op ândibi. Oi Sataŋ kâsa minŋaŋgâne
birâziŋgâm âibap.
8 Zen Anutu mâte okŋaŋgâne zâkoot zen mâte otziŋgâbap. Bâliŋ mâme
a ambân, zen bâliŋâziŋâ saŋgon birânek. Âi kom ga kom upme, zen umziŋ
saŋgone salek oik.
9 Zen topziŋ nâŋgâm biraŋŋâ isem umbâlâ upi. Girâŋziŋâ zo melâŋ
umbâlâ upi. Oi sâtârezin zo melâŋ girâp isebi.
10 Kembugât mâteŋan umziŋ diim ge ândine zâkŋâ mem zaatziŋgâbap.

Kembu mân walâm ândinat.

11-12 Bukurâpnâ. Gurumin den mariŋâ sot sâm kwâkâkwâkâŋ a kânok
ândiap. Zâk zâŋgobap mo kubikziŋgâm birâziŋgâbap, zorat imbaŋâ
zemŋâŋgap. Zen ko sâm bâliŋ mân upi. Ŋâi zâk bukuŋâ sâm bâliŋ kwap
hâuŋaŋgât den sâbap, zâkŋâ gurumin den sâm bâliŋ kwap kândaŋbap.
Gâ gurumin den sâm bâliŋ kwap kândaŋban zo ko sât luluŋ a mân op,
sâm kwâkâkwâkâŋ a upan. Gurumin den mariŋâ sot sâm kwâkâkwâkâŋ a
kânok ândiap. Zâk zâŋgobap mo kubikziŋgâm birâziŋgâbap, zorat imbaŋâ
zemŋâŋgap. Gâ wangandâ bukugaŋgât den hâuŋâ sâban? Zo Kembugât
nep.

Kembuŋâ nâŋgâniŋgi kut ŋâi utnat.

13-16 Bâi, itâ nâŋgânek. Zen itâ sâme, “Itârâŋ mo mukan kamân zoren
âi kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ op kât sikum mem ândeindâ kendon zi âki
âburinat.” Zen zâizâiŋ den sâm sâkziŋ mem zâime. Zâizâiŋ den zo bâliŋâ.
Mukan zo mo zo muyagibap, zo zen mân nâŋge. Mo ândiândiziŋâ zo dap
yatâ? Zo kaapum yatâ. Zo mâik ŋâi muyagem zorâŋak buŋ upap. Zorat itâ
sânetâ dâp upap, “Kembuŋâ nâŋgâniŋgi wâgân ândim yatâ mo yatâ utnat.”
17 Ŋâi zâk mâtâp âlipŋâ zo ekŋâ laŋ birâbap zo ko tosa muyagibap.

5

A kât sikumgât âkŋâle upme, zeŋgât den.

1 Kât sikum a zen sâknam muyageziŋgâbap, zorat kânŋan isem umbâlâ utnek.
2 Irâ sikumziŋ alâgem buŋ upap. Oi pet hâmbâziŋ mem ândime, zo hângât siŋgi.
3 Narâk pâŋkânok oi zen sikum motziŋ minduwe, zo birâbi. Goide kât sot kâtziŋâ zo bâliŋ opŋâ hân oi zorâŋâ topziŋâ sapsubap. Kârâpŋâ yatâ ziŋgesei sâknam nâŋgâbi.
4 Nâŋgânek. A nepziŋ hibuk urine kâitzâŋgom nep sâŋgân diim gei ziŋgâwe. Oi kâlamziŋan bon mimiŋ nep tuuwe, zen yatik otziŋgâne isene sumbem kâwali a zeŋgât Kembu kindapŋan giarip.
5 Sikum a ziŋ hânân sâknam kâbâ yâmbât buŋ ândim âkŋâliwe. Nen bâu nalem ziŋgindâ nem lâmbatne zâŋgom om nimen. Zen zo yatâ sii nalem patâ nem ândimŋâ kâmbamgât siŋgi op narâk patin bâu yatâ zâŋgom tâmbetzâŋgobi.
6 Sikum a ziŋ a târârak diŋâ sâm kwâkâm laŋ kâmbamân parâwe. Zâk sâkŋaŋgât hâuŋâ mân sâip.

Sâknam kwâkŋan ândim Kembu patâniŋ gâbapkât mambât ândinat.

7 Bukurâpnâ, zen Kembu gâbapkât mambât âkon buŋ ândibi. Nâŋge. Nep mariŋâ ŋâiŋâ nep kârâm kâmit nalem bonŋâ âsagibapkât mambât ândimap. Oi maa sot map dâbâk oitâ bonŋâ lâmbatpapkât nâŋgâm ândimap.
8 Oi Kembugât narâkŋâ pâŋkânok uapkât zen âkon buŋâ mambât ândim umziŋ tângune kâtigibap.
9 Bukurâp, zen a torenŋâ mân sâm bâliŋ kwatziŋgâbi. Kuk den mân dâzâŋgobi. Patâŋâ gam hâuŋâ ziŋgâbapkât. Nâŋgânek. Patâniŋâ zâk hâŋgi kândâtŋan ga kinzap.
10 Bukurâpnâ, Propete Kembugât sâtkât den sâweŋâ sâknam kwâkŋan ândim kâtigiwe. Zeŋgât mâtâp zo lâŋbi.
11 Nâŋge. Sâknam kwâkŋan kâtigem ândiwe, zeŋgât nâŋgindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkŋan ândim mân loreip. Zâkkât den siŋgi nâŋge. Oi Kembuŋâ um nâŋgâm bet kut ŋâi ŋâi âlipŋâ pindip, zo nâŋge. Kembugât tânzâŋgozâŋgoŋ sot buku orotŋâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

12 Bukurâpnâ, den ŋâi zi sa nâŋgânek. Zen sumbemân mândâm den sâm kâtigime. Zen hânân kwap den sâm kâtigime mo kut ŋâi ŋâiyân kwap den sâm kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziŋâ perâkŋakkât bonŋâ perâkŋagâk âsagibap. Mo buŋâ sâne buŋ upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut ŋâi upi.

13 Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ sâknamân ândibap, zâk Anutugâren ninâu sâbap. Ŋâi zâk sâtâre op ândibap, zâk mâpâmâpâse kep mimbap.
14 Zeŋgâren a ŋâi mâsek upap, zâkŋâ Yesugât kâmut a sâtŋâ sâi gam zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembugât kot sâm kelâk too saŋgonŋaŋgâbi.
15 Zen nâŋgâm pâlâtâŋân ninâu sâsâŋ, zorâŋ mâsekŋâ kubikpap. Kembuŋâ a zo tângoi âlipŋâ upap. Tosaŋâ oip, zo gulipkubap.
16 Zorat zen âlip upigât bâliŋâziŋâ sapsum ninâuŋâ tânagobi. A târârak ŋâi ninâu sâi imbaŋoot upap.

17 Propete Elia, zâk a nen yatâ. Zâk map mân gibapkât kâtigem ninâu sâip.
Ninâu sâi kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok zorat umŋan map
mân gem zeip.
18 Oi bet dum ninâu sâi sumbemân gâbâ map gei hânân kut ŋâi ŋâi kâmŋâ
takip.

Gulip orotŋâ zo diiziŋgâne gabi.

19-20 Bukurâp, zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk den bonŋâ zorât mâtâp, zo birâm
walâm ari buku ŋâiŋâ diigi âburem gâbap, zo ko zâk itâ nâŋgâbap, “Ŋâi
zâk bukuŋâ mâtâp bâliŋan gâbâ diimŋâ Anutugâren pâi Anutuŋâ a zorat
tosa doŋbep gulipkubap. Oi a zo um dâpŋâ mumuŋaŋgât siŋgi oibân gâbâ
mâkâbap.”
Zo yatik.

Ekap kânok Peteroŋâ kulemguip.

Mâsop den.

1 Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândianŋâ Anutuŋâ a diiziŋgip,
Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zeŋgât
ekap zi kulemguan.
2 Anutu Ibâŋâ nâŋgi zeipkât gâsum sâlâpzâŋgoip, zen Kaapumŋâ um
hâlâlu kwatziŋgâbap sot Yesu Kristogât diŋâ lunetâ zâkŋâ zeŋgât op
moipkât um salek kwatziŋgâbapkât diiziŋgip. Zeŋgâren um lumbeŋâ sot
tânzâŋgozâŋgoŋ patâ op sambâlem zimbap.

Sumbemân kut ŋâi âlip zorat sâtâre utnat.

3 Nen Anutu, Kembuniŋâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâm âlip
kwâkŋaŋgânat. Zâkŋâ Yesu Kristo mumuŋan gâbâ mâŋgeipkât tânnâŋgom
um bâbâlaŋ op ândiândi bonŋaŋgât nâŋgâm nâŋgâm ândinatkât
mâŋginiŋgip.
4 Oi sumbemân neŋgât siŋgi kut ŋâi zinziŋ kâtik, buŋ orot buŋâ, zo pâi
neŋgât mambâtniŋgâm ziap. Zo minatkât yatâ otniŋgip.
5 Anutu zâk imbaŋâŋootŋâ galem otniŋgi nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm
ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonŋâ muyagibap.
6 Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pâŋkânok ziren Anutuŋâ sâi sâknam sot
kâbâ yâmbât top top sot umbâlâ kwâkŋan ândine zorâŋâ mâsikâziŋgâbap.
7 Zorat den ŋâi sâbâ. Goide kât zo yenŋâ, kârâbân pane sei topŋâ
muyagime. Zeŋgâren yatik topziŋ âsagibapkât sâknam sot kâbâ yâmbât
âsageziŋgâmap. Nâŋgâm pâlâtâŋziŋ bonŋâ mo buŋâ, zorat topŋâ muyag-
ibapkât âsagime. Zen nâŋgâm pâlâtâŋziŋ zo bonŋâ, zorat sâknam kwâkŋan
ândine Yesu Kristo gâbabân zeŋgât sâtâre sot sâm âlip zo muyagibap.
8 Zen Yesugât holi tobat mân igâweŋâ umziŋ zâkkâren kinmap. Oi narâk
ziren sinziŋâ mân igâweŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândie. Oi zorat
sâtâre patâ, zo aŋâ mân nâŋgânâŋgâŋ, zo nâŋgâŋaŋgâme.
9 Nâŋgâm pâlâtâŋziŋaŋgât bonŋâ, um dâpziŋ sumbemân zâizâiŋ, zorat
mâte otziŋgapkât sâtâre ue.

Propete zen den kânŋan sâwe, zo bon muyageip.

10 Propete ziŋ Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ zi dap dap muyagibap
sâm zorat topŋâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, neŋgâren
tânzâŋgozâŋgoŋ zo muyagibapkât den kânŋan sâwe.
11 Propete ziŋ itâ sâwe, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsâŋ, Kristo,
zâk âsagem sâknam nâŋgâmŋâ ko neule âsâkŋan zâi mem ândibap.” Kaa-
pumŋâ den zo umziŋan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatin Kristo zo
yatâ muyagibap sâm, nâŋgâm ândim gawe.
12 Oi den sâwe, zorat bonŋâ ziiŋan buŋâ, neŋgâren muyagibapkât sâsâŋ,
zo sâm muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonŋâ muyageip. Anutuŋâ Tirik
Kaapumŋâ sâŋgongui sumbemân gâbâ gem Kembugât siŋgi a mam otziŋgi
siŋgi âlip dâzâŋgowe. Siŋgi âlip zo den bonŋâ. Oi sumbem a ziŋâ den zorat
topŋâ iknatkât nâŋgâm ândiwe.

Ândiândi sâŋgiŋâ zo kândâtkubi.

13 Zorat zen um nâŋgânâŋgâziŋ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristoŋâ
muyagemŋâ tânzâŋgobap, zorat nâŋgâm nâŋgâm um bâbâlaŋ op mambât
ândibi.
14 Ândiândi sâŋgiŋâ sot laŋ gulip ândiândiŋ mem ândiwe, zo narâk ziren
mân mem ândibi. Buŋâ. Anutugât diŋâ lum ândibi.
15 Um hâlâlu mariŋandâ diiziŋgipkât zen zâk yatâ târârak op ândibi.
16 Kembugât den ŋâi itâ kulemgune ziap,
“Nâ târârak ândiangât zen târâragâk ândibi.”

Yesu Kristogât gilâmŋandâ sâŋgâniŋ meip.

17 Zen Ibâniŋ sâm mâpâsime, Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.
Ândiândiniŋaŋgât tobatniŋâ nâŋgâm dinniŋ sâm kwâkâbap. Zorat zen
kwande ândim hurat kwâkŋaŋgâm ândibi.
18 Zen itâ âlip nâŋgâme. Nen sâkurâpniŋâ zeŋgât mâtâp lâŋ ândeindâ kut
ŋâi yenŋâ, goide kât yatâ, zorâŋ mân sâŋgânniŋ meip. Buŋâ.
19 Kristogât gilâmŋandâ sâŋgâniŋ meip. Zâk râma gwamŋâ sâkŋâ âlipŋâ
zo yatâ op ândeip.
20 Anutu zâk mârumŋan hân kombâŋâ mân muyageibân nep zo nanŋâ
sâm pindip. Nânŋaŋgât muyamuyagiŋ ko bet narâk murukŋan zi neŋgât
op muyageip.
21 Zâkŋâ nen Anutugâren târokwatniŋgip. Anutuŋâ mumuŋan gâbâ
mâŋgim neule âsakŋâ giŋaŋgi giarip. Zorat nen Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ
kwâkŋaŋgâm ândien.

Den siŋgi âlipŋandâ mâŋginiŋgip.

22 Zen den bonŋâ lunetâ um dâpziŋ salekkoip. Oi buku bonŋâ upigât yatâ
muyageip. Zorat umŋâ gâsâyagom ândibi. Umziŋ nep zoren pane buku orot
âsagem kâtigibap.
23 Zen âsaâsagiŋ uŋakŋâ. Buŋ orotŋan buŋâ, mân buŋ orotŋâ. Anutugât
den ândiândiŋ sot zinziŋ kâtik, zobâ muyagiwe.
24 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“A zen hibuk yatâ. Oi neuleziŋ zo hibuk neule bâloŋâ yatâ. Hibuk neule zo
âmbârâŋgâm gemap.
25 Anutugât den ko zo zinziŋ kâtik. Zo zem zâimâmbap.”
Siŋgi âlip den dâzâŋgowe, zo ko zi.

2

Nen Yesugâren pâlâtâŋ op kâtiginat.

1 Zen bâliŋâ sot sarâ sot kâsâp, umân pâpan, mem ge kwâkwat den zo
birâm naŋgâbi.
2 Birâmŋâ katep mâik namgât otziŋgâmap, zo yatik zen um dâpziŋaŋgât
nalem, Anutugât den, zorat yatik otziŋgâbap. Zo nemŋâ siŋgi âlibân lâmbat
kâtigem kinbi.
3 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Kembuŋâ tânzâŋgoi nâŋgâm âkŋâle urâwe, zorat op zâkkât den nâŋgâmŋâ
lunam upi.
4 Kembuniŋâ Yesugât den ŋâi itâ ziap. Zâk mirâ kunkunŋâ ândiândiŋ.
Aŋâ ek birâne Anutuŋâ zâkkât nâŋgi zari mem sâlâpkoip.

5 Zorat zen hâmbo ândiândiŋ op zâkkâren târokwap kin zâimŋâ Kaapumgât
namâ upi. Oi Kembugât tirik namâ galem a yatâ umziŋâ Kembugâren pane
zei kore okŋaŋgâbi. Zo Yesu Kristogât op nâŋgi âlip upap.
6 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“Nâŋgâ. Nâ Sioŋ bâkŋan, Yerusalem kamânân kunkun ŋâi kwânâŋgan.
Kunkun zo gâsum sâlâpkuwan, zo sâŋgân patâ. Aŋâ zâkkâren nâŋgâm
pâlâtâŋ kwapi zo ko mân kwakpi.”
7 Oi zen zâk nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândime. Zen zâkkât nâŋgâne
bonŋâ uap. Ka a nâmbutŋâ nâŋgâm pâlâtâŋziŋ buŋâ, zeŋgât itâ sâip,
“Mirâ tuutuuŋ a kunkun ek âkon op birâwe, zorâŋ kunkun zinziŋ kâtik op
kinzap.”
8 Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,
“A zen kunkun zoren kom târnbetagobi.”
A siŋgi âlip birâmŋâ zoren kumbigât sâsâŋ zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

9 Zen ko Anutugât kâmut gakâŋâ sot tirik namâ galem a gakâŋâ sot
târârak a ambârâpŋâ. Yatâ zo zen ko ŋâtâtigân gâbâ diiziŋgâm ga âsakŋan
zâmbarip. Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ opmap, zorat siŋgi den sâne laŋ kârâbapkât
gâsuziŋgip.
10 Zen mârumŋan zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut
ândie. Mârumŋan kwakmak ândiwe. Zi ko tânzâŋgoi ândie.

Bâliŋâ kândâtkom ândinat.

11 Bukurâpnâ, nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zen hânân kwande sot lomba
ândimeŋâ um sâkziŋaŋgât âkŋâle bâliŋâ zo kândâtkubi.
12 Wangât, um sâkziŋaŋgât âkŋâle bâliŋâ zo um dâpziŋaŋgât kâsa yatâ
uap, zorat. Yatâ ândimŋâ um kâtik osetziŋan târârak ândibi. Yatâ ândine
um kâtik a ziŋâ zeŋgât laŋ bâliŋ mâme sâmŋâ topziŋ ek nâŋgâmŋâ Anutuŋâ
takâbabân orot mâme nepziŋaŋgât Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.

A kutâ zeŋgât den lunat.

13-14 Kembugât op a kutâ sot a sâtŋâ top top zeŋgât sâtziŋ lubi. A kutâ
patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâmbarip, zeŋgât den kâtik ârândâŋ
lubi. Ziŋâ bâliŋ mâme a hâuŋâ ziŋgâbigât sot a âlipŋâ ândie, zen sâm âlip
kwatziŋgâbigât sâm ziŋgip.
15 Zen ko nep âlip zi tuumŋâ a um kâtik sâm gulip muyagime, zeŋgât den
mem gei pambigât Anutuŋâ sâm ziŋgap.
16 Zen olaŋziŋgipkât dumun buŋ ândie. Oi ândiândi zorâŋâ bâliŋâ mân
ekapkubap.
17 Târârak ândim Anutu kore okŋaŋgâbi.
18 Zen a aksik zeŋgât nâŋgâne giginâ mân upap. Bukurâpziŋ umziŋandâ
gasâzâŋgoi ândibi. Anutu hurat kwâkŋaŋgâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum
ândibi.

Kore a, zeŋgât den.

19 Kore a, zen patârâpziŋ hurat kwatziŋgâm sâtziŋ lum ândibi. A patâ
âlipŋâ sot sânduk ândiândiŋ, zenâk buŋâ. Kârâpŋâ ândiândiŋ, zen ârândâŋ
sâtziŋ lum ândibi.
20 Zen Kembugât nâŋgâm âlip utnetâ laŋ sâknam ziŋgâne âkon den mân
sâm ândine ko Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi âlip upap.

21 Ka zen tosa muyagine lapitziŋgâne Anutuŋâ dap yatâ nâŋgi âlip ŋâi upap? Zen târârak ândim kâmbam ziŋgi hâuŋaŋgât den mân sâm ândine Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi âlipŋâ upap.

Yesugât mâtâbân lâŋ âinat.

22 Zen yatâ upigât sâm ziŋgip. Wangât, Kristo zâk yatik zeŋgât op sâknam nâŋgâm kândom otziŋgip. Oi zen mâtâp zo ekŋâ yatik lâŋ âibi.

23 Yesu zâk bâliŋâ mân oip. Sarâ lâuŋan gâbâ mân gâip.

24 Zâk sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâne hâuŋâ mân sâip. Sâknam pindâne hâuŋaŋgât den mân dâzâŋgoip. Buŋâ. Den sâm kwâkâkwâkâŋ nep bonŋâ tuumap, Anutu, zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândeip.

25 Neŋgât bâliŋandâ zâkkât sâkŋâ kwâkŋan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliŋâ birâm ândiândi târârak ândinatkât yatâ oip. Zâkkât useŋâ zorâŋ zeŋgât use zo gulipkoi sogei âlipziŋ urâwe. Zen râma yatâ laŋ gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziŋaŋgât galem a, Yesu, zâkŋâ diiziŋgi zâkkâren ga ândie.

3

A ambân zeŋgât den.

1-2 Ambân zeŋgât yatik sâbâ. Zen abârâpziŋ zeŋgât giginâ ândibi. Oi abârâpziŋ nâmbutŋâ zen Kembugât den kom ândine zen den mân dâzâŋgomŋâ diim gem ândine abârâpziŋ zeŋgât orot mâme âlip zo ekŋâ umziŋ melâŋbi.

3 Ambân zen sâkkât neule kâukziŋ mem kubik kwâlak sâŋgân zâizâiŋ gânduziŋan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nâŋgâne yenŋâ upap.

4 Neule bonŋâ zo itâ. Umziŋan tik zem muyagemap, zo neule zinziŋ kâtik muyagei Anutuŋâ nâŋgi zâizâiŋ upap. Um lumbe sot um sânduk ândiândiŋ, zorat san.

5 Kembugât siŋgi ambân mârumŋan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândim abârâpziŋ sâtziŋ lumarâwe.

6 Seraŋâ Abaramgât den zo lum ândeip. Oi patânâ sâm ândeip. Oi zen kut ŋâi ŋâi âlipŋâ opŋâ keŋgât buŋ ândim Seragât bârarâp op ândibi.

7 A zeŋgât yatik sâbâ. Ambân zen imbaŋâziŋ giginâ. Zorat op ambirâpziŋ zen nâŋgâmŋik kut zo otziŋgâm ândibi. Oi ândiândi kâtikkât ârândâŋ ândibigât sâip. Zorât a ziŋ ambirâpziŋ gâlem otziŋgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziŋâ pâŋsâsâŋ buŋ, hâlâluyâk zâibap.

8 Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziŋ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torenŋâ, zeŋgât bukurâpniŋâ sâm umziŋandâ gâsâyagom lumbeŋâ op um nâŋgânâŋgâyân ândibi.

9 A ziŋ kut ŋâi bâliŋâ otziŋgâne hâuŋâ bâliŋik mân otziŋgâbi. A ziŋ sâm bâliŋ kwatziŋgânetâ hâuŋâ sâm bâliŋ den mân dâzâŋgobi. Buŋâ. Zen sâm âlip kwatziŋgâbi. Anutuŋâ mâsop minziŋgâbam diiziŋgipkât a mâsop minziŋgâbi.

10 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ zaip,

“Ŋâi zâk ândiândigât âkŋâlemap sot narâk âlip muyagibapkât nâŋgâmap, zâk lâuŋâ galem oi den bâliŋâ mân takâbap. Oi lâuŋan gâbâ sarâ den mân gâbap.

11 Bâliŋ top top zo kândâtkom kut ŋâi ŋâi âlipŋik upap. Oi lumbeŋâ mâtâp kârum muyagem nepŋâ tuubap.
12 Kembuŋâ a târârak zen ziŋgiri âlip opmap. Konsâm mâpâsime, zorat kindapkwap tâpmap. Bâliŋ mâme zen ko Kembuŋâ ziŋgitŋâ kâsa otziŋgâm ândimap."

Sâknamgât den.

13 Zen ko kut ŋâi âlipŋaŋgât nâŋgâm nep tuum kâtigem ândine aŋâ dap dabân tâmbetzâŋgobi?
14 Bâliŋ mâme a nâmbutŋâ ziŋ kâsa otziŋgâne sânâm kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipŋaŋgât sâknam kwâkŋan zâibi zo ko Anutuŋâ zeŋgât nâŋgi âlip upap. Kâmbam zâŋgonam utne sânâmziŋ mân sâmbubap. Keŋgât mân upi.
15 Umziŋ mem kubikne Kristoŋâ ko kembuziŋ ândibap. Oi nâŋgânâŋgâziŋandâ Kembugâren nâŋgâm ândime, zorat mâsikâziŋgâne um bâbâlaŋ op topŋâ sapsubi.
16 Oi den zo mulunângen sâmŋâ umziŋan bâliŋâ ŋâi mân muyagei sâbi. Huruŋângen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlâtâŋ op ândim kut ŋâi ŋâi upme, zorat sâm bâliŋ kwatziŋgâme, a zo zen sarâziŋaŋgât top muyagei ek aŋun upi.
17 Kristogât siŋgi a zen kut ŋâi ŋâi âlip op ândine Anutuŋâ nâŋgi âlip oi kâmbam sot tâk namin zâmbanbi, zorat nâŋga âlip uap. Ka bâliŋ utne sâknam ziŋgâbi, a zo zeŋgât nâŋga giap.
18 Kristo zâk târârak op ândimŋâ a nâmbutŋâ zeŋgât bâliŋâziŋaŋgât opŋâ sâp kânok moi âkip. Târârakŋandâ gâŋgoŋâ neŋgât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapkât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mâŋgei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zeŋgât den.

19 Yesuŋâ Kaapum sot ândimŋâ um dâpziŋ tâk namin zeip, zeŋgâren âim siŋgi âlip dâzâŋgoip.
20 Zen mârumŋan Noa zâk waŋgâ tuum ândei Anutuŋâ um lumbeŋâ otziŋgâm, a zo, zen diŋâ lubigât mambâtziŋgâm ândei diŋâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburân karâmbut yatâ, zeŋak waŋgâyân zâine tooŋâ mân gwâkâziŋgi ândiwe.
21 Too uurup taki Noa sot a ambân gakâŋâ waŋgâyân zâim hâlâlu ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpŋâ tooŋâ too saŋgonziŋgâme yatâ. Too zo sâkziŋan gwapgwap zo mân saŋgobapkât upmen. Buŋâ. Yesuŋâ mumuŋan gâbâ zaripkât opŋâ zen Anutu mâteŋan hâlâlu sot tosaŋâ buŋ kinbigât too saŋgonziŋgâmen.
22 Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâiŋ sot imbaŋâziŋoot aksik patâ zen zâkkât giginâ ândie.

4

Yesuŋâ sâknam nâŋgip, yatik nâŋgâmŋâ bâliŋâ birânat.

1 Kristo zâk sâknam nâŋgip. Zen zo yatik upigât Kristogât nâŋgânâŋgâ yatâ upi. Oi itâ nâŋgâbi, "Ŋâi zâk sâknam nâŋgâmŋâ bâliŋâ kândâtkubap.
2 Oi sâk sot ândiândiŋ narâk ziap, zoren sâkkât âkŋâle bâliŋâ zo mân lumŋâ Anutugât denâk lum ândibap."

3 Mârumŋan itâ op ândiwe. Laŋ ândiândiŋ, âkŋâle bâliŋâ, too kâtik nem
um gulip orot, nalem nemŋik ândiândiŋ, lopio sarâ kore okŋaŋgâwe. Zen
kut ŋâi ŋâi zo um kâtik a zen sot op gawe.
4 Oi narâk ziren um kâtik a zen sot laŋ gulip mân ândimegât nâŋgâne ŋâi
oi sâm bâliŋ kwatziŋgâme.
5 Ŋâran ko ândiândiŋâ sot mumuŋâ, neŋgât den sâm kwâkâbapkât sâsâŋâ,
Anutu, zâkkât mâteŋan pindiŋsâm kin topziŋ sâm muyagibi.
6 Oi topŋâ itâgât. Yesuŋâ a mumuŋâ siŋgi âlip dâzâŋgoip, zen mârum
hânân sâk sot ândim mumuŋaŋgât siŋgi ândiwe. Ka Yesuŋâ moip, narâk
zoren siŋgi âlip dâzâŋgoi um dâpziŋ sumbemân zâim ândiândi kâtik
ândibigât mâtâp âsageip.

Narâk pâŋkânok uapkât buku op berân miaŋgânat.

7 Hânân kut ŋâi ŋâigât narâkŋâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlu sot um
wâgân kin ninâugât bâbâlaŋ upi.
8 Oi umziŋandâ gâsâyagom ândibi. Umziŋâ zo nep zoren pane zei kâtigibi.
Yatâ op ândine tosa birâbirâŋ zeŋgâren âsagibap.
9 Zen âkonŋâ buŋâ, buku oraŋgâm ândibi.
10 Anutuŋâ zen siŋgi âlipkât imbaŋâ top top zen ziŋgip, zo aŋâ aŋâ
zemziŋgap. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi.
11 Ŋâi zâk siŋgi âlipkât minduminduyân den sâbap, zâk Kembugât den
zorik sâbap. Ŋâi zâk bukurâpŋâ kore otziŋgâbapkât sâm pindip, zâk nep
zo tuum ândibap. Zo Anutuŋâ imbaŋâ pindi tuubap. Zen yatâ utne Yesu
Kristoŋâ tânzâŋgoi ândimegât a zen Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.
Zâkkâren neule âsakŋâ sot imbaŋâ zeipŋâ zem zâimâmbap. Perâkŋak.

Yesugât op sâknam nâŋgâmŋâ umâlep muyaginat.

12 Bukurâpnâ, zeŋgâren sâknam kârâpŋoot muyagem ziap, zorat op mân
pârâk pambi. Sâknam zo zen mâsikâziŋgâbapkât âsagiap.
13 Kristo sâknam nâŋgip, zen yatik nâŋgâm ândie. Oi bet zâkŋâ neule
âsakŋoot muyagei zâk sot sâtâre patâ upi.
14 Zen Kristogât a op ândiegât sâm bâliŋ kwatziŋgâne nâŋgâne âlip upap.
Wangât, neule âsakŋâ mariŋâ, Anutugât Kaapumŋâ, zâk zen sot ge ândiap,
zorat.
15 Zeŋgâren gâbâ a ŋâiŋâ den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâiŋ op sâi ko
zorat hâuŋâ sâknam mem aŋun upap.
16 Ka zeŋgâren gâbâ ŋâi zâk Kristogât a op târârak ândiapkât kâmbam mo
tâk namin pane zorat nâŋgi aŋunŋoot mân upap. Buŋâ. Zâk Kristo sâknam
nâŋgip yatik sâknam nâŋgap, zorat Anutu sâtâre okŋaŋgâbap.
17 Nâŋgânek. Anutuŋâ top lâkulâku nep zo arâpŋâ neŋgâren topkwap
tubapkât narâkŋâ mâte uap. Nep zo neŋgâren topkwap tuum âimŋâ siŋgi
âlip birâme, zeŋgâren tuum dap otziŋgâbap?
18 Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap,

“Hâuŋaŋgât den sâsâŋ narâkŋan a târârak ziŋ sumbemân bagibagiŋâ, zo
yâmbâtŋâ oi ko bâliŋ mâme sot siŋgi âlip birâme, zen dap upi?”

19 Zorat Anutuŋâ nâŋgi âlip oi sâknam kwâkŋan zâibi, zen âlip orotŋaŋgât
nep tuum ândim Kembuŋâ tânzâŋgobapkât um bâbâlaŋ op mambât ândibi.
Wangât, Kembugât den zo kâtigemap, zorat.

5

A sâtŋâ ândiândigât den.

1 Zeŋgâren galem a ândie, zen nâ galem a bukuziŋandâ den dâzâŋgobâ. Kristoŋâ sâknam nâŋgip, zo sinnâ bonŋandâ egâwan. Oi ândimŋâ zâk sot neule âsakŋâ mimbat, zorat op ko nâ den zi dâzâŋgua nâŋgânek.
2 Galem a zen Anutugât râma kâmut zi galem otziŋgâbigât sâm ziŋgip. Zo um yâmbât buŋâ, um bâbâlaŋâk galem otziŋgâbi. Nep yatâ zo tuum kât sikum mimiŋaŋgât buŋâ, nep zorat umziŋ kiri tuubi.
3 Oi a kembu otziŋgâm buŋâ. Ziŋâ râma kândom otziŋgâm mâtâp âlipŋâ zo tirâpzâŋgobi.
4 Yatâ op ândine ko gâtâm râma galem a patâŋâ gam sâŋgân neuleŋoot, zinziŋ kâtik zo ziŋgi mem ândibi.
5 A sâk wâgân ândime, zen yatik dâzâŋgobâ. Zen a patâ zeŋgât giginâ ândibi. Oi zen aksik patâ nepkât sâŋgum, kutŋâ um giginâ, zo lapŋâ kore orâŋgâm ândibi. Zen nâŋge. Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâiŋ kâbakŋeziŋgâmap. Ka a um gigiŋâ ândime, zen tânzâŋgomap.”
6 Zorat op ko zen um gigiŋ op ândim Anutu imbaŋâ mariŋâ, zâkkâren pindiŋsâm ândibi. Yatâ utne nâŋgi narâk mâte oi zâkŋâ tânzâŋgobap.
7 Kut ŋâi ŋâigât nâŋgâ kwâkâ upme, zo Anutugât bikŋan pam birâbi. Zâk umŋâ zeŋgâren kinzap. Zâkŋâ on galem otziŋgâmap. Zorat nâŋgâ kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

8 Zen um kendon ândim gasâziŋ kârâm ândibi. Kâsaziŋ Sataŋ, zâk zuu kâtik Laioŋ yatâ op ŋâi mo ŋâi zibâ sâm âi takâm, ga takâm obândimap.
9 Oi zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem kin, Sataŋ zâk kânzâratŋaŋgâne âibap. Oi itâ nâŋgâbi. Bukurâpziŋ hân dâp zeŋgâren yatik sâknam sot mâsimâsikâ muyagem ziap.
10 Oi Anutu, tânzâŋgozâŋgoŋ mariŋâ, zâk neule âsakŋâ zinziŋ kâtik zo zemŋâŋgap, zâkŋâ zen Kristo sot pâlâtâŋ op ândiegât neule âsakŋan bagibigât diiziŋgipŋâ sâi narâk pâŋkânok sâknam nâŋgânetâ ko melâŋ kubikziŋgâmŋâ mem kâtikŋan kwatziŋgâbap.
11 Yatâ mo yatâ tuubapkât imbaŋâ zo zâkkâren zeipŋâ zem zâimâmbap, kâtikŋâ. Zo perâkŋak.

Den murukŋâ.

12 Nâ den zo Siliwano dukua ekabân kulemgum ziŋgap. Nâ zâkkât nâŋga buku bonŋâ uap. Zen um bâbâlaŋ op siŋgi âlip mem kâtigem ândibigât den pâŋkânok zi dâzâŋguan. Itâ nâŋgâm ândibi. Siŋgi âlip nâŋgâm ândiwe, zo Anutuŋâ tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den bonŋâ. Zorat zen zorat umŋan bagim kâtigem kinbi.
13 Kembuŋâ gâsuziŋgip, yatik Babiloŋ kamânân ândie, zeŋgâren kâmutŋâ gâsuziŋgi ândie. Oi zo ziŋ zeŋgât nâŋge. Oi nannâ Mareko zâk ârândâŋ.
14 Zen buku buku op luyaŋgâbi.
Kristogât siŋgi ândie, zeŋgâren um lumbe zimbap.
Zo yatik.

Ekap zagât Peteroŋâ kulemguip.

Mâsop den.

1 Simoŋ Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nâŋâ nen sot târârak mariŋâ, Anutu sot kubikkubikniŋâ Yesu Kristo, zekâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwatzikâm ândibigât diiziŋgip, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgan.
2 Zen Anutu sot kembuniŋâ Yesu, zet sot pâlâtâŋ op ândiegât um lumbeŋâ sot tânzâŋgozâŋgoŋ walâwalâŋ zeŋgâren zem zâibap.

Siŋgi âlipkât bon muyagem âibi.

3 Yesu zâk imbaŋâŋandâ nen um hâlâlu sot târârak ândinatkât imbaŋâ niŋgi ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakŋan ândinatkât diiniŋgâm zâkkât topŋâ muyageniŋgi zâk sot pâlâtâŋ urâwen.
4 Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ niŋgâbap, zorat siŋgi sâip. Den zi nâŋgindâ zorat bonŋâ niiŋan muyagei hânân âkŋâlegât tâmbetagoagoŋ ziap, zo kândâtkom Anutu sot pâlâtâŋ op holi tobat kânok utnatkât sâip.
5 Zorat zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândie, zen kâtigine târârak ândiândiziŋ muyagibap. Târârak ândiândiziŋandâ top nâŋgânâŋgâziŋ muyagibap.
6 Nâŋgânâŋgâziŋandâ um kendon muyagibap. Um kendonŋâ kâtikkâtigiŋâ muyagibap. Kâtikkâtigiziŋandâ siŋgi âlip sot ninâugât bâbâlaŋ orotŋâ muyagibap.
7 Siŋgi âlip sot ninâugât bâbâlaŋ upmeŋâ buku op ândiândiŋ muyagibap. Buku op ândiândiŋandâ tânagoagoŋ muyagibap.
8 Kut ŋâi zo aksik zeŋgâren muyagem zei Kembuniŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op ândim nep tuune bon buŋ mân upap.
9 Ka ŋâi zâk kut ŋâi zo buŋ ândibap, zâkkât itâ sâsâŋ. Zâk siŋ bâpsâsâŋ sot um kâtik. Mârumŋan saŋgon kubigip, zo nelâmkoi ândiap.
10 Bukurâp, zen Kembuŋâ gâsum sâlâpzâŋgoip, zorat kâtigem Kembu sot pâlâtâŋ ândibi. Zo zeŋgâren bon upapkât kâtigibi. Zen yatâ op ândimŋâ mân lorem birâbi.
11 Kâtigem op ândine kubikkubikniŋâ, Kembu Yesu Kristo, zâkŋâ diiziŋgi sumbemgât kiŋ topŋan bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânŋan nâŋgip.

12 Zen den zo aksik kwâkâm ziŋgâwe, zo nâŋgan. Oi zen den bonŋâ nâŋgâmŋâ mem kâtigem ândie, zo nâŋgâm laŋ den zorik dâzâŋgom ândibat.
13-15 Nâ hân sâk birâbatkât narâkŋâ itâ nâŋgan. Zo mân kârep uap. Den zo Kembuniŋâ Yesu Kristoŋâ sapsum nigip. Oi nâ birâziŋga den zo nâŋgâm ândim zâibigât ekap zi ziŋgan. Nâ itâ nâŋgan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzâŋgom ândia dâp upap.

Peteroŋâ Kembugât neule âsakŋâ egip.

16 Den siŋgi dâzâŋgowen, zo bonŋâ. Zo den pat mo siŋgi yenŋâ a niiŋ nâŋgânâŋgâyân gâbâ mân dâzâŋgowen. Nen Kembugât neule âsakŋâ sot imbaŋâ igâwen. Zo yatâ ekŋâ imbaŋâ sot takâtakâŋâ zorat den siŋgi dâzâŋgowen.

17 Nen Yesu sot bâkŋan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsakŋâ zâkkâren gâi
Anutu Ibâŋâ sâm âlip den dukuip. Oi Yesugât itâ sâip, “Zi nannâ. Umnandâ
zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nâŋga âlip ŋâi uap.”
18 Nen zâk sot ârândâŋ tirik bâkŋan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi
nâŋgâwen.
19 Oi zorat nen Propete a zeŋgât den nâŋgindâ bon opmap.
Den zo kârâp âsakŋâ ŋâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine mirâ
haŋsâbap. Oi umziŋan sâŋgelak patâ, Yesu, zâkkât âsakŋandâ maa yatâ
âsagibap.
20 Den patâ zi sa nâŋgânek. Propete a, ziŋ kut ŋâi ŋâi gâtâm âsagibap,
zorat sâm Kembugât ekabân kânŋan kulemguwe. Zorat topŋâ aŋâ zikŋâ
umgât mân sâbap.
21 Den zo a ziŋâ umziŋaŋgârâk mân sâwe. Buŋâ. Tirik Kaapumŋâ den zo
Anutugâren gâbâ mem umziŋan pâi den zo sâwe. Zorat aŋâ zik umgât den
zorat topŋâ mân sâbap. Tirik Kaapumŋâ den zorat topŋâ sapsuŋaŋgi âlip
sâbap.

2

Siŋgi âlip ku a, zeŋgât den.

1 Mârumŋan Isirae a zeŋgâren propete a sarâŋâ nâmbutŋâ zo muyagem
ândiwe. Oi narâk ziren zeŋgâren yatik kwâkâm ziŋgâ a sarâŋâ muyag-
ibi. Zen siŋgi âlipkât sâm gulip tigâk muyagei zeŋgâren kâsâp muyag-
ibap. Oi a yatâ zo Kembuŋâ tosaziŋaŋgât op mom sâŋgânziŋ meip, zâk
kwâimbâŋaŋgâbi. Yatâ utne tâmbetagoagoŋ muyageziŋgâbap.
2 Oi zen laŋ mâman ândiândiŋ nep tuune a doŋbep ziŋ ziŋgit
wâratzâŋgobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâm bâliŋ kwapi.
3 Zen kât sikumgât âkŋâle opŋâ den sarâ sâm kut ŋâi ŋâi zo laŋ betziŋan
mimbi. Ka zen ko itâ nâŋgâbi, “Mârumŋan gâbâ zeŋgât hâuŋaŋgât
sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzâŋgobapkât sâsâŋ, zo tâmbetzâŋgobapkât
mambâtziŋgâm ândiap.”

A mârumŋan hâuŋâ ziŋgip, zorat den.

4 Anutugât nâŋgâmen. Zâk sumbem a nâmbutŋâ bâliŋ utne mân
birâziŋgip. Buŋâ. Simân kâbakŋeziŋgi ŋâtâtigân tâk namin geiwe. Zoren
den hâuŋâ sâsâŋaŋgât narâkŋâ mambât ândie.
5 Anutu zâk mârumŋan bâliŋ mâme a mân birâziŋgip. Noaŋâ ândiândi
târârakât mâtâp zorat a ambân dâzâŋgomâip. Zâk sot a ambân nâmburân
zagât zen waŋgâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâliŋ mâme a zeŋgâren too
uurup patâŋâ takâm gwâkâziŋgip.
6 Narâk ŋâin Sodom sot Gomora kamân yatik buŋ upabotkât sâi kârâp
zikesei buŋ urâwet. Zo bâliŋ mâme a bet muyagem ândibi, zeŋgât girem
sâm yatâ oip.
7 Ka a târârakŋâ, Loti, zâk bâliŋ mâme a ziŋ laŋ gulip ândine zorat nâŋgi
mân dâp oi Kembuŋâ kâmut zobâ gâsuip.
8 (Loti zâk a târârakŋandâ osetziŋan ândei zen bâliŋ top top utne sirâmŋâ
sirâmŋâ ek nâŋgâm umŋâ bâliŋ oi ândeip.)
9 Zorat itâ sâbâ. Kembuŋâ a târârakŋâ mâsimâsikâyân loribegât op
tânzâŋgomap. Oi bâliŋ mâme a zen hâuŋaŋgât narâgân sâknam ziŋgâbapkât
tâk namin zâmbanmap.

10 A umziŋ bâliŋaŋgât kinmap, zen laŋ mâman opŋâ Kembu sot sumbem
a zâizâiŋâ sâm bâliŋ kwatziŋgâme. Kembuŋâ a yatâ zo tâk namâ kâtikŋan
zâmbanbap. A yatâ zorâŋ keŋgât buŋâ den kwâkziŋan sâm sumbem a
âsakŋâ sot imbaŋâziŋoot zen sâm bâliŋ kwatziŋgâme.
11 Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbaŋâ sot kâwali top ŋâi zemziŋgapŋâ
Kembugât mâteŋan mân sâm bâliŋ kwatziŋgâme.
12 Ka laŋ mâman a zo, ziŋâ um nâŋgânâŋgâziŋ buŋ, zuu zâŋgom nime, zo
yatâ. Kut ŋâi ŋâigât topŋâ kârum den laŋ sâme. Zen zuu yatâ zâŋgobap.
13 A zo bâliŋâziŋaŋgât sâŋgân mimbi. Zen aŋun buŋ sirâmân kamân
sombemân sâkkât âkŋâle lum bâliŋâ upme. Zen âkon buŋ sii nalem sot kep
kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetziŋan ândim um gulip kwatziŋgânam
yatâ upme. Ziŋ osetziŋan mân orotŋâ op sii nalem nine zorat nâŋga
aŋunŋoot uap.
14 A zo, zen sinziŋâ laŋ ek nâŋgâm âkŋâle upme. Oi bâliŋâ âkonŋâ buŋ
upme. A lotŋâ zen kut ŋâi yatâ zorat mem um gulip kwatziŋgâme. Kât
sikumgât âkŋâle op umziŋ oip. A zo, zen simgât siŋgi.
15 Zen mâtâp târârak zo kândâtkom a sâŋginâ, Bileam Berorogât nanŋâ,
zâkkât mâtâp bâliŋâ zo lâŋme. Bileam zâk bâliŋaŋgât sâŋgân mimbatkât
laŋ oip.
16 Zâk bâliŋaŋgât op siŋan geip. Oi doŋgi diŋ buŋandâ a den yatâ sâm
Propete a Bileam zâk den kârâpŋoot dukuip.
17 Bâliŋ mâme a zo, zen too kârâksâsâŋ yatâ. Oi pibâŋâ saru kom kâbakŋei
âim gâmap, zo yatâ. A yatâ zo, ziŋ ŋâtâtikkât siŋgi upigât sâsâŋ.
18 A zo, zen zâizâiŋ den sâme. Oi a nâmbutŋâ bâliŋaŋgât mâtâp
birâm âlipŋaŋgât mâtâp âinam utne kâitzâŋgom laŋ ândiândiŋâ mâtâbân
diiziŋgâne âine bâliŋaŋgât nep ârândâŋ tuume. Ziŋâ a itâ sâm dâzâŋgome,
19 “Zen yatâ opŋâ dumun buŋ ândim kwâtâtibi.” Zo ziiŋâ bâliŋaŋgât
dumunân zem sarâ yatâ sâme. Nen ko itâ nâŋgen. A ŋâiŋâ wan mo wangât
kore upap, zâk zorat dumunân zimbap.

Mâtâp sâŋgiŋan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

20 Nâŋge. Siŋgi âlip buŋâ, zeŋgât baŋet kândâtkom Kembu Yesu Kristo
mâte okŋaŋgâm zâk sot pâlâtâŋ urâweŋâ puriksâm mâtâp sâŋgiŋan âinetâ
bâliŋ kâtikŋâ upap.
21 A yatâ zo Kembugât târârak mâtâp mân ek lâŋne sâi bâliŋ bituk opap.
Zen târârak mâtâp zo lâŋâweŋâ den kâtikŋâ kwâkâm ziŋgâne zo birâm
mâtâp sâŋgiŋan âine bâliŋ kâtikŋâ upap.
22 A yatâ zo, zeŋgât den sumbuŋâ itâ sâme. Zo bon opmap,
“Wâuŋâ mogatŋâ zorik âburem dum nemap. Bâu zâk baŋerân saŋgon dum
zagâtŋâ saŋgomap.”

3

Kembugât den zo yenŋâ mân upap.

1 Bukurâpnâ, zeŋgât ekap zi kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziŋ mâŋgia
Kembugât den nâŋgâm kwâtâtibigât kulemgum ziŋgan.
2 Kembugât siŋgi a Propete, zen mârumŋan den sâwe, zorat nâŋgibigât
otnigap. Oi Aposolo gakârâpŋâ nen kubikkubikniŋâ, Kembu Yesu, zâkkât
den kâtik dâzâŋgowen, zorat ârândâŋ nâŋgâm kwâtâtibigât otnigap.

3 Kânŋan itâ nâŋgâm kâtigibi. Hângât narâk âkâbâ sâi den ku a muyagem
bâliŋaŋgât nep tuum ândim itâ sâbi,
4 “Kembu gâbap sâme, zorat bonŋâ ikâ? Sâkurâpniŋ ândim muwe sot kut
ŋâi ŋâi hân muyageibân gâbâ zem gaap, zo ka.”
5 Zen topŋâ itâ nâŋgâm tâtâlim den zo sâme. Anutuŋâ sâi sumbem zâk
mârum ŋâi âsageip. Oi hân, zâk yatik. Zo Anutu diŋaŋgât tooyân gâbâ
muyagem too sot zeip.
6 Oi bet tooŋandik a sot kut ŋâi ŋâi gwâkâziŋgâm naŋgip.
7 Oi hân sot sumbem zi ziabot, zo Anutugât denŋâ saaziki kârâpkât siŋgi
op ziabot. Hâuŋâ mimiŋ narâk mâte oi bâliŋ mâme a tâmbetagobigât
mambât ziabot.

Kembu zâk neŋgât op narâk mem kârep pâmap.

8 Bukurâpnâ, kut ŋâi zirât mân kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât nâŋgi
narâk kârep patâ yatâ opmap. Oi narâk karep patâ zorat nâŋgi sirâm kânok
yatâ opmap.
9 A nâmbutŋâ zen Kembugât itâ sâme, “Kembu zâk den sâip, zo bonŋâ
muyagibapkât kwakŋâ narâk mem kârep kwâpmap.” Zen ko nâŋgâne yatâ
mân upap. Buŋâ. A nâmbutŋâ tâmbetagobegât Kembuŋâ zeŋgât mambât
ândimap. Zâk a pisuk patâ umziŋ melâŋâ zâkkâren mâte okŋaŋgâbigât
nâŋgâmap.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

10 Kembugât narâk zo kâsa takâme yatâ muyagibap. Muyagei sumbem
kwamit patâ op buŋ upap. Oi kut ŋâi igikŋâ zo aksik kârâp sem naŋgâbap.
Oi hân sot hân kwâkŋan kut ŋâi ŋâi muyageip, zo kârâpŋak simbap.
11 Kut ŋâi ŋâi zi buŋ op naŋgâbap, zorat zen um hâlâlu sot târârak ândim
siŋgi âlip mem ândibi.
12 Yatâ op Anutugât narâk mambât ândibi. Oi narâk zo kek âsagibapkât
nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte oi sumbem zo kârâp simbap. Oi kut ŋâi
ŋâi igikŋâ zo kârâp bâlamân ziŋgesem too yatâ opŋâ buŋ upi.
13 Nen ko sumbem uŋakŋâ sot hân uŋakŋâ muyagibapkât sâip, zorat
mambât ândimen. Zoren târârak ândiândiŋ dâp op zimbap.

Den murukŋâ sot mâsop den.

14 Bukurâp, zen kut ŋâi yatâ zorat mambât ândim Anutu mâteŋan um
hâlâlu sot tosa buŋ ândibigât umŋâ hâbam op lumbeŋâ ândine ziŋgiri dâp
upap.
15 Oi Kembuniŋandâ narâk mem kârepŋan pâi itâ sâbi, “Kubikniŋgâbam
yatâ uap.”
Bukuniŋâ, Kembugât Tirik Kaapumŋâ Paulo um bâbâlaŋ kwâkŋaŋgi
nâŋgânâŋgâ zo wâratkum den zo kulemgum ziŋgip.
16 Zâk ekap kulemgumap dâp den zo sapsum ziŋgâmap. Ekapŋan den
nâmbutŋâ ziap, zo den muyap buŋâ. Oi den yatâ zo a kwakmak sot lolot zo,
ziŋâ sâm gulipkume. Oi zâkkât ekap zorik buŋâ. Kembugât ekap nâmbutŋâ
zo yatik opŋâ tâmbetagome.
17 Bukurâpnâ, den girem kânŋan dâzâŋguan. A laŋ ândiândiŋâ zeŋgât sâm
gulipŋâ umziŋan giari loribegât gasâziŋ kârâm ândibi.

18 Oi kubikkubikniŋâ, Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzâŋgozâŋgoŋan sot
top nâŋgânâŋgâŋan kâtigem kinbi. Zâkkâren neule âsakŋâ zemŋâŋgap. Oi
yatik zemŋaŋgâm zâibap. Zo perâkŋak.
Zo yatik.

Ekap kânok Yohaneŋâ kulemgoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

1 Topkwap mârumŋan gâbâ zem gâip, oi kindapniŋâ nâŋgâwen sot
sinniŋandâ igâwen. Ek nâŋgâm kwâtâtemŋâ bitniŋandâ gâsuwen, zo
ândiândigât den sât.
2 Ândiândi mariŋâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtikŋaŋgât siŋgi den
dâzâŋgomen. Ândiândi kâtikŋâ zo Anutu Ibâgâren zem gamŋâ neŋgâren
gâip.
3 Zorat kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâwen, zorik zen dâzâŋgomen. Zen sot nen sot
Ibâ sot nanŋâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâmen.
4 Yatâ muyagei sâtâre kwâkŋan ândinatkât ekap zi kulemgum ziŋgan.

Âsakŋan ândiândiŋ.

5 Den siŋgi Yesugâren gâbâ nâŋgâwen, zo dâzâŋgomen. Zo itâ. Anutu, zâk
âsakŋâ. Ŋâtâtik zâkkâren mân ziap.
6 Nen ŋâtâtigân ândim Anutu sot pâlâtâŋ urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap.
Oi den bonŋâ mân mem ândibem.
7 Anutu zâk zik âsakŋan ândiap, zo yatik nen âsakŋan ândinat zo ko kâmut
kânok opŋâ nanŋâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmŋandâ saŋgonniŋgi umniŋ salek
upap. Yatâ oi tosaniŋâ zo aksik gulipkubap.
8 Nen bâliŋâ mân upmen sânat, zo ko umniŋ kâitkunat. Oi den bonŋâ
neŋgât umniŋan mân zimbap.
9 Ka nen bâliŋâniŋâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târârak
mariŋandâ tosaniŋ birâm umniŋ saŋgori salek op kwâtâtinat.
10 Nen bâliŋâ mân upmen, yatâ sâm sâi ko Anutugâren sarâ a ândimen yatâ
opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniŋan mân zembap.

2

Kristoŋâ tânnâŋgobap.

1 Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliŋ upegât den zi
kulemgum ziŋgan. Neŋgâren gâbâ ŋâiŋâ bâliŋâ upap, zo ko Ibâgâren berân
mâme a, Yesu Kristo, zâk târârakŋâ mariŋâ ândiap, zâkkât nâŋgâbap. Zâk
betniŋan mem Ibâŋâ dukui tosaniŋ birâbap.
2 Yesu Kristo zâk bâliŋâniŋaŋgât suupniŋ meip. Oi neŋgârâk buŋâ, hân
dâp ândie aksik, zeŋgât supziŋ meip.
3 Nen itâ nâŋgen. Nen Anutugât diŋâ lum ândim zâk sot pâlâtâŋ utnat.
4 A ŋâi, zâk Anutugât diŋâ mân lumŋâ itâ sâbap, “Nâ Anutu sot pâlâtâŋ
opman.” Zâk sarâ a. A yatâ zorat umŋan den bonŋâ mân zemap.
5 Ŋâi zâk Anutugât den nâŋgâm lubap, zâk perâkŋak umŋâ Anutugâren
kinbap. Nen yatik Anutugât den nâŋgâm lum ândimŋâ itâ nâŋgânat, “Irak
ziren Anutu sot pâlâtâŋ op ândien.”
6 Ŋâi zâk Anutu sot pâlâtâŋ op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp
wâratkum ândei dâp upap.

Buku buku opŋâ âsakŋan ândinat.

7 Bukurâpnâ, nâ den uŋakŋâ ŋâi mân kulemgum ziŋgan. Den zo
mârumŋan gâbâ nâŋgâm gawe, zorik.
8 Oi den kulemguan, zo den uŋakŋâ oi Yesugâren sot zeŋgâren ârândâŋ
bon uap. Zo topŋâ itâgât. Ŋâtâtik buŋ oi âsakŋâ bonŋâ muyagem ziap.
9 Oi a ŋâi, zâk bukuŋâ kâsa okŋaŋgâmapŋâ âsakŋan ândian sâbap, zâk tok
ŋâtâtigân ândiap.
10 Oi ŋâi zâk bukuŋâ umŋandâ gâsubap, zo ko âsakŋan ândimap. A zo
bâliŋan mân tâmbetagobap.
11 Ka a ŋâi, zâk bukuŋâ kâsa okŋaŋgâbap, zo ko ŋâtâtigân ândim
ŋâtâtikkât mâtâp âibap. Ŋâtâtigân âi siŋâ egi ŋâtiksâi mâtâp mân ek
kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den nâŋgâbi.

12 A ambân katep, zen Yesuŋâ zeŋgât suupziŋ meip, zorat op tosaziŋ
gulipkumapkât den zi kulemgum ziŋgan.
13 Ibârâp, zen mârumŋan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtâŋ op ândiegât den
zi kulemgum ziŋgan.
A sigan, zen bâliŋâ mariŋâ kâsa okŋaŋgâm kâtigiwe, zorat den zi
kulemgum ziŋgan.
A ambân katep, zen Ibâgâren pâlâtâŋ urâwegât den zi kulemgum ziŋgan.
14 Ibârâp, zen mârumŋan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtâŋ urâwegât
zeŋgât den zi kulemgum ziŋgan.
A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziŋan ziap. Zen bâliŋâ mariŋâ kâsa
okŋaŋgâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziŋgan.

Umniŋâ hângât kut ŋâi ŋâiyân mân zimbap.

15 Umziŋ hânân mo hângât kut ŋâi ŋâiyân mân pane zimbap. Ŋâi zâk
umŋâ hângât kut ŋâi ŋâiyân pâi zimbap, zo ko umŋandâ Anutu Ibâ mân
gâsubap.
16 Nâŋge. Hânân kut ŋâi ŋâi bâliŋâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkŋâle, senŋâ ekŋâ
âkŋâle, sot umŋâ zâizâiŋ. Zo Ibâgâren gâbâ buŋâ. Zo hânân gokŋâ.
17 Hân zâk âkŋâleŋoot zo buŋ upap. Ka ŋâi zâk Ibâgât den nâŋgâm lubap,
zâk tâmbâŋâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

18 Nan bârarâpnâ, narâk pâŋkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliŋoot
gâbapkât sâsâŋ, zo nâŋge. Oi narâk ziren kâsarâpŋâ doŋbep muyagem gam
ândie. Narâk pâŋkânok uap, zo nâŋge.
19 A zo, zen osetniŋan âsagiwe. Oi neŋgât buku zo mân ândie. Zen neŋgât
buku ândim sâi nen mân birâniŋgâbe. Zen birâniŋgâwe, zorat topŋâ itâ. Zen
neŋgât buku buŋâ.
20 Zen ko tirik a Yesuŋâ Kaapumŋâ ziŋgipkât nâŋgânâŋgâziŋoot ândie.
21 Zen den bonŋâ mân nâŋgâme sâm ekap zi mân kulemgum ziŋgan.
Buŋâ. Zen den bonŋâ nâŋgâmegât opŋâ den zi kulemgum ziŋgan. Den
sarâ, zo den bon mariŋaŋgâren gâbâ mân gâmap.
22 Yesugât kâsa, zo ŋâi? Yesu, zâk a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbap mârum
sâsâŋ, Kristo, zo buŋâ. A ŋâiŋâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. Ŋâi zâk Ibâ sot
nanŋâ kwâimbâzikâbap, zâk Kristogât kâsa.

23 Ŋâi zâk nanŋâ kwâimbâbap, zâk Ibâ birâŋaŋgâbap. Ka ŋâi zâk Yesu
zâk bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ sâbap, zâk Ibâ sot pâlâtâŋ
upap.
24 Mârumŋan gâbâ Kembugât den nâŋgâm ândim gawe, zo nâŋgâne
umziŋan zei nâŋgâm ândibi. Zen yatâ op ândim nanŋâ sot Ibâŋâ, zet sot
pâlâtâŋ op ândibi.
25 Yesuŋâ kut ŋâi niŋgâbapkât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikŋâ.

Kaapumŋâ saŋgonniŋgi Yesugâren sâtârem kinat.

26 A ziŋ um gulip kwatziŋgâbegât ekap zi kulemgum ziŋgan.
27 Zeŋgât itâ san. Kaapum ziŋgip, zo zeŋgâren ziap, zorat wangât a ŋâiŋâ
den dâzâŋgobap? Kaapum ziŋgip, zâkŋâ kut ŋâi ŋâigât den dâzâŋgomap.
Den topŋâ dâzâŋgomap. Zâkkât den zo sarâ buŋâ, zo bonŋâ. Oi zen Kristo
sot pâlâtâŋ op ândibigât dâzâŋgoip, zo yatâ upi.
28 Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlâtâŋ op ândibi. Yatâ op ândine zâk
âsagem gâi keŋgât sot aŋun mân op mâteŋan âi kinbi.
29 Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nâŋgâme. Zorat a ŋâi, zâk
târârak ândei ekŋâ sâbi, “Zâk Anutugâren gâbâ muyageip.”

3

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topŋâ.

1 Nâŋgânek. Ibâniŋandâ neŋgât umŋâ doŋbep kinzap. Kiri neŋgât nan
bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku
otniŋgâme, zorat topŋâ itâ. Zen Anutu mân buku okŋaŋgâme.
2 Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap
muyaginat? Zo mân nâŋgen. Ka itâ nâŋgâm kwâtâtien, “Kembuniŋâ takâm
gâi tobatŋâ ekŋâ yatik utnat.”
3 Ŋâi zâk zo yatâ nâŋgâm um bâbâlaŋ op ândi mâmanŋâ kubikŋâ târârak
ândibap. Zâk Kembu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâliŋ op Sataŋgât orot.

4 Ŋâi zâk bâliŋ memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukuŋâ,
zo bâliŋâ bonŋâ uap.
5 Yesugât itâ nâŋgâme, “Zâk bâliŋâ maatibam geip. Oi zâk bâliŋâ mân oip.”
6 Oi ŋâi zâk Yesugâren pâlâtâŋ op ândimapŋâ bâliŋ mân opmap. Ka ŋâi
zâk bâliŋ opmap, zâk zo Yesu mân ek nâŋgâmap.
7 Nan bârarâpnâ, ŋâiŋâ um gulip kwatziŋgâbâ sâi mân nâŋgâbi. Ŋâi
zâk târârak mâtâbân âibap, zâk târârak a. Yesu târârak ândimap, zo yatâ
ândibap.
8 Ka a ŋâi, zâk bâliŋ opmap, zâk Sataŋgât a. Sataŋ zâk topŋan gâbâ
bâliŋâ tuum ândim gâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nanŋâ zâk Sataŋgât
nep kândaŋbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâliŋ mân orot.

9 Anutuŋâ kâmut gakârâpŋâ ândiândigât kâwali ziŋgip, zorat zen dap
dabân yatâ bâliŋâ mem ândibi? Zen Anutugâren gâbâ gokŋâ, zorat bâliŋâ
mân upme.
10 Anutugât nan bârarâp sot Sataŋgât nan bârarâp, zeŋgât topziŋâ itâ
muyagei iknat. Ŋâi zâk ândiândi târârak mân ândibap, zâk Anutugâren gâbâ

gokŋâ buŋâ. Oi ŋâi zâk bukuŋâ kâsa okŋaŋgâbap, zâkkât yatâ Sataŋgâren gokŋâ sâsâŋ.
11 Kembugât den mârumŋan gâbâ nâŋgâm gawen, zo itâ, “Umziŋandâ gâsâyagom ândibi.”
12 Adamgât nanŋâ Kain, zâkkât mâtâp mân lâŋnat. Zâk bâliŋ mariŋaŋgâren gâbâ gokŋâ, zorat munŋâ koi moip. Zo itâgât. Zikŋâ ândiândiŋâ, zo bâliŋâ. Munŋaŋgât ândiândiŋâ, zo âlipŋâ. Zorat op ko koi moip.

Yesuŋâ buku otniŋgipkât buku oraŋgânat.

13 Bukurâpnâ, um kâtik ziŋâ kâsa otziŋgâne nâŋgâne ŋâi mân upap.
14 Nen bukurâpniŋ buku otziŋgâm ândiengât niiŋaŋgât itâ nâŋgâmen. Mumuŋan gâbâ ândiândiyân bagiwen. Ŋâi zâk bukuŋâ buku mân okŋaŋgâbap, zâk tok mumuŋan ândibap.
15 Oi ŋâi zâk bukuŋâ kâsa okŋaŋgâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nâŋgâme, “Kâmbam ku a zeŋgât umziŋan ândiândi kâtik mân muyagem ziap.”
16 Yesu zâk neŋgât op ândiândiŋ biri buku orotŋaŋgât topŋâ iksen. Oi nen yatigâk bukurâpniŋ zeŋgât op ândiândiniŋ birindâ dâp upap.
17 Ka a ŋâi hângât sikum zemŋaŋgi bukuŋâ wan mo wangât kwakpap oi ekŋâ mân nâŋgâŋaŋgâbap, zâk dap yatâ umŋandâ Anutugâren kinbap? Zo buŋâ.
18 Nan bârarâpnâ, buku orotŋâ, zo den mo sâtŋak mân sâsâŋ. Betŋâ sot umŋâ utnat.
19 Yatâ oindâ den bonŋaŋgât kâmurân ândien, zorat topŋâ muyagei nâŋgânat. Oi Anutu mâteŋan umniŋâ keŋgât buŋ ândinat. Anutu mâteŋan umniŋâ keŋgât opapkât itâ nâŋgânat.
20 Umniŋandâ keŋgât oi itâ sânat, “Anutu zâk umniŋaŋgât dâp buŋâ. Zâk tobat ŋâi ândim kut ŋâi ŋâi aksik zo nâŋgâm naŋgâmap.” Zorat nen keŋgât kândâtkum zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândinat.
21 Bukurâpnâ, umniŋandâ keŋgât mân oi Anutu mâteŋan umâlip ândinat.
22 Oi diŋâ lumŋâ zâkkât mâteŋan kut ŋâi ŋâi oindâ egi âlip opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ niŋgâmap.
23 Zâkkât gurumin den itâ ziap, “Nanŋâ Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwapŋâ umziŋandâ gâsâyagom ândibi.” Nen yatâ utnatkât Yesuŋâ sâm niŋgip.
24 A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlâtâŋ op ândime. Zâkoot zen sot pâlâtâŋ opmap. Anutu zâkŋâ Kaapumŋâ niŋgip, zorâŋ sapsum niŋgi nâŋgâmŋâ itâ nâŋgen, “Anutu zâk nen sot ândimap.”

4

Tirik Kaapum sot wâke, zeŋgât den.

1 Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân nâŋgâbi. Den zorat topŋâ nâŋgâm sâlâpkum ikpi. Den zo Sataŋgâren gokŋâ mo Anutugâren gokŋâ, zo nâŋgâm ândibi. Wangât, propete a sarâŋâ doŋbep muyagem ândie, zorat.
2 Den Anutugât Kaapumân gokŋâ, zen itâ ikpi. A ŋâi, zâk itâ sâbap, “Yesu zâk a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsâŋ, Kristo, zo zâk hânân muyageip.” Den zo yatâ sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip.

3 Oi a ŋâiŋâ Yesugât itâ sâbap, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum
sâsâŋ zo, zâk buŋâ. Zâk a yenŋâ op hânân muyageip.” Den zo yatâ sâbap,
zo ko den zo Anutugâren gokŋâ buŋâ. Den zo Kristogât kâsaŋâ yatâ opap.
Kâsa zâkkât itâ nâŋgâme. Kâsa zâkkât imbaŋâ hânân muyagibapkât sâsâŋ,
zo mârum zi muyagiap.
4 Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren gokŋâ, zorat ziŋâ propete sarâŋâ zen
sot agom kâtigemŋâ kâsa otziŋgâwe. Oi zeŋgât umziŋan ândiap, zorâŋâ
propete a sarâ zeŋgât umziŋan ândiap, zo walâmap.
5 Propete sarâŋâ zen hânân gokŋâ, zorat hângât den sâne um kâtik a ziŋâ
nâŋgâme.
6 Nen ko Anutugâren gokŋâ. A Anutugât den nâŋgâme, zen dinniŋâ
nâŋgâbi. Ka ŋâi zâk Anutugâren gok buŋandâ dinniŋâ mân nâŋgâbap. Den
bon mariŋâ, Kembugât Kaapumŋâ sot Sataŋ arâpŋâ, zeŋgât topziŋ yatâ
âsagei iknat.

Anutuŋâ buku otniŋgip, zorat topŋâ.

7 Bukurâpnâ, nen umniŋandâ gâsâyagom ândinat. Buku orotŋâ, zorat
topŋâ Anutu. Ŋâi zâk bukurâpŋâ buku otziŋgâmap, zâk Anutugâren gâbâ
muyageip sot Anutu sot pâlâtâŋ opmap.
8 Ŋâi zâk bukurâpŋâ mân buku otziŋgâmap, zâk Anutu mân ek nâŋgâmap.
Buku orotŋaŋgât topŋâ Anutu. Anutu umŋandâ gâsânâŋgom buku ot-
niŋgâmap.
9 Anutuŋâ nanŋâ kânok ândiândi muyageniŋgâbapkât sâŋgongoi hânân
gem gâip. Anutu umŋandâ gâsânâŋgom yatâ otniŋgip.
10 Buku orotŋaŋgât topŋâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku okŋaŋgâwen.
Zâkŋâ buku otniŋgâm nanŋâ sâŋgongui gemŋâ bâliŋâniŋaŋgât suupŋâ mem
moip. Zorat nen Anutu mâteŋan um salek kinat.

Anutuŋâ buku otniŋgâmap yatik neŋgoot buku otziŋgânat.

11 Bukurâpnâ, Anutuŋâ buku otniŋgipkât neŋgoot yatik umŋâ buku buku
oraŋgânat. Nen yatâ oindâ dâp upap.
12 A sinniŋandâ Anutu mân igâwen. Um buku oraŋgâm ândinat oi ko
Anutu zâk nen sot pâlâtâŋ oi buku orotŋâ bonŋâ neŋgâren muyagem
kwâtâtibap.
13 Zâk Kaapumŋâ niŋgip, zorat itâ nâŋgen. Zâk nen sot pâlâtâŋ opmap.
Nen zâk sot pâlâtâŋ upmen.
14 Ibâ zâk nanŋâ hân dâp a nen kubikniŋgâbapkât sâŋgongoi geip. Oi nen
sinniŋandâ igâwengât den zo sâm muyagem dâzâŋgomen.
15 Oi a ŋâiŋâ, Yesu zâk Anutugât nanŋâ sâbap, zâk Anutu sot pâlâtâŋ upap.
Oi Anutuŋâ zâk sot pâlâtâŋ upap.
16 Zo yatâ oi itâ nâŋgen, “Anutu umŋandâ gâsânâŋgomap.” Zo ek nâŋgâm
kwâtâtien.
Anutu zâk buku orot zorat mariŋâ. Ŋâi zâk buku upapŋâ Anutu sot
pâlâtâŋ upap. Oi Anutuŋâ zâk sot pâlâtâŋ upap.

Buku op keŋgât mân utnat.

17 Biken den sâm kwâkâkwâkâŋ narâkŋan keŋgât buŋ kinatkât Anutuŋâ
buku otniŋgip. Oi Yesuŋâ buku otniŋgâm ândimap, zo yatik hânân zi buku
oraŋgâm ândinat.

18 Keŋgât sot buku, zet buku buku buŋâ. Buku bonŋandâ keŋgât molibap. Keŋgât, zo tosagât hâuŋâ zo nâŋgâm upme. Ŋâi zâk keŋgât mem ândibap, zâkkâren buku mân muyagiap sâsâŋ.
19 Nen ko Anutuŋâ kândom buku otniŋgipkât buku op ândimen.
20 Ŋâi zâk Anutu buku okŋaŋgâman sâm bukuŋâ kâsa okŋaŋgâbap, zâk sarâ a. Nâŋgânek. Ŋâi zâk bukuŋâ senŋâ igikŋâ buku mân okŋaŋgâmŋâ dap op Anutu mân igikŋâ, zo buku okŋaŋgâbap?
21 Yesugât den itâ ziap, “Aŋâ Anutu buku okŋaŋgâmŋâ bukuŋâ buku okŋaŋgi dâp upap.”

5

Anutu sot pâlâtâŋ op ândinat.

1 A ŋâiŋâ, Yesu zâk a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ zo, sâm nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap, zâkkât Anutugât nanŋâ sâsâŋ. Oi ŋâi zâk Ibâ muyamuyagiŋ buku okŋaŋgâbapŋâ Ibâgât kiurâp yatik buku otziŋgâbap.
2 Nen Anutugât nan bârarâp buku otziŋgâmen? Buku otziŋgâmen, zo ko Anutu buku okŋaŋgâm, zâkkât den lugindâ, zorâŋâ topniŋ sapsubap.
3 Anutu buku yen mân okŋaŋgânat. Diŋâ lum buku okŋaŋgânat. Anutugât den zo yâmbâtŋâ buŋâ.
4 Anutugâren gâbâ muyagiwen, nen um kâtik a zeŋgât orot mâme walâziŋgâmen. Itâ opŋâ walâziŋgâmen. Nen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândim hângât imbaŋâ zo kom birâm walânat.
5 Ŋâiŋâ kâtigem kin hângât âkâk gâlâk zo koi gibap? A ŋâi zâk, Yesu zâk Anutugât nanŋâ sâm, nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap. A zorâŋ bonŋâ upap.
6 Yesu Kristo zâk sumbemân gâbâ hânân geip. Hânân ândim toin giari Yohaneŋâ saŋgonŋaŋgip. Oi a ziŋ poru nagân kune gilâmŋâ gem gâip. Tooyâk buŋâ. Too sot gilâm ârândâŋ.
7 Oi Kaapumŋâ Yesugât topŋâ sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk den bonŋaŋgât mariŋâ. Sarâ mân sâmap.
8 Karâmbut ziŋâ tânagom kin topŋâ sâm muyagime, zen Kaapum sot too sot gilâm. Karâmbut zen zâkkât den kânok sâme.
9 A ziŋ tânagom den sâne nâŋgindâ bonŋâ opmap. Oi Anutuŋâ den ŋâi tângoi walâmap. Anutuŋâ den ŋâi sâi bonŋâ opmap. Anutugât tân den zo nanŋaŋgât den zo sâi muyageip.
10 Ŋâi zâk Anutu nanŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap, zâk Anutugât den bonŋâ nâŋgâmap. Ŋâi zâk Anutugât den mân nâŋgâbap, zâk Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorâŋ Anutuŋâ nanŋaŋgât den tângoip, zo nâŋgi bon buŋ upap.
11 Oi Anutu nanŋaŋgât den tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk ândiândiŋ kâtik muyagem niŋgip. Ândiândi kâtik zo neŋgât siŋgi sâi nanŋandâ galem oi ziap.
12 Ŋâi zâk nanŋoot pâlâtâŋ upap, zo ândiândi kâtik mimbap. Ka ŋâi zâk nanŋâ sot pâlâtâŋ mân upapŋâ ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâliŋaŋgât den.

13 Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nâŋgâbigât ekap zi kulemgum ziŋgan. Zen nanŋaŋgâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwatne ândiândi kâtik zemziŋgap.

14 Nen itâ sâm Anutu umâlep nâŋgâŋaŋgâmen. Nen wan mo wangât
zikŋak nâŋgi ziap, zorat ninâu sâindâ nâŋgâniŋgâbap.
15 Zorat opŋâ wan mo wangât ninâu sâindâ nâŋgâniŋgâbap. Zorat nâŋgâm
itâ nâŋgânat. Kut ŋâi ŋâi zo neŋgât siŋgi sap.
16 Ŋâi zâk bukuŋandâ bâliŋ oi ikpap, (Bâliŋâ zo simgât siŋgi mân
muyagibap.) zo ekŋâ zâkkât opŋâ ninâu sâi ândibap. Bâliŋâ nâmbutŋâ opŋâ
simgât siŋgi mân upi. Bâliŋâ yatâ zorat san. Oi bâliŋâ ŋâi opŋâ simgât siŋgi
orotŋâ, zo ziap. Yatâ zorat ninâu sâbigât mân san.
17 Ândiândi bâliŋâ top top zo bâliŋik. Oi bâliŋâ torenŋâ zo simgât siŋgi
mân uap.
18 Nen itâ nâŋgâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipŋâ
bâliŋâ mân opmap. Anutugât nanŋandâ galem oi bâliŋâ mariŋandâ mân
tâmbetkubap.
19 Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâliŋ
mariŋaŋgât bikŋan ândie. Zo yatâ nâŋgâmen.
20 Anutugât nanŋâ, zâk gemŋâ um nâŋgânâŋgâ muyagem niŋgipkât den
bonŋâ mariŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâmen. Oi den bon mariŋâ sot
nanŋâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtâŋ op ândimen. Zâkŋâ Anutu bonŋâ sot
ândiândi kâtik mariŋâ.
21 Nan bârarâpnâ, zen Bem lopio kândâtzâŋgom ândibi.
Zo yatik.

Ekap zagât Yohaneŋâ kulemgoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

1 Yesugât kâmurân gâbâ a sâtŋâ, nâ ambân Kembu Anutuŋâ gâsum sâlâpgogip, gâ sot nan bârarâpkâ, zeŋgât ekap zi kulemgum ziŋgan. Nâ umnâ gâsâzâŋgomap. Oi nâŋak buŋâ, den bonŋâ nâŋgâme, zen yatik otziŋgâme.

2 Kembugât den bonŋâ umniŋan ziap. Oi neŋgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op ândinat.

3 Anutu Ibâ sot nanŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe neŋgâren sambâlem zimbap. Zet tânnâŋgoitâ zekât den bonŋâ sot buku buku zo neŋgâren sambâlem zimbap.

Umŋâ buku orot, zorat den.

4 Nan bârarâpkâ nâmbutŋâ zen Anutu Ibâgât den bon zo lum mem ândie. Nâ zorat siŋgi nâŋgâmŋâ sâtâre patâ orâwan.

5 Oi zi ambân sâtŋâ, gâ den bonŋâ ŋâi dâgoga nâŋgâ. Den uŋakŋâ buŋâ. Mârumŋan gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku oraŋgâm ândibi.

6 Oi buku orotŋaŋgât topŋâ itâ. Nen umniŋandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândinat. Anutugât gurumin den mârumŋan gâbâ zei nâŋgâm gawe, zo mem ândim buku oraŋgâm ândibi.

Sarâ a, zeŋgât den.

7 Nâŋgat. Sarâ a doŋbep muyagem ândie. Zen Yesu Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme. A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsâŋ.

8 Nen zeŋgâren nep tuugindâ bonŋâ muyageip, zo gulip opapkât galem oraŋgâm ândibi. Yatâ ândim ma ko sâŋgân patâ mimbi.

9 Ka ŋâi zâk Kristogât den mân mem ândim birâbap, zâk Anutu sot pâlâtâŋ mân upap. Ka ŋâi zâk Kristogât den nâŋgâm mem ândibapŋâ Ibâ sot nanŋâ, zet sot pâlâtâŋ upap.

10 Ka ŋâi zâk Kristogât den mân mem ândibapŋâ zeŋgâren gâi mirâ aŋgân kârâm buku mân okŋaŋgâbi. Zâk mân lum mâŋganbi.

11 Ŋâi zâk a yatâ zo buku okŋaŋgâbap, zâk bâliŋaŋgât nep tângubap.

Den murukŋâ.

12 Den nâmbut doŋbep ziap. Oi simbupŋâ ekabân kwânâŋgâbatkât mân otnigap. Nâ zeŋgâren kek gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ utnat.

13 Gatkâ Kembuŋâ gâsum sâlâpkoip, zâkkât nan bârarâp ziŋâ nâŋgâgime Zo yatik.

Ekap karâmbuŋ Yohaneŋâ kulemguip.

Umâlep den.

1 Yesugât kâmurân gâbâ a sâtŋâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkŋak otnimap.

2 Bukunâ, umgâ Kembugâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman.

3 Gâ den bonŋâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutŋâ zen ga den siŋgi zo dâtnone nâŋgâm umnâ âlip uap.

4 Nan bârarâpnâ zen den bonŋaŋgât mâtâp lâŋme. Den zo yatâ nâŋgâm umâlep patâ ŋâi nâŋgâman.

Kembugât nep a hurat kwatziŋgâban.

5 Bukunâ, gâ buku otziŋgâmat. Oi kamân goorânâk buŋâ, kârebân gâbâ gane buku otziŋgâmat. Zo âlip opmat.

6 A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegaŋgât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutŋaŋgât opŋâ buku otziŋgâmŋâ zâmbana âine âlip upap.

7 Zen kutŋaŋgât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zeŋgâren ândim kât sikum mân mimegât betziŋan meindâ dâp upap.

8 Yatâ buku otziŋgâm betziŋan meindâ den bonŋaŋgât nep ârândâŋ tuunat.

Diotrepe zâk a buku mân otziŋgip.

9 Nâ Yesugât kâmut zeŋgât ekap ŋâi kulemguwan. Oi Diotrepe zâk zikŋaŋgât a sâtŋâ ândibat sâmŋâ dinnâ birâmap.

10 Zorat opŋâ nâ zeŋgâren gamŋâ ândi mâmanŋaŋgât topŋâ sâm muyagibat. Zâk neŋgât sarâ sâm, sâm bâliŋ kwatniŋgâmap. Oi zorigâk buŋâ. Bukurâpniŋâ nâmbutŋâ zeŋgâren ganetâ zâk mân buku otziŋgâmŋâ a nâmbutŋandâ buku otziŋgâne mân upigât sâm kâmurân gâbâ moliziŋgi sâkŋaŋgât siŋgi upme.

Demeterio zâkkât nâŋgâne âlip oip.

11 Bukunâ, gâ a ziŋâ kut ŋâi bâliŋâ utnetâ zeŋgât mâtâp mân lâŋban. Ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi âlipŋâ opmap, zâk Anutugâren gokŋâ. Ka ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi bâliŋâ opmap, zâk Anutu mân ek nâŋgâmap sâsâŋ.

12 Demeterio zâkkât topŋâ a aksik patâ ziŋ sâm muyagiwe. Zâk a âlipŋâ op ândiap. Zâk Kembugât den bonŋâ mem ândimap. Orot mâmeŋandâ topŋâ sapsumap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkŋaŋgâmen. Oi den bonŋâ sâmen, zo âlip nâŋgâmat.

Den murukŋâ.

13 Den doŋbep ziap. Oi simbupŋâ kulemgubatkât mân otnigap.

14 Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

15 Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniŋâ zen nâŋgâgige. Nâ yatigâk bukurâpniŋâ gâgâren ândie, zen nâŋgâziŋgan. Zorat dâzâŋgoban.

Zo yatik.

Ekap Yudaŋâ kulemgoip.

Mâsop den.

1 Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore a, Yakobogât munŋâ. Anutu Ibâŋâ umŋâ a
ambân gâsâzâŋgom diiziŋgi Yesu Kristoŋâ galem otziŋgâmap, zeŋgât ekap
zi kulemguan.
2 Zeŋgâren buku sot um lumbe sot tânagoagoŋ muyagem zimbap.

Sarâ a, zeŋgât den.

3 Bukurâpnâ, Nen ârândâŋ siŋgi âlip umŋan bagim ândien. Siŋgi âlip den
zorat kulemgum ziŋgâbatkât otnigi ândiwan. Ka zi girem den ŋâi kulemgum
ziŋgan. Zen den siŋgi âlipŋâ birâbegât opŋâ ekap zi kulemgum ziŋgan.
Siŋgi âlip zo mem kâtigem ândim zâinatkât Anutugât siŋgi a sâm niŋgip. Zo
gulip opapkât den zi kulemgumŋâ ziŋgan.
4 A nâmbutŋâ zen osetziŋan tik bagiwe. Mârumŋan zeŋgât topziŋ itâ sâm
kulemguwe, “A yatâ zo, zen tâmbetagoagoŋan bagibi.” A zo, zen um kâtik op
Anutugât den siŋgi âlip zo târârak mân sâm kut ŋâi ŋâi bâliŋ laŋ op patâniŋâ
Yesu Kristo kwâimbâŋaŋgâme.
5 Anutugât diŋâ birâme, zen hâuŋâ ziŋgâmap. Zo âlip nâŋge. Oi zorat sa
nâŋgânek. Kembu zâk Isirae a Aigita hânân gâbâ mâkâziŋgip. Oi zeŋgâren
gâbâ nâmbutŋandâ zâkkât diŋâ birâwe, zo ko tâmbetzâŋgoip.
6 Oi sumbem a nâmbutŋâ zen nep diŋâ birâm mirâ kamânziŋ birâwe. Yatâ
utnetâ ko Anutu zâkŋâ zen tâk kâtikŋandâ saaziŋgâm ŋâtâtigân zâmbari
narâk dâp zem zâimambi. Anutuŋâ sâi zen narâk patin hâuŋâ mimbigât
mambât zie.
7 Oi Sodom sot Gomora sot kamân nâmbutŋâ zem arip, zen yatigâk bâliŋâ
laŋ opŋâ kut ŋâi ŋâi mân orotŋâ muyagine kârâp tâmbâŋan zâmbari gei
ândie. Nen zo ekŋâ yatâ mân utnatkât oip.

Kembugât den ku a, zeŋgât den.

8 Oi bâliŋ mâme a osetziŋan bagim ândie, zen umanân nâŋgâm yatigâk kut
ŋâi ŋâi bâliŋâ zo upme. Oi sâkziŋandâ bâliŋâ muyagime. Oi zen a patâ mân
hurat kwatziŋgâm sumbem a âsakŋâziŋoot zo sâm bâliŋ kwatziŋgâme.
9 Bâliŋ mâme a ziŋ a imbaŋâziŋoot laŋ sâm bâliŋ kwatziŋgâme. Ka
sumbem a zeŋgât patâ Mikai, zâkŋâ yatâ mân oip. Zâk Mose kâmbarâŋaŋgât
Sataŋ sot sârek âragumŋâ Sataŋ den bâliŋ dukubatkât nâŋgi mân dâp oi itâ
dukuip, “Kembuŋâ hâuŋâ gibap.”
10 Ka bâliŋ mâme a zi, zen kut ŋâi ŋâi topŋâ mân nâŋgâm laŋ sâm bâliŋ
kwatziŋgâme. Zen zuu yatâ nâŋgânâŋgâziŋ buŋ laŋ op tâmbetagome.
11 Yei, Zen gâtâm dap upi? Zen Kaingât mâtâp lâŋme. Oi kât sikumgât
opŋâ Propete Bileamgât mâtâp bâliŋâ lâŋme. Oi Kora zâk zâizâiŋâŋaŋgât
op tâmbetagoip, zen yatigâk zâizâiŋâziŋaŋgât op tâmbetagome.
12 A nâmbutŋâ zuu bâugât op siŋgi âlip minduminduyân takâme. A zo,
zen aŋunziŋ buŋandâ yatâ upme. Yesugât sii nalem ninam mindune a zo
osetziŋan tapŋâ aŋun buŋ laŋ nime. Zen ziiŋaŋgât nâŋgâne zari upme. A zo,
ziŋ sasa yatâ. Pibâŋâ sasa mem âim gâi sâbâyân buŋ opmap. Zen âup sasa

barâ kwâkŋan memap yatâ, bon buŋ. A zo, zen nak keet kwânâkwânâŋgâŋ narâkŋan keet buŋ kinetâ kârâm sâmbum birâbirâŋ yatâ. Topziŋ zo yatâ.
13 A zo yatâ, zo saruŋâ kom lum âim gâmap. Kut ŋâi ŋâi bâliŋâ kom gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen sâŋgelak gulip âim gâmap yatâ. A zo, zen ŋâtâtigân âi ândim âimambigât siŋgi sâip.

Henokŋâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.
14 Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zeŋgât itâ sâip, “Iknek. Kembu zâk tirik arâpŋâ doŋbep patâ zen sot gâbâmap. A aksik zeŋgât topziŋ sâm muyagei um kâtik a bâliŋâziŋaŋgât topŋâ sâm muyagem ziŋgâbap.
15 Bâliŋ mâme a zen den bâliŋ top top sâm Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe, zorat hâuŋâ ziŋgâbap.
16 A yatâ zo, zen kut ŋâi ŋâi âsagei nâŋgâne bâliŋik oi Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâme. Âkŋâleziŋaŋgârâk kut ŋâi ŋâi nâŋgâme, zorat mâtâp lâŋme. Oi zen ziiŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ oi kutziŋâ lum zaatme. Oi ziŋâ a nâmbutŋâ zeŋgâren kut ŋâi ŋâi minam kelâk pame.

Girem den.
17 Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembuniŋ Yesu Kristogât Aposolo ziŋâ den kândom sâwe, zo nâŋgâm ândibi.
18 Zen itâ dâzâŋgom ândiwe, “Narâk pâŋkânok oi Anutugât den kukuŋ a zo, ziŋâ bâliŋâziŋaŋgât nep tuum ândim ziiŋaŋgât nâŋgâne zâibap.”
19 A yatâ zo, ziŋâ a kâsâpzâŋgobi. Zen hângât âkŋâle zorat nâŋgânâŋgâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buŋ.
20 Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapumgâren gâbâ nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zorâŋ mam otziŋgi kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wâratkum ninâu sâm ândibi.
21 Yatâ utne Anutuŋâ umŋandâ gâsâzâŋgoi zâk sot pâlâtâŋ op ândibi. Oi Kembuniŋâ Yesu Kristo lumbeŋâ muyagei ândiândi kâtik muyagibigât mambât ândibi.
22 Oi a nâmbutŋâ Kembugât den minâ birânâ mem ândime, zo tânzâŋgone mem kâtigibi.
23 Oi a nâmbutŋâ sim kârâbân geinam utne zeŋgât umbâlâ op gâsum mâkâziŋgâbi. Oi zeŋgât bâliŋâ zo zeŋgâren âibapkât keŋgât op galem oraŋgâm ândibi.

Den murukŋâ.
24-25 Galem otziŋgi mân tâmbetagom ândine zâkkât âsakŋan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât imbaŋâ zemŋâŋgap, Anutu kânok sot Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniŋâ ândiapŋâ âsakŋâ neule sot imbaŋâ mârumŋan gâbâ zem gâip sot zemŋâŋgap, oi zem zâibap. Zo perâkŋak.
Zo yatik.

Yohaneŋâ den tikŋâ zo sâm muyageip.

Sâm muyage den.

1 Narâk mân kârep oi kut ŋâi ŋâi muyagibap sâsâŋ, zo Yesuŋâ kore arâpŋâ sâm muyagem dâtnâŋgobapkât Anutuŋâ Yesu dukuip. Yesu zâk sumbem aŋâ ŋâi sâŋgongoi mem gem Yohane nâgâren gam dâtnom tirâpnogip.

2 Oi Yohane nâŋâ Anutugât den sot Yesu Kristogât topŋâ ek nâŋgâwan, zo sot kut ŋâi ŋâi nâmbutŋâ egâwan, zo sâm muyagiwan.

3 Oi den kânŋan âsageip, zi ŋâi zâk a mâteziŋan sâlâpkum ziŋgâbap, zikŋâ sot den sâlâpkoi nâŋgâm mem ândibi, zeŋgât nâŋga sâtârenoot uap. Wangât, kut ŋâi ŋâi ekap ziren kulemguan, zi âsagibapkât narâkŋâ pâŋkânok uap, zorat.

Kâmut nâmburân zagât, zeŋgât mâsop den.

4-5 Yohane nâ Asia hânân Kristogât kâmut nâmburân zagât ândie, zeŋgât ekap zi kulemguan.

Anutu zâk ândeipŋâ ândiap sot gâbap, zâkkâren gâbâ sot Kaapum imbaŋâ nâmburân zagât zâkkâren tâkŋaŋgâmap, zâkkâren gâbâ sot Yesu Kristo zâkkâren gâbâ um lumbeŋâ sot tânzâŋgozâŋgoŋ zeŋgâren zimbap.

Yesu Kristo zâk sâi bonŋâ opmap, zâkŋâ kândom otniŋgâm mumuŋan gâbâ zarip. Oi hân dâp a kutâ, zeŋgât Kembu patâ op ândiap. Zâkŋâ umŋandâ gâsuniŋgi gilâmŋandâ tosaniŋâ gulipkoip.

6 Zâkŋâ nen um topŋan nâmban Ibâŋâ Anutu kore okŋaŋgâm ândinatkât gâsum sâlâpnâŋgoi kâmut gakârâpŋâ urâwen. Zâkkâren neule âsakŋâ sot imbaŋâ zemŋâŋgapŋâ zem zâimâmbap. Zâkŋâ kembu otniŋgâm ândim zâimâmbap. Zo perâkŋak.

7 Nâŋgânek. Zâk unumunum kwâkŋan gâi a aksik patâŋâ sinziŋandâ ikpi. Oi a sum pâroŋ parâwe, zen ârândâŋ ikpi. Oi hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, ziŋâ zâkkât umbâlâ op isebi. Den zo perâkŋak.

8 Kembu Anutu, zâk itâ sap, “Nâŋak kândom sot bet. Nâ ândiwanŋâ ândian. Oi nâ gâbat. Nâ imbaŋâ mariŋâ.”

Yohane Patimo tâunanân tâk namin tap sen pup egip.

9 Nâ zeŋgât buku Yohane. Nen ârândâŋ Yesu sot pâlâtâŋ ândimŋâ sâknam ândim kâtigem Anutu um topŋan ândimen. Nâ Anutugât den sot Yesugât siŋgi sâm muyagewan, zorat Patimo tâunanân tâk namin nâbanetâ tarâwan.

10 Oi tap nâŋgâ kendon oi Tirik Kaapumŋâ umnan mâtâp meip. Oi kândâtnan den patâ lâmun yatâ muyagei itâ nâŋgâwan.

11 “Kut ŋâi ŋâi ikpan, zo ekabân kulemgumŋâ Yesugât kâmut nâmburân zagât ândie, zeŋgâren pâna âibap. Kâmut zo kamânziŋâ itâ, Epeso, Simirina, Peagamoŋ, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamân.”

Yohaneŋâ Yesugât holi tobat egip.

12 Oi nâ a den dâtnogip, zo ikpam puriksâwan. Puriksâm itâ egâwan. Kârâp âsakŋâ nâmburân zagât goide kâtŋâ tuutuuŋ egâwan.

13 Kârâp âsakŋâ osetziŋan ŋâi kiri egâwan. Zâk tobatŋâ a yatâ. Hâmbâŋâ kârep gei kirip. Oi dimâŋan mâpaŋ goide kâtŋâ tuutuuŋ zo zeip.

14 Kâuk sâmotŋâ zo kâukâu, kâu pula yatâ. Siŋâ tobatŋâ kârâp bâlam semap yatâ.
15 Kiŋâ ko âin kât kâtikŋâ kârâpŋâ sem kuriŋkomap yatâ. Oi diŋâ too sâmbon kwamit yatâ.
16 Oi bik bongen sâŋgelak nâmburân zâgât mem kirip. Lâuŋan gâbâ sâu patâ ŋâi sâtŋâ toren toren ga kirip. Oi si sâŋgânŋâ mirâsiŋ takâ zeri âsagemap, zo yatâ âsagem zeip.

Yesuŋâ Yohane lumbeŋâ den dukuip.

17 Nâ tobatŋâ yatâ ekŋâ kiŋ topŋân gem mumuŋ yatâ op zewan. Ziandâ bik bonŋandâ kwâknan pam itâ sâm dâtnogip, “Gâ mân keŋgât ot. Nâ kândom sot bet.
18 Oi ândiândi mâriŋâ, nâ. Nâ momŋâ zaarâwanŋâ ândim zâimâmbat. Oi mumuŋâ sot sim mâtâp doodooŋguŋ, zo nâŋâ mem ândian.
19 Kut ŋâi ŋâi eksat, zo sot kut ŋâi zo itârâŋ muyagibap sot bet muyagibap, zorat siŋgi ârândâŋ kulemguban.
20 Oi bitnâ bongen sâŋgelak nâmburân zagât sot âsakŋâ nâmburân zâgât goide kâtŋâ tuutuuŋ, zo aksik ek nâŋgat, zorat topŋâ dâgoga nâŋgâ. Sâŋgelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zeŋgât galem a. Oi kârâp âsakŋâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât.”

2

Buku orotŋandâ mân buŋ upap.

1 “Epeso kamânân a kâmut ziŋâ galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Sâŋgelak nâmburân zagât bik bongen mem kinŋâ kârâp âsakŋâ nâmburân zagât goide kâtŋâ tuutuuŋ zorat osetziŋan âim gâmap, zâkŋâ gâgât den itâ sap,
2 “Zen narâk dâp âkon buŋ nepziŋâ tuum kâtigime, zo sot orot mâmeziŋâ zorat den siŋgi gâi nâŋgan. Zen bâliŋ mâme a zeŋgât âkonziŋgâmap. Oi zorat a nâmbutŋâ zen nen Aposolo sâme, sarâziŋaŋgât topŋâ muyagiwe.
3 Epeso a zen nâgât op kâtigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nâŋgâm ândian.
4 Oi nâ itâ zorat zeŋgât nâŋga bâliŋ opmap. Zen mârumŋan umziŋandâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân ziap. Zo birâwe.
5 Mârum op ândiwe, zo nâŋgâm umziŋâ melâŋbi. Oi ândiwe yatigâk dum op ândibi. Zen umziŋ mân melâŋne zeŋgâren gam kârâp âsakŋâziŋâ, zo lum pâmbat.
6 Nâi ko kut ŋâi âlipŋâ utne nâŋga âlip opmap. Mem gulip kwâkwat a, Nikolau, zâkkât arâpŋâ kut ŋâi utne ekŋâ âkon upme. Zo nâ yatik âkonimap.
7 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi. Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemân Anutugât kâlam kutŋâ Paradisi, zoren ândiândi nakkât bonŋâ zemap, zo pinda nimbap.” ’ ”

Kembugât den mem ândim mumuŋâ.

8 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Simirina kamânân a ambân kâmut ziŋâ galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Bet sot kândom, momŋâ zaaripŋâ gâgât den itâ sap.
9 “Zen sâknam kwâkŋan hânân a gigiŋâ ândime, zo nâŋgan. (Oi zen umgât gom sambe imbaŋâ zemziŋgap.) Oi Yuda a nâmbutŋandâ den bâliŋ

dâzâŋgome, zo yatik nâŋgan. Oi a zo, zen Yuda a bonŋâ buŋâ. Zen Sataŋgât kâmurân gokŋâ.
10 Zen sâknam dum nâŋgâbi, zorat mân keŋgât upi. Nâŋgânek. Sataŋ zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap. Zeŋgâren a nâmbutŋâ tâk namin zâmbanbap. Oi zeŋgâren sâknam patâ sirâm bâzagât yatâ zimbap. Oi ziŋâ Kembugât den mem kâtigem ândine zâŋgone munetâ zorat sâŋgânnŋâ ziŋgâbat.
11 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi. Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zo ko mumuŋâ zagât, sim, zorâŋ mân tâmbetkubap.” ’ ”

Bâliŋaŋgât mâtâp mân lâŋbi.

12 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Peagamoŋ kamânân kâmut zeŋgât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Sâu sâtŋâ toren toren mem ândimapŋâ gâgât itâ sap,
13 “Zen kamân ândie, zo âlip nâŋgan. Zoren Sataŋŋâ nep kâtikŋâ tuumap. Zen kutsiŋginâ târârak mem ândime. Oi den sâwan, zo lume. Um kâtik ziŋâ kore anâ Antipa kuwe, narâk zoren nâgât den mem ândim mân loriwe.
14 Oi nâ zeŋgât nâŋga mâik ŋâi bâliŋ uap. Zeŋgât kamânân a nâmbutŋâ ândie, zen Bileamgât mâtâp lâŋme. Propete Bileam, zâk a kutâ Balakŋâ Isirae a kâitzâŋgoi bâliŋ upigât dukuip. Oi zen lopiogât siŋgi nalem nem kâmbu konda sot piuriyâunzabân bagiwe.
15 Oi zeŋgât kâmurân a nâmbutŋâ zen mem gulip kwâkwat a Nikolau, zâkkât arâpŋâ zeŋgât mâtâp lâŋ yatik urâwe.
16 Zorat zen umziŋ melâŋbi. Zen yatâ mân utne nâ zeŋgâren kek gamŋâ a yatâ zo kâsa otziŋgâm lâunaŋgât sâuŋandâ kârâziŋgâbat.
17 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi. Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemgât nalem kutŋâ Mana, tik zeip, zo pindâbat. Oi kât kâukâu ŋâi pindâbat. Kât zoren kot unakŋâ ŋâi zei mâriŋandâ zikŋik ek nâŋgâbap.” ’ ”

Isebegât mâtâp mân lâŋbi.

18 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Tiatira kamânân kâmut zeŋgât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Anutu nanŋâ siŋâ tobat kârâp bâlam yatâ. Oi kiŋâ kât âin kârâpŋâ sei kuriŋkomap, zo yatâ, zâkŋâ gâgât itâ sap,
19 “Nâ orot mâmeziŋâ nâŋgan. Zen a buku otziŋgâme. Zen nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim nepkât kâtigime, zorat topŋâ ek nâŋgan. Mârum nep tuum loriwe. Ka narâk zi ko nep tuum kâtigie, zo nâŋgan.
20 Oi nâ itâgât op zeŋgât nâŋga mâik ŋâi bâliŋ uap. Zen ambân ŋâi ambân kutâ Iseba mârum ândeip, zo yatâ zeŋgâren ândei mân nâŋgânâŋgâ urâwe. Zâk sarâ ambân. Zâk nâ Propete ambân sâm arâpnâ den dâzâŋgoi laŋ mâman op lopiogât siŋgi sâm nalem nemarâwe.
21 Zâkŋâ umŋâ melâŋbapkât mambât ândiwan. Kâ zâk umŋâ mân melâŋâ bâliŋâ mân birâmap.
22 Nâŋgânek. Zorat sa sisi mâsek okŋaŋgi zimbap. Oi a zâk sot laŋ ândime, zen umziŋ mân melâŋne ârândâŋ sâknam ziŋgâbat.
23 Oi ambân zorat nan bârarâpŋâ zo zâŋgua mom naŋgâbi. Yatâ ua kamân dâp Kembugât kâmut zen nâgât itâ nâŋgâbi. Nânâ um nâŋgânâŋgâziŋ ek nâŋgâman. Oi nâ aksik patâ ândi mâmanziŋaŋgât topŋâ ekŋâ hâuŋâ melâŋ ziŋgâbat. Nâgât yatâ nâŋgâbi.

24 Tiatira kamânân a nâmbutŋâ zen sarâ den zo birâme. Zen Sataŋgât den mân nâŋgâme. Zeŋgât den sa nâŋgânek.
25 Kut ŋâi ŋâi mem ândie, zo dâŋ mem ândine gâbat. Nep ŋâi yâmbâtŋâ kwâkziŋan mân paan.
26 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem nâgât orot mâme zo op ândim zari narâk âki nâŋâ imbaŋâ pinda a hân ŋâin ŋâin gokŋâ zeŋgât a sâtŋâ upap.
27 Zâk tân kâtikŋâ zo bikŋan mem a kutâziŋ upap. Oi âmaŋ kunzirindâ âbâŋgumap, zo yatâ zâŋgobap. Nâ Ibânandâ imbaŋâ nigip, zo yatik zâk pindâbat.
28 Oi sâŋgelak patâ zâkkât haŋsâbâ sâi tâkap sâme, zo pindâbat.
29 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.” ’ ”

3

Um mumuŋâ mân ândibi.

1 Yatâ samŋâ itâ sâip, “Sarde kamânân kâmut zeŋgât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Anutugât Kaapum imbaŋâ nâmburân zagât zâkkâren tâkŋaŋgap sot sâŋgelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâkŋâ gâgât itâ sap, “Nâ orot mâmegaŋgât top nâŋgan. A ziŋgitnetâ wâgân ândie yatâ uap. Umziŋâ ko mumuŋâ ziap.
2 Zorat zen zaatŋâ zeŋgâren a torenŋâ munam ue, zo umziŋâ kom mâŋgibi. Nâŋgânek. Anutu mâteŋan orot mâmeziŋâ eksa mân dâp uap.
3 Zen umziŋ melâŋ den dâzâŋgowan, zo dâŋ mem ândibi. Yatâ mân utne kâsa ziŋ game yatâ nâ zeŋgâren gâbat. Oi zorat narâkŋâ mân nâŋgâbi.
4 Zeŋgâren a nâmbutŋâ ândie, zen hâmbâziŋ baŋerân mân saŋgonme. Zen bâliŋ mân upme. Oi a yatâ zorâŋ hâmbâ kâukâu mem ândim nâ sot tâtat mâme upi. Zen yatâ upigât nâŋgâziŋga dâp uap.
5 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâm ândei hâmbâ kâukâu pinda mem ândibap. Oi kutŋâ ândiândigât ekabân ziap, zo mân gulipkubat. Buŋâ. Nâ kutŋâ Ibânaŋgât mâteŋan sot sumbem arâpŋâ, zeŋgât mâteziŋan sâm muyagibat.
6 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.” ’ ”

Kembugât den mem târârakŋâ op ândibi.

7 Yatâ sâmŋâ itâ sâip. “Piladelpia kamânân kâmut zeŋgât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Dawidi zâk Yerusalem kamân mariŋâ ândeip, zo yatik Kembuŋâ Yerusalem uŋakŋaŋgât mariŋâ ândiap. Zâkŋâ hâŋgi mem pâi ŋâiŋâ mân dooŋgubap. Oi zâkŋâ mâtâp zo dooŋgoi ŋâiŋâ mân mem pâmbap. Tirik a sot sâi bon opmap, zâkŋâ gâgât itâ sap.
8 “Nâ orot mâmeziŋaŋgât topŋâ nâŋgan. Nâŋgânek. Nâ mâteziŋan mâtâp mem parâwan, zo a ŋâiŋâ dooŋgubapkât imbaŋâ mân tâkŋaŋgap. Zen imbaŋâziŋ bituktâ zemziŋgap, zo nâŋgan. Oi dinnâ lum mem ândim kutsiŋginâ mân birâwe.
9 Nâŋgânek. Sataŋgât kâmurân gokŋâ a nâmbutŋâ, zen Yuda a bonŋâ buŋâ. Zen sarâ a ândime. Zen otziŋga gâgâren gam umziŋ topŋan pindiŋsâm itâ nâŋgâbi, ‘Nâ umnandâ gâsuziŋgâm ândiman.’ Zo nâŋgâm biraŋbi.

10 Zen âkon buŋ nâgât denân mem kâtigem ândiwe, zo ko sa sâknam narâk
a hân dâp topziŋ muyagibapkât âsagibap, zo zeŋgâren mân âsagibap.
11 Nâ kek gâbat. Zorat kut ŋâi ŋâi mem ândie, zo dâŋ mem ândine a ŋâiŋâ
ândiândiziŋaŋgât hâuŋâ zo mân betziŋan mimbap.
12 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem ândibap, zâk Anutugât tirik namin
hambo yatâ kwânâŋga zoren kinkin kâtik kinmâmbap. Oi zâkkâren Anutu-
naŋgât kutŋâ kulemgubat. Oi Anutugât kamân, Yerusalem kamân uŋakŋâ
Anutugâren gâbâ sumbemân gokŋâ zo gibap, zorat kutŋâ kulemgubat. Oi
ninâ kutnâ uŋakŋâ zo zâkkâren kulemgubat.
13 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm
kwâtâtibi.” ’ ”

Mân lorebi.

14 Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Laodikea kamânân kâmut zeŋgât galem a,
ziŋaŋgât den itâ kulemgu, ‘Den bon mariŋâ sot sapsusuŋâ bonŋâ sot sâi
kâtikkâtigiŋ, Anutugâren gâbâ kut ŋâi ŋâi muyageip, zorat topŋâ ândiap,
zâkŋâ gâgât itâ sap,
15 “Nâ orot mâmeziŋaŋgât topŋâ nâŋgan. Nâgât âkŋâle mân nâŋgâme.
Pateŋâ sot kârâpŋâ oset ândime. Zen um oset ândime, zo nâŋgan. Zen pateŋ
mo kârâpŋâ upigât otnigap.
16 Kârâp sot pateŋ osetzikŋan ândimegât too bâliŋâ yatâ lâunan gâbâ
mogatziŋga gibi.
17 Zen ziiŋaŋgât topŋâ mân nâŋgâm laŋ itâ sâme, ‘Nen gom sambe
zemniŋgap. Nen kut ŋâi ŋâi doŋbep miwen, zorat kut ŋâi ŋâigât mân
kârunat.’ Zo sarâ. Zen topziŋâ mân kârum laŋ yatâ sâme. Nâ ziŋgitsa zen a
giginâ, kanpitâ, laŋ ândim sinziŋ bâpsâsâŋ sot sâk bârak ândime.
18 Zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Zen nâgâren gâbâ kune sâŋgân memŋâ
sikumziŋoot upi. Oi hâmbâ kâukâu kwâlâm sâkziŋ kwâtepkune aŋunziŋ buŋ
upap. Oi sinziŋaŋgât kelâk kwâlâm siŋziŋ saŋgonŋâ sinziŋâ âlip ikpi.
19 Nâŋgânek. A ambân nâ umnandâ gâsâzâŋgoman, zo zâŋgom ku-
bikziŋgâman. Zorat zen umziŋ melâŋâ um wâgân op kâtigem ândibi.
20 Nâŋgânek. Nâ umgât mâtâp hâŋgi âkŋan kin kom kinzan. Oi ŋâi zâk
dinnâ nâŋgâm hâŋgi mem pâi zâkkât mirin zâi tap nalem ârândâŋ nindat.
21 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâm ândibap, zâk nâ sot a kutâ tâtarân
tâtat. Nâ yatigâk Sataŋ sot agom kâtigem walâm ândiwangât Ibânandâ zâk
sot tâtarân tâpatkât diinigip.
22 Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm
kwâtâtibi.” ’ ”

4

Yohaneŋâ Anutugât neule tâtatŋâ egip.

1 Nâ kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋga sumbem pâroŋsâi egâwan. Oi den kwamit
patâ lâmun yatâ âsagei nâŋgâwan, zo sumbemân gâbâ dum muyagemŋâ itâ
dâtnogip, “Gâ ziren kopgâna kut ŋâi ŋâi muyagibap, zorat tirâpgoga eknan.”
2 Yatâ sâi Kaapumŋâ mem hâbamŋan kwatnigi sumbemân neule tâtatŋâ
ŋâi tâi kwâkŋan ŋâiŋâ tâi egâwan.
3 Oi zo tâip, zâkkât tobatŋâ kât kutŋâ Yaspa sot Konelian, kât kulem
âlipŋâ, kuriŋâ yatâ. Oi tâtatŋâ toren toren mulum mogat yatâ kât kutŋâ
Emerali, kât kulem âlip zoren kirip, holiŋâ gwâlâ.

4 Oi neule tâtatŋâ 24 zorâŋ haamgum tarâwe. Tâtatŋâ zorat kwâkŋan
a patâ 24 tarâwe. Zen hâmbâziŋ kâukâu pamŋâ tarâwe. Oi kâukziŋan
pindokziŋ pulimâtamŋâ tuutuuŋ zo pam tarâwe.
5 Oi neule tâtatŋâ patâ zobâ hânpân sot kaŋkundunduŋ âsagem zeip.
Oi tâtat sâŋgânŋan kârâp âsakŋâ nâmburân zagât sem tâip. Zo Anutugât
kaapum imbaŋâ nâmburân zagât tâkŋaŋgap, zorat kârâp.
6 Oi tâtatŋâ sâŋgânŋan saru ŋâi beloŋoot yatâ zeip.
Oi tâtatŋâ toren toren zuu patâ âlipŋâ kimembut tarâwe. Oi zo zen
umziŋen kândâtziŋen sinziŋ doŋbep.
7 Zuu âlip kimembut zeŋgâren gâbâ zuu ŋâi, zuu kâtik Laioŋgât tobat. Ŋâi
ko bâu makau yatâ. Ŋâi zâk si sâŋgânŋâ a yatâ. Ŋâi zâk nii utak yatâ.
8 Oi zuu kimembut zen abâtziŋâ nâmburân kânok. Oi zuu zo umziŋan
kândâtziŋan sinziŋ doŋbep. Oi ŋâtik sirâm kep itâ mime,
“Tirik, hâlâlu, hâlâlu, hâlâlu. Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, Zâk hâlâlu op
ândiap. Zâk ândeipŋâ ândiap. Oi dum gâbap.”
9 Oi zuu kimembut ziŋâ Kembu, ândiândi mariŋâ, zâk sâiwap sâm, sâm
âlip kwâkŋaŋgâm kutŋâ mem zaatme.
10 Zo yatâ utnetâ a 24 tâtat âlipŋan tapme, zen ândiândi mâriŋâ zâkkât
um topŋan pindiŋsâm sâm âlip kwâkŋaŋgâm neule pindokziŋ zo um topŋan
pam itâ sâm mâpâsime,
11 “Kembuniŋâ Anutu, gâ kut ŋâi ŋâi aksik muyageziŋgin. Gâ sâna kut
kiŋ kiŋ zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakŋâ sot sâm âlip den sot
imbaŋâ, zo gâŋâ galem otna dâp upap.”

5

Yohaneŋâ ekap ŋâi sâbâŋâ om dooŋgudooŋguŋ zo egip.

1 Oi neule tâtatŋâ patin tâpmap, Kembu, zâk bik bongen ekap mem tâi
egâwan. Ekap zo umŋan kândâtŋan kulemgum goŋkune zeip. Oi sâbâ
nâmburân zagât zorâŋ pane gâsum kâtigeip.
2 Oi sumbem a patâ kâwaliŋoot tâi egâwan. Zâk den kâtikŋâ itâ sâip, “Ŋâi
târârak ândimŋâ ekap sâbâŋâ zo mem moloŋi dâp upap?”
3 Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombeŋan gâbâ ŋâiŋâ ekap zo
moloŋ sâlâpkubap mân muyagiwe.
4 Ŋâiŋâ âlipŋâ yatâ ândim ekap zo moloŋâ sâlâpkubapkât dâp mân
muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan.
5 Yatâ ua ko a patâ zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ itâ sâm dâtnogip, “Mân ise. Nâŋgâ.
Yudagât kiurâp zeŋgâren gâbâ a ŋâi zuu kâtik laioŋ yatâ ŋâi muyageip. Zâk
Dawidigât kâmŋâ. Zâkŋâ Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walâziŋgip.
Zâkŋâ ekap sâbâŋoot nâmburân zagât zo âlip moloŋbap.”

Yohaneŋâ Râma egip.

6 Oi na eksandâ tâtatŋan zo zuu âlipŋâ kimembut sot a patâ 24, zeŋgât os-
etziŋan râma gwamŋâ ŋâi kune kiri yatâ egâwan. Kâukŋan gooŋâ nâmburân
zagât, siŋâ nâmburân zagât. Oi siŋâ nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum.
Oi Anutugât kaapum imbaŋâ nâmburân zagât tâkŋaŋgap. Zâk hân dâp
sâŋgonzâŋgoi âi ândie.
7 Oi Râma zâk âi neule tâtatŋan tâip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo
meip.

8 Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topŋan âi
ziwe. Zen kâmam wâloŋziŋoot sot hâkop goide kâtŋâ tuutuuŋ, zo ârândâŋ
mem gei ziwe. Hâkop umŋan gâbâ hitom âlipŋâ âsagem gâip. Hitom âlip, zo
Anutugât tirik a zeŋgât ninâu.
9 Oi zen kep uŋakŋâ ŋâi itâ miwe,
“Gâ gonetâ gilâmgandâ hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, den gându ŋâi ŋâi
suupziŋ mena Anutugât siŋgi urâwe. Zorat gâ ekap mem sâbâŋâ zo
moloŋna dâp upap.
10 Gâ minduziŋgâna Anutugât um topŋan tirik a kâmut urâwe. Oi zen hânân
Anutu kore okŋaŋgâm a ambân zeŋgât a kutâ yatâ op ândibi.”

Sumbemân sâtâre patâ muyageip.

11 Oi nâ sinnandâ eksa sumbem a doŋbep patâ mân sâlâpzâŋgozâŋgoŋ,
kâmutŋâ kâmutŋâ neule tâtatŋâ patâ zo haamgum kin sâtâre op kirâwe.
Oi zuu âlipŋâ kimembut sot a patâ zen osetziŋan kin betziŋan mine kep itâ
miwe,
12 “Râma kuwe, zâk imbaŋâ sot sikum, gom sambe, nâŋgânâŋgâ sot kâwali,
kot patâ sot sâm âlip den zo galem oi dâp upap.”
13 Oi sumbemân sot hânân sot hân ombeŋan sot saruyân ândiwe, ziŋâ itâ
sâne nâŋgâwan, “Neule tâtatŋan taap, zâk sot Râma ârândâŋ sâm bâbâlaŋ
sot kot patâ sot imbaŋâ zemzikapŋâ zem zâibap.”
14 Oi zuu kimembut, ziŋâ itâ sâwe, “Perâkŋak.” Sâne a patâ ziŋâ
Kembugât um topŋan gei zem den sâm mâpâsiwe.

6

Bâu patâ biosi kimembut, zeŋgât den.

1 Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâŋoot nâmburân zagât
zeip, zo mem sâbâ ŋâi mem moloŋip. Moloŋi ko zuu kimembut zeŋgâren
gâbâ ŋâiŋâ den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.”
2 Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu ŋâi gâi egâwan. Kwâkŋan a ŋâi tâip,
zâk timbâŋoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op kâmbamân
zâŋgom kâwâliziŋ mem ge kwâpam arip.
3 Oi Râmaŋâ ekap sâbâ zagât moloŋi zuu ŋâiŋâ den sâm sâip, “Gâ zi ga.”
4 Sâi bâu patâ biosi kuriŋâ ŋâi gâi egâwan. A kwâkŋan tâip, zâk hânân
lumbeŋâ buŋ oi a kâsa kâsa upigât Kembuŋâ imbaŋâ pindip. Oi Kembuŋâ
a zo sâu patâ pindip.
5 Oi Râma zâk ekap sâbâŋâ karâmbuŋ moloŋi zuu karâmbuŋandâ sâip, “Gâ
zi ga.” Oi nâ sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun ŋâi gâip. A kwâkŋan tâip,
zâk nalemgât yâmbâtŋaŋgât dâpŋâ mem tâip.
6 Oi zuu âlip kimembut osetziŋan gâbâ den ŋâi itâ âsagei nâŋgâwan, “Sibit
keet hâkop zagât, sâŋgânŋâ bâzagât. Oi segoŋ kin zagât, sâŋgânŋâ bâzagât.
Oliwa nak sot waiŋ nak zo mân tâmbetkune bonŋâ muyagibap.”
7 Oi Râmaŋâ ekap sâbâ kimembuŋ moloŋi zuu kimembuŋâ zorâŋ den sâm
sâip, “Gâ zi ga.”
8 Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu ŋâi gâip. Oi a kwâkŋan tâip,
zâkkât kutŋâ Mumuŋ. Oi ŋâi kândâtŋan gâip, zâkkât kutŋâ Sim. Oi hânân
daŋgon kimembuŋaŋgâren gâbâ karâmbut zo yen zei ŋâi zoren kâmbam sot
pu, mâsek sot zuu kâtikŋandâ a ambân tâmbetzâŋgom naŋgâbigât imbaŋâ
zekâren zikip.

A siŋgi âlipkât op zâŋgowe, zeŋgât den.

9 Râmaŋâ ekap sâbâŋâ bâtnâmbuŋ moloŋip. Oi a Anutugât den mem ândine zâŋgowe sot Yesugât siŋgi sâm muyagem ândine zâŋgowe, zeŋgât um dâpziŋ Anutugât siŋgi pâpanŋâ zorat topŋan zine ziŋgirâwan.
10 Zen den kâtik sâm itâ sâwe, “O kutâniŋâ patâ, hâlâlu op ândiat. Sâna bon opmap. Kembuniŋâ, gâ wangât narâk mem kârep pam gilâmniŋaŋgât tosa a hânân ândie, zeŋgât hâuŋâ mân mâkâm ziŋgat?”
11 Yatâ sâne hâmbâ kâukâu ziŋgâm itâ dâzâŋgowe, “Kore a bukurâpziŋ nâmbutŋâ zâŋgonetâ teŋgâziŋâ dâpŋan upapkât umziŋ diim gei mambât mâik ŋâi ândibi.”

Narâk patin kut ŋâi ŋâi muyagibap, zorat den.

12 Oi itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâ nâmburân kânok moloŋi wâriŋ patâ meip. Oi mirâsiŋ sumunkom âmaŋ sâkŋâ yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririŋ kârâm tobatŋâ gilâm yatâ oip.
13 Oi sâŋgelak zen pibaŋâ nak ilumŋâ kwâmbârâŋgi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe.
14 Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpiaŋgâm buŋ oip. Oi bakŋâ hânân sot saruyân, zo âbâŋgum aleyaŋgâm âiwe.
15-16 Kut ŋâi ŋâi yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sâtŋâ sot kâwali a sot sikum a sot zâizâiŋ, giginŋ, zen aksik hân kât mâtâpŋan âi tik pam bakŋâ sot sim, zeŋgât itâ sâwe, “Ge kwâratnâŋgonek. Ge kwâratnâŋgonetâ neule tâtatŋan tâpmap, zâk mân niŋgitpap. Oi Râmagât kuk nâŋgap, zorat bonŋâ zo mân gâi iknat.
17 Kukzikŋaŋgât narâkŋâ oi a ŋâi mâtezikŋan kâtigem mân kinbap.”

7

Isirae a kâmut Kembugât siŋgi urâwe.

1 Oi nâ sumbem a kimembut ziŋgirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ gâmap, zo gâsum kirâwe. Pibâ ŋâi hânân mo saruyân mo nagân mân gâbapkât yatâ urâwe.
2 Oi mirâsiŋ takâtakâŋan gâbâ sumbem a ŋâiŋâ gâi egâwan. Oi ândiândi mariŋâ, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan ŋâi mem ândeip. Zâkŋâ sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut ŋâi ŋâi tâmbetkubigât siŋgi ândiwe, zen zâŋgonsâm itâ dâzâŋgoip,
3 “Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâŋgobi. Nen Anutugât undip zi kore arâpŋâ zeŋgât mâteziŋan pânat.”
4 Yatâ sâi a mâteziŋan undipŋoot zeŋgât teŋgâ itâ sâne nâŋgâwan, “Isirae a kâmut kâmutŋâ, zeŋgâren gâbâ 144 tausen mâteziŋan undip zo parâwe.
5-7 Yuda kâmurân gâbâ 12 tausen zeŋgât mâteziŋan undip parâwe. Reubeŋgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Aseregât kâmurân gâbâ 12 tausen. Naptaligât kâmurân gâbâ 12 tausen. Manasegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Simeoŋgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ 12 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ 12 tausen.
8 Sebuloŋgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Benyamingât kâmurân gâbâ 12 tausen. A yatâ zo mâteziŋan undip parâwe.”

A kâmut doŋbepŋâ Anutu mâteŋan kirâwe.

9 Kut ŋâi ŋâi zo ek naŋgâm ŋâi egâwan. Hân dâp zorat sâkziŋ tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ ŋâi, a ŋâiŋâ teŋgâziŋâ mân sâlâpkubap yatâ, zen tâtatŋan tâpmap sot râma, zekât umzik topŋan kine ziŋgirâwan. Oi hâmbâziŋ kâukâuyâk. Zen gâlaŋgât sot lâkom iinŋâ bitziŋan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe,

10 “Neule tâtatŋan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikniŋâ.”

11 Oi sumbem a aksik ziŋ neule tâtatŋâ sot a patâ sot zuu âlipŋâ kimembut haamzâŋgom kirâwe, zen umziŋ topŋan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe.

12 “Perâkŋak sot sâm âlip sot neule âsakŋâ, sâiwap, imbaŋâ, nâŋgânâŋgâ, kot patâ, zo Anutuniŋâ zâkkâren ziapŋak zem zâibap. Zo perâkŋak.”

Sâknam kwâkŋan ândiwe, zeŋgât den.

13 Oi a patâ zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mâsikânim sâip, “Dap nâŋgat? Hâmbâziŋ kâukâu zo, zen waniŋ gâbâ ga kinze?”

14 Mâsikânigi den itâ sâm mâburem dukuwan, “Patâ, nâ mân nâŋgan. Gâ nâŋgat.” Sa dâtnogip, “Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziŋ Râma gilâmŋandâ saŋgone kâukoip.

15 Zorat zen Anutu um topŋan ândim ŋâtik sirâm zâkkât namin kore okŋaŋgâm ândime. Oi neule tâtatŋan tâpmap, Kembu, zâk zen sot tap galem otziŋgâbap.

16 Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maaŋâ mân zâŋgobap. Sâknam mân muyageziŋgâbap.

17 Râma tâtatŋan tâpmap, zâkŋâ diiziŋgi ândiândi too sinŋan âim ândibi. Oi si sâŋgânziŋan sinziŋ tooŋ zo Anutuŋâ saŋgori isem umbâlâ mân op ândibi.”

8

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziŋgâwe.

1 Râma zâk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloŋi sumbem hiriŋsâm mâik ŋâi zeip.

2 Zo âki sumbem a nâmburân zâgât Anutugât um topŋan kinme, zen ziŋgitsa lâmun nâmburân zagât ziŋgâwe.

3 Oi sumbem a ŋâiŋâ hâkop ŋâi goide kâtŋâ tuutuuŋâ, zo mem gamŋâ Kembugât siŋgi nalem pâpanŋan zoren âi kiri kut ŋâi wârân âlip doŋbep zo pindip. Oi zâk zo mem Anutugât siŋgi nalem pâpanŋâ zorat kârâpŋan pâi sem wârânŋâ zarip. Anutugât siŋgi a zeŋgât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânŋâ zarip. Zo tâtatŋâ gootŋan kirip.

4 Wârân âlip bikŋan kirip, zorat kâbakŋâ zo Anutugât siŋgi a zeŋgât ninâu bekŋan mem Anutu mâteŋan zarip.

5 Sumbem a zo yatâ opŋâ Kembugât siŋgi nalem pâpanŋan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giarip. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânpân sot wâriŋ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

6 Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikaŋgâwe.

7 Oi sumbem a kânok zâk lâmunŋâ waari kât pateŋ sot kârâp sot gilâm mâpotŋâ hânân gem gâip. Oi hân daŋgon karâmbut zeip, zorat torengen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem naŋgip.

8 Sumbem a zagâtŋâ lâmunŋâ waari kut ŋâi bak patâ yatâ zo sem âbâŋgum saruyân giarip.
9 Giari saru daŋgon karâmbut zeip, zorat torengen zo gilâm oip. Oi saru zuuŋâ zoren mom naŋgâwe. Oi waŋgâ tarâwe, zo âbâŋgum naŋgâwe.
10 Sumbem a karâmbuŋâ lâmunŋâ waari sâŋgelak patâ ŋâi sumbemân gâbâ kârâp bâlam yatâ gem too patâ sot too sinŋâ nâmbutŋâ zoren giarip.
11 Sâŋgelak zorat kutŋâ kâlak kâtikŋâ. Zorat hânân too zeip, zo daŋgon karâmbut zeip, zorat torengen geim too zo aksik kâlakŋâ oi a ziŋâ nemŋâ muwe.
12 Sumbem a kimembuŋandâ lâmunŋâ waari mirâsiŋ sot kâin sâŋgelak zeŋgâren dangon karâmbut zei zorat torenŋâ sumunkom âsakŋâ gâutgâut oip. Oi ŋâtigân kâin sot sâŋgelak zeŋgât âsakziŋâ paalaŋ oip.
13 Oi nâ ekŋâ nii utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmŋan den kâtikŋâ itâ den sâip, “Yei, yei, yei, sumbem a karâmbut te. Zen lâmunziŋ waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bâtnâmbuŋandâ lâmun waari dikon muyagiwe.

1 Sumbem a bâtnâmbuŋ zo lâmun waari nâŋâ eksandâ sumbemân gâbâ sâŋgelak ŋâi âkam hânân gei egâwan. Zâk simgât mâtâp doodooŋguŋâ zo pindâwe.
2 Oi zâk simgât mâtâp mem pâi kâbak patâ kopgâip. Nep une sem takâmap, zo yatâ. Kopgamŋâ mirâsiŋ kwâtepkoip.
3 Kâbak umŋan gâbâ dikon doŋbep takâm hânân giwe. Kabât zo gooziŋâ sâulegât tobat yatâ.
4 Zen hibuk mo nak nalem mot zo mân tâmbetzâŋgobigât sâm ziŋgip. A ambân Anutugât undip mâteziŋan mân zeip, zen kâsa minziŋgâbigât sâip.
5 Oi kâin bâtnâmbut umŋan kâbat ziŋ sâknam patâ ziŋgâne mân mumbigât sâm ziŋgip. Sâknam zo sâuleŋâ ziŋgi sâknam nâŋgâme yatâ.
6 Oi narâk zoren a zen mumbigât otziŋgi ândim mân mumbi.

Dikon tobatziŋaŋgât den.

7 Dikon zeŋgât tobat bâu patâ biosi yatâ. Kâwali a zen kwâkziŋan tap kâmbamân âinam kubikaŋgâme yatâ. Oi kâukziŋan pindok goide kâtŋâ tuutuuŋ yatâ zo tâip. Oi si sâŋgânziŋâ, zo a yatâ.
8 Oi sâmotziŋ, zo ambân zeŋgât kâukziŋ sâmot yatâ. Sâtziŋ, zo zuu kâtik laioŋ sâtŋâ yatâ.
9 Oi dimâziŋan dugum kât kâtikŋandâ tuutuuŋâ yatâ zeip. Abâtziŋ kwamit, zo biosi sot a lalaŋâ doŋbep kâmbamân sârârâk kârâm âine kwamitagomap yatâ.
10 Daaziŋâ sâule daaŋâ yatâ oi sâtziŋâ, zo daaziŋan ziap. Zorâŋ kâin bâtnâmbut umŋan a ambân ziŋgâne sâknam nâŋgâm ândibi.
11 Oi simgât sumbem a, zâk zeŋgât a kutâ ândiap. Zâkkât kutŋâ Yuda denân Abadon. Grik denân ko Apolioŋ. Oi niiŋ denân kiom a.
12 Nii utakŋâ sâp karâmbut den itâ sâip, “Yei.” Ŋâi zo âsagei âkap. Zagât zo yen ziaborâk.

Sumbem a nâmburân kânokŋâ lâmun waari kâwali a muyagiwe.

13 Oi sumbem a nâmburân kânok zorâŋ lâmun waarip. Oi Anutu mâteŋan siŋgi nalem pâpanŋâ goide kâtŋâ tuutuuŋ murukŋâ kimembut, zobâ den ŋâi âsageip.
14 Sumbem a nâmburân kânok lâmun mem kirip, zâkkât den itâ âsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembut saaziŋgi zie, zen olaŋziŋgâ.” Sâi olaŋziŋgip.
15 Sumbem a kimembut, zen narâk zoren nep tuubigât mârum sâm ziŋgi ândiwe. Nep diŋ sâm ziŋgip, zo itâ. Zen hân daŋgon karâmbut zorat torenŋan a ambân zâŋgone mumbigât sâip.
16 Sumbem a olaŋziŋgâwe. Oi kâwali arâpziŋâ biosi kwâkŋan tâtatŋâ, zeŋgât teŋgâ 2 handeret milion. Yatâ sâne nâŋgâwan.
17 A sot bâu patâ tobat itâ egâwan. A zen dimâziŋan dugum zo kuriŋâ sot kâmbum sot gimbaŋâ yatâ mem ândiwe. Oi biosi zeŋgât kâukziŋâ zuu kâtik laioŋ kâukŋâ yatâ. Lâuziŋan gâbâ ko kârâp sot kâbak sot kât gimbaŋâ kârâpŋâ takâmap yatâ.
18 Oi kârâpŋâ karâmbut zorâŋâ hânân daŋgon karâmbut zeip, zorat torenŋâ a tâmbetzâŋgoip.
19 Biosi zeŋgât kâwaliziŋâ, zo daaziŋan sot lâuziŋan ziap. Daaziŋâ, zo mulum yatâ kâukŋoot zorâŋâ a tâmbetzâŋgome.
20 Oi a ambân nâmbutŋâ tâmbetzâŋgom naŋgâm nâmbutŋâ birâziŋgâwe. Birânetâ zen kut ŋâi ŋâi zo ekŋâ umziŋ mân melâŋawe. Zen ândi mâmanziŋaŋgât nâŋgâne mân bâliŋ oip. Zen wâke sot lopio top top zeŋgâren pâlâtâŋ op ândimŋâ mân birâwe. Zen lopio topziŋâ itâ mân nâŋgâwe, “Lopio zen sinziŋandâ mân ek nâŋgâme. Zen kinziŋandâ mân âim game. Zen kindapziŋandâ den mân nâŋgâme.”
21 A zo, zen yatâ mân nâŋgâwegât kâmbam sot kware sot kâmbu sot laŋ ândiândiŋ zo mân birâwe.

10

Sumbem a ŋâiŋâ den sâi kâtigeip.

1 Sumbem a imbaŋâŋoot ŋâi sumbemân gâbâ gem gâi egâwan. Zâk sasa osetŋan gâi kâuk kwâkŋan mulum mogât zeip. Si sâŋgânŋâ maa yatâ. Kiŋâ zagât zo kârâp bâlam yatâ.
2 Bikŋan ekap ŋâi mem mâbâlakŋem kirip. Oi kiŋâ bongen zo sâru kwâkŋan lâŋ kirip. Oi kiŋâ yaŋgâgen zo hânân lâŋ kirip.
3 Kin den kâtikŋâ zuu kâtikŋâ laioŋ doŋbep zeŋgât den yatâ sâip. Sâi sumbemân kaŋkundunduŋ nâmburân zagât den sâwe.
4 Den yatâ sânetâ nâŋgâm kulemgubam ua sumbemân gâbâ den ŋâi itâ nâgâren gâip, “Sumbemân gâbâ den se, zo mân kulemgu. Yen dooŋguna tâpap.”
5 Oi sumbem a ŋâi saruyân sot hânân lâŋ kirip, zâk bik bonŋâ sumbemân pam den itâ sâm kâtigeip.
6 “Sumbem sot hân, saru sot kut ŋâi ŋâi zoren zie, zo muyageipŋâ ândimŋâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâteŋan itâ sâm kâtigibâ. Perâkŋak, narâk kârep mân ziap.
7 Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmunŋâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tikŋâ Propete sap sum ziŋgip, zorat bonŋâ muyagibap.”

Sumbem a ŋâiŋâ Yohane ekap ŋâi pindi neip.

8 Oi sumbemân gâbâ den nâŋgâwan, zo yatik du âsagem itâ dâtnogip, “Gâ âimŋâ sumbem a kiŋâ saruyân sot hânân lâŋ kin ekap mem mâbâlakŋem kinzap, zâkkâren âi ekap zo me.”
9 Sâi nâ sumbem agâren âimŋâ ekap nibapkât sa itâ dâtnogip, “Mem ne. Nenandâ lâugan âm yatâ op naamŋâ upap. Ka umgan kâlak upap.”
10 Yatâ sâmŋâ ekap zo nigi newan. Nia ko lâunan âm yatâ naam oip. Zorâŋ nem gwâka umnan giari kâlak oip.
11 Oi itâ dâtnowe, “Gâ a kâmutŋâ kâmutŋâ, a hânŋâ hânŋâ, a sâk top top, den gându ŋâi ŋâi, zeŋgât sot a kutâziŋâ zeŋgât op Anutugât den sâban. Mârum dâzâŋgom ândein, zo yatik dum dâzâŋgoban.”

11

Yohane namâ dâpkwap ikpapkât sâm pindâwe.

1 A ŋâiŋâ tân kârep nim itâ dâtnogip, “Gâ zaatŋâ Anutugât tirik namâ sot zâkkât siŋgi kut ŋâi ŋâi pâpanŋâ, zo dâpkwapŋâ umŋan ninâu sâm ândime, zo sâlâpzâŋgoban.
2 Namâ sâŋgânŋan sombemân zo mân dâpku. Zo birâna zeik. Zo a hân ŋâin gokŋâ, um kâtik zeŋgât siŋgi. Oi ziŋâ tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm l tausen 2 handeret 60) kâin 40 umŋan lâŋ kindiŋkândaŋ mimbi.”

Anutugât den sâsâŋ a zagât muyageitâ simgât zuuŋâ zâkobap.

3 “Oi nâgât den sâm muyamuyagiŋ azatnâ imbaŋâ zikandâ nâgât den dâzâŋgom ândibabot. Pet hâmbâ alâkŋâ mem ândim mân kubikaŋgâm dâbâtzikŋoot ândibabot. A ambân orot mâmeziŋ melâŋ bâliŋâziŋ birâm ândibigât holi yatâ upabot. Yatâ op ândeitâ (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ âkâbap.
4 Propete Sakaria, zâk mârumŋan Oliwa nak zagât sot kârâp âsakŋâ zagât zorat den kânŋan sâip. Oi a zagât zo zikŋâ bonŋâ upabot. Zet hângât a kembu zâkkât mâteŋan kinbabot.
5 Oi a ŋâi tâmbetzâkobam oi lâuzikŋan gâbâ kârâp ge simbap. Zorat a ŋâiŋâ kâsa otzikâm mumuŋaŋgât siŋgi upap.
6 A zagât zo sâitâ map mân gibapkât imbaŋâ zikip. Zorat sâitâ map mân gei Anutugât den sâm ândibabot. Oi sâitâ tooŋâ gilâm upapkât imbaŋâ zemzikap. Oi hânân kut ŋâi ŋâi sâtŋoot sâitâ muyagibapkât imbaŋâ zemzikap. Yatâ utâ sâbabot, zo âlip upabot.
7 Oi Kembugât den sâsâŋ narâk zo âki simân gâbâ zuu kâtikŋâ kopga kâsa otzikâm zâkoi mumbabot.
8 Moitâ a ziŋâ kâmbarâŋzikŋâ zo birânetâ kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutŋâ sumbuŋâ, Sodom sot Aigita. A ziŋâ Kembuzikŋâ kamân zoren poru nagân kune moip.
9 Oi hân toren toren gâbâ a nâmbutŋâ, sâkziŋ tobat ŋâi ŋâi, den gându ŋâi ŋâi, zorâŋâ kâmbarâŋzikŋâ sirâm karâmbut sot torennâ zikitne zimbabot. Oi a nâmbutŋâ hanzâkonâ sâne kwâkâziŋgâbi.
10 Oi Propete zagât a sâknam ziŋgâwet, zorat moitâ hânŋâ hânŋâ a ziŋ umâlep op kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ urâwe.
11 Sirâm karâmbut sot torennâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumŋâ umzikŋan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a ziŋ zikitŋâ keŋgât doŋbep urâwe.
12 Oi sumbemân gâbâ den kâtikŋâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgâit,” Oi kâsarâpzik zeŋgât mâteziŋan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet.

13 Narâk zoren wâriŋ patâ meip. Wâriŋ patâ mei kamân patin mirâ
bâzagât zeŋgâren gâbâ kânokŋâ pâbâbâŋsâi nâmburân kimembut ko
tarâwe. Kamângât bikŋâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbâŋsâne nâmbutŋâ
kâtigem tarâwe. Wâriŋ patâ meipkât mirâ kâtŋâ tuutuuŋ doŋbepŋâ
pâbâbâŋsâm a 7 tausen yatâ zâŋgoi muwe. Oi a torennâ âlip tarâwe, zen
keŋgât op Anutu, sumbem mariŋâ mâpâsiwe.
14 Utakŋâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtŋâ âkap. Kânok ziap, zo
kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmun waari kut ŋâi ŋâi muyageip.

15 Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmunŋâ waari sumbemân gâbâ den
kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otziŋgâme, zorat
narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot aŋâ a bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât
sâsâŋ, Kristo, zekât bitzikŋan ariap. Oi Kristo zâk kembu otziŋgâm
zâimâmbap.”
16 Oi a patâ 24 Anutu mâteŋan tâtatziŋan tarâweŋâ kiŋ topŋan ge zemŋâ
Anutu itâ sâm mâpâsiwe,
17 “Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ
ândeinŋâ ândiat. Oi gâ imbaŋâ mem dâŋ kembu otniŋgâm ândiat.
18 Um kâtik a kâmutŋâ kâmutŋâ, zen kuk diŋâ sâm ândim gane gâ hâuŋâ
ziŋgâbangât narâkŋâ mâte uap. Oi mumuŋâ zeŋgât den sâm kwâkâkwâkâŋ
narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete sot gâgât siŋgi a, a giginâ sot zâizâiŋ
kutkâ hurat kwapme, zen sâŋgânŋâ ziŋgâbangât narâk mâte uap. Oi hânân
tâmbetzâŋgome, zen tâmbetzâŋgobangât narâkŋâ mâte uap.”
19 Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâroŋsâi igâwe.
Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat omboŋ zei igâwe. Oi hânpân sot
kwamit patâ sot kaŋkundunduŋ, wâriŋ sot kât pateŋ âsagem zeip.

12

Sumbemân ambân ŋâi kirip.

1 Sumbemân sen mârât kulem ŋâi itâ muyageip. Ambân ŋâi âsagem kirip.
Maaŋâ hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kiŋ tipŋan kâin. Oi pindokŋan sâŋgelak
kiin zagât tarâwe.
2 Oi ambân zo kâmboŋâ op katep mimbam sâknam nâŋgâm isem yu yei
sâm tâip.
3 Zâk yatâ op kiri kulem ŋâi sumbemân âsageip. Busem patâŋâ, oâ tobat
yatâ, kuriŋkuriŋ, kâukŋâ nâmburân zagât, gooŋâ bâzagât. Oi kâukŋâ dâp a
kutâgât pindok tap arip.
4 Oi daaŋandâ sumbem sâŋgelak nâmbutŋâ zâŋgom mâki hânân giwe. Oâ
zo yatâ opŋâ ambân zo katep mimbam oi itâ nâŋgâm ambân gootŋan âi zeip,
“Katep âsagei nimbat.”
5 Oi ambân zorâŋ a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân
dâp a zeŋgât a kutâ op galem zâŋgobapkât sâsâŋâ. Katep âsagei gâsumŋâ
Anutugât neule tâtatŋan mem zâi parâwe.
6 Oi ambân zo keŋgât op mirâ kâmân kâtikŋan arip. Zoren (sirâm 1
tausen 2 handeret 60) kain 42 yatâ galem okŋaŋgâbigât Anutuŋâ sâi tâtatŋâ
kubigâwe.

Sataŋ sumbemân gâbâ kâbakŋine geip.

7 Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a
gakârâpŋâ, zen oâ sot kâsa urâwe.
8 Oi Mikai sot sumbem arâpŋâ, zen kâtigem oâ sot sumbem arâpŋâ
kâbakŋeziŋgâmŋâ sumbem aŋgân kârâwe.
9 Oi oâ patâ, mulum sâŋgiŋâ, Sataŋ, zâk a ambân hân dâp um gulip
kwatziŋgâmap, zâk ziŋâ gâsum kâbakŋine hânân geip. Sumbem arâpŋâ
yatik kâbakŋeziŋgâne hânân giwe.
10 Oi sumbemân den kâtikŋâ itâ muyagei nâŋgâwan, “Kubikkubik sot
imbaŋâ sot kembu op, zo Anutu sot aŋâ a bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât
sâsâŋ, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpniŋ zeŋgât kâsa op sirâm
ŋâtik dâp Anutu mâteŋan sâm bâliŋ kwatziŋgâmap, zâk kâbakŋine giarip.
11 Bukurâpniŋâ zen Râma gilâmŋaŋgât imbaŋan Sataŋ sot agom kâtigem
walâwe. Kembugât den keŋgât buŋ sâm muyagem Sataŋgât den mem gei
kwarâwe. Oi ândiândiziŋ mân aŋgân kârâm buŋ upapkât sâwe.
12 Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân
ândie, yei, zen dap upi? Sataŋ zâk zeŋgâren gam kuk op ândiap. Narâkŋâ
kek âkâbap, zo nâŋgap. Zo nâŋgâm kuk op ândiap.

Oâŋâ ambân kâsa okŋaŋgip.

13 Oâ zâk hânân kâbakŋine gemŋâ nâŋgâm ambân katep meip, zâk kâsa
okŋaŋgâm molim arip.
14 Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatŋâ pindâne mulumgât keŋgât op
mirâ kamân kâtikŋan tâtat mâmeŋan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot
torenŋâ galem okŋaŋgâm ândiwe.
15 Ambân zâk ari mulumŋâ too patâ mogari gem too uurup patâ oip. Too
zorâŋ ambân zo lum âibam oip.
16 Oi hânŋâ ambân bekŋan mem hân mâtâp oi too patâ zo zoren geim
naŋgip.
17 Yatâ oi ko oâ zâk ambân zorat kuk opŋâ kâmut gakârâpŋâ zâŋgobam
arip. Anutugât gurumin den lumŋâ Yesugât siŋgi zo mem ândime, zo
zâŋgobam arip.
18 Oi zâk saru sâtŋan gei sagân kirip.

13

Saru umŋan gâbâ zuu kâtikŋâ ŋâi kopgâip.

1 Oi nâ eksa saru umŋan gâbâ zuu kâtikŋâ ŋâi kopgâip. Zâk kâukŋâ
nâmburân zagât, gooŋâ bâzagât. Oi gooŋan zo a kutâ pindok bâzagât
tarâwe. Oi kâukŋan kot kulem zeip, zo den bâliŋâ zeip.
2 Tobatŋâ wâu patâ yatâ. Sâlâpŋâ, pusi yatâ. Lâuŋâ, zuu kâtik
laioŋgât lâuŋâ yatâ. Oi oâ zâk imbaŋâ pindâm zâkkât tâtarân tap kembu
otziŋgâbapkât sâip.
3 Zuu zorat kâukŋâ ŋâi use patâ op mumuŋaŋgât dâp yatâ egâwan. Useŋâ
zo sogei âlip oip. Oi hân dâp aŋâ aŋâ, zen zuu zo molim ek zâkkât nâŋgâne
imbaŋâ oip.
4 Oâŋâ zuu kâtik zo imbaŋâ pindip, zorat um kâtik a, ziŋâ sâm âlip
kwâkŋaŋgâwe. Oi zuu zo sâm âlip kwâkŋaŋgâm sâwe, “Zuu zorat tobat
ŋâiŋâ ândiap? Ŋâiŋâ dap mo dap okŋaŋgâbap?”

5 Zuu kâtik zo sâk mâme opŋâ zâizâiŋ den sâm den sumunŋâ sâbapkât
sâm pindip. Oi Anutuŋâ zuu zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ
umŋan nepŋâ tuubapkât narâk nâŋgâŋaŋgip.
6 Oi zu kâtik zorâŋâ Anutu zikŋâ sot kutsiŋgiŋâ sot tâtatŋâ sot sumbemân
ândime, zen sâm bâliŋ kwatziŋgâm ândeip.
7 Oi Anutugât siŋgi a kâsa otziŋgâm zâŋgobapkât oâŋâ sâip. Oi hânŋâ
hânŋâ, a sâk top top sot den gându top top, zeŋgât a kutâ upapkât oâŋâ
imbaŋâ pindip.
8 Oi hân a ziŋâ ekŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Râma kune moip, zâk mârum
hân mân muyageibân kutziŋâ ândiândigât ekabân mân kulemgoip, a zen zo
zuu zo yatâ okŋaŋgâbi.
9 Kindapziŋoot ândie, zen den zi nâŋgâm kwâtâtibi,
10 “Ŋâi zâk tâk namâgât siŋgi oipŋâ tâk namin pambi. Ŋâi zâk kâmbamgât
siŋgi oipŋâ kâmbamŋâ koi mumbap.” Oi Anutuŋâ siŋgi a zen nâŋgâm
pâlâtâŋ kwap kâtigem ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu ŋâi kopgâip.

11 Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtikŋâ ŋâi kopgâi egâwan. Zâk Râma yatâ
kâukŋan gooŋâ zagât zeip. Oi diŋâ sâip, zo oâ diŋâ yatâ.
12 Oi zuu zorâŋ zuu mârum kopgâip, zâkkât imbaŋâ zo mem nep tuum
kâtigeip. Zâkŋâ sâi hân a ambân ziŋ zuu ŋâi use opŋâ âlip oip, zâk mâpâsiwe.
13 Oi zuu kâtik zagâtŋâ, zâk kulem sen mârât patâ tuumap. Zâkŋâ sâi
sumbemân gâbâ kârâp gem gâi a ikme. Kulem zo sot sen mârât nâmbutŋâ
tuugi igâwe.
14 Kulem yatâ zo zuu ŋâi zâkkât mâteŋan tuugi a ziŋ ekŋâ umziŋ gulip oi
zuu mârum use op sogeip, zâkkât lopio sobibigât dâzâŋgoip.
15 Lopio zo sobim pane kiri zuuŋâ lopio waatŋaŋgi zaat den sâip. Zâk
yatâ upapkât Anutuŋâ nâŋgâŋaŋgip. Lopio zâk sâi a ziŋ mân sâm âlip
kwâkŋaŋgâwe, zen zâŋgone muwe.
16 Oi a zâizâiŋ giginâ, sikumziŋoot sot sikumziŋ buŋâ, a kutâ sot kore
mâman a, zo aksik sâi bitziŋ bongen mo mâteziŋan undip tuuwe.
17 Oi zuugât undip sâkziŋan tuuwe, zo zâkkât kutŋaŋgât teŋgâ. Oi undip
mân mem ândiwe, zen kut ŋâi ŋâi sâŋgân mimbegât pâke parâwe.
18 A nâŋgânâŋgâziŋootŋâ zuu zirat teŋgâ sot topziŋ sâlâpkum nâŋgâbi.
Teŋgâ zo agât kutŋaŋgât teŋgâ. Teŋgâ zo 666.

14

Râma sot kâmut gakârâpŋâ Sioŋ bâkŋan kirâwe.

1 Nâ eksandâ Râmaŋâ Sioŋ bâkŋan kiri egâwan. Oi zâk sot 144 tausen, a
yatâ zorâŋ kirâwe. Oi mâteziŋan zikŋâ sot Ibâŋaŋgât kot zeip, a yatâ zorâŋ
kirâwe.
2 Oi sumbemân gâbâ kwamit patâ nâŋgâwan, zo too sâmbon patâ
kwamitŋâ yatâ sot sumbem kwamitsâmap yatâ. Oi kwamit zo nâŋga kâmam
wâloŋ kwamit yatâ oip.
3 Zen sumbemân Anutugât tâtatŋâ sot zuu âlip kimembut sot a patâ 24,
zeŋgât mâteziŋan kep uŋakŋâ ŋâi mem tarâwe. Kep zo a nâmbutŋâ ziŋ mân
mime. A 144 tausen zeŋak mime. Hânân gâbâ Yesuŋâ sâŋgânziŋ meip, zeŋak
kep zo mime.

4 A zo, ziŋâ ambân sot bâliŋ mân opŋâ um salek ândiwe. Râmaŋâ diiziŋgi
zâk sot tâtat mâme upme. Zen zo hân a zeŋgâren gâbâ kândom Râma sot
Anutu, zik siŋgi upigât Râmaŋâ tâbaziŋ meip.
5 Oi lâuziŋan gâbâ sarâ den mân gemap. Zen a târârakŋâ.

Sumbem a karâmbut, zeŋgât den muyageip.
6 Oi sumbemân sumbem a ŋâi egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân arip. Zâk
hân a zeŋgât den siŋgi âlip zinziŋ kâtik, zo mem arip. Hânŋâ hânŋâ, sâk
tobat ŋâi ŋâi, den gându topŋâ topŋâ, zeŋgât mem arip.
7 Zâk den yu kambâŋ sâm itâ sâip, “Zen Anutu hurat kwâkŋaŋgâm sâm
âlip kwâkŋaŋgâbi. Zâk hâuŋaŋgât den sâsâŋ narâk mâte uap. Hân sumbem
sot saru sot too sinŋâ sâi muyageip, zâk sâm mâpâsibi.”
8 Yatâ sâm ari kândâtŋan sumbem a ŋâiŋâ gam zagâtŋâ den itâ sâip, “Ba-
biloŋ kamân marirâp, ziŋâ a kâmutŋâ kâmutŋâ diiziŋgâne bâliŋâziŋaŋgât
um gulip nep âsagem laŋ mâman a ambân op ândiwe.”
9-10 Oi kândâtŋan sumbem a ŋâiŋâ gamŋâ den kambâŋ itâ sâip, “A ziŋ
zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindiŋsâm mâteziŋan mo bitziŋan zuugât
undip mimbi, zo ko Anutugât kukŋaŋgât bonŋâ yâmbâtŋâ zo zeŋgâren
âsagibap. Zen Râma sot sumbem arâpŋâ zeŋgât mâteziŋan kârâbân geim
kât kârâpŋandâ ziŋgesei sâknam patâ nâŋgâm zâimambi.
11 Oi kârâpŋâ a zo yatâ ziŋgesei, zorat kâbakŋâ zo zâim zemâmbap. Zorat
a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime sot a mâteziŋan zuugât undip zeip, zen
ârândâŋ sâknam nâŋgâm sirâm ŋâtik nâŋgâm zâimambi.”
12 Zorat narâk zoren Anutuŋâ siŋgi a zen Anutugât gurumin den sot
Yesugât den siŋgi zo mem kâtigem ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zeŋgât den.
13 Sumbemân gâbâ den ŋâi itâ nâŋgâwan, “Gâ den itâ kulemgu, ‘Narâk
ziren topkwap Kembu sot pâlâtâŋ op ândine zâŋgone mumbi, zeŋgât
nâŋga sâtâreŋoot upap.’ Kaapumŋâ itâ sap, ‘Perâkŋak, zeŋgât nâŋga
sâtâreŋoot upap. Zen nep patâziŋâ tuum naŋgâmŋâ tap nâŋgâbi. Oi orot
mâmeziŋaŋgât bonŋâ âinetâ muyageziŋgâbap.’ ”

Hânân Kembugât a gâsâzâŋgobap, zorat dâp muyageip.
14 Oi nâ eksa zari unumunum kâukâu muyagei egâwan. Oi unumunum
kwâkŋan ŋâi tâip, tobatŋâ a yatâ. Kâukŋan a kutâ pindok ŋâi tâip, zo goide
kâtŋâ tuutuuŋâ. Bikŋan sâu sâtŋoot mem tâip.
15 Oi tirik namin gâbâ sumbem a ŋâiŋâ gemŋâ unumunum kwâkŋan tâip,
zo itâ sâm dukuip, “Gâ sâugandâ kâlamân bonŋâ mânâŋgât me. Bonŋâ
mimiŋaŋgât narâk mâte uap. A minduziŋgâm kâsâpzâŋgozâŋgoŋ narâk
mâte uap. Kâsâpzâŋgone hâuŋâ mimbigât narâk mâte uap.”
16 Yatâ sâi unumunum kwâkŋan tâipŋâ sâuŋâ mem hânân bonŋâ zo
mânâŋgârip.

Bâliŋ mâme ziŋâ hâuŋâ mimbi, zorat dâp muyageip.
17 Oi sumbem a ŋâiŋâ tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtikŋâ
mem ândeip.
18 Gâi sumbem a ŋâiŋâ Kembugât siŋgi kut ŋâi ŋâi pâpanŋâ zobâ gâip.
Sumbem a zo, zâk Kembugât siŋgi nalem uuŋâ kârâp zorat galem op
ândeip. Oi zâk bukuŋâ sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuŋâ itâ
dukuip, “Sâugâ zorâŋ hânân bonŋâ mânâŋgât naŋgâ. Hânân waiŋ bonŋâ

mârum bâsigiap.” (Den sumbuŋâ zi Anutuŋâ bâliŋ mâme a hâuŋaŋgât tâmbetzâŋgobapkât sâip.)
19 Sâi sumbem a bukuŋandâ sâu mem kin hânân waiŋ keetŋâ mânâŋgâtŋâ mem Anutu um kukŋaŋgât omboŋ patin pâi giarip.
20 Oi kamân âkŋan omboŋ patin pâi giari lâŋ kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem zei deŋgân patâŋâ op binbinŋâ zo hânân gâbâ bâu biosi sâŋgânŋan yatâ. Oi deŋgân kârepŋaŋgât teŋgâŋâ ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

15

Kembugât kore a ziŋâ kep miwe.

1 Oi sumbemân sen mârât ŋâi egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut ŋâi ŋâi sâtŋoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut ŋâi ŋâi zo âsagem naŋgi Anutuŋâ kukŋaŋgât op dum mân tâmbetzâŋgobap.
2 Oi saru ŋâi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotŋâ zei egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopio kâsa otzikâm kâtigem walâziŋgâwe sot a mâteziŋan zuugât undip zeŋgâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâloŋ mem saru sâtŋan kine ziŋgirâwan.
3 A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâm mem ândiwe,
“O Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, orot mâmegâ zorat nâŋgindâ imbaŋâ opmap. Hânŋâ hânŋâ zeŋgât a kutâ, kut ŋâi ŋâi opmat, zo târârak.
4 Kembu, gâ ŋâiŋâ hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. Ŋâiŋâ kutkâ mân sâm âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutŋâ kâmutŋâ zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâuŋaŋgât nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nâmburân zagât hâkopziŋoot kirâwe.

5 Oi eksandâ sumbemân tirik namin umŋâ ŋâi hâlâlu sâsâŋ, zorat mâtâp pâroŋsâm kirip.
6 Mâtâp pâroŋsâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut ŋâi ŋâi sâtŋoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Zen namin gâbâ gem gawe. Zen hâmbâziŋ kâukâu mem ândiwe. Oi dimâziŋan mâpaŋ goide kâtŋâ tuutuuŋâ zo zeip.
7 Oi zuu âlipŋâ kimembut kirâwe, zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ sumbem a nâmburân zagât zo hâkop nâmburân zagât ziŋgip. Hâkop zo goide kâtŋâ tuutuuŋ. Hâkop umŋan Anutu ândiândi mariŋaŋgât kukŋaŋgât bonŋâ piksâm zeip.
8 Oi namâ kâligen Anutugât âsakŋâ sot imbaŋaŋgât kaapumŋâ zo piksâm zeip. Oi sumbem a nâmburân zagât zen kut ŋâi ŋâi sâtŋoot kâmut nâmburân zagât mân muyagiwegât tirik namin zâizâiŋaŋgât mâtâp pâke kwâip.

16

Sumbem a ziŋâ hâkobân gâbâ kut ŋâi ŋâi hânân lokine geip.

1 Namâ kâligen gâbâ den kâtik gâi nâŋgâwan. Zo sumbem a nâmburân zagât zo itâ dâzâŋgoip, “Zen âi hâkop nâmburân zagât zoren gâbâ kut ŋâi ŋâi sâtziŋoot zo lokine Anutugât kukŋaŋgât bonŋâ hânân gibap.”

2 Sâi sumbem a kânok zâkŋâ âim hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei hânân giari zuu kâtikŋaŋgât undip mâteziŋan mem ândiwe sot a lopiogâren pindiŋsâwe, zen sâkziŋan use kâtik sot use kârokŋoot muyageziŋgip.
3 Oi sumbem a zagâtŋâ âi kut ŋâi saruyân lokei giarip. Giari saruŋâ gilâm oip. A mumuŋaŋgât gilâm yatâ oi saru zuuŋâ mom naŋgâwe.
4 Oi sumbem a karâmbuŋâ hâkobŋan gâbâ kut ŋâi lokei tooyân sot too sinŋan giari gilâm oip.
5 Oi sumbem a too galem tâip, zâkŋâ itâ sâi nâŋgâwan, “Ga hâlâlu ândeinŋâ ândiat. Tosagât hâuŋâ, zorat nâŋgindâ târârak uap.
6 Kembugât siŋgi a sot Propete a zâŋgom gilâmziŋ tâmbetkuwegât gilâmâk ziŋgâna nimbi. Zo dâbâk otziŋgat.”
7 Sâi Kembugât siŋgi kut ŋâi ŋâi pâpanŋan gâbâ den itâ nâŋgâwan, “Perâkŋak. O Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, hâuŋâ ziŋgat, zo dâpziŋan uap.”
8 Sâi sumbem a kimembuŋâ zâkŋâ hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei mirâsiŋân arip. Ari mirâsiŋâ kârâp opŋâ a doŋbep ziŋgeseip.
9 Oi a zen maaŋâ ziŋgeseip. Zen umziŋ melâŋ Anutu hurat kwâkŋaŋgâbigât Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi zo sâi âsageip. Oi zen umziŋ mân melâŋâwe. Buŋâ. Zen Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.
10 Sumbem a bâtnâmbuŋâ zâkŋâ zuugât tâtarân hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei giari zâk sot a ambân gakârâpŋâ zeŋgât hân boŋ zo ŋâtâtiksâm zeip. Oi a zen sâknam patâ nâŋgâm biyakŋâ nâmbâlamziŋâ hârârâŋsâmŋâ takâ zeip.
11 Oi sâknam sot useziŋaŋgât opŋâ Anutu, sumbem mariŋâ sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe. Oi zen umziŋ mân melâŋ ândi mâmanziŋ bâliŋâ zo mân birâwe.
12 Sumbem a nâmburân kânokŋâ hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsiŋ takâtakâŋan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziŋâ gabigât yatâ muyageip.
13 Oi nâŋâ eksandâ oâ lâuŋan gâbâ sot zuu kâtik lâuŋan gâbâ sot propete sarâŋâ zeŋgât lâuziŋan gâbâ wâke bâliŋâ karâmbut, tobatziŋ kaŋ yatâ op gawe.
14 Zo zen wâke bonŋâ. Zen sen mârât top topŋâ tuubigât imbaŋâ zemziŋgap. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziŋgâmŋâ Anutu, imbaŋâ mariŋâ, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.
15 Oi nâ den ŋâi itâ nâŋgâwan, “Nâ Yesu, itâ sa nâŋgânek. Zen narâknâ mân nâŋgâne kek gâbat. Zorat ŋâi zâk sâk bârak ândim aŋun opapkât sâk pâkeŋâ mem pam um gwâlâgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nâŋga sâtâreŋoot upap.”
16 Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziŋgâwe. Hân zorat kutŋâ Yuda denân Hamagedoŋ sâme (Niiŋ denân ko Magedoŋ bakŋâ).
17 Oi sumbem a nâmburân zagâtŋâ hâkopŋan gâbâ kut ŋâi lokei sumbem kabâŋan geip. Gei tirik namin Anutugât tâtatŋan gâbâ den kâtikŋâ ŋâi itâ sâip, “Mârum âkap.”
18 Hânpân sot kaŋkundunduŋ sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriŋ patâ ŋâi meip. Wâriŋ yatâ zo mârumŋan mân meip.
19 Oi kamân patâ zo âbâŋgoi karâmbut oip. Oi hânŋâ hânŋâ a zeŋgât kamân patâ giligâlaksâip. Babiloŋ kamân patâ zo yatik Anutu kukŋaŋgât op tâmbetkoip.

20 Oi saruyân tâunanân zo aksik âbâŋgum saruyân geiwe. Oi hânân bakŋâ
zen âbâŋgum naŋgâwe.
21 Oi sumbemân gâbâ sumbem tipŋâ patâ patâ map yatâ ubâ gem ga
sâratzâŋgoip. Zâŋgoi Anutu sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe. Sumbem tipŋâ zo
gem tâmbetzâŋgoip, zorat op sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe.

17

Ambân ŋâi zuu kuriŋ kwâkŋan tâip.

1 Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zeŋgâren gâbâ
ŋâiŋâ ga itâ dâtnogip, “Gâ gâna mâtâp ambân patâ too doŋbep naŋgâmŋan
ândimap, zo tirâpgobat. Tirâpgomŋâ hâuŋâ mimiŋaŋgât den dâgobat.
2 Hân a kutâ ziŋ ambân zo zâkkâren gam zâk sot laŋ mâman upme. Oi
hânŋâ hânŋâ a zen zâk sot bâliŋ op um gulip upme.”
3 Yatâ dâtnom diinigi Kaapumŋâ tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân
kâtikŋan ambân ŋâi zuu kuriŋâ kwâkŋan tâip. Zuu zorat sâkŋan kot bâliŋâ
top top zeip. Oi zuu zo kâukŋâ nâmburân zagât. Gooŋâ bâzagât.
4 Oi ambân zo hâmbâŋâ kâmbum sot kuriŋâ mem ândeip. Oi neuleŋâ
sâŋgân zâizâiŋ zo sâkŋan dâp op zeip. Oi bikŋan hâkop goide kâtŋâ tuutuuŋ
tâip. Oi hâkop zorat umŋan kut ŋâi ŋâi sumun kârok piksâm zeip.
5 Ambân zorat mâteŋan den sumbuŋâ itâ zeip, “Laŋ mâme ambân zeŋgât
patâziŋâ sot hân kwâkŋan bâliŋ top top zorat mamŋâ. Babiloŋ kamân patâ,
nâ.” Den yatâ zo mâteŋan zeip.
6 Oi ambân zo Anutugât siŋgi a sot Yesugât siŋgi den mem ândine zâŋgowe,
zeŋgât gilâm nemŋâ um gulip oi egâwan. Zo ekŋâ nâ imbaŋânâ buŋ oip.

Zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zorat den.

7 Yatâ ua sumbem aŋâ itâ mâsikânigip, “Gâ wangât nâŋgâna imbaŋâ uap?
Nâ ambângât topŋâ sot zuu kâukŋâ nâmburân zagât sot gooŋâ bâzagât,
zorat topŋâ dâgoga nâŋgâ.
8 Zuu kâtikŋâ egin, zo mârum ândeipŋâ narâk ziren mân ândiap. Oi zâk
bet simân gâbâ kopgam tâmbet agoagoŋ kâtikŋan geibap. Zuu zo mârum
ândeip. Oi narâk ziren mân ândiap. Oi bet gâbapkât a hânân ândie, zen
ekŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Zen kutziŋâ hân muyageibân gâbâ ândiândigât
ekabân mân kulemgune zeip, a zo, ziŋâ yatâ upi.
9 Zi a nâŋgânâŋgâŋootŋâ den zi nâŋgâm kwâtâtibap. Zuu kâukŋâ
nâmburân zagât, zo bakŋâ nâmburân zagât. Bakŋâ zoren laŋ mâman ambân
zo tâtat mâme opmap.
10 Oi zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zoren zen a kutâ nâmburân zagât. A
kutâ bâtnâmbut, zen buŋ urâwe. Ŋâi ândiap. Oi ŋâi gâtâm muyagibap.
Zâkŋâ muyagemŋâ narâk pâŋkânok ândibap.
11 Zuu mârum ândeip, oi narâk ziren mân ândiap, zâk a kutâ nâmburân
zagât zeŋgâren târokwâi nâmburân karâmbut upi. Oi tâmbet agoagoŋan
geibap.”

Gooŋâ bâzagât, zorat den.

12 “Gooŋâ bâzagât egin, zo a kutâ bâzagât. Narâk ziren mân op ândie.
Gâtâm âsagibi. A kutâ nepziŋâ topkwapŋâ narâk pâŋkânok zuu sot a kutâ
op ândibi.
13 A zen umziŋ kânogâk zei zuugât kore op kâwaliziŋ bikŋan pam ândibi.

14 Oi Râma sot kâmbam kumbi. Oi Râma zâk kâtigem zâŋgom kâbakŋeziŋgâbap. Wangât, Râma zâk a kutâ sot a zâizâiŋ aksik patâ walâziŋgâm Kembu patâ op kinzap, zorat. Oi a kâmut zâk sot tâtat mame upme, zen gâsum sâlâpzâŋgoip. Oi zen zâk sot pâlâtâŋ op kâtigem ândie."

Ambângât den.

15 Sumbem aŋâ den yatâ sâmŋâ târokwap dâtnogip, "Laŋ mâman ambân too doŋbep naŋgâmŋan ândei eksat. Too zorâŋ a hânnŋâ hânnŋâ sot a sâk tobat ŋâi ŋâi sot den gându ŋâi ŋâi.

16 Oi a kutâ bâzagât zen sot zuu ârândâŋ laŋ mâman ambân zo kâsa okŋaŋgâm hâmbâ gakâŋâ bekŋan mem naŋgâne sâk bârak tâi sunumŋâ nemŋâ siŋitŋâ kârâbân une simbap.

17 Oi zo yen mân upi. Anutuŋâ umziŋan den zo pâi diŋâ lum um kânok oi zuu kore okŋaŋgâm kâwaliziŋ bikŋan pam ândine Anutugât den bon upap.

18 Oi ambân eksat, zo kamân patâ. Zâk hân dâp a kutâ otziŋgi kore okŋaŋgâbigât imbaŋâ zemŋâŋgap."

18

Babiloŋ kamân giligâlaksâbap, zorat den.

1 Oi sumbemân gâbâ sumbem a ŋâi gâi egâwan. Zâk kâwaliŋâ imbaŋâ zemŋaŋgip. Hânân gem gâi âsakŋandâ doŋbep âsagem zeip.

2 Zâk den kâtikŋâ den sâm sâip,

"Babiloŋ kamân patâ giligâlaksap. Wâke zeŋgât kamân uap. Wâke bâliŋâ zoren âi tâtat mâme upi.

3 Zoren nii bâliŋâ top top, zeŋgât kamân uap. Kamân mâirâp ziŋâ hân dâp a zen waiŋ too ziŋgâne nem um gulip op ârândâŋ laŋ mâman urâwe. Oi hângât a kutâ zen kamân zoren gam bâliŋâ nep tuum ândiwe. Oi hân dâp aŋgâgwaŋgâ a zen kamân zorat sikumgât aŋgâgwaŋgâ op sikumziŋoot urâwe. Zorat opŋâ giligâlaksap."

Kamân patâ Anutugât sâtkât giligâlaksâbap.

4 Sumbemân gâbâ Kembugât den kâtikŋâ itâ âsagei nâŋgâwan,

"Arâpnâ, zen kamân zo birâm âinek. Zen zoren ândim bâliŋâziŋ betziŋan mimbegât. Oi kut ŋâi sâtŋoot zeŋgâren zâibapkât.

5 Kamân zorâŋâ bâliŋâ kwâkŋan kwâkŋan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuŋâ tosaŋaŋgât sap.

6 Kamân mâirâp ziŋ bâliŋ otziŋgâwe, yatik otziŋgâbi. Oi hâuŋâ zo walâm otziŋgâbi. Ziŋâ too kâtik ziŋgâne niwe. Zeŋgoot too kâtik kâtikŋâ ŋâi ziŋgâne nimbi.

7 Zen zâizâiŋ op sii nalem kep kâmam tuum ândiwe, zorat dâp yatik sâknam sot umbâlâ muyageziŋgâbi. Ziŋâ umziŋan itâ sâme, "Ŋâiŋâ mân walâniŋgâbap. Um âlebân ândim zâinat."

8 Yatâ sâmegât sirâm zorenâk kut ŋâi ŋâi sâtŋoot zeŋgâren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlâ sot pu. Oi kârâpŋâ kut ŋâi ŋâi sem kamân zo ârândâŋ simbap. Oi Kembu Anutu, zâk imbaŋâ mariŋandâ tosaziŋâ mâkâbap.

Kamân zo sei a ziŋ ekŋâ umbâlâ upi.

9 Oi hângât a kutâ, zen kamân zorat mâirâp zen sot laŋ ândiândiŋ op sot bâliŋâ sot sii nalem kep kâmam op ândiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakŋâ zari ekŋâ umziŋ bâlibap. Umbâlâ op isebi.

10 Zen kamân zorat hâuŋaŋgât keŋgât op kârebâk kin itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, Babiloŋ kamân kâtikŋâ, gâ hâuŋâ kegâk muyagegigap.”
11 Aŋgâgwaŋgâ a kamânnâ kamânnâ, zen sikumziŋ ŋâiŋâ sâŋgân mimbap sâm isem umbâlâ upi.
12 Sikum âlip top top itâ aŋgâgwaŋgâ urâwe. Goide kât, kât, kwâlak sâŋgân patâ, sâŋgum neuleŋoot kuriŋâ sot kâmbum, nak, bâu patâ Elepangât gooŋâ. Oi kut ŋâi ŋâi nakŋâ tuume sot kâtŋâ tuume.
13 Nalem wârânŋoot topŋâ topŋâ sot too hitomŋoot topŋâ topŋâ, waiŋ too, kelâk, nalem top topŋâ sot râma, makau, biosi, a lalaŋ sot kore a ambân. Kut ŋâi ŋâi zo sâŋgân zâizâiŋ yatâ aŋgâgwaŋgâ urâwe. Aŋgâgwaŋgâ a ziŋâ kamân zorat marirâpŋâ zeŋgât itâ sâbi,
14 “Bonŋâ muyaginat sâm ândime, zo buŋ op naŋgap, Oi sândokŋâ zo buŋ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziŋgâbap.”
15 A kut ŋâi ŋâi aŋgâgwaŋgâ op kât sikumziŋoot urâwe, zen kamân zorat hâuŋaŋgât keŋgât op kârebân kin isem umbâlâ op itâ sâbi,
16 “Yei, yei, kamân patâ, gâ pet hâmbâ neuleŋoot mem ândein. Oi neule top topŋâ sâŋgân zâizâiŋ zo kegâk buŋ uap. Kut ŋâi ŋâi zo kek tâmbetkum nâŋgap.”
17-18 Oi waŋgâ mariŋâ sot waŋgâ galem a sot waŋgâ nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakŋâ zari ekŋâ kârebân tapŋâ isem umbâlâ opŋâ sâbi, “Kamân patâ itâ zo mân taap.”
19 Zen umbâlâ opŋâ suundum âlat amit âigirâp op itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, gâgât op waŋgâ mariŋâ zen kât sikumziŋoot urâwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap.”

Kamân patâ zo hiriŋsâm balo op zimbapkât sâsâŋ.

20 “Sumbemân ândie, zen sâtâre upi. Anutugât siŋgi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtâre upi. Kamân patâ zorat mâirâpŋâ ziŋâ bâliŋ otziŋgâwe, tosa zorat hâuŋâ Anutuŋâ ziŋgap. Zorat sâtâre upi.”
21 Den yatâ muyagei sumbem a imbaŋâŋoot ŋâiŋâ kât patâ ŋâi mem zaatŋâ lum pâi saruyân giari ko itâ sâip, “Babiloŋ kamân patâ zo yatik kâbakŋibap. Oi buŋ op kwâtâtibap.
22 Kep kâmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap.
23 Oi kârâp âsakŋandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân miaŋgânam kwamit mân âsagibap. Aŋgâgwaŋgâ a zoren ândiwe, zen hân toren zeŋgât walâziŋgâm zâizâiŋ op ândiwe. Kamân zorat kware suŋâ zorâŋ hân dâp a umziŋ gulipkoip.
24 Propete a sot Anutugât siŋgi a hân dâp zâŋgowe, zeŋgât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okŋaŋgip.”

19

Sumbemân sâtâre utne Yohaneŋâ nâŋgip.

1 Oi sumbemân a kâmut patâ zen sâtâre utne kwamit nâŋgâwan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakŋâ sot imbaŋâ zo Anutuniŋ, zâkkâren ziap.
2 Zâkŋâ kamân zorat tosa hâuŋaŋgât nep tuugi bonŋâ sot dâp opmap. Laŋ mâman ambân zâkkât kamân mâirâp, ziŋ hân dâp a zen sot laŋ ândinetâ ko

tâmbetzâŋgoip. Zeŋgât tosaziŋaŋgât hâuŋâ ziŋgip. Oi Anutugât kore arâp zâŋgone muwe, zorat tosa zo mâkâm ziŋgip.”
3 Yatâ sâmŋâ dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat kâbakŋâ zâim zemâmbap.”
4 Oi a patâ 24 sot zuu âlipŋâ kimembut zen neule tâtatŋan tâip, Anutu, zâkkât kiŋ topŋan gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâkŋak. Anutu sâm mâpâsinâ.”
5 Oi tâtatŋan gâbâ den ŋâi itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâiŋ sot giginŋ, zen Kembu hurat kwapŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgânek.”

Râmagât sâtâre.

6 Oi sumbemân a ambân doŋbep patâ sâtâre utne kwamitŋâ nâŋgâwan. Zo too sâmbon kwamiragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nâŋgâwan, “Oe, Kembu Anutuniŋâ kembu otniŋgâmap.
7 Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâkŋaŋgânat. Oi Râma ambân mimbam uapkât sâtâre patâ muyagibap. Râmagât ambân siŋginâ, zâk târâkbârâk uap.
8 Zâk sâŋgum kâukâu mem ândibapkât nâŋgâŋaŋgip.” (Sâŋgum kâu zirâŋâ Anutugât siŋgi a zeŋgât orot mâmeziŋâ târârak.)
9 Oi sumbem aŋâ den ŋâi itâ dâtnogip, “Kembuŋâ itâ sap, ‘Gâ itâ kulemgu. Râmagât sâtâre op sii nalem nimbigât zop sâip, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap.’ ” Yatâ sâmŋâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den bonŋâ.”
10 Yatâ dâtnogi nâ kiŋ topŋan gei mâpâsibam ua kwâkânim itâ sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ. Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime, zeŋgât bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topŋâ sâm muyamuyage, zo Kaapumgât nep.”

Yohaneŋâ Yesu sot arâpŋâ ziŋgirip.

11 Oi nâ eksandâ sumbem pâroŋsâi biosi kâukâu ŋâi tâi egâwan. Oi kwâkŋan tâip, zâkkât kutŋâ sâi bon opmap sot sâi âsagemap. Zâk tosa hâuŋaŋgât nep tuugi târârak opmap. Bâliŋ mâme a zen kâmbamŋâ zâŋgomap.
12 Siŋâ toren toren tobatŋâ kârâp bâlam yatâ. Kâukŋan a kutâ pindok doŋbep taap. Oi sâkŋan kutŋâ kulemgoi ziap, zo zikŋik sâlâpkum nâŋgâmap.
13 Oi hâmbâ kârep zo gilâm saŋgonsaŋgonŋâ mem ândiap. Oi kutŋâ sâme, zo Anutugât sât.
14 Oi eksandâ ari sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutŋâ kâmutŋâ zen biosi kâu kwâkŋan tap moliwe. Hâmbâziŋ kâu timan âlipŋâ yatâ.
15 Oi zâkkât lâuŋan gâbâ sâu sâtŋoot kopgâmap, zorâŋâ a zâŋgom kâbakŋeziŋgâmap. Oi tân kâtikŋâ mem ândim a kâmutŋâ kâmutŋâ, zeŋgât a kutâ op galem otziŋgâmap. Oi waiŋ bonŋâ omboŋan pam kwândâline tooŋâ geimap, zâk yatik kâsarâpŋâ zâŋgomap. Anutu, imbaŋâ mariŋâ, zâkkât kukŋaŋgât op yatâ otziŋgâmap.
16 Hâmbâŋan sot sooŋan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâiŋ zeŋgât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâuŋandâ kâsarâp zâŋgobap.

17 Oi eksandâ sumbem a ŋâi maayân kiri egâwan. Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe, zen aksik den kâtik sâm dâzâŋgoip, “Ganek. Anutuŋâ sâi nalem patâ muyagibâmapkât ga mindunek.

18 A topŋâ topŋâ zeŋgât sunumziŋ nimbi. A kutâ sot a sâtŋâ kâwaliziŋoot,
a patâ sot kore mâman a, a zâizâiŋ sot gigiŋ ârândâŋ mune sunumziŋ nimbi.
Oi biosiziŋ yatâ munetâ sunumziŋ nimbi."
19 Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a gakârâpziŋ mindune
ziŋgirâwan. Zen Biosi kâu kwâkŋan tâmap sot a gakârâpŋâ kâsa otziŋgânam
gawe.
20 Oi zuu kâtikŋâ sot propete sarâŋâ zet kâmbamân loreitâ gâsuzikâwe.
(Mârum propete a sarâŋâ zuu kâtikŋaŋgât mâteŋan sen mârât top top tuum
a zuugât undip mâteziŋan zeip sot a lopiogâren pindiŋsâwe, zen um gulip
kwatziŋgip.) Oi zet gâsuzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane geiwet.
21 Oi nâmbutŋâ ko biosi kâukâu kwâkŋan tâip, zo lâuŋan gâbâ sâuŋâ gam
zâŋgom naŋgip. Oi nii ziŋâ gamŋâ sunumziŋ nemŋâ âkon urâwe.

20

Sataŋ tâk namin pambi.

1 Oi sumbemân gâbâ sumbem a ŋâiŋâ gem gâi egâwan. Oi zâk simgât
mâtâp dooŋgudooŋguŋâ sot tâk kâtikŋâ patâ mem gem gâip.
2 Oi zâk oâ, mulum sâŋgiŋâ, wâke zeŋgât patâziŋâ, Sataŋ, zâk gâsumŋâ
saamŋâ kendon 1 tausen tâgân zimbapkât Anutuŋâ sâm pindip.
3 Sâm pindâm simân kâbakŋei giarip. Giari mâtâp kâtikŋâ dooŋgumŋâ
mâtâp sâbâŋâ mâtâp tuum dooŋgoip. Oi aŋâ aŋâ dum um gulip mân
kwatziŋgâm yenâk zem zei kendon 1 tausen âkâbapkât sâm pindip. Âki
olaŋne gam narâk pâŋkânok ândibap.

A kândom zaatpi, zeŋgât den.

4 Oi zorenâk neule tâtatŋâ tap ari egâwan. Eksandâ a gamŋâ tâtatŋâ
kwâkŋan tarâwe. Zen a tosaziŋaŋgât den sâm kwâkâbigât sâm ziŋgip. Oi a
nâmbutŋâ mârum Yesugât opŋâ sot Anutugât den mem ândiwe, zorat opŋâ
gânduziŋ mânâŋgârâwe, zeŋgât um dâpziŋ egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot
zâkkât lopio mân mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziŋan sot bitziŋan mân
mem ândiwe. Zeŋgât um dâpziŋ ziŋgirâwan. Oi a zen sâkziŋ gwâlâ utne
ziŋgirâwan. Oi zen Kristo sot a ambân kembu otziŋgâm ândine kendon 1
tausen âkâbap.
5 Mumuŋâ nâmbutŋâ, zen ko mân zaatŋâ kendon patâ 1 tausen âkâbapkât
mambât zimbi. Zaatne ziŋgirâwan, zo zaatzaat kândom.
6 Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot upap. A zo
târârak ândie. A yatâ zo mumuŋâ zagâtŋâ mân tâmbetzâŋgobap. Zen Anutu
sot Kristo kore otzikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon
patâ 1 tausen âkâbap.

Sataŋŋâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziŋgâbap.

7 Oi kendon patâ 1 tausen âki Sataŋ tâk olaŋne tâk namin gâbâ kopgâbap.
8 Kopgamŋâ a kâmutŋâ kâmutŋâ hân dâpŋâ um gulip kwatziŋgâbam
âibap. Oi a kâmutŋâ Gogo sot Magogo zo minduziŋgâm um gulip kwatziŋgi
kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân doŋbep, mân sâlâp zâŋgozâŋgoŋ yatâ.
Teŋgâziŋ saru sak yatâ.
9 Zen gamŋâ hân gândun lâŋ pitâm zem sipzâŋgowe. Anutugât a ambân
kâmut sot kamân umŋandâ gâsumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne
sumbemân gâbâ kârâp gei ziŋgesibap.

10 Oi um gulip kwatziŋgâm ândeip, Sataŋ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarâŋâ zet mârum kâbakŋezikâne gei ândiwet. Zoren ârândâŋ ŋâtik sirâm sâknam patâ nâŋgâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuŋâ mimbi.

11 Oi nâ neule tâtatŋâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkŋan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buŋ urâwet.

12 Oi a muwe, a zâizâiŋ sot gigiŋ, zen aksik tâtatŋâ zorat topŋan kine ziŋgirâwan. Kine ekapŋâ ekapŋâ mem mâbâlakŋiwe. Oi ekap ŋâi mâbâlakŋiwe, zo ândiândi kâtikkât siŋgi a zeŋgât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziŋaŋgât den ekabân mârum kulemguwe, zo ekŋâ zeŋgât den sâm kwâkâwe.

13 Oi saruyân a mumuŋâ ziwe, zo Anutuŋâ sâi aksik zaat gawe. Oi a mumuŋâ zen mumuŋâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuŋâ zen ândiândiziŋaŋgât topŋâ sâmŋâ hâuŋâ melân ziŋgip.

14 Oi mumuŋâ sot mumuŋ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigeiŋ, zo mumuŋâ zagâtŋâ uap.

15 A ambân zen kutziŋâ ândiândi kâtikkât siŋgi a zeŋgât ekabân kârum mân muyagemŋâ kârâbân zâmbane geiwe.

21

Hân sot sumbem uŋakŋâ muyagibabot.

1 Oi nâ hân sot sumbem uŋakŋâ zikirâwan. Sumbem sot hân sâŋgiŋâ, zet buŋ urâwet. Oi saru zâk yatik buŋ oip.

2 Oi tirik kamân, Yerusalem uŋakŋâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân ŋâi ayân pânam neule okŋaŋgâme, yatâ oi egâwan.

3 Oi neule tâtatŋan gâbâ den kâtikŋâ ŋâi nâŋgâwan, “Ek. Anutuŋâ a zen sot ândibap. Zâkŋâ a ambân osetziŋan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpŋâ op ândibi.

4 Anutu zikŋik zen sot ândim sinziŋ tooŋâ saŋgori zagâtŋâ mân isebi. Narâk zoren mumuŋâ mo âigirâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut ŋâi ŋâi sâŋgiŋâzo buŋ op naŋgâbap.”

5 Oi tâtatŋan tâip, Kembu, zâkŋâ itâ dâtnogip, “Nâŋgâ. Nâ sa kut ŋâi ŋâi uŋakŋâ muyagiap.” Yatâ sâmŋâ sâip, “Gâ kulemgu, ‘Den zi, den bonŋâ.’ ”

6 Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuuŋ, zo mârum âkap. Nâ kândom sot bet. Nâ kut ŋâi ŋâi top kwâkwat sot tuum naŋgânaŋgâŋ. Ŋâi zâk toogât nâŋgi nâ ândiândi too sinŋan gâbâ too aam pinda nimbap. Too zo sâŋgân buŋ.

7 Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zâk too zo nimbap. Oi nâŋâ zâkkât Anutuŋâ ândia zâkŋâ nagât nannâ op ândibap.

8 Ka keŋgât upme sot Kembugât den mem birâbirâŋ, kâmbam ku, laŋ mâman a ambân, kware suŋâ a, lopio hurat kwâkŋaŋgâme, sot den sarâ sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim zâimambi. Sim kârâbân geigeiŋ, zorâŋâ mumuŋâ zagâtŋâ.”

Yerusalem kamân uŋakŋâ sumbemân gâbâ gibap.

9 Oi sumbem a nâmburân zagât hâkopziŋan kut ŋâi ŋâi sâtŋoot piksâi mem kirâwe, zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, “Gâna Râmagât ambân siŋgi tirâpgobâ.”

10 Oi Kaapumŋâ diinim um bâbâlaŋ kwatnigi Sumbem aŋâ diinim bak kârep ŋâi tâip, zoren zâim tirik kamân Yerusalem, sumbemân Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi egâwan.
11 Anutugât neule âsakŋandâ kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât neule âsakŋâ âlipŋâ zo yatâ zorâŋâ tâip.
12 Kamân zo poŋ patâ saane haamgum kirip. Poŋ zo mâtâp kubigâwe, zo kiin zagât. Oi hâŋgi kiin zagât. Oi mâtâp zorat kwâkŋan sumbem a kiin zagât tarâwe. Oi hâŋgiyân Isirae a kâmut kâmutŋâ kiin zagât, zeŋgât kutziŋ zeip.
13 Oi mirâsiŋ takâtakâŋan mâtâp karâmbut zeip. Oi mirâsiŋ geigeiŋan mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip.
14 Oi poŋ topŋan kât tandâ kiin zagât kin arip. Oi tandâ kiin zagât zoren Râmagât Aposolo kiin zagât zeŋgât kutziŋâ zeip.

Yerusalem kamân uŋakŋaŋgât tobatŋâ.

15 Sumbem a den dâtnogip, zâkŋâ tân ŋâi goide kâtŋâ tuutuuŋâ mem kirip. Tân zorâŋ kamângât poŋ sot mâtâpŋâ zorat dâp mem kirip.
16 Kamân zo muruk toren toren kimembut. Parâŋâ sot binbinŋâ sot kârepŋâ, zo dâbâk. Sumbem aŋâ tân mem kamân haamgum âim dâpkwâip. Teŋgâŋâ 2 tausen 4 handeret kilometa oip. Parâŋâ binbinŋâ sot kârepŋâ, zo dâbâk oip.
17 Tân mem ândeip, zorâŋ poŋân pâi 66 kilometa oip. Aŋâ dâp tuumen yatik sumbem aŋâ mem ândim kamân zo dâpkwâip.
18 Poŋ zo kât kâukâu neuleŋoot, zorâŋ tuuwe. Oi kamân zo goide kâtŋâ tuutuuŋ. Kât tobatŋâ belo yatâ oip.
19 Poŋ tandâ kât sâŋgân zâizâiŋâ kulem ŋâi ŋâi tuutuuŋ. Tandâ kânok, zo kât kâu tobat belo yatâ zorâŋ tuutuuŋ. Kât zorat kutŋâ Yaspa. Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlâ, zorâŋ tuutuuŋ. Kât zorat kutŋâ Sapaia. Kât tandâ karâmbuŋ, zo kât kâuŋâ tuutuuŋ. Kât zorat kutŋâ Agate. Kimembuŋ, zâk kât kulemŋâ mâpot tuutuuŋâ. Kât zorat kutŋâ Emerali.
20 Kât tandâ bâtnâmbuŋ, zo kuriŋ sot kâuŋâ mâpot tuutuuŋâ. Kât zorat kutŋâ Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok, zo kât kuriŋandâ tuuwe. Kât zorat kutŋâ Konelian. Kât nâmburân zagât, zo gimbaŋandâ tuutuuŋ. Kât zorat kutŋâ Krisolait. Oi tandâ nâmburân karâmbuŋ, zo kât kâmbumŋâ tuutuuŋâ. Kât zorat kutŋâ Berili. Tandâ nâmburân kimembut, zo kât gimbaŋoot mâpot tuutuuŋ. Kât zorat kutŋâ Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân sot gimbaŋâ mâpot tuutuuŋâ. Kât zorat kutŋâ Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo kât deŋgop kuriŋ yatâ zorâŋ tuutuuŋ. Kât zorat kutŋâ Haiasinti. Tandâ kiin zagât, zo kât kuriŋ tobat ŋâi zorâŋ tuutuuŋâ. Kât zorat kutŋâ Ametisi.
21 Hâŋgi mâtâp kiin zagât, zo kaiput ŋilip patâ ŋâi zorâŋ tuutuuŋâ. Hâŋgi ŋâi ŋâiŋâ zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamângât mâtâp, zo goide kât âlipŋâ belo yatâ zorâŋ tuum âiwe.

22 Kamân zoren tirik namâ ŋâi mân tâi egâwan. Kembu Anutu, imbaŋâ mariŋâ, zâkŋâ tirik namâziŋ uap. Oi Râma zâk ârândâŋ.
23 Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakŋâ uap. Oi Anutugât neule âsakŋâ kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakŋâ mo kâin sot mirâsiŋ âsakŋâ, zorat mân sâbi.

24 Hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, zen Râmagât âsakŋan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut ŋâi ŋâi neuleŋoot zo kamân zoren mem âibi.
25 Kamân zoren mân ŋâtiksâbapkât kamân zorat poŋ mâtâp zo mân dooŋgubi.
26 Hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, zen kut ŋâi hurat kwapme, hikpârâkŋoot, neule âkŋaleŋoot, zo mem kamân zoren zâibi.
27 Oi kut ŋâi ŋâi sumunŋâ zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliŋâ upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârum ândiândi kâtikkât siŋgi sâip, kutziŋâ Râmagât ekabân ziap, zo zeŋak kamân zo bagibi.

22

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.
1 Oi sumbem aŋâ ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipŋâ. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatŋâ gobetŋan gâbâ takâm gemap.
2 Takâm gemŋâ kamân tânâmŋan gemap. Oi too nâmbut nâmbut mâtâp ziap. Too sâtŋâ toren toren zoren ândiândi nakŋâ kin ariap. Nak zorat bonŋâ top topŋâ kiin zagât. Bonŋâ zorâŋ kâin dâp muyagem hululunsâmap. Oi hân dâp a zen nak iinŋâ zo mem âlipziŋ upi.
3 Kamân zoren kut ŋâi ŋâi bâliŋâ mân zimbap. Oi Anutu sot Râma, zekât a kutâ tâtatŋâ zoren muyagei arâpŋâ zen zoren kore okŋaŋgâm ândibi.
4 Oi zâkkât si sâŋgânŋâ ek ândibi. Oi mâteziŋan zâkkât kutŋâ zo zimbap.
5 Kamân zoren mân ŋâtiksâbap. Oi karâp âsakŋâ mo maagât mân sâbi. Kembu Anutuŋâ maa yatâ âsageziŋgâbap. Oi kamân mâirâp zen a kutâgât nep tuum ândim zâimambi.

Sumbem aŋâ Yohane den dukui pindiŋsâm mâpâsibam oip.
6 Sumbem aŋâ itâ sâm dâtnogip, “Den zi bonŋâ, Kembu Anutuŋâ sâi Kaapumŋâ Propete a lâuziŋan den pâi sâwe. Oi Kembuŋâ sumbem aŋâ sâŋgonnogi kore a gakâŋâ zen kut ŋâi ŋâi kek âsagibap, zorât diŋâ nâŋgâbigât kut ŋâi ŋâi zi tirâpgogan. Kembu zâkŋâ itâ sap, ‘Nâ kek gâbat.’ ”
7 Ŋâi zâk ekap ziren den sumbuŋâ kulemgoi ziap, zo mulunâk mem ândei zâkkât nâŋga sâtâreŋoot upap.
8 Oi Yohane, nâ kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋgâmŋâ sumbem aŋâ kut ŋâi ŋâi zo tirâpnogip, zâkkât kiŋ topŋan ge pindiŋsâm mâpâsibam orâwan.
9 Yatâ ua ko kwâkânim sâip, “Yatâ mân upan. Nâ kore a bukugâ. Propete a sot bukurâpkâ zeŋgât buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunâk mem ândibi, zeŋgât buku. Gâ Anutuyâk mâpâse.”
10 Yatâ sâmŋâ itâ dâtnogip, “Ekap zirat den sumbuŋâ zo mân dooŋguban. Den zo bon upapkât narâk wâtâp uap.
11 Zorat bâliŋ mâme a zâk bâliŋ upâ sâm op ândibap. Oi a sumunŋâ ŋâi sumun upâ sâm op ândibap. Oi a târârak ŋâi târârak ândibâ sâm ândibap. Oi um hâlâlu ândimapŋâ um hâlâluyâk ândibâ sâm ândibap.
12 “Nâŋgâ. Kembu nâ kek gâbat. Nep tuume, zorat dâp sâŋgân mimbigât mem gâbat.
13 Nâ kândom sot bet. Nâ topŋâ sot kwakŋâ. Top kwâkwatŋâ sot tuum kwâkâkwâkâŋâ.”
14 Hâmbâziŋ saŋgon kubikme, zeŋgât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen sâm ziŋgi kamân zoren bagim ândiândi nak bonŋâ nimbi.

15 Kamân âkŋan ândibi, zen ko a wâu ulin yatâ, kware suŋâ a, a ambân laŋ ândiândiŋ sot lopio hurat kwapme, kâmbam kume sot sarâ den mem âkŋâlem ândime.

Yesuŋâ diiniŋgâmap.

16 “Yesu nâ sumbem anâ sâŋgongua zâkŋâ kâmut gakârâpnâ den zi sâm muyagem ziŋgip. Nâ Dawidigât kiun sot kâmŋâ. Sâŋgelak patâ âsagei zâkkât haŋsâbâ sâi tâkap sâme, zo nâ.

17 Kaapumŋâ sot nâgât siŋgi ândime, zen nâgât itâ sâme, ‘Gâ gâban.’ Oi ŋâi zâk den zo nâŋgâbapŋâ yatik sâbap, ‘Gâ gâban.’ Ŋâi zâk toogât nâŋgâm ziren gâbap. Ŋâi zâk zorat okŋaŋgap oi ko ândiândigât too sâŋgân buŋ pinda nimbap.”

Yohaneŋâ girem sâip.

18 Ekap ziren den kânŋan kulemguwan, zo sâlâpkum nâŋgâbi, zen girem dâzâŋgobâ. A ziŋ umziŋaŋgât op den ŋâi târokwapi, a zo Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi sâtŋoot ekap ziren kulemguan, zoren târokwatziŋgâbap.

19 Oi a ziŋ den sumbuŋâ zi sâm gulipkubi, a zo, zeŋgâren Anutuŋâ ândiândi nakkât bonŋâ sot tirik kamângât siŋgi den zo yatik sâm gulip-kubap.

Den murukŋâ.

20 Den zi sâm muyagiwe, zo tânguapŋâ itâ sap, “Kembu, nâ kek gâbat.”
“Perâkŋak. Kembu Yesu, gâ gâban.”

21 Kembu Yesugât um lumbe zeŋgâren zâi zem zimbap. Perâkŋak.
Zo yatik.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1–2:12
2	Mataio 2:13–3:6
3	Mataio 3:7–4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25–7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24–11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46–13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47–14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29–16:12
25	Mataio 16:13–17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23–19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29–21:22

February

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34–23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31–26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69–27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29–2:12
17	Mareko 2:13–3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31–4:25
20	Mareko 4:26–5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24–8:10
26	Mareko 8:11–9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30–10:12

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27–12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38–13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31–5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29–6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39–7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36–8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40–9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51–10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38–11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37–12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22–14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19–17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29–22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54–23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44–24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22–4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53–8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54–12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31–14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25–19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Aposolo 1:1-26
4	Aposolo 2:1-47
5	Aposolo 3:1-26
6	Aposolo 4:1-37
7	Aposolo 5:1-42
8	Aposolo 6:1-15
9	Aposolo 7:1-29
10	Aposolo 7:30-50
11	Aposolo 7:51–8:13
12	Aposolo 8:14-40
13	Aposolo 9:1-25
14	Aposolo 9:26-43
15	Aposolo 10:1-33
16	Aposolo 10:34-48
17	Aposolo 11:1-30
18	Aposolo 12:1-23
19	Aposolo 12:24–13:12
20	Aposolo 13:13-41
21	Aposolo 13:42–14:7
22	Aposolo 14:8-28
23	Aposolo 15:1-35
24	Aposolo 15:36–16:15
25	Aposolo 16:16-40
26	Aposolo 17:1-34
27	Aposolo 18:1-21
28	Aposolo 18:22–19:12
29	Aposolo 19:13-41
30	Aposolo 20:1-38

date	Scripture
1	Aposolo 21:1-16
2	Aposolo 21:17-36
3	Aposolo 21:37–22:16
4	Aposolo 22:17–23:10
5	Aposolo 23:11-35
6	Aposolo 24:1-27
7	Aposolo 25:1-27
8	Aposolo 26:1-32
9	Aposolo 27:1-20
10	Aposolo 27:21-44
11	Aposolo 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25–3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13–5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15–8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22–10:13
27	Roma 10:14–11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22–16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18–2:5
6	1 Korinti 2:6–3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19–10:13
16	1 Korinti 10:14–11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27–13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12–2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14–7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galata 1:1-24
15	Galata 2:1-16
16	Galata 2:17–3:9
17	Galata 3:10-22
18	Galata 3:23–4:20
19	Galata 4:21–5:12
20	Galata 5:13-26
21	Galata 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17–5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipi 1:1-26
30	Pilipi 1:27–2:18

date	Scripture
1	Pilipi 2:19–3:6
2	Pilipi 3:7–4:1
3	Pilipi 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21–2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18–4:18
9	1 Tesalonike 1:1–2:9
10	1 Tesalonike 2:10–3:13
11	1 Tesalonike 4:1–5:3
12	1 Tesalonike 5:4-28
13	2 Tesalonike 1:1-12
14	2 Tesalonike 2:1-17
15	2 Tesalonike 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22–3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15–3:15
29	Pilemoŋ 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14–5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32–12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19–2:17
19	Yakobo 2:18–3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Petero 1:1-12
23	1 Petero 1:13–2:10
24	1 Petero 2:11–3:7
25	1 Petero 3:8–4:6
26	1 Petero 4:7–5:14
27	2 Petero 1:1-21
28	2 Petero 2:1-22
29	2 Petero 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18–3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Yohaneŋâ den tikŋâ 1:1-20
10	Yohaneŋâ den tikŋâ 2:1-17
11	Yohaneŋâ den tikŋâ 2:18–3:6
12	Yohaneŋâ den tikŋâ 3:7-22
13	Yohaneŋâ den tikŋâ 4:1-11
14	Yohaneŋâ den tikŋâ 5:1-14
15	Yohaneŋâ den tikŋâ 6:1-17
16	Yohaneŋâ den tikŋâ 7:1-17
17	Yohaneŋâ den tikŋâ 8:1-13
18	Yohaneŋâ den tikŋâ 9:1-21
19	Yohaneŋâ den tikŋâ 10:1-11
20	Yohaneŋâ den tikŋâ 11:1-19
21	Yohaneŋâ den tikŋâ 12:1-18
22	Yohaneŋâ den tikŋâ 13:1-18
23	Yohaneŋâ den tikŋâ 14:1-20
24	Yohaneŋâ den tikŋâ 15:1-8
25	Yohaneŋâ den tikŋâ 16:1-21
26	Yohaneŋâ den tikŋâ 17:1-18
27	Yohaneŋâ den tikŋâ 18:1-24
28	Yohaneŋâ den tikŋâ 19:1-21
29	Yohaneŋâ den tikŋâ 20:1-15
30	Yohaneŋâ den tikŋâ 21:1-27
31	Yohaneŋâ den tikŋâ 22:1-21